S. CAROLI
BORROMEI
S. R. E. CARDINALIS
ARCHIEPISCOPI MEDIOLANI
HOMILIÆ

NUNC PRIMUM E MSS. CODICIBUS BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ
IN LUCEM PRODUCTÆ

JOSEPH ANTONII SAXII

PRÆFATIONE, ET ANNOTATIONIBUS
ILLUSTRATÆ.

TOMVS PRIMVS.

MEDIOLANI MDCCXLVII.
EX TYPOGRAPHIA BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ
APUD JOSEPH MARELLUM
SUPERIORUM FACULTATE AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Eques Io. Bapt. Saxius Mediol. inv. F. Zucchi f.

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO

BENEDICTO XIV. PONTIFICI MAXIMO

VITALIANUS BORROMEUS
ET RELIQUI AMBROSIANÆ BIBLIOTHECÆ PRÆSIDES.

NOn ſine peculiari divinæ Sapientiæ conſilio factum eſſe arbitramur, BEATISSIME PATER, ut relicta hæc nobis præclara ingenii animique monumenta, quæ SANCTUS *CAROLUS BORROMEUS,*

admi-

admirabili flagrans erga Deum et Proximum caritate, vivens ediderat, tamdiu conſepulta jacerent, donec, TE in ſupremo Pontificiæ dignitatis culmine ſedente, longævis eruta tenebris in lucem prodirent, ac TVO Solio humillimè adſternerentur. Siquidem cùm excellentia Virtutum glorioſo huic ſanctiſſimoque Antiſtiti ſimillimum TE reddiderit, et ſplendidam quamdam imaginem Paſtoralis curæ, qua ille Mediolanenſi Ovili nullis fractus laboribus adſtitit, in paterna erga univerſum Dominicum gregem laudatiſſimi TVI regiminis ſolicitudine expreſſam ſuſpiciamus, jure ac merito cenſere poſſumus, reſervatum SANCTITATI TVÆ fuiſſe hoc decus, ut defoſſus iſte nunc primùm cœleſtis Sapientiæ Theſaurus, ſub felicibus Nominis TVI auſpiciis in publicum proferretur.

Equidem, ſi altè mentibus noſtris impreſſa recolamus veſtigia induſtriæ ac ſudorum, quibus incultam olim hanc Domini vineam invictus ille Præſul florentiſſimam fecit; perpetuum nempe ſtudium in evolvendis diu noctuque Divinæ Scripturæ, Sanctiſſimorum Patrum et Conciliorum codicibus; inductum pertinaci labore

in

in Clerum Populumque erga Deum et Cœlites religioſiſſimum cultum; revocatam denique in mores primævæ Eccleſiæ ac ſacrorum Canonum diſciplinam: hæc autem omnia cum iis, quæ hactenus a BEATITUDINE TUA præſtantiſſimè geſta ſunt, comparemus; procul dubio fateri quiſque cogetur, ad totius Chriſtianæ Reipublicæ bonum, turbulentis hiſce temporibus, alterum in TE CAROLUM revixiſſe.

Et ſanè, quis ignoret, bonarum omnium artium ſcientiarumque ſtudia TIBI adeò in deliciis quovis tempore extitiſſe, ut divelli ab iiſdem paſſus ſis numquam, totuſque adhuc incumbas, licèt graviſſimo Apoſtolicæ Sedis pondere preſſus, ad ea identidem excogitanda et conſcribenda, quæ communi parandæ populorum felicitati, atque animarum ſaluti promovendæ excelſo animo ac mente prævides profutura? Tanta autem eſt doctrinæ TUÆ exiſtimatio, ut quidquid e TUO calamo elabitur, ubivis terrarum avidè religioſeque excipiatur; et nobili quadam æmulatione Præla et Bibliothecæ in præcipuam honoris ſui partem trahant, eruditiſſimè elaboratis a SANCTITATE TUA Libris ditari. Quamvis, ſi verum fateri velimus, quæ hucuſque lucem vide-

runt,

runt, parva ſtudiorum TVORVM portio vocari queunt; TE ipſo teſtante, in Præfatione ad aureum Opus De Beatificatione et Canonizatione Sanctorum, *ſex magnæ molis volumina facilè complenda fore, ſi, quæ ſparſim prodiere confectæ in laborioſiſſimis a TE peractis Muneribus lucubrationes, in unum colligerentur. Quapropter hac etiam in re non immeritò TE conferre cum S.* CAROLO *valemus, cujus, præter quas edimus Homilias, novem in Ambroſiana Bibliotheca ingentes Codices, propria ejuſdem manu, ad Conciones, Arborum modo, in ſua capita veluti ramos diſtribuendas, exarati aſſervantur.*

Nec minori, quàm Sanctus noſter Antiſtes, animi ardore ſuccenderis, ad Dei obſequium honoremque, non in Catholicis tantùm regionibus, ſed etiam apud barbaras Gentes amplificandum; reſtituendam Altaribus Eccleſiiſque reverentiam; ſummam denique religionem erga Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium (de quo numeris omnibus abſolutum Commentarium typis jamdiu evulgaſti) Sacerdotibus Chriſtique Fidelibus conciliandam. Verùm, ut cetera ſilentio prætereamus, recens oculis obverſatur Pontificium Decretum, quo verendum Cœlo,

terris,

terris, inferiſque Dei Nomen a blaſphemiarum contumeliis vindicare toto ſtudes conatu; atque ad penitus eliminandum a Chriſtianorum labiis pudendum hoc ſcelus, præſcripta a S. Carolo ſalutaria remedia præcipis adhiberi. De ſingulari autem TUA erga Cælites veneratione, cujus egregium ſpecimen jam dediſti, cùm Bononiæ reſidens, Sanctorum Urbis illius ac Diœceſis Acta et ſolemnem memoriam, impoſterum religioſiùs colendam, plena tractatione illuſtraſti, vix opus eſt verba facere; cùm TE videamus continuò intentum expendendis cauſſis Virorum pietate ac miraculis inſignium, qui in oſculo Domini vitâ defuncti ſunt: Jamque plures illorum ſacris Faſtis adſcripſeris; et (quemadmodum frequens fuit ac ſummopere celebranda S. Caroli ſolicitudo) non ſolùm ex obſcuro neglectoque tumulo Aris jamdudum donata Corpora, ad auguſtiorem cultum recipiendum, in Templa tranſtuleris, ſed Homines Deo acceptiſſimos novo prorſus cæleſti ſplendore adornaveris, et veluti ſacras quaſdam Colonias in Eccleſiam traduxeris, ut, multiplicatis apud Divinam Majeſtatem Patronis, univerſus Chriſtifidelium Cœtus, in præſentium temporum ærumnis, belliſque undique perſtre-

penti-

pentibus, optatum ſolatium ac tranquillitatem feliciùs aſſequeretur.

Supereſt, ut palam fiat, qua ſemper ſedulitate inſudaveris, ut commiſſi TIBI Gregis mores componeres, et antiqua Eccleſiæ diſciplina, quæ luctuosâ negligentiâ apud pleroſque jam decidit, fauſtis TUI regiminis temporibus integra refloreret. Sed nobilem hanc curam, non interruptis umquam vigiliis a TE ſuſceptam perfectamque, abundè docent frequentiſſimæ Paſtorales Literæ ad Bononienſes datæ, quæ ſimul collectæ ac recuſæ quinque hactenus Libros implevere; totque aliæ Conſtitutiones, ac Decreta, paſſim edita in ea, qua nunc fulges, Dignitatis amplitudine, præſertim ob redonandum priſtino decori ac legibus Quadrageſimale jejunium: Hæc enim omnia non modò aſſiduum TUUM in Sacrorum Canonum Sanctorumque Patrum doctrina enucleanda laborem oſtendunt, ſed deſiderium quoque ferventiſſimum a TE conceptum, ut, evulſis tamdem noxiis virgultis dumiſque, Dominicus Ager uberes, ùt olim, juſtitiæ fructus emittat. Neque ambigendum eſt, TE in eodem excolendo, glorioſis vigilantiſſimi hujus Præſulis greſſibus inſtitiſſe, cùm

illu-

illuſtria illius exempla, et ſtatuta in Synodis Provinciæ ac Diœceſis, ſcriptis TUIS non rarò inſerueris.

Itaque nullus dubitationi locus nobis relictus eſt, quin TIBI uni, qui SANCTUM CAROLUM *egregia operum imitatione tam proximè attingis, Sermones hoſce ab ipſo prolatos, et quemdam adhuc Paſtoralis caritatis ignem ſpirantes inſcriberemus. Occurrebat quidem in MSS. Ambroſianæ Bibliothecæ Codicibus mentio LAMBERTINÆ Familiæ, quæ materno e latere Mediolanenſi Eccleſiæ ſeculo XV. Archiepiſcopum dedit* Franciſcum Pizolpaſſum, *Virum ſanctimonia et Literis clariſſimum; adeoque jure optimo exigi a nobis videbatur, ut ejuſdem Bibliothecæ primitiæ typographicæ non alium ſibi Patronum deligerent, quàm illum, qui eidem Proſapiæ tam illuſtre, atque in hanc etiam Metropolim refluens, addidit ornamentum et decus. Sed cùm virtutum potiùs quàm ſanguinis claritate glorieris, ſolam duximus ſufficere poſſe propinquitatem, quam mentis animique præſtantiâ, cum S.* CAROLO *Mediolanenſi Archiepiſcopo TE contraxiſſe hactenus vidimus, ut huic ejuſdem Operum editioni patrocinium TUUM*

implo-

imploraremus. Id nonniſi gratiſſimum SANCTITATI TUÆ futurum cenſemus, cùm de augenda, quæ TIBI ſummopere cordi eſt, Divini nominis gloria ac bono Chriſtifidelium, hujuſmodi Homiliarum promulgatione, ſpes non modica concipiatur. Quam ob rem ad pedum oſcula procumbentes tenuem hanc obſequii noſtri teſſeram, cui pretium facit celeberrimum Sancti Antiſtitis noſtri nomen, demiſſâ fronte exhibemus, Deumque Optimum Maximum, ut TE diu ſoſpitem Religioni Eccleſiæ ac Literis ſervet, enixis precibus obſecramus.

Mediolani ex Ædibus Bibliothecæ Ambroſianæ
Calendis Aprilis Anni MDCCXLVII.

IN

IN HOMILIAS
S. CAROLI BORROMEI
PRÆFATIO

JOSEPHI ANTONII SAXII
OBLATI, ET AMBROSIANÆ BIBLIOTHECÆ PRÆFECTI.

SANCTI CAROLI BORROMEI Cardinalis & Archiepiſcopi Mediolani nomen, celebre reddidere eximius ac propè angelicus morum candor, ſumma in ſacris obeundis laboribus patientia, incredibilis aſperitas vitæ ad omnes rigidioris pœnitentiæ leges exactæ, profuſa erga indigentes caritas, Paſtoralis vigilantia & cura Gregis ſui, ſanctioris diſciplinæ inſtitutis informandi, imperterrita denique in Eccleſiaſticis Juribus propugnandis conſtantia, ac numquam intermiſſa earum Virtutum exercitatio, ob quas, veluti fax ſplendidiſſima ſupra Candelabrum poſita, non tam exemplar & ſpeculum ſacrorum Antiſtitum, ſed etiam miraculum factus, ita refulſit in Templo Dei, ut iiſdem vix ulla ſpes ſuperſit, in altum, quem Ipſe attigit, Paſtoralis diligentiæ ac ſanctimoniæ apicem enitendi. Ne tamen parem ingenii, quo ille plurimùm excellebat, laudem conſequeretur, in cauſſa fuit admiranda ejuſdem animi demiſſio, in id unum intenta, ut ignorantiæ potiùs ſibi velum obtendens, doctrinæ opinionem & præconia refugeret. Teſtem hac in re habemus Cardinalem AUGUSTINUM VALERIUM, qui familiari per plures annos conſuetudine

Sanćto huic Archiepiſcopo conjunćtus, in ejuſdem Vita (*a*) hæc ſcribit: „ Carolus pro ſua modeſtia inter Doćtos numerari ſem-„ per recuſavit, nullam ſe ſcientiam tenere dicebat, cùm tamen „ ſcientiarum omnium principia,& præcipua etiam Dogmata Theo-„ logiæ, & Moralis etiam Philoſophiæ optimè teneret, ut nemo „ de quæſtionibus etiam difficillimis majore verborum caſtimonia „ loqueretur. Alibi verò (*b*): „ Si quis eruditionem variam & „ reconditam in Carolo Cardinali Borromeo non animadvertit, aut „ ejus conſuetudine non eſt uſus, aut non conſideravit, quæ ipſe „ in medium afferre conſueverat. Nihil extra rem, nullum inep-„ tum verbum, nullum, quod cujuſquam animum poſſet offen-„ dere, annorum multorum, quibus ejus conſuetudine ſum uſus, „ ſpatio, a Carolo memini eſſe prolatum. Potuiſſet, ſi voluiſſet, „ latinè ſcribere ſatis eleganter; promptè enim & diſertè ſatis lo-„ quebatur latinè: Potuiſſet etiam hac, quâ utimur, linguâ; ſed „ in ſcribendo aliorum operâ libentiùs utebatur. Adhibebat tamen „ ſemper judicium, quod tantum in corrigendis ſcriptionibus adhi-„ bere erat ſolitus, ut præſtantes ingenio & doćtrinâ Viros in ad-„ mirationem traheret. Hinc autem facilè quiſquis intelliget, ſponte a modeſtiſſimo hoc Antiſtite quæſitas fuiſſe latebras, ut a moleſta laudum inſećtatione tutam faceret ingenii ſui præſtantiam, cùm veluti eloquentiæ inops, alienæ opis ſe indìgum ſimularet. Non evicit tamen: Quotquot namque de Sanćti Caroli rebus geſtis aut Hiſtoriam, aut ſermonem inſtituerunt, non modò in dicendo rerum ordinem, partitionem, & inſignem quamdam facultatem omnia ſuis locis rećtiſſimè diſponendi, verùm etiam omnimodam ſcientiarum notitiam commendare ac ſuſpicere debuere. Glussianus, quo nemo diutius intimiuſque cum ipſo verſatus eſt, ubi de ejuſdem ſtudiis agit (*c*), affirmare non dubitat, jure ac meritò Sanćtum Carolum appellari potuiſſe *Literatiſſimum*; atque in hujus tituli teſtimonium provocat ad ejus Conciones, Epiſtolas Paſtorales, Decreta, & Conſilia in arduis pertraćtandis negotiis, quæ omnia præclarum ſapientiæ doćtrinæque lumen ſpirabant: Neque ob id ſo-

(*a*) Pag. 50.
(*b*) Pag. 48.
(*c*) In Vita, Lib. VIII. Cap. XXIX.

ſolùm, ſed ob reliquas etiam ſcientias, quibus eximiè delectabatur; qua in re familiare ipſius Caroli dictum refert, *parvi faciendum eſſe hominem, qui omnium rerum cognitionem aſſequi non conaretur.* Hoc etiam vocabulo *Literatiſſimi* eumdem exornavit P. Franciscus Panigarola in panegyrica Funebri Oratione (*a*), quam publicè recitavit, dum ſolemnes defuncti Caroli Inferiæ celebrarentur; Siquidem a ſacris inſignibus ejuſdem operibus, ad commendationem Doctrinæ ſermonem convertens, inquit, rem magnam fuiſſe, quòd graviſſimis Apoſtolicæ Sedis, & Eccleſiæ ſuæ oneribus preſſus, numquam ſtudia intermiſerit, diu noctuque illis inſudans uſque ad mortem, tanta felicitate ac proventu feraciſſimi ingenii, ut, niſi ſplendor Virtutum ac magnitudo rerum pro Eccleſia geſtarum cetera Caroli ornamenta quodammodo obruiſſet, ex hac tantùm ſtudiorum ac literarum parte, immortalem apud Poſteros laudem mereretur. Et verè; quis (proſequitur), niſi Literatiſſimus, tam fervido amore proſecutus fuiſſet Literatos Viros? Quis illos benevolentiùs excepit, amplis ſtipendiis aluit, donis ac favoribus cumulavit? Præter Seminaria & Collegia, ac quidquid ſummo impendio in hac Urbe peregit, ut Literæ florerent, ejuſdem erga illas amorem ac cultum teſtantur Libri ab ipſo confecti, quos, cùm non amplius frænum modeſtiæ illius ſentiant, ſpero equidem futurum, ut, ſicuti ego eos vidi, ita in publicum eductos Mundus intueatur, ſimulque intelligat, quàm glorioſam in Carolo æmulationem inſtituiſſent Literæ ſanctæ, & Mores. Hucuſque doctiſſimus ac celeberrimus illius ætatis Orator ſacer Panigarola.

Verùm, ut ſplendidiùs eluceſcat Doctrinæ amplitudo, quæ Carolum inſignivit, opportunum reor ſingillatim recenſere ſcientias & ſtudia, quibus excolendis, inexplebili quodam diſcendi ardore inflammatus, capacem mentem admovit. A primis adoleſcentiæ annis Ticinum delatus, Juriſprudentiæ Canonicæ, & Civili comparandæ operam dedit tam aſſiduo improboque labore, ut, teſte Glussiano, in gravem morbum inciderit, veſtigia ejuſdem ferens uſque ad exitum vitæ. Confirmatus tamen viribus curricu-

(*a*) Edita eſt italica hæc Oratio, poſt Vitam Sancti Caroli, pariter italicam, a Joanne Baptiſta Poſſevino conſcriptam.

lum illud perſequi non deſtitit, metamque attigit, publicè, nec ſine cœleſti ſigno improviſi radii in Aulam irrumpentis, Laureâ decoratus. Romam adiens, mandante Avunculo Summo Pontifice PIO IV., inter obſequia Principum, honorum affluentiam, negotiorum molem, ſuas Literis horas aſſignandas invênit, præclaros ſibi Magiſtros deligens, ſub quibus (inſolito Aulis exemplo) ſe diſcipulum faciens, Philoſophiæ ac Theologiæ ſcientias perdidicit. In hac verò poſtrema tantum profecit, ut Cardinalis FEDERICUS BORROMEUS ejuſdem Patruelis, de illo ſcribere hæc potuerit in Libro *de Sacris Oratoribus* ſui temporis (*a*): „ Erat illa Sancti Paſtoris in „ tractandis Fidei Dogmatibus atque Myſteriis prudentia & reli„ gio, ut cùm ab ineunte ætate nequaquam ille diſputando fuiſſet „ exercitatus in ea Theologiæ parte, quæ nomen habet ex Scho„ la, nihil tamen in eo pateretur excidere ſibi, quod aut reprehen„ ſionem haberet aliquam, aut ullà poſſet offendere ſuſpicione „ mentes Auditorum; idque jure poſſumus admirari.

In deliciis quoque habuit ſtudium Philoſophiæ, quæ ad mores pertinet, ſibique, præ ceteris Stoicorum Codicibus, familiare fecerat *Enchiridion Epicteti Philoſophi*; ejus autem lectione ita commotum fuiſſe CAROLUM tradit GLUSSIANUS (*b*), ut inde non levem injici animo ſtimulum ſenſerit, Eccleſiaſticam amplectendi vitam, ſpretis nuptiis fortuniſque, quas in divite nobilique ſua Domo eidem offerebat unici Fratris inexpectatus interitus. Magni tamen (ſubdit GLUSSIANUS) CAROLO conſtitit hujus ſcientiæ adeptio; Siquidem obſidione quadam munerum rerumque agendarum in Aula Pontificia cinctus per diem, noctu oculis ſomnum eripere cogebatur, ut illam lucraretur. Ceterùm fructus ex ea ſuaviſſimos cepit, Sermones in hoc Philoſophiæ genere doctiſſimos conficiens ac recitans, quos a ſe auditos teſtatur Scriptor memoratus (*c*).

De amœnioribus ſtudiis, Eloquentià præſertim, fidem facit VINCENTIUS LUCHINUS qui M. T. CICERONIS Philippicas, & Orationes pro FRONTEJO, & FLACCO in PISONEM, a GABRIELE FAERNO, magni nominis Viro, emendatas illuſtrataſque, Romanis imprimens

(*a*) Pag. 100.
(*b*) In Vita, Lib. VIII. Cap. XXIX.
(*c*) Ibidem.

mens typis anno mdlxiii. eas nuncupavit Carolo Cardinali Borromeo, hanc potiſſimùm inter alias cauſſam enuncians, quòd ille Librorum Ciceronis lectione mirificè delectaretur; & quamvis, quantum de publicis negotiis temporis & ocii dabatur, id omne in optimis Philoſophiæ & Theologiæ ſtudiis inſumeret, plerumque tamen ad mitiorem Eloquentiæ exercitationem diverteret, in qua tamquam in amœno diverſorio libenter conquieſcebat. Sed placet Caroli a Basilica-Petri, qui Sancti hujus Archiepiſcopi Vitam edidit, verba referre. Ait igitur (*a*): „ Humaniora literarum ſtudia „ coluit; cùmque Viros eruditiſſimos in eo genere plures apud ſe „ haberet, ex eis aliiſque nobilem inſtituit Academiam, cujus „ exercitationes, *Noctes* appellavit *Vaticanas*, quoniam publicis plerumque negotiis interdiu occupatus, certas eis dabat ipſius in„ tempeſtæ noctis horas. Valebant ea ſtudia ad doctrinam morum, „ facultatemque dicendi comparandam, tum memoriam quoque „ exercendam; dum poſita quæſtione, quæ ad mores pertineret, in „ utramque partem, quàm poterant, ornatè, copioſè, atque ele„ ganter differebant: Ad animorum verò relaxationem aliquid „ etiam admiſcere liberalis joci ſolebant ac leporis. Ex horum nu„ mero, & ex eis, quos in conſultationibus adhibebat, Viri fuerunt „ tum Literis, tum Dignitate clariſſimi, qui magno fuerunt, par„ timque adhuc ſunt Reipublicæ Chriſtianæ uſui atque ornamento, „ ex quibus Epiſcopi, Cardinales, & ipſe quoque Gregorius XIII. „ extitere. Verùm de hiſce Noctibus Vaticanis, quæ omnium ore celebrantur, fortaſſe alibi commodiùs differemus, cùm Ambroſiana Bibliotheca cuſtodiat Orationes aliquas tum a Sancto Carolo, tum ab aliis Academiæ Sociis, in iis Noctibus recitatas, quæ aut ineditæ prorſus ſunt, aut ſi aliquando lucem viderunt, in ſummam raritatem jam devenère. Addere neceſſarium duco, quæ Glussianus ſcripta reliquit (*b*), Sanctum nempe Carolum delectatum etiam fuiſſe ſtudio Architectonicæ facultatis. Id certè manifeſtum faciunt tot Templa, Seminaria, Collegia magnificè ab ipſo conſtructa, & fervor ille, quo e ſuggeſtu perorabat in Oppidis Pagiſque, dum in iis Epiſcopalis Viſitationis munus implebat, ut Incolæ impelleren-

tur

(*a*) Lib. I. Cap. III.

(*b*) Lib. II. Vitæ Cap. X.

tur ad amplas ornataſque Deo Sacras Ædes erigendas. Unum hoc peculiare in dicti ſui fidem referendum cenſuit Scriptor iſte, nimirum tanto in hujuſmodi Arte judicio præſtitiſſe CAROLUM, ut Templum Maximum in hac Metropoli exornaturus, Odei partem ſibi reſervaverit; delineationem ejuſdem, miræ pulchritudinis a ſe ipſo inventam diſponens.

Ut autem ad rem noſtram propiùs accedamus, graviora ſtudia ſunt recolenda, quæ aggreſſus eſt, cùm Romanæ Aulæ curis tamdem exſolutus, ad hanc ſibi creditam Domini Vineam convolavit, ut eam longa ſterilitate afflictam, & cœleſtium rerum ignorantià torpentem excoleret, invictàque patientià laborum, ac Concionum frequentià, jactis undique Divinæ Sapientiæ & Virtutum ſeminibus, in Hortum fœcundiſſimum transformaret. Id autem quanto ſudorum ac vigiliarum impendio perfecit? Neque enim imparatus inermiſque Miles hanc arenam tentavit. Statim ac Mediolanum attigit, ad ſacros Libros ſedulò evolvendos totus incubuit: In Prophetis, quos cœleſtes Oratores appellat VALERIUS hæc referens (*a*), diu verſatus eſt, & ex Salomone præcipuos locos decerpſit, qui uſui Concionum accommodari facilè poſſent: Celebriora Sanctorum Patrum Scripta conſuluit: Interpretes eos Divinæ Sapientiæ ſelegit, qui ſolidiorem ſenſum amplecterentur: Hiſtoriam denique Eccleſiaſticam, & Canonum ſcientiam comparare contendit, ut inde Majorum Inſtituta & Ritus, optimumque Eccleſiæ adminiſtrandæ genus hauriret. Ab hiſce verò ſtudiis, quæ primò ſuſcepit (teſtibus ejuſdem Vitæ Scriptoribus) numquam manum removit. Quinimo narrat GLUSSIANUS (*b*) ad extremam eam diligentiam, curamque ſtudendi perveniſſe Sanctum CAROLUM, ut, cùm Diœceſim peragraret, Eccleſias Oveſque ſuas perluſtraturus, ſecum deferret duas Librorum arcas, in ſcrinii modum aperiendas, atque ab utroque latere Equo impoſitas, ut, ubicumque conſiſteret, ſtudiis vacaret. Et tamen in hoc vehementi diſcendi deſiderio, nihil votis ſuis nimium indulſit, ſolitus dicere, Literas tantum eſſe amandas, quantum muneris ratio pateretur, tempuſque illud tantummodo ca-

(*a*) In Vita, pag. 48. | (*b*) Lib. II. Vitæ Cap. X.

capiendum ſtudiorum, quod commiſſæ adminiſtrationis neceſſitas relinqueret. Itaque ad nobilem hanc aviditatem explendam opus fuit eidem, intempeſtas nocti horas furari, ne Paſtoralis ſolicitudo, & expedienda ampliſſimi regiminis ſui negotia quidquam caperent detrimenti. Neque verò modicum temporis ſpatium erat, quod vigiliæ abſumebant. Refert ibidem Glussianus, ſub extremos vitæ annos, inſumptas paſſim ab ipſo fuiſſe horas ſex in ſtudiis, antequam ad Miſſæ Sacrificium celebrandum accederet; Possevinus autem (*a*) comitem ſe illi adſtitiſſe in ſcribendo legendoque uſque ad ſeptem, atque etiam horas octo teſtatur. Quæ omnia teſtimonio ſuo confirmat Cardinalis Federicus Borromeus, in laudato *de ſacris Oratoribus* Libro (*b*): Siquidem indefeſſi laboris exemplar eo in munere Poſteris indicaturus, compendiò hæc ſcribit: „ Ætas noſtra Sanctum Carolum habuit concionantem „ tanto ſtudio, tantâque curâ, ut commentando & legendo, „ nocturna tempora diebus jungeret. Neque Domeſticis tantùm, aut in hac Urbe degentibus compertum hoc erat; longinquas etiam regiones aſſidui in ſtudio laboris, quo Sanctus Carolus detinebatur, fama pervaſerat: quamobrem Cardinalis Sancti Georgii, Protector Clericorum Regularium Congregationis Sancti Pauli, cùm intereſſe minimè poſſet Comitiis habendis pro reformatione Conſtitutionum memoratæ Congregationis, atque ideo per literas rogaſſet Sanctum Carolum nomine Summi Pontificis Gregorii XIII., ut hanc provinciam ſuſciperet, his verbis Epiſtolam ſuam clauſit „ Moleſtum eidem eſſe non debere, pro tan- „ tæ caritatis negotio, paucorum dierum intervallo ſtudia ſua, „ & reliquas Eccleſiæ Mediolanenſis curas abrumpere. „ Edita eſt hæc Epiſtola inter alias Adriani Politi, qui a Secretis erat Card. Sancti Georgii, Venetiis Anno mdcxxiv.

Quamvis, etſi omnes Hiſtoriæ, coævique Teſtes ſilerent, unum illud aureum, ac per cunctas Europæ Provincias celebratiſſimum Opus, quod *Acta Mediolanenſis Eccleſiæ* inſcribitur, ſatis foret, ad palàm faciendum omnibus, quot ſtudia, quot vigilias exhaurire debuerint tot ab ipſo elaboratæ promulgatæque Admonitiones

(*a*) In prævia ad Sancti Caroli Vitam Epiſtola. | (*b*) Pag. 24.

nes ad Populum, ad Patres-Familias, ad Animarum Paſtores, ad Clerum; tot conditæ Regulæ pro Oblatis, Monialibus, Virginibus, Matronis; tot inſtituti Sacri Cœtus, Seminaria, Collegia; tot denique abſoluta Provincialia Concilia, Synodique Diœceſanæ, tanto Doctrinæ, Prudentiæ, & Pietatis ubique elucentium ſplendore, ut in miraculum trahi poſſit, tot variis rebus excogitandis, digerendis, perficiendiſque unum CAROLUM ſuffeciſſe. Et tamen, ac ſi modica ea fuiſſent, quæ in prælaudatum Volumen ipſo vivente congeſta ſunt & typis impreſſa, (curante GALESINIO, anno MDLXXXIII.) ac poſtmodum, eo in Cœlum evocato, inſignibus additamentis recuſa, quamplures alios ingenii ſui & calami egregios fœtus edidit CAROLUS, non tam luce, quàm auro & cedro digniſſimos. Cardinalis VALERIUS in ejuſdem Vita (*a*) ſic loquitur: „ Innumerabiles Synopſes, ſive Tabulas, quibus Tra„ ctationes de Symbolo Fidei, de decem Præceptis, de Sacramen„ tis, de Oratione Dominica, de Paſſione Domini, deque ſin„ gulis ſacroſanctis Myſteriis, ita in Solemnitates, in omnia etiam „ Evangelia, quæ diebus Feſtis recitantur, in Epiſtolas Sancti „ PAULI confecit, quæ, ſi unum in Librum redigantur, magnam „ profectò utilitatem Epiſcopi, & Parochi, & quicumque Ver„ bum Dei prædicare conſueverunt, ex ejuſdem induſtria perci„ pient. Subdit ibidem, *Sylvam Paſtoralem* (librum nempe ita inſcriptum) collectam ſtudio Sancti CAROLI, teſtamento relictam fuiſſe JOANNI FRANCISCO BONOMIO Epiſcopo Vercellenſi „ cujus „ pietate (ſunt verba VALERII) & induſtriâ fiet aliquando, ut „ ex optimi Cardinalis laboribus, ab Eccleſiaſticis hominibus fru„ ctus percipiantur. Sibi quoque dono datum memorat Commentarium *de arte meditandi*, quem, biennio antequam moreretur, Sanctus ille Præſul conſcripſerat; ſubjungitque: „ Profectò bre„ vitate & perſpicuitate, gravitate etiam ſententiarum dignus eſt, „ qui in piorum hominum manus verſetur. Duo hæc poſtrema Opuſcula, prout ab Auctoris calamo prodiere, ſervat Ambroſiana Bibliotheca, ſuoque loco in lucem proferre animus nobis eſt, ut non tam fervidis doctiſſimi illius Veronenſis Antiſtitis

(*a*) Pag. 50.

tis (cùm viveret) votis, quàm omnibus, qui Sanɑ̃i Caroli nomen in pretio habent, ac magiſterium exoptant, tamdem ſatisfiat.

Alteram quoque *Sylvam*, quam *Clericalem* inſcribere meditabatur, collegerat anno eodem, quo morti conceſſit, ut narrat Possevinus (*a*). In eam autem congeſſerat quæ ad ſeveriorem Eccleſiaſticam diſciplinam inſtituendam, moreſque Clericorum componendos, tum etiam ad quævis Sacrorum hominum cujuſvis Ordinis officia optimè adminiſtranda, opportuna eſſe poſſent. Inde verò uberem meſſem & ſibi & aliis paraverat, Sermones habendi ad Epiſcopos, Parochos, Moniales, Cœnobitas, Sacriſque Ordinibus initiandos; in conferendis Baptiſmatis, & Sacri Chriſmatis Sacramentis, in Conſecratione Eccleſiarum & Altarium, atque hiſce ſimilibus religioſis muneribus: Sed conſilium adeò proficuum ac nobile feſtina mors abrupit. Pretioſam hanc ſupellectilem hæreditariam habuit prædictus Joannes Franciscus Bonomius Vercellenſis Epiſcopus, qui, ùt refert Carolus a Basilica-Petri (*b*) „ eam rectiùs dirigendam, colendam, atque „ dilatandam Francisco Adorno Societatis Jesu commiſit. Verùm èt ipſe non multò poſt Sancti Caroli mortem (ut præſenſerat) ſepulcro illatus fuit. Nunc informis magna iſta denſaque Sylva, in Bibliothecæ Ambroſianæ pluteos translata, propitiam manum expectat, quæ illam expoliat evulgetque, ad Auctoris ſui amplificandam gloriam, & Eccleſiaſtico Cœtui opulentum rei ſacræ patrimonium parandum.

Nondum tamen proximè attigimus partem illam ſtudiorum, quæ ad copioſam concionandi materiem ſibi præparandam Sanctus Carolus incredibili uſque ad obitum diligentiâ confecit. Memoratus a Basilica-Petri, poſt enunciatos reliquos Sancti hujus Antiſtitis literarios labores, hæc ſubdit: „ Poſtremò Carolus am„ plam ſibi ipſe locorum, ſententiarumque Sylvam comparabat, „ ex Divinis ſcriptis imprimis, ſed ex aliis quoque Sacris Li„ bris; tum ex probatis etiam Sanctorum Virorum Hiſtoriis ſa„ lutarium copiam exemplorum: quibus omnibus diſtinctè ordi-

(*a*) In S. Caroli Vita, Cap. IX. pag. 46. | (*b*) Lib. VII. Vitæ, cap. 24.

„ neque ſepoſitis, ad diverſas Conciones uti poſſet, quotieſcum-
„ que uſuveniret, cùm præſertim propter occupationes ſpatium
„ minimè daretur ſingillatim conquirendi. Varia genera mente
„ comprehendebat, de quibus ſibi eſſent verba ad Populum fa-
„ cienda; tum Divinos Libros attentè legens, quod in quodque
„ genus conveniebat, illud notabat diligenter, ac diſtinctè de-
„ ſcribi jubebat. Nec minori cum laude atque etiam admiratione ſedulum hoc Patruelis ſui ſtudium refert Cardinalis Federicus Borromeus; condens enim Opuſculum *De Epiſcopo Concionante*, ſtatim ab initio ita ſcribit: „ Cùm inclyti nominis æter-
„ næque memoriæ Sanctus Carolus Eccleſiam hanc Ambroſia-
„ nam adminiſtraret, divino & ſingulari mihi obtigit beneficio,
„ ut non ſolùm tanti Viri fruerer aſpectu, verùm etiam quan-
„ tum ætas mea tunc, & graviſſimæ Pontificis occupationes pa-
„ tiebantur, uterer ipſius conſuetudine. Quo quidem tempore
„ ille mecum ſæpe eſt locutus, & multa de ſuis ſtudiis exerci-
„ tationibuſque communicavit. At, ſicuti poteram in illa ætate
„ judicare, videbam eum eſſe totum in concionandi munere, nul-
„ lique parcere vel labori, vel exercitationi, quæ ad illam Pa-
„ ſtoralis Officii partem attineret. Ex omni Scriptorum varie-
„ tate multa decerpebat in idipſum, infinitamque rerum ſupel-
„ lectilem, aſſiduo partam labore diſponebat, etiam ordine quem
„ ipſe commodiſſimum reperiſſet; habebatque deſtinatos huic mu-
„ neri, qui omnia in Commentarios referrent. Rem narrat Poſſevinus (*a*), quæ fortaſſe exemplo carebit; tantum nempe fuiſſe in Sancto hoc Antiſtite deſiderium, novas ſacræ eruditionis opes conquirendi, quas poſtmodum in Animarum ſalutem e ſuggeſtu depromeret, ut, cùm ferè ſemper præſens in Templo Maximo adeſſet dum alii concionarentur, unam ex parvis illis gypſatis tabellis, quæ ſtyli cuſpide exarantur, ſecum ſub veſte deferret, in ea deſcribens quidquid audire ipſi contigiſſet uſibus ſuis opportunius aptiuſque.

Et ſanè, quàm ampla eſſe debuit ſeges illa, collecta undique continua lectione atque induſtria, quæ per tot annos Verbi Dei

(*a*) In Vita, pag. 48.

Dei pabulo Populis miniſtrando poſſet ſufficere, præſertim cùm, teſte Valerio (*a*) ferè nihil repeteret! Adde, frequentes adeò fuiſſe Conciones, quas habuit vigilantiſſimus ille Paſtor, ut ſi earumdem numerus iniretur, mentem admiratione ſuſpenderet, ac pene fidem ſuperaret. Statim ac pedem intulit in hanc Urbem anno MDLXV., Magiſtratibus, Nobilibus, univerſoque Populo in Metropolitana Eccleſia collectis atque plaudentibus, exercere hoc munus cœpit, ac ſermonis initium ſumpſit ab iis Chriſti Domini verbis: *Deſiderio deſideravi manducare hoc Paſcha vobiſcum*, ùt refert Glussianus. Periit hic Sermo; ſed ejus compendium nobis ſervavit Ripamontius (*b*), ita ſcribens „ Septimo poſt die, „ quàm Mediolanum pervenerat, (ea Dominica dies fuit) in „ Templo Maximo rem Divinam fecit, atque poſt Evangelium, „ primum illud Populo Mediolanenſi paſtoralis eloquentiæ ſpe- „ cimen dedit, collacrymantibus præ gaudio multis ob Cardi- „ nalis & Archiepiſcopi gloriam, & quia inſucti erant Pontifi- „ cum ſuorum verba audire. Convenerant frequentes Viri Fœ- „ minæque, quantam capere multitudinem vaſta Templi moles „ poteſt. Concionem ipſe orſus eſt Chriſti Salvatoris voce, de- „ ſideriumque illius æquandi cum Apoſtolis tranſtulit ad deſide- „ rii ſui ſimilitudinem, quo Gregem inviſere & alloqui ſuum „ concupiverat. Cetera deinde exequendo de pietate debita er- „ ga Patriam, & Eccleſiam, in qua natus ipſe educatuſque eſ- „ ſet; de amore erga ſingulos, qui geniti ſecum in eadem Pa- „ tria eſſent; de abſentiæ ſuæ cauſis, ac de maturato, quantum „ fieri potuerit, adventu, flexit paulatim ad temporum calami- „ tates, quæ Populum, & Eccleſiam tantopere afflixiſſent. Ubi „ vetus Metropolitana majeſtas? Ubi magnum Ambrosii nomen? „ Ubi Apoſtolica diſciplina Fundatoris Barnabæ? Hæc, & in „ eamdem ſententiam alia rogitans, neque Populum ipſum Cle- „ rumve, ſed tempora incuſans, Bellorumque viciſſitudines, & „ mutatum toties imperii ſtatum, originem malorum: Sub Ca- „ tholico demum Imperio inſtaurari Civitatem, & decora anti- „ qua renovari, atque inhorreſcere omnes extremi Judicii metu,

(*a*) In Vita, pag. 50. (*b*) De Origine & Pontificatu Sancti Caroli Lib. II. pag. 113.

„ nec priores ullas, ſed alterius vitæ curas deinceps agitare quem-
„ quam paſtorali ſuo jure jubebat. Simul ad novum illud emen-
„ dandæ Patriæ, publicæque conſtituendæ ſalutis opus, labores,
„ & vigilias, & opes, vitamque & ſanguinem offerendo ſuum,
„ commoverat omnes admiratione tam paterni animi, lacrymæ-
„ que ſingulis manabant, & ſuſpiria undique exauriebantur.

Suſceptum eo tempore laborioſum concionandi curriculum numquam abrupit, ſingulis Dominicis, Feſtiſque diebus verba ad Populum faciens (quod nullus in Italia per ea tempora auſus erat Epiſcopus,) ùt ſcribit VALERIUS (*a*), quandoque etiam & mane, & veſpere; Quinimmo quater uno die e ſuggeſtu perorare non ſemel auditus eſt. In Quadrageſima vices aliquando deficientis ſacri Oratoris implevit. In quadraginta horarum ſive ſacratiſſimi Dominici Clavi, ſive Euchariſtici Sacramenti Solemnitate, ſingulis etiam horis de hiſce Myſteriis ad Gregem ſuum diſſerebat. Per integras hebdomadas in Viſitationibus Apoſtolicis, & in conferendo, diſtributim per Civitatis Eccleſias, Confirmationis Sacramento, producebat Concionum laborem. Per Diœceſim verò, cùm illam luſtraret, nullus erat ex Populis, rudibus quoque & alpinis, qui eum ſæpiùs declamantem non cerneret. Ipſe ad Clericos Sacris Ordinibus initiandos, ad Canonicos, ad Parochos, ad Vicarios Plebanos, ad Confeſſarios, ad Verbi Dei Prædicatores, ad Presbyteros minores, (Capellanos dicimus) ſimul collectos, exhortatorios Sermones proferebat; ipſe Matronis, Virginibus, Viduis, quibus ſalutares morum & precum Regulas conſtituerat, cùm publicè in Eccleſias iiſdem deſignatas convenirent, æternæ Vitæ ſemitam verbo oſtendebat; ipſe demum, ùt refert CAROLUS A BASILICA-PETRI (*b*),
„ Quodam tempore invitabat Magiſtratus, & verba faciebat ad
„ eorum munus appoſitè; alio Jureconſultos; alio Notarios, Li-
„ terarum Magiſtros, Artifices, & unumquemque Ordinem di-
„ verſis diebus, & Eccleſiis, juvabat ſeparatim, Euchariſtiam ſan-
„ ctiſſimam præbendo, Concioneque ad unumquodve genus ac-
„ com-

(*a*) In Opuſculo MS. in Bibliotheca Ambroſiana *De Epiſcopali Concionandi forma*, ad P. Adornum Societatis JESU, versùs finem.

(*b*) Lib. VII. Vitæ S. CAROLI, Cap. XL.

„ commodatâ: Nec deſiderari a Monialibus paſſus eſt paternum hoc amoris ſui officium; ejuſque rei teſtes ſunt nonnulli Sermones, qui paucis ab hinc annis Patavii lucem aſpexere. Eò adducta eſt frequentia iſta Concionum, ut aliqui eam appellaverint *nimiam;* ſed, quemadmodum adnotavit Augustinus Valerius (*a*) „ in Carolo Archiepiſcopo, ùt variæ & præſtantes „ virtutes fuerunt, ita hoc in primis præſtitit, ut curioſorum „ hominum, ne dicam vanorum voculas contemneret. Plena eſt Hiſtoria Glussiani, & aliorum præclariſſimas res actas a Sancto hoc Præſule referentium, commemoratione Concionum, quas ſemper habere conſueverat, cùm novum aliquod opus ad amplificandam Dei gloriam inſtitueret; cùm Translationes ſanctorum Corporum ſolemni pompa perageret; cùm peſtis acerrima dilectum ſibi Populum fœde vexaret, eàque depulsà, inſignis accepti beneficii memores eſſe vellet Mediolanenſes Cives (*b*); cùm ad impetranda neceſſaria aliqua Divinæ Clementiæ dona ſacras ſupplicationes indiceret; cùm demum alienas extra ſuam Diœceſim Eccleſias inviſeret, aut peregrinationes ſuſciperet, ut relicta in terris Dominicæ Paſſionis monumenta, & Sanctorum Lipſana præ ſummâ ſuâ in res ſacras religione veneraretur. Ab omni enim Epiſcopalium munerum, temporum, atque locorum opportunitate occaſionem captabat ingerendi Populis horrorem ſcelerum, excitandi ſuos exteroſque, ad rectam vitæ diſciplinam inſtituendam, uberеſque pœnitentiæ & bonorum operum fructus edendos.

Hujus tam egregiæ frequentiſque in perorando diligentiæ nullum jam ſupereſt veſtigium, præter archetypas quaſdam Chartas, in quibus propriâ manu deſignabat ordinem Concionum: quid nempe prooemii loco ſtatuendum foret; quæ propoſitio enuncianda; in quot capita diſtribui poſſet; quibuſque Sacræ Scripturæ teſtimoniis, hiſtoriis, exemplis eſſet confirmanda. Eas deſcribit Cardinalis Federicus Borromeus, in Libro *de Claris Oratori-*

(*a*) In Vita pag. 28.

(*b*) Contigit hoc, anno MDLXXVI. Tanta autem fuit eo anno Concionum Sancti Caroli frequentia, ut vigintiſeptem ab eodem recitatæ adnotentur *in Diario MS. Horatii Caſati* tunc Cæremoniarum in Metropolitano Templo Magiſtri, quod mihi communicavit Jo. Andreas Iricus, eruditione, ac Literis excultiſſimus.

toribus (*a*), his verbis: „ In omni præparanda Concione utebatur arte quadam (Sanctus CAROLUS), ut, Arbore conſtitutâ, „ diſponeret in ramis argumenta & locos, memoriæ credo cauſsâ, quam ordo ille non parùm adjuvaret. Has Arbores ego „ in octo (nunc novem) volumina digerendas curavi, cùm diu „ velut in tenebris latitaſſent, & oblivioni propemodum traderentur. Nunc ſervantur in Ambroſiana Bibliotheca, quanto „ decere arbitramur honore. Rationem autem reddit, cur tanto ſtudio conſervandas duxerit pretioſas haſce ſchedas, ſimulque dolet, quòd pars aliqua lucubrationum tanti Viri, deplorandâ incuriâ Cuſtodum, abſumpta jam fuiſſet, inquiens: „ Si ea noſtris animis inſidet divini hominis cura, ut fruſtula veſtis, aut „ aliquam ipſius imaginem adipiſci, fuerit pars magnæ fortunæ; „ quid erit cauſſæ, cur anxiè non conquiramus has reliquias „ ejuſdem animi, ne ſcilicet ſolitâ mortalium rerum conditione „ dilabantur? Cœperant tamen ſentire communem hanc injuriam, ac de Sancti CAROLI ſcriptis perierat jam aliquid, ſicuti ego ab illis accepi, qui debuerant ea fideliter ac ſeduló cuſtodire. In hac prædivite Arborum ſerie, quæ pretioſæ ac venerabiles ſunt non modò ob materiæ mirè diſpoſitæ ordinem, ſed etiam ob characteres, manu ipsâ tam ſancti Antiſtitis exaratos, plures invèni, in margine hac annotatione ſignatas: *Concio parata*, *ſed non habita*. Earumdem ſpecimen aliquod, ſi ocium ſuppetat, publicum facere in votis eſt (neque enim omnes in lucem proferre difficillimæ captu ſcriptionis obſcuritas ſinit), ut inde, veluti ex ungue, perſpicuum cunctis fiat ſtudium laborque Sancti CAROLI, ob amplam meſſem in annos plurimos recondendam, fontemque ſibi aperiendum aquæ perpetuò ſalientis in Animarum ſalutem.

Ceterùm gratiæ Deo ſunt agendæ quamplurimæ, quòd biennio antequam CAROLUS moreretur, proficuam hanc ejuſdem menti cogitationem injecerit, deſignandi aliquem ex ſuis Familiaribus, qui Sermones ipſius attentâ exceptos aure calamo deſcriberet quo tempore proferebantur, ac poſtmodum in latinam linguam tranſferret.

(*a*) Pag. 103.

ferret. Memoriâ dignum id cenſuit prælaudatus Sancti Caroli Conſobrinus Federicus Borromeus, hæc ſcribens (a): „ Oſtenderat pauló antequam extingueretur, magnopere ſibi cordi eſſe, ut manum illis (Concionibus ſuis) extremam admoveret, atque ideo delegerat ex ſuis Familiaribus qui exciperet ab ore Concionantis ipſa verba, ſignificaveratque, placere ſibi magis, ut latinè, quàm patrio ſermone deſcriptæ Conciones in manus hominum pervenirent. Latinitatem nimirum, ùt opinor, ipſam plus habere dignitatis arbitrabatur. Porrò ſi opinioni hujus ampliſſimi Cardinalis miſcere meam liceat, alio etiam conſilio id præſtitum a Sancto Carolo crederem, ut videlicet iis uti poſſent Paſtores Animarum, quibus injunctum ipſis ab Officio munus Evangelicæ Prædicationis toties commendaverat; quibuſque, exemplo ſuarum Concionum, compertum fieri peroptabat, non lenociniis ac futilibus verbis rem hanc eſſe agendam, ſed ſolido Divinorum Codicum teſtimonio; miniſque ac promiſſionibus, per Prophetas & Pſalmos Davidicos a Domino promulgatis, ad extirpanda ab Ovibus vitia, virtuteſque inſerendas, incumbere illos debere.

Neque hac in re falli me arbitror, cùm probe ſciam, ſolicitum admodum fuiſſe Sanctum Carolum, ne Parochis ſuis copia deeſſet, paſcendi Verbo Dei Oves ipſis commiſſas; Siquidem enixè rogavit Epiſcopum Veronenſem Valerium, ut latinas Homilias contexeret in omnia Evangelia, quæ Dominicis Feſtiſque diebus, Ambroſiano Ritu, per annum recitantur. Præſtat id audire ab ipſo Valerio ita loquente in *Opuſculo*, *de cautione adhibenda in edendis Libris:* „ Rogaverat Carolus, de quo ſæpe dixi, Borromeus, ut Homilias conſcriberem breves ad uſum Parochorum Diœceſis Mediolanenſis, adhibito illo ordine, quem Ritus Ambroſianus multos jam annos adhibuit in recitandis Evangeliis. Non denegaſſem pio Cardinali, & de me maximè merito obſequi in re tam honeſta. Scripſi Homilias pluſquam centum, minus quàm mediocri adhibitâ diligentiâ, quarum aliquæ mihi aliquando probatæ ſunt. Illas omnes in unum Vo-

„ lumen

(a) De claris Oratoribus pag. 103.

„ lumen redactas Federico Cardinali Borromeo, pietatis & mo-
„ rum ſanctiſſimorum, exiſtimationis etiam, quibus Carolus ex-
„ celluerat, hæredi, quem unicè, ùt ſcis (Silvium Antonianum alloquitur, cui Librum hunc nuncupaverat) " diligo, donavi.
„ In illas tu copioſam & elegantem admodum Præfationem con-
„ ſcripſiſti. (Volumen iſtud, Codicum Manuſcriptorum Bibliothecæ Ambroſianæ cenſum nunc adauget; ſique annuent ſuperi, pretioſum hunc Valerii laborem non diu luci invidebimus). Itaque, ùt dicebam, non abs re eſt credere, in hunc prorſus finem delectum fuiſſe latinum idioma, cùm de tranſmittendis ad poſteros Sermonibus ſuis nobile conſilium Sanctus Carolus agitaret.

Sed quæcumque tamdem fuerit ratio, cur, italicâ dimiſsâ linguâ, quâ Populo concionabatur Antiſtes hic optimus, relinquere nobis voluerit pignus iſtud paternæ dilectionis, nempe Conciones ſuas latinè exaratas, ùt Cardinalis Federicus teſtabatur; adſcribendum id eſt procul dubio ſingulari Dei providentiæ, quæ ita diſpoſuit, ut, cùm vivens Carolus non aliam laudem ſpectaverit in paſtorali hoc Officio tam aſſiduè adimplendo, quàm Animarum proventum, mortuus quoque iiſdem prodeſſet; gloriamque eximii Sacri Oratoris, quam ſemper refugerat, immortalem reciperet. Ex iſtis enim, quæ ſuperfuere, magnæ molis Concionum, ùt ita dicam, fragmentis, quanta elucet ingenii vis, eloquii majeſtas, aptitudo rerum, vaſtæque eruditionis in omni ſcientia ubertas? Hinc diſcimus, quo Domûs Domini zelo ſuccenderetur, qua caritate flagraret in Deum & Proximum, qua denique induſtria ſudoreque, acceptum rudem ſcabioſumque myſticum gregem, ſibi fecerit gentem ſanctam, & populum acquiſitionis.

Equidem ſæpius laudatus, ſemperque veneratione maximâ recolendus Cardinalis Federicus, tertium Operis ſui Librum *de Claris* illius temporis *Oratoribus* aggreſſurus, ita de Sancto Carolo præfatur. „ Non leve decus eſt hominum, qui noſtro ævo ſeſe
„ contulere ad concionandum, in ſua nactos eſſe claſſe tanti no-
„ minis Collegam, qui jam nutu divino, Romani Pontificis
„ aucto-

„ auctoritate, ſummo Chriſtiani Orbis gaudio, in Cœleſtium nu-
„ merum auguſtiſſimè eſt relatus. Adfuere præterea huic ſancto
„ Viro ſummæ illæ laudes, quæ in vero ac magno Concionatore
„ eſſe debent; atque ita ſemper dixit, ut nominis illius
„ gloriam ſuſtineret .... In verborum delectu ea ſumma
„ laus ejus fuit, quòd nihil umquam excidit vel deteriore
„ ſenſu, vel ancipiti; nihil temerè dictum, in quo tamen plerique
„ Concionatorum falluntur. Alibi verò (*a*) hæc proſequitur.
„ Habuit alia pleraque admiranda Vir divinus, inſignem
„ nempe diligentiam in Sacrarum Literarum ſtudio, conſtantiam
„ in dicendo per tot annos, laborem æternum, ſuſceptam
„ pugnam adverſus impedimenta naturæ, patientiam in
„ ediſcendo, ſi neceſſe foret, ea quæ ſcripſerat, induſtriam &
„ ſtudiorum artes .... Apparebat etiam in eo, dum verba
„ faceret ad Populum, quidam uſus, & ea rerum humanarum
„ cognitio, quæ fons erat eximiæ maturitatis & judicii circa
„ negotia & varietates, quæ verſantur in communi vita .....
„ Magna vis etiam erat ei, quandocumque locum e ſacris Literis
„ aliquem explicaret; Neque deſcendebat ad eas ineptias,
„ quæ ſunt propriæ Concionatorum, dum e ſuo quiſque ingenio
„ trahere & interpretari ſententias volunt. Harum verò
„ Commentationum ipſius in ſacras Literas, quæ multæ & frequentes
„ erant, memoria relicta nobis eſſet illuſtrior & major,
„ ſi ſcripta ipſius eam habere perfectionem potuiſſent, quam
„ habuiſſent certè, ſi diutius ille vixiſſet.

Memorata proxime vidimus a Cardinali Federico impedimenta naturæ, quibus bellum indixerat Sanctus Carolus; Ea nobis comperta fecere ejuſdem Vitæ Scriptores. Primum fuit verecunda quædam timiditas, qua abſterrebatur a ſermone in publicum proferendo: Hanc autem expugnavit, *Noctes Vaticanas* inſtituens, in quibus, veluti in umbratili paleſtra, experimentum ſui facere inter Amicos cœpit, ac dein prodiens in apertum, ruborem omnem abjecit: coram frequenti Populo in Baſilica Sanctæ Mariæ Majoris, in qua Archipresbyteri Dignitate fulge-

Tom. I. c bat;

(*a*) Pag. 101. & ſeqq.

bat; ſæpius verò in ſui Tituli Sanctæ Praxedis Eccleſia, prolixas habens Conciones. Alterum erat difficultas, ſeu potiùs pronunciandi celeritas, qua efficiebatur, ut obſcurè admodum verba exciperentur, aut etiam prorſus interciderent; longo tamen uſu dicendi, eam adeò compreſſit perfregitque, ut, teſtante Augustino Valerio, in Eccleſia Mediolanenſi, ac in Diœceſis Viſitatione & ſæpe loqueretur, & expedite. De hoc poſtremo præclarum encomium ſcriptum reliquit Cardinalis Federicus in Libro *de Epiſcopo Concionante* (*a*): „ Magnus hic Vir, cùm expe„ ditiore linguâ minimè uteretur, nec a natura apte promptus „ eſſet ad concionandum, aſſiduo labore ac ſtudio naturæ in„ commoda ſuperare nitebatur; ut inde nimirum omnes animad„ verterent, ipſum in eo, non loquendi dulcedine ſe exercuiſſe, „ ſed ut ſuo ſolùm muneri planè ſatisfaceret.

Hæc præmittenda cenſui, antequam de occaſione imprimendi hujus Voluminis, aut de Homiliis ipſis Sancti Caroli, quas nunc vulgamus, quidquam differerem. Occaſionem quidem dedit novo parando huic Operi præclarum meditamentum, quod Reverendiſſimus & Excellentiſſimus Præſul Comes Vitalianus Borromeus, perpetuus Bibliothecæ Ambroſianæ Conſervator, ac reliqui ejuſdem Præſides concepere. Animadverterant illi, a Cardinali Federico Borromeo clariſſimæ apud omnes memoriæ, poſt conditum immenſis laboribus impenſiſque publicum hoc ac per Nationes univerſas celebre Literarum Domicilium, erectam quoque fuiſſe Typographicam Officinam, quæ non modò variorum Occidentis idiomatum Libris edendis inſerviret, ſed Orientalium etiam Linguarum typos complecteretur, ut collectas ex peregrinis Litoribus Codicum manuſcriptorum pretioſas merces in commune bonum effunderet; advectis inde liberali ære Magiſtris, qui exotica hæc ſtudia domeſtica facerent Mediolanenſi Metropoli. Periit nobile hoc Inſtitutum ſeu ingruentium bellorum injuriis, ſeu inimicâ bonis Artibus Conſiliiſque ſuccedentium temporum calamitate. Quamobrem ne optimi Principis ac Conditoris mens omninò ſpe ſuâ defraudaretur, obluctantibus

(*a*) Pag. 133.

tibus licèt infelicis hujus ſeculi anguſtiis, ſancitum eſt, ut reſtituenda in antiquum ſplendorem hujus Loci majeſtas propriam reciperet Typographiam, elegantiâ omni familiarium ſaltem characterum, & chartæ nitore inſtructam, e qua conflatæ tanto Federici Principis ſtudio literariæ Opes, inediti nempe Codices, tot aliis, jam vulgatis in magno præcipuè *Rerum Italicarum* Opere, adhuc ſuperſtites in publicam paſſim lucem educerentur.

Initium autem ſumere placuit ab inſigni eo theſauro, quem tamdiu reconditum in ſinu ſuo ſervaverat Bibliotheca Ambroſiana, Homiliis videlicet Sancti Caroli Borromei; Ita enim & rem gratiſſimam facere cenſuimus Inſtitutori noſtro, id e Cœlis (ùt ſperamus) hilariter ſpectanti, cùm tot in terris laudibus, ſuperiùs relatis, Conſobrini ſui in concionando præſtantiam exornaverit; & proficuum valdè futurum univerſo Chriſtifidelium cœtui non dubitamus, quos ad Religionem erga Deum, Reſque ſacras impensè fovendam, conformandos mores Evangelii præceptis, propriique Officii miniſteria exactè adimplenda, Conciones iſtæ, quamdam vim ſuperni Spiritus divinæque Sapientiæ lucem ſpirantes, vehementiſſimè urgebunt. Præterquamquod inde exemplum deſument animarum Rectores, quâ diligentiâ incubandum ſit, ad Gregum ſuorum ſalutem opportunè atque importunè curandam, quàm pertinaci labore inſudare debeant, comparandæ ſibi doctrinæ, aſſiduâ Sacrorum Voluminum, Canonum, Sanctorumque Patrum lectione, ut traditos eorum tutelæ Populos in viam pacis dirigant, erudiantque; quâ demum methodo vitiorum ulceribus medelam adhibere valeant, virtutum incitamenta proponere, ſpeique de ipſis ab Eccleſia conceptæ in ſacris collatis Muneribus optimè reſpondere.

Sylvius Antonianus, qui olim fuerat a Secretis Sancto Carolo Borromeo, ac poſtmodum in S. R. E. Cardinalium album relatus eſt, probè noſcens, quanto in pretio habendæ forent Conciones hujuſmodi, utpote conditæ a Viro, cœleſti facundia ac ſpiritu imbuto, ſpondere ſibi viſus fuit eximiam laudem, ac fructum animarum, quem pariturae forent, ſi in publicum emitterentur; ſcribens enim ad Cardinalem Federicum, Caroli Patruelem,

claudit Epiſtolam præfixam latinis AUGUSTINI VALERII Homiliis, ſuperius enunciatis, in hæc verba: „ Quantus in hoc genere (Prædicationis Evangelicæ) fuerit CAROLUS Cardinalis, Poſteris quoque ejus Sermones & ſacræ Conciones declarabunt, quæ apud Tuam amplitudinem ſunt, & quas Tuo juſſu aliquando in lucem, & in hominum manus perventuras ſperamus. Quinimo ſuperno quodam lumine id præſenſiſſe CAROLUM ipſum non temerè affirmaverim: Video namque poſtremos hoſce paſtoralis ſuæ caritatis fœtus (Conciones ſcilicèt iſtas Latio donatas) peculiari præ ceteris animi propenſione, fuiſſe ab illo adamatos: Siquidem iiſdem expoliendis, emendandis, augendis propriam manum admovit, ùt ſignati paſſim ejuſdem charactere, apud nos compertiſſimo, Codices illas referentes manifeſto teſtimonio confirmant.

Neque abs re eſſe crediderim, nomen illius proferre, qui ſalutarem hanc frugem Concionum CAROLI nobis ſervavit. Is fuit JOANNES BAPTISTA POSSEVINUS Sacerdos, Patriâ Mantuanus, magnique ejus Viri Literis & Pietate clariſſimi ANTONII POSSEVINI Societatis JESU Nepos ex Fratre. Admiſerat illum Sanctus CAROLUS inter Domeſticos ſuos, duobus antequam e vita decederet annis, commendante perſpicax ejuſdem ingenium AUGUSTINO VALERIO, Epiſcopo Veronenſi. Particeps ſtudiorum Sancti Antiſtitis factus, continuò ipſi adhærebat, & intimè adeò in ejus benevolentiam penetraverat, ut Vitam Sancti CAROLI italicè a ſe conſcriptam typis edens anno MDXCI., in hæc verba proruperit: „ Teſtor Deum, quia non mentior, me carum familiaremque huic „ Sancto Viro fuiſſe toto eo temporis ſpatio, quo mihi ſummè „ propitia ſors copiam fecit ſecum agendi, quantum nemo alius „ eſſe potuerit; Cum ipſo tranſigebam ſex, aut ſeptem horas per „ diem, ac noctem; ſæpius eidem a Confeſſionibus eram; cùmque „ ſimul equitaremus, veluti ſi inter nos amica foret neceſſitudo, mutuos cum illo ſermones miſcebam (*a*). Alibi verò loquens de Sancti CAROLI humanitate, ac liberali animo erga Literatos Viros, quos domi alebat, teſtatur, ſe tantum honoris ab eo accepiſſe, ut pudore totus ſuffunderetur, tantumque donorum, ut

(*a*) Cap. XIII. pag. 71.

ut liberalitas merita prorſus excederet (*a*). Demum eò benignitatis erga ipſum, perveniſſe Sanctum Carolum ſcribit, ut, cùm ille intempeſtâ nocte ſurgeret Deum oraturus, poſt duas circa horas ſeſe ad ejuſdem cubiculum conferret lumenque accenderet, levi tamen veſtigio, ne a ſomno excitaretur, ſed ſpontè expergefactus intelligeret, Antiſtitem ſuum jam ſtudiis incumbere; illucque properaret, ipſum in eo labore adjuturus. Id verò ait, ſemper Carolum præſtitiſſe toto, quo eidem inſerviit biennio (*b*). Huic igitur familiariſſimo ſuo provinciam demandaverat Sanctiſſimus Cardinalis referendi in tabulas verba, quæ ille ad Populum faceret; nec dubio eſt locus, cùm geſti a ſe hujus muneris mentionem agat ipſemet Possevinus: Deſcribens enim in ejus Vita (*c*) tenerrimum amorem, quo ad Gregem ſuum Borromeus Præſul concionabatur, narrat, conſueviſſe corripi illius crura tremore tam valido, ut ſuggeſtus idem concuteretur, eâque agitatione non leve incommodum fieret ipſi, retro ſcribenti Conciones. Subdit autem, ſe, cùm putaret imbecillitatem illam trementium crurium proficiſci ab arcto cibo & jejuniis, quibus perpetuò carnem macerabat, reſponſum a Sancto Antiſtite accepiſſe, totam eam vim eſſe flagrantiſſimi amoris, quo videlicet ſalutem Animarum Carolus anhelabat.

Nonnulli ex hiſce Pugillaribus, in quos Possevinus conferebat quidquid concionando Sanctus ille Archiepiſcopus diceret, ſuperſunt adhuc in Ambroſianæ Bibliothecæ Codicibus; ſed adeò præcipiti calamo exarati, ut vix intelligi queant: Collati nihilominus cum Homiliis, quas publici juris nunc facimus, rerum ordine, materiarum delectu, ſimilitudinum varietate, amplificationum copiâ, cum iiſdem prorſus conſentiunt. Commodiore autem loco & tempore, quæ ſtrictim conſcripta erant, in rectam Concionis ſeriem latino ſermone Possevinus digeſſit; nec opem Sancti Caroli, in hac re ſuâ componendâ, defuiſſe vel dictando, vel ſuggerendo valdè credibile eſt, cùm per tot horas ſuperius indicatas, ſecum in ſtudiis laborantem, ſingulis poſtremi

(*a*) Cap. VIII. pag. 38.
(*b*) Cap. XXIII. pag. 163.
(*c*) Cap. IX. pag. 46.

tremi biennii diebus, Familiarem hunc ſuum habuerit vigilantiſſimus ille Archiepiſcopus. Certè ejuſdem oculos, atque examen ſubiere, poſt ultimam illis manum adjectam, quemadmodum emendationes & additamenta, ùt diximus, Homiliis iſtis proprio Sancti Caroli charactere appoſita clarè teſtantur.

De ſtylo ejuſmodi Homiliarum non multum eſt diſſerendum, cùm Sanctus Carolus „ rejectis floſculis inanique ornatu, „ locutiones eas verbaque probaret, quæ decorum Eccleſiaſticum „ quoddam retinerent; multò magis autem ſenſum, perſonis re„ buſque ſacris accomodatum quæſivit; quemadmodum ſcriptum reliquit in ejuſdem Vita Carolus a Basilica-Petri Novarienſis Epiſcopus (a). Quamobrem mirum eſſe non debet, ſi aliquando in hiſce Sermonibus demiſſiores loquendi formulæ occurrant, nec elegans ille verborum delectus adhibitus ſit, quo noſtri ævi Concionatores e ſuggeſtu declamant; is enim, qui Latio donandis Sancti Caroli Homiliis operam dabat, ut ejuſdem genio obſequeretur, fideli calamo ſequi debuit eam dicendi methodum, qua uſus fuerat in Concionibus pronunciandis Sanctiſſimus Paſtor: Nec dubium eſt, Sanctum Carolum id unum curaſſe, ut quò uberior animarum fructus colligeretur, præſertim cùm ad rudiorem Populum facienda eſſent verba, familiarior clariorque ſermo ſuus foret. Siquidem caritate, qua plurimum urgebatur, ſuccenſus, & omnibus omnia factus, Elisei exemplo, ſeſe in concionando Auditorum captui commenſurare ſtudebat. Refert Franciscus Panigarola, eximius illius ætatis Orator, juſſum ſe fuiſſe a Sancto hoc Antiſtite, de Dominica Paſſione ſingulis ſextis feriis, in Templo Maximo loqui; Verùm, cùm præſens pro more ſuo Concionanti adſuiſſet Carolus, eumdem monuit, ut amputatis controverſiis Interpretum, rebuſque altioribus, ad ea impoſterum deſcenderet, quæ animos permovere atque inflammare ad pietatem valerent. Quamobrem typis vulgaturus Sermones ſuos de Paſſione Domini, in unum volumen collectos, candidè in Præfatione profeſſus eſt, excepto primo, nullum ex iis fuiſſe a ſe Mediolani verbatim recitatum; cùm eos attem-

(a) Lib. VII. Cap. II.

attemperare debuiſſet, ac ſuſ-deque invertere, ut Sanctiſſimi Præſulis genio placeret. Inter ceteros inſignes ſui temporis Viros, ſingulari veneratione atque amore ALOYSIUM GRANATENSEM Sanctus CAROLUS proſequebatur, ejuſque Libros aſſiduè volvebat, non alio permotus titulo, ùt opinatur Cardinalis FEDERICUS BORROMEUS (*a*), niſi quia Concionator ille (alioqui eidem penitus ignotus) paſtoralem ſpiritum ac modum, ſuo prorsùs ſimilem, in ſermonibus referebat; cùm non aliud utrique propoſitum eſſet, quàm ut efformatos ad Chriſtianam diſciplinam mores in hominum animos inducerent, ac vitia extirparent.

Non hac tamen, ut ita dicam, temperantià ſtyli demiſſioris CAROLUS utebatur, cùm ſermocinandi ad Clerum occaſio præberetur; Latino enim idiomate (quod etiam aliis Epiſcopis commendabat), & accuratiore verborum delectu ad Sacros Miniſtros concionabatur. Teſtes hujus rei ſunt, graves illæ Orationes, quas in Conciliis Provincialibus, ac Diœceſanis frequentes habebat: Et utinam quamplures haud periiſſent, cùm paucæ admodum in *Actis Mediolanenſis Eccleſiæ* deſcriptæ occurrant, & nonnullarum, quæ nunc deſiderantur, argumenta referat GLUSSIANUS, innuens, tres, aut quatuor in ſingulis Synodis, præſertim Diœceſanis, fuiſſe a Sancto CAROLO recitatas (*b*)! POSSEVINO debemus, quòd quatuor habitæ ab eodem in poſtrema Synodo anni MDLXXXIV. ſuperfuerint aliarum jacturæ; eas enim a ſe ſcriptas ipſe teſtatur (*c*). Alteram nos adjiciemus elegantem ſanè ac plenam cœleſti eo igne, quo calebat Paſtor ille optimus, & ſuccendere conabatur animos eorum, qui Divinam rem facerent, aut Altaribus inſervirent. Delituit hactenus iſta inter Codices manu exaratos Bibliothecæ Ambroſianæ; ſed digna eſt numerum reliquarum augere, quas jam vulgatas habemus, cùm ѐt ipſa pronunciata fuerit a Sancto hoc Antiſtite in Synodo Diœceſana ſecunda. Latinæ item fuere Conciones, quas ſeorſim ad quoslibet Mediolani, & Diœceſis Eccleſiaſticorum Ordinum Cœtus ſæpius per annum habere ſolebat Sanctus CAROLUS: Quo in genere

(*a*) Libr. III. de Clar. Orator. pag. 104.
(*b*) Lib. VII. Vitæ, Cap. II.
(*c*) In Vita Sancti CAROLI, pag. 102.

nere Sermonum id peculiare adnotavit prælaudatus POSSEVINUS (*a*), ferventiſſimum ſemper fuiſſe in ſuis ad Populum Concionibus CAROLUM; at cùm ad Viros Eccleſiaſticos loqueretur, ſe ipſum ſuperaſſe. Præterire nequeo, quod ſibi in hac re accidiſſe narrat CAROLUS A BASILICA-PETRI (*b*). Præmittit ille, Sanctum hunc Antiſtitem, cùm ad Sacros Miniſtros verba faceret, cœleſti ardore adeo inflammari conſueviſſe, ut divinas dicendi faces etiam animis Auditorum admovere videretur: Siquidem graviſſima Sacerdotum altiſſimaque recolens Munera, ac oſtendens, quàm lentè, quàm oſcitanter, quàmque fœdè nonnunquam ab iis adminiſtrarentur, ut dignè illa peragerent hortabatur. Poſtmodum ſubdit. „ De me ipſo affirmo; cùm ad eum audiendum, ùt aliàs ſæpius, in Synodo eſſe pro modeſtia ſua juſſiſſet, ſi quid in rebus, voce, geſtu obſervarem, de quo moneri illum oporteret; occultâ quadam verborum illius vi mentem meam ſubitò ab ea obſervandi attentione abductam ad divinas ſententias, & ea quæ loquebatur ita converſam atque adeo raptam fuiſſe, ut quam ob cauſſam eò vocatus eſſem, oblitus, toto animo in ejus Oratione defixus tenerer; tum quaſi aliquid rebus humanis majus viderer aſpicere atque audire, mecum, quotquot ubique ſacri rerum Divinarum Adminiſtri eſſent, ibi adeſſe optarem; demumque ad ſatis prolixæ Orationis exitum nimis celeriter me adductum cum dolore ſentirem. Proſequitur ſubinde commendare præſtantiam CAROLI in contexendis Sermonibus, inquiens: „ Porro res ipſæ materieſque Concionis, judicii ſemper & ingenii, imprimis verò Pietatis cujuſdam exquiſitæ lumen præſeferebant. Eadem materies plerumque divinarum Literarum locis nitebatur; iis enim Libris perlegendis & meditandis fere conſumebat quidquid ad eam rem dabatur ocii. Prophetis maximè ſtudebat; qui loci aptiſſimi eſſent ad hujus temporis uſum, eos habebat in promptu, tractabatque accurate. Elogio adeò inſigni, quo BORROMEI Paſtoris Conciones, Poſteris omnibus commendabiles reddidit doctiſſimus Scriptor iſte, non tam auditor earumdem,

(*a*) In Vita Sancti CAROLI, pag. 102. | (*b*) Libr. VII. Vitæ, Cap. XXIV.

dem, quàm admirator, quidquam addere, injuriæ potiùs quàm laudi tribuendum cenſerem.

Supereſt, ut quæ in hiſce Homiliis publica luce donandis acta a nobis ſunt, paucis exponam. Latebant illæ in pluribus deſcriptæ Codicibus, ſed nullâ temporum ſerie diſtinctæ, cùm mixtæ primis noviſſimæ occurrerent. Itaque ad eas commodiùs diſtribuendas, chronologicus placuit ordo, quo, diebus & annis indicatis, in plenum veluti conſpectum ſeſe proderet indefeſſi hujus ſancti Archiepiſcopi, in habendis Concionibus, uſque ad exitum vitæ perpetuus labor. Verum quidem eſt, exiguum admodum eſſe numerum earum, quæ poſtremum biennium præceſſere; Vix enim duas italicas, nonnullaſque alias latino ſermone conceptas invenimus, quibus, ne fortaſſe occaſio fieret eadem repetendi, argumentum, diem, & annum Sanctus Carolus a tergo propriâ inſcripſerat manu. At nimis ſerò ſanctiſſimus ille Præſul ſibi in animum induci paſſus eſt, divinitus certè inſpiratum propoſitum, Conciones a ſe habitas Gregi ſuo adeo dilecto, in amoris extremi teſſeram, novique proventûs materiem relinquendi; nonniſi enim vergente in occaſum vitâ familiarem ſibi Virum, ùt ſuperius retulimus, delegit, qui & verba publicè dicentis exciperet, & ipſi adjutor foret ad ea, quæ dixerat, latino idiomate digerenda. Diligentiam quoque adhibuimus in deſignandis locis Sacræ Scripturæ, quæ ipſi ſemper ad manus erat, &, fœcundi adinſtar agri, uberem eidem ſegetem offerebat, ut divini verbi cibo commiſſas ſibi Oves abunde reficeret. Quoniam verò ætate Sancti Caroli nondum prodierant Sacra Biblia, Sixti V., ac Clementis VIII. juſſu impreſſa, curare nobis opus fuit, ut ad lectiones, quibus nunc utimur, allata ab ipſo divinorum Voluminum teſtimonia redigerentur. Demum, ne ornamentis ſuis præclara hæc Editio careret, ad calcem Homiliarum nonnullas animadverſiones adjecimus, quibus aut peregrinatio per Pagos & Oppida Mediolanenſis, exterarumque Diœceſeon, tanto ſudorum impendio ac Concionum labore a ſancto hoc Antiſtite ſuſcepta illuſtraretur; aut portio illa Eccleſiaſticæ eruditionis, quâ plurimùm is pollebat, quæque in hiſce Homi-

liis non infrequenter occurrit, clarius lumen acciperet. Neque omiſimus opportunos Indices inſtruere, quibus commodior harum Concionum uſus Lectoribus pararetur.

Hæc ſunt, quæ de Sanctiſſimi Cardinalis Archiepiſcopi CAROLI BORROMEI Doctrinâ, Studiis, & Scriptis; deque conſiliis noſtris in hac inſtruenda ejuſdem Homiliarum impreſſione commemorare neceſſarium duximus. Quandoquidem verò minime ambigimus, gratas Lectoribus futuras primitias haſce prœli Ambroſianæ Bibliothecæ, animos ſumimus ad edendas quoque reliquas tanti Præſulis Lucubrationes; paratos nos profitentes ad emittenda deinceps in lucem alia illuſtrium doctrinâ Virorum Opera, quæ adhuc inedita apud nos latent: Cùm æquum non ſit, etiam inter tumultum obſtrepentium undique militarium armorum, ignavo ſilentio Literas contabeſcere; & ſereniores affulſuros dies, propitiâ afflante ſupremi Numinis indulgentiâ, nobis aliquando polliceamur.

ELEN-

ELENCHUS
HOMILIARUM,
Quæ in hoc Primo Volumine continentur.

HOMILIA I.

IN Epiphania Domini; *habita anno* 1567. 6. *Januarii*, paginâ 1

HOMILIA II.

In Cœna Domini: *ſuper Evangelium Joannis Cap. XII.* ANTE DIEM FESTUM PASCHÆ; *habita in Lotione pedum Capitulo Metropolitanæ, anno* 1567. 27. *Martii*. 7

HOMILIA III.

De Sancto Ambroſio; *habita in ejuſdem Baſilica Mediolani, anno* 1567. 7. *Decembris*. 14

HOMILIA IV.

De Sancto Stephano; *habita in ejuſdem Baſilica Mediolani, anno* 1567. 26. *Decembris*. 29

HOMILIA V.

In Evang. Luc. Cap. V., habita Dominicâ IX. poſt Pentecoſt., anno 1568. 29. *Julii*. 43

HOMILIA VI.

In Evang. Luc. Cap. XVIII. de Phariſæo, & Publicano orantibus; habita Dominicâ XI. poſt Pentecoſt., anno 1568. 12. *Augusti*. 49

HOMILIA VII.

Super Evang. Luc. Cap. X., & Matth. Cap. XIX., habita Dominicâ III. poſt Decollat., anno 1569. 18. *Septembris*. 56

HOMILIA VIII.

De Sancto Matthæo Apoſtolo; *habita anno* 1569. 21. *Septembris*. 63

HOMILIA IX.

Super Epiſt. ad Philippenſes Cap. I., habita Dominicâ IV. poſt Decollat., anno 1569. 25. *Septembris*. 69

HOMILIA X.

De Sancto Michaele Archangelo; *habita anno* 1569. 29. *Septembris*. pag. 75

HOMILIA XI.

Ad Præfectos Cœnobiorum, *alioſque Sacerdotes Regulares, audiendis Sacris Confeſſionibus deſtinatos; habita tempore Peſtis, anno* 1576. 81

HOMILIA XII.

In Aſcenſione Domini; *habita in Eccleſia Cathedrali Veronæ, anno* 1583. 19. *Maji*. 85

HOMILIA XIII.

In Pentecoſte; *habita in Metropolitana Mediolani, anno* 1583. 29. *Maji*. pag. 94

HOMILIA XIV.

Ad Confirmandos; *habita in Baſilica Sancti Simpliciani Mediolani, Feria II. poſt Pentecoſt., anno* 1583. 30. *Maji*. 102

HOMILIA XV.

Ad Confirmandos; *habita in Baſilica Sancti Laurentii Mediolani, Feria III. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 31. *Maji*. 107

HOMILIA XVI.

Ad Confirmandos; *habita in Baſilica Apoſtolorum Mediolani, Feria IV. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 1. *Junii*. 114

HO-

HOMILIA XVII.

Ad Confirmandos; *habita in Eccleſia Parochiali Sancti Babylæ Mediolani, Feria V. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 2. *Junii.* 118

HOMILIA XVIII.

Ad Confirmandos; *habita in Eccleſia Collegiata Sanctæ Mariæ Scalarum Mediolani, Feria VI. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 3. *Junii, mane.* pag. 124

HOMILIA XIX.

Ad Ordinandos; *habita in domeſtico Sacello Mediolani, Feria VI. Quatuor Temporum poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 3. *Junii, veſpere.* 129

HOMILIA XX.

Ad Ordinandos; *habita in Metropolitana Mediolani, inter Miſſarum Solemnia, Sabbato Quatuor Temporum poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 4. *Junii.* 132

HOMILIA XXI.

Ad Populum Rhaudenſem Diœceſis Mediolanenſis; habita Dominicâ I. poſt Pentecoſtem, in qua celebratur Feſtum SS. Trinitatis, anno 1583. 5. *Junii.* 135

HOMILIA XXII.

Ad Populum Saroni Diœceſis Mediolanenſis; habita in ejus Loci Viſitatione, Feria III. Dominicæ I. poſt Pentecoſtem, anno 1583. 7. *Junii, mane.* 147

HOMILIA XXIII.

Ad eumdem Populum Saroni; habita in Oratione Veſpertina, Feria III. Dominicæ I. poſt Pentecoſtem, anno 1583. 7. *Junii.* 159

HOMILIA XXIV.

In die Corporis Chriſti; *habita in Metropolitana Mediolani, inter Miſſarum Solemnia, anno* 1583. 9. *Junii.* 162

HO-

HOMILIA XXV.

Habita eodem die, in Metropolitana Mediolani, poſt Completorium. 167

HOMILIA XXVI.

De Sancto Barnaba, *in Evangelium Matthæi Cap. X., habita in Metropolitana Mediolani inter Miſſarum Solemnia, Sabbato Dominicæ I. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 11. *Junii.* 174

HOMILIA XXVII.

Habita in Metropolitana Mediolani, Dominica II. poſt Pentecoſtem, anno 1583. 12. *Junii.* 185

HOMILIA XXVIII.

In Conſecratione Altaris, & Cœmeterii; *habita in Eccleſia Parochiali Valdomii Diœceſis Mediolanenſis, Feria III. Dominicæ II. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 14. *Junii.* 194

HOMILIA XXIX.

Ad Populum Aſconæ Diœceſis Comenſis; habita inter Miſſarum Solemnia, Feria IV. Dominicæ II. poſt Pentecoſtem, anno 1583. 15. *Junii.* pag. 198

HOMILIA XXX.

Ad Populum Canobii Diœceſis Mediolanenſis; habita in Eccleſia Præpoſiturali ante Supplicationem, Octava SS. Corporis Chriſti die, anno 1583. 16. *Junii, veſpere.* 206

HOMILIA XXXI.

Ad eumdem Populum Canobii, in Evangelium Matthæi Cap. XIX., habita in Eccleſia Præpoſiturali inter Miſſarum Solemnia, Feria VI. Dominicæ II. poſt Pentecoſtem, anno 1583. 17. *Junii.* 212

HOMILIA XXXII.

In Inſtitutione Societatis SS. Sacramenti; *habita in Metropolitana Mediolani, Dominicâ III. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 19. *Junii.* 221

HOMILIA XXXIII.

De SS. Protaſio & Gervaſio; *habita in Baſilica Sancti Ambroſii Mediolani, Feria II. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 20. *Junii.* 230

HOMILIA XXXIV.

Ad Canonicos Metropolitanæ, & Collegiatarum; *habita in domeſtico Sacello Mediolani, Feriâ III. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 21. *Junii.* 238

HOMILIA XXXV.

Ad Oblatos Sancti Ambroſii; *habita in Domeſtico Sacello domus Collegiatæ Sancti Sepulchri Mediolani, Feria IV. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 22. *Junii.* 246

HOMILIA XXXVI.

De Sancto Joanne Baptiſta; *habita in Metropolitana Mediolani, Feriâ VI. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 24. *Junii.* 254

HOMILIA XXXVII.

Ad Populum Olginati Diœceſis Mediolanenſis, in Evangelium Lucæ Cap. XVI. habita Dominicâ IV. poſt Pentecoſtem, anno 1583. 26. *Junii.* 263

HOMILIA XXXVIII.

Ad Populum Sanctæ Birgittæ Diœceſis Mediolanenſis, in Evangelium Lucæ eodem Cap. XVI., habita in ejuſdem Eccleſia Parochiali, Feriâ II. Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem, anno 1583. 27. *Junii.* 275

HOMILIA XXXIX.

Ad Populum Calolcii Diœceſis Mediolanenſis; habita in Vigilia SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, *Feriâ III. Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 28. *Junii.* 290

HOMILIA XL.

De Sanctis Petro & Paulo Apoſtolis; *habita in Eccleſia Parochiali Var-*

curagi Diœceſis Mediolanenſis, Feriâ IV. Dominicæ IV. poſt Penteceſtem, anno 1583. 29. *Junii.* 292

HOMILIA XLI.

In Conſecratione Altarium; *habita in Eccleſia Parochiali Galbiati Diœceſis Mediolanenſis, Feriâ V. Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 30. *Junii.* 304

HOMILIA XLII.

Ad Populum Vallis Matreriæ Diœceſis Mediolanenſis, in Evangelium Matthæi Cap. XX., habita in Eccleſia Parochiali, Feriâ VI. Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem, anno 1583. 1. *Junii.* 312

HOMILIA XLIII.

In Feſto Viſitationis B. V. Mariæ; *habita in Eccleſia Præpoſiturali SS. Protaſii & Gervaſii Caſtelli, Diœceſis Mediolanenſis, Sabbato Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem, anno* 1583. 2. *Julii.* 321

HOMILIA XLIV.

In Evangelium Lucæ Cap. XVII., babita Leuci, Dominicâ V. poſt Pentecoſtem, anno 1583. 3. *Julii.* 333

HO-

COMPERTA eſt adeo non tam Diœceſis ac Provinciæ Mediolanenſis populis, verùm etiam poſitis ultra montes & maria nationibus Vitæ integerrimæ caſtimonia, ardorque ferventiſſimus, quo S. CAROLUS BORROMEUS Mediolani Archiepiſcopus non tantùm morum corruptelas ab hac ſibi commiſſa Domini vinea extirpare contendit, ſed longe a finibus noſtris etiam pericula Hæreſum propulſavit; comperta, inquam, adeo hæc ſunt, ut ſupervacaneum videri poſſit, ea, quæ ab ejuſdem ore aut calamo profluxerunt, ad examen revocare; ſolumque illius nomen iiſdem inſcriptum, eſſe valeat defæcatæ ab omni labe ejus doctrinæ luculentiſſimum teſtimonium. Nihilominus ut obtemperem mandatis Reverendiſſimi Patris Fr. Hermenegildi Todeſchini, Generalis in Mediolanenſi Ditione contra hæreticam pravitatem Inquiſitoris, qui pro muneris ſui ratione mihi provinciam injunxit ſubjiciendi votum MSStis S. CAROLI Codicibus, ad prælum paratis, candidè fateor, a me fuiſſe avidis, ſed ſemper inoffenſis oculis perluſtratas ejuſdem Homilias, Sermones, & reliqua Sancti Præſulis Opera, incredibili ſtudio & labore ab ipſo confecta. Quinimo viſum mihi eſt, cœleſte quoddam lumen, & eximiæ caritatis ignem ubique refulgere, quo indefeſſus ille Paſtor oves ſuas Catholicæ Fidei regulis informare, eaſque ad verum Dei cultum, vitiorum fugam, virtutumque omnium amorem accendere conabatur. Quamobrem abſque ulla hæſitatione cenſeo, facultatem concedi poſſe, ut quamprimum typis excuſa in lucem prodeant ad Dei gloriam, ad ſanctiſſimi hujus Antiſtitis laudem, atque ad commune Fidelium emolumentum. Me tamen &c.

Mediolani ex Ædibus Bibliothecæ Ambroſianæ III. Idus Februarii MDCCXLVII.

Joſeph Antonius Saxius S. T. D., SS. Ambroſii & Caroli Oblatus, ac Bibliothecæ Ambroſianæ Præfectus.

DIE VII. MARTII MDCCXLVII.

ATTENTA SUPRADICTA APPROBATIONE IMPRIMATUR.

Fr. Hermenegildus Todeſchini Ord. Præd. Inquiſitor Generalis Mediolani.

Benedictus Mazzolenus Canonicus Theologus S. Nazarii pro Eminentiſſimo ac Reverendiſſimo D. D. Card. Archiepiſcopo.

Vidit Julius Cæſar Berſanus pro Excellentiſſimo Senatu.

HOMILIA I.

IN EPIPHANIA DOMINI

ANNO MDLXVII. VI. JANUARII.

SALOMON divino afflatu inſtructus ait, Sapientem ex auditu cognitionem ſibi addere majorem: & ſi Sapienti detur occaſio, ſapientior erit (*a*). Hoc animadvertens Sancta Mater Eccleſia, cupiens Filios ſuos ad perfectam & Chriſtianam ſapientiam deducere, ad audienda ea myſteria, quæ Fidem inſtruant, ſpem roborent, caritatem inflamment, ſolemnioribus Feſtis omnes convocat; ut illis ſapientiæ occaſio detur, & ea audiantur, quibus ſapientiæ ſit incrementum. Ita, Fratres cariſſimi, hodiernus dies nobis multa proponit, quæ & caritatem Dei erga nos commendent, & noſtrum erga Divinam bonitatem officium doceant. Nam hodie celebramus tria inſignia Salvatoris mira-

(*a*) *Proverb. IX. v. 9.*

Digitized by Google

miracula, quæ hoc eodem die, ſed non uno tempore, facta ſunt; hodie enim a Magis, ſtella duce, Infans adoratur; hodie in Jordane, trigeſimo anno, baptizatur; hodie in nuptiis aqua in vinum mutatur. Magnum, & admirabile erat illud, quòd tactu ſuæ mundiſſimæ carnis vim regenerativam dederit aquis, quòdque paterna voce cœlitus delapſa, & Spiritu Sancto viſibiliter deſcendente, aperto Cœlo, Filius Dei ſit declaratus. Mirabile etiam videre, quomodo ad imperium Creatoris aqua in vinum converſa ſit. Verùm illud longè mirabilius, & ad nos conſolandum majus, quod in fide, & adoratione Magorum factum eſſe conſpicimus. Quid enim majori admiratione dignius, quàm videre Idololatras ſubitò ad verum Dei cultum converſos, Reges Puerum ætate infirmum, ſapientes Infantem, divites pannis involutum Pauperem proſtratos venerari? Ad nos etiam majorem conſolationem hæc Domini apparitio debet afferre, quòd noſtræ vocationis, ideſt Gentium, prima eſt manifeſtatio. Nam reliqua omnia, quæ præceſſerant, ſolis Judæis gaudium videbantur adferre, natus in Judæa regione, natus ex Judæa Matre, apparens Judæis Paſtoribus, baptizatus poſtea in Judæa, quaſi omnia pro Judæis facta fuiſſent: *Notus in Judæa Deus: in Iſraël magnum nomen ejus* (*a*). Verùm hodie gentium ſpes revelata eſt, & facti ſunt Magi primitiæ gentium, adeo ut, qui in mediâ Judæâ, Judæis aliquot dies latuerat incognitus, ſpretus atque neglectus; nunc ſe ſe gentibus manifeſtum exhibuerit adorandum atque colendum: *Notum fecit Dominus ſalutare ſuum, in conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam* (*b*).

Voluit ejus Salvatoris benignitas non ſolùm pro omnibus deſcendere, verùm etiam omnibus innoteſcere, non ſolùm naſci, verùm etiam agnoſci. Propter quam agnitionem nos hanc diem celebrem habemus, in qua noſtræ vocationis primitias & ad conſiderandum, & ad imitandum nobis propoſitas habemus in Evangelio. Cùm autem duo ſint, quæ in omni lectione ſpectanda judicantur, mala ut fugiamus, & bonorum exempla atque conſilia ut ſequamur, in hac Evangelica lectione, tamquam in fertiliſſimo & uberrimo agro, utrumque reperiemus. Nam in Herode, ac Judæorum Sacerdotibus, & Scribis conſpiciemus ſummam impietatem; in Magis ſingularem fidem, ac piam religionem; in omnibus ſummam Dei providentiam, quomodo & quærentibus ſe non deſit, & impiorum conſilia diſſipet. Nos

(*a*) *Pſal. LXXV. v.* 1.
(*b*) *Pſal. XCVII. v.* 2. Manu propria hunc textum addidit S. Carolus in margine manuſcripti exemplaris, quod nunc publici juris facimus.

Nos docuit Evangelica lectio, quomodo nato Chriſto Cœlorum Rege in Bethlehem Judæ, & venientibus ab Oriente Magis, ut illum adorarent, duce ſtella, & apud Herodem quærentibus illis, ubinam eſſet, qui naſcebatur Rex Judæorum: quomodo, inquam, Herodes Rex terrenus, & tota Jeroſolyma cum eo turbabatur. Externi Chriſtum quærebant; ſed illi, apud quos natus eſt, non ſolùm non quærebant, verùm etiam in ejus nativitate turbabantur: Herodes, ſibi timens de Regno, diligenter quæſivit de Puero, ut illum occideret, ſimulans interim, ſe velle illum adorare; & cùm Principes Sacerdotum, & Scribæ per prophetias inſtructi dixiſſent, *in Bethlehem Judæ* eum naſci debere, Magos ad ſe clam vocans, jubet, ut diligenter de Puero quærant, & ad ſe referant, quo ille quoque poſſet eum adorare. Vox quidem Chriſti militis, ſed animus homicidæ; devotionem promittebat, ſed gladium acuebat; & malitiam cordis ſui, humilitatis colore depingebat. Talis eſt conſuetudo omnium malignorum, quando aliquem in occulto graviùs lædere volunt; humilitatem illi, & amicitiam fingunt.

Ceterùm illi eàdem ſtellâ ducti Puerum in gremio Matris invenerunt, & admoniti divinitus, ubi illum muneribus oblatis adoraverunt, per aliam viam reverſi ſunt in patriam ſuam; ita ut pii Magi optatum invenerint Regem, & impii Herodis nefarii conatus impediti ſint atque deluſi. Quòd ſi nos Magorum fidem, ſtudium in quærendo Chriſto, atque devotionem in ejus adoratione velimus imitari, ſine dubio eum in ſinu Matris, nempe Eccleſiæ, per gratiam reperiemus, & myſtico illo Herode, nempe Dæmone confuſo atque deluſo, in patriam noſtram cœleſtem ibimus. Nam ſi diligenter conſideremus Magorum pietatem, & ſagacem diligentiam, & ſingularem religionem, inveniemus Chriſtianæ inſtitutionis perfectum exemplar, & peculiarem fidei conſtantiam. Laudatur in Evangelio Centurionis fides; admirantur multi Latronis confeſſionem in cruce, inter tormenta Dominum agnoſcentis: Verùm Magorum fides multò admirabilior; nam illi, vel miracula viderant, vel prædicata audiverant, & apud ſe Chriſtum converſantem habuerant. At hi nihil tale; cùm adhuc non cognoviſſent Chriſtum, Chriſti facti ſunt Confeſſores, & non timebant in conſpectu Herodis, alium Regem timentis, eum Regem Judæorum appellare; cùmque adhuc Chriſtum non vidiſſent, tamen pro eo mori erant parati; nullis ſumptibus aut laboribus parcebant;

non aſperitate viarum, non longitudine itinerum, non dulcedine natalis ſoli, non rerum ſuarum ſtudio, non divitiarum cupiditate, non Tyrannorum metu poterant retardari, quin diligenter quærerent, quem ſtella indice natum eſſe credebant. Cùm verò Jeroſolymis ſtella eos dereſeret, a Rege, & aliis diligenter de Salvatore quærebant; nobis inſinuantes, oportere veros cultores Dei, Chriſtum quærere & humanâ diligentiâ, & directione divina. Nec minus eorum fides elucebat, poſtquam Puerum invenerant, quàm cùm illum quærerent. Nam cùm Regem ſe inventuros ſperarent, & hac fide patriam reliquiſſent, invenientes Puerum ortu recentem, corpore exiguum, paupertate contemptibilem, nullâ famulantium pompâ, nullâ famâ præliorum glorioſum, apertis theſauris ſuis, proſtrati eum adoraverunt, agnoſcentes, illum & verum Deum eſſe, & Regem, & pro ſalute hominum moriturum; quam fidem non votis, ſed operibus, non prolatione verborum, ſed oblatione munerum profeſſi ſunt. Nam aurum ùt Regi, thus ùt Deo, myrrham ùt morituro illi obtulerunt.

Cavendum eſt nobis, ne hi contra nos in judicio ſurgant, & nos condemnent, qui ad conſpectum unius ſtellæ, relictis omnibus, per maximos labores & aſpera itinera ſolicitè Auctorem ſalutis quærebant; nos autem non ſtella, ſed Sol juſtitiæ, ſuâ, & ſuorum Sanctorum prædicatione vocat, miraculis invitat, beneficiis allicit, ut per novitatem vitæ ad illum accedamus. Illi abſentem quærebant, nos præſentem & ultro ſe offerentem repellimus; illi cum mortis periculo per Herodis tyrannidem ad ſuum Regem contendebant, nos legum pœnis, Sanctorum exemplis, bonorum prædicationibus adduci non poſſumus, ut eum nos viſitantem recipiamus, & illi pulſanti aperiamus.

Oportet, Fratres, eos, qui cum gaudio magno voluerint Chriſtum invenire, & propter peccata ſua longè ab illo habitant, carnales cupiditates deſerere, vitia, & pravas conſuetudines relinquere, & Dæmonis jugum abjicere, & per bona opera ad locum, ubi Chriſtus eſt, perſeveranter contendere. Hoc Noë præcepit Dominus, ut, relictâ terrâ, quæ repleta erat iniquitate, in Arcam ſe reciperet(*a*); & Abraham, ut egrederetur de terra ſua, de cognatione ſua, & de domo Patris ſui, & iret in terram, quam monſtraret Dominus (*b*); ſic Moyſi, ut Iſraëlitas de Ægypto duceret in Terram promiſſionis (*c*). Idem canit Propheta: *Decli-*

(*a*) *Geneſ. VII. v.* 1. | (*b*) *Ibidem XII. v.* 1. | (*c*) *Exodi III. v.* 10.

Declina a malo, & fac bonum (*a*). Idem Præcurſor Domini: *Pœnitentiam agite, & facite fructus pœnitentiæ dignos* (*b*). Hoc inculcat vas electionis Paulus, *exuite*, inquiens, *veterem hominem, & induite novum* (*c*).

Sed Magi non tantùm reliquerunt patriam, & quærebant Chriſtum, verùm etiam munera attulerunt; ſic in lege ſcriptum eſt, ut in conſpectu Domini nullus vacuus appareat (*d*): ita èt nos ad Dominum portemus animam, auri puritate ſplendentem, & orationes aſcendentes ſicut thus, & incenſum in conſpectu Domini, & pias converſationes, quibus membra noſtra mortificata peccato, Domino autem fructificantia, tamquam myrrhâ condiantur. Ad hoc enim *apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus; erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & ſecularia deſideria, ſobriè, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſeculo* (*e*); in hoc *dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum* (*f*).

Duæ partes hìc ab Apoſtolo pietatis, ſive juſtitiæ proponuntur; una eſt innocentia, qua a malo abſtinemus, altera eſt ſolicitudo, qua bona facimus: utraque pars neceſſaria, ut ad Deum appropinquemus, & firmiter illi adhæreamus. Ceterùm omnibus, qui vocati ad Chriſtum contendunt, Herodes perturbatus occurrit, & naſcenti ſpiritualiter Chriſto inſidias parat: ſtatim audito ortu Cœlorum Regis, Rex terrenus turbatus eſt, & timore percuſſus, quia, teſte Gregorio (*g*), terrena altitudo confunditur, cùm celſitudo cœleſtis aperitur.

Nec tantùm Herodes turbabatur, ſed tota Jeroſolyma cum eo; etiam Pontifices, & Sacerdotes, quia multi eorum officia & dignitates ab Herode mercati erant: & ideo audito rumore novi Regis, plus timebant de amiſſione dignitatis, quàm gaudebant de nativitate Salvatoris. Et quot ſunt, Fratres, qui mala fide volunt Beneficia retinere potius, quàm de doctrina Chriſti, fideliter adminiſtrata & prædicata audire? Si aliquid de nato ſpiritualiter Chriſto, de crebra Corporis & Sanguinis ejus receptione dicatur, ſi aliquid promulgetur, quod ad Chriſtianam & Apoſtolicam vivendi rationem pertineat, turbatur myſticus hic tyrannus Herodes, & omnes, qui ab eo pendent, nempe, qui res iniquè poſſident, qui flagitioſam vitam agunt. Nec mirùm: nam, quos conſcien-

(*a*) *Pſal. XXXVI. v.* 27.
(*b*) *Matth. III. v.* 2. *&* 8.
(*c*) *Ad Epheſ. IV. v.* 23. *&* 24.
(*d*) *Deuter. XVI. v.* 16.
(*e*) *Ad Tit. II. v.* 11. *&* 12.
(*f*) *Ibidem v.* 14.
(*g*) *In I. Reg. c.* 5.

ſcientia ſceleris, & injuſtitiæ arguit, adveniente juſto Judice, & revocatà diſciplinà, quæ neglecta jacebat, ſibi timent & tremunt; tamen providentià divinà Magi ab his de Chriſto quærebant, tum ad eorum confuſionem, tum ad noſtram doctrinam, tum etiam ad Magorum confirmationem. Quæ enim major confuſio eſſe poteſt, quam ea Judæorum, qui ſacris literis edocti Magos docuerunt locum, ubi naſceretur Meſſias, ſe verò ipſos docere nolebant? Alios docere viam ſalutis, & eamdem ſequi nolle, extremæ eſt dementiæ; ſimileſque judicantur ab Auguſtino his, qui Arcam Noë ædificabant, qua Noë, & familia ſalvabantur; ipſi tamen diluvio perierunt (*a*): nobis verò documento eſt, apud malos Sacerdotes ſanam doctrinam reperiri ab his, qui humiliter & diligenter quærunt; nam ſi Pontifices iſti, & Sacerdotes, cùm eſſent Chriſti inimici, Magos volentes Chriſtum invenire, ad Chriſtum dirigebant; ſi Cayphas, quia erat Pontifex ejus anni, ùt ait Scriptura, verè prophetabat (*b*), expedire nempe, unum hominem mori pro populo; ſi Dominus ipſe ſuadebat, ut faciamus ea, quæ jubeant illi, qui ſedent in Cathedra Moyſi, licèt eorum opera non ſint imitanda (*c*): nos non debemus, propter malam vitam Prælatorum, ſanum Dei verbum per illos prædicatum ſpernere, ſed doctrinam ſequentes, ad Chriſtum venire, & vitam eorum relinquentes, mortem fugere.

Quæ cùm ita ſint, exultantibus animis primitias noſtræ vocationis celebremus: adoratores Magos, ſinceritate fidei, perſeverantià ſtudii, & devotione cultùs imitemur; & ſicut illi eum adorarunt in paupertate, veneremur nos illum nunc in majeſtate. Fugiamus Herodis, & ſuorum malitiam, hypocriſià velatam; ſequamur veram pietatem, quæ ad omnia valet: *abjiciamus opera tenebrarum, induamur arma lucis* (*d*), & in omnibus noſtris actionibus appareat Chriſtus, precemurque, ut dignetur, per hanc lætam apparitionem ſuam, nobis concedere plenam ſui cognitionem, ut intus in cordibus noſtris illum inveniamus, ibique myrrham compunctionis internæ, & thus orationis devotæ, atque aurum dilectionis fervidæ, ejus benignitati offeramus; & ſicut a patria cœleſti per culpam, & prævaricationem ſumus egreſſi, per aliam viam, nempe viam veritatis & obedientiæ, in eam revertamur, ducente illo, qui vivit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

HO-

(*a*) *Geneſ. VII.*
(*b*) *Joann. XI. v. 51.*
(*c*) *Matth. XXIII. v. 2. & 3.*
(*d*) *Ad Rom. XIII. v 12.*

HOMILIA II.

IN CŒNA DOMINI LOTIO PEDUM CAPITULO (*a*),

Habita in Evangelium Joannis Cap. XIII.

Ante diem Feſtum Paſchæ.

ANNO MDLXVII. XXVII. MARTII.

ITa nunc deflenda eſt Chriſtianorum ratio, in eamque miſeriam redactus eſt Catholicæ Religionis ſtatus, ut ſæpe magis mirentur Homines, quod quis officium faciat, quàm quod prætermittat, multique (proh dolor!) reperiuntur, qui hypocritam judicabunt, ſi Homo, qui ſanctam profitetur vitam, ſanctorum veſtigiis inhæreat, ſi Chriſtianus Chriſti exemplum ſequatur; quod cum multis aliis in rebus videmus evenire, tum maximè in lotione pedum, qua & Sancti, & Sanctorum Dominus ſingulari quadam humilitate, admirabili documento, altiſſimo myſterio uſus eſt.

Nam, ut a priſcis illis temporibus incipiam, magnus ille Patriarcha Abraham, Angelos Dei in humana forma hoſpitio excepturus, voluntatem ſuam & amorem erga illos non potuit melius expri-

(*a*) Olim in Eccleſia Mediolanenſi, die Jovis in Cœna Domini, Archiepiſcopus pedes abluebat Sacerdotibus, & Diaconis primarii Metropolitani Cleri, necnon primo ex Notariis, Magiſtro Chori, & primò ex Mazeconicis, quemadmodum ſcriptum reliquit Paulus Morigia in Kalendario, Italicâ linguà typis commiſſo, ubi agit de mobilibus diebus Feſtis Mediolani celebratis. Hoc Chriſtianæ demiſſionis officium a ſe præſtitum fuiſſe, teſtatur S. Carolus, qui inſcriptionem huic Homiliæ proprio caractere a tergo appoſuit his verbis: *Lotio pedum Capitulo*. Conſuetudo iſta jam deſiit tempore Cardinalis Cæſaris Montii Antiſtitis noſtri, ſubſtitutis XII. ſenibus pauperibus viris, quibus etiam in præſentiarum Archiepiſcopus pedes lavat, eoſque opimo convivio excipit, iiſdem ad menſam miniſtrans, veſtem albam tribuens, ac pecuniam elargiens. Ceterùm antiquum fuiſſe hunc morem, docet Pontificale Romanum, in quo mentio fit de lotione pedum Canonicis Eccleſiæ, *prout in aliquibus locis ſervatur*. Edmundus Martene de Antiquis Eccleſiæ Ritibus Lib. IV. Cap. XXII. tradit, Remenſem Archiepiſcopum conſueviſſe pedes lavare Archidiacono, Præpoſito, Decano, & Perſonis ſuæ Eccleſiæ, ex antiqua traditione, cujus meminit Concilium Toletanum XVII. celebratum anno DCXCIV.

exprimere, quàm ſi illis pedes lavaret (*a*); idem èt filius fratris ſui Loth eiſdem Angelis fecit (*b*): & Dominus in Evangelio Simoni quaſi probro objicit, quòd ſibi intranti in domum ſuam, aquam pedibus numquam dediſſet (*c*). Apoſtolus etiam Paulus eam nolebat admittere in numerum Viduarum, quæ Sanctorum pedes lavare non conſueverat (*d*); habet enim hæc pedum lotio, non ſolùm humilitatis argumentum, verùm etiam pietatis maximum indicium, & ad conjungendos mutuo amore animos admirabilem vim. Quare Salvator noſter videns paſſionem ſuam imminere, & volens ſuis Diſcipulis, jam diſceſſurus ab eis, aliquod egregium documentum, & exemplum imitatione dignum relinquere, omnium eorum pedes priùs ipſe lavit; deinde ipſis, ut idem aliis facerent, præcepit, dicens: *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita èt vos faciatis* (*e*).

In hac re, dilectiſſimi Fratres, ut cetera omittam, Salvatoris noſtri humilitas admirabilis non ſolùm diligenter conſideranda, verùm etiam maximo ſtudio imitanda eſt; tres enim reperiuntur humilitatis gradus, quorum primus ſufficiens eſt, ſecundus abundans, in tertio omnis impletur juſtitia. In primo gradu ſunt, qui libenter omni ſuperiori parent & obſequuntur; in ſecundo, qui etiam æqualibus ſe ſubmittunt; in tertio illi numerandi ſunt, qui ſuis inferioribus ſervire non dedignantur. In quibus omnibus perſpicuum eſt, Chriſtum Dominum noſtrum ſe & humillimum, & obedientiſſimum præſtitiſſe. Nam Patri ſuperiori, ſi ejus ſpectes humanitatem, æquali ſecundùm Divinitatem, ita parebat, & ſubjecit ſe, ut nihil aliud ſe facturum diceret, quam voluntatem Patris ſui. Quantam verò humilitatem & obſequium præſtiterit hominibus longè ſe inferioribus & ipſius teſtimonio, & hiſtorià Evangelicà conſtat: *Non enim*, inquit ille, *veni miniſtrari, ſed miniſtrare* (*f*). Verùm ſi unà mecum conſiderare velitis Evangelium, quo narrantur ea, quæ in lotione pedum fecerit & dixerit, omnia, quæ ego nunc inſinuavi, luculentiùs poteritis perſpicere: *Ante diem Feſtum Paſchæ*.

Omnia, quæ in myſterio Incarnationis Chriſti habentur, humilitatem maximam docent, & amorem immenſum oſtendunt; propter amorem enim deſcendit de Cœlis, amore noſtro baptizatus,

(*a*) *Geneſ. XVIII. v.* 4.
(*b*) *Ibid. XIX. v.* 2.
(*c*) *Lucæ VII. v.* 44.
(*d*) *I. ad Timot. V. v.* 10.
(*e*) *Joann. XIII. v.* 15.
(*f*) *Matth. XX. v.* 28.

tus, amore noſtro jejunavit, tentationem, afflictiones, opprobria, & denique mortem paſſus eſt. Ita etiam admirabilem hanc dilectionem in ultima Cœna demonſtravit, ſacratiſſimum ſui Corporis Sacramentum, aliaque Religionis pia myſteria & officia inſtituens. Ceterùm & hæc lotio pedum, de qua nunc dicere pauca decrevimus, eamdem ejus erga ſuos dilectionem mirabiliter commendat, & miniſtros ſuos animi modeſtiam docet. Quare Sanctus Evangeliſta dicit: *Sciens Jeſus, quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc Mundo ad Patrem : cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in Mundo; in finem dilexit eos (a):* quaſi diceret; cùm ſemper erga ſuos ſingularis amoris ſigna & opera præſtitiſſet, in finem, ideſt perſeveranter, ſumma & perfecta dilectione, uſque ad mortem eadem opera præſtare non ceſſavit. Cùm enim Diabolus miſiſſet in cor Judæ, ut illum traderet, Dominus noſter, cùm ſciret, ſe omnia accepiſſe a Patre, & a Deo exiiſſe, & ad Deum in gloria reverſurum, tamen non dedignatus eſt, inſtar ſervi humilis, pauperum Piſcatorum pedes lavare, & ea omnia in hoc munere facere, eoque modo, ut ſumma ejus diligentia atque modeſtia & ſubmiſſio declararetur. Surrexit enim a Cœna Dominus, Diſcipulis recumbentibus: Veſtimenta poſuit, ut poſſet expeditiùs omnia exequi: Præcinxit ſe linteo, ut oſtenderet ſe paratum miniſtrare, adjuvare, & benefacere. Denique ipſe aquam mittit in pelvim, ipſe humillimè miniſtrat, procumbit ad pedes famulorum, & quod abjectiſſimis hominibus committi ſolet, pedes eorum lavat; & ſolus hæc omnia peragit, ſolus aquam infundit, ſolus lavat, ſolus tergit. Omnibus ex æquo bonitatis argumentum oſtendit, & dilectionis ſuæ ſignum præbuit, omnium pedes humiliter lavit, omnes ſui Corporis Sacramento pavit; ſed non omnes inde æqualem acceperunt fructum: Judas enim, qui erat illum traditurus, æquo animo loculos Domini portabat, eamdem eſcam cum ceteris Apoſtolis manducabat, pedes ſuos lavandos porrigebat, & omnibus commodis cum ceteris Diſcipulis frui deſiderabat. Ceterùm nulla humanitate, nullis beneficiis a traditione ſanguinis Innocentis potuit retrahi. Qua in re mirabilis fuit proditoris deteſtanda perverſitas, qui non timore Domini, non reverentiâ majeſtatis, non innocentiâ vitæ, non magnitudine beneficiorum potuit commoveri; ſed mirabilior judicanda eſt Domini benignitas, qui videns & ſciens pertinaciam Traditoris, tamen non deſivit eſſe erga illum benignus, ſed omni beneficiorum gene-

(a) *Joannis XIII. v. 1.*

genere obduratum ejus cor emollire conabatur; exemplum nobis relinquens, ut inimicorum etiam noſtrorum converſionem quæramus potius, quàm perniciem, & eos conemur lucriſacere, non perdere. Verùm in Sancto Petro, & aliis hæc uberiorem fecerunt fructum, quæ Judæ acerbiorem damnationem tulerunt. *Venit ad Simonem Petrum &c.* (*a*). Ter locutus eſt Petrus, ſed diſſimiliter; ter etiam reſpondit Dominus, & ſingulas reſponſiones ad ſermonem Petri accommodavit. Nam Petrus primò ex ignorantia rogabat: *Tu mihi lavas pedes* (*b*)? quaſi abſurdum putaret, Filium Dei ad genua abjectiſſimi hominis procumbere, ut ejus pedes lavaret; ſecundò ex pertinacia dixit: *Non lavabis mihi pedes in æternum* (*c*); tertiò videns Dominum ſuum velle omnino, ut parèret, plura obtulit, quàm Salvator antea rogaverat, dicens: *Non tantùm pedes meos, ſed & manus, & caput* (*d*). Ita Salvator ignorantiam ejus inſtruxit dicens: *Quod ego facio, tu neſcis modò: ſcies autem poſtea* (*e*), quaſi diceret; tu adhuc hujus lotionis myſterium ignoras; ſi ſcires, numquam hoc interrogares. Deinde pertinaciam ejus obtundit minis: *Si non lavero te, non habebis partem mecum* (*f*). Poſtremò fidem, & obedientiam ejus commendat, qua ſe ſubmittit totum voluntati Domini ſui, dicens: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet: ſed eſt mundus totus; & vos mundi eſtis* (*g*). Ex hoc loco intelligere poterimus, non oportere ſubditos nimià obſtinatione Magiſtratuum præcepta contemnere, nec per verecundiam recuſare, quod illi nobis offerunt, licèt nobis indignum videatur, quod proponitur. Docentur præterea èt Superiores, ſubditis perſuadere etiam primò repugnantibus, & minis compellere, ut ſanam doctrinam recipiant. Pertinax ſatis erat in recuſando Petrus, ſed ubi ſententiam Domini firmam eſſe & definitam viderat, facilè admiſit; utrumque tamen ex caritate, & reverentia: nam more ſuo Petrus propter ſuam indignitatem, & majeſtatem Salvatoris, rogat, ne tam vile officium circa ſe faciat, ſicut alibi dixerat: *Exi a me, quia homo peccator ſum Domine* (*h*): idem etiam a Præcurſore Domini factum fuiſſe legimus, dicente: *Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me* (*i*)? Verùm Sapientis eſt, ex cauſa juſta potius mutare ſententiam, quàm in eadem cum pertinacia permanere. Ideo obedientia Petri laudatur, qui cognita voluntate Domini, ſuam omnino reliquit, & ſe totum ſua-

(*a*) *Joannis XIII. v. 6.*
(*b*) *Ibidem.*
(*c*) *Ibidem. v. 8.*
(*d*) *Ibidem v. 9.*
(*e*) *Ibidem v. 7.*
(*f*) *Ibidem v. 8.*
(*g*) *Ibidem v. 10.*
(*h*) *Lucæ V. v. 8.*
(*i*) *Matth. III. v. 14.*

ſuaque omnia Domino ſubjecit. Videmus hìc a Domino duas ablutiones eſſe inſinuatas, unam, qua totum corpus, alteram, qua pedes lavantur; hæc crebrò, illa ſemel adhibenda eſt, quia pedes non poſſunt ſatis lavari; ſtatim namque iterum, atque iterum inquinantur, & quia quotidiano pulvere, & luto ſordeſcunt, quotidie lavandi ſunt. Docemur etiam per hanc duplicem corporis, corporaliumque membrorum ablutionem, eſſe duplicem animæ, & affectuum ejus emundationem ſpiritualem; illa verò emundatio, qua tota anima lavatur, in Baptiſmo fit, quo ab innata immunditia, ideſt a peccato originali, mundatur homo, nec umquam hæc lotio iteranda eſt; verùm pedes, ideſt affectus animi, crebrò lavandi ſunt, quia quotidie peccamus: *Si enim dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt* (a); hos pedes animorum noſtrorum debemus Chriſto Salvatori lavandos proponere, qui eos lavat, ſinè intermiſſione in Cœlo pro nobis interpellans, & per Sacramentum Pœnitentiæ gratiam ad remittenda peccata infundens.

Nec myſterio caret, quòd peractâ cœnâ Judaicâ, qua Agnus Paſchalis comedebatur, pedes Diſcipulorum priùs laverit, quàm ſanctum Euchariſtiæ Sacramentum inſtitueret; monſtrans, majorem oportere nos adhibere præparationem, quoties ad ſacram accedimus Communionem, quàm habebant Judæi, cùm Agnum Paſchalem comedebant; illotis enim pedibus, Agnum manducabant; erat namque tantùm typus & figura. Ceterùm ad tremendum Euchariſtiæ myſterium nonniſi mundis pedibus, ideſt purgatis animi affectibus, conveniebat accedere. Neque ſatis eſt, externam devotionem Mundo oſtendere, niſi interiùs ſincerè, & non fictè animus per pœnitentiam purgetur. Ideo Redemptor noſter cùm dicit: *Non omnes eſſe mundos*, non ſolùm Judam proditorem percutit, ſed omnes alios, qui ſub titulo Chriſtiani nominis malè vivunt, & linguâ Diſcipulos Chriſti ſe profitentur, moribus autem illum crucifigunt; non enim quidquid auri ſpecie fulget, aurum eſt: Nam èt Judas exteriùs lotos habebat pedes, & inter Diſcipulos Chriſti converſabatur; interiùs verò animum gerebat malitioſum, & capientibus Filium Dei ſe ducem præſtitit.

Poſtquam ergo lavit pedes &c. Solet Salvator noſter priùs facere, deinde docere, ut ſimul & exemplo monſtret, & verbo inſtituat. Ita hìc, ubi exemplum humilitatis & dilectionis lavando pedes

(a) I. Joannis I. v. 8.

pedes Diſcipulorum oſtendiſſet, docet, hoc nonocioſè ab eo fuiſſe factum, ſed ut eos ad imitationem ſuî alliceret: *Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus & Magiſter; èt vos debetis alter alterius lavare pedes: Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita èt vos faciatis* (*a*). In hac re, quam nobis propoſuit Redemptor noſter, tria nobis notanda ſunt: in ipſo namque Salvatore edocemur, quid Eccleſiæ Prælatos, & Chriſti Miniſtros oportet facere: in Juda proditore diſcimus, eſſe aliquos, qui dulces cum Chriſto capiunt cibos, & panem ejus comedunt, & palam ſe Diſcipulos Chriſti profitentur, ſed interiùs contra Chriſtum conſpirant. Tales ſunt illi, qui Chriſtiani volunt videri, & propter Beneficia ac dignitates Eccleſiaſticas, miniſterium Chriſti ſuſcipiunt, non pietatis amore, ſed lucri honoriſque cupiditate. In reliquis Apoſtolis illi ſignificantur, qui interiùs omnes affectus lavandos Chriſto porrigunt, ut partem cum illo habeant in Cœlis. Nos autem, Fratres dilectiſſimi, diſſimulationem Judæ, & pertinaciam fugiamus; ac cum Petro caput, manus, & pedes noſtros, ideſt intentionem, opera, & affectus ad lavandum Chriſto exhibeamus, ut ubi hæc, gratiâ ejus fuerint mundata ac lota, in Cœlis eadem ab eo ſint coronata. Ceterùm, ſi quæ in exemplo Chriſti myſticè continentur penitus velimus conſiderare, inveniemus, ab eo expreſſum perfectum Apoſtoli officium. Surrexit enim a cœna Judaica; ſic èt Miniſtros ejus oportet veteris hominis converſationem & Judaiſmum relinquere, & novum inducere; a ſcientia ad opus, a cibo ad laborem, a litera ad ſpiritum ſurgere; deinde veſtimenta ponere, ideſt omnia virtutum impedimenta abjicere, ut ſtrenuè poſſint laborare, & linteo albo, ideſt integritate vitæ, ſe præcingere; deinde aquam ſalutaris doctrinæ haurire, & ſubditorum ſuorum mores lavare doctrinâ, Sacramentis, exemplis. Hoc fecit Dux & Anteſignanus noſter Chriſtus, ut ſimiliter èt nos faciamus. *Non eſt Diſcipulus ſuper Magiſtrum* (*b*), nec convenit humilis Domini ſervos eſſe ſuperbos. Confundor ſæpenumero, Fratres dilectiſſimi, quoties ſuperbiam noſtram, qui pulvis & cinis ſumus, cum humilitate Domini noſtri comparo; ille enim, cùm Deus ſit & Angelorum Dominus, pauperibus miniſtrare non eſt dedignatus, nos verò conſervis noſtris ſervire recuſamus. Filius Dei a menſa ſurrexit, ut ſervis ſedentibus miniſtraret; nos putamus contra dignitatem noſtram eſſe, ſi pauper con-

(*a*) *Joannis XIII. v. 14. & 15.* | (*b*) *Matth. X. v. 24.*

conſervus, non dicam nobiſcum una in menſa fuerit, ſed ſi nobis manducantibus propius accedat. Creator Cœli & terræ, Diſcipulorum pauperum pedes lavit; at inter nos quot reperiuntur, qui proprios pedes citiùs vino lavarent, quàm ut pauperi calicem aquæ frigidæ porrigerent? Ille proditori ſuo humanitatis officia præſtitit; nos amicis juſta officia negamus. Quo quid indignius dici, aut cogitari poteſt? Diſcipuli Magiſtro, Servi Domino, Creaturæ Creatori, pulvis & cinis Homini cœleſti ſimilis eſſe recuſat. Moveat ergo nos, Fratres, hujus rei indignitas, moveat in tanta majeſtate tam humilis ſubmiſſio, atque humiliemus nos cum Domino, ſi velimus cum eo exaltari; ſerviamus cum ipſo pauperibus, ſi cupimus cum eo regnare; lavemus invicem alter alterius pedes, ſi a Chriſto Diſcipuli haberi velimus; conformemus nos ipſos capiti noſtro in vita, & ipſe dignabitur nos ſibi conformare in gloria. Amen.

HO-

HOMILIA III.

DE

SANCTO AMBROSIO

Habita in ipſius Baſilica Mediolani

ANNO MDLXVII. VII. DECEMBRIS.

COme è preſtantiſſimo il reggimento di Criſto celeſte Paſtor noſtro, e Principe de' Paſtori ſopra il gregge ſuo, perchè ſola la bontà ſua eſclude ogni imperfezione, e mancamento, e egli ſolo è buono per eſſenza, gli altri in tanto ſono buoni, quanto participano d'eſſo, che è ſommo bene: Così fra tutti gli altri ſpirituali Paſtori, quelli ſono più degni di lode, ed ammirazione, i quali, ſe ben non poſſono (come non può alcuno) alla perfettiſſima idea Paſtorale di Criſto avvicinarſi molto; tuttavia quando da lui ſono ſtati chiamati a queſto miniſterio, ſe l'anno poſta innanzi gli occhi, ed anno ſtudiato con ogni diligenza di ritrarla in un certo modo come in pittura, o adombrarla almeno nelle ſue operazioni Paſtorali.

Beate poi e feliciſſime ſono quelle Anime, alle quali ha donato la Divina miſericordia d' eſſere introdotte a vivere ſotto tale protezione e tutela nel gregge di Criſto; perchè corriſpondendo loro dalla parte ſua, come conviene, a queſti celeſti favori, poſſono ſperare, che nell' eſtrema giornata ſiano da quel ſupremo Paſtore, come obedienti e buone pecorelle, ſeparate dalli capretti ribelli (*a*), e raccolte alla deſtra ſua, ed ivi in perpetua ſicurtà, e pace da lui paſciute negli abbondantiſſimi paſcoli ſuoi celeſti.

Di queſta felicità Criſtiana abbiamo oggi a ragionarvi, e conſolarci con voi, Milaneſi miei, invitati dalla caparra e pegno, che ne ha

(*a*) *Matth. XXV. v.* 33.

Digitized by Google

ne ha dato Criſto a queſto Popolo, dandogli quel glorioſo Santo Ambroſio, prima per guida e Paſtore in queſta vita, poi Avvocato e Protettore per ſempre in Cielo, che per queſta cauſa celebra ſolennemente la Chieſa noſtra il giorno d'oggi, nel quale cominciò quel Santo non da ſe, ma come Aron chiamato (*a*), ed in un certo modo aſtretto dalla Divina providenza a ſedere, reggere, e ſavorire queſta Epiſcopal Cattedra di Milano.

Al qual trattato convenientiſſimamente s'accompagna il ragionamento, che oggi fa Criſto in San Gioanni nell'Evangelio (*b*) corrente, ove fa teſtimonio di quella preſtanza ſua nella carità Paſtorale, e riduce come in compendio innanzi agli occhi noſtri ſotto tre capi, come l'abbia eſercitata; dà forma e norma a tutti gli altri Paſtori, come l'abbiano a ſeguire e ſervire in queſto ufficio; inſegna alle pecorelle, qual deve eſſere la corriſpondenza loro; finalmente ſcuopre il frutto, che naſce dall'ineffabile carità ſua, e da queſta mutua oſſervanza d'ufficj di Paſtori, e delle pecorelle, nelle quali coſe tutte conſiſte la felicità Criſtiana.

Entra dunque il Signore con queſta parola: *Ego ſum Paſtor*. Poteva egli con parole, e proemio più formidabile intonare l'ubbidienza, che dobbiamo alla ſua legge, come già fece quando la diede al Popolo d'Iſraele, congiungendo col primo precetto quelle parole: *Ego ſum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, viſitans iniquitates patrum in filios in tertiam, & quartam generationem* (*c*); ma, come è venuto a diſcacciare il timor ſervile, e introdurre ne' cuori noſtri l'ubbidienza filiale, che ſia radicata in amore e carità, laſcia le minaccie, i nomi ſpaventevoli, ed uſa quel nome, che più facilmente ci può dar notizia e memoria del ſuo amore: *Ego ſum Paſtor*; quaſi diceſſe: Come il buon Paſtore raguna le pecorelle diſperſe, le regge e governa, le guida a i paſcoli, le abbevera, le riduce alla mandra, le difende da i lupi e da ogni altra moleſtia, medica le piaghe loro, finalmente tutto è poſto nella loro cura e cuſtodia; così ſon io Paſtor voſtro, per eſercitar con voi queſti ufficj, ed eſeguir le promeſſe, che vi ho fatte per Ezechiele Profeta: *Ego ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas; quod perierat, requiram; quod abjectum erat, reducam; & quod confractum fuerat, alligabo; & quod infirmum fuerat, conſolidabo; & quod pingue, & forte, cuſtodiam* (*d*).

Ma

(*a*) *Ad Heb. V. v. 4.*
(*b*) *Joann. X. a v. 1. uſque ad 16.*
(*c*) *Exod. XX. v. 5.*
(*d*) *Ezech. XXXIV. v. 11. & 16.*

Ma perchè previde il Signore, che molti dovevano eſſere nell' avvenire con nome ed ufficio di Paſtore, i quali abbandonarebbero la carità paſtorale, e quello ſcopo e fine, che ſempre deve eſſere propoſto a i veri Paſtori della ſalute del ſuo gregge, come poco innanzi l' avea dichiarato Criſto in ſua perſona: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantiùs habeant (a)*, parlando delle pecorelle ſue; queſti a guiſa di mercenarj, anzi fatti mercenarj, poichè nell' ufficio Paſtorale cercano non le pecorelle di Criſto, ma la lana ed il latte, le entrate, le dignità, gli onori, ed i comodi, de' quali ſi lamentava Dio per bocca di Ezechiele Profeta: *Lac comedebatis, & lanis operiebamini; & quod craſſum erat, occidebatis; gregem autem meum non paſcebatis (b)*; e poco di poi: *Non quæſierunt Paſtores mei gregem meum, ſed paſcebant Paſtores ſemetipſos, & greges meos non paſcebant (c)*: Quando poi è biſogno reſiſtere al Demonio, alli miniſtri, ed inſtromenti ſuoi; quando biſogna confondere, e diſperdere le falſe dottrine, correggere i vizj, e con queſti uffici farſi odioſo alle genti incantate ed accecate dal Demonio; quando biſogna portar la Croce, abbandonano il gregge in preda a i lupi ſpirituali, come ne rende teſtimonio, e la ragione Criſto nelle parole ſuſſeguenti dell' Evangelio: *Mercenarius autem, & qui non eſt Paſtor, cujus non ſunt oves propriæ (d)*; [perchè non ha procurato lui di far come San Paolo, il qual dice: *Filioli, quos iterum parturio (e)*, e altrove: *In Chriſto per Evangelium ego vos genui (f)*.] *videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit; & lupus rapit, & diſpergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus*. Miſera condizione d' Uomini, che potendo lecitamente paſcerſi del latte, perchè è ſcritto: *Non ligabis os bovis terentis fruges (g)*: e dice San Paolo: *Qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt; & qui Altari deſerviunt, cum Altari participant. Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere (h)*, potendo eſſi ſantamente mirare in quella mercede celeſte, promeſſa a' buoni Paſtori: *Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui (i)*, ſi perdono negli intereſſi di queſto Mondo, e così riſguardando principalmente la temporal mercede, ſi fanno di eſſa indegni, ed inabili all' eterna; però ad eſcluſione di queſta ſorte di Paſ-

(a) *Joann. X. v. 10.*
(b) *Ezech. XXXIV. v. 3.*
(c) *Ibidem v. 8.*
(d) *Joannis X. v. 12.*
(e) *Ad Galat. IV. v. 19.*
(f) *I. ad Cor. IV. v. 15.*
(g) *Deuter. XXV. v. 4.*
(h) *I. Cor. IX. v. 13. & 14.*
(i) *Matth. XXV. v. 23.*

di Paſtori, aggiunge Criſto la parola *Bonus: Ego ſum Paſtor bonus.*

Veramente è buono Paſtor Criſto, ed ha dimoſtrato, ed eſercitato notabilmente la bontà, e carità ſua Paſtorale: *Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis.* Queſta è la legge della perfezione Paſtorale, che ſpenda il Paſtor ſino la vita, ſe è biſogno, per la ſalute del ſuo gregge, e par, che non ſi poſſa fare più di queſto, perchè diceva Criſto altrove: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis* (*a*); pure ha trovato modo l'ineffabile bontà ſua di eccedere queſta perfezione, che ha poſta la vita per gl'inimici; ha patito trentatrè anni in queſta vita tanti ſtenti, quanti ognun ſa, e finalmente la morte in Croce per la ſalute di un gregge ribelle e contumace; ed è ſtata volontaria e ſpontanea queſta dimoſtrazione, perchè egli ſteſſo la teſtifica nel teſto Evangelico, parlando della ſua vita: *Nemo tollit eam a me, ſed ego pono eam a me ipſo* (*b*), ed il Profeta Iſaia: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit* (*c*).

Volete conoſcere l'importanza di queſta carità di Criſto, ed inſieme ſcoprir maggiormente l'affettuoſo deſiderio, che avea Dio eterno della noſtra redenzione? Udite le parole, che dice Criſto più a baſſo: *Propterea me Pater diligit, quia ego pono animam;* poteva dir Criſto, perchè io ſono Sapienza del Padre, Figliuol ſuo *ab æterno*, ſplendor ſuo e figura della ſua ſoſtanza, ed egli in me e per me ha creato tutte le coſe; perchè fra lui, e me intercede indiſſolubile ed ineſplicabile legame d'amore, lo Spirito Santo terza Perſona della divina noſtra eſſenza, per queſto mi ama il Padre; ma laſciando tutto queſto da canto, dice: però mi ama, perchè io do la vita mia per la redenzione umana, conforme alla cauſa, che rende San Paolo della eſaltazione di Criſto: *Factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis, propter quod èt Deus exaltavit illum* (*d*); e David Profeta: *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput* (*e*).

Conſoliamoci qui noi Sacerdoti, e Paſtori, d'ogni vigilia e fatica, ſpeſe a beneficio del gregge di Criſto, che non ſaranno vane; poichè Criſto, che ha tanti altri meriti, riceve sì larga retribuzione di queſto ufficio.

Ma eſſo va più oltre ſcoprendo la carità ſua Paſtorale verſo il gregge: *Ego cognoſco oves meas* (*f*). Guardinſi i lupi rapaci, i fraudolen-

(*a*) *Joann. XV. v.* 13.
(*b*) *Ibidem X. v.* 18.
(*c*) *Iſa. LIII. v.* 7.
(*d*) *Ad Phil. II. v.* 8. & 9.
(*e*) *Pſal. CIX. v.* 7.
(*f*) *Joannis X v.* 14.

dolenti, gl' ippocriti, che penſano coprire la malizia ſua con veſtirſi abiti di pecorelle, perchè Criſto conoſce le ſue, dicea San Paolo: *Cognovit Dominus, qui ſunt ejus* (*a*); non vede ſolo di ſuori, ma penetra diligentemente ſino a i penſieri occultiſſimi. Queſto è ufficio di Paſtori, indagar con ogni ſtudio la vita e coſtumi, ad una ad una delle ſue pecorelle; queſto accennò Criſto poco innanzi, quando parlando pur dell' ufficio del Paſtore diſſe: *Et vocat eas nominatim* (*b*).

In queſte parole: *Cognoſco oves meas*, c' inſinua anche quella univerſal provvidenza, ſollecitudine, e governo, che ha Dio del Mondo, la particolar protezione, che ha degli Uomini, de' quali non può perire un capello contra la volontà ſua, i quali paſce, veſte, e nutriſce, de' quali ha tanta cura, che ſino gli Angeli, creature nobiliſſime, ha deputato al miniſtero e cuſtodia loro. Non è conoſciuta, in queſta vita piena di tempeſte, la paterna protezione, con la quale ci governa Dio e difende da innumerabili pericoli; come avviene, che i naviganti, mentre ſono nel mar tempeſtoſo, non attendono al magiſterio, con il quale il Nocchiero va riparando all' impeto de' venti, ed agli altri pericoli della fortuna; ma quando poi, liberati da ogni timore, ſono ridotti in porto, allora riconoſcono la ſollecitudine, la prudenza, e la diligenza del buon Nocchiero, che ha loro ſalvato la vita, e trattili fuori dalla pericoloſa tempeſta.

Un altro miſterio più importante ci viene inſinuato in queſte parole: *Ego cognoſco oves meas*, di quella nozione, che è riſtretta ſolo alle buone pecorelle di Criſto, agli eletti Servi ſuoi; che ſebbene conoſce tutte quelle, che ſono dentro al gregge nella cura, che ha di loro in aſſiſterli perpetuamente, come ha promeſſo: *Ero vobiſcum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi* (*c*), in illuminarle, in paſcerle, per mezzo delle Scritture ſante e de' Miniſtri ſuoi, di ſana dottrina, e con li Santi Sacramenti, fra i quali per maggior dimoſtrazione dell' amor ſuo, ha dato loro ſino la Carne e Sangue ſuo, in cibo e nutrimento ſpirituale delle Anime; tuttavia con uno ſpecial modo di protezione, e con una approbazione, ſi dice conoſcere e riſguardare le pecorelle, e gli eletti ſuoi, che così leggiamo nel Geneſi: *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus; Chain autem non reſpexit* (*d*): così dice David Profeta:

(*a*) *II. ad Tim. II. v. 19.*
(*b*) *Joannis X. v. 3.*
(*c*) *Matt. ult. v. 20. S. Leo Epiſt. XIV. & LXIX. ad Auguſtam, & Theodorum.*
(*d*) *Gen. IV. v. 4. & 5.*

ſeta: *Oculi Domini ſuper juſtos* (*a*), e altrove: *Oculi Domini ſuper metuentes eum* (*b*), *& oculi ejus in pauperem reſpiciunt* (*c*); e Maria Vergine diſſe: *Reſpexit Dominus humilitatem Ancillæ ſuæ* (*d*); e guai a quelli, che mentre ſono in queſta vita, non procurano di eſſer conoſciuti da Criſto in queſto Mondo, perchè nel giorno del giudicio ſarà data loro quella ripulſa, che fu data alle Vergini ſtolte in teſtimonio della reprobazione di eſſe, con quelle parole: *Neſcio vos* (*e*); e ſebbene alcuno replicaſſe: *Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? & in nomine tuo Dæmonia ejecimus? &c.* (*f*), ſaranno pur ributtati con la medeſima ſentenza: *Neſcio vos. Diſcedite a me operarii iniquitatis* (*g*); e ſarà queſta ſentenza inappellabile.

Ma torniamo alla carità di Criſto verſo il gregge ſuo, e vediamo il terzo modo, nel quale l'ha eſercitata. Dice Criſto nell' Evangelio: *Habeo alias oves, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere* (*h*). Già avea proteſtato Criſto: *Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſraël* (*i*); perchè dovea perſonalmente con la ſua predicazione favorir quel Popolo, e poi per gli Apoſtoli divolgare l'Evangelio, e comunicare la Redenzion ſua a tutto il Mondo, congiungendo in una ſola fede, e ſalute la Giudea, e li Gentili. Però manifeſta in queſte parole l'ardentiſſimo deſiderio ſuo di veder già eſeguita queſta liberalità della divina miſericordia. Ponderate la parola *oportet*, e giudicate quanto gli peſa, quanto gli preme, quanto è ſtimolato dalla carità ſua a queſto ufficio di ridurre le pecorelle diſperſe all'ovile: *& illas oportet me adducere*. Volete più particolarmente contemplare queſta carità? Immaginatevi di vederlo affannato e ſtanco, ſedere a mezzo il giorno ſopra il fonte di Giacob ad aſpettar quella Samaritana (*k*). Udite il dialogo, che fa ſeco lei; riconoſcete la carità, con la quale va riducendo quella pecorella a poco a poco al gregge; queſta ardentiſſima carità lo ſpinge ad andare a cavare dalla ſepoltura Lazaro quattriduano (*l*), in figura dell'affetto e deſiderio, col quale procura di ridurre a caſa ſua anche quelle anime, che lungamente ſono ſtate ſepolte nel peccato. E che maggior teſtimonio vogliamo di queſta carità di Criſto, che noi medeſimi? queſta ci ha di olivaſtri, inſeriti nella pianta buona, ci ha regenerati figliuoli di Abraam, aſcritti nella gente ſanta, e popolo di acqui-

(*a*) *Pſal. XXXIII. v. 16.*
(*b*) *Pſal. XXXII. v. 18.*
(*c*) *Pſal. X. v. 5.*
(*d*) *Luc. I. v. 48.*
(*e*) *Matt. XXV. v. 12.*
(*f*) *Matt. VII. v. 22.*
(*g*) *Lucæ XIII. v. 27.*
(*h*) *Joannis X. v. 16.*
(*i*) *Matth. XV. v. 24.*
(*k*) *Joann. IV. v. 6.*
(*l*) *Joann. XI. v. 7. & 11.*

acquiſizione. E chi è di noi in particolare, che non ſenta ogni giorno, come Criſto arda di deſiderio, ed in mille modi lo chiami con intime ed eſterne vocazioni per ridurlo all' ovile celeſte? Queſto amore ineffabile, queſta dolce neceſſità ſpiegata in quelle parole: *Et illas oportet me adducere*, che non ha però altro legame, nè altra legge, che la ſua carità medeſima, l' ha tratto dal cielo in terra. Averebbe potuto compiacerſi d'eſſer ſervito dagli Angeli ſuoi, e laſciare il Mondo nella miſerabile perdizione, nella quale era caduto per ſua colpa; ma come amorevol Paſtore(*a*), laſciò le novantanove pecorelle, e venne in queſto deſerto, in queſta valle di miſerie a raccogliere queſta ſola pecorella ſmarrita dell'umana natura, e toltala ſopra le ſue ſpalle, con infinita carità ſe l'ha riportata all' ovile; già che in eſſo, come Capo noſtro, s'è impoſſeſſata queſta natura umana del Paradiſo. Or vedete, come ben ha empito i numeri della perfezione Paſtorale queſto eccellente noſtro Paſtore celeſte, come bene gli conviene quel teſtimonio: *Ego ſum paſtor bonus*; poichè non ha laſciato, che deſiderare, nè che immaginar ſi poſſa più della carità Paſtorale.

Siaci lecito, Paſtor ſupremo, paſſar dal fonte a i rivoli, dal Creatore alla creatura, dal Signore al ſervo, dal Maeſtro al diſcepolo, dalla carità tua far tranſito alla contemplazione di quella di Ambroſio, anzi alla tua medeſima, eſercitata con queſto Popolo, per Ambroſio; veder, come egli ha ben ſeguito le regole, l' eſempio tuo, come ti ha ſempre ſervito nel miniſterio ſuo Paſtorale. Sappiamo, che non è ingiuria, ma gloria tua, che, come ti lodiamo in te medeſimo, così ti celebriamo e commendiamo in queſto favorito Servo tuo, vivo membro, e miniſtro, ed inſtromento tuo, nel quale, e per il quale in vita ſua, e dopo morte, ti ſei degnato mandare mille grazie e mille benedizioni a queſto Popolo, ed al Mondo tutto. Per queſto l'hai favorito, perchè s'eccitaſſe maggiormente la pietà Criſtiana ad onorarlo, riverirlo, ſupplicarlo, e confidar nelle ſue interceſſioni teco; certiſſimi, che gli onori, le orazioni, che mandiamo a lui per mezzo ſuo ſono rappreſentate nel coſpetto tuo, più cumulata e favoritamente; ed alla fine tutta l'eccellenza, tutte le laudi del dono ſi riferiſcono e finiſcono in gloria di te donatore ed autore d'ogni bene, e diſpenſatore di tutte le grazie.

Queſto glorioſo Santo ricordevole della prima regola Paſtorale,

(*a*) *Luc. XV. v.* 4. *& ſeqq.*

rale, di non ſtimar la vita medeſima, ove ne vada il beneficio ſpirituale del ſuo gregge, non perdette mai occaſione di moſtrarſene oſſervantiſſimo: ſi oppoſe con il Clero ſuo nella Chieſa medeſima contra i Soldati del Conte Stilicone, facendo giro intorno ad un povero fuggitivo con evidentiſſimo pericolo della vita ſua, per difenſione dell' immunità Eccleſiaſtica, e fu da Dio favorita mirabilmente quell'opera, e ſanto zelo ſuo(*a*). Quanti inſulti, quanta violenza, quante inſidie gli furono ordite dalla rabbia di Giuſtina Imperatrice Ariana(*b*), quante minaccie di eſilio, di tormenti, di morte gli furono fatte da Lei, e dal Figliuolo? ed egli intrepidamente poſpoſe ogni coſa alla conſervazione, ed augumento della Fede Cattolica nel ſuo gregge, ad eſtirpazione ed eſterminio della ſetta Ariana. Udite, con che libertà s' opponeva a i Soldati di Valentiniano, i quali per ordine dell' Imperatore volevano a tutti i modi, ch' egli concedeſſe una Chieſa agli Ariani, riferita da lui in una epiſtola ſcritta a ſua Sorella Marcellina: *Quæ Dei ſunt, Imperatoriæ Majeſtati non ſunt ſubjecta. Si patrimonium petitur, invadite; ſi corpus, occurram; vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati eſt mihi. Non ego me vallabo circumfuſione Populorum; neque Altaria tenebo, vitam deprecans, ſed pro Altaribus gratiùs immolabor*(*c*); ed un' altra volta: *Abſit, ut ego tradam hæreditatem Chriſti, hæreditatem Dionyſii, hæreditatem Miroclis &c. prius eſt, ut animam auferat, quàm Eccleſiam*(*d*). Ben ſi può gloriare lui con David Profeta: *Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Regum, & non confundebar* (*e*). Chi può immaginarſi la virtù e coſtanza, con la quale ſcacciò Teodoſio Im-

(*a*) Præſtat illuſtre hoc Eccleſiaſticæ fortitudinis exemplum, a S. Ambroſio editum, verbis Paulini deſcribere in vita ejuſdem n. XXXIV. „ Per idem tempus (ideſt anno cccxcvi.) cùm „ Conſulatus ſui tempore Imperator Honorius „ in Urbe Mediolanenſium, Lybicarum fera„ rum exhiberet munus, populo illuc concur„ rente, data copia eſt miſſis Militibus tunc ab „ Stilicone Comite, hortatu Euſebii Præfecti, „ ut Creſconius quidam de Eccleſia raperetur; „ quem confugientem ad Altare Domini, San„ ctus Epiſcopus cum Clericis, qui in tempore „ aderant, defendendum circumdedit. Sed mul„ titudo Militum, quæ Duces ſuos habebat de „ perfidia Arianorum, prævaluit adversùm „ paucos, atque, ablato Creſconio, exultantes „ ad Amphitheatrum revertuntur, Eccleſiæ luc„ tum non modicum relinquentes; nam Sacer„ dos proſtratus ante Altare Domini, factum „ diu flevit. Sed in tempore cùm revertiſſent, „ & renunciaſſent iis, a quibus fuerant deſtinati „ Milites, dimiſſi Leopardi ſaltu celeri ad eum„ dem locum, in quo ſederant, qui de Eccleſia „ triumphabant, adſcendentes graviter lania„ tos reliquerunt. Quod ubi vidit tunc Stilico „ Comes, pœnitentià motus eſt, ita ut per mul„ tos dies ſatisfaceret Sacerdoti, & illæſum qui„ dem illum, qui ablatus fuerat, dimiſit: ſed „ quia graviſſimorum criminum erat reus, & „ aliter emendari non poterat, ad exſilium de„ ſtinavit, non multo poſt indulgentia proſe„ quente.

(*b*) *Theodoretus lib. V. cap. XIII. Hiſt. Eccl. Niceph. lib. II. cap. XIX.*

(*c*) *Ambr. Epiſt. XXXIII. lib. V.* Legitur hæc in Epiſtolarum claſſe I. ſub num. XX. juxta editionem Pariſiis adornatam a Benedictinis Monachis S. Mauri.

(*d*) In Sermone de Baſilicis tradendis §. 18. Maurini Patres in hoc Sermone legunt: *Prius eſt, ut animam mihi, quàm fidem auferat.*

(*e*) *Pſal. CXVIII. v. 46.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Imperatore dalla Chieſa (*a*), lo ſcomunicò, lo tenne per otto meſi (*b*) in continue lagrime, e penitenza? Lo ſcacciò poi da i cancelli Sacerdotali; ſcomunicò Maſſimino (*Maſſimo*), che tirannicamente avea occupato l'Imperio (*c*); impedì, che non ſi rifaceſſe la Sinagoga de' Giudei, e Valentiniani da un Veſcovo, prima con epiſtole all' Imperatore, nelle quali erano queſte parole fra le altre coſe: *Si indignus ſum, qui a te audiar; indignus ſum, qui pro te offeram, cui tua vota, cui tuas committas preces; paratus denique ſum pro hoc negotio mortem ſubire* (*d*). Poi alla preſenza con la viva voce, nel qual tempo non volle andare all' Altare, prima che dall' Imperatore gli foſſe data la fede, che non ſarebbero più moleſtati li Monaci, che avevano abbruciata quella Sinagoga in Oriente (*e*).

Ma paſſiamo a vedere, come ha ſoddisfatto alla ſeconda regola Paſtorale: *Ego cognoſco oves meas*, al qual capo ſi riferiſcono tutte le dimoſtrazioni, che ha fatte di diligentiſſima cura, provvidenza, e cuſtodia, e ſollicitudine nel reggimento del ſuo Popolo, nel qual ufficio non era mai ſtanco di travagliar giorno e notte, ora ſcrivendo, ora inſegnando e predicando, ora orando, ora aſcoltando, ora intercedendo nelle cauſe de' miſerabili, ora amminiſtrando i ſanti Sacramenti, ora formando e inſtaurando i riti, e le cerimonie Eccleſiaſtiche a ornamento e ſplendore di queſta Chieſa di Milano, i quali inſtituti vivono oggidì, e rendono buona teſtimonianza delle fatiche, de' ſtudj, della pietà ſua in queſta parte. Scrive Paolino Veſcovo Nolano (*f*), allora ſuo Diacono, che a pena baſtavano

(*a*) Anno CCCXC. poſt cædem Teſſalonicenſem ipſius juſſu patratam.

(*b*) Nempe ab Aprili menſe uſque ad Natalitiam ſolemnitatem, in qua admiſſus tandem fuit ad ſacram Synaxim, Theodoreto referente.

(*c*) Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis ad anno CCCLXXXVII. cenſuit, Maximum Tyrannum non fuiſſe anathemate perculſum, ſed Sanctum Ambroſium in ſecunda Legatione, quam rogantibus Juſtina, & Valentiniano juniore ad eundem ſuſcepit, abſtinuiſſe ſolummodo a Maximi, & Epiſcoporum, qui ipſi adhærebant, communione. Attamen clarè nimis loquitur Paulinus, ejuſdem vitæ Scriptor, his verbis: *Ipſum verò Maximum a communionis conſortio ſegregavit, admonens, ut effuſi ſauguinis Domini ſui* (Gratiani Imperatoris), *&, quod eſt gravius, Innocentis, ageret pœnitentiam, ſi ſibi apud Deum vellet eſſe conſultum*. Idem ſentiunt Godefridus Hermantius in Vita hujus Sanctiſſimi Antiſtitis, Gallicè ſcripta, & Monachi Maurini in notis ad Epiſtolam XXIV. quam Ambroſius redux a Legatione dedit Valentiniano Imperatori.

(*d*) Legitur hæc Epiſtola, ſcripta ſub finem anni CCCLXXXVIII. ad Theodoſium Imperatorem, in claſſe I. Epiſtolarum num. XI.

(*e*) Deſumpta hæc ſunt ex Vita S. Ambroſii a Paulino conſcripta num. XXII. & XXIII. Sermonem autem, quem habuit in Eccleſia coram Imperatore, inſeruit S. Ambroſius Epiſtolæ XLII. ad Marcellinam Sororem.

(*f*) Invaluerat per eam ætatem opinio, Scriptorem Vitæ S. Ambroſii fuiſſe S. Paulinum Nolæ Epiſcopum, qui èt ipſe in Clerum Mediolanenſem admiſſus fuerat ſub S. Ambroſio, ac Diaconi officium gerebat. Verùm certò jam conſtat, Vitæ hujus Auctorem alterum extitiſſe Paulinum S. Ambroſii Notarium, qui Presbyter poſtmodum factus, atque a S. Venerio Mediolani Epiſcopo in Africam miſſus, egregia edidit ſanctimoniæ, & Doctrinæ exempla, ſcribens contra Cœleſtium Pelagii Diſcipulum, quemadmodum adnotat Pagius in Critica Baroniana ad annum CCCXCVII. num. XXI. Verba autem Paulini hæc ſunt ſub num. XXXVIII. „ In re-
„ bus

vano cinque Veſcovi dopo la morte ſua a ſupplire alle fatiche, che egli ſolo faceva vivendo, nelle amminiſtrazioni del Batteſimo, ed altri Sacramenti.

Ebbe tanta cura de' poveri, che nel principio del ſuo Sacerdozio e Pontificato, loro diede tutti gli argenti, e coſe prezioſe, che ſi trovava; nel progreſſo, quando ne vide la neceſſità eſtrema, non perdonò anche a i calici, e ſacri vaſi, ed altri teſori, come quello, che era conſtituito da Dio fedele diſpenſatore e de i temporali, e de i ſpirituali beni di queſta Chieſa. Finalmente in morte, riſervato l'uſufrutto a ſua Sorella per la vita ſua, ebbe cura ancora de i poveri, non volendo altri, che loro, eredi del ſuo patrimonio (*a*), conforme alla voce, che già avea pronunciato, degna di buon Paſtore: *Omnia mea pauperum ſunt*. In ſomma accomodando con ogni ſtudio i rimedj neceſſarj ed utili, alla ſalute e progreſſo ſpirituale del ſuo gregge, moſtrò con quanta ſollecitudine attendeſſe a conoſcere ed intendere minutamente lo ſtato, ed i biſogni, e le azioni tutte di ciaſcuna pecorella ſua, e di poter dir con Giacobbe in occaſione delle fatiche, e vigilanza ſua Paſtorale: *Die, noctuque æſtu urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis* (*b*).

Non è poſſibile immaginarſi con quanta carità oſſervaſſe ed eſercitaſſe il terzo ufficio de' Paſtori, ſpiegato in quelle parole: *Oportet me adducere alias oves*, come foſſe ſtudioſo di congregare, riunire, e rivocare dagli errori le pecorelle diſperſe. Dicane teſtimonio il buon Padre Agoſtino (*c*), che come pecorella vagabonda andava peregrinando nelle dottrine foraſtiere e falſe, nè ſapeva trovar quiete o ripoſo all' intelletto ſuo, nè veder la porta dell' ovile di Criſto, finchè dalla carità d' Ambroſio non vi fu introdotto con frutto non ſolamente di quella anima, ma del Mondo tutto. Ditelo voi medeſimi, dalle fatiche e vigilanza di queſto Santo Paſtore reſtituiti, e ridotti nel gregge della Santa Chieſa, dal quale gran parte di voi era ſmarrita a que' tempi ammorbati dalla infezione Ariana, il cui progreſſo era ſtato incredibilmente ajutato dall' empio Auſenzio, allora Veſcovo qui, e ſeduttore di queſto Popolo, al quale ſucceſſe Ambroſio Santiſſimo Paſtore. Dicalo Paolino, che racconta, che erano udite da Ambroſio le confeſſioni de' peccatori con tanta

„ bus etiam Divinis implendis fortiſſimus in „ tantum, ut quod ſolitus erat circa baptizan„ dos ſolus implere, quinque poſtea Epiſcopi, „ tempore, quo deceſſit, vix implerent.

(*a*) Narrat hæc omnia Paulinus in Vita S. Ambroſii.

(*b*) *Gen. XXXI. v.* 40.

(*c*) Hoc teſtimonium dat Auguſtinus in epiſt. ad Caſulanum, & in fine lib. I. de nupt. & concup. Hoc idem Poſſidius Auguſtini diſcipulus in ejus vitâ.

tanta carità, che ſpargendo egli abbondantiſſime lagrime in quell' atto ſopra le miſerie de' peccati loro, inteneriva, ed ammolliva per forza in un certo modo anche i cuori duriſſimi; riduceva quelle anime alla vera contrizione, dalla quale erano lontaniſſime, quando ſi preſentavano a i piedi ſuoi.

Ma che andiamo cercando le dimoſtrazioni paſſate della carità ſua, ſe ancora vive, ancora produce frutti mirabili ſopra queſto Popolo? Son finite le fatiche, i diſagi, i pericoli, che ha ſoſtenuto per voi Ambroſio; ma la ſollecitudine, la cura, la protezione è più che mai viva; ancora con i ſcritti ſuoi, con gl' inſtituti ſanti, che ha laſciato qui, con li meriti paſſati, e con le gratiſſime orazioni, che continuamente offeriſce a Dio, vi paſce, vi governa, vi cuſtodiſce, vi difende, e ad eſempio del buon Mosè, che con le orazioni ſue talmente riteneva l' ira di Dio contra il Popolo Iſraelitico, che egli gli diceva: *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos* (*a*); ritiene, ed impediſce i flagelli di Dio, già vicini aſſai, che non arrivino ſopra queſto Popolo, che li ha tanto procacciati con i peccati ſuoi. E però convenientiſſimamente, come buon Diſcepolo di quel Maeſtro, al qual ſolo ſi dovea quella confeſſione: *Ego ſum Paſtor bonus;* meritò da Teodoſio piiſſimo Imperatore quel teſtimonio: *Non inveni dignum Pontificem, niſi Ambroſium* (*b*).

Grandi titoli ſono queſti di Paſtor buono, di Pontefice degno; grandi ſono anche le fatiche, i ſudori, le vigilie, lo ſpargimento del ſangue, con i quali ſono acquiſtati; e tutto queſto è conſecrato alla ſalute, alla felicità delle noſtre anime: e noi Paſtori, e Sacerdoti; voi Magiſtrati, Padri, e Madri di famiglia; voi tutti, che in qual ſi voglia modo avete cura e governo d' altri; anzi Criſtiani tutti, che tutti per ora mi giova di chiamarvi in un certo modo Paſtori, come tutti ſiete obbligati ad ajutare il buon progreſſo ſpirituale delle anime di que', che ſono nel governo voſtro, e attendere diligentiſſimamente alle voſtre medeſime, procurando, che i ſudditi, i figliuoli, i ſervitori vivano con buone arti, piglino buone erudizioni, creſchino nel timor di Dio, abbondino nelle

(*a*) *Exod. XXXII. v.* 10.

(*b*) Theodoretus Hiſt. Eccleſ. Lib. V. Cap. XVIII. poſtquam retulit, Theodoſium, cùm intereſſet ſacrificio, & ad Altare oblationem ſuam detuliſſet, remanſiſſe intra cancellos Presbyterii: Ambroſium verò miſiſſe ad illum, qui eum moneret, ſolis Clericis in iſto loco fas eſſe conſiſtere, & his monitis illico paruiſſe Imperatorem, ſubjungit, eundem Principem non longo poſt tempore, cùm in Baſilica Conſtantinopolitana invitaretur a Nectario, ut Altaris ſepta ingrederetur, hanc vocem emiſiſſe, Antiſtiti noſtro tam glorioſam: *Epiſcopum, excepto Ambroſio, novi neminem*.

nelle virtù Criſtiane; i proprj affetti, le paſſioni, i ſentimenti eſteriori ſiano tutti ben cuſtoditi, e governati dalla ragione, e carità Criſtiana; voi tutti chiamo oggi in giudicio: parvi, che ſi debba far sì poca ſtima dell'anima, come facciamo? Se aveſſimo in una via difficile, e pericoloſa di cadere, in un vaſo di vetro il prezioſo Sangue di Gesù Criſto con tutto il teſoro de' meriti de' Santi ſervi ſuoi, non andareſſimo noi con un timore ineſtimabile, ed avvertimento grandiſſimo per non rompere quel vaſo, e perdere quel teſoro prezioſiſſimo, che vi foſſe dentro? Qual via è più difficile e pericoloſa di queſto Mondo, per il quale camminando ciaſcuno di noi, nel vaſo di queſta carne ed umanità noſtra fragiliſſima, faciliſſima a romperſi e cadere ne i peccati, porta l'anima, della quale fa più ſtima Criſto, che non ha fatto del ſuo Sangue, per la quale ha offerto e le fatiche, ed i martirj de i Servi ſuoi, e ſe medeſimo? Dunque ſiamo buoni Paſtori, ſeguendo le veſtigia ſue, e del noſtro Ambroſio; per la ſalute ſpirituale dell' Anima poniamo e la vita, e gli onori, e le ricchezze, e le comodità di queſto Mondo; cuſtodiamola con quella ſollecitudine, cura, e diligenza, che ricerca la dignità ſua, acquiſtata col Sangue di Criſto. Sia ſempre impreſſo nella memoria noſtra quel terzo ufficio Paſtorale: *Oportet me adducere*; è neceſſario ufficio mio di ridurre queſt' anima all' ovile di Criſto, che per lei è morto. Quando ſi ribella la carne, e non vuol portare il giogo della mortificazione ſua; quando ſiamo ſtimolati dalle proprie paſſioni alle ingiurie ed alle vendette, alle rapine, alle carnalità; quando mormorano i miniſtri del Demonio, a che tanta ſtrettezza? tante riforme? quando vi adula il Mondo con quelle velenoſe luſinghe; Dio vuol pur che io goda queſta vita; la legge di Criſto è legge di libertà: date bando ad ogni coſa con queſta parola Paſtorale: *Oportet me adducere*; ricordiamoci del precetto dato a' Paſtori in perſona di Timoteo da San Paolo: *Argue, obſecra, increpa* (*a*), e di quel che dice Criſto: *Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud* (*b*). Ubbidiamo interamente alle inſtruzioni, che oggi dà Criſto nell' Evangelio Dominicale agli Apoſtoli ſuoi, quando li manda, perchè conducano a lui quell' Aſina col Puledro ſuo, figura dell' acquiſto, che voleva faceſſero della Giudea, e delle genti al ſuo ovile: *Adducite mihi, & ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite: Dominus his opus habet* (*c*), così riſpondiamo noi a tutte le tentazioni:

(*a*) *II. ad Timot. IV. v. 2.* | (*b*) *Matth. XI. v. 12.* | (*c*) *Matth. XXI. v. 2. & 3.*

il Signore vuole per ſe queſt'anima, la quale ha creata e redenta, perchè ſerva alla ſua gloria.

Con queſta armatura, con queſta ferma deliberazione, Figliuoli, accompagnate la oſſervanza di quella corriſpondenza, che Criſto Paſtor noſtro ſupremo ricerca dalle pecorelle ſue nel Teſto Evangelico, dove ſono gli ufficj, che vuole Criſto dalle ſue pecorelle; imperocchè quando ha detto: *Ego cognoſco oves meas*, ſoggiunge, *& cognoſcunt me meæ;* e poco dappoi, *& audiunt vocem meam.* Biſogna dunque, che conoſcano Criſto, ed ubbidiſcano alla voce ſua. Queſta cognizione non baſta, che arrivi a quel grado d'intendere i miſterj ſuoi, come ci dà la fede morta; ma conviene, che ſia viva, e che per carità produca operazioni degne di vita nell'oſſervanza della legge divina; perchè, come diceva S. Gioanni: *Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt* (a); e Criſto, il quale, dopo le parole *Ego cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ*, ſubito ſoggiunge: *ſicut novit me Pater, èt ego agnoſco Patrem*, moſtra, che ſiccome la cognizione, che mutuamente intercede tra lui, ed il Padre, è cognizione affettuoſa, piena d'amore; così conviene, che ſia quella delle pecorelle ſue verſo di lui, tutta ridondante di viva carità. Anzi deſidero in voi quello eccellente grado della cognizione di Criſto, al quale ſolo s'arriva col mezzo della carità iſteſſa, e dell'amore. Parvi nuovo, che dall'amore naſca la cognizione, perchè è contra le regole ordinarie de' Filoſofi? Non ſapete, che i Cherubini, de' quali è proprio il dono delle ſcienze, ſono illuminati in queſte ſcienze da Dio, per mezzo de' Serafini, de' quali è proprio dono l'ardere nella carità ed amore di Dio? Ma ve ne darò un eſempio baſſo. Come il guſtare il mele, dà più intera e perfetta cognizione della dolcezza ſua, che non può far qualſivoglia altro modo di cognizione, che ſia preceduto; così ſi conoſce più perfettamente Criſto dalle anime, quando elle ſi uniſcono ſeco, e lo guſtano per amore, che non hanno potuto conoſcere per qualſivoglia grado di fede, che in loro ſia preceduto all'amore. Però diceva David: *Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus* (b), prima guſtate, poi vedete; perchè la cognizione della ſoavità e della dolcezza di Criſto naſce dal guſto, che ne abbiamo per lo amore. Guſtate dunque Criſto ne' ſanti Sacramenti, nelle parole ſue, nella converſazione, per mezzo delle orazioni e meditazione ſanta, e lo conoſcerete pieno di dolcezze e conſolazioni tali,

(a) *I. Joann. II. v. 4.* | (b) *Pſal. XXXIII. v. 9.*

tali, che non poſſono nè ſpiegarſi, nè immaginarſi, nè intenderſi da chi non ne ha fatto prova. E perchè non poſſano eſſere ſturbati queſti guſti, ſiate diligentiſſimi anche nel ſecondo ufficio delle pecorelle buone, che conſiſte in aſcoltare ed ubbidire alla voce di Criſto, il quale vi parla ora dentro al cuore, ora fuori con le viſite ſue, e con la voce de' ſuoi Paſtori, a i quali ha detto: *Qui vos audit, me audit* (*a*).

Beate voi pecorelle, beati voi Paſtori, ſe di queſto modo corriſponderemo mutuamente negli ufficj noſtri alla perfettiſſima carità Paſtorale, che ha eſercitato verſo di noi Criſto e per ſe medeſimo, ed in queſto vivo membro e miniſtro ſuo Ambroſio; perchè, e noi Paſtori ſaremo partecipi di quella dilezione del Padre, con la quale ha rimunerato la bontà Paſtorale di Criſto: *Propterea me diligit Pater* (*b*), e voi della beatitudine, che promiſe Criſto a quelli, che aſcoltano ed ubbidiſcono alle parole ſue: *Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud* (*c*), e di quella perfetta cognizione di Criſto, nella quale conſiſte la felicità eterna: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum* (*d*). A queſte mutue corriſpondenze ſeguirà il frutto, che oggi promette Criſto nell'Evangelio: *Fiet unum ovile, & unus Paſtor*.

Già non è altro, che un ovile della Chieſa Santa. *Credo unam Sanctam Catholicam Eccleſiam*, dice il Simbolo, della quale è capo e Paſtor principale Criſto, e ſuo Vicario univerſale in terra il Pontefice Romano, ſotto al quale poi ſono ſubalterni tutti gli altri Paſtori particolari; ma perchè placata l'ira di Dio contra i peccati noſtri, e levati i ſcandali noſtri, ſi darà grande occaſione ed ajuto a racquiſtar molte pecorelle dalle mani de' lupi ereſiarchi, che ora ſe ne ſtanno fuori dell'ovile, e come vagabonde vanno inventandoſi queſta Chieſa inviſibile a lor modo qui, e lì, dove più ſi compiace l'inſania loro: *Fiet unum ovile*, cioè con la lor riduzione ſi eſtingueranno le conventicole, le ſeparazioni, i ſciſmi, le Chieſe immaginarie, e ſi riconoſcerà per Madre, ed ovile comune queſta ſola vera Chieſa. *Fiet unum ovile* anche fra quelli, che già vi ſono dentro, perchè ora altri con le operazioni corriſpondendo alla fede di che fanno profeſſione, la confeſſano anche coi fatti; altri no: onde con l'oſſervanza di queſta dottrina Evangelica, queſti anche ſi anderanno riducendo a conformarſi, ed in parole ed in fatti, a quegli

(*a*) *Luc. X. v.* 16.
(*b*) *Joann. X. v.* 17.
(*c*) *Luc. XI. v.* 28.
(*d*) *Joann. XVII. v.* 3.

a quegli altri ; e ſi farà un ſolo ovile uniforme e corriſpondente : *Fiet unum ovile*. Finalmente perchè eſſendo queſta Chieſa parte trionfante in Cielo, parte militante in terra, alla fine, fatta la ſeparazione delle pecorelle da i capretti, eſſe ſi ridurranno all' ovile celeſte; non vi ſaranno più due parti di queſta Chieſa, ma una ſola trionfante, un ſolo ovile, nel quale paſceranno inſieme gli Angeli, e gli Uomini, ſotto un ſolo Paſtor Criſto: *Et unus Paſtor*, perchè là non ſarà più biſogno degli altri Paſtori ; eſſi ancora ſaranno pecorelle, ed inſieme con le altre ſaranno paſciute da Criſto in quei paſcoli dolciſſimi della viſione e fruizione Divina, promeſſa da Dio per Ezechiele Profeta : *Ego paſcam oves meas*, *& accubare eas faciam*, *dicit Dominus Deus* (*a*); *in paſcuis uberrimis paſcam eas*, *& in montibus excelſis Iſraël erunt paſcua earum* ; *ibi requieſcent in herbis virentibus*, *& in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſraël* (*b*). O che abbondanza, o che ricchezza, o che ſazietà ſenza faſtidio ſarà in quell' ovile, ove Criſto medeſimo ſarà e Paſtore, e paſcolo, e fonte indeficiente per appagare tutta la noſtra ſete ; egli medeſimo, *diſcumbere eos faciet*, *& tranſiens miniſtrabit illis* (*c*) in tutti i ſecoli de' ſecoli. *Amen*.

HO-

(*a*) *Ezech. XXXIV. v.* 15. | (*b*) *Ibid. v.* 14. | (*c*) *Luc. XII. v.* 37.

HOMILIA IV.

DE

SANCTO STEPHANO

Habita in ipſius Baſilica Mediolani

ANNO MDLXVII. XXVI. DECEMBRIS.

PER ſollevare e ſoſtenere la fiacchezza ordinaria di queſta noſtra inferma natura, ardita ad ogni altra coſa più, che alle impreſe Criſtiane, giova mirabilmente, che con la vita di Criſto perfettiſſimo eſemplar noſtro ſia ſpeſſe volte rinnovata nelle meditazioni noſtre la memoria delle paſſate azioni, e de' trionfi glorioſi delli Santi ſervi ſuoi; perchè, come naturalmente l'occhio infermo, quello maſſimamente, che ha prima dimorato un pezzo nelle tenebre ed aria oſcura, più facilmente s'affiſſa nelle ſtelle, e negli altri lumi minori, che non ſarebbe in un ſubito nel Sole, l'eccellenza del quale non può eſſere, che non l'abbaglj; così l'anima Criſtiana con l'occhio ſpirituale infermo per natura, e tanto maggiormente, quanto più lungamente s'è abituato nelle tenebre de' vizj ed orrori de' peccati, nell'oſcuriſſima notte di queſto cieco Mondo, non è atta in un ſubito a contemplare intimamente l'eccellenza delle virtù di Criſto, nè ad abbracciarla con lo ſtudio dell'imitazione, ma vi ſi accomoda più facilmente a poco a poco, mentre va mettendoſi innanzi i lumi minori delle operazioni virtuoſe de' Servi ſuoi: la quale contemplazione tanto più ci è neceſſaria, quanto che ſenza di eſſa, il Demonio fraudolentemente piglia occaſione dalla perfezione di Criſto di procurar d'indurci, ſe non in diſperazione, almeno in grande puſillanimità e diffidenza di poterlo imitare e ſeguire; con queſto paragone, che noi ſiamo uomini puri, eſſo fu Dio e Uomo inſieme; non ci laſciando vedere, che altre

ſono

Digitized by Google

ſono le operazioni, ch' egli ha fatto in terra, come Dio, ed in queſte ſareſſimo temerarj, ſe preſumeſſimo di ſeguirlo; altre ſono quelle operazioni, che ha fatto, come Uomo per informar con la vita ed eſempio ſuo, i coſtumi e le operazioni noſtre, ed in queſte dobbiamo ſtudiare di ſeguirlo ed imitarlo, quanto poſſiamo con l'ajuto ſuo. Ma ſia come ſi voglia; reſta confuſa ogni diabolica ſuggeſtione in queſto propoſito, quando ci mettiamo dinanzi agli occhi le virtù, la bontà, le maraviglie, la perfezione de' Servi di Criſto; è forza, che ſi confortino, e prendano animo i Criſtiani, quando dicono fra ſe medeſimi: queſti furono ſervi, come noi, puri uomini, come noi, nati in peccato, come noi, e molti di loro forſe in queſta vita caduti più volte in peccati attuali, come noi; e pur la divina Miſericordia gli ha ſublimati a tanto grado di grazia, a tante vittorie, a tanta eccellenza, a tanta conformità col ſuo Signore.

Queſta conſolazione più ſegnalatamente riceviamo nella meditazione delle azioni de' Martiri fra tutti gli altri Santi, come quelli, che con ſingolar modo ſi ſono conformati alla paſſione di Criſto, nella quale ſono fondate tutte le ſperanze della ſalute noſtra; oltre che, quanto naturalmente l'uomo preferiſce la vita iſteſſa, e la conſervazione dell'eſſer ſuo alla conſervazione di qualſivoglia coſa, che ſi poſſa aggiungere a queſto eſſere, ed alla vita, come ſono le comodità, li piaceri, le ricchezze, gli onori, e queſti altri, che ſi chiamano beni eſterni; tanto pare, che ſia più ammirabile, ed abbia maggior forza nella conſolazione e conforto noſtro in queſta miſera vita, l'eſempio di quella virtù Criſtiana, che anno eſercitato i Servi di Dio nel diſprezzo della vita propria, che non gli eſempj di quei, che per Criſto anno diſprezzato qualſivoglia di queſti beni eſterni del Mondo.

Grande efficacia deve aver nei cuori noſtri l'eſempio delle Vergini, degli Eremiti, de' Monaci, de' Sacerdoti, e de' Paſtori delle anime, e di tutti gli altri eletti, li quali per purità della vita, per la contemplazione delle coſe Divine, per il guſto de' ſacri ſtudj, per la carità verſo il gregge di Criſto anno bandite le delizie della carne, mortificati i corpi ſuoi, diſpenſate a' poveri le ricchezze, abbandonate le caſe, i parenti, gli amici, le grandezze, gli onori, ed il Mondo tutto.

Ma per animarci al diſprezzo d'ogni coſa per Criſto, per tenerci riſtretti con lui per carità talmente, che nè morte, nè vita, nè

nè tempo, nè creatura di queſto Mondo, nè Angelo ce ne poſſa mai ſeparare, giova incredibilmente la contemplazione frequente di quelli Servi di Criſto, che per lui anno dato la vita ed il ſangue, nello ſpargimento di cui vedevano in un certo modo il diſtruggimento dell'eſſer ſuo, quanto al corpo, ſe non foſſe ſtata la ſperanza della Riſurrezione, che ſopra la natura dava loro il lume divino.

Fra tutti li Martiri poi è illuſtre Stefano, come primizia ed anteſignano di tutti gli altri Martiri; come onorato da Dio di ſegnalatiſſimi teſtimonj; come quello finalmente che per proprio ſtudio dalla parte ſua, e per ſingolar favore dal canto della divina provvidenza, ha quaſi ritratte le perſecuzioni, le paſſioni di Criſto nel ſuo martirio, come vi faremo vedere, con l'ajuto di Dio, oggi, che è il giorno, nel quale la Chieſa Santa fa ſolenne memoria del martirio, e celeſte natale ſuo.

Queſto ſtolto Mondo ama ed ambiſce ſedere ne' primi luoghi, conſeguire i primati nelle Cattedre degli onori, delle dignità tranſitorie, de' favori delle Corti, delle ſalutazioni nelle piazze. Altro primato contende, ed ottiene queſto glorioſo atleta Stefano, che è il primato di ſpargere il ſangue per confeſſione e teſtificazione del nome di Criſto, che l'ha ſparſo per lui, e per il Mondo tutto; ad eſſo con molta pietà s'accomoda da antichiſſimi Padri, e dal giudicio della Chieſa noſtra Ambroſiana (*a*) il ſignificato di quel primo peſce preſo nella rete di Pietro, trovato con il didragma in bocca, che per ſe ſteſſo e per Criſto paga Pietro agli Eſattori del Cenſo, ſecondo l'iſtoria Evangelica (*b*), che oggi ſi recita; perciocchè Stefano è il primo, che preſo dalla predicazione e dottrina di Pietro, e dagli altri Santi Apoſtoli conſtituiti da Criſto peſcatori degli uomini condotto al lido dell'eterna felicità, compariſce nel conſpetto di Dio con il didragma in bocca, cioè con la duplice confeſſione e teſtimonianza della fede e nome di Criſto, della Divinità ed Umanità ſua, la qual confeſſione ha autenticata col Sangue ſuo, e l'offeriſce, come cenſo, a Dio eterno Re delli Re, e Signore de' Signori, parte a beneficio della ſua Anima, ed acquiſto della ſua corona e palma nel Cielo; parte la ripone nell' infinito teſoro da Criſto donato alla ſua Chieſa ſanta de' meriti cumulati a beneficio di eſſa, da eſſer diſpenſato ſecondo i biſogni da Pietro

(*a*) Sanctus Ambroſius lib. de Virginitate cap. XVIII. num. 119. editionis poſtremæ Pariſienſis. Sanctus Hilarius in Matt. cap. XVII. & Sanctus Thomas in Commentario ad eundem locum.

(*b*) *Matth. XVII. v.* 23. *&* *ſeqq.*

Pietro Vicario di Criſto in terra, e da' legitimi ſucceſſori ſuoi. Felici primizie ſono queſte di Stefano, che eſſendo diſcepolo degli Apoſtoli li previene nel martirio, e nel ſacrificio della ſua morte a Criſto, ed in conſeguenza è precurſore a loro nel Paradiſo. Queſte ſono primizie de' frutti glorioſi della Croce di Criſto, e della venuta ſua al Mondo; in eſſe ſcopriamo manifeſtamente, come Criſto nella paſſione ſua, e nel duello, che ha fatto in queſto ſteccato del Mondo col Demonio, non ſolamente l'ha ſpogliato eſſo, come capo noſtro, del poſſeſſo, che avea ſopra il Mondo, conforme a quello, che ne avea predetto: *Nunc Princeps hujus Mundi ejicietur foras* (*a*); ma talmente ha indebolite le forze ſue, ed accreſciute le noſtre, che noi ancora come membri ſuoi nella virtù, che ci s'influiſce dal capo, poſſiamo e combatter ſeco, e vincerlo; onde convenientiſſimamente è trasferita la ſolennità di queſto trionfo di Stefano ſopra della morte e del Demonio, dal giorno terzo di Agoſto, al giorno della Invenzione del ſuo Corpo, che immediatamente ſiegue la Natività del Signore (*b*), perchè vediamo e riconoſciamo queſte vittorie di Stefano dalla virtù del naſcimento, della vita, e morte di Criſto, e conforme a queſta dottrina, che abbiamo nelle primizie del martirio, ci governiamo nell'onore e nella celebrazione di tutti i Martiri, che anno ſeguito Stefano, come Anteſignano ſuo

(*a*) *Joan. XII. v. 31.*

(*b*) Quo die Sanctiſſimus Protomartyr Stephanus, lapidibus obrutus, glorioſè pro Chriſto ſanguinem ſuderit, quove menſe, aut anno inventum fuerit atque translatum ejuſdem Corpus, variæ inter eruditos viros ſerbuere diſputationes. Petrus Galeſinius in Commentariis ad ſuum Martyrologium, eandem, quam in hoc Sermone Sanctus Carolus innuit, opinionem propugnavit his verbis: *Porro hoc die, qui eſt III. Nonas* (Auguſti) *Beatus Stephanus Martyrium pertulit, ut cognoſci poteſt ex Latinorum, & Græcorum Literis; ſed ob multas rationes, quas & Siccardus, & Belletbus, & Durantius ſcribunt, Eccleſia Martyrii celebritatem tranſtulit ad VII. Kalendas Januarii, quo die ſacræ illius Reliquiæ, inventæ translatæque ſunt.* Non ita ſenſere celebriores alii Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Scriptores, Baronius, Labbeus, Huſſerius, Tillemontius, qui concordes tradunt, Martyrium S. Stephani contigiſſe ſub finem anni ejuſdem, quo Chriſtus Cœlos aſcendit. Joannes verò Baptiſta Solerius in adnotationibus ad Martyrologium Uſuardi, Tom. II. ſupplementi ad menſem Junii in Actis SS. Bollandi, diem XXVI. Decembris huic celebratiſſimo natali ſtatuit *ex receptiſſima totius Eccleſiæ ſententia, quæ hunc diem a S. Auguſtini ætate, ut verum inclytiſſimi Stephani Natalem, ſeu Martyrii aut ſepulturæ diem, conſtantiſſimè celebravit*, atque antiqua monumenta profert, apertè id teſtantia.

Quod verò ſpectat ad Inventionem ſacri Corporis, certum eſt ex narratione Luciani Presbyteri, cui divinitus facta eſt revelatio ejuſmodi reliquiarum, peractam eſſe die XIX. Decembris Anno CCCCXV., Honorii Imperatoris XXI. (non VII. ùt in antiquis etiam Martyrologiis Adonis, Uſuardi, & aliorum legitur). Cur autem die III. Auguſti paſſim in Eccleſia celebretur illuſtris memoria prædictæ Inventionis, Baronius conjecturam illam approbat, quam ei olim ſuggeſſerat præſtantiſſimus in Eccleſiaſtica eruditione D. Antonius Geronius; quòd nempe ab antiquiſſimo tempore, Anconæ in Italia ageretur die III. Auguſti ſolemnitas in honorem Protomartyris Stephani, ob unum ex lapidibus, quibus in brachio percuſſus eſt, illuc allatum: Cùmque poſt Inventionem ejuſdem Reliquiarum, teſte S. Auguſtino, ſubſecuta ibidem fuerint quamplura miracula, affixa quoque ſit eidem diei memoria Inventionis ſacri Corporis, propagatâ in alias etiam Eccleſias celebritate. Bollandi Sectatores in prætermiſſis ad diem III. Auguſti ſpondent, ſe de hiſce omnibus ſermonem accuratum inſtituturos, cùm præclariſſimum Opus de Actis SS. ad diem XXVI. Decembris pervenerit.

ſuo in queſta ſingolare imitazione di Criſto. Feliciſſima giornata è queſta, nella quale ebbe favore dalla divina Miſericordia l'uomo di cominciare a poter dire a Criſto : tu Signore hai dato il Sangue e la Vita tua per redenzione mia, ed io ora ardiſco di offerire il ſangue e la vita mia per la confeſſione del nome tuo; non è queſta virtù mia, ma frutto della redenzione, che tu hai fatta di me; il tuo Sangue vivifica, e dà merito eterno al ſangue mio; la tua morte dà frutti di vita alla mia morte; tuoi doni ſono, tue grazie, ch'io poſſa, ch'io voglia eſſerti grato con queſto ſacrificio mio. Così mi par di ſentire Stefano nell'ingreſſo, che oggi fa nel Cielo; così tutti quelli, che l'anno ſeguito nell'effuſione del ſangue e perdita della vita per Criſto, a confuſione noſtra e di tutti quelli, alli quali ſendo comune queſta morte di Criſto, queſta redenzione, ch'egli ha fatto del Mondo, ſono sì ingrati, che non pure offeriſcono in ſegno di gratitudine a Criſto il ſangue e la vita loro, ma nè anche le coſe di minore importanza, l'ubbidienza, la ſervitù divota, il timore filiale, l'amore vero, il ſacrificio dell'orazione e delle divine laudi, i digiuni, le aſtinenze, la mortificazione della carne, la larghezza delle limoſine, il diſprezzo del Mondo e delle pompe ſue; e pur l'abbiamo proteſtato, quando cominciammo a partecipare di queſta redenzione nel ſacro Batteſimo. O Milaneſi, è così nobile l'eſempio, che oggi vi dà Stefano di gratitudine con Dio, è così grande l'invito, che con eſſo vi fa oggi la Chieſa ſanta. E pur voglio condeſcendere all'infermità noſtra, alla condizione di queſti tempi, e purchè ſiate in qualche modo grati a Dio, mi contento di voi. Non avete oggi occaſione neceſſaria di ſpargere il ſangue con Stefano per Criſto? ſpargete le facoltà, le ricchezze voſtre ne' poveri di Criſto, ſe non tutte, mi contento per ora delle ſuperfluità, dell'abbondanza, e delle comodità voſtre; provvedete alle neceſſità di chi non ha da vivere. Vi par duro far ſacrificio a Criſto con la morte voſtra, e l'occaſione inſtante non lo ricerca? fategli ſacrificio della vita, donategli vita pura, ſanta, ed innocente, coſtumi buoni, operazioni oneſte; viva Criſto in voi, ed in ogni azione della vita voſtra riſplenda eſſo talmente, che già non viviate a voi ſteſſi, ma a lui, che è morto per voi, ed egli viva in voi, che ha dato a voi la vita. Vedete, che non è gran coſa quella, che vi dimando; come è ſoave la legge, che vi impongo oggi per amor di Criſto, a paragone di quel, che ha fatto Stefano per Criſto.

Però Dio onora queſto buon Servo ſuo con ſingolariſſimi teſtimonj, prima nelle Scritture ſante, poi in fatto nei miracoli. Quando gli Apoſtoli vollero eleggere quei ſette Diaconi, de' quali Stefano fu il primo, al miniſterio delle Vedove, diſſero fra di loro queſte parole: *Conſiderate viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu Sancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus* (*a*): e poco dopo dice il medeſimo San Luca, narrando la elezione di Stefano: *& elegerunt Stephanum virum plenum fide, & Spiritu Sancto*; più a baſſo il medeſimo parlando di Stefano, e delle maraviglie ſue, *Stephanus autem plenus gratia, & fortitudine*; finalmente volendo riferire quel ſegnalato favore, che Dio fece a Stefano di fargli vedere i Cieli aperti, e la gloria ſua, incomincia in queſto modo: *Cùm autem eſſet plenus Spiritu Sancto &c.* Queſto teſtimonio, queſto nobile encomio, che fa a Stefano più volte lo Spirito Santo nelle ſacre Lettere, di eſſer pieno di ſapienza, di fede, di fortezza, e ſingolarmente di grazia, e di eſſo Spirito Santo, non vedo io, che ſia fatto ad altri Santi, per favoriti che foſſero, ſe non a Stefano; ſolo a Criſto è data la pienezza dello Spirito Santo, e Maria madre ſua è chiamata dall'Angelo, piena di grazia; e di Gioanni Battiſta Precurſore ſuo è ſcritto, che ſi empirebbe di Spirito Santo nel ventre della Madre; e di Eliſabeth ſua madre dice San Luca: *Ut audivit ſalutationem Mariæ, repleta eſt Spiritu Sancto Eliſabeth* (*b*). Altri non mi ricordo, che ſiano ſtati chiamati con queſto ſingolariſſimo titolo: non dico già per queſto, che ſia la medeſima pienezza di Spirito Santo, che ebbe Criſto, e quella della Madre ſua, e quella di Stefano; perchè a Criſto, come Uomo fu data tutta la pienezza dello Spirito Santo, e da eſſo, come dal capo e fonte, ſono poi diffuſi tutti i rivi, che anno riempito e Maria, e Gioanni Battiſta, e la Madre di lui, e Stefano, e gli altri membri ſuoi; perchè, come dice San Gioanni: *De plenitudine ejus nos omnes accepimus* (*c*): a Maria fu infuſa quella pienezza di grazia, della quale ſolo era capace quella creatura, che avea da eſſer Madre naturale del Figliuol di Dio; e così a Stefano è data quella pienezza, che gli era di biſogno per ben adempire il miniſterio ſuo, e che conveniva a chi dovea far la ſtrada a tante migliaja di Martiri, ed inſegnar loro col ſuo eſempio a morire per la confeſſione di Criſto; baſta che è ſingolare il favore, che gli fanno le Scritture; e Luca Evangeliſta fa di queſto teſtimonio, che non ha fatto, come abbiamo detto, ſe non a pochiſſimi altri Santi.

Lungo

(*a*) *Act. VI. v.* 3. | (*b*) *Luc. I. v.* 41. | (*c*) *Joan. I. v.* 16.

Lungo ſarebbe poi a ſpiegar diſtintamente i miracoli, con li quali ha autenticato Dio la ſantità di queſto Servo ſuo; a vedere come per queſta via ha accompagnato di nobiliſſimi teſtimonj la vita, il miniſterio, le prigioni, il martirio ſuo. Il Beato Agoſtino (*a*) ſcrive pienamente e racconta la moltitudine de' miracoli, che Dio ha operato in diverſi tempi dopo la morte di queſto Santo per mezzo ſuo: di quelli ch'egli faceva in vita, mentre attendeva con gli Apoſtoli al ſuo miniſterio, ne dice San Luca una parola ſola, in modo che pare per la moltitudine ſua non ſappia, nè poſſa ſpiegarli: *Stephanus autem*, dice, *plenus gratia*, & *fortitudine faciebat prodigia*, & *ſigna magna in Populo* (*b*); è miracoloſo nelle diſpute contra tutte quelle Congregazioni de' Libertini, Cirenenſi, ed Aleſſandrini, de' quali dice San Luca: *Et non poterant reſiſtere ſapientiæ*, & *ſpiritui*, *qui loquebatur* (*c*); è miracoloſo in mezzo alle accuſe e perſecuzioni ſue; poichè per il medeſimo teſtimonio di Luca (*d*) ſi fa la faccia ſua, nel coſpetto di tutti quei Magiſtrati, riſplendente come faccia di Angelo, e quaſi incomincia a moſtrare prima del martirio, lo ſplendore, gli ornamenti, la gloria, de' quali ſarà illuſtrato quel Corpo ſanto per mezzo delle perſecuzioni, e delle percoſſe, che patirà in queſto Mondo; è miracoloſo in quella beata eſtaſi, nella quale di qua giù contempla la gloria della Maeſtà Divina, e Gesù Criſto alla deſtra del Padre: il qual miracolo ſtupendiſſimo recita San Luca con queſte parole: *Intendens in Cœlum*, *vidit gloriam Dei*, & *Jeſum ſtantem a dextris Dei*, & *ait: ecce video Cœlos apertos*, & *Filium hominis ſtantem a dextris Dei* (*e*); in queſto miracolo abbiamo ſegnalatiſſimi favori fatti a Stefano, ed in lui promeſſi a tutti quelli, che nella confeſſione del ſuo nome ſpargeſſero il ſangue; abbiamo anche mirabili conſolazioni per noi altri, ed inſtruzioni per qualſivoglia perſecuzione e travaglio, che ci venga per amor di Criſto.

Ma per più chiara intelligenza di queſto dovete ſapere, che è ſtato ſolito della divina Sapienza nel principio dell'uſo de' Sacramenti, e delle altre ſue inſtituzioni il dar ſegni eſteriori manifeſtamente degli effetti, che interiormente in quel tempo, ed in avvenire operarebbe la Maeſtà Divina in quel miſterio, ed inſtituto; perchè poi ne i progreſſi della Chieſa ſua, ceſſando i miracoli, re-

(*a*) Auguſt. lib. XXII. cap. VIII. de Civitate Dei, & Serm. III. de eodem Sancto Stephano.
(*b*) *Act. Apoſt. VI. v.* 8.
(*c*) *Ibid. v.* 10.
(*d*) *Ibid. v.* 15.
(*e*) *Ibid. VII. v.* 55.

ſtaſſe ſtabilita la fede noſtra da quegli effetti, ſe ben non ci foſſero inſegnati da neſſuna dimoſtrazione ſtraordinaria a i ſenſi noſtri eſteriori: per eſempio, quando Criſto amminiſtrò maravglioſamente la Confermazione agli Apoſtoli ſuoi, che fu nel giorno della Pentecoſte (*a*), diede ſegni eſteriori dell'interno augumento di Spirito Santo (*b*), che in quell'atto ſi facea nel cuore degli Apoſtoli, e della grandezza de'doni delle lingue, ed altri, de' quali gli arrichiva; e però accompagnò con la emiſſione di queſto Spirito ſuoni dal Cielo, come di vento veementiſſimo, che empì tutta la caſa, dove erano gli Apoſtoli, ed apparvero lingue diſpartite, come di fuoco, ſopra di ciaſcun di loro; ſignificazione manifeſta, dalla quale intendeſſimo noi l'abbondanza di carità, la ricchezza de' doni dello Spirito Santo, che internamente ci vien diffuſa ne' cuori, quando ci ſarebbe in ogni tempo amminiſtrato oggidì il Sacramento della Confermazione, o Creſima: parimente, quando ſi legge, che quello ſcomunicato dall'Apoſtolo San Paolo fu ſubito diſſipato, e veſſato nel corpo da' ſpiriti immondi (*c*), come anche quell'altro ſervo ſcomunicato da Santo Ambroſio (*d*), volle Dio, che intendeſſimo per ſempre l'effetto, che internamente opera quella funzione Eccleſiaſtica nell'anima di colui, nel quale è eſercitata; imperocchè è fatta preda del Demonio, dal quale vien diſſipata miſeramente, mentre ſta in quello ſtato, nel modo, che vediamo veſſato il corpo alcuna volta da ſpiriti immondi; così quando Criſto fu battezzato da Gioanni (*e*), che fu non uſo, ma inſtituzione del Sacramento noſtro (*f*); perchè allora Criſto col puriſſimo contatto delle

(*a*) Cùm certum ſit, Sacramenta omnia inſtituta fuiſſe a Chriſto Domino, ex Concil. Tridentino, ſeſs. VII. can. I. diſceptatur inter Doctores, quo tempore Confirmationis Sacramentum Chriſtus inſtituerit. Triplicem opinionem refert S. Thomas in III. part. quæſt. LXXII. art. I. ad I., ac demum ſententiam ſuam profert, his verbis. „ Dicendum eſt, quòd Chriſtus inſtituit „ hoc Sacramentum, non exhibendo, ſed promittendo, ſecundùm illud Joannis XVI. (*v.*7.) *Si* „ *non abiero, Paraclitus non veniet ad vos; ſi autem abiero, mittam eum ad vos*. Et hoc ideo, „ quia in hoc Sacramento datur plenitudo Spiritus Sancti, quæ non erat danda ante Chriſti „ Reſurrectionem, & Aſcenſionem, ſecundùm „ illud Joannis VII. (*v.* 39.) *Nondum erat Spiritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.* Huic Angelici Doctoris ſententiæ adhæſit Sanctus Carolus Borromeus.

(*b*) *Act. II. v.* 4.

(*c*) *Act. XIX. v.* 16.

(*d*) Paulinus in vita ejuſdem hoc narrans ait: „ Quem (ſervum Stiliconis Comitis) eo„ dem momento, cùm adhuc ſermo eſſet in ore „ Sacerdotis, ſpiritus immundus arreptum di„ ſcerpere cœpit.

(*e*) *Matth. III. v.* 13.

(*f*) Hanc doctrinam S. Carolus hauſit ab Angelico Doct. in III. parte quæſt. LXVI. art. II., ubi quærit, *utrum Baptiſmus fuerit inſtitutus poſt Chriſti Paſſionem*.

In Reſponſione namque ita loquitur: „ Dicen„ dum, quòd Sacramenta ex ſui inſtitutione ha„ bent, quòd conferant gratiam; unde tunc vi„ detur aliquod Sacramentum inſtitui, quan„ do accipit virtutem producendi ſuum effectum. „ Hanc autem virtutem accepit Baptiſmus, „ quando Chriſtus eſt baptizatus; unde tunc „ verè Baptiſmus inſtitutus fuit quantum ad ip„ ſum Sacramentum: ſed neceſſitas utendi hoc „ Sacramento, indicta fuit hominibus poſt Paſ„ ſionem, & Reſurrectionem &c.

Digitized by Google

le carni ſue diede ſantificazione all'acqua (*a*), perchè foſſe poi coveniente materia di queſto Sacramento del Batteſimo. Subito che Criſto fu battezzato, dice S. Matteo (*b*): *& ecce aperti ſunt ei Cœli, & vidit Spiritum Dei deſcendentem ſicut Columbam, & venientem ſuper ſe, & ecce vox de Cœlis dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. L'aprirſi del Cielo, la diſceſa dello Spirito Santo in forma di Colomba, la voce del Padre, che atteſta, che queſto è Figliuol ſuo diletto, tutte ſervirono, oltre al darci la cognizione di Criſto, a farci intendere anche gli effetti, che per l'avvenire farebbe il Sacramento del Batteſimo in noi, il quale ci apre il Paradiſo, ci dà lo Spirito Santo, nel quale ci fa figliuoli adottivi di Dio, perchè per eſſo *clamamus Abba Pater* (*c*) in queſto rinaſcimento ſpirituale, che facciamo nel ſacro Batteſimo; così nel propoſito noſtro, quando vediamo aprirſi i Cieli, moſtrarſi Criſto a Stefano primo Martire nel principio delle ſue perſecuzioni e martirio, abbiamo chiara dottrina di quella virtù, di quel privilegio, che ha donato Criſto al martirio non ſolamente di Stefano, ma di tutti gli altri, che lo ſeguirebbono; imperocchè ſolo il martirio, come il Batteſimo, ha forza di aprirci ſubito i Cieli, e di aſſorbire con le colpe originali ed attuali tutte le reliquie di pena dovute a loro, che poteſſero impedirci o ritardarci qualche tempo la fruizione del Paradiſo, e della divina gloria. S'aprono adunque i Cieli a Stefano, perchè ognuno ſappia, che non reſta altro, ſe non che eſali lo ſpirito per Criſto, a far, che ſenza dimora ſia ricevuto purgatiſſimo da ogni difetto nel feliciſſimo conſorzio degli Angeli, a contemplar eternamente la faccia di Dio: vede Stefano Criſto, vede la gloria di Dio, perchè già ne' ſuoi travaglj, quanto al Mondo, abbia un'arra della felicità eterna, la quale conſiſte nella perfetta cognizione di Dio, e di Criſto, il quale diſſe in San Gioanni: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum* (*d*); alla qual viſione, che ha Stefano del Padre, e del Figliuolo, ſi accompagna il teſtimonio dell' Evangeliſta *Cùm eſſet plenus Spiritu Sancto* (*e*), perchè intendiamo con che favore, con che protezione paterna aſſiſtono tutte tre le perſone della Santiſſima Trinità alle perſecuzioni, alli travaglj, al martirio di Stefano, e di tutti gli altri, che patiſcono in queſto Mondo per amor di Dio: però ſi vede Criſto ſtar in piedi in queſto luogo: *Video Jeſum ſtan-*

(*a*) Ambr. in Lucam lib. II. nu. 83. editionis PP. Maurinor.
(*b*) *Cap. III. v. 16. & 17.*
(*c*) *Ad Rom. VIII. v. 15.*
(*d*) *Joan. XVII. v. 3.*
(*e*) *Act. VII. v. 55.*

ſtantem, dice lui, *a dextris Dei* (*a*), e altrove quaſi ſempre dove ſi narra, che il Figliuolo ſia alla deſtra del Padre, lo leggiamo *ſedente*, come nel Simbolo: *Sedet ad dexteram Patris*. Queſta è dimoſtrazione della carità, con la quale aſſiſte a' Servi ſuoi, nelle perſecuzioni de' quali non ripoſa eſſo, ſe bene è ſempre beatiſſimo, ma con loro combatte contra le perſecuzioni, contra il Demonio, contra il Mondo tutto; e ne vediamo manifeſto ſegno in Stefano poco di poi il ſuo martirio, quando Criſto dice a San Paolo, che era ſtato uno de' più acerbi perſecutori di Stefano: *Saule*, *Saule quid me perſequeris* (*b*)? per moſtrar, che egli è con i Servi ſuoi, e riceve in ſe medeſimo le percoſſe e le afflizioni, che ſi danno a loro, come avea ricevuto da Paolo le perſecuzioni fatte a Stefano, ed al rimanente della Chieſa. Queſta carità di Dio ci aveva proteſtato David in perſona ſua, quando diſſe: *Cum ipſo ſum in tribulatione* (*c*); e più largamente in tutto quel Salmo: *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi*, *in protectione Dei cæli commorabitur*. Par bene agli occhi noſtri, che tal'ora dorma, mentre viene infeſtata la nave di Pietro da venti impetuoſi, e da tempeſte turbolentiſſime; ma queſto ſerve ad eſercitar la fede noſtra nella protezion ſua, ed eccitare l'affetto a ricorrere da lui per ajuto, come fanno li Diſcepoli, che lo riſvegliano, quando ſi vedono poſti in sì pericoloſa tempeſta, ed eſſo allora comanda al mare, a' venti, ed ogni creatura l'ubbidiſce (*d*); così ſarà finalmente l'eſito delle turbolenze, che oggidì patiſce da tante parti la Santa Chieſa, quando con le orazioni, con viva fede, con l'oſſervanza della ſua volontà avremo impetrato l'ajuto ſuo, poichè egli ſempre ci aſſiſte, nè mai può abbandonare la ſua cara Spoſa, alla quale ha detto, parlando con gli Apoſtoli: *Ero vobiſcum uſque ad conſummationem ſeculi* (*e*). L'importanza ſta, che ſe noi vogliamo godere la protezione di Criſto, come fa Stefano; ſe con lui vogliamo partecipare delle divine grazie e favori; ſe vogliamo rimaner ſeco conſolatiſſimi in ogni travaglio di queſto Mondo, fa biſogno prender l'armatura, che egli ha preſo, procurar, che Dio ci ſtabiliſca il cuore nella grazia ſua, che c'inveſta in ogni parte dello Spirito Santo, del quale egli era ripieno; e come egli negli abbattimenti ſuoi alzava gli occhi al Cielo, e però, come dice San Luca: *Intendens in Cœlum vidit gloriam Dei* (*f*); così noi nella guerra che ci fa il Mondo, il Demonio, e la Carne, alzia-

(*a*) *Act. VII. v. 55.* (*b*) *Ibid, IX. v. 4.*
(*c*) *Pſal. XC. v. 15.*
(*d*) *Matth. VIII. v. 26.*, & *Luc. VIII. v. 24.*
(*e*) *Matth. XXVIII. v. 20.*
(*f*) *Act. VII. v. 55.*

alziamo gli occhi al Cielo, e contempliamo la gloria, che è preparata, a chi combatte virilmente, nella viſione e fruizione divina: con queſta diligenza vinceremo tutte le difficoltà, non faremo ſtima del Mondo, perchè ſaremo ſtabiliti in quelle beate promeſſe di Criſto: *Beati eſtis, cùm maledixerint vobis homines, & perſequuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversùm vos, mentientes propter me, gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in Cœlis* (*a*): ci conſolaremo nel teſtimonio di San Paolo: *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis* (*b*). *Quæ videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna* (*c*). E come non ſi vergogna l'anima Criſtiana d'anguſtiarſi, ed abbaſſarſi in queſto povero e vile obbietto della terra, e delle coſe ſue, eſſendo ella come un punto in comparazione de' Cieli, ed i Cieli niente in comparazione di Dio, obbietto infinito, nel quale ha che contemplare eternamente l'occhio dell'anima noſtra, con perpetua conſolazione e ſazietà, ſenza faſtidio? Ma è tempo ormai, che vediamo, come nel martirio di queſto glorioſo Santo riſplenda nobilmente la ſingolare imitazione delle paſſioni di Criſto. Non è parte di eſſo, nella quale non ſia qualche vivo ritratto della Croce, delle perſecuzioni di Criſto. Come ebbe principio la Paſſione del Signore dall'invidia de' Fariſei, ed altri, per i progreſſi, che faceva Criſto in acquiſtar credito nel Mondo, la qual invidia fu principalmente eſacerbata e provocata nel miracolo del riſuſcitamento di Lazaro; così la grandezza de' miracoli, che faceva Stefano nel popolo, e la ſapienza, dalla quale reſtarono confuſi quelli della Sinagoga de' Cirenenſi, ed Aleſſandrini, e di Cilicia, ed Aſia, che diſputavano con ſeco, de' quali dice San Luca negli Atti Apoſtolici: *Et non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui loquebatur* (*d*); e più a baſſo: *diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum* (*e*): queſto provocò talmente l'invidia di quella gente, che, come dice San Luca, *ſummiſerunt viros, qui dicerent, ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum* (*f*); così commoſſe la plebe, i Magiſtrati, ed i Scribi; così fatto un gran concorſo gli miſero le mani addoſſo, e lo tirarono in giudicio: Ivi, dice San Luca: *Statuerunt falſos teſtes, qui dicerent: homo iſte non ceſſat loqui verba adversùs locum ſanctum, & legem; audivimus enim eum dicentem: quoniam Jeſus Nazarenus hic deſtruet locum iſtum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyſes* (*g*). Queſte ſono le parole, con le quali narra San Luca il principio del giudicio fatto

(*a*) *Matth. V. v. 11. & 12.*
(*b*) *Ad Rom. VIII. v. 18.*
(*c*) *II. ad Corinth. IV. v. 18.*
(*d*) *Act. VI. v. 10.* (*e*) *Ibid. VII. v. 54.*
(*f*) *Ibid. VI. v. 11.*
(*g*) *Ibid. v. 13. & ſeq.*

ſatto contra di Steſano, le quali vi ho voluto recitare, perchè vediate quanta conformità ha con quello di Criſto. Già avete veduto, che le cauſe dell'accuſa dell'uno, e dell'altro, le cauſe della perſecuzione, ſono invidia; qui vedete contra Steſano eſſer indotti falſi teſtimonj, come anche contra Criſto, imperocchè dice San Marco: *Multi teſtimonium falſum dicebant adversùs eum* (*a*), e più a baſſo: *& quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adversùs eum, dicentes, quoniam nos audivimus eum dicentem: ego diſſolvam templum hoc manufactum, & per triduum aliud, non manufactum, ædificabo*. Dove abbiamo anche la conformità della imputazione data all'uno, e l'altro: Criſto è accuſato di aver parlato contra il Tempio, Steſano parimente; Criſto fu imputato di commovere i popoli con nuova dottrina, Steſano di predicar ed inſegnare contra la tradizione di Mosè; Criſto è accuſato di beſtemmia, Steſano ancora; Criſto è condannato alla morte, ſopra quelle parole, che diſſe: *Videbitis filium hominis ſedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus Cæli* (*b*); Steſano è condotto alla morte, perchè dice: *Ecce video Filium hominis ſtantem a dextris virtutis Dei*; finalmente Steſano, come Criſto, è condotto al ſupplicio fuori della Città, e in mezzo del ſuo martirio fa orazione per ſe medeſimo, e ſi raccomanda a Dio con quelle parole: *Domine Jeſu ſuſcipe ſpiritum meum* (*c*), conforme all'orazione, che fece Criſto in Croce: *Pater in manus tuas commendo Spiritum meum* (*d*); così piaceſſe a Dio, che noi oggi imparaſſimo queſta bella dottrina da Criſto, e da Steſano, di ricorrere a Dio, e raccomandarci a lui, principalmente nelle croci noſtre, nelle infermità, in tutte le afflizioni di qualſivoglia ſorte. E quanti ſono tra noi, che nelle infermità ricorrono agli incantatori, alli malefici, a i ſuperſtizioſi, ed al Demonio iſteſſo? Altri ne' travaglj del Mondo ricorrono più toſto alla prudenza carnale, e laſciano l'ajuto principale della orazione, di ricorrere alla mano di Dio potentiſſima, quando non vi ſono più altri rimedj; altri nel fine della vita ſua, o per poco buona diſpoſizione loro, o per l'ingratitudine ed avarizia de' falſi parenti ed amici, che anno appreſſo, ſono più che mai ſolleciti delle coſe del Mondo, e non anno punto di cura, nè ſollecitudine di raccomandar l'anima ſua nelle mani di Dio, e ſe ne muojono da beſtie. O povera Criſtianità, non è queſta una confuſione del nome, e profeſſione, che facciamo di Criſtiani? Non così fa Steſano, il quale dà volontieri il corpo ſuo in preda a i perſe-

(*a*) *Marc. XIV. v. 56. & ſeqq.*
(*b*) *Matth. XXVI. v. 64., & Marc. XIV. v. 62.*
(*c*) *Act. VII. v. 58.*
(*d*) *Luc. XXIII. v. 46.*

i perſecutori, e nelle orazioni dà l'anima a Criſto, anzi nell'iſteſſo tempo del martirio fa profitto nell'orazione, fa profitto nella carità, e nelle perfezioni Evangeliche; imperocchè alla orazione fatta per ſe ſteſſo, aggiunge, ad imitazione di Criſto, l'orazione per li perſecutori ſuoi, per quelli, che gli danno la morte: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum* (*a*); e già ſcuopre manifeſtamente nel ſuo eſempio la perfezione, che ha portata Criſto nel Mondo, della quale egli diceva: *Audiſtis, quia dictum eſt: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum; ego autem dico vobis: diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos* (*b*). Non comandava la legge antica, che ſi odiaſſe il nemico, ma la cecità Ebrea aveva talmente anguſtiato le interpretazioni della Legge nella nuda ſcorza della lettera, la quale pareva, che eſcludeſſe il nemico, sì che non foſſe compreſo nel precetto, che avevano della dilezione del proſſimo: ma venne Criſto, vero lume del Mondo, e c'inſegnò, che non ſolo i parenti, non gli amici ſoli, non i benefattori, non quei, che ſono nati nell'iſteſſa patria, non quelli, che ci ſono congiunti di qualſivoglia legame naturale, o civile, non i giuſti ſoli; ma i foreſtieri, gl'incogniti, i peccatori ancora, purchè ſiano in iſtato, che non ſia diſperata affatto la lor ſalute; parimente li nemici, e perſecutori noſtri vengono compreſi ſotto queſto precetto: tutti quelli dobbiamo amare, alli quali in qualſivoglia tempo può eſſer comunicata la carità di Criſto, e la participazione della ſua gloria; in queſta ſapienza Criſtiana è inſtrutto il noſtro Stefano, il quale prega per quelli, che duriſſimamente lo percuotono, e mentre in queſto modo nella replicata orazione, con più diligenza la ſeconda volta prega con le ginocchia in terra, ſcuopre maggiormente la perfezione della carità ſua; non altrimente, che il granello di pepe, quanto è più peſto e fracaſſato, fa più ſentire apertamente l'acutezza e virtù ſua. Alla grandezza della carità, e fervore dell'orazione riſponde il premio, poichè fra quelli perſecutori, Saulo crudeliſſimo è dalla divina Miſericordia convertito in Paolo, vaſo di elezione, Apoſtolo immediato di Criſto, Dottor delle Genti; e ad eſſo ancora con più nobil modo è participata in queſta vita, in quel celeſte rapimento, la viſione divina, della quale fu favorito Stefano nell'eſtaſi ſua. Vedete l'efficacia dell'orazione, vedete quanto è favorita dalla Maeſtà divina la dilezione degl'inimici; come ſarà all'incontro ſeveramente giudicata l'iniquità

(*a*) *Act. VII. v.* 59. | (*b*) *Matth. V. v.* 43. *&* 44.

di quelli, che non amano Dio, che ha tanto amato loro, che ha dato la vita per la loro ſalute; che fa loro continuamente beneficj e grazie, con tutto che ſiano peccatori; come ſaran trattati quelli, che non amano gli amici con vera ſincerità, ma regolano l'amor loro dagli intereſſi ſuoi. Che ſarà di quelli, li quali non amano anche ſe ſteſſi, che pur ſon molti? che già non ſi deve reputare, che ami ſe ſteſſo quel pazzo infermo, che rifiuta tutte le medicine accomodate al biſogno ſuo, appetiſce e procura le coſe, che aggravano l'infermità, e vanno a cammino di farla incurabile: così quelli dilungati per i peccati da Dio, che è vero fonte della vita e felicità noſtra; allontanati dalla imitazione, da i ſtudj, e dalle vie inſegnateci da lui con la dottrina e con l'eſempio ſuo, vanno vagando negli errori, e facendoſi più incapaci della divina Miſericordia. Finiamola in una parola: il fine di tutti loro ſarà abbominevole, ed il fine della vita loro ſarà principio di guai, e di miſeria ſenza fine; non avendo amato Dio, nè gli amici, nè ſe ſteſſi in vita, non avranno chi ami loro dopo morte. All'incontro la carità, della quale è pieno Stefano in queſta vita, nella morte ſi conſuma in gloria, talchè la morte gli è porto di ſalute, fine de' martirj, ripoſo delle fatiche, tranſito alla vera vita; però la chiama San Luca, dormizione; non dice, ſe non *Obdormivit* (a). Ha forza queſta parola di ſignificare ſingolarmente la quiete, la tranquillità di quell'Anima, la quale nel mezzo del martirio, dei tormenti, è confortata dalla divina grazia, ſoſtenuta dalle celeſti ſperanze, ripoſata nella protezione divina, che prima le ha aperti li Cieli, ch'eſſa ſia uſcita dal corpo, e dal Mondo; prima le ha dato a guſtare la vera vita, ch'eſſa abbia ſentita la morte; prima le ha moſtrata l'aſſiſtenza ſua, che l'abbia condotta nello ſteccato dell'ultimo abbattimento. Beato ſonno, beata quiete, beata dormizione, nella quale quel glorioſo Santo ſe ne vola al Cielo; e, come quello, che porta ſeco la primizia delle ſpoglie del Demonio in queſta ſorte d'abbattimento, è incontrato e ricevuto da Criſto, e da tutti quei Cori celeſti con infinito trionfo, ed allegrezza. Beati noi, ſe come ha egli ben imitato il ſuo Maeſtro Criſto, così ſaremo noi ſtudioſi di conformarci ſeco nella grazia, nella ſapienza Criſtiana, nella fedeltà del miniſterio, nella ſana dottrina, nella pazienza e coſtanza, nella dilezione degl'inimici noſtri, nella fervente orazione; perchè ſaremo anche compagni ſuoi, e partecipi ſeco del Regno di Criſto, il quale vive e regna in tutti i ſecoli. *Amen.* HO-

(a) *Act. VII. v. 59.*

Digitized by Google

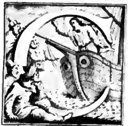
HOMILIA V.

In Evangelium Lucæ Cap. V. (a)

HABITA DOMINICA IX.

POST PENTECOSTEM

ANNO MDLXVIII. XXIX. JULII.

CUM omnia, quæ Dominus & Salvator noſter fecit ac docuit, magna myſteria, & ſalutarem contineant doctrinam; tum vèl ea maximè, quæ hoc Evangelium nobis ſuppeditat, quod hodierno die Sancta Mater Eccleſia ad legendum nobis proponit. Uberrimum certè exhibet theſaurum omnibus virtutum præceptis, & fidei inſtitutis refertum; in eo enim videre licet, quo ſtudio & quaſi impetu omnes ad Chriſtum, & audiendum verbum Dei debeant concurrere. Hìc Apoſtolicæ Sedis auctoritas, hìc primatus Petri adumbratur, hìc boni Paſtoris officium, hìc Prælatorum functiones, hìc obedientiæ præmia, hìc humilitatis exaltatio, denique hìc Chriſtianæ ſanctæque vitæ inſtitutio, & perfectionis exempla ante oculos ponuntur. Ceterum, ut ea caritati veſtræ faciliùs innoteſcant, hiſtoriam ipſam breviter percurremus; tum latentem & myſticum ſenſum attingemus; poſtremò ea proponemus pietati veſtræ conſideranda, quæ huic tempori, loco, & præſenti noſtro inſtituto congruere videbuntur, & ad conſolationem animarum noſtrarum maximè conducere.

Poſtquàm igitur Salvator Noſter Jeſus Chriſtus, relictâ Civitate Nazareth, ac perluſtratâ Galilæâ, & finitimis peragratis partibus, tanta & tam multa miracula feciſſet, ut fama ejus per totam Syriam volaret, maxima hominum multitudo ex Galilæâ, Decapoli, & Jeroſolymis, aliiſque locis eum ſequebatur tanto ſtudio & ardore, ut inter ſe contenderent, quis ad illum propiùs poſſet accedere.

(a) Titulum hunc a tergo adnotavit manu propria Sanctus Carolus.

dere. Cùmque, eo ambulante juxta mare Galilææ, turbæ in illum irruerent, magno deſiderio audiendi verbi Dei, conſpiciens ille duas naves juxta ſtagnum ſtantes, dum piſcatores lavarent retia ſua, in unam earum, quæ erat Simonis, conſcendit, rogans eum, ut eam a terra puſillum abduceret, ne a multitudine irruente opprimeretur; neque tamen ita longè, quin illi, qui in litore eſſent, vocem ejus & prædicationem poſſent audire: ac ita effecit, ut nec ab irruente multitudine diſturbaretur, nec rurſus homines audire illum cupientes, fructu ejus ſermonis carerent. Poſtquam illis ſalutaria dogmata expoſuiſſet, ac divinâ ſuæ prædicationis virtute omnes in ſuî admirationem rapuiſſet, ut eum Præceptorem ac Dominum appellarent, voluit eoſdem miraculo confirmare, quos inſtituerat ſermone: & quos ad audiendum repererat attentos, & ad obediendum paratos, noluit a ſe dimittere vacuos. Dixit ergo Petro: *Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam* (*a*); at Simon reſpondit: *Præceptor*, ac Domine, novimus nos ex eo labore, quem tota nocte ſine ullo fructu cepimus, fruſtra nos retia laxaturos, ſi viribus noſtris tantùm nitamur. Ceterùm, quia tu Præceptor es, æquum eſt, ut conſilium tuum ſequar; quia Dominus, par eſt, tuo obedire mandato; ideo *In verbo tuo laxabo retia* (*b*). Licèt mihi rationem humanam ſequenti nulla ſpes piſces capiendi appareat, tuo tamen conſilio & auctoritate potius nitar, quàm meo ingenio. Hæc cùm ita feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam, ita ut rete rumperetur: hac novitate miraculi attoniti, nec loqui valentes, ſocios nutu vocarunt, ut ſe adjuvarent; & ita utramque navem piſcibus impleverunt, ut pene ſubmergerentur. O magna obedientiæ vis! quæ multò plus citò impetravit, quàm multorum ſedulitas diuturna potuit efficere; & cùm tota nocte laborantes multæ naves, ne unum piſcem potuiſſent capere, verbo Domini obediendo, una navis, unico conatu plures cepit, quàm duæ naves ad terram non ſine periculo poterant portare! Tum hujus miraculi magnitudine Petrus agnoſcens divinâ virtute, non humanâ operâ hoc contigiſſe, ad pedes Domini proſtratus dixit: *Exi a me, quia homo peccator ego ſum* (*c*). Quantò plus favore & auctoritate apud Dominum creſcebat, & quò plura beneficia a Deo acceperat, ac in Dei cognitione magis profecerat, tantò humiliùs de ſe ſentiebat. Ille dixit, vilitatem hominis cum Majeſtate Dei nullum habere commercium, nec æquum eſſe, ut pecca-tor

(*a*) *Luc. V. v.* 4. | (*b*) *Ibid. v.* 5. | (*c*) *Ibid. v.*8.

tor ad ſanctitatis fontem, creatura fragilis ad Omnipotentem Creatorem propius accedat. Nec mirum ſi peccator in ejus præſentia tremat in terris, quem ſine tremore Poteſtates non poſſunt intueri in Cœlis. At Dominus miſericors, *qui ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam* (*a*), tanto magis Petrum extollit, quanto viliorem ipſe ſe eſſe judicat: Timebat Petrus, & Majeſtatem Chriſti reverebatur; at Chriſtus ait: *Noli timere*. Petrus dixit: *Exi a me, quia peccator ſum;* at Dominus ait: *Veni poſt me, & faciam, ut ſis homines capiens*. Petrus ſe dejicit; Deus illum exaltat. Petrus ſe indignum appellavit Domini præſentiâ; at Chriſtus eum dignum fecit, qui ſummus Eccleſiæ in terris eſſet Vicarius. Sic quicunque vult apud Deum aſcendere, ſe priùs dejiciat; qui exaltari cupit, ſe humiliet; qui alios ſuperare deſiderat, ſuam agnoſcat vilitatem; qui voluerit a Deo præfici aliis, priùs diſcat ipſe obedire.

Tunc ſequitur: *Subductis ad terram navibus, ſecuti ſunt eum* (*b*), relictis omnibus. Ecce quomodo apud illos ſordebant terrena, cupientes ſequi cœleſtia largientem. Quis libenter non amitteret uſum Creaturæ, quò firmiter poſſit adhærere Creatori? Audiſtis, dilectiſſimi, & multitudinis fervens deſiderium accedendi ad Chriſtum, & *in verbo Domini, laxabo retia*, piſcibus miraculosè repleta? Intellexiſtis, utramque navem uſque ad periculum ſubmerſionis oneratam? Vidiſtis obedientiam Petri benigniſſimè remuneratam, ac humilitatem ampliſſima promiſſione conſolatam? Poſtremò, quomodo omnia reliquerunt, & ſequuti ſunt Chriſtum? Nunc ſupereſt, ut quid myſticè ac ſecretè ſub hujus hiſtoriæ involucro ad noſtram doctrinam contineatur, videamus: Mare hoc Galilææ aut Tyberiadis, ſive ſtagnum aut lacus Genezareth (tot enim nominibus appellatur) totum hunc Mundum ſignificare poteſt, in quo duæ naves erant, quæ tota nocte laborantes vehebant piſcatores, nihil tamen capientes, quarum altera Petri dicebatur, alterius dominus non nominatur; hæ duæ ante Chriſti ingreſſum figuræ erant Synagogæ, in qua piſcatores, hoc eſt, Doctores & Phariſæi, noctu, ideſt, ſine lumine & prædicatione Fidei, fruſtra laborarunt. At illa Petri generalem totius Judaici populi congregationem, aut matricem Synagogam; altera particulares ſignificabat. Verùm navis Petri, Chriſtum recipiens, & laxatis retibus copioſam multitudinem piſcium capiens in verbo Domini, Sedis Apoſtolicæ expreſſam gerit imaginem; altera navis uniuſcujuſque parti-

(*a*) *I. Petr. V. v.* 5. | (*b*) *Luc. V. v.* 11.

particularis Eccleſiæ. Nam ſicut Petrus in illa navi omnes regebat, ſic in Eccleſia Catholica Summus erat Chriſti Vicarius. Soli Petro, dictum erat: *Duc in altum;* ſic in Eccleſia ſoli Vicario committitur, ut in profunda & alta noſtræ Religionis myſteria definiendo penetret: Aliis a Domino erat mandatum, ut rete Petri laxarent; qui tamen omnes in ſocietate Petri erant & nutu, & imperio ejus obediebant; ſic omnes Catholicæ Eccleſiæ Prelati ac Doctores tenentur ad ea dogmata prædicanda, quæ Sedis Apoſtolicæ auctoritate probantur: Illic nullus piſcis, niſi rete Petri, capiebatur; ita nullus homo ad Chriſtum capitur, niſi fide Petri & ejus prædicatione fuerit edoctus. Poteſt etiam èt hoc per Tropologiam ad Prælatorum officia & vitam accommodari: in his enim requiritur ſpiritualis ac ſublimis converſatio, aperta & aſſidua prædicatio verbi, poſtremò rectum animi inſtitutum, ac ſyncera intentio; cùm enim dicitur: *Duc in altum*, omnibus nobis intelligamus eſſe dictum, ut navem noſtram, ideſt cor atque mentem a terrenis curis & cupiditatibus longè abducamus: Cùm additur: *Laxate retia*, quid aliud inſinuatur, quàm ut ita rete noſtræ prædicationis expandamus, ut omnia genera capere, & Chriſto lucrifacere poſſimus? Nam retia laxata, piſces & in imâ, & in mediâ, & in ſummâ aquâ natantes capiunt, & omnia genera piſcium comprehendunt; ſic qui verè hoc ſpirituale rete verbi Dei fructuosè dilatat, capit imperitos, capit & doctos, capit aſtutos, capit & ſimplices, capit blaſphemos, perjuros, ſuperbos, contumelioſos, capit denique omnes, & ad terram viventium ducit. Quod dicitur captura, manifeſtè monſtrat unicum & verum ſcopum piſcatoris boni; prædicare enim debemus, non laudis ſtudio, non honoris gratiâ, non cupiditate, non ſpe Beneficii aut Canonicatus, ſed ut capiamus ſpirituales piſces, & in terram eos vehamus.

Nunc autem cùm nobis ex Paſtorali officio incumbat, ut rete hoc ſpirituale laxemus, quod in hoc loco Evangelii plicatum, & quaſi involutum habetur, video me anguſtiâ temporis impeditum, non poſſe ita latè illud expandere, ſicut & mea voluntas cupit, & præſens hæc Evangelica lectio requirit. Legimus autem in S. Matthæo Evangeliſta, Petrum juſſu Domini non ſolùm rete laxato, verùm etiam hamo & eſcâ ad piſcandum iviſſe. Quare èt nos etiam, ſi retis laxationem tempus & locus prædudat, hamo, hoc eſt breviori oratione, & ſalutiferâ eſcâ Corporis & Sanguinis Domini Noſtri Jeſu Chriſti utamur, quo ſimul vos & Domino capiamus, &

captos

captos in Domino nutriamus, nutritos conſervemus: vos omnes obſecrantes in viſceribus Domini Noſtri Jeſu Chriſti, ut ſicut turbæ hodiernæ ad Chriſtum audiendum ſummâ contentione irruebant, ita ѐt vos ardente caritate, vivâ fide ad illum hodie manducandum accedatis, ut & ille in vobis maneat, & vos in illo. Ceterùm ad Chriſtum nobis accedendum eſt, non tam pedum greſſibus, quàm affectuum; hic namque, non corporum motus, ſed animorum maximѐ requiritur. Hæ turbæ, ut Chriſtum corporaliter ſequerentur, locum mutarunt, & patriam reliquerunt; nobis autem non tam locus, quàm mores; non patria, ſed conſuetudo mala relinquenda eſt, ſi illum dignѐ & fructuosѐ velimus in domum noſtram recipere; &, quò majori fructu ad illam ſacram Communionis menſam accedamus, cavendum eſt ſummâ diligentiâ, ne ad hoc tam ſacrum Convivium, & tam ſanctas nuptias ſinѐ nuptiali veſte, hoc eſt caritate, & conſcientiâ purâ, & fide non fictâ veniamus. Et conſiderandum eſt diligenter, ne intrans jam Salvator noſter corporaliter in corpora noſtra, aliquid ibi reperiat, quod & noſtram conſcientiam confundat, & oculos ejus Majeſtatis offendat: oportet, (teſte Auguſtino) ut ille mutet vitam, qui vitam, & authorem vitæ dignѐ vult recipere. Mundemus ergo corda & corpora noſtra cum Dei adjutorio, ut cœleſtis noſter convivator, nihil in nobis ſordidum, nihil oculis ſuis deprehendat indignum. Oportuit Abraham antequàm intimam cum Deo familiaritatem habere potuiſſet, egredi de terra ſua, & de cognatione ſua, & de domo Patris ſui, & venire in terram, quam illi Dominus monſtravit (*a*); ita ѐt nos, ſi in terra noſtra, hoc eſt in carnalibus conſuetudinibus, aut in cognatione noſtra, ideſt in vitiis, quæ ab infantia naſcuntúr nobiſcum, aut in domo patris noſtri, ideſt in ſervitute Diaboli, cujus naturâ filii ſumus, ſi inquam in his maneamus, Chriſtum, quem recipimus, propitium, miſericordem, & conſolatorem non habebimus. Feliciter ergo egreditur de terra ſua, qui de ſuperbo efficitur humilis, ex iracundo patiens, ex luxurioſo caſtus, ex cupido largus, ex invido benignus, ex cruento placidus, qui denique omnia vitia relinquit, ac in prædium virtutum, quod nobis monſtrat ipſe Dominus, ſe recipit; ad hoc idem hortatur Apoſtolus in hodierna epiſtola dicens: *Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ &c.* (*b*), quaſi diceret, priùs pedes veſtri currebant ad templa Dæmonum, nunc concurrant ad Eccleſiam Dei; priùs

(*a*) *Geneſ. XII. v. 1.*

(*b*) *Ad Roman. VI. v. 19.*

priùs ad effundendum currebant, nunc ad liberandum ſanguinem currant; priùs manus rapiebant aliena, nunc autem largiantur propria; priùs oculi circumſpiciebant mulieres ad concupiſcendum, nunc circumſpiciant pauperes & egenos ad miſerandum; lingua fuit convitiis, maledictis, turpiloquiis aſſueta, nunc convertatur ad benedicendum Dominum, ad ſermonem ſanum verumque proferendum; denique membra noſtra, quæ erant inſtrumenta peccati ad mortem, præſtemus eadem nunc inſtrumenta juſtitiæ ad vitam. Ad hoc liberati ſumus de manibus inimicorum noſtrorum, ut *ſerviamus Deo in ſanctitate, & juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris* (a). Reperiat, Fratres cariſſimi, nos Salvator noſter in novitate vitæ ambulantes, ſicut in morte ejus baptizati ſumus: exuamus veterem hominem, & induamus novum. Hoc modo ſi nos effectos invenerit Auctor vitæ, vitam nobis ſine dubio donabit: hoc ſi fecerimus, dignè hoc tremendum Sacramentum recipiemus, in quo propitiatio noſtra, ſalus, redemptio, ac totius gratiæ & bonitatis largitor corporaliter continetur; ſi ea devotione, quâ decet veros ſervos Dei, tantum hoſpitem excipiamus, ſine dubio nobis largietur, non ſolùm remiſſionem præteritorum peccatorum, verùm etiam gratiæ ubertatem, ſpirituale nutrimentum, aditum ad gloriam. Hoc enim eſt Sacramentum pietatis, unitatis ſignum, vinculum caritatis, ſpiritualis refectio, gloriæ cœleſtis pignus. Relinquamus ergo, relinquamus omnes terrenos affectus, & pravam noſtram priorem converſationem, & ſequamur Chriſtum; ſimus Chriſto in vita conformes, & ſinè ulla dubitatione erimus conformes in gloria, quam nobis concedat, qui vivit & regnat Deus in ſecula ſeculorum. Amen.

HO-

(a) *Luc. I. v. 74. & ſeq.*

HOMILIA VI.

DE

PHARISÆO, ET PUBLICANO ORANTIBUS.

Lucæ XVIII. (a)

Habita Dominica XI. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXVIII. XII. AUGUSTI.

CUM omnes Religionis Chriſtianæ actus, fructuoſi, & ſpiritualis conſolationis pleni, & Omnipotenti Deo grati eſſe cognoſcuntur, tum in primis oratio, quæ ſi humilis & devota fuerit, & cum perſeverantiâ, pietate, ac judicio conjuncta, nihil eâ efficacius ad impetrandum, quod volumus; nihil fructuoſius ad merendum, quod optamus; nihil ad internam animi conſolationem utilius reperiri poteſt. Hac enim Sancti Viri obtinuerunt, quod nulla facultas humana poterat efficere. Hac Dei, & Angelorum colloquio fruuntur homines: Oratione enim Iſaac, Rebeccæ uxori ſuæ ſterili, fœcunditatem impetravit; Oratione Moyſes plagas Ægyptiorum amovit; Oratione idem, Populum nunc ab igne devorante, nunc ab ignitis ſerpentibus, nunc ab ira Dei, nunc ab hoſtibus liberavit. Hac Elias Cœlum, ne plueret, clauſit: Hac pueri in fornace ignis, ardorem urentis flammæ, ne ſibi noceret, reſtinxerunt: Hac in Evangelio, ſurdi auditum, cæci viſum, muti loquelam, leproſi munditiem, infirmi ſanitatem, peccatores remiſſionem delictorum conſequuti ſunt: Hac Apoſtoli in afflictionibus conſolationem, ad operandum miracula virtutem, ad bene vivendum gratiam impetrarunt: Denique ad omnia depellenda mala, ad efficienda bona, in Oratione maxima vis poſita eſt, ut nihil illi denegetur, qui eo modo, quo opor-

(a) Ita hanc Homiliam inſcripſit a tergo Sanctus Carolus manu propria.

Digitized by Google

tet, orationes ſuas apud Dei Omnipotentis clementiam fuderit. At nos tum quotidianus uſus docet, tum multorum exempla in Sacris literis, orationes multorum non exaudiri. Orabat enim, & etiam obtulit Cain; verùm ad eum, & munera ejus non reſpexit Deus. Deprecatus eſt David Dominum pro Parvulo in jejunio, jacens ſuper terram ſeptem diebus; at illum non exaudivit Dominus. Iſaïæ primo (*a*) ſcribitur Dominum dixiſſe Populo Iſraëlitico: *Cùm extenderitis manus veſtras, avertam oculos meos a vobis, & cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* Quamobrem, Fratres cariſſimi, hìc vigilandum eſt, & diligenter quærendum, quæ ſunt illæ cauſæ, propter quas ſummus & miſericors Deus orationes non exaudiat, ad quas effundendas toties in ſcripturis Sanctis jubemur: *Petite*, inquit ipſe Salvator, *& dabitur vobis* (*b*): *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem* (*c*): *Semper orate, & nolite deficere* (*d*). *Orate* ait Apoſtolus (*e*) *ſine intermiſſione*. Ceterùm, ubi animo & cogitatione omnia luſtraverimus, intelligemus, in Deo ſemper ſummam miſericordiam extitiſſe, & ab homine fuiſſe profectum, quò minus Dei benignitas concedat, quod ab eo in orationibus petitur; fidelis enim Deus in omnibus ſermonibus ſuis, & numquam ſuorum orationes repellit, niſi in nobis culpa & impedimentum fuerit. Cain verò repulſus erat, quia opus Dei negligenter, & parum devotè fecerat: Davidi precanti pro vita filii ſui, Deus non annuit, quia & homicidium, & adulterium graviſſimum ante commiſerat: A Populo (in Iſaia) orante, oculos avertit, quia manus eorum ſanguine plenæ erant; ita ut verum ſit, quod Salomon dicit: *Longè eſt Dominus ab impiis, & orationes juſtorum exaudiet* (*f*); præparandus eſt ergo animus ante orationem, ne quid in eo indignum inveniatur Dei colloquio, ne quid in oratione petatur, quod non ad honorem Dei, & ſalutem proximi, animarumque conſolationem ſpectare comprobetur.

Sed ut multa, quæ fructum Orationis, & ſalutarem impediunt effectum, in pauca conferam, una cauſa eſſe poteſt, peccatum antea commiſſum cum propoſito perſeverandi, vel ſaltem ſinè contritione & deteſtatione præteritorum. Unde in Pſalmo legitur: *Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus* (*g*), & S. Chriſoſtomus: Qui orat, & peccat, vel eſt in propoſito peccandi, non orat

(*a*) *Iſaïæ I. v.* 15.
(*b*) *Matth. VII. v.* 7.
(*c*) *Ibid. XXVI. v.* 41.
(*d*) *Lucæ XVIII. v.* 1.
(*e*) *I. ad Theſſalon. V. v.*17.
(*f*) *Proverb. XV. v.* 29.
(*g*) *Pſalm. LXV. v.* 18.

orat Deum, ſed deludit, & cum militibus Pilati comparandus, qui genu quidem flectebant Chriſto, manibus autem alapas impingebant. Altera cauſa eſt negligentia, quando irreverenter ad Orationem accedimus; ait enim Sapiens: *Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum* (*a*). Tertiò inconſtantia aut infirmitas fidei; ait enim Sanctus Apoſtolus Jacobus: *Poſtulet a Deo in fide; nihil hæſitans* (*b*). Unde Sanctus Bernardus: Cœleſti benedictione indignus convincitur, qui Deum dubio quærit affectu; quandoque deeſt fervens devotio, quando non perſeveratur; quandoque petitur, quo carere melius eſſet.

Sed inter omnes cauſas, quæ in viris, alioquin bonis, ſolet orationes noſtras ingratas Deo efficere, nulla eſt perniciofior, quàm ea, quæ hodierno die in Evangelica lectione a Salvatore noſtro proponitur, nempe philautia, ideſt ſui ipſius nimius amor: hæc facit, ut dum nos ipſos nimis amamus, non ſolùm de nobis & noſtris operibus nimis arroganter ſentiamus, & non omnia bona quæ facimus, Deo & ejus gratiæ accepta feramus; verùm etiam, ut faſtu quodam reliquos homines contemnamus, quæ ut faciliùs pateant, ipſum Dominum loquentem audiamus: *Duo homines aſcenderunt in Templum, ut orarent* (*c*). Conſiderate ſingula, Fratres cariſſimi: bonum erat in Templum ire; etiam bonum erat orare; unus eorum Phariſæus in conſpectu hominum vitæ irreprehenſibilis; alter Publicanus, qui ab omnibus, tamquam peccator condemnabatur. Videtis diſſimiles mores, diſſimilem rationem vivendi in utroque; audietis diverſos orandi modos, varioſque orationis eventus. Ait itaque Phariſæus ſtans, non ſe humilians flexis genibus, ſed de operibus præſumens: *Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum raptores, injuſti, adulteri, velut etiam hic Publicanus; jejuno bis in Sabbato, decimas do omnium, quæ poſſideo* (*d*). Bene quidem incœpit, dum diceret: *Deus gratias tibi ago*; at ſtatim in arrogantiam incidit, dum aſſerebat ſe juſtum eſſe, & alios præ ſe contemnebat; numquam enim debemus nos ipſos juſtificare, aut ſuperbà quadam jactantià, facta noſtra deprædicare; ait enim Salomon: *Laudet te vicinus, & non os tuum; extraneus, & non labia tua* (*e*): Dicamus potius nos id, quod in Evangelio nobis mandatur: *Cùm omnia fecerimus*, quæ poterimus facere, *ſervi inutiles ſumus* (*f*); & ſi nobis

(*a*) *Eccleſiaſtici XVIII. v. 23.*
(*b*) *Epiſt. Cath. Jacobi I. v. 6.*
(*c*) *Luc. XVIII. v. 10.*
(*d*) *Ibid. v. 11. & ſeq.*
(*e*) *Proverb. XXVII. v. 2.*
(*f*) *Lucæ XVII. v. 10.*

eam gratiam conceſſerit benignitas divina, ut conſcientia noſtra nullius mortalis peccati nos arguat, vel ſi aliqua bona opera feciſſe nos arbitremur, numquam temere pronunciemus, nos eſſe juſtos; nec de propitiato peccato debemus eſſe ſine metu. Beatus enim Apoſtolus ait: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum; qui autem judicat me, Dominus eſt* (*a*). Ceterùm in Publicano omnia contraria; gravitatem ſuorum peccatorum agnoſcebat, nec propius accedere audebat ad eum locum, ubi ſancti & puri corde, Deum adorare ſolebant; nec oculos attollere in Cœlum, cujus Regem tantis flagitiis offenderat. Poſtremò animadvertens omnia illa mala, quæ perpetrarat, a corde & animo originem traxiſſe, graviter pectus percutiebat, ac ſtatim ad miſericordiam Domini confugiebat, in qua ſola ſpes omnis veniæ & ſalutis ponenda eſt, dicens: *Deus propitius eſto mihi peccatori* (*b*). Quæ cùm ab utroque in hunc modum facta eſſent, plus profuit Publicano confeſſio humilis, quàm Phariſæo bonorum operum ſuorum ſuperba oſtentatio; nec ſolùm de his, ſed de omnibus dictum eſt a Domino: *Qui ſe humiliat, exaltabitur, & qui ſe exaltat, humiliabitur* (*c*).

Videte admirabilem humilitatis vim, & ſuperbiæ perniciosam ruinam; ſemper enim ſuperba cogitantes, repentina humilitate obruuntur, & qui ſe uſque ad terram humiliant, ædificium ſuſtollunt, ad Cœlum uſque pertingens. Superbia virum alioquin bonum inquinat, humilitas peccatorem juſtificat; ſuperbia Angelum de Cœlo præcipitavit, humilitas hominem collapſum ad Cœlum evehit: denique ſuperbia eſt odii mater, invidiæ fons, virtutum ruina, ſublimium præcipitatio, orationis tabes, vitiorum origo; humilitas verò benevolentiam conciliat, amorem nutrit, jacentes & abjectos erigit, omnium virtutum eſt mater, orationis eſt condimentum, & nervus ad Dei miſericordiam impetrandam: *Cor* enim *contritum, & humiliatum Deus non deſpiciet* (*d*). Humilitate homo primò agnoſcit ſe cinerem eſſe, & in cinerem reverſurum, & gratiâ Dei ſe id eſſe, quod eſt, & omne datum optimum deſurſum eſſe a Patre luminum, nec umquam ſe aliis Phariſaicâ ſuperbiâ præponit; ſed quò altiùs ſubvehitur, aut quò plura beneficia a Deo acceperit, eò magis ſe dejicit, & humiliùs de ſe ſentit. Hæc Abraham docuerat, ut cùm eſſet Domino gratiſſimus, cinerem ſe & pulverem appellaret; hac edoctus Jeremias, puerum neſcientem loqui ſe dicebat, cùm Domi-

(*a*) *I. ad Corinth. IV. v.* 4.
(*b*) *Lucæ XVIII. v.* 13.
(*c*) *Ibid. v.* 14.
(*d*) *Pſalm. L. v.* 19.

Dominus illum Prophetam conſtitueret; ad hanc nos tum exemplo, tum verbis invitat Salvator dicens: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde* (*a*). Et Sancta Mater Eccleſia Sponſi ſui voluntati in omnibus conſentanea, hodierno die per totam ferè Miſſam, nihil aliud docet, quàm, ut infirmitatem noſtram agnoſcentes, non in noſtris viribus, ſed in miſericordia & bonitate Dei, fiduciam noſtram collocemus. In primo ingreſſu: *Fac cum ſervo tuo ſecundùm miſericordiam tuam* (*b*). In prima oratione, agnoſcitur bonitatis Dei eſſe & Populum fidelem protegere, & hoſtes comprimere. In ſecunda, confitemur cordis infirma, & a gratia pietatis divinæ, mentis illuſtrationem petimus. In tertia, fatemur, dona, quæ illi deferimus, de ſua largitate nos accepiſſe. In præfatione, rogamus, ut noſtræ fragilitati ſuâ invictâ bonitate ſubveniat. Epiſtola monſtrat, quòd in nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti abluti, ſanctificati, & juſtificati ſumus. Evangelium, Phariſæum nobis propoſuit, ut ſuperbiam & præſumptionem deteſtemur; Publicanum verò, ut in eo humilitatis præſtantiam videremus. Quamobrem, Fratres cariſſimi, cum in omnibus rebus, tum maximè in oratione humiles nos præſtare debemus: *Sint oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, ſicut oculi Ancillæ in manibus Dominæ ſuæ, donec miſereatur noſtri* (*c*). Et nunc, Fratres cariſſimi, is eſt Reipublicæ Chriſtianæ ſtatus, ea eſt calamitas, & miſeria, ut nunc magis opus eſſe videatur tum perpetuis orationibus, tum jejuniis & eleemoſynis maximis, quàm umquam antehac; nam in omnibus Eccleſiæ membris peccata ita videntur regnare, ut *a planta pedis* ejus, *uſque ad verticem*, *non ſit in ea ſanitas* (*d*). Hæretici, ac inimicus homo zizania ubique ſeminant, ac inſtar vulpecularum, vineam Domini demoliuntur, ut verum ſemen, ideſt ſynceram verbi Dei prædicationem, in pleriſque locis, ne creſcat, impediant; acerrimus Chriſtiani nominis hoſtis Turca Reipublicæ Chriſtianæ ruinam, & perniciem molitur, ac contra nos maximas copias ducit (*e*); nunc *hora eſt*, *nos de ſomno* ad orationes *ſurgere* (*f*), ut noſtris precibus Chriſtum quaſi dormientem (propter noſtra flagitia) in hac navicula Petri excitemus, ut a ſubmerſione eam dignetur conſervare, cùm tot & tantis fluctibus

(*a*) *Matth. XI. v. 29.*
(*b*) *Pſal. CXVIII. v. 124.*
(*c*) *Pſal. CXXII. v. 2.*
(*d*) *Iſaiæ I. v. 6.*
(*e*) Quæ ad labefactandam Catholicam Religinnem intentaverint Hæretici in Gallia, Anglia, & Germania, quæve bella geſſerint Turcæ ſub Snlimano II. & Selimn ejuſdem filin, donec clade Lepantica fracti, fugatique anno MDLXXI. arma & inſolentiam compeſcerent, fusè narrat Spondanus in Continuatione Baronii ad annum MDLXX. & ſeqq..
(*f*) *Ad Roman. XIII. v. 11.*

bus agitetur. Convertamur ad illum in planctu, fletu, & jejunio; operiamus eleemoſynis peccata noſtra; precibus illum ſolicitemus humilibus, & ſinè dubio exaudiet nos, ac liberabit de manibus inimicorum noſtrorum: *Lavamini*, inquit ipſe Dominus (*a*) *& mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere perversè, diſcite benefacere, & venite, & arguite me: ſi fuerint peccata veſtra, ùt coccinum, quaſi nix dealbabuntur*. *Bona*, inquit Tobias (*b*), *eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna*. Scrutemur Sacras Scripturas, inveniemus Populum Dei in his præſidiis totam ſpem, tamquam in ſacra anchora, poſuiſſe, & liberationem tum ab inimicis, tum ab ærumnis, ab ira Dei ac comminationibus ſemper impetraſſe. Moyſes enim, cùm oporteret in deſerto contra Amalecitas pugnare, in montem oraturus aſcendit, non in aciem pugnaturus, videns victoriam a Deo orationibus impetrandam potius, quàm copiis Militum, & humano conſilio fidendum. Tamdiu Joſue pugnans hoſtes ſuperabat, quamdiu Moyſes extenſis manibus ad Cœlum orabat; at eo manus ſuas demittente, hoſtes ſuperabant (*c*): ut liquidò appareat, res militares in Republica Chriſtiana precibus magis, quàm viribus promoveri. Hoc videbat ſub Samuele Populus Iſraëliticus (*d*), cùm contra Philiſtiim bellum introducentes, magno timore egrederentur; rogabant enim Samuelem, ne ceſſaret clamare ad Dominum pro illis, cujus oratione victoriam conſecuti ſunt, tonitru & fragore cœlitus demiſſo ad perterrendum Philiſtæos. Hoc bene videbat etiam Joſaphat Rex Judæ (*e*), cùm in illum irruerent Ammonitæ, & Moabitæ, multitudine militum, & viribus longe illo ſuperiores; indicto enim jejunio, & ſupplicatione ſolemni ad deprecandum Deum, totum Populum convocavit: Qua re effectum eſt, ut Deus hoſtes ejus ad ſe mutuis vulneribus conficiendos provocaret, & eo modo precibus humilibus, non ſolùm victoriam ſinè ſanguine & periculo ſuo obtinuerunt, verùm etiam ſpoliis hoſtium locupletati, triumphantes & laudantes Deum, in Jeruſalem reverſi ſunt. Nec ignorabat Eliachim Sacerdos, orationis Populi unanimiter congregati vim & poteſtatem, qui contra immenſas Holofernis copias, orationibus, jejuniis, & ſupplicationibus totius Populi ſe munivit. Induerunt ſe Sacerdotes ciliciis; mulieres, & infan-

(*a*) *Iſa. I. v. 16. & ſeqq.*
(*b*) *Tobiæ XII. v. 8.*
(*c*) *Exod. XVII. v. 11.*
(*d*) *I. Reg. VII.*
(*e*) *II. Paral. XX.*

ſantes proſtraverunt ſe contra faciem Templi, in oratione & jejunio perſeverantes, ne in manus hoſtium inciderent. Ita èt Judith freta orationibus Oziæ, & Presbyterorum, auſa eſt ſola in caſtra potentiſſimi Imperatoris intrare, & ingreſſa cum lacrymis orabat, ut conſilium ſuum Deus confirmare dignaretur; & ſic una Fœmina, ſanctis orationibus armata, hoſtem toti Iſraëlitico Populo formidoloſum interfecit. Quid hoc in loco Ninivitas commemorem, qui ſententià a Deo latà condemnati ad internecionem intra quadraginta dies, oratione in cinere & cilicio, miſericordiam & veniam conſecuti ſunt?

Cetera deſiderantur.

HO-

HOMILIA VII.

Super Luc. X. & Matth. XIX. (a)

Habita Dominica III. poſt Decollationem

ANNO MDLXIX. XVIII. SEPTEMBRIS.

DOMINUS & Salvator noſter, cùm ſciret horam veniſſe, ut tranſiret ad Patrem, volens Diſcipulis ſuis brevem & certam tradere viam, quam obſervantes, vitam æternam conſequerentur, hæc verba dixit: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos: In hoc cognoſcent omnes, quia Diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem* (b); neque verò ille Deum amare judicatur, qui fratrem ſuum proſequitur odio, ſicut teſtatur ille Diſcipulus, qui ſuper pectus Domini ſui recubuit, & voluntatis ejus arcana didicit: *Qui non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere* (c)? Et iterum: *Qui diligit fratrem ſuum in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt* (d), & alio loco: *Qui habuerit ſubſtantiam hujus Mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo* (e)? Et huic conſentit vas electionis Paulus dicens: *Omnis lex in uno ſermone impletur: diliges proximum tuum, ſicut te ipſum* (f), & iterum: *Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis; qui enim diligit proximum, legem implevit* (g), *dilectio* namque *proximi malum non operatur* (h). Neque nos commovere debet, quòd Matthæus dicat, legem pendere in duobus mandatis (i), nempe dilectione Dei, & proximi; nam cùm proximus propter Deum diligendus ſit, dilectio Dei in dilectione proximi continetur. Hujus præſtantiam videbat Paulus, cùm diceret, (poſtquam enumeraverat omnia ferè bona, quæ hominibus con-

(a) Titulum hujus Homiliæ ſcripſit a tergo propria manu Sanctus Carolus.
(b) *Joann. XIII. v. 34. & ſeq.*
(c) *I. Joann. IV. v. 20.*
(d) *Ibid. II. v. 10.*
(e) *Ibid. III. v. 17.*
(f) *Ad Galatas V. v. 14.*
(g) *Ad Rom. XIII. v. 8.*
(h) *Ibid. v. 10.*
(i) *Matth. XII. v. 40.*

conceſſerat Deus), adhuc excellentiorem viam vobis monſtrabo: *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, caritatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens* (*a*); nam ſicut cymbalum bene ſonans aliis voluptatem affert, nullam tamen percipit delectationem; ita prophetia, ſcientiæ, myſteriorum notitia, eleemoſynæ, ceterique actus, alioquin boni, ſine caritate nihil ad vitam æternam promerendam conducunt; hac enim omnia condiuntur, & grata Deo fiunt; quidquid enim præcipitur (ait Sanctus Gregorius) in ſola caritate ſolidatur: ſicut arboris unius multi rami ex una radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex una caritate generantur; neque habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice caritatis, adeò ut ſi radicem ſpectemus, unum eſt præceptum divinum, nempe dilectionis; ſin autem ramos, ideſt opera bona conſideremus, præcepta multa ſunt, ſicut èt multi rami. Hæc eſt illa caritas, quæ Abraham inflammabat, ut ſolicitè oraret Deum pro Sodomitarum ſalute; hæc Moyſen ita accendit, ut Deo diceret: *Aut dimitte eis, aut dele me de libro, quem ſcripſiſti* (*b*); hæc fecit, ut David mortem Saul inimici ſui plangeret; hæc Tobiam ad tanta opera pietatis commovit; hac inflammatus Paulus, pro ſalute fratrum ſuorum optabat fieri anathema. Quid illum fecit tot ſubire labores, tot adire pericula, tot peragrare regiones, ut ad Fidem & ſalutem homines converteret, niſi admirabilis caritas, qua omnes proſequebatur homines? Denique per hanc, qui ſeminat in terris, in Cœlis feliciter metet. Hæc eſt veſtis illa nuptialis, ſine qua nemo poteſt intrare; hæc pacis vinculum, vitiorum extirpatrix, poſſidentium armatura. At probatio caritatis eſt exhibitio operis: *Vos amici mei eſtis*, inquit Salvator, *ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis* (*c*), quaſi diceret: ſi culmen placet dignitatis, non recuſate exercitium laboris. Ideo cùm Mater filiorum Zebedæi peteret locum filiis ſuis in regno a dextris, & ſiniſtris Salvatoris, audierunt: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum* (*d*)? quaſi diceret: ſi locus celſitudinis delectat, pergite per viam exercitationis: *qui dicit ſe diligere Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt* (*e*); ſi ergo velimus eſſe veri amici, & amatores Dei, non tantùm ore id dicamus, ſed corde, &

(*a*) *I. ad Cor. XIII. v. 1.*
(*b*) *Exodi XXXII. v. 31. & 32.*
(*c*) *Joannis XV. v. 14.*
(*d*) *Matth. XX. v. 22.*
(*e*) *I. Joann. II. v. 4.*

opere id monſtremus ac obſervatione mandatorum Dei. Hoc etiam in hodierno Evangelio docemur, nam cùm Legis-peritus dixiſſet, in lege ſcriptum eſſe: *Diliges Dominum Deum tuum &c. & proximum tuum ſicut te ipſum* (*a*), Dominus reſpondit: *Hoc fac, & vives*, quod idem eſt, ac ſi diceret: vita non in cognoſcendis mandatis, ſed in obſervandis conſiſtit. Sed totum Evangelium breviter conſideremus: quidam Legis-peritus acceſſit ad Chriſtum, non ut ab eo diſceret, ſed ut illum tentaret, atque in ſermone caperet, ſi quidpiam contra legem reſponderet; & eum Magiſtrum appellat, nolens tamen ejus eſſe Diſcipulus, & rogat, quaſi diſcendi causâ: *Quid faciendo vitam æternam poſſidebo* (*b*)? Video te de vita æterna, & regno Cœlorum multa populo prædicare; dicàs breviter, quid oportet eum facere, qui cupit ad illam vitam pervenire? Salvator, cognitâ ejus aſtutiâ, eum ad legem, quam profitebatur, remittit, ut ſuo ipſius gladio eum confodiat, dicens: *In lege quid ſcriptum eſt* (*c*)? Cùmque ille reſponderet: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut te ipſum*, dixit ei Dominus: *Rectè reſpondiſti; hoc fac, & vives*, quaſi diceret: ex ore tuo te judico, qui hæc duo præcepta ſervaverit, ſine dubio vitam æternam poſſidebit; nam quæcúmque in lege, aut Prophetis ſcripta ſunt, in hunc finem ſunt ſcripta, ut Deum primò, deinde proximum propter Deum diligamus; atque ita inter ſe ſunt conjuncta hæc duo, ut unum implere ſine obſervatione alterius nemo poſſit. Hic licebit notare cæcitatem Hæreticorum, qui putant bona opera non conducere ad juſtificationem hominis, cùm videant cæcum Legis-peritum, hoc non ignorare. Nam dicit: *Quid faciendo*, non quid credendo, *vitam æternam poſſidebo?* & Dominus poſtea dicit: *Hoc fac, & vives*, non hoc crede, & vives. Matthæi XXV. legimus, quòd propter opera miſericordiæ, Dominus ad ſe vocat benedictos Patris ſui, ut poſſideant Regnum; & malos, quia ea non fecerunt, in ignem æternum mittit. Scribit etiam Apoſtolus (*d*): operanti bonum dabitur laus, honor, & gloria, & quòd unuſquiſque recipiet ſecundùm opera ſua, prout geſſit in corpore: & tamen contra legem antiquam & Prophetas, contra Apoſtolorum doctrinam, contra ipſius Salvatoris dicta, Hæretici (quæ eſt

(*a*) *Lucæ X. v.* 27. *& ſeq.*
(*b*) *Ibid. v.* 25.
(*c*) *Ibid. v.* 26. *& ſeqq.*
(*d*) *Ad Roman. II. v.* 6. *& ſeq.*

eſt eorum impudentia, & cæcitas!) audent dicere, bona opera noſtra inutilia eſſe ad conſequendam ſalutem. Sed nos potiùs, qui coronam a Chriſto Duce, & Rege noſtro expectamus, ejus doctrinam ſequamur, ac per bona opera, noſtram vocationem certam faciamus. Tunc hic Legis-peritus hoc primo conatu fruſtratus, volebat ſe juſtificare, hoc eſt, oſtendere juſtum, & hoc præceptum implere, ac ideo rogabat: *Quis eſt meus proximus* (*a*)? putans Dominum reſponſurum; quòd Judæus omnis eſſet illi proximus, & tunc dixiſſet, ſe Deum, & Judæos diligere, atque eo modo præceptum dilectionis Dei, & proximi implere. Ceterum eleganti propoſita parabola, ipſum ad confitendum duxit, non ſolùm Judæos inter ſe, verùm etiam omnes gentes inter proximos eſſe numerandas.

Sed antequam ad explicationem parabolæ accedamus, notandum eſt, quandoque proximos dici, qui ſunt ejuſdem Nationis, aut ſanguinis; quandoque eos, qui eamdem incolunt Civitatem, aut in eodem loco degunt; quandoque èt qui aliqua ſocietate inter ſe ſunt conjuncti, ut qui vel eamdem Religionem profitentur, vel eamdem vivendi rationem ex inſtituto ſequuntur. At nunc omnis homo lege divina proximus nobis judicandus eſt, ſicut ex ſequenti parabola manifeſtè conſtat: Homo enim ille, qui Jeroſolymâ in Jericho deſcendens, in latrones incidens, ab illis ſpoliatus omnibus, quæ habuit, & in corpore vulneratus, judicatur potius eſſe proximus Samaritano alienigenæ, qui illi compatiens vulnera ejus ligavit, oleum & vinum in ea infudit, & eum jumento impoſitum in ſtabulum duxit, & curam ejus ſtabulario commiſit, datis ad impenſas duobus denariis, ac promiſſo, ſe ſoluturum, cùm rediret, quidquid ultra ſupererogaret, quàm Sacerdoti, & Levitæ hominibus ſuæ Nationis & Civitatis, qui illum ſine miſericordia prætierierunt. Videmus, & confeſſione Legis-doctoris, & approbatione Domini, omnem hominem nobis proximum eſſe, & caritate diligendum. Ceterùm hic non eſt perturbandus caritatis ordo, neque eodem modo & boni, & mali diligendi ſunt; majora enim caritatis opera (ſi eadem ſit omnium neceſſitas) his, qui nobis ſunt magis conjuncti, nempe Patri, Matri, fratribus, reliquiſque propinquis, qui ex nobis pendent, facienda ſunt; Chriſtianis potiùs quàm Infidelibus; Catholicis, quàm Hæreticis in æquali rerum neceſſitate debemus potiùs ſubvenire;

(*a*) *Luc. X. v. 29.*

venire; bonos diligere tenemur, ùt membra viva ejuſdem corporis myſtici, malos verò, ùt creatura Dei non debemus contemnere, aut eorum ſalutem negligere; nec ita debemus homini compati, ut vitia non corrigantur, ſed in uno eodemque homine & diligamus bonum, quod factum eſt, & perſequamur mala, quæ fecit; ne dum culpas incautè remittimus, non jam per caritatem compati, ſed per negligentiam occidiſſe videamur. Ceterùm ab hac Chriſtiana caritate nullum debemus excludere, quin illum juvemus, quantum poſſimus, in his, quæ ad animi corporiſque ſalutem neceſſaria videbuntur. Hoc & noſter Salvator verbis docuit, & exemplo monſtravit; nam qui dicit: *Diligite inimicos veſtros, benedicite his, qui oderunt vos* (a); quique pro nobis, cùm eſſemus inimici, tanta paſſus eſt tormenta, & in dies Solem ſuum lucere facit, & pluviam cadere ſuper bonos, & malos, non vult eos habere filios, & ſibi cohæredes, qui eamdem caritatem erga omnes non ſequantur. Multæ ſunt cauſæ, quæ nos ad omnes diligendos commovere debent, cùm fratres omnes ſimus, ab eodem primo Parente nati, ab uno eodemque Deo primò creati, deinde redempti, ac in filios adoptati. Tum in ſingulis eſt imago & ſimilitudo Dei, ad quam ſumus facti, ut, qui imaginem ſui Creatoris contumeliâ affecerit, ipſum, cujus eſt imago, parum diligere convincatur. Præterea ſumus omnes ad eamdem beatitudinem deſtinati, ſi obtemperare velimus; quare æquum eſt, ut quos caritas in patria arctiſſimè conjunget, eadem in via non ſeparet. Diligamus ergo, Fratres cariſſimi; at ſuo ordine & gradu, bonos propter virtutem, & quia ejuſdem corporis membra, & ejuſdem Patris filii ſunt; diligamus èt malos, nitamurque eos ad virtutem deducere, ut ſicut creatione ſunt fratres noſtri, ita èt adoptione fiant.

Putemus hoc, quod Salvator noſter huic Legis-doctori in fine hodierni Evangelii dicit, ad nos omnes pertinere, nempe: *Vade & tu fac ſimiliter*. Sunt enim multi, qui deſcendunt de Jeruſalem versùs Jerichum, hoc eſt a ſtatu virtutis & gratiæ, ad peccata decidunt, & in latrones ſpirituales incidunt, qui & dona gratiæ auferunt, & multa, quæ a natura ſunt, pervertunt, ac ſemivivos relinquunt, ideſt, cum infirma fide, exigua devotione, caritate frigida, miſericordia tenui, ut periculum ſit, niſi adſint, qui vulnera curent, ne pereant. Cavendum eſt, ne cum Sacerdote

(a) *Luc. VI. v. 27.*

dote illo miſeros hos homines, tam periculoſè vulneratos ſine miſeratione prætereamus, neve cum Levita pertranſeamus; ſed potiùs ſimiliter Samaritano ſtudeamus facere: & ſicut ille hujus vulnera prius ligavit; deinde oleum, quod mitigat dolorem, infudit; tum vinum, quod acerbè pungit, ad purgandum vulnus; poſtremò eum jumento impoſuit, ac in ſtabulum duxit: *Vade & tu fac ſimiliter*. Vulnus ligat, qui exhortatione, prædicatione, aut aliis modis ſuadet, ut mala relinquatur vita; Oleum infundit, qui præmia oſtendit propoſita benè viventibus, & mæſtum conſolatur, ſpe fovet, indulgentiam promittit; Vinum miſcet cum acerbitate purgans, qui increpationibus aſperis, comminationibus ſuppliciorum ab impietate terret. Miſcenda ſunt dulcia amaris, lenia aſperis, jucunda moleſtis; & ita quoddam ex utroque temperamentum faciendum, ut neque nimia acerbitate exulcerentur, nec nimia lenitate ſolvantur. Ceterùm, ùt in Samaritano laudatur miſericordia & caritas; ita in vulnerato erat patientia neceſſaria, & obedientia utilis, adeò ut nihil profuiſſet benignitas compatientis, niſi fuiſſet obediens animus ægrotantis. Quorſum ligantur vulnera, ſi nimiâ impatientiâ vulnerati ſtatim rumpantur? Verùm multi ſunt, (proh dolor!) ita deſperatæ ſalutis, ut cùm vulnerati in via jaceant, mallent tamen videre Sacerdotem, & Levitam prætereuntem, quàm Samaritanum, qui vulnera ligaret, oleum & vinum infunderet, ac in ſtabulum portaret. Tales ſunt illi, qui in perpetuo adulterio, aut fornicatione vivunt; qui perpetuam exercent uſuram; qui voluptate carnis diffluunt; qui denique in aliquo peccato obdurati perſeverant, ut nec admonitionibus avocari, nec hortationibus abduci, nec minis deterreri poſſint; quorum damnatio (niſi pœnitentiam egerint, & ad Deum convertantur) juſta eſt: Nos tamen ſperamus inter noſtras oves, tales non reperiri, quin ſtatim ad vocem Paſtoris ſui, æquo animo vulnerum ſuorum remedia patiantur. Ideo vos omnes rogo, ut qui vulneratum aliquem in via jacentem invenerit, non negligenter prætereat, ſed cum noſtro Samaritano exhortationis & Sacramentorum adhibeat ligamenta, oleum conſolationis infundat, ac vinum pœnitentiæ miſceat; ac illi, qui vulnerati ſunt, ſua vulnera ne occultent, nec oblata ſibi remedia abjiciant. Ita fiet, ut qui miſericordiam oſtenderit, ſuæ benignitatis præmium, & qui obedierit, ſuæ patientiæ fructum conſequatur.

Alle-

ALLEGORIA PARABOLÆ.

Homo deſcendens de Jeruſalem, genus humanum ſignificat, quod in primo Parente a ſtatu innocentiæ in Jericho, hoc eſt in ſtatum filiorum iræ deſcendit; latrones ſunt mali & diabolici ſpiritus, qui, propter peccatum, homini eripuerunt omnia dona ſupernaturalia, originalem nempe juſtitiam & gratiam, ac vulnerarunt in corpore, ideſt vires naturales animi & corporis minuerunt. Sacerdos legem Moſaïcam, Levita ſermonem Prophetarum denotat, quia neque lex, neque prædicatio Prophetarum, humanum genus in eum ſtatum, unde ceciderat, potuit reſtituere. Samaritanus ille alienigena, Chriſti Salvatoris figura eſt, qui ſecundùm divinitatem alienigena eſt. Ille, ut vulnus humani generis curaret, utitur ligamentis externis doctrinæ, & oleum ſuæ miſericordiæ ac gratiæ infundit; tum diſciplinæ ac pœnitentiæ acrimoniam addit ad purgandum vulnus; tum in diverſorium, hoc eſt in Eccleſiam ducit, & ad tempus, ſcilicet uſque ad Aſcenſionem, cum eo manſit; ac diſcedens, ſtabulario, hoc eſt Rectori Eccleſiæ, duos denarios, ideſt duo Teſtamenta reliquit, unde infirmus medicinam poſſet comparare; tum promittit ſe, cùm redierit, velle reſtituere, ſi quid ultra ad curam ejus ſupererogaret, interpretando ſcilicet, & dilatando ea, quæ in utroque Teſtamento habentur, atque ad ſingulorum ingenia, mores, & utilitatem applicando. Videmus in hac allegoria omnia, quæ ad reparationis humani generis myſterium pertinent, contineri.

CAPITA EORUM, QUÆ DICTA SUNT.

I. Dilectionis proximi neceſſitas, fructus, & perfectio.

II. Hæc dilectio non tantùm corde & ore habenda, ſed opere etiam manifeſtanda; quæ opera utilia & neceſſaria ad ſalutem probantur.

III. Omnis homo in neceſſitate conſtitutus proximus eſt; ſed tamen, juxta gradus conjunctionis, inter proximos caritatis gradus ſervandi ſunt.

IV. Paſtores, & qui aliis poſſunt prodeſſe, debent Samaritani miſericordiam imitari; qui verò peccati vulneribus confecti jacent, obedientiam præſtent ei ſimilem, qui a Samaritano curatur.

HO-

HOMILIA VIII.

DE SANCTO MATTHÆO APOSTOLO (a)

Anno mdlxix. xxi. Septembris.

NULLA major ſolet eſſe ægrotantium conſolatio, quàm quòd Medicum talem eſſe videant, qui & libenter curet, & cui nullus morbus ſit difficilis curatu; ideo videmus homines ad inſignes quoſque Medicos ex longiſſimis regionibus confluere, ut ægritudines corporis depellantur: quantò major debet eſſe noſtra ſolicitudo & diligentia, ut vulneribus animi, & noſtris peccatis remedia quæramus; cùm certiſſimum ſit, nihil juvare totum Mundum lucrari, & animæ ſuæ jacturam facere. Qua in re, eò minus excuſandi ſumus, ſi parum diligentes reperiamur, quò noſter Medicus prudentior, potentior, & ad curandum propenſior ceteris omnibus cognoſcitur. Ille omnes ad ſe invitat: *Venite*, inquit, *ad me omnes, qui onerati eſtis, & ego reficiam vos* (*b*); & alibi: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo; ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum* (*c*). Omnes vocat, neminem excipit, omnium oſtia pulſat, nullius portam intactam prætermittit; adeo ut ſi animi noſtri vulnera non fuerint curata, nobis ipſis adſcribendum eſt, qui vocati, ad Medicum venire recuſamus, qui pulſanti Medico januam nolumus aperire. Ille ſemper benignus; at nos ipſi noſtræ ruinæ cauſa ſumus, juxta illud: *Perditio tua ex te eſt*. *Quoties*, inquit, *volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti* (*d*)? Neque quiſquam tam deploratæ ſalutis, quin ſi ad illum humiliter accedat, liberationem a mor-

(*a*) Ita a tergo inſcripta eſt hæc Homilia manu propria Sancti Caroli.
(*b*) *Matth. XI. v.* 28.
(*c*) *Apocalypſ. III. v.* 20.
(*d*) *Matth. XXIII. v.* 37.

a morbo obtineat; atque ut omnibus de ejus miſericordia ſperandi ſignum daret, etſi maximis flagitiis eſſent notati, placuit ejus benignitati, perſecutores Eccleſiæ, & maximis ſceleribus coinquinatos, non ſolùm ſanare a peccatis, & ad Fidem invitare, verùm etiam ad ampliſſimam & digniſſimam Apoſtoli vocationem promovere: Id quod vas electionis Paulus in ſe factum eſſe confitetur, qui cùm blaſphemus, perſecutor, & contumelioſus eſſet, miſericordiam conſequutus eſt ad informationem eorum, qui crediturі erant in vitam æternam; nam qui videt Paulum perſecutorem, qui ſpirabat minas, & cædem diſcipulorum Chriſti moliebatur, factum gentium Doctorem, gratiæ donis ornatum, ad portandum nomen Domini coram gentibus, Regibus, & filiis Iſraël, non deberet de remiſſione ſuorum flagitiorum, & gratiâ Dei deſperare. Idem, quod in Paulo factum eſt, ad miſerorum conſolationem monſtravit Salvator noſter, etiam in vocatione noſtri Sancti Apoſtoli Matthæi, ad cujus feſtivitatem celebrandam hodie congregamur; nam ille ex publicano factus eſt Apoſtolus, ex ſordido Sanctus, ex rapaci liberalis; ut qui inclementer ab aliis lucra extorqueret, nunc libenter ſua in pios uſus largiatur; ac qui antea fuit pietatis & honeſtatis inimicus, factus eſt Evangelii Dei prædicator, & ſcriptor; de cujus eximia laude multa dici poſſent, quæ a Sanctis Viris conſcripta reperìmus. Sed nimis eſſet longum recitare, quæ contra impios Magos ipſe fecerit; quomodo filium Regis Ægypti mortuum reſuſcitaverit; quantâ diligentiâ ibi fundamenta Eccleſiæ Chriſti jecerit; quanto fructu Evangelium conſcripſerit. Hæc, inquam, cùm nimis longum ſit perſequi, prætermittenda duximus, & ea veſtræ caritati proponere, quæ de ejus vocatione, hodierni Evangelii lectione proponuntur: quæ ſi diligenter a vobis fuerint percepta, & operibus manifeſtata, non dubito, quin totius noſtræ vocationis, & juſtificationis ordinem videre poſſitis. Conſideremus ergo primò, in quo ſtatu ille erat; tum quàm benignè Dominus illum vocaverit; deinde quàm humiliter Domino vocanti ſubitò ille paruerit; poſtremò quomodo, ut gratum animum oſtenderet, Dominum ad convivium invitaverit, ac reliquos publicanos voluerit Domino familiares reddere. In his gradibus diligenter conſideratis, videbimus inſtitutionis Chriſtianæ perfectam rationem quaſi deſcriptam.

In illo tempore, cùm pertranſiret Jeſus, vidit hominem ſedentem in Telonio, Matthæum nomine (*a*). Accepto beneficio, grati animi eſt magnitudi-

(*a*) *Matth. IX. v. 9.*

tudinem ejus agnoſcere, & bonitatem largientis confiteri, ac ſuam calamitatem non abſcondere. Ita Sanctus Matthæus, cùm hanc ſuam converſionem deſcriberet, primùm ſuam miſeriam & iniquitatem oſtendit, ac ſe fuiſſe publicanum rapacem confitetur, juxta Sapientis conſilium: *Juſtus prior eſt accuſator ſui* (*a*), & hæc omnia fecit, ut gloriam Chriſti prædicaret. Nam quò lacrymabilior eſt conditio ægrotantis, eò commendabilior eſt virtus opem ferentis. Et ait illi: *Sequere me, & ſurgens ſecutus eſt eum* (*b*). Notemus, quomodo Dominus vidit primò, deinde vocavit, tum Matthæus ſecutus eſt: ubi ſummam miſericordiam vocantis, & mirabilem obedientiam ſequentis admirari debemus; & ideo Sanctus Matthæus hanc ſuam vocationem inter miracula numerat; quia majus miraculum erat ex ambitioſo modeſtum, ex feroci patientem, ex libidinoſo caſtum, ex rapaci liberalem facere, idque ſubitò, quàm ægrotum ſanitati reſtituere. *Et diſcumbente eo, ecce multi publicani, & peccatores venientes diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus* (*c*). Sanctus Lucas ſcribit: *Fecit ei convivium magnum in domo ſua* (*d*); ecce nunc quomodo & diſcipulus ſe gratum oſtendit Domino vocanti, & Dominus ejus gratitudinem & promptam obedientiam videns, dignatus eſt ſuâ præſentiâ & convivium, & domum ſuam honorare. At Matthæus poſtquam guſtaſſet dulcedinem doctrinæ Salvatoris, non contentus ſua propria ſalute, etiam alios publicanos invitavit, ſperans fore, ut èt ipſi ad ſanitatem converterentur; neque ſolùm optabat ſalutem publicanorum, ſed omnium converſionem ſitiens, Evangelium, quo omnes lucrifaceret Chriſto, conſcripſit, ut quos convivio non poſſet excipere, & viva voce ad Chriſtum trahere, eos ſaltem ſcriptis doceret, quomodo ventura ira fugienda eſſet, & vera beatitudo acquirenda. O magnum miraculum, o admirabilis mutatio! Qui pauló antea totus erat deditus terrenis, nunc nihil meditatur, præter cœleſtia; antea flagitiorum omnium quaſi ſentina, & Magiſter errorum, nunc virtutum theſaurus factus eſt, & veritatis inſtructor. Hìc manifeſtè exprimitur juſtificationis noſtræ quaſi catena, & ordo; nam ſicut ipſe ad Telonium ſedebat, ideſt totus addictus turpi lucro & ſceleribus, antequam Dominus illum aſpiceret; ita èt nos omnes, niſi ſuâ gratiâ præveniat Salvator, nihil boni ne cogitare quidem poſſumus ex nobis: *Nemo enim*, inquit Re-

(*a*) *Proverb. XVIII. v.* 17.
(*b*) *Matth. IX. v.* 9.
(*c*) *Ibid. v.* 10.
(*d*) *Luca V. v.* 29.

demptor noſter, *venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum* (*a*): ceterùm nolentes non cogit, ſed volentes trahit. Ideo noſtrum eſt, ut cùm divina benignitas noſtras calamitates reſpexerit, & ad ſe nos vocaverit, Telonio malæ conſuetudinis & depravatæ vitæ relicto, ſurgere, & illum ſequi, & alios nobiſcum trahere, & agnoſcere divinam bonitatem, ac noſtram, in qua fuimus, miſeriam. Deus primò pulſat, noſtrum eſt aperire: tunc ille intrabit per gratiam juſtificantem, & cœnabit nobiſcum, communicando perſeverantiæ donum, & nos cum illo, eum in domum noſtram convivio excipientes, grata nimirum gratiarum actione, & meritis laudibus; & tunc nobis ille reddet coronam juſtitiæ. Hac catena, his gradibus nobis ad gloriam aſcendendum eſt; pulſat autem Dominus cordium noſtrorum oſtia quotidie, nunc per lectionem Scripturarum, nunc per vocem Prædicatoris, nunc per eum, qui Confeſſiones audit, nunc per afflictiones, nunc per beneficia; denique omni modo cupit nos a conſortio publicanorum ad ſe avocare; vocat miraculis, vocat verbo, vocat exemplo. Quare inexcuſabiles ſumus, ſi nec minis deterreri a peccatis, nec præmiis ad ſalutem vocari poſſimus. Sequitur: *Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis ejus: quare cum publicanis, & peccatoribus &c.* (*b*). Hic animadvertere licet Hypocritarum malitiam, & Phariſæorum calumniam, qui nihil aliud quærunt, niſi ut bonorum famam lædant, externam quamdam religionem fingentes: numquam iſti Chriſtum laudabant, quando bene aliquid fecit, quia invidiâ erant repleti; eum diligentiùs ſequebantur, ut caperent in ſermone, quàm ut doctrinâ ædificarentur. Deinde in eo culpant quæ potius eſſent laudanda, atque ut hæc facerent, boni ſpeciem præſeferebant. Nunc Dominum apud diſcipulos, nunc diſcipulos apud Dominum accuſant, ſemper diſcordias & inimicitias ſeminantes. Ab hoc fermento Phariſæorum, ſuadente Domino, cavendum eſt; occultè enim & malitiosè virus ſuæ doctrinæ inſtillant, quomodo jam volebant diſcipulos Chriſti circumvenire, niſi ipſe Dominus eorum aſtutiam videns, pro ſuis ad confuſionem Phariſæorum reſpondiſſet; dicunt enim: *Quare cum Publicanis, & peccatoribus manducat Magiſter veſter?* Videte quàm callidè; ſcriptum eſt enim: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea* (*c*); & *Omnis homo ſimilis ſui ſociabitur* (*d*). Hac ratione volebant oſtendere, Redemptorem noſtrum peccatorem eſſe, quia conſuetudine publicanorum utebatur, & cibum

(*a*) *Joann. VI. v.* 44.
(*b*) *Matth. IX. v.* 11.
(*c*) *Eccleſiaſtici XIII. v.* 1.
(*d*) *Ibidem v.* 20.

bum cum illis capiebat. Ceterùm intellectâ hac eorum malitioſâ calumniâ, Dominus & naturali ratione,& Scripturæ teſtimonio ipſorum cæcitatem monſtravit; nam ſicut ratione æquum eſt, ut qui curandi morbos artem profitentur, non fugiant ægrotantium fœtorem, ſed ſæpe inter ipſos verſentur, quò certiùs curent; ita qui mores informandi munus ſuſcepit, & ad medendum peccatoribus de Cœlo deſcendit, non fugere, ſed frequentare amicam peccatorum conſuetudinem & conſortia debebat, quò faciliùs eos curaret. Præterea, cùm legimus: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium* (*a*), & magnæ miſericordiæ opus ſit, errantes in viam deducere, peccatores ad virtutem revocare, captivos liberare, miſeros calamitati eripere, maximæ invidiæ eſſet, velle prohibere, ne quis ad peccatores, eos liberaturus & converſurus, ingrederetur; & maximè prohibere illum, qui miſſus erat a Deo, non vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Atque hìc animadvertendum eſt, quòd licèt noſter Salvator, cum ſumma miſericordiæ & clementiæ laude, cum peccatoribus verſatus ſit ad eorum conſolationem, & ipſius gloriam; tamen non eſt aut tutum, aut licitum omnibus nobis, cum omnibus peccatoribus temerè converſari; dicit enim Paulus (*b*): *Hæreticum hominem, poſt unam & ſecundam correptionem, devita*; & alibi: *Si is, qui frater nominatur, eſt fornicator, aut avarus: cum ejuſmodi nec cibum ſumere* (*c*): & Eccleſia prohibet, ne cum excommunicatis quis communicet. Sanctus Paulus loquitur de his, qui obſtinati ſunt in peccatis, & prohibet ſimplices eorum conſortio, ne ipſi potiùs pervertantur, quàm convertant alios; neque putare debemus, Sanctum Paulum voluiſſe, ut Epiſcopi, & alii non frequenter cum illis verſarentur, in quibus aliqua ſpes eſſet, quòd poſſent eos ad ſaniorem mentem deducere, nec ullum periculum appareret, ne ipſi a peccatoribus, cum quibus verſandum eſſet, ſeducerentur. Quod nos exemplum Salvatoris docet; nam ipſe eorum vulnera poterat curare, & nullorum hominum flagitia ejus ſanctitatem coinquinare aut maculare valebant; neque ille ullo jure excludi potuit, quin quò vellet, intraret, & cum quibus ei placeret, converſaretur; erat enim Legiſlator, & nullum ſuperiorem, cujus auctoritate prohiberetur, habebat. Si qui ſunt, quibus, & poteſtas reformandi malos ineſt, & nullo jure Superioris prohibentur a conſortio malorum, non ſolùm poſſunt, ſed debent frequentare, modò ſpes ſubſit ad meliorem men-

(*a*) *Matth. IX. v.* 13.
(*b*) *Ad Tit. III. v.* 10.
(*c*) *I. ad Corinth. V. v.* 11.

mentem illos reducendi; & hoc etiam nos docet exemplum Salvatoris, qui ùt ad omnes vocandos venit, ita familiaritatem nullius recuſavit. Conſideremus ergo nos ſtatum noſtrum, & Chriſtum vocantem ſequamur: videmus exemplo, inſtruimur verbo, Chriſtum velle omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, & nullum repellere, qui vocatus Telonium, hoc eſt malam vitam, relinquat. Vocat ille homicidas, vocat adulteros, vocat fornicatores, pulſat èt oſtia uſurariorum; invitat denique omnes, qui onerati ſunt, & ſordibus peccatorum immerſi jacent, ut ſurgant, & ſequantur illum, & omnes reficiet. Sed oportet, nos illum ſequi, & perſeverare, ſicut èt Matthæus, qui ad ſordidam publicanorum artem non eſt reverſus ampliùs; ita èt nos cum Matthæo ſurgamus ex iniqua vita, ſequamur Chriſtum in bonitate vitæ, alios peccatores ad Chriſtum invitemus, laudibus & hymnis ejus bonitatem agnoſcamus, & ipſius benignitate liberati *ſerviamus illi in ſanctitate, & juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris* (*a*); quod concedat nobis Deus, qui vivit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

HO-

(*a*) *Luc. I. v.* 74. & 75.

HOMILIA IX.

Super Philippenſes I. (a)

Habita Dominica IV. poſt Decollationem

ANNO MDLXIX. XXV. SEPTEMBRIS.

LÆTUS eſt Agricola, cùm ſemen, quod jecit, e terra culmum emittit; lætior, cùm e culmine procedit ſpica. Gaudet èt vineæ cultor, cùm vites incipiunt gemmas producere, & non minori cura rigat ac fovet, quàm antea ſeminaverat & plantaverat, quò meſſem copioſam, & vindemiam abundantem habeat. Ita èt Paſtor bonus conſolationem maximam capit & lætitiam, quando (*videt*) ſemen verbi Dei in cordibus hominum radices agere, deinde quaſi gemmas & ſpicas bonorum operum emittere: tum incumbit, conſolationum exhortationumque frequentiâ, illud nutrire, donec ad perfectam frugem perveniat. Quod in hodierna Epiſtola Beatum Apoſtolum feciſſe videmus, cùm primò lætitiam, quam conceperat ex Philippenſium pia converſatione ab eo die, quo fidem ſuſceperant, teſtificetur; deinde eos laudando & conſolando inſtiget, ut perſeverent; confidens, Deum Opt. Max., qui illis largiebatur initium novæ vitæ, etiam incrementum & conſummationem daturum.

Ideo, quia parum eſt, ſi ſemen in initio pullulet, & culmus ariſtas producat, niſi maturam frugem afferat, hortatur & orat, ut caritas eorum magìs ac magìs abundet, non ſolùm ea, quæ divina ſunt, credendo & cognoſcendo, verùm etiam probando, & faciendo opera caritate digna. Quæ caritatis opera ſynceritate erga Deum, innocentiâ, & miſericordiâ erga proximum complentur, ſi uſque ad diem Chriſti, hoc eſt uſque ad diem mortis noſtræ perſeveremus, repleti fructu juſtitiæ, hoc eſt juſtis operibus.

(a) Inſcriptio iſta legitur adjecta a tergo, manu propria a Sancto Carolo. Verùm non integra, & formata Concio hæc eſt, ſed collectio, ac diſtributio rerum, quas ſibi ad concionandum paraverat Sanctus Antiſtes.

bus. Juſtitiæ, inquam, non Philoſophorum, aut Sapientium hujus Mundi, nec Phariſæorum, ſed juſtitiæ per Jeſum Chriſtum in gloriam, & laudem Dei. Hujus juſtitiæ fructus ſunt illa opera, quæ procedunt ex caritate, de corde puro, conſcientiâ bonâ, & fide non ficta. Hi ſunt illi fructus, qui Agricolam Chriſti lætificant; hi ſunt fœtus, qui Paſtorem verum gaudio afficiunt; hi ſunt fructus, quibus repleri uſque ad finem vitæ optabat ſuos Philippenſes Apoſtolus: in his fructibus creſcere, & perſeverare gregem ſuum omnes boni Epiſcopi volunt & quærunt. Ceterùm multi ſunt, qui ſpeciem quamdam pietatis habent, virtutem ejus abnegantes, & labiis Deum honorant, cor autem eorum longè eſt ab eo: hi non habent juſtitiæ fructus, ſed folia; contra quos, quia volunt videri juſti potiùs, quàm eſſe, hodierni Evangelii parabola ſcribitur, in qua oſtenditur ira Dei in eos, qui pœnitentiæ dignos fructus non faciunt, nec ſecundum vocationem, in qua vocati ſunt, ambulant; ſed multa quidem bene dicunt, maxima promittunt, peſſima autem faciunt, pejora cogitant.

BREVIS EXPLICATIO EPISTOLÆ.

Philippenſes ſtatim ab initio prompti ad recipiendam fidem, & toleranda pericula, & ad liberalitatem erga Paulum, primò laudantur a Paulo, cùm dicit, eos dignos eſſe, quorum memoriam in cunctis orationibus faciat, idque non cum triſtitia, ſed cum gaudio gratias Deo agens, quòd tantâ gratiâ eos donaverit, & maximè quia illi in Evangelio communicabant, hoc eſt eleemoſynis, laboribus, & ſtudio Paulum, & ceteros in prædicatione Evangelii adjuvabant, hoc eſt, quod dicit: *Super communicatione veſtra in Evangelio Chriſti* (*a*). Sicut, qui conſilio vel auxilio, aut quoquam alio modo ad peccandum alium adducit, communicat in peccato; ita qui bonum opus ullo modo promovet, in illo communicare dicitur, & fit præmii conſors, ſicut meriti erat particeps: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet* (*b*). Sic communicatio Philippenſium erat & in labore, quia illum adjuvabant, & in præmio.

Ubi laudaverat priorem eorum converſationem, optat & precatur, ut Deus concedat illis perſeverantiam uſque ad diem mortis; nam *qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit* (*c*): *Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu* (*d*).

A Deo

(*a*) *Ad Philippenſes I. v.* 5.
(*b*) *Matthæi X. v.* 41.
(*c*) *Ibidem XXIV. v.* 13.
(*d*) *Ad Philipp. I. v.* 6.

A Deo initium noſtræ juſtificationis; a Deo incrementum & progreſſus; a Deo finis & conſummatio; ſcribit enim Propheta: *Miſericordia ejus præveniet me* (*a*), & *miſericordia ſubſequetur me* (*b*). Poſtea fatetur, ſe ob meritum eorum, hunc erga illos animum habere, quia fuerant ſocii gaudii ejus ubique: *Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omnibus vobis* (*c*). Boni Paſtoris eſt, non ſolùm reprehendere vitia, ſed laudare virtutes; hoc, ut confirmet in bono inſtituto, illud, ut deterreat a malo &c. Poſtremò quia non progredi in vita ſancta, regredi eſt, vult, ut magis ac magis abundet eorum caritas, & creſcat: *& oro, ut caritas veſtra magis* &c. Notat S. Chryſoſtomus in argumentum Epiſtolæ ad Philippenſes hoc loco, eſſe geminam caritatem, nempe Pauli erga Philippenſes, & Philippenſium erga Paulum. Hujus caritas a Paſtoribus imitanda, ut ſemper orent pro ſuis ovibus, eas curent atque conſolentur. Eorum dilectio omnibus exemplo eſſe debet, ut Paſtorem diligant, audiant, ſequantur, ac facultatibus juvent; nec ſemel tantùm hoc faciendum, ſed perſeverandum uſque ad finem. Feliciſſimus eſt enim ille grex, & optimus Paſtor, ubi mutua hæc caritas inter Paſtorem, & oves reperitur. Fructus juſtitiæ, in quibus abundare vult Philippenſes, & quos Chriſtus in ficulnea deſideravit, ſunt fides vera, ſpes firma, caritas fervida, obedientia humilis, patientia in perſecutionibus, miſericordia erga miſeros, & ejus generis alia.

Evangelium.

Etſi ficulnea fructu carens, foliis ornata, per allegoriam Judæos ſignificet, qui externas cæremonias obſervantes, fidem, ſpem, & caritatem, & alias virtutes non habebant; & ideo a Chriſto Domino maledicti areſcebant, ita ut folia, ideſt ſacrificia, amitterent, quæ non niſi Jeroſolymis offerebantur: tamen moraliter in malis Chriſtianis & fictis, hæc parabola impletur. Nam qui gloriatur ſolo Chriſtiani nomine, ſynceram fidem, & caritatem non habens, ficulnea eſt ſine fructu cum foliis latis; qui Sacramenta frequentat, & odium fratris in pectore tenet, non fert fructum, ſed folia. His & hujuſmodi arboribus maledicit Dominus dicens: *Numquam ex te fructus naſcatur* (*d*). Item *omnem palmitem* (inquit Dominus) *in me non ferentem fructum, Pater meus tollet eum* (*e*). Ita èt Præcurſor Domini: *Omnis arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur* (*f*). Idem

(*a*) *Pſalm. LVIII. v.* 11.
(*b*) *Pſalm. XXII. v.* 6.
(*c*) *Ad Philipp. I. v.* 7.
(*d*) *Matth. XXI. v.* 19.
(*e*) *Joannis XV. v.* 2.
(*f*) *Lucæ III. v.* 9.

Idem ſignificatur per ſervum inutilem, qui talento ipſi commiſſo nihil lucratus fuerat. Quid aliud voluit Dominus oſtendere, quàm hanc ſimulationem, & folia inania ſine fructu reprehendenda eſſe, cùm diceret: *Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia mundatis quod de foris eſt calicis, & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapinâ, & immunditiâ; & ſimiles eſtis ſepulcbris dealbatis, quæ a foris parent hominibus ſpecioſa; intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia* (*a*)? *Quoniam non eſt in ore eorum veritas, cor eorum vanum eſt. Sepulcbrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant. Judica illos Deus* (*b*).

Amen dico vobis; ſi habueritis fidem, & non hæſitaveritis, non ſolùm de ficulnea facietis; ſed èt ſi monti huic dixeritis: Tolle, & jacta te in mare, fiet (*c*). Magna vis fidei, magna ex ea in rebus adverſis conſolatio. Antea dixerat: *Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic: Tranſi hinc illuc, & tranſibit; & nihil impoſſibile erit vobis* (*d*). Quid fides poſſit, docet Paulus, II. ad Hebræos, multorum exemplis. Hoc eſt ſcutum, quo, teſte S. Paulo, *poſſimus omnia tela nequiſſimi ignea extinguere* (*e*). At montes hoc loco non tantùm externi, quos Dominus diſcipulis monſtrabat, intelligendi ſunt, ſed quidquid magnum nobis videtur, ut noſtris viribus illud non poſſimus abjicere; atque ideo omnia adverſa, quæ, licèt ſint levia, tamen magna nobis apparent: Nullæ ſunt res adverſæ, nulla tentatio tam magna, cujus moleſtia fide non depellatur, cujus impetus non retundatur. Sed debet eſſe ſicut granum ſinapis, quod oculo parvum videtur, at in pectore eſt calidum; contritum verò vehementiùs virtutem ſuam excrit: Ita fides humilis & ſine oſtentatione, ſit coram hominibus in corde fervens, in rebus adverſis ac perſecutionibus vires ſuas latiſſimè explicet: *Granum ſinapis minus eſt omnibus ſeminibus; cùm ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit majus omnibus oleribus* (*f*); ſic èt vera fides, humilis in initio, at creſccns latiſſimè patet.

Omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis (*g*). Auguſtinus: *Numquam nos hortaretur, ut peteremus, niſi dare vellet*. Chryſoſtomus: *Numquam oranti beneficia denegat, qui, ut orantes non deficiant, ſua pietate inſtigat*. Tanta eſt vis orationis, piè & perſeveranter factæ, ut Deum quodammodo cogere dicatur. Moyſes ferventer orabat Deum, nc diſperderet populum propter adorationem vituli, atque ita Dominum quaſi coëgit, ut diceret: *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus*

(*a*) *Matth. XXIII. v.* 25. & 27.
(*b*) *Pſalm. V. v:* 10. & 11.
(*c*) *Matth. XXI. v.* 21.
(*d*) *Ibid. XVII. v.* 19.
(*e*) *Ephef. VI. v.* 16.
(*f*) *Marci IV. v.* 31. & 32.
(*g*) *Matth. XXI. v.* 22.

meus contra eos, & deleam eos (*a*). Item Jeremiæ ſeptimo: *Noli orare pro populo, nec obſiſtas mihi*, quaſi oratio Deo obſiſteret. Hoc idem indicat lucta Jacob cum Angelo uſque ad mane (*b*); neque enim Angelum dimittere volebat, niſi eum benediceret: Nihil demum eſt, quod non efficiat oratio. Hæc Danieli viſiones pandebat, flammas ſopiebat, feros Leones hebetes fecit, hoſtes ſuperavit; de his plura Chryſoſtomus Tom. I. homilia *de Moyſe*, & homilia: *De fide Annæ, cujus oratio exauditur*; Gregorius in Pſalmo *De profundis*.

Illi enim a Domino exaudiri merentur, qui divini zelo amoris accenſi, omnia, quæ poſſunt, bona operantur. Nam qui perverſis actionibus aſſuetus, operibus iniquitatis invigilat, nequaquam dignus eſt exauditione, cùm orat; Divina namque per ſemetipſam veritas ait: *Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabis in Regnum cœlorum* (*c*). Si volumus igitur, ut ad aures Dei noſtra perveniat oratio, ſtudeamus neceſſe eſt, ut ab omni admixtione pravitatis, noſtra mundetur operatio, ut poſſimus Deo cum Propheta (*dicere*): *Clamor meus ad te veniat* (*d*).

Caterùm Scholaſtici ſubtiliùs & pleniùs orationem, quæ a Deo exauditur, declarant; volunt enim quatuor in ea reperiri conditiones, nempe, ut pia ſit, ideſt ex fide & confidentia vera, nihil hæſitante, & ex humilitate, ac bona intentione proficiſcatur; nam ſi in fide fluctuemus, inutilis omnino erit, & *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam* (*e*); & ordinatè per debita media quis petat, ideſt, ut faciendo quod in ſe eſt, Deus reliquum ſuppleat; qui enim petit ſcientiam ſine ſtudio, aut vitam æternam nihil bene operando, ejus oratio non eſt pia, quia inordinatè petit: Deinde, ut perſeveranter oretur: *Orate ſine intermiſſione*, ait Apoſtolus (*f*): Tertiò, ut petantur neceſſaria ad ſalutem: Quartò, ut pro ſe petat, ne ſi pro alterius ſalute oret, ejus prava voluntas, pro quo fundit orationem, impediat effectum noſtræ orationis. Qui ergo in fide conſtans, in humilitate modeſtus, in intentione ſyncerus, ordinatè, perſeveranter, utilia ad vitam æternam pro ſe ipſo petierit, ſine dubio exauditur; quòd ſi ſtatim bonorum preces quandoque non exaudiuntur, certum eſt, quòd ad majorem eorum utilitatem divina bonitas id facit; vel ut vehementiùs orent, & eo modo majora mereantur; vel quia aliud utilius ipſis eſt largitura.

(*a*) *Exodi XXXII. v. 10.*
(*b*) *Geneſis XXXII. v. 24.*
(*c*) *Matth. VII. v. 21.*
(*d*) *Pſalm. CI. v. 2.*
(*e*) *Proverb. III. v. 34. Jacobi IV. v. 6.*
(*f*) *I. ad Theſſal. V. v. 17.*

Deus ergo pro nobis orandus eſt, ut concedat nobis eam caritatem mutuam, quam in hodierna epiſtola inter Philippenſes, & ſuum Paſtorem audivimus, ut poſſim ego gratias agere, idque merito veſtro, pro veſtra fide, pro veſtra obedientia, pro veſtra humilitate, caritate, & miſericordia erga alios, pro veſtro ſtudio in communicatione Evangelii, & prædicationis verbi Dei; & deinde ſpem optimam concipere ex bona veſtra converſatione, quòd Deus etiam incrementum dabit; ut in operibus juſtitiæ, ac caritatis abundetis ad gloriam & laudem Dei Omnipotentis, ad ſalutem animarum veſtrarum, & ad gaudium & conſolationem meam. Simus arbores bonæ & fructuoſæ, non tantùm folia, & pietatis ſigna externa ferentes. Verùm ſicut in bonis arboribus videmus folia utilia ad tegendos fructus, eoſdemque fovendos, quæ in malis arboribus inutilia judicantur; ita cæremoniæ, externique ritus noſtri, & verba, atque ideò omnes corporis actiones, internis caritatis operibus ſubſerviant. Hæc enim ſunt, quæ oportet facere, & illa non omittere. Hæc opera ſunt fructus juſtitiæ; illa fructuum ſigna & teſtificationes. Quòd ſi in his omnibus abundemus, quidquid petierimus in oratione, accipiemus.

HO-

HOMILIA X.

DE

SANCTO MICHAELE

ANNO MDLXIX. XXIX. SEPTEMBRIS. (a)

DEus Optimus Maximus in adminiſtratione rerum, quas condidit, quatuor rationibus gubernationis utitur: una eſt, quam ſolus ipſe ſine miniſterio Creaturarum exercet, ut eſt creatio, multiplicatio, conſervatio interna, virtutum viriumque donatio, occulta inſpiratio, gratiæque infuſio, & hoc divinum regimen ſolet appellari: ſecunda ratio eſt, qua Deus utitur miniſterio Angelorum, de qua poſtea: tertia, quam Deus per homines ſanctos, ſpirituales, & Eccleſiaſticos exercet, qui ſpiritualiter alios ad ſalutem dirigunt prædicando, hortando, regendo; tales erant Apoſtoli, tales ſunt èt eorum ſucceſſores, & qui his ſubſerviunt in Eccleſia Dei: poſtrema ratio eſt per ſeculares Principes, per quos Deus iniquos punit, bonos ab improborum audacia defendit; & hoc mundanum regimen a nonnullis dicitur.

Ex hoc manifeſtè liquet, quantâ providentiâ, divini Gubernatoris benignitas noſtræ ſaluti & commodo in omnes partes conſulat, cùm ipſe non deſiſtat occultè inſpirare, & Angeli non deſinant nos cuſtodire, & Principum tum ſpiritualium, tum ſecularium auxilia nobis a Deo mittantur, niſi nos nimia ingratitudine, ac ſceleratâ vitâ tot Dei beneficia abjiciamus. Nam qui Deo occultè pulſanti, & intrare cupienti, per peccata januam claudit, qui protectionem Angelorum contemnit, qui Eccleſiæ Rectores non audit, nec Principibus obedientem ſe præbuerit, meritò tanta Dei benignitate privatur; quomodo enim a Deo præmium expectare poteſt, qui ejus ordinationibus reſiſtit?

(a) Ita a tergo adnotatum legitur manu propria Sancti Caroli.

Singula hæc percurrere nimis longum eſt ; de ſecundo , nempe regimine Angelorum , ut aliqua conſideremus , hic dies adhortatur , in quo Michaëlis Archangeli Feſtum celebramus , qui ùt olim Synagogæ, ita nunc Eccleſiæ Princeps & Cuſtos eſt conſtitutus.

Angelis commiſſas eſſe creaturas dirigendas, adjuvandas , & cuſtodiendas , tum multis exemplis utriuſque Teſtamenti, tum apertis teſtimoniis edocemur; Angelus enim Lot liberavit ab incendio Sodomorum ; Angelus caſtra Iſraëlitarum per deſertum præceſſit , & tuebatur ; Angelus reſtitit Balaam, ne malediceret Iſraëlitis. Quid hìc commemorem Angelos deputatos ad cuſtodiam Eliæ, qui ſicut currus igneus, & equi ignei eum circumdabant? Quæ, & quanta Angelus Tobiæ, ac filio fecerit, apertum eſt. Hic prætermitto Angelum Danielis, & Zachariæ; hìc non dico, quomodo Angelus Beatiſſimam Virginem cum Joſeph in Ægyptum duxerit, ac reduxerit in Judæam ; nihil dico de Angelo liberante Petrum ; cùm certum ſit, Angelos hoc officium habere, ut hominum ſaluti conſulant, illos adjuvent, curent , atque pro eis orent ; ſcriptum eſt enim : *Angelis ſuis mandavit de te , ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis* (*a*) ; quem textum tum Sanctus Bernardus, tum alii de Angelis, qui ad cuſtodiam ſingulorum deſignati ſunt, interpretantur , ſicut èt illud : *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei , qui in Cœlis eſt* (*b*), quo in loco Sanctus Hieronymus ait, ſingulis hominibus in die Nativitatis ſuæ Angelum bonum ad cuſtodiam eſſe tributum, qui homines a multis malis ſubtrahat , & Dæmones arceat, ne quantum volunt , noceant.

In primis utilis eſt ad inſtitutionem noſtræ vitæ crebra Angelorum ſtatûs, conditionis, & naturæ conſideratio ; nam cùm cœleſtis Hierarchia , ideſt Eccleſia Triumphans , ſit exemplar, ad quod omnia in Eccleſia Militante conformanda ſunt , debemus ad ipſum exemplar ſæpe reſpicere, ne a recta ratione aberremus ; ſicut Pictores faciunt, qui, cùm egregiam imaginem depingunt , ſingulas quaſque lineas perpendunt , quomodo cum prototypo conveniant.

In hac cœleſti Angelorum Hierarchia multa notanda & imitanda reperiemus ; primò, tres eſſe ordines, quos Hierarchias appellant , & in ſingulis ordinibus tres Choros, ita diſpoſitos , ut

(*a*) *Pſal. XC. v.* 11. | (*b*) *Matth. XVIII. v.* 10.

ut inferior ordo a ſuperiori excipiat quidquid divina Sapientia fieri mandat; & ſupremus ordo ſolus in his rebus immediatè a Deo illuminetur, & ab eo ordine uſque ad infimos Angelos transfundatur: hìc infimorum ſumma obedientia, nulla invidia: hìc ſuperiorum nulla ſuperbia, nullus faſtus: hìc omnium ſumma caritas, pax, & tranquillitas: nec quidquam quæritur, niſi, ut unuſquiſque ſuo ſatisfaciat officio, & Deo creatori ac glorificatori ſuo in omnibus placeat.

Cùm itaque nos, in hac Militanti Eccleſia, Hierarchias & Choros hominum habeamus, ſicut in illa ſunt ordines & Chori Angelorum; debemus, quoad fieri poteſt, caritatem, obedientiam, ceteraſque illorum virtutes imitari. Hoc docuit nos in oratione Dominica Salvator noſter; precari nempe, ut fiat voluntas Dei in terris ab hominibus, ſicut fit in Cœlis ab Angelis.

Angelorum ſupremus ordo, Choros tres continet, Seraphim, Cherubim, Thronos; ſecundus habet Dominationes, Poteſtates, Principatus; tertius complectitur Virtutes, Archangelos, & Angelos. Ita in Militanti Eccleſia ſupremo ordine continentur Papa cum Cardinalibus, Archiepiſcopi, & Epiſcopi; in ſecundo Abbates, Collegiorum Præfecti, Eccleſiarumque Rectores; in tertio & infimo ſunt Plebei, qui nec docendi, nec adminiſtrandi Sacramenta munus habent, in quibus habentur Virgines, Continentes, & Conjugati.

Hinc diſcant majores Prælati, qui in primo Ordine conſtituti ſunt, ea, quæ Deus Eccleſiæ & ipſis revelavit, inferioribus Prælatis primò manifeſtare verbo, monſtrare exemplo. Deinde inferiores Prælati, & hi, qui ſunt in ſecundo ordine, eodem modo tradant ſuis inferioribus. Poſtremò qui in infimo ordine ſunt conſtituti, ſuperiorum mandata, doctrinam, & admonitiones non ſpernant: hoc in omnibus ſi fiat, id in Eccleſia Dei efficietur, quod Apoſtolus optat, ut *omnia ſecundùm ordinem fiant* (*a*): hoc modo juſtitiam Deo (ait Sanctus Bernardus), pacem proximo, & gaudium nobis exhibebimus; hoc modo & ſponſa Chriſti, quæ eſt Eccleſia, ſine ruga, & macula erit; hoc modo omnium ſumma tranquillitas, & quieta pax; hoc modo pietas, hoc modo caritas viget, ac conſervatur.

Non ſolùm Angelorum ordines accuratè & diligenter perſpecti,

(*a*) *I. ad Corinth. XIV. v.* 40.

ſpecti, exemplo nobis eſſe poſſunt; verùm etiam cuſtodia eorum, qua Deus nos munivit, debet nobis reverentiam inferre, afferre devotionem, conferre fiduciam.

Certum enim eſt, tum Angelos alios, tum maximè Michaëlem, populi Dei curam in primis gerere, ſicut Angelus ille apud Danielem teſtatur: *Michaël, unus de Principibus, venit in adjutorium meum* (*a*); & Joannes: *Michaël, & Angeli ejus præliabuntur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli ejus, & non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum amplius in Cœlo* (*b*): hic cum Diabolo de corpore Moyſi altercatus eſt (*c*); ait etiam Iſaïas: *Super muros tuos Jeruſalem conſtitui cuſtodes tota die, & tota nocte, in perpetuum non tacebunt* (*d*).

Cùm ergo tam nobiles creaturas habeamus, quæ pro nobis cum Dracone pugnent, & nos cuſtodiant, debemus maxima devotione earum memoriam celebrare pro benevolentia, ut ait Sanctus Bernardus; eſſet enim longè ingratiſſimum, cùm illi pro nobis ſemper vigilent, numquam taceant, nos nihil de illis cogitare, beneficium non agnoſcere, laudes eorum, imo Dei in ipſis non celebrare; nec ullo modo oportet erga illos eſſe ingratos, qui tanta caritate & Deo obediunt, & nobis in neceſſitate ſubveniunt.

Ex hac cuſtodia maximam debemus fiduciam concipere, quòd Deus nobis cuſtodiendis illum præfecerit cum ſuis Angelis, qui pugnans contra Draconem & Angelos ejus in Apocalypſi prævaluit; noſtri enim Cuſtodes & nobis præſentes ſunt, & Dei faciem in Cœlis vident: Neque enim dubitandum eſt, ſi nos ipſi nobis non deerimus, quin ſatis muniti ſimus contra omnes tentationes, cùm Deus Optimus Maximus Cuſtodes nobis conſtituerit beatos, proximè & familiariter ſibi cohærentes, verè domeſticos Dei; nec ſolùm conſtituit, ſed de nobis mandavit, ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris, & in manibus portent nos, ne umquam offendamus ad lapidem pedem noſtrum: his cuſtodibus confidamus, & quantum in nobis ſitum eſt, præſtemus. Aliàs eorum protectio nihil nobis proderit; ait enim Sanctus Gregorius: *Sublimes ſpiritus iiſdem gentibus principantes, nequaquam pro injuſta agentibus decertant, ſed eorum facta juſtè judicantes, examinant. Cùmque uniuſcujuſque gentis vel culpa, vel juſtitia ad ſuper-*

ne

(*a*) *Dan. X. v.* 13.
(*b*) *Apocal. XII. v.* 7. *& ſeq.*
(*c*) *In Epiſt. Cath. B. Judæ v.* 9.
(*d*) *Iſaïæ LXII. v.* 6.

næ Curiæ conſilium ducitur, ejuſdem gentis præpoſitus vel obtinuiſſe in certamine, vel non obtinuiſſe perhibetur (*a*).

Demum cùm Angelos in ſingulis noſtris actionibus præſentes eſſe credamus, ſummam erga eos reverentiam debemus præſtare, maximèque timere, ne aliquid turpe & inhoneſtum in conſpectu eorum perpetremus; id, quod Sanctus Bernardus hortatur, dicens: *Cautè ambula, ut videlicet cui adſunt Angeli, ſicut eis mandatum eſt, in omnibus viis tuis. In quovis diverſorio, in quovis angulo, Angelo tuo reverentiam habe &c. Si fidem conſulas, ea tibi Angelicam probat præſentiam non deeſſe. Adſunt igitur, & adſunt tibi, non modò tecum, ſed etiam pro te. Adſunt ut protegant, adſunt ut proſint. Quid retribues Domino pro omnibus, quæ retribuit tibi* (*b*)? Simus ergo devoti, ſimus grati tantis Cuſtodibus; redamemus eos, honoremus eos, quantum poſſumus, quantum debemus.

Habentes igitur tantos fructus ex ſublimium Spirituum conſideratione, maximum non ſolùm damnum, ſed dedecus erit, ſi nos in tanta Dei, Angelorumque providentia & pietate, nec noſtræ ſalutis, nec eorum benignitatis rationem habeamus. Erigant ergo & incitent nos ad ſuî imitationem pulcherrimi illi Cœleſtium ordines, pacis, tranquillitatis, concordiæ, ac caritatis moderamine, divina quadam ratione diſpoſiti: moveat ad debitum honorem illis exhibendum eximia illorum benevolentia, qua perpetuò vigilando res noſtras curant. Pudeat nos in Dei, Angelorumque præſentia, qui nos ſemper intuentur, nobis præſentes adſunt, ea vitia perpetrare, quæ coram hominibus, nullus niſi impudentiſſimus faceret. Maxima ſpe contra vitia, contra Diabolum, & milites ejus pugnam ſuſcipiamus, habentes tales protectores, & noſtræ ſalutis propugnatores, a Deo ipſo maxima auctoritate conſtitutos. Hoc ſi fecerimus, cum Michaële Protectore noſtro, cujus ſolemnem feſtivitatem hodierno die celebramus, in Cœlo regnabimus.

Nec quiſquam diffidat, quia flagitiorum gravitate premitur; faciat quod poterit, & quod reliquum eſt Deus cum Angelis ſuis ſupplebit. Conſideremus hodierni Evangelii Zachæum, qui non ſolùm peccator & publicanus erat, verùm etiam publicanorum Princeps; attamen cùm quæreret videre Jeſum, nec præ turba poſſet, ſtaturâ puſillus exiſtens, in arborem aſcendens, ſtatim a Chriſto conſpectus eſt, illique dictum: *Hodie in domo tua oportet*

(*a*) *In Job XVII.* 8. | (*b*) *Sermone XII. in Pſal. Qui habitat* §. 6.

tet me manere (*a*): Et poſt exiguam cum Chriſto domi ſuæ familiaritatem, non ſolùm priſtinam vitam & peccata deteſtatus eſt, verùm etiam dimidium bonorum pauperibus dedit, & eis, quos antea defraudaverat, quadruplum reſtituit; atque ita ob duplex juſtitiæ & miſericordiæ eximium indicium, a Domino filius Abraham verus appellatur, & ſalus ejus domui facta pronunciatur.

Omnes cum Zachæo, puſilli ſtaturâ ſumus ob naturam, nec Chriſtum videre poſſumus, quia illi tantùm Deum, & ejus Filium vident, qui mundi ſunt corde, teſtante ipſo: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt* (*b*). Tamdiu ſumus puſilli, quamdiu in notitia Dei, & Fide parum proficimus, & peccatis immergimur; tunc enim turbæ, ideſt animi paſſiones, & Mundi curæ, voluptatumque illecebræ impediunt, ne tranſeuntem Chriſtum videre poſſimus.

Quare per Fidem debemus aſcendere ſublimiùs, ſpe erecti, caritate inflammati, quàm ut hæc nobis impedimento eſſe poſſint; & ſine dubio ſtatim oculis miſericordiæ nos intuebitur Chriſtus, & ad ſe vocabit, & in domum noſtram intrabit, & manſionem apud nos faciet, ac eam gratiam nobis donabit, ut non ſolùm juſtè, verùm etiam miſericorditer ac piè agamus, ac filii Abraham nominemur, & ſimus Fidei ſectatores, virtutum æmuli, ac promiſſionum hæredes, veram ſalutem domui, hoc eſt, animæ noſtræ conſecuti a Domino, cui honor &c.

HO-

(*a*) *Luc. XIX. v.* 5. | (*b*) *Matth. V. v.* 8.

HOMILIA XI.

AD
PRÆFECTOS CŒNOBIORUM,
ALIOSQUE SACERDOTES REGULARES
AUDIENDIS SACRIS CONFESSIONIBUS DESTINATOS (a)
Habita tempore Peſtis
ANNO MDLXXVI.

MISERAM ac luctuoſam Civitatis noſtræ conditionem ſi vobis explicare coner, ineptè faciam, Fratres; nemo eſt enim, cui non ante oculos perpetuò tot miſeriæ verſentur: imo neminem tam durum arbitror, cujus animus miſericordiâ jam non diſrumpatur, (*cùm videat*) cariſſimorum Capitum præſentiâ omniumque ſubſidio homines deſtitui; ex proprio dulcique domicilio, rebus ſuis relictis, ægros & ſemianimes extrahi; funeſtis ſordidiſque carris in ea tecta duci, quæ ſtabu-

lis,

(a) Cùm anno MDLXXVI. peſtis per hanc Metropolim ſæviſſimè graſſaretur, Sanctus Archiepiſcopus Carolus nihil non egit, ut amatiſſimo gregi ſuo opportuna tum corporis, tum animæ ſubſidia pararet. Supplicationes etiam quamplures indixit ad præcipuos Urbis hujus Patronos, ut opem illorum apud Deum in tanta calamitate imploraret, ſuccenſamque juſtam divinam iram contra Mediolanenſes Cives extingueret, ac æternum Patrem ad clementiam inflecteret. Frequentiſſimas ideo conciones habuit, quibus tum populum, tum Clerum ad extirpanda vitia, pravaſque corruptelas, acerrimi illius flagelli cauſas, ſimulque ad pietatem colendam, & chriſtianæ miſericordiæ opera exercenda incitaret. Harum aliqua fragmenta ex ſacris Literis deſumpta, & mirè accommodata ejus temporis neceſſitati, inſeruit Vitæ ejuſdem, a ſe conſcriptæ Carolus a Baſilica-Petri: Unam verò ſelegit, quam ferme integram ad poſteros tranſmitteret, eaque eſt, quam hìc recudere placuit; cùm nullus alter ex Sancti Caroli Sermonibus anno illo recitatis ſuperſit. Occaſionem hujus Orationis habendæ deſcribit idem Auctor Libr. IV. Cap. VI. Cùm enim Sacerdotes, & Parochi minime ſufficerent multitudini ægrotorum in ſaeris rebus juvandæ, ad Cœnobia Regularium hominum ſeſe convertit; eorum Præfectos vocavit, qui alios quoque Sacerdotes audiendis Sacris Confeſſionibus deſtinatos adducerent, eoſque ferventiſſimo hoc Sermone eſt allocutus. Claudit eumdem his verbis Auctor memoratus: *Hujuſmodi Carolus, cujus Orationis vim ſcio, me non eſſe conſecutum; talem enim ſe auditores ſenſiſſe teſtati ſunt, ut eu ea ſibi aculeos, & vincula injici viderentur, & humana quidem facultate nihil efficacius fieri poſſe judicaient. Res ipſa declaravit, quid Caroli Oratio, divina vi roborata, poſſet; continuò enim Sacerdotes circiter XXVIII. ſeſe ad ægros ſacris rebus omnibus ſublevandos, promptos eſſe profeſſi ſunt: quo quaſi fundamento jacto, alii multi præſto fuere; neque umquam poſtea defuerunt toto illo peſtilentiæ tempore, qui mortuis ſuccederent, & ubi Carolus juberet, operam ſuam liberè ponerent; quorum omnium paratum hoſpitium erat Caroli Domus.*

lis, quàm civilibus ædibus, multò ſimiliora ſunt, unde redeundi vel nulla, vel exigua ſpes manet; in mortis quaſi faucibus aſſiduè teneri. Hæc, ut humana fert imbecillitas, prorſus miſera ſunt; ſed quoniam tamen ſunt hujus tantummodo vitæ & temporis, videri poſſunt tolerabiliora: maximè ſi quis futurorum ſpe ſe ſe erigat. At iis quoque ſubſidiis atque ope deſeri, quæ ad alterius vitæ felicitatem, bonaque æterna maximè conducunt, ùt cùm præſentia quis amittat, in diſcrimen quoque veniat futurorum, quæ perpetuò manent: id certè & iis, qui patiuntur, miſerrimum eſt, & nobis, quibus earum rerum cura poteſtaſque divinitus data eſt, grave ſanè & periculoſum: ſcientibus nobis ac videntibus, ùt peſtilentiâ corpus, ita pii Fratrum noſtrorum animi rerum divinarum deſiderio contabeſcunt; ſemivivis vocibus ſæpiſſimè, vel obtutu ipſo Sacra poſtulant, miſericordiamque implorant; nos autem duri cunctamur, aut deſpicimus. Parochos in officio, ùt ſcitis, continemus; ſed non ſufficiunt multitudini, quemadmodum notum eſt, ne ſi quidem eorum quiſque plurium vires haberet; omnino qui ad caſas educuntur, multò ſunt remotiores, quàm ut iis ſuus poſſit Parochus ſubvenire. Quin etiam Parochi ſæpe ab ſuis refutantur, eùm ægrotis miniſtraverint, donec tempus comprobaverit ſanitatem: ita ut ipſis etiam viciniæ incolis aliorum opera neceſſaria ſit. Externos Sacerdotes quæſivi, neque fruſtra: ſed plurimis adhuc opus eſt: ad caſas educta multitudo certè deſtituta jacet; alios, qui operam dare velint, non reperio, cogere non poſſum, nec debeo quemquam. Confugio ad vos, quorum conditio & ſtatus ita rerum omnium humanarum contemptum præſefert, ut unam divini cultus, humanæque ſalutis curam intueatur; ſi vitæ periculum pro aliena ſalute adire, Dominumque in hoc genere imitari, cujuſquam eſt, veſtrûm eſſe videtur in primis. Non ita egent ægri ſubſidiis noſtris, fateor, ut ſine iis ſpes ſalutis nulla maneat; verùm ſæpe neceſſaria ſunt: ceterùm quantùm ſemper proſint non ſolùm malis, ſed etiam bonis, clarius eſt, quàm ut diſputetur; vèl de ſenſu noſtro noſmetipſi conjecturam faciamus, quantam afferre ſoleant tum ægroto corpori, tum maximè animo de ſalute ſua ſolicito levationem. Sed quibus tam profuſa liberalitate miſericordia tributa eſt, quomodo ipſi ſuam tam anguſtè circumſcribunt, & neceſſariis externiſque rebus metiuntur? Qui omnium, etiam inimicorum impiorumque, ſalutis causâ Dei Filius ſummo dedecore cruciatuque acerbiſſimo, fixus in Cruce mortuus eſt; idem nos, qui tantum ab eo beneficium conſecuti ſumus,

mus, invitat, ut quietæ glorioſæque mortis periculum pro piis fratribus adeamus; cui tantum debemus, quantum millies moriendo ſine dubio aſſequi non poſſemus. Is ne vilem quidem vitam hanc, ſed ejus tantummodo periculum poſcit. In his periculis ita verſari plurimos videmus, ut mortem tamen effugiant; imo etiam multos metu ſolutos eamdem ſubire. Sed ſi nos non effugiemus, hoc mori non erit, ſed gloriam beatam, quæ verè vita eſt, citiùs conſequi. Porro quid habet in humanis rebus ſumma noſtra tenuitas, in quo pro ſummis, & immortalibus Dei beneficiis verè gratum animum præſtare poſſit, ſi occaſionem amittamus hujuſmodi? Quid autem vitæ parcimus, poſt paucos tamen annos, aut dies, aut fortè horas, ùt humana conditio eſt, neceſſariò amittendæ? Quin hoc ipſo Civitatis caſu, quam periclitationem Fratrum caritas a nobis non impetraverit, eam facilè jam jam extorquebit contagionis neceſſitas; facilè, quemadmodum alii fere innumerabiles, licet omni ſibi diligentia caveant, moriemur. Quàm pulchrius eſt, hac quidem in re neceſſitatem nos antevertere, gratiſſimamque Domino pro peccatis, proque eo, quod ejus immenſæ benignitati majeſtatique debemus, hoſtiam præbere? Videmus heu! quotidie plurimos hæc eadem adire pericula, mercede viliſſima conductos, qua ſæpe ne fruuntur quidem: nos tantis de cauſis, tam amplis propoſitis præmiis moramur? Si reſpicitis obedientiæ legem, cujus virtute veſtras actiones ad ſalutem roborari rectè vultis; illam, ſicuti vos non latère jam arbitror, in manu noſtra poſuit Summus Pontifex, communis omnium Pater atque Antiſtes: cujus etiam literas recitari audiſtis, quibus ad præclarum ſanctumque juvandum Fratrum munus vehementer nos cohortatur. Non eſt, quod Antiſtitis ibi quis aut reſpiciat voluntatem, aut interdictum vereatur; ubi Antiſtitum omnium Princeps & velle ſe declaravit, & ſuas addidit cohortationes. Deo vos hoc tribuere muneris volo, Fratres, quod, quemadmodum ſpero, ſuſcipietis: ſed maximo nos quoque beneficio affeceritis, quod nulla umquam delere poterit oblivio. Si huic ſummæ ſolicitudini, dolorique meo, veſtra virtus hoc attulerit levamenti, ut hic aliquot videam ad opus ſanctiſſimum paratos, ultro vitam ſuam in hoc beatum diſcrimen Deo, mihique offerre; non dubito, quin aperto ſemel ab nonnullis vèl parvo aditu, plurimi alii, qui nunc graviori quadam inſolitæ rei opinione deterrentur, quaſi latà vià introëuntes, exemplum hilarè ſequantur. Ita qui prior id fecerit, is ſe aliis auctorem ducemque præbebit, magnoque pondere augebit meritum

ſuum. Neque verè novum ad vos nunc offero caritatis ardorem; ita Patres noſtri, Dei ſpiritu incitati, in re ſimili fecerunt; ita faciendum docuerunt, quemadmodum ex veterum ſcriptis juſſu noſtro collectis editiſque, ſatis apparet; imo opus ejuſmodi ita extulerunt, quod ad animos noſtros ſtimulandos maximè valeat, ut martyrii genus eſſe confirmarent. Optabile ſanè tempus, quo abſque Tyranni crudelitate, ſinè equuleis, ſinè ignibus, ſinè beſtiis, omnino ſinè ulla cruciatuum aſperitate, quæ humanæ imbecillitati maximè ſolet eſſe formidabilis, martyrii palmam conſequi poſſumus: Imo èt ſinè ea acerbitate poſſumus, quæ ſolet ſemper cum hujuſmodi morbo eſſe conjuncta; quòd videlicet ægroti deſtituantur ab omnibus, nulliuſque ope ſubleventur. Quod ægro cuicumque dabitur, id multò minus negabitur ægrorum Patri; nobiſque imitatio proderit illius exempli, quod per nos proditum fuerit. Sperare quiſque poteſt, incolumem ſe fore; id multò majori ratione, quàm alii ferè innumerabiles, quos videmus, nulla cautione nulla etiam temperantia, in medio peſtilentiæ æſtu aſſiduè verſari. Sed ſi morbum quis contraxerit, quando alii deficient, ego ipſe, qui egenorum cauſâ inter vos quotidie verſabor, adero: mihi curæ erit utraque ſalus veſtra; ego libenter ſubveniam; ego me, ſi opus fuerit, Sacrorum Miniſtrum jam nunc vobis offero: qui quidem divina ope fretus, neque laboribus neque periculis ullis parcere decrevi, ut Paſtorali officio meo ſatisfaciam, & quibuſcumque rebus potero, gregis mihi commiſſi ſaluti ſerviam (*a*).

HO-

(*a*) Sermonem hunc, a Sancto Carolo habitum, retulit etiam, in Italicam linguam tranſlatum, Joannes Petrus Gluſſianus in Vita ejuſdem Lib. IV. Cap. VI. Conſilium primò ceperamus eum typis iterum committendi, utpote captu faciliorem, magiſque accommodatum ad excitandam in Lectorum animis tum admirationem eximiæ paternæ caritatis, qua Sanctus ille Antiſtes noſter flagrabat, tum commiſerationem extremæ inopiæ ſpiritualium auxiliorum, quibus in ea ferali calamitate Mediolanenſes Cives prorſus carebant. Verùm, cùm Gluſſiani Liber in omnium manibus verſetur, atque ipſe quoque profiteatur, ſe a Carolo a Baſilica-Petri materiem amplificandi hujus Sermonis deſumpſiſſe, ſatius cenſuimus, ex fonte ipſo, memoriam adeò inſignis diligentiæ, a Sancto Carolo adhibitæ, pro curanda æterna ſalute dilectiſſimi gregis ſui educere, atque evulgare.

HOMILIA XII.

IN

ASCENSIONE DOMINI

Habita in Eccleſia Cathedrali Veronæ (*a*)

ANNO MDLXXXIII. XIX. MAJI.

VIDEBITUR, Animæ dilectiſſimæ, fortè novum in oculis veſtris, me hoc ex loco dicentem audire hodierno die. Sed minimè cuiquam videri debet novum, quod a primævis temporibus ſuis docuit Sacroſancta Mater Eccleſia. Sanctorum Patrum traditionibus ad nos hujuſce inſtituti doctrina pervènit; ut extranei Epiſcopi, ad alienas Eccleſias divertentes, a propriis earum Paſtoribus quodammodo cogerentur, divini verbi prædicatione eorum populos conſolari (*b*). Hoc èt Clemens Sanctiſſimus ex primis Summis Romanis Pontificibus unus, tradidit (*c*). Hac de cauſa Reverendiſſimus Antiſtes veſter (*d*), Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſervantiſſimus, pro ſua in vos etiam caritate, àd hoc me munus impellit; cui nequeo non ſatisfacere & pro ſanctiſſimi hujus inſtituti obſervatione retinendà, & pro præcipuo animarum veſtrarum amo-

re;

(*a*) De hoc Sermone mentionem agit Dorotheus Danielius Canonicus Præbendæ Theologalis Veronæ in Præſatione ad Vitam Beati Caroli Borromei, ab Auguſtino Valerio Cardinali, & Epiſcopo Veronæ conſcriptam, atque ibidem recuſam anno MDCII. his verbis: „ Inter alia multa, quæ reliquit (*Veronæ*) „ ſuarum virtutum indicia & monumenta, In„ telligens oculatiſſimus Cardinalis (*Carolus*) „ commune deſiderium Civium, collegæque „ amiciſſimo Auguſtino Valerio morem gerens, „ Sermonem in Eccleſia Cathedrali, incredibili „ audientium frequentià habuit, inſigniter eru„ ditum, & pium, cujus, ùt aſſervantur apud „ aliquot viros & doctos & pios monumenta, „ ita frequens eſt commemoratio, nec memo„ ria excidet.

(*b*) Præſcriptum hoc legimus a Concilio Carthaginenſe IV. Canone XXXIII. his verbis: *Epiſcopi, vel Presbyteri, ſi causà viſitandæ Eccleſiæ ad alterius Eccleſiam venerint, in gradu ſuo ſuſcipiantur, & tam AD VERBUM FACIENDUM, quàm ad oblationem conſecrandam INVITENTUR.*

(*c*) Epiſtolà III. quæ inſcribitur *de Officio Sacerdotum, & Clericorum*, apud Labbeum Tom. I, pag. 103.

(*d*) Is erat Auguſtinus Valerius, ſumma neceſſitudine Sancto Carolo Borromeo conjunctus, & hoc eodem anno MDLXXXIII. pridie Idus Decembris a Gregorio XIII. renunciatus S. R. E. Cardinalis; quam dignitatem ipſemet faſſus eſt in Opuſculo *de Cautione adhibenda in edendis Libris*, ſe debere ſavorabili teſtimonio, per Literas, Pontifici Max. oblato ab eodem Sancto Carolo Borromeo.

re; ubi enim tanta exiſtit inter Paſtores animi conjunctio, magnus etiam, neceſſe eſt, ſit in gregem affectus: multas etiam alias ob cauſas, quas lubens omitto; hoc tamen unum addo, me non caritatis ſolùm intuitu, ſed èt debito juſtitiæ, ad id munus ſuſcipiendum teneri; debeo enim multum Reverendiſſimo huic veſtro Paſtori, Eccleſiæ huic, & animabus veſtris, cùm in memoriam revoco labores plurimos & vigilias Antiſtitis veſtri, & quàm multum operâ ſuâ animabus iis, quibus ſic Domino Deo diſponente præſum, profuerit; præſertim etiam cùm lumen illud intueor, quod ex hac Eccleſia profluit, ex qua tot extiterunt digniſſimi Servi Dei, per quos tam magna Orbis Chriſtiani pars tot percepit emolumenta. Ob hæc igitur omnia, me ipſum hodie vobiſcum conſolabor in Sacroſancta hac ſolemnitate, in cujus meditatione tria breviter exequar, quorum tractatione meus hic ſermo concludetur; nam quædam attingam, quæ ad ſummi hujus triumphi gloriam pertinent; alia verò, quæ ad fructus, quos inde percipimus, ſpectant; tum quænam noſtræ ſint partes, obſervabimus.

Ac imprimis quidem, magna eſt, Fratres, hodierna feſtivitas; myſterium eſt, ad quod tam multa alia ordinantur; eſt conſummatio, & finis operum Chriſti; concluſio itineris ſui pro ſalute noſtra confecti. Deſcendit ex altiſſimo ſolio Chriſtus in terras, humanam carnem induit, vixit inter nos plures annos, in ligno Crucis eſt mortuus, in corde terræ ſepultus, ad Inferos deſcendit, eos ſpoliavit, ſacram inde prædam abduxit, ſurrexit a mortuis; ſed horum omnium finis hic eſt, hodierna in Cœlos Aſcenſio. Verè glorioſi admodum fuere omnes Chriſti triumphi; cùm Mundum debellavit, *nunc Princeps hujus Mundi ejicietur foras* (*a*); cùm peccatum ligno Crucis affixit; cùm mortem moriendo deſtruxit: *Ero mors tua, o mors, morſus tuus ero, Inferne* (*b*), cùm ipſum Infernum expoliavit: Sed extremus hic ſupererat triumphus, de ipſo Cœlo reportandus. Clauſæ fuerant per multa annorum millia Paradiſi januæ; eas Cherubim cuſtodiebat, quia nos inde parentum noſtrorum peccatum excluſerat. Aperit hodie Cœli januas Chriſtus, Angelorum choros omnes tranſgreditur, Paradiſi ingreditur poſſeſſionem, ſuo, & noſtrûm nomine; liber jam erit in poſterum ad illum nobis omnibus ingreſſus, niſi eum nobis ipſi præcluſerimus. Quis det nobis hodie, dilectiſſimi, quando corpore ſublimi huic triumpho adeſſe non poſſumus, mentis ſaltem oculis intueri? Cùm per quadraginta dies per-

(*a*) *Joannis XII. v.* 31. | (*b*) *Oſeæ XIII. v.* 14.

permanſiſſet Dominus Jeſus cum Diſcipulis ſuis, erudiens eos, & ceteris inſtruendis idoneos efficiens, duxit eos tamdem in Bethaniam, ac celeberrimum illum Montem Oliveti conſcendens, cùm plura locutus ad illos fuiſſet de Regno Dei, paulatim cœpit in altum tolli, ac Apoſtolis benedicens, interpoſitâ nube, ſublatus eſt ab oculis eorum; ſanctarum animarum glorioſâ illâ prædâ onuſtus, triumphator aſcendit cœleſtem illam Jeruſalem. Ingreſſus fuerat ante Paſſionem ſuam triumphans terreſtrem Jeruſalem, obviam procedentibus Hebræis, ac veſtimenta ſua ejus pedibus ſubſternentibus, pueris eum deducentibus, cum ramis palmarum, clamantibus jugiter omnibus: *Benedictus qui venit in nomine Domini* (*a*). Fuit quidem illa hodierni triumphi imago quædam, ſed triumphus iſte cœleſtis o quantum terreſtri illo præſtat! Illam enim terreſtrem Jeruſalem, Chriſtus humilis; hanc verò cœleſtem, glorioſus: illam brevì moriturus; hanc ſemper regnaturus ingreſſus eſt: illic a pueris; hic ab Angelorum exceptus choris. Beati verè, qui, meditando, cœleſtis hujus triumphi ſpectatores fieri merentur! Obſtupeſcunt hodie Cœli, dicentes: *Quis eſt iſte Rex gloriæ* (*b*)? Mirantur Angeli, videntes carnem noſtram ſuper omnes cœleſtium ſpirituum ordines collocari ad dexteram æterni Patris. O ſingularis dignitas, jure ſublimi illi Salvatoris noſtri Humanitati reſervata! Eò namque nulla pura creatura poteſt aſcendere; unde Paulus (*c*) *Super principatum* &c. *conſtituit illum ad dexteram ſuam*. Sed cogitemus, quæſo, dilectiſſimi, cur eò aſcenderit Chriſtus: an propter gloriam ſuam ſolùm? imo èt propter nos etiam; decebat tam magna dignitas, tam profundam Chriſti humilitatem, tam acerbos, quos pertulerat, cruciatus, tam diram mortem: *Exinaniverat* enim *ſemetipſum; propter quod èt Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen* (*d*). Sed propter nos etiam hodie Dei Filius aſcendit in Cœlum, ut quos juverat ſemper in terris, juvet nunc etiam in Cœlis. Quid enim creditis, in ſublimi illo loco conſtitutus faciat? Sacerdos eſt æternus, perpetuus Advocatus noſter; unde ſi quis noſtrûm peccaverit, ne deſperet, o Fratres; *Advocatum* enim *habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum* (*e*). Pœnitentiam agite, o Filii, animum ne abjicite, vires aſſumite: advocat Chriſtus efficaciſſimè, offert continuò Patris oculis ſacratiſſimas illas

(*a*) *Matth. XXI. v. 9.*
(*b*) *Pſalm. XXIII. v. 8.*
(*c*) *Ad Epheſios I. v. 20. & ſeq.*
(*d*) *Ad Philipp. II. v. 7. & 9.*
(*e*) *I. Joannis II. v. 1.*

illas ſuas plagas, caput ſpinis transfixum, manus ac pedes clavis perforatos, latus apertum, totum corpus vulneratum; profert in medium profundiſſimam ſuam illam humilitatem, ſummam illam obedientiam, qua, ut Patri obtemperaret, impiis etiam carnificibus obedire non recuſavit: clamant, clamant altiſſimis vocibus plagæ illæ. Sanguis Abel clamabat de terra; clamat èt Chriſti ſanguis in Cœlo: at ille Abel, hominis eſt ſanguis; hic Chriſti, Filii Dei vivi; clamat ille vindictam; nil aliud clamat hic, niſi miſericordiam, niſi peccatorum remiſſionem & veniam; heu quàm inter ſe voces hæ differunt! Quis jam ultra deſperet, quis in peccatis marceſcat, quis vitam non emendet, hujuſmodi habens Sacerdotem æternum, & Advocatum apud Patrem? Sedet ad dexteram Patris, quia in plenitudine eſt poteſtatis, ut bona ſua omnia nobis inde communicet, diſtribuat abundantiſſimè miſericordias ſuas. Quàm magna inde dona ad Apoſtolos ſuos in ſanctiſſimo Pentecoſtes die miſit! Hic eſt glorioſæ hujus Aſcenſionis nobiliſſimus fructus: *Si enim non abiero* ille ipſemet dixerat (*a*) *Paraclitus non veniet ad vos:* Ivit illuc parare nobis locum (*b*); Cœli poſſeſſionem accepit, in qua èt pro nobis perſiſtit; cum eo caro noſtra Cœlum intrat, cum eo humana conſcendit natura, cui aliàs dictum fuerat: terra es, & in terram revertèris. Quis ob hæc igitur hodiernam feſtivitatem, non modò Chriſti Salvatoris noſtri, ſed noſtram etiam eſſe non dicat? Eſt, Fratres, nobis communis cum Chriſto ſolemnitas hæc; conſideremus igitur, quid a nobis potiſſimum requiratur, ut fructus ampliſſimos inde provenientes capere poſſimus: quos interim dum dicere aggredior, vos ſolitas pauperibus eleemoſynas erogate, quæ omnium maximè ad Cœlum iter inſtruunt.

Secunda Pars.

Aſcendit Dominus, & o quàm altè, ſupra omnes Angelorum choros, ad dexteram Patris; ſed heu quot ſunt fidelium corda, in quibus Chriſtus remanet vilis, & depreſſus! Id igitur nobis eſt in primis curandum, ut aſcendat in cordibus noſtris Chriſtus: ſed audite quonam modo. Aſcendit quidem Dominus in Cœlum ad Patris dexteram, quo loco nullus ſublimior excogitari poteſt; ſed multi hac eum ſublimitate in ſe ipſis defraudant: lugendum mihi potius hìc eſſet, quàm loquendum. Heu quot, & quàm multa miſeri

(*a*) *Joann. XVI. v. 7.* | (*b*) *Ibidem XIV. v. 2.*

miſeri mortales altiſſimo Chriſto præponunt! Præfert avarus vel minimum lucellum Dei Filio; carnalibus vitiis implicitus, nonne ut carni ſuæ complaceat, Dei Creatoris ſui obliviſcitur? Qui terrenos ambiunt honores, omnia, præter Chriſtum, curant. Videturne vobis, in iſtorum cordibus aſcendiſſe Chriſtus: an non deſcendit potius? Et, quantùm eſt hodierno die ſuper omnes Cœlos exaltatus, nonne tantùm eſt in multorum cordibus infra omnia minima demiſſus? Hi Chriſtum rebus omnibus ſubjiciunt, Infernum acquirunt, Paradiſum perdunt, gratiam Dei nihili faciunt. O miſeri peccatores, quomodo deprimitis Dei Altiſſimi Filium ſuper omnes ſpiritus Angelicos exaltatum! Clamat, o iracunde, Chriſtus: Diliges inimicum tuum; redde pro malo bonum (a); nam ſic præcipio; ita exemplo, & verbo docui. Clamas èt tu: injuriam mihi intulit homo; inglorius ſum, niſi ulciſcar, niſi pœnas de eo ſumam; heu te miſerum! Chriſti monita ſpernis, negligis præcepta, voces audire renuis, & vindictam ſolùm appetis. Tu, qui tibi ventrem conſtituis Deum, ventri, quamdiu vivis, indulgendum tibi perſuades; voluptatum luto ſemper immergeris: objicit Chriſtus, quia nihil pollutum intrabit in cœleſtem illam Jeruſalem, &, te tamen volente, cedit ſuaſio Chriſti, Satanicæ ſuggeſtioni. Et in vobis aſcendit Chriſtus? imo in vobis non potius deſcendit? Aſcendat, aſcendat, Fratres; demus ei locum ſuum; rebus omnibus eum anteponamus; hoc enim niſi fiat, ſalvi eſſe non poterimus. Vos, qui in Magiſtratu eſtis conſtituti, Deum omnibus anteponite; qui mercaturam exercetis, identidem facite. Animadvertant omnes, quid Dei Filius præcipiat, ut ei in omnibus omnes obtemperemus, ut ejus honorem & gloriam omnibus anteferamus; ubi de ejus honore agatur, & honorem noſtrum & opes, famam & amicos nihili faciamus; hic eſt enim locus, qui ei debetur: & beati, qui hoc faciunt; qui, quemadmodum hodie ſuper omnes Cœlos exaltatus eſt Chriſtus, ſic in ſeipſis ſuper omnia illum exaltant! Hoc ſi fiat, quàm rite omnia erunt compoſita; quàm qui in dignitate ſunt conſtituti, Deo erunt accepti; quàm qui mercaturam exercent, cœleſtes ſibi theſauros comparabunt; quàm denique univerſa hæc Civitas rectè inſtituetur!

Sed debemus èt nos unà cum Chriſto, ſpiritu aſcendere, ut tamdem re ipſa aſcendamus glorificati in Cœlum. Habent hoc cuncta Chriſti Domini myſteria, ut & exemplum nobis præbeant,

(a) *Matth. V. v.* 44.

quod ſequamur, & vires addant, quibus id aſſequamur. Mortuus eſt Dominus Jeſus, ut èt nos peccato moriamur: ejus mors nos ad id juvit. Surrexit ipſe, ut èt nos reſurgentes, in novitate ſpiritus ambulemus; ſic èt aſcendit in Cœlum, ut èt nos ſpiritu aſcendamus, & tamdem etiam glorioſè. Sed heu quàm nequiter multi volunt aſcendere! Studet ſuperbus omnibus anteferri, omnes deſpicit, ſe omnibus ſuperiorem exiſtimat: cur hoc, miſer, niſi ut aſcendat? Ut illatas alter ulciſcatur injurias, ſe ipſum, Dei oblitus, perdit. Quàm multi patrimonia ſua vanis & ſuperfluis expenſis conſumunt, & filios ſuos miſeros reddunt; & hæc omnia tantùm, ut aſcendant? Heu infelices! Spiritus hic eſt patris peccati, Satanæ, qui dixit in corde ſuo: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo* (a); abominabilis ſpiritus Deo, quo Lucifer e Cœlo in barathrum prolapſus eſt; quo primos noſtros parentes miſerrimos reddidit: *Eritis* eis ſuggerens *ſicut Dii, ſcientes bonum, & malum* (b). Hoc etiam nunc ſpiritu perpetuus animarum noſtrarum hoſtis domos evertit, familias enervat, quandoque etiam extinguit; dum intolerandam ſuperbiam excitat in fœminis, quæ ceteris invidentes, mille veſtibus non contentæ, patrimonia filiorum ſuorum nuda relinquunt; quod eſt in cauſa, ut innumeri hinc prodeant illiciti contractus, quò earum immoderatis cupiditatibus infelices Viri habeant, unde aliqua ex parte ſatisfaciant. Undenam, quæſo, tot jurgia & contentiones, diſſidia & lites, homicidia & neces, niſi ex hoc aſcendendi appetitu? Sed aliter vobis, o Fratres, eſt aſcendendum: ſpiritualiter videlicet. Aſcendit Chriſtus per Crucem, humilitatem, paupertatem, per vulnerum & diræ mortis Paſſionem, ſic èt te, o Chriſtiane, oportet aſcendere: hac tibi incedendum eſt viâ, ut parvus ſis in oculis tuis, ut ea amplectaris, quæ Mundus parvi facit, ut pueros ac rudes Chriſtianæ doctrinæ elementa doceas, licèt id multi negligant: memor quia nobiliſſimum hoc & Apoſtolicum munus eſt, Apoſtolis ipſis a Domino injunctum, & eorum ſucceſſoribus Epiſcopis; quia hoc eſt, Chriſti eſſe in lucro animarum coadjutorem: ut pauperibus in Xenodochiis præſtes obſequium; in iis denique omnibus te exerceas, a quibus qui Mundum admirantur, abhorrent: hac enim, & non aliâ viâ, in Cœlum aſcenditur. Sed, proh dolor! quàm multi, peccatorum vinculis irretiti, veluti humi depreſſi, ſe ſe in altum tollere nequeunt, de quibus rite Propheta: *Adhæſit pavimento anima mea* (c). Sed clament hi ad Chriſtum: *Trahe* nos

(a) *Iſaiæ XIV. v.* 14. | (b) *Geneſ. III. v.* 5. | (c) *Pſal. CXVIII. v.* 25.

nos Domine, & *poſt te in odorem unguentorum tuorum curremus* (*a*): quàm multos annos, bone Deus, inutiliter conſumpſimus! Incipiamus jam tamdem ſomnum excutere, ad Cœlum tendere; ſumus quidem infirmi & debiles, ſed Aſcenſione tua nobis tu vires contuliſti. Sit, o fratres, in Cœlis converſatio noſtra: cogitet intra ſe crebrò quilibet noſtrûm: homo ſum, nobiliſſimum poſt Angelos Dei opus, ad ejuſdem imaginem conditum, pretioſiſſimo Dei Filii ſanguine redemptus, ad cœleſtem Patriam poſſidendam natus; & hìc ſemper depreſſus jacebo? numquam oculos in Cœlum dirigam? hanc dignitati meæ injuriam faciam? Abſit hoc a nobis, fratres: ſit cor noſtrum, ubi èt theſaurus noſter: ſit in Cœlis theſaurus noſter, non autem in terris; & nos felices! Si enim, ùt inquit Auguſtinus, fuerit ibi cor, èt hìc erit requies: ſi in Cœlo cor, quod eſt Patria noſtra, in qua Pater noſter eſt Deus, frater Chriſtus, concives Angeli, ubi omnia bona, erit èt nobis in hoc ſeculo requies; leves erunt injuriæ, faciles moleſtiæ, dulces perſecutiones: qui ſæpe Patriæ illius recordabitur, facilè injuriarum obliviſcetur, dicente Scriptura: *Memento noviſſimorum, & deſine inimicari* (*b*). Memento frater iracunde, quia brevi, & citiùs fortè, quàm putes, es moriturus; nonne tunc inimicis tuis velles peperciſſe? Cur non jam id, quod facilè potes, facis, quod tunc feciſſe velles, & vix facere commodè poteris? At malè (inquies) fecit, qui me ad iracundiam provocavit: èt id fateor, ſed eſt tamen propter Deum amandus; cur non potius memoriâ repetis, quoties ipſe Deum læſeris? O nos miſeros, ſi ſic Deus nobis eſſet illiberalis, ùt nos fratribus noſtris ſumus! *Memorare* frater *teſtamentum* Dei, *& deſpice ignorantiam* (*c*); quid aliud tibi teſtamento Deus reliquit, quid præcepit aliud, niſi pacem, niſi caritatem, niſi fraternum amorem? *Homo homini reſervat iram, & de peccatis ſuis deprecatur* (*d*)? Vide quàm graviùs tu Deum læſeris; confer offenſum Deum cum te ipſo, cui injuriam levem intulit frater, & vide, quàm te in remittendis injuriis promptum eſſe oporteat; qui enim non habet pacem cum fratre, nequit habere cum Deo. Sed dices fortè: non odi eum, qui me probro affecit, jam ei indulgeo; ſed ſua ipſe curet, & ego mea; illum alloqui nolo. Cave frater; neque enim Deum fallere poteris; veniet mors, quæ omnes has cordis tui duplicitates aperiet; & tunc, qua id intentione feceris, innoteſcet.

(*a*) *Cantic. Cantic. I. v.* 3.
(*b*) *Eccleſiaſtici XXVIII. v.* 6.
(*c*) *Ibid. v.* 9.
(*d*) *Eccleſiaſtici XXVIII. v.* 3. & 4.

Sed jam dicendi finem faciamus, fratres: duo dumtaxat vobis propono, quæ ex ipſo Evangelii ſacri contextu eliciuntur, quorum alterum ad Paſtores omnes; alterum verò ad populos, & ad vos ſpectat. Dixit aſcenſurus Dominus Jeſus diſcipulis ſuis: *Eritis mihi teſtes* (*a*); quo oſtendit, Epiſcoporum & Paſtorum omnium præcipuum munus eſſe, teſtificari, Chriſti myſteria annunciare, prædicare Evangelium omni creaturæ. Sublimis & altiſſimus eſt Chriſtus, nec tamen noſtro dedignatur famulatu, & nobis, veluti gloriæ ſuæ inſtrumentis, uti non recuſat: ideo in ſacris & libris, & Conciliis tam ſæpe inculcatur, Paſtorum eſſe munus prædicare, quos Deus *teſtes* ſuì eſſe hodie ſtatuit; eos autem minimè mutos, nam teſtes loquuntur. Audite, quàm ſeriò hoc Apoſtolus Paulus Timotheo præcipit: *Chariſſime*, *teſtificor coram Deo* (tremendum ſanè verbum) *prædica verbum*, *inſta opportunè*, *importunè*, *argue*, *obſecra*, *increpa* (*b*).

Gaudete vos fratres, talem nacti Paſtorem, qui in hoc potiſſimum muneri ſuo minimè deeſt, utpote præcipuo; nam èt Apoſtoli, hujus rei non ignari, verbi prædicationi ut faciliùs incumberent, Diaconos elegerunt, quibus alia munera reliquerunt; quo fit, ut nulla ſit excuſatione dignus Paſtor, qui, quia Coadjutores habet, prædicare recuſat. Hinc infertur, fratres, quod ad vos potiſſimum ſpectat; veſtrûm ſcilicet eſſe, Paſtores diligenter audire, eorum prædicationibus intereſſe; correlativa ſunt enim Prælatus, & populus, Paſtor, & grex. Habent Paſtoris verba multò majorem, quàm Concionatorum aliorum vim, ùt enim Matris lac magis, quàm exteræ fœminæ, nutrit infantem; ſic èt proprii Paſtoris vox eſt attentiùs excipienda, quàm aliorum, utpote utilior; nam etſi multos habeatis pædagogos, non tamen multos patres. Eſt èt conſiderandum nobis in hoc myſterio, quòd mirantibus Apoſtolis Angeli apparuerunt, futurum Chriſti adventum ad extremum judicium prænunciantes; neque id temerè, aut abs re, ut intelligat ſcilicet quilibet noſtrûm, de omnibus Chriſti Salvatoris noſtri myſteriis, donis, & muneribus arctiſſimam nobis eſſe reddendam rationem, ut iis non ſolùm gaudeamus, ſed timeamus etiam, ne iis abutamur; ne mortuo pro nobis Dei Filio, infructuoſum nobis ejus Sanguinem faciamus; ne, eo in Cœlum aſcendente, nos etiam aſcendere negligamus. Chriſtus caput noſtrum aſcendit, ut in membra ſua, fideles homines, ſua dona diffundat, quibus frui nequit, qui Prælatis ſuis non paret, per quos communicat Chri-

ſtus

(*a*) *Act. Apoſt. I. v.* 8. | (*b*) *II. ad Timoth. IV. v.* 1. & 2.

ſtus gratias ſuas & dona; nam ſicut caput in membra tantùm viva vires ſuas infundit; ſic èt homo membrum Chriſti vivum ſit, neceſſe eſt; quòd ſi quando moriatur, ad pœnitentiam, qua in vitam redeat, citò confugiat. Curemus omnes, fratres, ut vivamus, ut divitiis his ſpiritualibus fruamur. Da bone Jeſu animabus his pretioſo tuo Sanguine redemptis, ut aſcendant: *Beatus* enim *vir, cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit* (a). Da Domine, ut aſcenſiones diſponamus; ſi quando cadimus, ſurgamus illico. Scitis, quid ſit aſcenſiones diſponere? Eſt ſemper meliora proponere; Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento animam ſuam frequentiùs reficere; docendis pueris doctrinam Chriſtianam incumbere; ad Oratorium convenire; parcere inimicis; juſtè mercaturam exercere: hæ ſunt aſcenſiones in hac lacrymarum valle diſponendæ; ſic enim itur de virtute in virtutem, & videbitur tamdem Deus Deorum in Sion in cœleſti illa Patria, ad quam nos perducat Dei bonitas. Amen.

HO-

(a) *Pſalm. LXXXIII. v. 6.*

HOMILIA XIII.

IN

PENTECOSTE

Habita in Metropolitana Mediolani

Anno MDLXXXIII. XXIX. Maji.

SI VISIBILIS hic, quem oculis cernimus, Sol, Princeps Excellentiſſime (*a*), voſque Auditores dilectiſſimi, quò altiùs ſupra nos elevatur, efficaciùs radios ſuos mittit, & in Orbem hunc inferiorem influit; æquum ſanè eſt & congruum, ut Sol juſtitiæ Chriſtus Jeſus, in Cœlos elatus Sanctiſſimo Aſcenſionis die ad dexteram æterni Patris, emittat ſingulares radios, virtutis ſuæ plenos; effundat ex ſublimi illo loco igneos radios, atque mirabiles primitias Spiritus ſui ſuper diſcipulos ſuos, ut deinceps ſponſæ ſuæ Eccleſiæ ſemper adſit Spiritus ille Patris ſui. O admirabilis miſſio! o ſolemnis dies! o ſublime myſterium! o celebranda, atque omni honore proſequenda feſtivitas! ſi eam in ſe conſideremus; ſi cum ceteris feſtivitatibus, ac Chriſti Domini noſtri myſteriis conferamus; ſi demum fructus, qui inde in nos derivant, perpendamus. Verùm quis de divino Spiritu, abſque eodem Sancto Spiritu, præſumat loqui? Nemo ſanè nec de eo verba facere poteſt, nec vos loquentes audire valetis, niſi is ipſemet Spiritus præſto ſit omnibus. *Nemo novit*, dicebat vas electionis Paulus: *quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt* (*b*). Quantò igitur minus quis noverit de Spiritu Dei diſſerere, ſine ejuſdem Spiritus inſtinctu? Eſt igitur & mihi locuturo, & vobis audituris dilectiſſimi, ſingulare refugium, ad eumdem recurrere Spiritum. Deberemus quidem igneis linguis de cœleſti hoc igne hodie

(*a*) Adminiſtrabat eo anno Mediolanenſem Civitatem ac Provinciam, Gubernatoris nomine, D. Carolus Aragonius Dux Terrænovæ, Princeps Caſtri-Vetrani &c.

(*a*) *I. ad Corinth. II. v.* 11.

die vobiſcum agere; & quoniam id nobis minimè permittitur, faxit ſaltem pro caritate ſua Paracletus Spiritus, ut, quemadmodum Iſaiæ labia igne, ſic èt lingua noſtra, Spiritus ardore purgetur, atque ex ignito corde ac ſpiritu, ejuſmodi verba egrediantur, quæ corda itidem veſtra divino amore incendant, veſtræque omnium animæ caritate æſtuantes hinc recedant.

Legitur in libris Regum perpulchra illa Eliæ hiſtoria (*a*): quòd cùm fuiſſet ſiccitas magna ſuper terram (annis enim tribus cum dimidio clauſi fuerant Cœli, neque dederant imbres ſuos) tamdem, cùm Propheta Sanctus Elias gratiſſimum illud Deo obſequium præſtitiſſet, falſos illos Prophetas Idolorum cultores, qui Idololatriis ſuis univerſum Populum contaminabant, penitus exterminando, Montem Carmeli conſcendit, ubi proſtratus in terram, Deum diutiùs cùm oraſſet, ſæpius ſervum ſuum ad mare miſit, ut, quid videret, ei quamprimum renunciaret; qui jam inde ſeptimò rediens, vidit denique nubeculam quamdam parvam, e mari ſurgentem, hominis imaginem referentem, quæ ſurſum tendens, condenſari paulatim cœpit ita, ut non multò poſt in abundantiſſimam pluviam deſierit, quæ univerſam terram irrigavit, ac magnam frumenti copiam producere fecit, qùa omnis populus dira eſt fame liberatus. Erat maxima ſiccitate afflictus Mundus univerſus, Auditores, cùm nubes illa, ſanctiſſima Chriſti Humanitas, Dei unigenitus Filius, e Cœlo deſcendit in terram; tranſierant jam vices ſeptem, ſeptem nempe Chriſti myſteria, cùm, aſcendente illo in Cœlum, nubes hæc in altum & ſublime ferri cœpit, unde, quæ toties Apoſtolis ſuis promiſerat, effudit, imbrem videlicet hunc & fœcundiſſimam Sancti Spiritus pluviam, ignitas ac ardentes linguas. Hoc eſt, quod hodie Sancta per univerſum Mundum recolit Eccleſia; quem diem, ſi in ſe diligentiùs examinemus, celeberrimum eſſe comperiemus; eſt enim feſtum tertiæ in divinis Perſonæ, Sancti Spiritus, qui Patri & Filio eſt per omnia æqualis. Hodie Spiritus Sanctus ſe viſibiliter Mundo manifeſtavit, in igne, amoris ſui magnitudinem ſignans, in linguis verò, Apoſtolorum munus & officium denotans, quod futurum erat Evangelicæ prædicationis miniſterium. Si autem ceteris anni ſolemnitatibus, Filii, præſentem comparemus, o quàm eſt magna hodierna feſtivitas, qua miſſionis Spiritus Sancti memoria celebratur! Eſt certè terminus, eſt finis myſteriorum omnium Chriſti Redemptoris noſtri. Quorſum enim puta-

(*a*) *III. Regum XVIII. v.* 41. *& ſeqq.*

putatis, natus ſit Chriſtus? cur in terris converſatus? cur tot pertulit labores? cur tam multas ſubiit moleſtias? cur mortem viliſſimam non exhorruit? cur reſurrexit a mortuis? cur demum in Cœlos aſcendit, niſi ut promiſſum Spiritum Sanctum mitteret nobis? Videte igitur, Animæ dilectiſſimæ, qualem hodierna ſolemnitas a vobis exigat præparationem; ejuſmodi nempe, quæ cetera omnia diſpoſitionum genera in ſe una complectatur, quibus nos Mater Eccleſia ad cetera ſingula Chriſti Domini myſteria & Nativitatis, & Paſſionis, & Reſurrectionis, & Aſcenſionis, præparare contendit. Hoc præ ceteris myſteriis habet hodiernum, quòd alia ſingula ſingulis tantùm convenire videntur actionibus: Natalis namque Domini dies, ei, quo natus eſt, congruit; Paſſionis itidem, mortis diem deſignat; Paſcha, Reſurrectionis Dominicæ diem oculis ſubjicit; in Cœlos Aſcenſio, Chriſti Domini aſcenſum refert præcipuè: ſed miſſio hæc hodierna Spiritus Sancti, perpetua eſt, & ſemper permanet; perpetuis enim temporibus mittit Rex Cœli, & terræ Deus in Fidelium animas Spiritum ſuum. Vultis, Auditores, noſſe, quàm dies hic ceteris præſtet? Cur, quæſo, aliorum Chriſti myſteriorum fructus, aut quomodo hominibus communicantur, niſi Spiritus Sancti miſſione? Quid namque profuiſſet hominibus Filii Dei carnalis nativitas, quid mors, quid cetera omnia, niſi mortalium corda Sancti Spiritus gratia penetraſſet? Quàm pauci tamen ſunt, qui, ùt deberent, hæc animo meditentur? qui præſentis feſtivitatis ſolemnitatem agnoſcant? quam tamen eò diligentiùs omnes conſiderare deberent, quò hæc præ ceteris, magis eſt noſtra, magis nobis propria; nam aliæ Sanctorum ſolemnitates vèl ex ipſo nomine denotant, etſi aliquatenus ſint noſtræ, utpote uſui noſtro inſervientes, ſe tamen eorum eſſe præcipuè Sanctorum commemorationi dicatas, quorum referunt nomina; ùt Apoſtolorum Petri, & Pauli, Martyrum Stephani, Laurentii &c. Idem èt in Chriſti celebrandis myſteriis eſt perſpicuum; Nativitatis enim dies, illud Chriſti myſterium in memoriam reducit; ſic èt cetera omnia: At feſtivitas hodierna, tota noſtra eſt. Miſſio Spiritus Sancti ad nos, & propter nos facta eſt; vèl ipſa vox, non niſi munus & egregium Dei nobis conceſſum ſignificat donum, quo Mundus locupletatur, quo Sancta Mater Eccleſia infinitis eſt gratiarum theſauris ditata. Fuit quidem ſpeciali quodam modo, Sanctis fidelium primitiis Apoſtolis hic Spiritus datus; ſed quorſum obſecro? niſi ut nobiſcum ſemper eſſet, ut Eccleſiæ Dei numquam non adeſſet; *ut*

maneat,

maneat, dixerat Chriſtus, *vobiſcum in æternum* (*a*); ut ignis hic noſtris ſit continuò adjunctus operibus; ut eo repleti multi ſingulis temporibus in Dei eſſent Eccleſia. Annon meminiſtis, o filii, in veteri Teſtamento ignem ſuper Moyſi ſacrificium miſſum fuiſſe, quem ſemper accenſum, nova lignorum ſuppoſitione, retineri mandaverat Deus; nec alium, ſeu extraneum, præter illum, ſacrificiis adhiberi: quem poſtea populus Iſraëliticus, in Babyloniam tranſiens, in puteo abſconſum (*b*), ex dira ſervitute reverſus, ibidem in aquam craſſam ac pinguem, converſum reperit, qua protinus oblatum Deo ſacrificium exarſit? Mittit Evangelicæ legis tempore, in novo amoris Teſtamento, novum hunc ignem Dominus, qui operibus noſtris ſemper adſit, abſque quo ei minimè placeant; quo oblationes & ſacrificia omnia noſtra conſocientur. Sed fuit munus hoc præcipuè Apoſtolis datum: quomodo igitur (dicitis) eſt noſtrum in primis? At donum, dilectiſſimi, cujus obſecro eſt? nonne ejus, cujus eſt gratiâ donatum, cujus intuitu conceſſum? Cur tantâ fuit Apoſtolis hodierna die munus hoc majeſtate donatum? Aſpicite munus, & en vobis erit plenè ſatisfactum. Linguæ fuerunt, & igneæ; linguæ, ut illi ad Evangelium nobis prædicandum mitterentur; igneæ, ut caritatis flammâ Mundum univerſum ſuccenderent. Nonne ergo nos miſſionis hujus ultimus finis ſumus? an non noſtri causâ advènit Spiritus Sanctus? O admirabilem! o ſingularem Dei bonitatem! Quam, quæſo, huic caritati rependemus caritatem? quo amorem hunc amore excipiemus? Cetera etenim Feſta, ſeu Chriſti myſteria, effectus ſunt ſui erga nos amoris, qui fecit, ut naſceretur, qui effecit, ut moreretur, qui in cauſa fuit, ut a mortuis reſurgeret, cujus gratiâ in Cœlos aſcendit. In hodierno verò myſterio, ipſemet Amor eſt Mundo donatus, Apoſtolis communicatus, Eccleſiæ Sanctæ conceſſus, ad nos tranſmiſſus Patris & Filii mutuus & reciprocus Amor; cujus amore, quis amore non ardeat, niſi & amoris, & humanitatis omnis ſit expers? Hic vos, o filii, dum nonnihil quieſco, & me ad cetera paucis proſequenda accingo, compellat ad veſtrum in proximos & fratres veſtros amorem, piis eleemoſynis ac largitionibus, comprobandum.

(*a*) *Joannis XIV. v.* 16.

(*b*) *II. Machab. I. v.* 19. *& ſeq.*

SECUNDA PARS.

Quid voluit hodierno myſterio nobis communicare Deus, Dilectiſſimi? Quis id dicere umquam poſſit? Tempus certè nullum ſatis eſſe poteſt ad vèl minimam hujus rei partem exprimendam. Omnes (dicam uno verbo) benedictiones, omnia nobis largitus eſt dona, omnia hodiernâ Sancti Spiritus miſſione comprehenduntur. Datus eſt hodie nobis in Tutorem, in Patrem, in Doctorem, in Ducem, qui futurus eſt nobis conſilium, ſalus, & fortitudo noſtra. Tollite a nobis, (quod avertat Deus) Sanctum hunc Spiritum; quid homine miſerius, quid infelicius, quid pauperius excogitari poteſt? Nihil nec facere, nec loqui, nec cogitare boni, ullo modo poterimus: *Nemo*, inquit vas Spiritus Sancti Paulus, *poteſt dicere Chriſtus Jeſus, niſi in* hoc *Spiritu Sancto* (*a*); adeò ſumus infirmi. Obſcurata fuerat humana mens, mille errorum tenebris obumbratus erat intellectus, viribus erat deſtituta voluntas, & ad ſummam debilitatem redacta, totus denique homo in maximam prolapſus erat ruinam; cùm miſit hodie Deus conſolatorem Spiritum ſuum, qui & mœſtos erigeret, & debiles conſolidaret, & languidos recrearet; de quo multo ante in Sacris Scripturis dictum fuerat, vaticinante Iſaia Propheta: *Conſolabitur Dominus Sion, conſolabitur ruinas ejus* (*b*). Hunc nobis promiſerat Chriſtus Tutorem, dicens: *Non relinquam vos orphanos* (*c*). Noverat ipſe, quàm hujus conſolatoris adventu indigeremus; & non immeritò dixerat: *Expedit vobis, ut ego vadam; ſi enim non abiero*, niſi a corporeis oculis veſtris Humanitatem, & carnem meam ſubtraxero, *Paraclitus non veniet ad vos; ſi autem abiero, mittam eum ad vos* (*d*). Non ignorabas tu Chriſte; imo verò, multò meliùs nobis ſciebas, quæ noſtra eſſet indigentia: & idcirco Spiritum Sanctum tuum hodie in nos effudiſti, cujus primùm munere, ex animis noſtris ignorantiæ tenebræ ſunt depulſæ; illuminatus intellectus noſter, ut jam, quæ nobis ſint agenda, quæ itidem fugienda, ſciamus omnes; aperta ſint nobis præcepta Dei; & longè clariùs ac faciliùs, quàm antiquis veteris Teſtamenti Patribus, quibus aperiebat quidem lex ipſa præcepta tua, eaque ſervanda & vitanda docebat tantùm. At conſolator Spiritus, non modò nos hæc omnia docet apertiùs, ſed èt vires ſubminiſtrat, quibus ea & agamus, & fugiamus; imo èt ad id ardentiſſimos

(*a*) *I. ad Corinth. XII. v.* 3.
(*b*) *Iſaiæ LI. v.* 3.
(*c*) *Joannis XIV. v.* 18.
(*d*) *Ibid. XVI. v.* 7.

ſimos continuò ſtimulos addit, mirabili quodam & efficaciſſimo modo, quo fit, ut nemo deinceps noſtrûm ſe a legis & divinorum præceptorum obſervatione excuſare valeat vel eorum ignoratione, vel obſervandi difficultate; utrumque enim abſtulit Spiritus, intellectus noſtri illuminatione, & voluntatis corroboratione. Exiſtimas o Philoſophe, o moralis homo, qui rationi conſonam & conformem omnino vitam ducis, te Sancti Spiritus donis, vèl in ipſis ſecundùm virtutem actionibus non indigere? Ah quantùm falleris! quàm toto Cœlo aberras! Si humanam prudentiam tuam, huic ſpirituali conferas prudentiæ, nonne eam ſtultitiam factam eſſe comperies? Quot ea eſt erroribus conferta? Quàm multas habet admixtas ignorantiæ tenebras? Quàm te depreſſum, ac vilem retinet! At econtra quàm te ſublimem reddunt; quàm animum tuum ſuper terrena omnia elevant Sancti Spiritus dona, quantùm ea, quæ iis donatus agis & dicis, ſunt iis præſtantiora, quæ humana tantùm ſuggerente prudentia vel feciſſes, vel dixiſſes! Hæc ſibi ſtudio a Domino Deo dari poſtulabat mortalium omnium ſapientiſſimus Salomon, cùm dicebat: *Da mihi Domine ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam &c.* (*a*), ut mecum ſit. Putatiſne, humanam ille tantopere exoptaret ſapientiam? Imo verò non, ſed *ſedium* Dei *aſſiſtricem*, ſed divinam, ſed Sancti Spiritus donum, quod hodie, cùm *factus eſt repentè de Cœlo ſonus* (*b*), e Cœlo in Apoſtolos infudit Deus, ut eos ſapientiſſimos redderet.

Quis innumera hujus Spiritus dona enumerare valeat, quæ & tot ſunt, & tanta, ut nec enumerari, neque deſcribi poſſint? Inter ea autem, præcipua illa eſſe videntur, ſapientiæ donum, intellectus, conſilii, fortitudinis, ſcientiæ, pietatis, & divini timoris, quæ ideo omnia & ſingula e Cœlo pluit hodie Chriſtus, ut omnibus omnium hominum generibus proſint, ut juvent omnes in gradu ſuo, ſtatu, & conditione, qui iis tantopere indigent. Nam (ùt cetera omittam) heu quàm miſeris hiſce temporibus fortitudinis dono egemus! Quàm multi, ob vanos hominum reſpectus, ob inanes vulgi voculas, ab incœptis fœdiſſimè deſiſtunt, animum abjiciunt, a bono opere retardantur! Me (inquit ille) hypocritam dicent, me ſimulatorem, qui Eccleſias frequentare, qui crebrò Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumere, qui bonis & piis operibus incumbere animadverterint; ut igitur hujuſmodi voces effugiam, ne ludibrio ſim hominibus, vivam ùt ce-

(*a*) *Sapientiæ IX. v. 4.* | (*b*) *Act. Apoſt. II. v. 2.*

teri, communem vitam amplector. Abjecti animi (ait alter) me omnes nuncupabunt, vilem ac timidum exiſtimabunt, & palam vocabunt, ſi inimicos dilexero, ſi injuriarum oblitus, pacem mihi retinendam ſtatuero; injurias igitur illatas quamprimùm ulciſcar, ne qua fiat honoris mei diminutio. O miſeros homines, ubi eſt fortitudo veſtra, ubi vires, qui tam facile a bono deflectitis, & vobis ipſi cœleſtes adimitis triumphos? Hujuſmodi vobis affert hodie donum Spiritus Sanctus; videte, quàm id præcipuè fuerit hodie Apoſtolis elargitus. Ad minimam viliſſimæ ancillæ, & ſervi vocem, non ſemel Chriſtum Præceptorem Petrus Apoſtolus, a quo tot fuerat affectus beneficiis, a quo Coapoſtolorum Princeps effectus, quem tot miracula viderat facientem, etiam cum juramento negavit; at poſt Spiritus Sancti adventum, videte novum hominem, jam non ancillulas, aut ſervos, ſed nec Reges & Principes extimeſcentem, imo èt publicè objurgantem, ac dicentem: *Oportet Deo magis obedire, quàm hominibus* (*a*); non jam Chriſtum negantem, ſed publicè & apertè confitentem. Unde hæc mutatio? Unde huic tanta fortitudo? Unde huic tantus animus? Addidit (filii) Spiritus vires, mutavit animum, fortitudinem conceſſit inſuperabilem. Ceteri omnes Apoſtoli erant timore repleti, ſe in unum omnes abdiderant locum præ timore Judæorum; vix reperiſſetis, qui ſe Chriſti diſcipulum dici aut haberi permiſiſſet: at poſt hodiernum igneum Spiritus Sancti imbrem, ceſſavit timor omnis; jam gaudio & alacritate repleti *ibant* deinceps *gaudentes a conſpectu Concilii, quoniam digni habebantur, pro nomine Jeſu contumeliam pati* (*b*); jam eorum nemo horrebat mortem; jam cruces a longè ſalutabant; jam patibula appetebant; jam flagella, ſupplicia, opprobria, & omnium generum tormenta eis cariora eſſe non poterant. Hæc fuerunt Sancti Spiritus dona. At verò ſapientiæ, & conſilii dona quàm ſunt regendis civitatibus, quàm vobis, o qui Magiſtratus geritis, neceſſaria! Videte, quid in eligendo Joſue ſucceſſore ſervandum præceperit Dominus, dicens: *Tolle eum, in quo eſt Spiritus meus* (*c*); videte quid ad Joſaphat, Magiſtratus electurum dixerit (*d*). Abſque hoc ſpiritu injuſtæ ſunt juſtitiæ veſtræ, fatuæ ſapientiæ veſtræ. Hujus Spiritus defectus, omnium eſt errorum, omnium calamitatum, miſeriarum omnium & malorum unica & præcipua cauſa, tam in iis, quæ ad temporalem, quàm quæ ad ſpiritua-

(*a*) *Act. Apoſt. V. v.* 29.
(*b*) *Ibid. V. v.* 41.
(*c*) *Numer. XXVII. v.* 18.
(*d*) *II. Paralip. XIX.*

tualem ſpectant adminiſtrationem. Verùm de his omnibus Spiritus Sancti donis, & fructibus breviter ad vos, o filii, ſingulis hebdomadæ hujus diebus, quæ tota huic celebrandæ ſolemnitati eſt dicata, in diverſis Eccleſiis, in quibus èt Sacroſanctum Chriſma miniſtrabimus, verba faciemus. Hoc ultimo hujus ſermonis loco, vos obſecro, dilectiſſimi, ne irritam in vobis faciatis Dei gratiam; videte, quàm magnis vos Dominus muneribus donavit; animadvertite, quàm multa fecit, ut ſuum vobis communicaret Spiritum; cavete, ne culpâ veſtrâ omnia hæc fruſtra ſint facta; diſponite corda veſtra & animas veſtras; petite aſſiduò orationibus veſtris Spiritum hunc; *Si* enim *vos*, *cùm ſitis mali*, *noſtis bona data dare filiis veſtris*, *quantò magis Pater veſter de Cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe* (*a*)? Jam certi ſumus, imo certiſſimi; jam cavit nobis Chriſtus, promiſſione ſua infallibili, ſe Spiritum hunc nobis conceſſurum; vult eum nobis communicare, ſed vult etiam, ut nos eum continuò petamus: *Si quis ſitit*, *veniat* (inquit alibi) *ad me*, *& bibat* (*b*); requirit a nobis conſenſum noſtrum; vult, quod poſſumus, faciamus. Etiam Sanctis Apoſtolis ſuis toties Chriſtus Dominus & prædixerat, & promiſerat Sancti Spiritus adventum; videte tamen quid interim ipſi fecerint: Decem continuos dies a Chriſti Aſcenſione, in orationibus unanimes perſtiterunt, expectantes promiſſionem Spiritus venturi; & quorſum id? niſi ut manifeſtum nobis eſſet, etſi velit dona ſua Deus nobis communicare, media tamen a nobis etiam ad id neceſſaria eſſe adhibenda. Petamus igitur omnes, in hoc præſertim, cui incumbimus, Sanctiſſimo Miſſæ Sacrificio, in hoc Altaris myſterio, & oremus jugiter Dominum Deum, ut mittat in nos Spiritum Sanctum ſuum; eum ſacroſanctæ Sponſæ ſuæ, & Matri noſtræ Eccleſiæ præficiat, qui eam dirigat, qui cum ea ſit uſque ad conſummationem ſeculi, qui Mediolanenſem univerſum hunc populum ducat in viam ſalutis; ut omnia demum e cordibus noſtris tollat & evellat, quæ Spiritum ſuum impediant, quæ ei obſtent; ac in primis ſpiritum Mundi, rerum caducarum inordinatum amorem, quo nihil magis obſtat Spiritui Dei; deprimat ſuperbiam, vanitates auferat, Mundi reſpectus omnes eradicet, ut Sancto Spiritu pleni & hìc gratiâ abundemus, & Cœleſti tamdem gloriâ perfruamur. Amen.

HO-

(*a*) *Lucæ XI. v.* 13. | (*b*) *Joannis VII. v.* 37.

HOMILIA XIV.

AD
CONFIRMANDOS

Habita in Baſilica S. Simpliciani Mediolani
Feria II. poſt Pentecoſtem

Anno mdlxxxiii. xxx. Maji.

DOMINUS Deus, dilectiſſimi filii, mirabili illa ſua caritate, qua Mundum diligit, miro quodam modo cupit, Spiritum ſuum Sanctum eidem communicare: & ob hoc tam multa fecit & operatus eſt, ſed hoc præcipuè, quòd Filium ſuum unigenitum miſit e Cœlis in terras, qui ét propterea, cùm inter homines eſſet, dicebat: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut accendatur* (a)? Cur, quæſo, putatis trigintatrium annorum ſpatio, quo inter homines fuit, tot eum labores ſuſtinuiſſe, tot vigilias tot cruciatus pertuliſſe, mortem denique ipſam non exhorruiſſe, niſi ut Cœlum conſcendens, conſummatis omnibus ſalutis noſtræ myſteriis, mirabilem illam decerneret Spiritus Sancti miſſionem, quam hoc ſacro tempore recolimus, qua viſibiliter in linguis igneis, in Sanctiſſimos deſcendit Apoſtolos? Communicavit quidem tunc Deus Spiritum ſuum iis, miro quodam modo ac privilegio; numquam tamen deſinit, aut deſiſtit, eumdem variis modis, fidelium cordibus infundere, eorum præſertim, qui ad id ſe diligenter diſponere ſatagunt. Sunt quidem plurima ad id opportuna media, ſed ceteris omnibus longè præſtantiora ſunt Sacramenta Sanctiſſima. Inter ea autem, ad hunc potiſſimum finem, inſtitutum eſt Sacroſanctum hoc Chriſmatis Sacramentum, quo præſertim homines divinæ gratiæ pretioſiſſimis cumulantur theſauris, & mirum in modum ditantur. Ejus autem miniſterium ac diſpenſationem, nobis Epiſcopis committere dignatus eſt Dominus, quo

(a) *Lucæ XII. v.* 49.

quo muneris hujus nobilitas, & doni excellentia clare vobis omnibus innoteſceret: alia quippe Sacramenta Presbyteris omnibus & Sacerdotibus commiſſa ſunt, hoc verò ſolis Epiſcopis adminiſtrandum reliquit; perfectiorem enim decebat eſſe Sacramenti hujus Miniſtrum, quo èt homo ad perfectionem reducitur. Quænam igitur noſtræ ſunt, & Epiſcoporum omnium partes? Non aliæ profectò, niſi ut, quemadmodum tam multa operatus eſt Chriſtus (ùt jam ab initio diximus) hujus dumtaxat miſſionis gratià, incumbamus èt nos in id diligentiſſimè, omneque ſtudium & curam adhibeamus, ut Fideles omnes fidei noſtræ commiſſi, ad munus hoc præſtantiſſimum ſuſcipiendum ſoliciti accurrant. Id eſt in cauſa, ut èt nos quanta maxima poſſumus ſolicitudine id curemus, & eam ob cauſam, non in Metropolitana dumtaxat Eccleſia noſtra (quod ſuperioribus annis fieri conſueverat), ſed in privatis etiam Eccleſiis Sacramentum hoc Sanctiſſimum miniſtrare ſtatuerimus. Venit igitur miniſterii noſtri medio ad domos veſtras, ad Eccleſias veſtras, Sanctiſſimus ille Spiritus, qui èt in Apoſtolos olim tanta gratiarum omnium plenitudine deſcendit, veſtrum non dedignatus hoſpitium. Cùm igitur hodiernus hic dies vobis ſit potiſſimùm deputatus: ſuſcepturi cœleſte hoc donum, operæ pretium eſt, ut quædam de eo ſciatis, ne eorum ignorantià minùs ad id diſpoſiti accedatis.

Animadvertite igitur in primis admirabilem Dei providentiam, & caritatem in hominum genus eximiam, qua, ſicut omnia neceſſaria providit & opportuna, corporali & temporali vitæ propagandæ; ita, & multò magis ſpirituali: ejus enim munere omnes in primis in hanc lucem venimus; nati creſcimus, & viri evadimus; plurimas nobis ſuppeditavit ciborum ſpecies, quibus corpora noſtra reficiamus; medicinas creavit, ut, ſi infirmemur, habeamus, quo priſtinam recuperemus ſanitatem. At non minùs ſpiritui providit Deus, quàm corpori; Sacramento namque Baptiſmi renaſcimur, & regeneramur; hodierno Chriſmate vegetamus, & creſcimus: unica eſt ad morbos omnes depellendos medicina, Sanctiſſima Pœnitentia: Jam verò quàm ſuavis eſt animarum cibus, Chriſti Corpus & Sanguis! Et ſic de ceteris omnibus Sacramentis: ita ut jam apertè videatis omnes, ad quemnam finem ſacroſanctum inſtitutum ſit Chriſma, nempe ut homines creſcant & augeantur, ac in viros perfectos, Spiritu Sancto mediante, evadant. Eſt igitur vitæ augmentum, cœleſte hoc Inſtitutum. Scitis, quid conferat Chriſma? Attendite, obſecro: homo Baptiſmo tantùm regeneratus, ſimilis eſt omnino parvulo infanti lactenti; Chriſ-

Chriſmate verò confirmatus, perfecto ac robuſto viro; debiles ſunt infantes, loqui neſciunt, ambulare non poſſunt, omnibus virilibus actionibus perficiendis ſunt inepti; at cùm jam creverint, cùm viri evaſerint, o quàm fiunt ad omnia vèl graviſſima onera ſubeunda idonei! Quid mirum ideo, ſi baptizati dumtaxat, adeò ſint debiles, tot ſuccumbant tentationibus, tam facilè cadant, in innumera prolabantur peccata? Chriſmate, chriſmate vires recipiunt homines, quibus iter Dei percurrere, divina præcepta exequi, Evangelica conſilia amplecti, Dæmonem eludere, Mundum irridere, Carnem domare poſſint. O quàm multis expoſita eſt miſera hæc vita noſtra periculis! quot tentationibus undequaque premimur, ut difficile ſit admodum non ſuccumbere! Inſultat in nos continuò mirus in fallendo artifex Dæmon mille modis; nil aliud ſpectat Mundus, quàm ut nos in barathrum trudat; blandus inimicus noſter, Caro noſtra intrinſecus nobis ſemper inſidiatur: in tantis igitur anguſtiis & periculis, Sacramentum Sanctiſſimum, quò adversùm hæc omnia vires recipimus, averſabimur? Abſit hoc a nobis: Gratiâ Dei omnia poterimus, quæ hoc munere confertur. Neque verò poſſum, o filii, multorum hic non deflere miſerias & calamitates, qui adeò ſunt cæci, ut & propriæ, & aliorum ſalutis obliti, neque ipſi hactenus, licèt adulti, ſint Chriſmate confirmati, neque filios ſuos & filias confirmari ſatagant: crudeles Patres non in ſe ipſos tantùm, ſed èt in liberos, qui eos, quos ſummo deberent amore proſequi, cœleſti tamen hoc theſauro, hiſce infinitis, culpâ ſuâ, privant divitiis. Stat ad eorum oſtium, & pulſat, ac clamat Spiritus Sanctus, ingredi vellet, eos ditare; & hi, proh dolor! cordis ſui ei januam aperire recuſant: qualem hi Sancto Spiritui inferunt injuriam! Si quis Princeps, nobiliſſimus pariter atque ditiſſimus, tuum non dedignaretur hoſpitium; imo, quò magis ſuum tibi patefaceret amorem, domum tuam ingredi vellet, & tecum ibi manere, tu ingratiſſimus, & tanti Regis benevolentiâ indigniſſimus, non modò id non appeteres, ſed èt oſtium ei domus tuæ occluderes, eumque ab ingreſſu rejiceres; qua non eſſes pœnâ, quibus cruciatibus dignus? Nonne ab hominum conſortio rejiciendus? Venit Sanctiſſimus Spiritus, tertia in Divinis Perſona, unum Patri cum Filio, ei per omnia æqualis, animam tuam ingredi ſummopere exoptat, eam innumeris theſauris cumulare paratus; & ſunt, qui Chriſtiani poſtea nuncupari velint, qui Deum ipſum e domibus ſuis, ex filiorum & filiarum cordibus arceant? O quantam tanto hoſpiti, non inultam profectò relinquendam, inferunt hi injuriam! Fa-

cti

ɑti eſtis omnes, & in Baptiſmo Sanctiſſimo conſecrati, domus, manſio, & habitaculum, ac Templum Sancti hujus Spiritus. Vult is multò majori ac regio quodam ſplendore, domum ſuam ingredi, niſi renuatis. Faxit Deus, ut inter vos nemo ſit hujuſmodi adeò negligens, ac ſalutis ſuæ ignarus, ne ei, quod olim peſſimo hæreſiarchæ Novato accidit, contingat, qui, ùt in Cathechiſmo Romano habetur (*a*), hanc præſertim ob cauſam in tot prolapſus eſt calamitates, quòd graviſſima ac mortali infirmitate detentus, Sacroſanctum Chriſmatis Sacramentum ſuſcipere neglexerit. Neque verò credo inter vos talem aliquem reperiri; ſed, quò digniùs & promptiùs ad munus hoc accedatis, quædam paucis attingamus, quibus erudiamini, quanam vos ratione oporteat eſſe paratos.

Ac in primis quidem & ante omnia, cùm Sacramentum hoc conferat cœleſtis gratiæ augmentum, primum ad id præparationis genus erit ipſamet gratia; neque enim ulli huc accedere licet, niſi in divinæ ſtatu ſit gratiæ, quod èt hodierni comprehendere potuiſtis Evangelii lectione, dicente Domino: *Qui diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus* (*b*). Divinorum præceptorum requirit obſervationem Domini adventus; eſt enim ipſa gratia ad augmentum gratiæ potiſſima & prævia diſpoſitio; hæc autem gratia ob peccata deperdita, Sanctiſſimæ Pœnitentiæ Sacramento recuperatur. Ob id in iis, de quibus heri noſtro nomine Confirmandi moniti fuerunt, hoc primum fuit, ne quis huc inconfeſſus accederet; id autem ſcitote, quia quò magis quis in gratia extiterit, bonis operibus ad id eum juvantibus, eò ampliores recipiet theſauros, eò uberiores fructus.

Requiritur ſecundò ſpecialis quædam animi devotio & pietas: nam ſicut venturo ad vos Rege aut principe Viro (ut in adducto exemplo perſiſtamus), non ſolùm totam domum veſtram diligentiſſimè everri & mundari ſtuderetis, ſed eam etiam omnibus, quibus poſſetis, modis ornaretis, & ei extra domûs etiam oſtium obviam procederetis; ſic èt appropinquante ad vos divino hoſpite, Deo ipſo, non ſcopis ſolùm pœnitentiæ veſtra eſt verrenda conſcientia, ſed devotionis etiam aulæis ornandus animus; ardentiſſimo ei mentis affectu obviam procedendum; dona, quæ vobis communicaturus accedit, diligenter examinanda; innumeræ ei, de tanta in vos caritate, gratiæ ſunt referendæ. Intuemini quæſo (ut omnia paucis complectar) Beatiſſi-

(*a*) In Cap. *de Confirmationis Sacramento* pag. 122. Romanæ editionis anni MDLXVI.

(*b*) *Joannis XIV. v.* 23.

mum illum Apoſtolicum chorum, qui inuſitato illo & nobili modo in linguis igneis Spiritus Sancti ſupervenientis plenitudinem conſequi meruit. Promiſerat eis multoties Chriſtus, ſe daturum eis Spiritum Sanctum, ſe Paraclitum e Cœlis miſſurum, qui doceret eos omnem veritatem, qui eis continuò aſſiſteret: quomodo ſe ad id ipſi diſpoſuerint, animadvertite; expectantes promiſſionem hanc ardentiſſimo deſiderio, clauſi in cœnaculo per decem continuos dies, omnes ſimul unanimes in orationibus perſeverabant. Quid putatis, illa ipſorum unio deſignaverit, niſi tam neceſſariam in domibus veſtris caritatem atque concordiam, ut pater cum filiis, vir cum uxore, & e converſo conveniant omnes in Domino, ac piis orationibus inſtent? Cùm verò in ipſo receptionis hujus Sacramenti actu conſiſtitis, conſiderate diligenter, quid per exteriores Epiſcopi actiones, ipſe intra vos Spiritus operetur. Ungit frontes veſtras Epiſcopus, verbis illis: *Signo te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis:* interiùs verò ſuis vos replet Paraclitus donis ac ditat, vos tam vobis ipſis diſſimiles reddit; jam enim a ſermonis hujus initio quantum Confirmatus, a Baptizato dumtaxat, differat, audiviſtis. Quantâ igitur, filii, reverentiâ, quanta animi ſubmiſſione, quo cordis deſiderio, quibus lacrymis vobis huc eſt accedendum? Miror ſanè, & valde reprehendendos exiſtimo nonnullos, qui tanto cum tumultu huc ſolent accedere, quaſi Spiritum pacis recepturos, ſumma cum pace adeſſe non oporteat; quidam enim veſtrûm adeò primi eſſe deſiderant, adeò ultimi eſſe reformidant, ac ſi, ut Spiritum Sanctum reciperent, non unum aut alterum diem, ſed èt totum vitæ tempus conſumere multum eſſet. Intuemini, obſecro, quàm multa mercatores, leviſſimi lucri cauſâ, faciant, in quàm longinquas regiones proficiſcantur, quàm multa negligant pericula; & vos, ut tam magnum theſaurum conſequamini, breves horas extimeſcentes, tumultuosè ad Deum pacis accedetis? apothecas etiam veſtras, ſi feriatis diebus ſitis confirmandi, clauſas non tenebitis? Cavete, ne id ex divinorum munerum damnanda ignoratione proveniat. Sed jam finem dicendi faciamus. Accedite, dilectiſſimæ Animæ, cordis veſtri oſtium ingredienti Spiritui aperite, domus veſtras diſponite; quòd ſi id pro infirmitate & paupertate veſtra non poteſtis, illum ipſum Spiritum cum lacrymis rogate, pro ea, qua ſe toti Mundo communicavit, caritate, ut det vobis velle & poſſe, ut ſibi ipſe domum inſtruat, ſuum ipſe hìc præparet Templum gratia ſua cœleſti, cujus auxilio vos æternæ tamdem gloriæ participes faciat. Amen.

HO-

HOMILIA XV.

AD CONFIRMANDOS

Habita in Baſilica S. Laurentii Mediolani

Feria III. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XXXI. MAJI.

CELEBRAMUS, dilectiſſimæ Animæ, unà cum Sacroſancta Matre noſtra Catholica Eccleſia ſolemne tempus Sanctiſſimæ Pentecoſtes; tempus, in quo, ùt olim Dominus Jeſus Chriſtus, Salvator & Redemptor noſter miſit in caros Apoſtolos ſuos promiſſum Spiritum Sanctum, ſic ex parte ſuâ cupit èt nunc ardentiſſimè ejuſdem Spiritus portionem aliquam, eamque abundantiſſimam, iis communicare, & quidem copioſiùs quàm in dies conſueverit, qui ad id ſe etiam accuratiùs diſpoſuerint. Hanc ob rem ſanè eadem Chriſti Sponſa Eccleſia Sancta, ſacris hiſce diebus Sanctiſſimum hoc Confirmationis Sacramentum celebrari, ac Chriſmate Fideles inungi decrevit, quo homines Spiritûs divitiis mirum in modum locupletantur. Ea propter èt nos, quibus animarum veſtrarum curam ſummo Deo placuit committere, ſingulis hiſce diebus, ſingulas, ùt jam noſtis, deſignavimus Eccleſias, juxta ſingulas hujuſce Civitatis regiones, in quibus ſolemniter per nos Sancti Spiritus gratia accedentibus conferatur, ac per nos id maximè curetur, ne quis abſque ſanctiſſimo hoc cœleſti munere decedat. Huic Eccleſiæ hodiernus deſtinatus eſt dies, ad quam, licèt admodum incommodam, utpote dirutam (*a*), & Solis radiis introeuntibus valdè

(*a*) Contigit feralis ruina antiquiſſimi hujus Templi anno MDLXXIII., cùm ex improviſo, die X. menſis Junii, dehiſcente ob vetuſtatem, actoque in præceps Tholo, univerſa Eccleſiæ compages diſſoluta corruerit. Illam reparare ſtatim meditatus eſt Carolus, ſed eâ nobilioris ſtructuræ elegantiâ, quæ inſitam ipſius animo erga res ſacras magnificentiam ſpiraret; adeòque

dè expoſitam, nos tamen libenti animo acceſſimus; tum quia veſtræ huic regioni, & vobis omnibus aliàs ſatis eſt commoda; tum etiam ipsâ ejus incommoditate ad id non parum accenſi. Quis enim ſcit, ſi eâ multi veſtrûm fortè commoti, vires omnes ſuas intendant, ne ſequenti anno, ſicut nunc eſt, reperiatur, ſed longè commodior? Quis ſcit, ſi fortè Spiritus ille, *qui ubi vult ſpirat*, *ſed neſcis*, *unde veniat*, *aut quò vadat* (*a*), qui mirabilia operatur, multorum corda acriùs exſtimulet, ut ad hujus Eccleſiæ reparationem alacriùs manus porrigant adjutrices? eorum præſertim, qui ſe filiorum multitudine, atque filiarum excuſare non poſſunt, ſed omni ſunt prorſus ſucceſſionis & futuræ prolis ſpe deſtituti; qui o quàm ſaperent ſi redditus ſuos omnes & opes in Eccleſiarum inſtaurationes, novarum ædificationes, miſerarum puellarum dotes, reliqua denique hujuſmodi Deo acceptiſſima opera conferrent! Quæ quoniam pauci admodum curant, quin etiam negligunt multi; ideo ſucceſſione omni privantur, & *relinquunt alienis divitias ſuas* (*b*), qui nec ob id ullam eis gratiam habent. Sed putantne fortè èt qui liberos ſuſceperunt ac filias, ſe ob id ad hujuſmodi non teneri? Errant ſanè. At dicent (ſcio): numquid mendicos natos relinquam, ut eorum patrimonia fabricandis Eccleſiis conſumam; an innuptis filiabus ob id decedam? Audiant hi aureum Chriſtianæ eloquentiæ flumen Joannem Chryſoſtomum dicentem, ac eos acriter ea interrogatione objurgantem: Cur èt inter filios, Deum, o miſeri, non numeratis? Cur èt inter filias, quibus conſtituenda ſit dos, Eccleſiam non adſeribitis? Deo-ne igitur, a quo & quod ſitis, & quidquid habetis, accepiſtis, vèl minimam, & parem cum liberis veſtris opum veſtrarum partem eſſe non vultis? Spero, filii, Eccleſiæ hujus incommodis multos, Sancto excitante Spiritu, hodierno die ad ſe reverſos, & Dei cultum præ oculis habentes, curaturos, ut ei quamprimum ſubveniatur. Sed ſacroſancto Chriſmate vos hodie confirmaturi, in ejus memoriam diei, quo

que Architectonicæ artis peritiſſimum Pelegrinum Pelegrini ad novam compingendam molem adhibens, ſequenti anno, die xx. Aprilis fundamenta jecit inſignis illius Templi, quod tandem poſt annos XXX. abſolutum, ſplendorem Urbi auxit, atque ab Exteris omnibus etiamnum, ſumma cum laude & admiratione ſuſpicitur. Narrat Gluſſianus in Vita Sancti Caroli Libr. IV. Cap. XIII., cùm ſemel ad populum Sanctus hic Antiſtes concionem haberet, divino afflatum Spiritu prædixiſſe, Beatiſſimam Cœli Reginam huic operi ad perfectionem ducendo propitiam manum admoturam: idque ex condicto cvênit; ſiquidem edente Deo frequentia miracula ad Deiparæ Imaginem, quæ exteriùs picta in pariete a populo colebatur, tanta eleemoſynarum copia oblata fuit, ut magnis ea in re ſumptibus erogandis ſuffecerit; quapropter Cardinalis Federicus Borromeus anno MDCXXVI. eandem e muro exciſam, & ſolemni pompa tranſlatam, in ara maxima ejuſdem Eccleſiæ collocavit.

(*a*) *Joannis III. v.* 8.
(*b*) *Pſalm. XLVIII. v.* 12.

quo de ejus plenitudine ſumpſerunt Apoſtoli, duo potiſſimùm paucis proſequemur; primùm enim, qua ratione ad Sanctiſſimum hoc Sacramentum ſe quivis præparare, tum poſt ejus ſuſceptionem qualiter vivere, & cum ceteris debeat converſari, tractabimus.

Et præparationem quidem omnimodam pulcherrima illa docet Servi Dei Prophetæ Eliæ hiſtoria in Regum libris deſcripta (*a*); ad quem cùm Deus venire vellet, eique apparere, quid ei contigerit, quidve priùs fecerit conſiderantibus (quæ etiam omnia cum Apoſtolorum diſpoſitione ad Spiritus Paracliti dona accipienda, aliqua ex parte conveniunt) palàm fiet, quomodo ėt ipſi ſe ad cœleſtia hæc dona parare debeant. Præcepit primò Dominus Eliæ, ut egrederetur ſpeluncam, in qua latitabat; quam dum egrederetur, ventus factus eſt magnus, qui & frondes, & arbores ad terram dejecit; poſt ventum quoque commotio vehemens, quam ignis conſecutus eſt ardens; tum demum ſuavis aura ſucceſſit, in qua pertranſiit Dominus.

O fratres, quàm magna in his omnibus latent myſteria, quæ temporis anguſtiis breviter tantùm attingere cogimur! Exire vos oportet in primis Confirmandos e ſpelunca; & quanam ſpelunca, niſi peccati? quod eſt verè ſpelunca, in qua qui latitant, feris ipſis deteriores efficiuntur; hanc ſpeluncam, ſacroſancto Pœnitentiæ Sacramento, confeſſione peccatorum veſtrorum ſanctiſſima egredìemini; & hoc eſt, quod vobis in paternis, quas die Sanctiſſimo Pentecoſtes monitionibus dedimus, in primis ob oculos poſuimus.

Egreſſis ſpeluncam ſubitò aderit vehemens ventus; unde ėt in Actis Apoſtolicis *factus* (dicitur) *repentè de Cœlo ſonus, tamquam advenientis ſpiritus vebementis* (*b*). Projiciebat ventus ille, qui apparuit Eliæ, ad terram folia & arbores: imo erat etiam conterens petras. Scitis, quis ſit ventus hic? Non alius certè, quàm Spiritus ille, qui, ut vilitatem, ut inopiam, ut miſeriam veſtram cognoſcatis, efficit. Dicat intra ſe hodie (obſecro) unuſquiſque veſtrùm, & recogitet corde: me miſerum, & creaturis omnibus longè infeliciorem! quam multis repleor quotidie calamitatibus! quot undequaque premor afflictionibus! quot in me miſerrimum inſurgunt omni ex parte tentationum prælia! Circuit quotidie circa me Dæmon, tamquam Leo rugiens, quærens me devorare; ſeparat me a Deo hypocrita Mundus reſpectibus ſuis vaniſſimis; Caro ad mille impudicitias me allicit ſemper; quamobrem vèl minimâ contumeliolâ Dei

(*a*) *III. Regum XIX. v.* 11. *& ſeqq.* | (*b*) *Cap. II. v.* 2.

Dei oblitus, & mei ipſius, omnem exuens humanitatem, in monſtruoſam millies prorumpo iracundiam. Quid? Nonne quævis minima alterius Fœminæ vox me a ſacratiſſimæ Synaxis ſuſceptione retardat? Nonne, cùm in dies deberem ſuſcipere cibum, ne a quopiam hypocrita appeller, detrecto ? At ſi fortè Divino Spiritu afflatus, me ad præſtandas eleemoſynas præparo, ſi opum mearum particulam aliquam in Eccleſiæ hujus, aut aliarum inſtaurationem conferre ſtatuo, & ſubdolus Dæmon per conſanguineum aliquem mihi ſuggerat, fruſtra hæc a me cogitari, imo èt perperam filios meos paterna hæreditate privari; nonne Diabolum inſidiatorem libentiùs, quàm Spiritum Sanctum, ſuaſorem audio, & quod pejus eſt, exaudio? O me mortalium omnium longè miſerrimum, viribus omnibus deſtitutum, vèl ipſis infantibus debiliorem, qui conſiſtere nequeunt! Unde ergo mihi aſſumendæ vires, unde poſcendæ? Non aliunde ſanè, niſi a virium, & fortitudinis largitore Paraclito Spiritu, qui mihi eas hodie, Sanctiſſimo Confirmationis Sacramento mediante, largiri paratus eſt. Timet alter continuo timore, ubi non eſt timor, ne pauperes relinquat filios, & hoc timore mille illicitos & uſurarios contractus exercet; nullam habet dierum Feſtorum divino cultui dicatorum rationem. O pernicioſum timorem! o deflendam hominum imbecillitatem! Hæc animo revolvite filii, & humiliamini ſub potenti manu Dei; omnem abjicite animi elationem; fugite ſuperbiam, cui Deus reſiſtit, & amplectimini humilitatem, qua quò vos magis dejicitis, eò propius ad Deum acceditis. Et ecce quòd ventus factus erit in vobis magnus.

Ventum ſubſequetur commotio; cùm, perſpectis diligenter atque examinatis infirmitatibus veſtris, toti in lacrymas diſſoluti in hujuſmodi prorumpetis voces: Heu quàm gravem Deo Optimo Maximo intuli injuriam, omnium hominum ingratiſſimus ego! Ei, qui me ex nihilo creavit ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, qui, ut me in Dæmonis poteſtatem prolapſum, & mortis filium effectum in vitam revocaret, Filium ſuum Unigenitum, ſibi coæqualem, mori voluit, & pretioſiſſimo me ejus ſanguine redemit, qui me ad hunc uſque diem peccare non deſinentem, adhuc ſuſtinet, imo èt fovet, quales rependi vices! Continuis eum blaſphemiis laceſſivi, contumeliis & conviciis provocavi; eum non timui, qui vèl oculi nutu me in profundum Inferni poteſt demergere, & omnia ad nihilum redigere: toties me in gratiam recepit; eam tamen toties & ego nihili feci, & contempſi. Ah redeam

tam-

tamdem ad cor, nec abutar ampliùs infinita illa ſua bonitate, ne vaſa in me iræ ſuæ effundat. Et ecce ventum validum ſubſecuta eſt commotio.

Succedet commotioni ardentiſſimus ignis, quo mihi ipſe iraſcar, & non peccabo; odero iniquitates meas, & peccata deteſtabor; me ipſe hic judicabo, ne a Domino judicer; ſanƐta in me crudelitate deſæviam; acerrimas mihi pœnas infligam; caſtigabo corpus meum, & in ſervitutem redigam; jejuniis & flagellationibus carnem meam rationi ſubditam reddam; & ad me ſic ipſe loquar: Numquam-ne tamdem a ſomno ſurges? Numquam-ne tremendæ Dei juſtitiæ recordaberis? Numquam peccare deſines? An putas, quia ſemper dormiet Dominus, & non evigilabit? Reſipiſce, reſipiſce tamdem, o Anima, & quem tamdiu flagitiis tuis provocaſti, pœnitentiis reconcilia. Et ecce commotionem ſubſecutus eſt ignis urens.

Quem tamdem conſequetur aura ſuavis, qua nihil ſuavius; Spiritus, inquam, Sancti gratia, quæ unica eſt ad Sanctiſſimum Confirmationis Sacramentum, quo ipſius gratiæ confertur augmentum, ùt jam ſæpius diximus, præparatio; ad quam etiam proderit quamplurimum piiſſimus quidam, qui in nobis excitabitur, devotionis affectus, quo Spiritus Sancti adventum deſiderabimus ardentiſſimè; prout èt Sancti illi Apoſtoli per decem continuos dies deſiderantes expectabant promiſſam Paracliti Spiritus miſſionem: quo deſiderio æſtuantes, non ùt quidam faciunt, tumultuosè huc, ne ultimi confirmentur, ſed religioſiſſimè accedant, rebus omnibus vanis & ſecularibus renunciantes, cor ſuum omnibus, quæ Dei non ſunt, expoliantes; & ſic digni erunt, & ritè parati, qui adventantem Spiritum Sanctum, eos theſauris gratiæ ſuæ ditaturum, in cordibus ſuis hoſpitio excipiant.

Sed jam ad ultimum, propoſitum ab initio, caput breviter declarandum accedamus, & examinemus diligenter, qualem eſſe deceat & eorum, qui antehac confirmati fuerunt, & qui hodierna die Sacro Chriſmate ungentur, deinceps converſationem, ac vitæ rationem; quod ſanè ſingulis eſſet quotidie ad vos ſermonibus tractandum, ne multi veſtrùm inutiliter Sanctiſſimum hoc ſuſciperent Sacramentum; jam enim aliàs eos reprehendimus, qui id ſuſcipere negligunt, licèt èt adhuc maximo noſtro cum dolore eſſe intelligamus ætate provectos & ſenes, minimè confirmatos, & multos fortaſſe id negligere, quòd ſecularia negotia & apothecas ſuas pluris, quàm

quàm divinam gratiam faciant. Hæc autem inſtituendæ vitæ regula ex ipſa Apoſtolorum poſt Sanctiſſimam Pentecoſtem converſatione comprehenditur; nam qui priùs timidi, poſt fortes, qui carnales priùs, ſpirituales poſtea effecti, mirum in modum ipſi a ſe ipſis differebant.

Et in primis quidem: *Cœperunt loqui, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis* (*a*); & hoc maximè gratiæ ſuæ efficaciam cœpit patefacere Spiritus: ſic èt qui confirmati ſunt, aut erunt, mutent opus & linguam; non jam amplius de terrenis rebus loquantur, non de otioſis, multò minùs de obſcœnis, & longè minùs diſcordias diſſeminent, aliorum famæ detrahant, ſerpentinas habeant linguas, quibus & domos, & Civitates evertant; ſed linguam in poſterum cohibeant; quam non immeritò Sanctiſſimus Apoſtolus Jacobus (*b*) navis gubernaculo ſimilem eſſe perhibuit, quod ſi non rite gubernetur, naufragium pati neceſſe ſit: linguæ igitur frænum, primum eſt divinæ gratiæ ſignum, cùm jam de Deo quis frequentiùs loquitur; non autem, prout conſueverat, de contractibus faciendis, de commeſſationibus, crapulis, & aliis hujuſmodi.

Sed quid ultra faciendum? *Erant* Fideles *perſeverantes in doctrina Apoſtolorum* (*c*): o quanti hoc intereſt! Quid debes, o Confirmate, jam iterum peccare? e corde tuo Spiritum Sanctum novis peccatis expellere? cœleſtes illas, quas tibi largitur, divitias perdere? animam tuam, Dæmonis ſpeluncam efficere? *Nolite*, filii, *nolite contriſtare Spiritum Sanctum, in quo ſignati eſtis* (*d*), qui æternæ vobis gloriæ tradidit pignus. Perſeverandum eſt vobis in Fide, & bonis etiam operibus; quid enim juvat, armis accingi, & ad prælium non prodire? Eſt hoc, abuti miſericordiâ Dei; eſt hoc, Deum irridere; ingratum ſe, quo nihil eſt pejus, oſtendere. Multi veſtrûm, ùt ſpero, jam intra ſe ipſos decreverunt, Sacratiſſimum Euchariſtiæ cibum deinceps frequentiùs ſumere; veſpertinis orationibus, ad quas campanæ ſigno invitantur, incumbere; docendis pueris rudimenta Chriſtianæ fidei operam navare, & Indulgentiarum theſauros conſequi: at cœpiſſe non ſatis eſt; ſed perſeverate, filii, *in doctrina Apoſtolorum*.

Et *in fractione panis* (*e*), Sanctiſſimæ ſcilicet Euchariſtiæ frequentiâ, qua (nemini dubium eſt) ab initio ſancta adeò propagata fuit Eccleſia, cùm omnes quotidie communicarent; qua etiam ratione, & non alia, Eccleſiaſtica eſt renovanda diſciplina. Et

(*a*) *Act. Apoſt. II. v. 4.*
(*b*) *Epiſt. Cathol. III. v. 4.*
(*c*) *Act. Apoſt. II. v. 42.*
(*d*) *Ad Epheſios IV. v. 30.*
(*e*) *Lucæ XXIV. v. 34.*

Et in oratione tamdem, cui unanimes Apoſtoli vacabant, ut èt vos hoc identidem facere docerent. Eja igitur, filii, & qui aliàs confirmati fuiſtis, & in quos nunc, miniſterii noſtri opera mediante, ſuperveniet Spiritus Sanctus, perſeverate in poſterum in orationibus, in verbi Dei auditu; *Qui* enim *ex Deo eſt*, *verba Dei audit* (*a*); ad Eccleſias frequenter convenite; ad nobiliſſimum illud Spiritus Sancti gymnaſium, in Eccleſia Sancti Sepulchri (*b*) inſtitutum, accedite, in qua, bis quavis hebdomada, Dominicæ paſſionis myſteria in memoriam revocantur, & de aliis ad animas veſtras ad Deum attrahendas utiliſſimis agitur. Nec ut animæ veſtræ conſulatis, aliquam temporalium rerum jacturam vos facere pigeat; ſed vivam retinete in vobis Spiritus Sancti gratiam, eamque hiſce bonis operibus augere contendite; vires, quas aſſumitis, retinete, quibus adversùm Dæmonem certetis, ejus ſuggeſtionibus reſiſtatis, ut hìc bonis abundetis, & in cœleſti gloria æternis pariter aliquando perfruamini. Amen.

(*a*) *Joann. VIII. v.* 47.

(*b*) Eccleſiæ huic, quæ olim *de Rozone* appellabatur, atque in honorem SS. Trinitatis conſtructa fuerat anno MXXXI., teſte Puricello in Monum. Baſil. Ambroſ. num. CCLXXXVIII., inditum deinde fuit nomen Sancti Sepulchri, ob ſimilitudinem cum Dominico Jeroſolymitano Sepulchro, anno MXCIX. e manibus Barbarorum erepto; quemadmodum profeſſus eſt in ſuo Diplomate, edito a Puricello loco laudato, Anſelmus IV. Mediolani Archiepiſcopus, qui eam reſtauratam conſecravit anno MC., ac pluribus Privilegiis ornavit. Ad conciliandam Civium pietatem, diſtributa fuerunt in ſuperioribus, & ſubterraneis Sacellis, Chriſti Domini Paſſionis myſteria, Figuris ligno, aut cocto latere expreſſis; utque decentior iiſdem cultus haberetur, teſte Calcho in Hiſtoriæ Mediol. Libro VI. deſignati ſuere quatuor Canonici, atque octo Monachi, qui diu noctuque Deo ibidem laudes perſolverent; ſed dilapſis, vitio temporum, prædiorum redditibus, quibus alebatur religioſus hic Cœtus, vix ejuſdem memoria ſuperſuit. Non deſuere tamen pii alii Sacerdotes, qui ſervandæ hujus Loci Religioni vigiles excubarent, eoſque piis officiis occupatos Sanctus Carolus Borromeus, Mediolanum primò delatus, invênit, cùm reliquus ferme Clerus ad profanæ vitæ licentiam deſciviſſet. Itaque fovit illos quamplurimum, atque ad ferventiùs identidem excolenda hæc antiquæ Mediolanenſium pietatis veſtigia excitavit, ut in ejuſdem vita Lib. V. Cap. IV. narrat Gluſſianus. Cepit demum conſilium inſtituendi Oblatorum Congregationem, qui veluti membra capiti ſuo conjuncta, Archiepiſcopum in Dominici Gregis cura adjuvarent, & obedientiæ voto eidem obſtricti, ſe ſe paratos exhiberent ad intrepidè obeundum quidquid ad Dei gloriam amplificandam, procurandamque animarum ſalutem illis foret injunctum. Eâdem verò erectâ anno MDLXXVIII. die XVI. Auguſti, aſſignavit ſacris hiſce Miniſtris, tanquam baſim totius Congregationis, Ædem Sancti Sepulchri, tum quia umbilicus Civitatis eſſet, tum ob Loci venerationem, in quo Religio & Pietas, inter Mediolanenſis Cleri populique corruptelas, fixum ſibi ſemper domicilium tenuerat, ut in ſecundo Inſtitutionum ad Oblatos pertinentium Libro, Cap. II., Carolus idem ſcriptum reliquit. Quanta autem ſanctimoniæ atque integritatis laude, quantoque animarum fructu Eccleſiam hanc tunc excoleret Eccleſiaſticus hic Ordo, non alius veracior nobiliorve teſtis afferri poteſt, quàm Carolus ipſe, qui publicè hac Concione perorans, illam inſigni elogio vocavit, *nobiliſſimum Spiritus Sancti Gymnaſium*. Neque exinde unquam deſerbuit primævus ſervor; ex hujus enim ſacri Sodalitii gremio ſeliguntur Mediolanenſis Vineæ cultores, qui Chriſtianæ Doctrinæ frequentiam in Scholis, & Sanctæ Crucis per compita erectæ venerationem, generalis Præfecturæ auctoritate promoveant; Pœnitentium Confeſſiones quotidie excipiant; Literas, & pietatem in Seminariis, & Collegiis eccleſiaſticam juventutem edoceant; univerſam Diœceſim ſacris Miſſionibus quotannis perluſtrent; initiandos Sacris Ordinibus Clericos ſpiritualibus exercitationibus, ac documentis erudiant; pia denique Officia omnia, Oblatis demandata a S. Carolo Conditore, ut inducta ab ipſo in Clerum, & populum diſciplina vividior floreret, integerrimè adimpleant.

HOMILIA XVI.

AD

CONFIRMANDOS

Habita in Baſilica Apoſtolorum Mediolani

Feria IV. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. I. JUNII.

ADSUMUS hoc in loco hodie, dilectiſſimi in Domino filii, ut ſacrum vobis Chriſmatis Sacramentum miniſtrantes confirmemini; hoc quippe Confirmationis nomine nuncupatur a Chriſto Domino, & Salvatore noſtro, ad hunc præcipuum finem inſtitutum, ut homines cœleſtibus Spiritus Sancti donis impleantur, quibus fortiores efficiantur, & vires recipiant majores, quò liberiùs Chriſtum Dominum corde, ore, atque etiam opere profiteantur. Ut autem quæcumque breviter hodierno die ad vos verba facturi ſumus, paucis comprehendamus: qualiter ſitis ad dignè cœleſtia hæc dona conſequenda præparandi; tum, iis acquiſitis, quæ ſit vobis retinenda vitæ ratio, dicemus: id verò utrumque ex unica dumtaxat conſideratione non incommodè eliciemus, ut, & qui confirmandi ſunt, & qui jam aliàs hoc Sacramento peruncti fuere, ejuſdem immenſam dignitatem, præſtantiam, atque nobilitatem, cœleſtes in eo incluſos divitiarum theſauros ac gratias, & nunc, & in reliqua omni vita ſæpe diligentiùs perpendant.

Ac primùm quidem animadvertat homo, quò, cùm huc a nobis venit ungendus, tendat, quid demum ſit conſecuturus. An non qui vacuus fuerat, huc venit implendus? Et quanam re? Mille profectò donis. Et quibus donis? Spiritus Sancti. Dein poteſt-ne veſtrûm quiſpiam majorem hac dignitatem animo concipere, quàm dare locum in anima ſua Spiritui Sancto? Et quinam ſumus nos, quorum tantus Hoſpes manſione ſua honeſtare dignetur hoſpitium?

Ani-

Animam hanc toties mille ſcelerum maculis coinquinatam, impudicitiis pollutam, flagitiis deformatam intrare? Si quis Rex, aut princeps Vir cujuſvis veſtrûm domum eſſet intraturus, qua, creditis, diligentiâ quilibet totam domum everreret, mundaret, expoliret, variis coloribus pingeret, aulæis ornaret, curaret denique, ne quid inibi eſſet, quod tanti viri oculos aliqua ex parte poſſet offendere? Ah filii, venturus eſt in vos homo ne? Rex ne? Princeps ne? Hominum Creator, Rex Regum, Principum Dominus, Deus ipſe; & eſt quiſpiam veſtrùm, quem pigeat ornandæ animæ ſuæ operam dare? lucri, aut mercaturæ jacturam aliquam facere? orationibus incumbere? officinas, & apothecas deſerere? quaſi verò non hoc negotiorum ſit omnium potiſſimum, quaſi non pluris facienda ſit anima, quàm corpus? Si pro temporalibus lucris tam multa ſubîtis pericula, tam multos fertis labores, quid vos tamdem pro ſpiritualibus theſauris, ſi ſapitis, facere convenit, quorum comparatione ſunt illa veluti lutum, ſi puriſſimo auro conferatur? Facit hic Spiritus Sanctus divinos homines, & in humana natura pluſquam homines. O ſummam nobilitatem, quam ſi omnes diligenter crebrò examinaremus, quantâ ſedulitate ad theſaurum hunc conſequendum nos ipſos diſponeremus, & acquiſitum ſervare ſtuderemus! Facit idem Spiritus ex inimicis nos Deo amicos, cùm a peccatis, mediâ ſacroſanctâ Pœnitentiâ, reſurgentes, a morte redimus in vitam, & deperditam Dei gratiam recuperamus. Sed quid dico amicos? Facit etiam filios; & ſi filios, fratres Chriſti: *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti* (*a*). In hoc Spiritu, filii, ùt Sanctus ſcribit Apoſtolus, *accepimus ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba Pater* (*b*). Et vocare Deum Patrem, non eſt dignis omnibus rebus longè præſtantius? Quid cetera, huic uni dignitati collata, ſunt? Nihil profectò; majori namque nos inſignire nobilitate, majoribus decorare titulis minimè poterat. Scitis, filii, quid ſit anima veſtra? Eſt domus, eſt manſio, eſt templum, (ùt idem ait Apoſtolus) Spiritus Sancti: *Membra veſtra Templum ſunt Spiritus Sancti* (*c*); & vos facietis ea membra peccati? Quibus digni non ſunt ſuppliciis, quas non merentur pœnas, qui hujuſmodi polluunt Templum, atque profanant? Sit ergo primus diſpoſitionis ad Sanctum hoc Sacramentum gradus, animam purgare, conſcientiæ ſordes abſtergere, gratiam conſequi. Propior alter erit gradus, ſi recipientes ſacroſan-

(*a*) *Ad Roman. VIII. v.* 17.
(*b*) *Ibid. v.* 15.
(*c*) *I. ad Corinth. VI. v.* 19.

ctum hoc munus, ungente vos Dei Miniſtro ſacro Chriſmatis oleo, vobiſcum ita tunc temporis colloquamini: Quid hìc ego jam facio? Ubi ſum? Quid recipio? Obviam procedo Creatori meo Deo, coram ejus Miniſtro viſibili; ipſi verò Spiritui inviſibili adſto. Ille me ungit exteriùs, hic mentem donis replet interiùs. Qualis domum meam hoſpes ingreditur? Quid ei offeram, qui bonorum meorum non indiget, niſi me ipſum, niſi animam meam? Hìc jam fortis efficior; non jam in poſterum, niſi meâ culpâ, debilis ero. Hæc ſi vobiſcum tacito cordis affectu diſcuſſeritis, paratos vos, mihi credite, cœleſtis adveniens Hoſpes inveniet.

Hac ipſa meditatione, qualiter ſuſceptum Myſterium ſit a vobis poſtea conſervandum, qualiter vivendum, facilè colligetis. Ac in primis ſe ſe multi veſtrûm his verbis increpabunt: O me infelicem, qui tam longo tempore divitiis hiſce carere neglexi! qui tamdiu eas conſequi diſtuli! qui nondum in Chriſti ſum Fide confirmatus! Et hoc fortè, ne, ſecularibus negotiis ad modicum tempus prætermiſſis, me ad Eccleſiam conferrem. Quàm magna fuit Dei ſummi bonitas, quòd me in ſocordiæ hujus ac execrandæ negligentiæ pœnam, abſque hoc Sanctiſſimo Sacramento decedere non permiſerit! At poſtquam me tamdiu renitentem expectavit, & cœleſtem hunc theſaurum adhuc conſequi conceſſit; qua eum cura, qua ſolicitudine cuſtodire debeo! Quam o mulieres in monilibus, ac gemmis veſtris conſervandis diligentiam adhibetis? Quot clavibus in abditiſſimis locis occluditis, ne furibus pateant, aut prædonibus? Et vos o viri pecunias veſtras, & aurum ut conſervetis, quid non facitis? Quid non ergo faciam èt ego (ſubdat quilibet veſtrûm), ne tantum deperdam theſaurum? Si non plus illis, utinam ſaltem, quantum illi, faciam; nam èt in ſacris literis Spiritus Sanctus: *Si quæſieris*, inquit, *ſapientiam, quaſi pecuniam, tunc ſcientiam Dei invenies* (*a*). Et nos, filii, quàm parvi facimus infinita hæc Dei munera; quàm parva res nos a divina abſtrahit gratia; quàm facilè in mortale peccatum ruimus, quo & Dei filiationem amittimus, qua jus acquiſieramus ad cœleſte Regnum, & tantis nos ipſos divitiis privamus, & in tam magnas decidimus calamitates! Cur ergo nos, Sacramento hoc Confirmationis, quod eſt armatura ſpiritualis, armavit Chriſtus, ſi cùm primum ſuſcipiendum eſt prælium, ineundum certamen, vix conſpectis adverſariorum ſignis, armis uti recuſamus, humi proſternimur, in terram nos ipſi dejicimus? Vix inſurgit

(*a*) *Proverb. II. v. 4. & 5.*

inſurgit in multos noſtrûm Dæmon, ac ſtatim tentationibus ejus conſentimus, ſuggeſtionibus acquieſcimus, & multoties plus, quàm ſuggerit, facimus. Continua *eſt militia*, Chriſtiani *hominis vita* (*a*): nam omni ex parte, miſerrima hæc noſtra anima oppugnatur. Inſurgunt in eam, numquam non vigilantes ad ejus perditionem Dæmones; inſurgit Mundus; inſurgit Caro; inſurgunt perverſæ malorum hominum ſocietates & colloquia; inſurgunt convitiantium nobis contumeliæ, adulantium blanditiæ; omnia denique in nos conſpiraſſe videntur, & in necem noſtram: & Sacramenti hujus Sanctiſſimi auxilium non implorabimus? collatas in eo nobis vires non accipiemus? armis, nobis in eo conceſſis, non utemur?

Agnoſcamus hæc omnia, dilectiſſimi filii, & ea agnoſcentes, tanti, quanti merentur, faciamus. Poſtponamus iis temporalia omnia; millies potius quotidie mori malimus, quàm vèl uni mortali peccato conſentire, cetera omnia nihili æſtimemus, ut Dei gratiam lucrifaciamus, cujus vèl exiguæ ſcintillæ totus Mundus conferri minimè poteſt, quam Dei filius Dominus Noſter Jeſus Chriſtus pretioſiſſimo ſuo Sanguine nobis emit, quam ut nobis conſequeretur, e Cœlis deſcendit, homo fieri voluit, trigintatrium annorum ſpatio omnibus infirmitatibus noſtris ſubdi, flagellari, conſpui, ſpinis coronari, cruci demum affigi, & mori inter latrones non eſt dedignatus, ac exanguis remanere. Si divina illa Sapientia, quæ nihil temerè, caſuve agit, tam caro theſaurum hunc nobis pretio comparavit, qua nos cum diligentià non perdere, oportet ut ſtudeamus?

Hac igitur dignitatis atque præſtantiæ tanti doni meditatione, vos ipſos ad ejus receptionem inſtruite, & poſt ejus receptionem, vitam veſtram inſtituite, & jugibus piis operibus veſtris multiplicate; alacriter contra hoſtes omnes pugnate, ut tamdem victoriam conſequamini. Studete, Spiritus Sancti donis & gratiis abundare, ut in cœleſti patria abundetis èt glorià, quæ iis correſpondeat; quod vobis concedat & nobis Paraclitus Spiritus Sanctus. Amen.

HO-

(*a*) *Job VII. v.* 1.

HOMILIA XVII.

AD CONFIRMANDOS

Habita in Eccleſia Parochiali (a) S. Babylæ Mediolani

Feria V. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. II. JUNII.

QUis ſummam Dei in humanum genus benevolentiam, quis infinitam ejus erga nos caritatem, animo valeat umquam excogitare? Eſt, dilectiſſimæ Animæ, ſummum bonum Deus: & quia de natura boni eſt, ſui ipſius eſſe communicativum; idcirco qui ſummè eſt bonus, ſummè ſe ipſum creaturis omnibus pro earum captu communicavit. At hominibus, quàm ſemper optavit bona ſua communicare is, *deliciæ* cujus ſunt *eſſe cum filiis hominum* (b)! Adeò nos cœleſtibus ſuis theſauris expetit ditare, ut magis ille, quàm nos ipſi, noſtram ſalutem deſideret: ob id, quàm innumera a Mundi creatione adhibuit media? quot uſus eſt inſtrumentis? quando Spiritum Sanctum in homines effundere umquam ceſſavit? ut de eo meritò Regius Propheta vaticinatus, eodem Spiritu afflante, dixerit: *Fluminis impetus lætificat Civitatem Dei* (c). O flumen verè locupletiſſimum, utpote a Patre, & Filio ab æterno fluens, atque

(a) S. Babylæ Templum, olim appellatum fuit *Concilium Sanctorum*, ſeu *Omnes Sancti*, ùt legitur in Hiſtoria Ottonis Morenæ, qui ad annum MCLVIII. narrat, Federicum Ænobarbum juxta Eccleſiam illam caſtrametatum fuiſſe. Tempore Sancti Caroli, Parœciæ tantùm nomen habebat; verùm anno MDLXXXVIII. erectum ibidem fuit Canonicorum Collegium, conſtitutis honeſtis redditibus a Hieronyma Mazenta, Matrona religioſiſſima, quod ſubinde auctoritate ſua confirmavit Sixtus V. Pont. Max. Gaſpar verò Vicecomes Archiepiſcopus Mediol. ſolemni prævia ſupplicatione illud inſtituit, quemadmodum docet lapis poſitus prope majorem Aram ejuſdem Templi.

(b) *Proverb. VIII. v. 31.*

(c) *Pſalm. XLV. v. 5.*

que procedens aquis abundantiſſimum; impetu maximo, torrentis inſtar, cordibus hominum illabens; cùm *ubi vis ſpires, & neſciant homines, unde venias, aut quò vadas* (*a*)! Hoc fortè flumen eſt, quod ſervo Dei ac prædilecto diſcipulo Joanni Evangeliſtæ in revelationum libro manifeſtavit Angelus Dei (*b*), quod, ùt cryſtallum ſplendens, a ſede egreditur Agni, utramque alluens ripam, ac arborem copioſiſſimè irrigans, quæ ſuaviſſimos ſingulis profert menſibus fructus; nam irrigat Spiritus hic & triumphantis Eccleſiæ ripam, & militantis; ejus namque munere, qui glorioſi triumphant, gloriâ, qui verò anxii militant, gratiâ, veluti rapidiſſimo flumine, madefiunt, ac quotidianos percipiunt fructus uberrimos. Sacramentum Chriſmatis Sancti, quod hodie, Deo bene juvante, vobis miniſtraturi acceſſimus, præcipuum eſt medium ac veluti inſtrumentum, quo hominum cordibus cum munerum ſuorum atque donorum plenitudine cœleſtis hic illabitur Spiritus: ob id namque Salvator Noſter Chriſtus Jeſus Dominus, ex cujus latere in Cruce pendentis cetera omnia profluxerunt Sacramenta, & iſtud inſtituit, & ad hunc potiſſimum finem, ut pauperrimos homines atque *inopes a terra ſuſcitans, & de ſtercore erigens pauperes* (*c*), cœleſtibus ſuis ditaret, atque impleret bonis; ut ſpiritu eos fortitudinis armaret, iiſque accingeret armis, quibus, tam multis iiſque, acerrimis, reſiſtere poſſent inimicis, nempe Dæmoni, Mundo, & Carni; ut eos fortes effectos confirmaret in Fide, quò non modò Chriſti nomen minimè erubeſcerent, ſed èt ipſum confiterentur coram hominibus, ejuſque fidem prompti & corde, & opere, & verbo profiterentur, nulliuſque vultum extimeſcerent; ipſi denique morti, pro ejus ſe nominis gloria, lubenti animo exponerent. Vultis videre, dilectiſſimi, quàm noſtrûm ſitiat Chriſtus Redemptor noſter ſalutem? Audite millies eum in ſacris literis vos compellantem, atque ad ſe ipſum allicientem; *Omnes*, quodam inquit in loco, *ſitientes venite ad aquas, properate, emite abſque argento, abſque ulla commutatione* (*d*). Bone Deus! Vis, te tuaque dona emamus, & argentum non habentibus aut aliud, ea ſine ulla argenti alteriuſque commutationis oblatione, proponis? Quomodo argentum non habentes ememus? Aut quomodo ſine pretio accipientes, emiſſe dicemur? Voluntate noſtra, gratiâ tuâ adjuta, emeris Chriſte,

(*a*) *Joannis III. v. 8.*
(*b*) *Apocal. IV. v. 6.*
(*c*) *Pſalm. CXII. v. 7.*
(*d*) *Iſaiæ LV. v. 1.*

Chriſte, emitur Paraclitus Spiritus tuus; qui enim nos ſine nobis feciſti, licèt *bonorum noſtrorum minimè egeas* (*a*), non vis tamen ſalvare nos ſine nobis: & licèt a nobis, tamquam ex nobis, nihil poſſimus, ſublimi tamen gratiæ tuæ nos prævenientis (*auxilio*), concurramus oportet, ac quantum eſt in nobis faciamus. Te ipſum ergo te ipſo nobis vendis; tu es Spiritus tui pretium; gratiâ ipsâ tuâ gratiæ augmentum, quod in ſacroſancto Confirmationis Sacramento confers, promeremur & comparamus, atque ad id nos recipiendum accingimus. Salutare ergo Pœnitentiæ Sacramentum, ac humilis & dolens criminum noſtrorum confeſſio, aut firmum ſaltem Confeſſionis propoſitum, prævia eſt Sacroſancti Chriſmatis præparatio.

Invitat dulciſſimus illis, quæ a nobis audiſtis filii, verbis, ad ſe omnes Dominus Deus; & cur, niſi ut omnes Spiritu ſuo repleat, ut æternis ditet theſauris? Proh ſcelus! O deplorandam hominum ignaviam atque miſeriam! Divinas quidam voces tam parvì faciunt, ut vèl minimo lucro, ne apothecas per pauciſſimas horas occluſas retineant, ne ſolidi unius jacturam faciant, ob ſolam nonnulli in bono opere accidiam atque torporem, ad divina percipienda munera accedere negligant, eaque veluti nullius momenti arbitrentur, cùm iis vèl minima, eaque fluxa & caduca, quæ ſequentibus ſe Mundus proponit, anteferant. O infelices hujuſmodi homines; quàm, ſi ſcirent quid perdant, ſe ipſos deflerent! Spiritum Sanctum perdere; ejus conſecutionem tamdiu differre; cœleſtia dona contemnere; a Deo vocatum non accurrere, o magna, & deploranda calamitas! Mihi credite, nihil hiſce hominibus aut dici, aut excogitari poteſt infelicius.

Dicam hoc etiam, ad hujuſmodi torpentium hominum dedecus ac confuſionem. Superioribus annis, me ad hujuſce Mediolanenſis Diœceſis fines inviſendos contuli, ubi inculti homines in Montibus degentes exiſtunt, ad quos per multas annorum decades, nulla fuit Archiepiſcoporum hujus Eccleſiæ profectio; & mirum fuit, quantam in eis admirati ſimus pietatem ac religionem, quanto utantur ſtudio ac diligentia in Sanctiſſimo præſertim hoc Confirmationis Sacramento ſuſcipiendo; cùm vèl nullum inter eos repererimus Adultum, qui hoc non eſſet Sanctiſſimo munitus Sacramento. *Surgent hi*, filii Mediolanenſes quibus tam abundè ſua Deus communicat dona, quibus ſem-per

(*a*) *Pſalm. XV. v.* 2.

per Dei Miniſtri adſtant, *& condemnabunt vos in judicio* (*a*); quia vobis in propria procuranda ſalute longè ſunt diligentiores. Et ignoratis fortè, quàm grave ſit, veſtra hæc in bene agendo negligentia, delictum? An neſcitis, quia plerumque etiam in mortalem deſinit culpam (*b*)? cùm in tam multis, iiſque maximis conſtituti periculis, tot hoſtium expoſiti inſultibus, oblata vobis ultro arma reſpuitis, & armari negligentes occumbitis; quia enim amatis periculum, peritis in illo.

Dividit, filii, fidelibus ſuis innumeras hic Spiritus gratias, quod rectè aquæ exemplo deſignatur; ſicut enim aqua, multa & varia humanis corporibus præbet emolumenta; ita, & multò plura atque majora, animabus Spiritus Sanctus. Abluit in primis corporum ſordes aqua; abluit deteriores animarum ſordes, nempe peccata, Spiritus Sanctus, aquâ pœnitentiæ ſalutari, qua omnes exterguntur maculæ, ac candidi fiunt Nazaræi Domini. Refrigerat aqua corpus: refrigerat longè uberiùs animam Spiritus Sanctus; quàm magnus enim eſt libidinis ardor, quàm magnus avaritiæ, quàm magnus ambitùs, quàm magnus concupiſcentiæ? Accedit Spiritus Sancti gratia, veluti nubes, quæ inter Solem & terram poſita, eam obumbrando, ſcelerum illorum ac perverſarum animi affectionum temperat ardorem. Aqua ſitim corporis extinguit; ſola Spiritus Sancti gratia ſitim extinguit animæ. Putaſ-ne, avare, quia valeas auro ſitim extinguere tuam? Erras inſane, erras; *quò* enim *plus ſunt potæ*, *plus ſitiuntur aquæ*, & *creſcit amor nummi*, *quantum ipſa pecunia creſcit*. Exiſtimas, ſuperbe, quia ſpiritus tui ſitim poſſis fumis hiſce, & vento ſimilibus Mundi honoribus, aliqua ex parte ſedare? Ignoras profectò, quid velis tu adoleſcens, qui voluptatum immergeris luto; putas, quia libidinum tuarum ſitim libidinoſis poſſis extinguere actionibus; & tamen provocas magis. Ah quantum errant, qui cordis & animi ſui ſitim aliâ aquâ, quàm Spiritus Sancti gratiâ, quàm Dei fruitione, extinguere ſe poſſe exiſtimant; infinita enim appetit animus noſter, nec niſi infinito Deo ſatiari umquam poterit. Videte quantùm abeſt, ut auro, ut libidinibus, ut honoribus, ut agris & prædiis (quibus tanto ſtudio homines invigilant acquirendis, quaſi ipſi ſoli, ùt Iſaias ait (*c*), habita-

(*a*) *Lucæ XI. v.* 32.

(*b*) Vide Sanctum Thomam tertia Parte, quæſt. LXXII. art. 1. ad 3. ubi agit de neceſſitate Confirmationis ad ſalutem.

(*c*) In margine MS. additur nota. *Vide locum: veb qui jungitis agrum agro &c.* Iſaiæ V. v. 8.

turi ſint terram) ſatiari poſſit: ſatiabitur tunc, filii, animus noſter, cùm apparuerit gloria Dei; refocillatur èt hìc, atque maximè ſitis reſtinguitur futuræ gloriæ, prævià gratià Dei; fecit enim nos Dominus ad ſe, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in eo.

Non poſſum hìc, filii, eorum non deflere dementiam, qui alias quærunt, quàm Spiritus Sancti, aquas; quos congruè deplorat & admiratur Propheta dicens : *Obſtupeſcite Cæli ſuper hoc, & deſolamini portæ ejus; duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ non valent continere aquas* (*a*). Ciſternæ hujuſmodi ſunt aurum, o avari; caro libidinoſi; honores ſuperbi; vindictæ & ſanguinis effuſio iracundi, quæ bibere volentes, duo mala feciſtis o miſeri: Deum veſtrum, fontem aquæ vivæ, quæ ſola veſtram poteſt extinguere ſitim, derelinquentes, & haſce vobis diſſipatas ciſternas effodientes. Bibite cariſſimi, bibite ex aqua, quam vobis exhibet Deus; ipſe enim ſolus, gratià ſuà, Spiritu hoc ſuo, quem hodie vobis communicaturus eſt, ſitim, ſi velitis, extinguit; *Qui* namque *biberit ex hac aqua, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ* (*b*): Et rectè *aquæ vivæ*; nam ſicut id habet aqua proprium, ut quantum deſcendit, tantum itidem èt aſcendat; ſic èt Spiritus Dei, qui in die ſancto Pentecoſtes præcipuè, & hodie quoque deſcendit de Cœlo, hoc potiſſimum præſtat, quòd corda noſtra, niſi obſtemus, rapit in Cœlum; opera noſtra, quæ in ſe aliàs aut nullius, aut parvi eſſent valoris, adeò reddit efficacia, ut vèl ſola aquæ frigidæ gutta, pro Dei nomine pauperi elargita, gratiæ Dei aſſociata, non ſinè ampliſſima in Cœlis ſit futura mercede. O Spiritus Divini ſublimitatem, quæ infima noſtra tam ſublimiter extollit! O vim inexplicabilem, quæ adeò fortes ac Dæmoni terribiles (debiliſſimos aliàs atque infirmos) homines efficit! Numquid ex horum Spiritus effectuum conſideratione (ut alios, & quidem innumeros, brevitati conſulentes, ſilentio prætereamus) non eritis, Animæ dilectiſſimæ, hodie ſatis ſuperque quibuſdam veluti ſtimulis excitandæ, ad Sanctiſſimum hoc ſuſcipiendum Confirmationis Sacramentum & gratiæ augmentum, ac ipſum Spiritum Sanctum in eo Sacramento ſuſceptum, quanta maxima poteritis ſolicitudine conſervandum?

Sed utinam fontem hunc, qui ſunt hodie confirmandi, & qui

(*a*) *Jeremiæ II. v. 12. & ſeq.*

(*b*) *Joannis VII. v. 38.*

qui jam confirmati fuerunt, guſtantes, alias in poſterum aquas exhorreant, & acquiſitæ Spiritus Sancti gratiæ retinendæ inſudent! Scitis id quomodo? Audite Apoſtolum Paulum Sancto Spiritu plenum: *Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus* (a); ſpiritu facta carnis mortificemus; longè faciamus a nobis opera carnis, immunditias, impudicitias, avaritias, ſordes omnes; caritate abundemus, gaudeamus in Domino, pacis ſtudia colamus, in adverſis patientiam, in proſperis modeſtiam adhibeamus, in bono longanimes; in omnibus pii, benigni, manſueti ſimus; fidem retineamus; nota ſit omnibus hominibus modeſtia noſtra; caſtè & piè vivamus; fructus Sancti Spiritus percipiamus; hi ſunt enim primum acquiſitæ Spiritus Sancti gratiæ teſtimonium, de quibus longiorem aliàs, Deo dante, habebimus ſermonem. His ſi hìc per ejuſdem Spiritus gratiam abundaverimus, abundabimus & gloriâ in Cœlis, qua nobis ipſe frui concedat. Amen.

(a) *Ad Galatas V. v. 25.*

HOMILIA XVIII.

AD CONFIRMANDOS

Habita in Eccleſia Collegiata Sanctæ Mariæ Scalarum Mediolani

Feria VI. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. III. JUNII MANE.

O UTINAM, dilectiſſimæ Animæ, poſſemus ſedula cogitatione, mentis oculis, nobiliſſimum illud myſterium Sacroſanctæ Pentecoſtes, cujus memoriam per hos dies recolit Sancta Mater Eccleſia, intueri; linguas illas igneas e Cœlo ſuper Apoſtolos deſcendentes, plenitudinem illam donorum, quibus cumulati fuerunt, videre: quàm magnus corda noſtra ardor incenderet, quàm omnes inflammaremur atque excitaremur ad recognoſcendum donum illud, eo die Sanctis Apoſtolis factum, & in illis Matri noſtræ, Chriſti Sponſæ, Eccleſiæ Sanctæ! Eſt, quòd hodie miniſterio noſtro eſtis Chriſmatis Sacramentum recepturi, magna quidem illius donorum plenitudinis participatio, qua etſi non eo gradu atque menſura, qua illi, maxima tamen atque uberrima eſtis munera percepturi. Vim enim atque robur offert vobis hodie Spiritus Sanctus, quo omnia poſſitis Diaboli ignea tela retundere (*a*), quo ejus ſuggeſtiones rejicere, tentationes illudere, Mundum vincere, Carnem cum omnibus concupiſcentiis ſuis domare, liberè Chriſtum, ejuſque Sanctiſſimum nomen coram omnibus Gentibus & Principibus confiteri, vitam denique Chriſtiano homine dignam profiteri; quibus viribus quove animi robore, quis non videat quàm omnes homines indigeant, ſuapte natura, & peccati vitio

(*a*) *Ad Epheſ. VI. v. 16.*

vitio debiliſſimi? Orabat ſervus ille Dei Propheta (*a*) hoſtium agminibus circumdatus, ut ejus Deus oculos aperire dignaretur; quod èt, cùm oraſſet, obtinuit; ac ſtatim ùt vidit, ſe inter Aſſyriorum exercitus ſtare conſpexit, inimicis undequaque obſeſſum. O utinam aperiat hodie (qui olim cæci nati oculos mirabili Divinitatis ſuæ potentiâ aperuit) èt oculos veſtros, ut videntes videatis, &, quæ viſibiliter extrinſecus erga vos fient, conſpicientes, quid inviſibiliter Spiritus Sanctus operetur in vobis, intelligatis. Ungam veſtras ipſe frontes Sacro Chriſmatis oleo, ſacris illis adhibitis verbis unicuique veſtrûm: *Signo te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, ut replearis eodem Spiritu Sancto, & habeas vitam æternam. Interiùs verò unget animas veſtras oleo conſolationis Spiritus conſolator; intellectum illuſtrabit, ut quæ agenda, quæ pariter fugienda ſint, ſapientiæ & intellectus donis agnoſcatis; mentem ad ea inflammabit; animæ gratiam, quam (ùt ſæpius jam a me audiſtis) prærequirit, augebit; totum hominem corroborabit, ac fortem Dæmonibuſque tremendum efficiet; e pauperibus denique vos ditiſſimos faciet, ut jam in poſterum nemo veſtrûm tantis cumulatus theſauris egenus, niſi ipſe voluerit, faciente id peccato, ſit nuncupandus. Felices illos, qui mentis oculis hæc omnia diligenter intueri poterunt, quamvis ſenſui non pateant! Hæc enim prima erit ad Spiritum Sanctum recipiendum diſpoſitio; hoc primum præparationum omnium fundamentum, diligenter videlicet examinare, quid, dum externè nos Prælatus inungit, a Deo intra nos agatur; nam qui hæc ſedulò perpenderint, ii ſe tanto hoſpiti, ùt par eſt, ornatos offerent; eidem obviam procedent; qua decet religione, animique pietate, Divinam illam reverebuntur advenientis Spiritus majeſtatem; ardentiſſimo pariter ardebunt deſiderio, ut tot eis dona Deus impertiat. Sed ante hæc omnia, ùt ſæpe jam diximus, puris huc mentibus accedent, animas ſuas pœnitentiæ ſcopis everrent, lacrymis peccatorum maculas omnes abluent atque extergent, ut Dei amici fiant, ejuſque gratiam aſſequantur, qua poſtea ejuſdem gratiæ promereantur & ſuſcipiant incrementum.

Confirmatos vos, filii videte, obſecro, qualiter ambulare oporteat, qualiter converſari, quam vitam ducere, quid agere. Conſideranda eſt vobis perpetuò inexcogitabilis Dei bonitas, infinita ejus caritas atque miſericordia. Videte, quàm multis mediis ab ipſius

(*a*) *IV. Reg. VI. v.* 17.

ipſius Mundi initio, omnibus qui umquam fuerunt hominibus, divitias ſuas communicare ſategerit; noviſſimè verò poſt Unigeniti Filii ſui incarnationem, quantum adhibuerit ſtudium, ut omnibus ſpiritualibus neceſſitatibus noſtris abundè ſuccurreretur. Inde ſeptem illæ Sacramentorum veluti ampliſſimæ officinæ, e Chriſti ſacratiſſimo latere profluxerunt, in quibus quidquid a nobis deſiderari poteſt, inveniatur, idque ſine pretio & gratis acquirere poſſimus; regenerandis enim nobis Baptiſmi officina eſt conſtituta, qua ex filiis iræ, Dei filii, cœleſtis Regni cives & hæredes, Chriſti fratres efficimur. Quoniam verò in ea, quam tunc acquirimus, gratia, non diu (quæ noſtra eſt deflenda calamitas) perſeveramus; ſed ſanam effectam animam noſtram variis quotidie peccatorum telis ſauciamus, videte, quàm amplam apothecam reliquerit Chriſtus Dei Filius, qua ſanandis omnibus hujuſmodi infirmitatibus medicina conferatur, Pœnitentiæ Sacramentum. At quia jejuni diu conſiſtere non poſſemus, & inediâ conficeremur, o quàm ſuavem nobis reliquit panem ſuperſubſtantialem! Corpus ſcilicet ſuum ſacratiſſimum & Sanguinem, verè panem Angelorum, cujus viſione ſola & ipſi, & cœleſtes omnes Incolæ quia fruuntur, beati ſunt & nominantur: & hic panis eſt auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum. Et quoniam huic conficiendo pani, atque ceteris Eccleſiaſticis muneribus peragendis, debiti aſſignandi erant Miniſtri, & per quos (*a*) hi conſtituerentur, en aliam nobiliſſimam Sacri Ordinis officinam, qua hujuſmodi confertur certis quibuſdam Viris auctoritas. Generandis filiis atque educandis, & in Dei ſervos alendis, Matrimonium eſt inſtitutum. Ne autem vita decedentes animum deſponderemus, ſed Dæmoni invicta fortitudine reſiſteremus, ac ſi quæ eſſent in nobis leves peccatorum infirmitates aut maculæ, ſanarentur, Extremæ Unctionis eſt conſtitutum miniſterium. Sed quia dum vivimus, ſola dumtaxat Baptiſmali gratia muniti, infantes tamen adhuc eſſemus & debiles, ac gerendæ acerrimæ militiæ, quæ vita noſtra eſt, eſſemus inepti (o ſummam Dei bonitatem!) ſacro Chriſmatis Sacramento corroboramur & confirmamur, ac viri evadimus fortes. Videte, fratres, dona, conſiderate munera, & tam amplo eorum Largitori gratias pro viribus reddite, quando vos aliud rependere nec ejus immenſitas, nec veſtra permittit infirmitas. O Anima Chriſtiana, cave, ne ſtatum tuum Ezechiel ille ſanctiſſimus deploret, ne ingrati-

(*a*) Nempe Epiſcopos.

gratitudinem defleat ſuam. Tu, quæ Dei es ornata ſimilitudine, quæ ex nihilo creata, ceteris omnibus Creaturis poſt Angelos es effecta nobilior, Chriſti Filii Dei pretioſiſſimo Sanguine redempta, particeps beatitudinis facta, toties ſanctificata, tot inſtructa remediis, tot armis accincta, quibus potentiſſimos poſſis hoſtes eludere, tot auxiliis adjuta, quando tamdem deſines peccare? quando a ſomno lethali expergeſies? quando velle incipies, ac deliberata voluntate tot tibi a Deo donatis uti præſidiis? O miram ingratitudinem tuam! Tot pro te pertulit Chriſtus; expendit, & ſuperexpendit ſe ipſum; vitam ac totum ſanguinem profudit, ut te æterno Patri reconciliaret: Et tu ob minimum lucrum, ob contumelioſum verbum, ob vanum Mundi reſpectum ab eo divelleris, cui tam pretioſo es conjuncta ſanguine? Mementote ſæpe filii, & dum oratis recordamini, quid inter cetera hodie receperitis; multum enim debere vos ſcitote ei, a quo tam multum accepiſtis; qui tam amplas vobis largitus eſt vires, quibus in poſterum in novitate ſpiritus ambuletis. Hoc eſt enim Sole ipſo clarius, maximam eſſe divinæ gratiæ efficaciam, eamque talem, ut, eâ adjuti, omnia poſſimus. Unde erimus profectò inexcuſabiles, filii, ſi peccaverimus; abundè enim nobis ſuccurrit Dominus Deus, ejuſque virtute omnes ſuperare poſſumus tentationes, (niſi nobis ipſi deſimus) ſi ei ex parte noſtra correſpondeamus. Fortis quidem eſt Dæmon: at quantò eſt eo fortior Deus? quàm eos reddit fortes, qui de ejus participant gratia? Sed attendite diligenter, ne in vanum eam recipiatis, ne exhibita arma non induatis, ne præſtitis non utamini viribus; quantò enim majora receperitis, eò majores, niſi iis rectè uſi fueritis, dabitis pœnas. Quid non debemus omnes, o filii, Regi noſtro Chriſto, qui tot nobis donavit, qui tot pro nobis ſuſtinuit? Hæc ſæpe ponderate, & facilè omnia (mihi credite) ſuperabitis. At pauper ſum (inquiet aliquis veſtrûm), labore mihi victum comparem neceſſe eſt: cur non igitur, diebus etiam feriatis laborem, cùm iiſdem comedere cogar; cur non etiam, quò commodiùs vitam traducam, contractus aliquos exerceam, licèt illicitos? Ah, filii, cur èt pro eo, a quo, ùt audiſtis, tantis eſtis cumulati beneficiis, ipſam paupertatem non ſuſtinetis? Non ſic, non, filii, ùt ſuggerebat Satanicus ſpiritus, facere vos convenit; ſed eâ, quam hodie recipietis, plenitudine gratiæ reſpondete. Pauper ſum; at longè me pauperior fuit Rex Cœli & terræ Deus: primùm ſtatui quærere Regnum Dei, & tum cetera omnia adjicientur mihi; feſtos

ſtos dies, ùt par eſt, ſanctificabo; nihil, quod divinæ legi adverſetur, agam. At ſubdet Dæmon: id, ſi ſolus eſſes, fortè ſacere poſſes; at vide, quot ſuſceperis filios, eorum ſaltem futuræ ſuccurre mendicitati; contende modis omnibus, eos ſi non divites, ſaltem non relinquere mendicos. Verùm forti vos animo, filii, eidem reſpondete: Satìs divites relinquam filios, ſatìs amplum eis conſtituam patrimonium, ſi mandata Dei cuſtodierint, & in viis ejus ambulaverint. Accedet tentator etiam ad quamlibet ex vobis, o ſorores, & dicet: Quid tu non, ùt ceteræ nobiles mulieres coæquales tuæ, vivis? cur iis omnibus inferior eſſe & videri vis? Te ipſam, ùt omnes faciunt, orna. Quid ad Doctrinæ Chriſtianæ Scholas accedis? quid viliſſimum hoc & pedagogicum munus exerces? An non vides, quàm te, tam ſæpe communicantem, irrideant omnes, & ſimulatricem ſanctitatis appellent? quàm te, o homo, qui iiſdem operibus vacas, hypocritam vocent, digitoque oſtendant? Sed vos, o fratres, vos, o ſorores, Dæmonem ignominioſis verbis explodite; ſanctis inſiſtite cœptis, nec vos bene agere pudeat; imo liberè & verbis, & operibus, & corde in primis Chriſtum confitemini, & hunc Crucifixum; nam èt ipſe vos coram Patre ſuo cœleſti, & Angelis ejus confitebitur. Ejus causâ nihil erubeſcite, qui pro vobis tantas non erubuit contumelias, tot pertulit opprobria, tam vilem denique paſſus eſt mortem. Habeamus denique omnes, filii, præ oculis ſemper (quidquid dicamus, ſive agamus) ſolam Dei gloriam propoſitam, qui noſter debet eſſe ſcopus & finis. Deum immortalem obſecro, & ex totis viſceribus (dilectiſſimi) oro, ut oculos aperiat noſtros, ut videamus, & concedat, ut ſentiamus atque agnoſcamus theſauros hos ſuos atque divitias, eaſque totis viribus conſervare ſtudeamus, ac piis jugiter operibus augere; ne cùm ad judicandum venerit Chriſtus, abſconditi talenti nobis ſit reddenda ratio, ſed reportati lucri ampliſſimam ac cœleſtem recipere poſſimus mercedem. Amen.

HO-

HOMILIA XIX.

AD ORDINANDOS

Habita in Domeſtico Sacello Mediolani

Feria VI. Quatuor Temporum poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. III. JUNII VESPERE.

MAGNA eſt, fratres in Chriſto dilectiſſimi, quæ ab Eccleſiæ Sanctæ Miniſtris, Animarum Paſtoribus, Epiſcopis nempe adhibetur, morum & vitæ inquiſitio ac examen in iis, qui Divino ſunt cultui mancipandi. Sed terrent eos valde profectò horribilia illa Apoſtoli Pauli verba: *Nemini citò manus impoſueris* (*a*). Multa fuerunt a Sacris Conciliis, & a Sanctis Patribus, quod ad hoc ſpectat, decreta, quæ licèt omnia ad unguem ſervarentur, adhuc tamen multa requirerentur. Nos, qui ad hoc Animarum veſtrarum Paſtorale munus a Domino Deo fuimus vocati, omnem, quantum in nobis eſt, curam in hoc atque diligentiam adhibemus. Verùm quia homines ſumus, fallimur ſæpe, nec ignoramus, idque maximo cum animi noſtri dolore. At cùm nihil per nos omiſſum fuerit, aut per Miniſtros noſtros, quod a nobis requiratur, de veſtris ſingulorum moribus, ætate, natalibus, eruditione, converſatione, Eccleſiaſticis miniſteriis, publicis etiam literis, ac eorum, ad quos id ſpectat, teſtimoniis certiores effecti, ad Dominum Deum, qui *corda ſcrutatur*, & *renes* (*b*), converſi, *hos tibi* (dicimus) *Domine offerimus*, *qui eos probè noſti* (*c*). Magnæ igitur, quam in vobis examinandis adhibemus,

(*a*) *I. ad Timoth. V. v.* 22.
(*b*) *Pſalm. VII. v.* 10.
(*c*) *Ex Pontificali.*

bemus, diligentiæ, æquum eſt, ut magna in vobis correſpondeat ad Sacros hos Ordines (hìc autem omnes Sacros lato nomine, non majores tantùm intelligens, appello) ſuſcipiendos diſpoſitio, ac debita præparatio. Ac primùm quidem nemo veſtrùm, (ùt arbitror) ignorat, eam in primis requiri, qua Sancto Pœnitentiæ Sacramento peccata veſtra omnia ſyncerè confiteamini, atque nullius mortalis peccati labe maculati, Sacroſanctum Chriſti Corpus & Sanguinem recepturi accedatis; neque de hujuſmodi diſpoſitione eſt, quod pluribus diſſeram. Alia eſt, quam a vobis exigit Dominus, quamque velim hodie diligenter conſideretis; ea autem in diligenti conſiſtit examine, ut quilibet veſtrûm ſcrutetur, quanam intentione, quo fine Altaris velit connumerari Miniſtris. Videte omnes, num de vobis verè dici poſſint a nobis, quæ in hac Ordinum collatione dicit Sancta Mater Eccleſia: *Hæc eſt generatio quærentium Dominum* (*a*). Attendat unuſquiſque, cur ſe divino mancipet famulatui; an, ut pauper eſſe deſinat, ut Sacerdotia Eccleſiaſtica conſequatur, ut Parochus efficiatur, ut inòpes Parentes ſublevet, ut ocio in poſterum marceſcat, ſeu alias hujuſmodi ob cauſas. Qui talis inter vos eſſet, abſtineat, obſecro per viſcera Domini noſtri Jeſu Chriſti, ne tantam nobiliſſimo huic Sacramento inferat injuriam; tam nobilem dignitatem ad tam ignobilem referre finem caveat. Alioquin væ illi, væ illi, cujus oculus nequam fuerit! Non hæc ſunt his nobiliſſimis mediis quærenda, ſed tantùm quærendus eſt Dominus; eſſe enim debetis generatio quærentium Dominum, ut Deo veſtro ex corde dicere poſſitis: *Portio mea es tu Domine* (*b*). *Si talis fuerit*, & ita purus, ac *ſimplex* intentionis veſtræ *oculus*, *totum* etiam *corpus* veſtrum *lucidum erit* (*c*); quem enim quæretis Dominum, invenietis, cùm id ipſe, qui eſt infallibilis veritas, promiſerit: *Quærite, & invenietis* (*d*). Cogitate ergo, quàm magnum ſit in Dei partem vocari, præcipuum Dei Miniſtrum fieri. Conſiderate, quæſo, quàm ex omni populo ſelectos in veteri Teſtamento Miniſtros requirebat Deus; quàm ab univerſa plebe ſegregatos, cùm ad eos loquens diceret: *Ego dedi vobis fratres veſtros Levitas de medio filiorum Iſraël* (*e*); & alibi: *Sancti eſtote*, *quia*

(*a*) *Pſalm. XXIII. v. 6.*
(*b*) *Pſalm. CXVIII. v. 57.*
(*c*) *Lucæ XI. v. 34.*
(*d*) *Matth. VII. v. 7.*
(*e*) *Numer. XVIII. v. 6.*

quia ego ſanctus ſum ([a]); illi autem victi
boves, & agnos tractabant. Quales igitu
Sacerdotes futuros eſſe decet, qui Sacroſa
& Sanguinem eſtis tractaturi; quàm illis
denique vitæ ſanctitate ſuperiores! Eja,
ſimi, agnoſcite futuri muneris veſtri ſubli
cellentiam, & eo, quem diximus, tantù
intentione, ne Deum & Dominum veſtru
quod a vobis requiritur, exequi valeatis.
Sanctum Spiritum, gratiarum ac donorum
hos dies in Apoſtolos deſcensûs recolimus
plorate auxilium, qui præſto eſt omnibus
res ab eo petite, *qui dat omnibus affluenter* ([b]
Altari hìc congruè miniſtrantes, rectè geſti
cedem a ſupremo Sacerdote & Pontifice Ch
cipiatis. Amen.

([a]) *Levitici XI. v. 44.* | ([b]) *Jac. I. v. 5.*

HOMILIA XX.

AD ORDINANDOS

Habita in Metropolitana Mediolani inter Miſſarum Solemnia

Sabbato quatuor Temporum poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. IV. JUNII.

MIRABILITER reſplendet, dilectiſſimi in Domino fratres & filii, ſumma æterni Dei ſapientia, inter cetera in admirabiliſſimo hoc Ordine, quem in Sancta ejus Eccleſia ab ipſomet conſtitutum animadvertimus. In hac ipſa, quam hodie celebramus, Ordinum diſtributione, quis non admiretur tantam eorum varietatem collationum, unctionum, munerum, dignitatum, & auctoritatum diverſitatem? quibus omnibus ut Spiritus Sanctus ſemper aſſiſtit, ita mira tum in iis omnibus, qui hiſce aut initiantur aut promoventur Ordinibus, tum per eos in aliis, operatur intrinſecus: manifeſta ſunt hæc, & Sole ipſo clariora, ineffabilis illius indicia ſapientiæ. Si tanta rerum omnium creatarum diverſitas, Dei prædicat infinitam potentiam, quantò magis hic in ſpiritualibus multiplex ordo, ejuſdem nobis teſtificatur bonitatem, atque admirabilem, qua cuncta ſuaviter diſponit, providentiam? Admirandus ſanè, aut potius lacrymandus is hodie meritò cenſendus eſt, qui, ubi tot ac tantæ ſubſunt digniſſimæ admirationis cauſæ, ſolus ipſe inter hæc omnia non modò non obſtupeſcit, ſed nec etiam admiratur, ac extra ſe ipſum quodammodo egreſſus, toto mentis non exclamat affectu: *O altitudo divitiarum ſapientiæ,*

Digitized by Google

tiæ, & ſcientiæ Dei (*a*)! Obſtupuit ſapientiſſima illa Regina Saba, cùm, ampliſſimam Regis Salomonis domum ingreſſa, miniſtrorum ejus multitudinem ac nobilitatem, auri copiam, munerum varietatem, ac nobilem omnium diſpoſitionem, & non modò familiæ præſtantiſſimæ, ſed èt totius Regni contemplata fuiſſet adminiſtrationem, & in eas prorupit voces: *Beati ſunt ſervi tui* (*b*), cùm propè ſpiritum amiſiſſe videretur. Sed quantò Salomone major eſt Deus? quàm ejus domui præſtat Eccleſia Dei? quàm majorem etiam unuſquiſque noſtrûm hìc habet admirandi, ſtupendi, ſpiritum etiam ipſum amittendi rationem? O quomodo ampliſſimæ huic Chriſti Sponſæ Eccleſiæ, Davidis illa verba conveniunt: *Aſtitit Regina a dextris tuis, in veſtitu deaurato, circumdata varietate* (*c*), tot referta theſauris, tot Spiritus Sancti donis, tot gratiis, tot Sanctiſſimis ditata Sacramentis, tanta Oſtiariorum, Lectorum, Exorciſtarum, Acolythorum, Hypodiaconorum, Diaconorum, Sacerdotum, Epiſcoporum ornata multitudine, tot inſignis dignitatibus, tot illuſtris officiis atque functionibus, tot præcellens gratiarum diſtributionibus, quas hic idem Spiritus Sanctus (cujus viſibilis in Apoſtolos in linguis igneis deſcensûs, hac hebdomada, memoriam celebramus) *dividit ſingulis, prout vult* (*d*)! Equidem magnum eſt ornamentum in Regina hac, hæc ordinum varietas; ſed aliud etiam in ea, hoc longè præſtantius, requiritur, ut ſcilicet ejus tam multi Miniſtri illis ſint inſigniti virtutibus, quas uniuſcujuſque ipſorum Ordo requirit & dignitas; ut, quantùm ipſi ſunt a communi hominum genere, Ordine diſtincti, tantùm ſint ceteris omnibus, vitæ exemplo ac laudabili converſatione ſuperiores. Audite fratres, quid Apoſtolis, quibus Spiritum Sanctum mox erat miſſurus, Salvator noſter Chriſtus Jeſus dixerit: *Sedete in Civitate, quoaduſque induamini virtute ex alto* (*e*). Quid hæc cum promiſſione Spiritus habent commune? Non ſine magno myſterio hæc protulit Dei Filius verba, ut intrinſecam Spiritus Sancti unctionem conſequi debere oſtenderet, extrinſecum virtutum omnium indumentum. Quid eſt indui virtute ex alto? Eſt extrinſecus Chriſtianis ac Sacerdotalibus fulgere virtutibus; ceteris exemplo eſſe; Eccleſiaſticam, quod eſt in terris Angelicam, vitam ducere; ita

(*a*) *Ad Roman. XI. v.* 33.
(*b*) *III. Regum X. v.* 8.
(*c*) *Pſalm. XLIV. v.* 10.
(*d*) Ex epiſtola Miſſæ in Octava Pentecoſtes. *I. ad Corinth. XII. v.* 11.
(*e*) *Lucæ XXIV. v.* 49.

ita demum actiones omnes veſtras componere, *ut videant* ceteri *opera veſtra bona*, & ex iis, quo ſitis in Eccleſiæ ordine conſtituti, conjiciant, *& glorificent Patrem veſtrum, qui in Cælis eſt* (*a*): ne vituperetur in vobis miniſterium Chriſti (*b*), ſed morum veſtrorum gravitas ad Eccleſiaſtici ſtatus reverentiam omnes in ſeculo viventes alliciat. Etenim væ vobis, ſi per vos ſcandalum venerit, & propter vos Dei nomen in gentibus blaſphematum fuerit, ac ſacroſanctæ Matris Eccleſiæ contempta majeſtas! Vivite, fratres & filii, ùt vos Deo dante facturos ſpero, ac veſtram vitam componite juxta Ordinum veſtrorum regulam, quam ordinandis vobis omnibus, breviter, ùt audiſtis, ipſis Eccleſiæ Sanctæ verbis propoſuimus: quò ſic viventes, æterno tamdem in Cœlis fungamini Sacerdotio, & plurimos in terris, vitæ veſtræ innocentia & exemplo, Chriſto lucrifaciatis, cui unà cum Patre & Spiritu Sancto ſit honor & gloria per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

HO-

(*a*) *Matth. V. v. 16.* | (*b*) *II. ad Corinth. VI. v. 3.*

HOMILIA XXI.

AD

POPULUM RHAUDENSEM (a)

Habita Dominica I. poſt Pentecoſtem

In qua celebratur Feſtum

SANCTISSIMÆ TRINITATIS

ANNO MDLXXXIII. V. JUNII.

PIA noſtra Mater Eccleſia Sancta, Animæ dilectiſſimæ, quæ variis quibuſdam veluti cibis filios ſuos Sanctis Evangeliis enutrire ſtudet, cibum nobis hodie proponit admodum ſolidum, ex cujus ſedula veluti ruminatione, magnum in nobis ipſis ſentire poſſimus alimentum pariter, & ſpiritualis vitæ augmentum. Sacram nobis explicat hiſtoriam, quam & Marcus Evangeliſta, & Matthæus, ille quidem XVI., hic verò XXVIII. Evangelii ſui capite deſcribunt, qua duo potiſſimùm continentur, alterum quidem ſummam complectitur expeditionis Apoſtolicæ in univerſum Mundum, ac ea, ad quæ a Magiſtro communi Chriſto mittantur, enarrat; poſtrema verò ejuſdem pars, rei ſucceſſum aperit & eventum: qualiter ſcilicet ipſi profecti ſint, & divinis monitis obtemperantes Sanctum prædicaverint Evangelium, eodem Domino cooperante, & illorum ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Sed quoniam quæ in Apoſtolorum perſonis operatus eſt Dominus, eadem èt in nobis fieri debere deſignavit, qui illorum, licèt indigni, ſumus ſucceſſores; ac quemadmodum eos prædicatum miſit Evangelium, ſic èt nos, viſitatum mittit Plebes, & Animas fidei noſtræ commiſſas, ſuo etiam ipſius exemplo, qui,

(a) Rhaudum Pagus eſt, octavo ab Urbe noſtra lapide diſtans, extra Portam Vercellenſem, Populo frequens, & Præpoſiturâ inſignis.

qui, ùt in Sacris Paginis perhibetur, circuibat vicos & caſtella (*a*): idcirco Evangelicæ enarrationi hiſtoriæ, præſentem hanc etiam annectemus Eccleſiæ hujus viſitationem; ac ex ipſo Evangelii contextu, occaſione deſumpta, & quis ſit harum viſitationum finis, & quinam inde fructus percipiantur, intelligetis.

Euntes prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur (*b*). O quàm bonum & lætum nobis mittit Dominus per Apoſtolos & Miniſtros ſuos nuncium! Quid enim eſt aliud Evangelium, niſi bonum Nuncium? Videte igitur, quàm læta nuncientur; numquid temporalia, numquid peritura, numquid caduca? Imo verò ſalus ipſa, eaque non ad modicum aut longum tempus dumtaxat, ſed æterna credentibus promittitur. Ea autem promittenda decernitur non Judæis tantum, aut iis, qui Jeroſolymis degebant, ſed *euntes in Mundum univerſum* (*c*), prædicare mittuntur omni creaturæ: Quod aliis verbis Matthæus declarat, dicens: *Docete omnes gentes* (*d*); omnis namque creaturæ nomine homo ipſe deſignatur, idque duas ob cauſas; prima quidem, quòd omnia propter hominem facta ſint, & ad hominis uſum condita, quod Propheta mirabatur, dum diceret: *Quid eſt homo, quòd memor es ejus, aut filius hominis, quoniam viſitas eum* (*e*)? ac infra ſubderet: *Conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum; omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*, &c.; altera verò, quoniam omnia in ſe eminenti quodam modo hic microcoſmus, parvus videlicet Mundus, homo comprehendit; habet enim cum lapidibus & inanimatis rebus omnibus commune eſſe, cum herbis & plantis vegetare, cum Angelis ipſis intelligere: quid ergo prohibet, omnis creaturæ eum nomine nuncupari, qui omnis in ſe creaturæ habet perfectionem? Et, ut inexcuſabilis ſis, o homo, cùm tremendo Dei judicio aſtabis, omnibus creaturis prædicandum mittitur Evangelium; neque enim te paupertas, aut ſtatùs vilitas, aut ſexùs fragilitas ab ejus cognitione atque obſervatione excuſabit, quod palàm omnibus fuit creaturis annunciatum. Vox hæc *omnis creaturæ* neminem excludit, omnes complectitur; omnibus quippe ejus erat prædicanda doctrina, qui pro omnibus ſanguinem ſuum fuderat, ac ligno Crucis affixus in redemptionem omnium mori non recuſaverat; ſuo ipſe pretioſiſſimo ſanguine atque effi-

(*a*) *Marci VI. v. 6.*
(*b*) *Ibid. XVI. v. 15. & 16.*
(*c*) *Ibid. v. 15.*
(*d*) *Matth. XXVIII. v. 19.*
(*e*) *Pſalm. VIII. v. 5.*

efficaciſſimo, quantum in ſe eſt, omnibus profuit, juvit omnes; ut jam ſi quis noſtrûm pereat, id ſuæ dumtaxat malitiæ culpâ contingat, quòd oblatis ſibi medicamentis uti recuſet, & debitas ac congruas ſuis ſanandis vulneribus exhibitas nolit adhibere medicinas. Hac qui pro Chriſti legatione fungebantur Apoſtoli, ad omnes pariter ſunt miſſi & divites & pauperes, & nobiles & ignobiles; nam quæ ad juvandos ſpiritus pertinent, omnibus hominum generibus communia exiſtunt: De iis etiam quandoque magis participant pauperes, quàm divites, utpote qui plura ſæpe ac majora caveant vitia, peccatorumque occaſiones plures effugiant, quàm illi faciunt, qui plurima religionis & pietatis ſacra inſtituta, veluti ſe indigna, nobilitati ſuæ notam inurere formidantes, aſpernantur.

O filii (ut ſingula Evangelii verba præſenti huic viſitationi accommodemus) mittit èt hodie me Dominus, docere omnes Loci hujus gentes; prædicare Evangelium omni creaturæ, Eccleſiæ huic ſubjectæ; Eccleſiam hanc inviſere; num debitus in ea Deo cultus exhibeatur, num rite Sacramenta miniſtrentur, num pueri Doctrinam Chriſtianam doceantur, num Sacerdotes muneri ſuo conformem vitam ducant, perquirere; examinare etiam diligenter Populi hujus mores, pravas tollere conſuetudines, ſi quæ adſint, bonas inducere, obſtinatos peccatores ad pœnitentiam impellere, omnes ad debito Sacerdotes honore proſequendos inflammare. Et quis erit, quæſo, hujuſce noſtræ miſſionis, hujus noſtri adventus, hujus, qua pro Chriſto apud vos fungimur, legationis fructus?

Sed audite, obſecro: Ex utriuſque Evangeliſtæ a nobis propoſiti verbis, tribus potiſſimùm capitibus hanc Apoſtolorum contineri expeditionem colligimus; tria eis præcipuè a Domino noſtro mandari, & in ipſis, Prælatis omnibus, Animarum Paſtoribus, & nobis, qui eorum ſumus ſucceſſores: Primùm quidem omnes homines in Fide inſtruere mandantur, ac de ejus articulis certiores illos facere, dum Marcus: *Prædicate Evangelium omni creaturæ* (a), dicit; Matthæus verò: *Docete omnes gentes*, qualiter videlicet, ipſe ſim Dei Filius, Patri per omnia coæternus & coæqualis; qui tamen pro humani generis ſalute e Cœlis deſcenderim in terras, atque mortuus tamdem in Cœlum rurſus aſcenderim, & his ſimilia. Secundò Sacramenti Baptiſmi eis committitur miniſtratio, dum dicitur: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus*

(a) *Marci XVI. v.* 15.

Spiritus Sancti (*a*). Tertiò demum, divinorum præceptorum ac totius legis inſtructio eis injungitur, cùm ſubditur: *Docentes eos, ſervare omnia quæcumque mandavi vobis* (*b*).

At ſumma Dei benignitas, ac infinita largitas, quæ nihil boni, quin ſupra condignum remuneretur, nos agere permittit, quoſnam, qui Apoſtolicas voces audirent, fructus, quos itidem ipſi Apoſtoli pro prædicationis labore eſſent conſecuturi, ſubjungit? Eos porro duplices: primum quidem ſpiritualem & æternum; alterum verò corporalem & temporaneum, ne èt ſuo corpus, quod animæ cooperaretur, præmio careret.

Primus quidem fructus, ſalus eſt Animæ, cœleſtis gloria, Regni illius participatio; *qui* enim, inquit, *crediderit*, *ſalvus erit*. O quale jam vobis ab initio dixeram, mittit nobis omnibus nuncium hodie, qui mentiri non poteſt Chriſtus! Salutem pollicetur nobis omnibus æternam, quam, niſi nobis ipſi deſimus, conſequi poſſimus; quam, ſi non aſſequamur, nefas ſit de alio, quàm de nobis ipſis, conqueri, in quorum manibus, & vita & mors, & ſalus ipſa & perditio ſit conſtituta. Cogitate, quæſo, dilectiſſimi (& pudeat vos omnes) quot perferant labores, quot ſe exponant periculis, quorum vèl ipſa nos terret recordatio, mercatores, ut aurum ſibi comparent, ut opes accumulent, ut liberos ditent; alii, ut agrum agro jungant, & ponant nomina ſua in terris ſuis, adeo in ſe ipſos ſæviunt, ne comedere quidem audent, jejunant crebrò, innumera miſeri patiuntur, quæ ſi pro Chriſto ſuſtinerent, felices ipſos, & terque quaterque beatos! In his tamen omnibus, quæ ſpectant, nihil eſt ſolidi, nihil certi; fallacia omnia; difficillimè acquiruntur; magno ſtudio retinentur; maximo dolore perduntur; & raro aut numquam acquiruntur: quæ tamen omnia, & iis multò plura, ſi etiam acquirerentur, *ecquid* tamdem *homini prodeſſet*, *ſi totum Mundum lucraretur*, *animæ verò ſuæ detrimentum faceret* (*c*)? Et pro cœleſtibus, æternis, immarceſcibilibus bonis, quæ & ipſum corpus, & animam ſimul beant; pro vita, quæ terminum neſcit, quæ omnes ignorat infirmitates, in quam nullum morti jus competit; pro Regno, in quo cum Chriſto regnant Sancti omnes, laborare pigebit? Ut ſalutem hanc, quam nunciare vobis mittit Chriſtus, quam prædicant Apoſtoli, quam nos ſuggerimus, quam Deus promiſit, conſequamur, ulli-ne vos terrent labores? Ah vilitatem animi pudendam! Ah

(*a*) *Matth. XXVIII. v.* 19.
(*b*) *Ibid. v.* 20.
(*c*) *Marci VIII. v.* 36.

Ah ſegnitiem infamem! Quàm parvo pretio tam magnum recuſamus comparare theſaurum! Et quo dicetis pretio? Audite Chriſtum dicentem: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit* (a). Fides ergo, & Baptiſmi ſola ſuſceptio eſt æternæ ſalutis pretium? In vanum ergo ſunt, quæ a nobis fiunt, opera bona? Abſit hoc a nobis, filii; error hic eſt ab omnibus Sanctis Conciliis damnatus: anathema eſſet, qui hoc ſentiret; ſed ubicumque in Sacris Scripturis de ſola Fide adeò magnificè ſcribi auditis, ut ei hominis ſalutem & vitam æternam tribuere videantur, de ea dumtaxat Fide intelligite, de qua Apoſtolus Paulus ſcripſit: *In Chriſto Jeſu, neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed Fides, quæ per caritatem operatur* (b). Qui crediderit, fratres, fide viva, eâ, quæ ex operibus cognoſcitur, hic ſalvus erit; Fides autem ſine operibus, utpote mortua, non modò nihil fidelibus proderit, ſed èt eis fortè oberit maximè, quia ſervus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens, flagris vapulabit multis. Credere, & baptizari non ſufficit, ſed audire etiam neceſſe eſt Apoſtolorum doctrinam, ac, quæ illi ſuggerunt, facere. Proh Deum immortalem! quot ſunt calamitoſis hiſce temporibus Chriſtiani homines, qui baptizati ſunt, quorum ſi opera ſpectet, qui eos Chriſtianos eſſe ignoret, diſperèam ipſe, ſi eos Chriſtianos eſſe aliqua ex re cognoſcat! Imo verò, quot horum temporum Chriſtiani, diabolis etiam ſunt deteriores! Dæmones enim, Dei vultum atque conſpectum reformidant, & reverentur; at impii multi Chriſtiani nomine, Dei præſentiam nihili faciunt, Dei Eccleſias violant, Templa profanant. Heu me miſerum! quia dilecti Dei, in domo ejus faciunt ſcelera multa; quid enim eſt aliud, in Eccleſia turpibus dare operam amoribus, mulieres aſpicere ad concupiſcendum etiam quandoque eas, profana & obſcœna miſcere colloquia, quàm graviſſimam Deo inferre offenſam? quàm eum in ejus domo injuriis laceſſere, & alapas impingere; atque impaſſibilem eum & immortalem, quantùm in vobis eſt, denuo crucifigere, ac multo crudeliori, quàm prior illa fuerit, morte necare? Alii, ubi vèl minimum quadrantem ſe lucrari poſſe conſpiciant, nullam percipiunt dierum differentiam, feriatos omnes ignorant, contractus omnes licitos eſſe exiſtimant. Nonnulli vèl levi contumeliâ provocati, de ſupremo benefactore Deo, acſi malefactor & contumelioſus eſſet, pœnas ſumunt, ejus Sanctiſſimum Nomen blaſphemare audent. Plurimi bonorum, ac religioſorum ho-

(a) *Marci XVI. v. 16.*

(b) *Ad Galat. V. v. 6.*

hominum ſocietatem fugientes, cum malis tantùm & perverſis converſantur, quorum frequentiâ, eorum ipſi mores imbibunt, & *commixti inter gentes*, *diſcunt opera eorum* (*a*). Et hi vobis Chriſtiani videntur, o filii? Heu quàm oſtenditis, ſi hoc creditis, ignorare vos omnino, quid ſit Chriſtianum eſſe! Quid eſt enim Chriſtianus, niſi Chriſti diſcipulus? At docuit-ne Chriſtus turpes amores, contractus illicitos, blaſphemias, ſcurrilitates, Feſtorum tranſgreſſionem, ac hujuſmodi omnia ſcelera; quin potius non prorſus oppoſita? Hi tamen e diametro Chriſto contrarii, Chriſtiani nominari volunt, cùm nihil tum re ipſa minùs ſint, quàm Chriſtiani. Imo verò multi èt ſunt, qui nihil minus umquam cogitant, quàm ſe Chriſtianos eſſe; omnia divinæ gratiæ, veluti rei nullius momenti, imprudenter præferunt. Mercatores, vèl ut quadrantem lucrentur, nullum exhorrent perjurium, nullam habent ſacrorum dierum rationem, munus docendæ pueros Doctrinæ Chriſtianæ non modò non amplectuntur, ſed veluti ignobiliſſimum refugiunt, acſi puerile ſit pueros docere, & non potiùs Apoſtolicum, hoc eſt nobiliſſimum munus, cùm ſit hodie Apoſtolis dictum: *Docete omnes gentes*. *Prædicate omni creaturæ*.

Erubeſcit Mercator, ſi artem ſuam mercaturæ exercere ignoret: Ruſticus, ſi terram fodere, ſi ſerere, ſi vites potare, ac cetera id genus ad ipſum ſpectantia facere neſciret, maximo id ſibi dedecori eſſe exiſtimaret. Chriſtiani tamen multi cùm ſint, e contra dedecus eſſe exiſtimant, munus ſuum exercere; ea, quæ ſcire tenentur, ediſcere, ac ceteros docere. Sed erunt aliqui, ſcio, qui *ad excuſandas excuſationes in peccatis* (*b*) prompti, jam aderunt objicere parati, & eos tacitè videor audire reſpondentes: Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Fidei, præcepta Decalogi memoriâ teneo; quid ergo fruſtra, in frequentandis Doctrinæ Chriſtianæ Scholis, tempus conteram? Sed manum, quæſo, fratres, adjiciamus, ſcientiam ad praxim revocemus; quàm paucos ex vobis inveniemus, qui conſcientias ſuas examinare, qui rectam Confeſſionem inſtituere, qui orare ſciant; & hæc tamen ſunt maxima, & talia, ut qui ea ignoret, omne aliud ſit, præterquam Chriſtianus, hoc eſt verus Chriſti diſcipulus.

Sed èt hæc omnia ſcitis. Eſto: quid inde? An culpâ vos vacare exiſtimatis, quotieſcumque oblatos Indulgentiarum theſauros a Summis Romanis Pontificibus, præſertim verò a præſenti Gregorio

(*a*) *Pſalm. CV. v.* 35. | (*b*) *Pſalm. CXL. v.* 4.

rio XIII. Scholas Chriſtianæ Doctrinæ frequentantibus conceſſos, conſequi negligitis? Quàm gravis erunt negligentiæ conſcii, qui vel hodie, vel cras Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumere negligent, ac plenariâ, quam inde conſequerentur, criminum omnium ſuorum remiſſione, auctoritate Apoſtolica nobis communicata, eis per nos impertitâ ſe ipſos privabunt? qui etſi maximus ſit fructus, adipiſcentur tamen èt aliud ampliſſimum donum, quod Sacramentum ipſum conſequitur, nempe Spiritus Sancti gratiam, & gratiarum etiam omnium Datorem Chriſtum Jeſum, cujus Corpus & Sanguis in auguſtiſſimo hoc a nobis ſumitur cibo. Miſeros illos, qui unica tantùm quolibet anno panis hujus Angelici ſumptione contenti ſunt! Quorſum enim feſtos dies inſtitutos eſſe, filii exiſtimatis, quibus nullis ſervilibus operibus vacare licet, niſi ut ſpiritualibus tantùm incumbatis operibus; Sacramentorum Sanctiſſimorum ſumptionibus, orationibus, ſacrarum Concionum auditui operam detis?

En igitur duo, quæ Apoſtolis præceperat Chriſtus, & nobis, Fidei nempe inſtructionem, Sacramentorum, & Baptiſmi præcipuè adminiſtrationem. Tertium verò eſt divinorum præceptorum promulgatio: *Docentes eos ſervare omnia* &c. (*a*): proinde etiam tertius hujus miſſionis fructus eſt obedientia præceptis Sacerdotum, qui ſunt populorum magiſtri, in quorum ore poſuit legem ſuam Dominus, quorum *labia cuſtodient ſcientiam, & legem ex ore eorum requiret* Deus (*b*). Sed ſi Sacerdotum eſt præcipere, Populorum, filii, eſt obedire; ſi ſal ipſi ſunt terræ, vos terra eſtis ſalienda; ſi ipſi magiſtri, vos diſcipuli; ſi ipſorum eſt legem præbere, èt veſtrum eſt accipere; ſi ad eos ſpectat mores veſtros corrigere, èt vos eorum debetis ſuſcipere correctionem; alioquin eos non audientes, Deum non audieritis, eos ſpernentes, Deum ſpreveritis. Si verò eorum dictis morem geſſeritis, ecce quia triplex Apoſtolici miniſterii fuerit adimpleta operatio, & vos in Fide inſtructi, & Sacramentis corroborati, & præceptis obedientes, primum ab initio propoſitum a Chriſto promiſſum ſalutis æternæ præmium conſequemini. Sed cetera paucis explicabimus.

Secun-

(*a*) *Matth. XXVIII. v.* 20. | (*b*) *Malachiæ II. v.* 7.

SECUNDA PARS.

Alterum Apoſtolicæ prædicationis fructum promiſit Chriſtus, ex conceſſa eis poteſtate procedentem, cùm dixit: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis: ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt* (*a*), quæ èt omnia Apoſtolis proſperè ſucceſſerunt; illi enim profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Voluit Dominus noſter Jeſus Chriſtus, ut Sanctum Evangelium ſuum authenticum redderet, ac in hominum cordibus propagaret, illud hujuſmodi mirabilibus confirmare teſtimoniis. Nam cùm tunc temporis Fidem eam, quam docebat, Mundo quidem novam, & multis etiam exoſam, utpote quæ nil niſi pœnitentiam, carnis macerationem, abjectionem, & cetera hujuſmodi, quæ animalis homo non percipit, præſeferret, vellet extollere, ac in multorum cordibus plantare, quò firmiores figeret radices, majoribus erat & mirabilibus comprobanda teſtimoniis. Conſuevit autem Dominus Deus, dilectiſſimi filii, mirabilia hæc aut ipſe, aut per Sanctos ſuos operari, unà ex duabus cauſis, vel ad doctrinæ commendationem, vel ad propalandam perſonæ alicujus ſanctitatem, ac vitæ excellentiam; priori quidem cauſa præſertim in primitiva Eccleſia, in Evangelii Sancti infantia; poſteriori verò & tunc, & poſtea: curat enim Sanctorum ſervorum ſuorum Deus honorem, multò magis quàm plurimi ex nobis ſuum; quod Regius Propheta admirari cogebatur, cùm diceret: *Nimis honorificati ſunt amici tui, Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum* (*b*): Hinc tot, quæ in Sanctis ſuis, & Virginibus, & Martyribus, & Confeſſoribus mira operatus eſt Dominus, quò eorum Sanctitati teſtimonium præberet, & populorum religionem augeret; ſic umbra Petri tot curabat infirmitates, tam multi èt ſudaria projiciebant, quorum contactu a quacumque detinerentur ægritudine, ſanabantur. Hujuſmodi plurima ſigna primis naſcentis Eccleſiæ temporibus apparebant; ſic enim novam populorum Fidem decebat adjuvari: ſed poſt Fidei jam ſubſecutam propagationem, non adeo illis eſt opus, licèt èt nunc ea interdum adhibeat, quò debiles homines confirmet in Fide, & eorum augeat religionem, ac ad devotionem invitet. Videt Deus, proh dolor! pluri-

(*a*) *Marci XVI. v.* 17. *& ſeq.* | (*b*) *Pſalm. CXXXVIII. v.* 17.

plurimos noſtrûm hæſitantes in Fide, ac admodum debiles, & idcirco illis utitur mediis, quibus cum iis utebatur, qui Fide nondum erant imbuti, qui necdum Chriſtiani erant. Sic èt elapſis diebus, mirabilia inter vos fecit Dominus in Sanctiſſimæ Virginis Matris ſuæ honorem, cujus apud vos extat imago, quæ hæc operatur (*a*): Nec ob illa tamen eſt, quòd efferamini, imo habetis unde maximè humiliemini; hac enim ratione veſtram oſtendit Dominus infirmitatem in Fide, dum eodem vos, quo primos, Chriſtianos naſcentes, cibo alere quodammodo videtur, ac refrigeſcentem veſtram inflammare caritatem. Satis apparet, quid dicant, quæ, ùt ipſi ſcitis, mira operatus eſt proximè inter vos Dominus. Clamant, filii, altiſſimis vocibus, voſque arguunt, ac dicunt: Uſque quò vos tamdem ingratos Chriſtianos feram! quamdiu Chriſtianis abſimilem vitam degetis? quando tamdem reſipiſcetis? ad pœnitentiam convertemini? ad meliorem frugem redibitis? amori erga vos meo aliqua ex parte reſpondebitis, pro quibus tam multa pertuli, tot paſſus ſum, in quos innumera contuli beneficia, quos tamdiu ſuſtineo, quorum uſui èt nunc mira operari non deſino, ut vos ad pietatem alliciam, & ad Sanctorum omnium, præcipuè verò Sacratiſſimæ Matris meæ venerationem inflammem? Et, ſi ad honorandos Sanctos ſervos ſuos mira operatus eſt Dominus, quantò mirabiliora in Matris ſuæ, quæ tantò ceteris Sanctis eſt præſtantior, honorem decebat operari? Sed cur decebat? ut decere oſtenderet, præcipuâ vos eam debere reverentiâ colere, quæ & præcipua eſt Mediolanenſis hujus Populi protectrix, & advocata, qui hujus precibus tot obtinuit munera, tot effùgit mala. Quid, fratres, a Chriſto non expectabimus, ſi piiſſimam Matrem apud obſequen-

(*a*) Imago iſta Deiparæ, Filium exanimem in ſinu geſtantis, peculiari Fidelium veneratione in parvo Sacello prope Rhaudum, antiquitus colebatur. Anno MDLXXXIII. die x. Aprilis apud populos inclareſcere cœpit, novis beneficentiæ ſuæ teſtimoniis, nempe miraculis; de quorum veritate, ex diligenti inquiſitione, certior factus Sanctus Carolus, celeberrimi Pelegrini Pelegrinii arte uſus, prægrande atque ornatiſſimum Templum a fundamentis excitavit, quod magnâ etiam in Urbe Cathedralis Baſilicæ loco eſſe poſſet, ùt ſcriptum reliquit Gluſſianus Libro VII. Vitæ ejuſdem Cap. VIII. Sacerdotibus quoque e Congregatione Oblatorum deſumptis Collegium ibidem aperuit, ut Sacratiſſimæ Virginis cultum, & confluentium populorum pietatem foverent alerentque. Eidem noſtra ætate in ampliorem formam exſtruendo liberalem opem præſtitit claræ memoriæ Benedictus Herba Odeſchalcus Cardinalis, & Archiepiſcopus, qui impenſis ſuis numerum inſuper auxit Oblatorum, non tantùm, ut inſignis illius Templi cultum promoverent, ſed etiam ut ampliſſimæ Ambroſianæ Diœceſi excolendæ curam omnem ac ſudores impenderent. Siquidem ſacri hi Miniſtri, abdicato a ſe prorſus Eccleſiaſticarum Dignitatum deſiderio, partim domi Clericos, Sacerdotes, alioſque Viros illuc ſe conferentes, piis exercitationibus ad cœleſtium rerum meditationem, amoremque inflammant; partim per Oppida, & Pagos excurrunt, ut tum Clerum, tum populos rectæ inſtituendæ vitæ, ſervandæque morum diſciplinæ a Sancto Carolo inductæ præcepta, quotannis edoceant.

quentiſſimum Filium advocatam habuerimus? Quid Filius Matri ubera oſtendenti, novem illos menſes, quibus eum in utero portavit, in memoriam revocanti, negabit? Quanam in re, qui Matrem honorandam eſſe in utriuſque Teſtamenti pagina & præcepit, & toties inculcavit, poterit non ſatisfacere? Accedite igitur, filii, cum fiducia ad Dei Matrem; veſtras ei aperite infirmitates; quæ vobis neceſſaria ſunt, petite; eam debito honore proſequimini. Sed ſcitis, qualem a vobis exigat honorem? cur ejus, & Sanctorum omnium trophæa, ac immortales coronas, & victorias recolat Eccleſia? Non aliam ſanè ob cauſam, niſi, ut Sacratiſſimæ Virginis, & Sanctorum omnium veſtigiis inhærere contendamus. Qui Dei Matris egregiam imitatur humilitatem, quam Deus reſpexit, & ob quam: *Beatam* eam dixerunt *omnes generationes* (*a*); quæ mulier, virorum, ùt ipſa fecit, refugit ſocietates; quæ ſilentii leges inviolatas ſervare ſtudet; quæ numquam eſt score ocioſa; quæ omnium, niſi ſolius Dei, detrectat colloquium; qui denique, aut quæ egregios ejus & immaculatos vivendo refert mores, quos pulchrè, & ſcitè Sanctus expreſſit Pater noſter Ambroſius (*b*); hi Dei Matrem honorant; hi ex ejus mirabilibus operibus fructus percipiunt uberrimos; hi cum fiducia ad Dei juſtiſſimum tribunal accedent: ſecus autem qui fecerint, væ illis, o filii! omnia hæc, quæ ceteris cooperantur in bonum, erunt eis in damnationem æternam. Ad hujuſmodi, terribili illo die, ſic loquetur Dominus: Præter innumera, quæ vobis cum ceteris communia contuli beneficia, volui etiam, ut per ſacram Immaculatæ Matris meæ imaginem inter vos ſigna prodirent, o miſeri Viri, o infelices mulieres; & vos his omnibus abuti non dubitaſtis. Ite igitur in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & vobis. Vultis hujuſmodi tremendas voces non audire, cariſſimi? *Vos ipſos* hìc *dijudicate*, *ne a Domino judicemini* (*c*). Ita vobiſcum loquimini: Ergo Sacratiſſimæ Virginis Deiparæ in noſtris finibus extat imago veneranda, per quam mirabilia Dominus operatur; & ego ei debitum non exhibebo honorem? Sola ego ero peregrina in Jeruſalem, quæ ignorem, quæ his diebus facta ſint in ea? Speculum ipſa fuit caritatis, ego malignitati ſtudebo? ſolitudinem ipſa tam ſtudioſè coluit, ego ſemper vagabor? ipſa adeò dedita orationi, ego adeò orationis expers ero? Ah non eſt hoc, Dei Matrem colere: vitam mutabo, mores corrigam, ut ei correſpon-

(*a*) *Lucæ I. v.* 48.
(*b*) *Lib. II. de Virginib. Cap. II.*
(*c*) *I. ad Corinth. XI. v.* 31.

reſpondeam. Qui ſic ſecum fuerint ratiocinati, hi in ſe quoque mirabilia ſentient.

Sed quoniam, ùt jam ſæpius diximus, noſtra hæc viſitatio, Apoſtolorum conformis eſt prædicationi, videamus etiam, an per nos ſigna Dominus faciat. Facit quidem, filii, licèt non extrinſecus, attamen intrinſecus. Sancta enim Eccleſia (ùt Sanctus inquit Pontifex Gregorius) quotidie ſpiritaliter facit, quod tunc per Apoſtolos faciebat. Nam nos, & Sacerdotes miniſtri noſtri, cùm vobis manus imponunt, & crimina dimittunt, quid aliud faciunt, quàm quòd Dæmones ex animis veſtris pellunt? Fideles quoque, qui noſtris monitionibus commoti, vitæ veteris verba profana & obſcœna omittunt, ac laudes tantùm inſonant divinas, Conditorem ſuum celebrant, & potentiam, quantum prævalent, narrant; nonne hi linguis loquuntur novis? qui dum ſuis cohortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, ſerpentes tollunt; & dum peſtiferas ſuaſiones auditis, ſed tamen ad operationem pravam, nobis monentibus, minimè pertrahimini, quid hoc eſt aliud, quàm quòd mortiferum bibentes, nihil vobis nocet? dum pravos mores veſtros corrigimus, vitia reprehendimus, ac Sanctis Sacramentis adhibitis vos Deo reconciliamus; quàm mirabiliter ſuper ægros manus imponimus, & bene habent? Quæ nimirum miracula tantò majora ſunt, quantò ſpiritualia; tantò utiliora ſunt, quantò per hæc non corpora, ſed animæ ſuſcitantur. Videte ergo, quàm ſimile ſit miniſterium noſtrum Apoſtolico, quàm noſtra eorum congruat miſſioni, quando èt nos eadem, quæ ipſi, Deo dante operamur in vobis; quando Sacerdotes veſtri, non modò verbis & prædicationibus, ſed vitæ etiam exemplo vos ad Dominum Deum convertunt; quando e mentibus veſtris & ipſi, & nos Dæmones pellimus. Quàm eſt viſu horrendum aſpicere, quot modis energumenos vexet Dæmon in corpore, quàm eos graviter torqueat! Vos ipſi vidiſtis & heri, & hodie; ſed, proh dolor! ſi videretis, quàm eos graviùs tractet in mente ac corde, qui ſe ei ſponte dediderunt (nihil enim in nos, niſi quantum volumus, poteſt) o quàm multa fugeretis peccata, quàm Deum non offendere ſtuderetis! Miſeremini vos, & meritò, miſerorum illorum, quos ita cruciari conſpicitis: Et tamen ſunt inter vos miſerrimi patres & matres, qui eorum filios & filias malè a Dæmone vexari animadvertunt, & tantum abeſt, ut eis compatiantur,

tur, quin etiam eos ſuis pravis exemplis ad innumera provocant peccata, blaſphemare illos docent Dei nomen; & vos infelices matres, quæ vanis veſtris ornatibus, filias veſtras quodammodo proſtituitis, & ad omnem armatis impudicitiam; an non ſatis erat vobis grandis, inflexibili illi Judici pro delictis veſtris reddenda ratio, ut eo onere quaſi leviſſimo minimè preſſæ, majora quotidie vobis ipſis onera imponere ſtuderetis? Requiret a vobis o patres, requiret o matres de manu veſtra animas filiorum & filiarum veſtrarum, ac omnium etiam hominum illorum, quos impudicitiis ſuis laſcivæ filiæ veſtræ Diaboli laqueis irretierint.

Eja igitur omnes, filii, ut finem dicendi faciamus, *dum tempus habemus*, *operemur bonum* (*a*); quæ audiſtis, cordibus veſtris inſculpite: nam ſi, referente Marco Evangeliſta (*b*), reprehendit Dominus Apoſtolos, quòd non credidiſſent mulieribus, quæ eum vivere renunciaverant; quale judicium fiet ſuper vos, quibus hæc toties dicta fuerunt, qui ea creditis, exequi tamen recuſatis? Veluti ingrati & nequam ſervi, quòd voluntatem Domini veſtri ſciveritis, & facere neglexeritis, majori quàm ceteri pœna puniemini. Exprobrabit vobis, cùm ad judicandum venerit, Dei Filius duritiem cordis veſtri, & dicet: O homines, pro quibus ego, cùm Deus eſſem, homo fieri volui; pro quibus per trigintatres integros annos miſerrimam vitam duxi; pro quibus os meum expoſui conſpuentibus, totum corpus flagellantibus, caput ſpinas imponentibus, manus & pedes perforantibus, cor tranſverberantibus; pro quibus ipſe, Rex gloriæ, Deus Dei Filius, factus *ſum vermis*, *& non homo*, *opprobrium hominum*, *& abjectio plebis* (*c*); pro quibus vitam amiſi, crudelem mortem ſubii, inter latrones reputatus fui: Et hæc omnia feci, pertuli, ſuſtinui, ut vos traherem ad me; & vos tamen obdurato corde tam facilè divellimini a me, minima omnia, amicitiæ & gratiæ meæ præfertis. Ne igitur hæc vobis ab eo dicantur, qui futurus eſt vivorum & mortuorum Judex, bonis operibus jugiter incumbite; Matris Dei Immaculatæ opem aſſiduè implorate; ejus adhærete veſtigiis; devotioni, quam in finibus veſtris commovit Dominus, inſiſtite, ut èt ipſe, qui ſuas vobis gratias communicare non deſinit, in finem eas elargiri perſeveret, donec èt gloriæ cœleſtis participes efficiat: quod vobis, & omnibus concedat Divina Majeſtas. Amen.

HO-

(*a*) *Ad Galatas VI. v.* 10.
(*b*) *Marci XVI. v.* 14.
(*c*) *Pſalm. XXI. v.* 7.

HOMILIA XXII.

AD

POPULUM SARONI

DIŒCESIS MEDIOLANENSIS

Habita in viſitatione ejus loci (a)

Feria III. Dominicæ I. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. VII. JUNII MANE.

TRIA heri, ubi primùm huc vos viſitaturi acceſſimus, ex hoc loco diximus vobis (b): Primùm quidem, quòd Dominus Deus mirè cupit omnium hominum ſalutem; vult namque omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire. Secundò, quòd hanc eamdem ob cauſam, decrevit idem Pater omnium Deus, ut Eccleſiæ Sanctæ Prælati populos ſibi commiſſos frequenter inviſant; qua etiam de re nos huc in præſentiarum venimus, legatione pro Deo apud vos fungentes. Tertiò demum, quis ſit hujuſce legationis ſcopus ac finis, oſtendimus, & quorſum quæ in ea fiunt, omnia tendant; nempe id unum eſſe, ut Deo omnes reconciliemini, ut *expolianses vos veterem hominem, induatis*

(a) Saroni Oppidum, ab Urbe Mediolanenſi duodecimo lapide diſſitum, mediâ ferme viâ jacet, qua Tradatum, & Variſium tenditur. Fuit olim, teſte Morigia in Hiſt. Mediol. Lib. I. Cap. XVIII., Caſtrum munitiſſimum, Arce & muris vallatum. Matthæus II. Vicecomes, Mediolani cum Fratribus Bernabove, & Galeatio Condominus, illud ſibi ad delicias ſelegit; ibique, magnificis extructis ædibus, vitæ reliquum egit, mortuus anno MCCCLVI. atque inde translatus ad Euſtorgianam Mediolani Baſilicam, ut in Majorum ſepulchro conderetur. Sanctus Carolus Borromeus primam in hoc Oppido Apoſtolicam viſitationem inſtituit anno MDLXX. die XXII. Aprilis, cùmque Triduanæ Rogationes Ambroſiano more tunc agerentur, Supplicationum iter, quod quatuor mille paſſus complectebatur, unà cum Populo, ſummo pietatis exemplo conſecit.

(b) Homilia hæc deſideratur.

novum hominem (*a*), & *in novitate vitæ ambuletis* (*b*), ac ſarcinam peccatorum graviſſimam deponentes, vitam emendetis, mores denique veſtros corrigatis, voſque Dei beneplacito conformetis. Et quoniam hodierni lectio Evangelii, quam pauló ante a nobis audiſtis, valde præſenti congruit viſitationi noſtræ; idcirco brevem hunc meum ſermonem, quo de quibuſdam legationis meæ capitibus ſum acturus, eidem accommodare ſtudebo, & quæ Spiritus Sanctus, qui per os ſervorum ſuorum loqui ſolet, mihi ſuggeſſerit, eidem Sacræ hiſtoriæ adaptabo.

Adeò magna eſt hæc Dei voluntas, adeò ardens deſiderium, quo nos omnes ſalvare deſiderat, ut hac de re, ſæpe in ſacris literis loquatur; præſertim verò hoc oſtendit hodierna, quam proponit, Parabola. Vultis, dilectiſſimi, hanc Dei propenſionem intueri? Conſiderate Paſtoris exemplum (*c*), qui centum oves habens, amiſsâ ex iis unâ, relinquit alias nonagintanovem, ut hanc ſolam quærat, quâ inventâ gaudet ſuper ea magis, quàm ſuper nonagintanovem, quæ non erraverant. Lucas verò Evangeliſta hoc idem enarrans ait: *Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens, & veniens domum, convocat amicos, & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat* (*d*). O filii dilectiſſimi, quomodo poterat manifeſtari clariùs infinita Dei caritas? Eramus nos, ovis, quæ perierat; neque enim hujus eſt loci aut temporis, ſubtiliùs perſcrutari, quænam aliæ eſſent nonagintanovem oves, quæ non perierant. Hoc jam dicere ſufficit, quia perieramus omnes, erraveramus, deflexeramus a via recta; expoſiti eramus draconum & ſerpentum faucibus, ac eorum venenatis morſibus: cùm cœleſtis ille Paſtor, qui èt de ſe ipſo loquens dicere conſuevit: *Ego ſum Paſtor bonus* (*e*), Cœli amœna paſcua relinquens, deſcendit in deſertum Humanitatis & carnis noſtræ; nec ſtatim nos invènit, ſed diu quæſivit, annos trigintatres totos peregrinatus eſt, innumeros pertulit labores, famem, ſitim, laſſitudinem, dolores, ſputa, opprobria, contumelias, ſpinas, clavos, lanceam; ipſam denique mortem alacri animo ſubiit, ut amiſſos nos inveniret, & ſuis impoſitos humeris ad ovile cœleſte reportaret: *Ipſe* namque *languores noſtros tulit, & dolores noſtros ipſe portavit* (*f*), aſſumens in ſe ipſum quæcumque noſtris debebantur delictis. O mirum amorem, quo tu

(*a*) *Ad Coloſſenſ. III. v. 9. & 10.*
(*b*) *Ad Roman. VI. v. 4.*
(*c*) *Matthæi XVIII. v. 12.*
(*d*) *Lucæ XV. v. 5. & ſeq.*
(*e*) *Joannis X. v. 11.*
(*f*) *Iſaiæ LIII. v. 4.*

tu bone Chriſte errantem ovem es proſecutus! Non Angelum de Cœlo, aut unum de ſervis tuis ad eam quærendam mittere voluiſti; tu ipſe, tu, qui Deus es, nullo noſtro præventus amore, *quoniam ipſe prior dilexiſti nos* (*a*); imo multis a nobis provocatus injuriis, tu ipſe deſcendiſti, nec tibi ipſi, ulla in re, ut nobis indulgeres, pepercisti. Videte filii, quantì faciat Deus animas veſtras, quas vos tamen ita negligitis, ita curare contemnitis, ac ſi vilior veſtri pars ea eſſet, quæ ad Dei eſt condita imaginem, cùm eam deperditam, non corruptibilibus auro & argento, ſed pretioſiſſimo Filii ſui Sanguine redimi voluerit Deus. Simul perpendite gaudium illud maximum, quod Chriſtus Dei Filius ex hujus ovis inventione demonſtrat, cùm dicit: *Congratulamini mihi, quia invêni ovem, quæ perierat*; quàm gaudet, quàm exultat, quàm ei dulcia ſunt omnia, quàm ſuavis ipſa mors, quòd nos a peccati ſervitute liberaverit; quàm gaudent Sancti Angeli Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente! Addant vobis hæc ſtimulos ad vehementiſſimum peccati odium, ejuſque deteſtationem, cujus deſtructio tantum Deo, & Angelisaffert gaudium.

Sed non hic ſiſtit amor Divinus, non hic definit ſalutis noſtræ cupiditas; nam non contentus, quòd ſe ipſum expenderit & ſupraexpenderit, mittit etiam operarios ac miniſtros ad proſequendum hoc opus. Ideo huc noſtrum decrevit adventum, ut èt nos in hoc inſudemus, ut animas reducamus ad Deum; quod enim per ſe fecit Chriſtus, cùm venit, hoc per nos ipſe nunc facere cenſendus eſt. Ideo viſitamus populos, ideo Dei verbum annunciamus, Sacramenta miniſtramus, ordines ſtatuimus, nihil, quod ad hoc conferat, omittimus. Quòd ſi animas lucrari contingat, o quale lucrum! o qualis in Cœlo ſit exultatio! Dicite jam peccatores, & vobiſcum ita ratiocinamini: Nos miſeros, qui tamdiu in peccatis obſtinati perſtitimus, qui hactenus dormivimus, qui tam dira ſervitute adhuc premimur; ſurgamus omnes ocyus, & die ac nocte quæramus piiſſimum Deum: *Ecce enim tempus acceptabile, ecce dies ſalutis* (*b*); dies Deum, & Angelos ejus conſolandi, dandi gloriam Deo advênit: Ob id ad nos Paſtorem noſtrum miſit; curemus, ne fruſtra tam diverſimodè nos prævenerit Dominus. Nec adhuc finis eſt aut terminus divinæ voluntatis, qua nos ſibi conjungere deſiderat; nam non modò ſingulis ætatibus & ſeculis ad id operarios miſit, ſed poteſtatem etiam eis atque auctoritatem largitus

(*a*) *I. Joann. IV. v. 19.* | (*b*) *II. ad Corinth. VI. v. 2.*

tus eſt divinam, cùm dixit: *Amen dico vobis; quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata èt in Cœlo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta èt in Cœlo* (*a*). Cùm Rex aliquis, aut Princeps Legatos ad aliquem mittit, literas ei in primis tradit, quibus ſe eum mittere publicè teſtatur, ac eum, tamquam ſe ipſum, eſſe declarat audiendum. Mittit ad homines Deus Legatos, Sacerdotes ſuos; mittit nos: & ecce quia publicas miſſionis noſtræ patentes literas nobis exhibet hodie, quibus teſtatur, ſe, quæcumque fecerimus nos, rata, grata, firma habere, attendere, & obſervare velle; nec in eis, aut aliquo eorum contrafacere vel contravenire. Quàm eſt noſtrì amore incenſus Deus! non homines ſolùm mittit, ſed èt cum auctoritate ac poteſtate divina. Quantà debetis hujuſmodi Legatos reverentià excipere, tali fulgentes dignitate, tanta pollentes auctoritate, tot inſignitos privilegiis, qui ligandi vos atque ſolvendi, peccata remittendi, excommunicandi, Sacramenta miniſtrandi jus habent; quos qui audiunt, Deum audiunt; quos qui ſpernunt, Deum ipſum ſpernunt; qui tantùm a ceteris differunt, quantùm ſupra ceteros poſſunt. Quàm magna etiam eſt nobis in hoc a Deo gratia conceſſa, ut non Angelos, ſed homines hominibus ipſis præficere dignatus ſit, ejuſdem conſortes naturæ, iiſdem, quibus nos, ſubditos infirmitatibus, qui & aliis compati ſcirent, & poſſent! Ulla-ne valet hac poteſtate major reperiri? Commiſiſti o homo infinita peccata, millies Inferni incendia commeruiſti, Deum provocaſti; accedis ad Sacerdotem, ſupplex ei peccata confiteris, diſponis, & proponis firmiſſimè, ea in poſterum non committere; imponit capiti tuo manum Sacerdos, & dicit: *Abſolvo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, & ſtatim, o magnum miraculum! o divinam hominis auctoritatem! omnia peccatorum chirographa delentur, debitorum libri expunguntur, Dæmones contriſtantur, Angeli recreantur, Deus lætificatur, ex inimico amicus homo fit Deo, ejus gratiam recuperat, iterum Cœli fit hæres. O quot dona, quot gratiæ, quot munera, quanta animæ mutatio, quanta Sacerdotis poteſtas, quanta Dei ſummi bonitas, qui tot nobis media conceſſit; qui ſimiles nobis homines inſtituit, ad quos accurrentes ſordidiſſimi, redeamus ſtatim candidi; ad quos euntes ſaucii & infirmi, ſani ab eis & incolumes recedamus!

Sed

(*a*) *Matth. XVIII. v.* 18.

Sed nec hi ſolùm juvandis nobis ſunt inſtituti; ſed èt *unicuique mandavit Deus de proximo ſuo* (*a*): unde & hodie ſingulis præcipit in Evangelio Chriſtus: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum* (*b*). Quorſum hæc præſcribitur omnibus correctio fraterna, niſi, ut alter alterius ſaluti ſtudeamus? Sed proh dolor! excidit ex hominum mentibus hujuſmodi præceptum, nuſquam viget fraterna hæc a caritate proveniens correctio. Sed quid ejus loco faciunt homines? Audite, audite, & cum lacrymis, quæ èt nos ipſi flentes dicere cogimur. Videt aliquis peccantem fratrem ſuum: numquid corripit eum inter ſe, & ipſum ſolum? Ah quàm diverſimodè facit! Accurrit, & ſtatim, ac in plateis ſtans, convocatis omnibus, iis etiam, qui de fratre, qui erravit, bene ſentiunt, ejus aperit ac detegit pudenda; accuſat mordaciter delictum, ejus devorat famam, denigrat honorem, occidit animam, dubia, veluti certa exprimit, veris etiam interdum falſa plurima admiſcet; quaſi verò ipſe non in eàdem ſorte, & pejus ſit navi, fratris feſtucas, trabes eſſe vult, nec id ſemel tantùm facit; ſed horis omnibus, locis ſingulis, coram quibuſcumque, opportunè & importunè alienas aggravando prædicat culpas. Eſt hæc caritas Chriſtiana? eſt hæc fraterna correctio? eſt hoc, Deum audire? eſt hoc linguâ ad finem, in quem creata fuit, nempe ad laudandum Deum, ac juvandum proximum, uti? O fratres, o fratres, quicumque tales eſtis, quàm magnas Deo infertis injurias, quàm perperam conceſſa vobis dona, in eumdem Datorem convertitis! Linguâ, qua vos ita nobilitavit; qua, ut animi veſtri ſenſus exprimere poſſetis, effecit; qua vos ceteris omnibus animalibus ſuperiores conſtituit, illâ, inquam, linguâ Deum blaſphematis, fratrem laceratis, animas veſtras perditis. O quale peccatum eſt, linguæ peccatum! Audite, quàm in hujuſmodi invehitur Regius Propheta David, cùm dicit: *Os tuum abundavit malitiâ, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversùs fratrem tuum loquebaris, & adversùs filium matris tuæ ponebas ſcandalum. Hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti iniquè, quod ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Intelligite hæc*, intelligite filii, *qui obliviſcimini Deum, ne quando rapiat, & non ſit, qui eripiat* (*c*). Abutimini vos Dei miſericordiâ, & quia non ſtatim peccantes vos, ùt poſſet, caſtigat, callum in peccatis obducitis, habi-

(*a*) *Eccleſiaſtici XVII. v.* 12.
(*b*) *Matth. XVIII. v.* 15.
(*c*) *Pſalm. XLIX. v.* 19. *& ſeqq.*

habitum contrahitis; & putatis hæc impunita fore? Exiſtimatis oblitum eſſe Deum juſtitiæ ſuæ, quia continuit tamdiu in ira ſua miſericordias ſuas, quia ſiluit, quia ad pœnitentiam expectavit? Sed arguet vos in hora mortis veſtræ, & ſtatuet contra faciem veſtram omnes iniquitates veſtras: libri ſcripti aperientur, in quibus totum continetur, unde Mundus judicetur; ibi vos ipſi blaſphemias veſtras, ibi detractiones & murmurationes legetis, & dolebitis; ſed fruſtra, quia dies iræ erit illa, qua unicuique retribuetur ſecundùm opera ſua. Jam nunc dies eſt miſericordiæ; vocat nos ſæpe Dominus & revocat, expectat & reexpectat; hic ipſe noſter ad vos adventus vox eſt Dei, qui clamat: *Pœnitentiam agite, & convertatur unuſquiſque veſtrûm a via ſua mala* (*a*). Examinate vos ipſi diligenter vitam veſtram, excutite conſcientias veſtras: quot maculas, quot Dei offenſiones, quot ingratitudines, quot reperietis negligentias? Nolite decipi, filii, quia non admittet tunc Dominus excuſationes veſtras; nihil vobis tunc dicere proderit: Mercaturam, Domine, exercebam, ideo apothecis frequens eſſe debui, ideo tempus non ſupererat ad Eccleſiam quotidie properandi, orationibus operam dandi. Nihil proderit dicere: Filios ſuſceperam plurimos, & filias collocandas, ideo feriatis etiam diebus, & Deo ſacris vendere, contractus quoque nonnullos, licèt non penitus licitos ac legitimos, exercere coactus fui. Numquid familiæ cura, negotiorum ſecularium tractatio, Dei debent in vobis extinguere religionem? Cur diei totius tam multas horas in mundanis negotiis expenditis, initium ſaltem, & finem orationi non tribuentes? Quæ hæc eſt veſtra ſegnities, ut plurimi veſtrûm ferme morti proximi, canis capillis ſenes, orationem Dominicam, Apoſtolicum Symbolum, præcepta Decalogi, rectè confitendi methodum, atque hujuſmodi alia mille ignorent? Magnum ſanè torporis ac negligentiæ veſtræ indicium. Heri quoque Oppidum veſtrum ingreſſus, quamplurimos pueros in plateis vagantes, otioſos diſcurrentes perſpexi: quòd ſi tam ſolemni die, quo poſt tot annos venit ad vos Paſtor animarum veſtrarum, viſitationis inquam die, pueri vagantur & diſcurrunt; quid crediderim, ceteris diebus etiam feſtis apud vos, veſtrâ, o patres, o matres culpâ fieri? Repetiturus eſt Dominus ab unoquoque exactiſſimam etiam de proximo ſuo rationem; ſed eò a vobis majorem de filiis & filiabus veſtris, quò plus vos illis,

(*a*) *Jonæ III. v.* 8.

illis, etiam impellente natura, debetis. Clamat in Evangelio Chriſtus, quia *non eſt voluntas ante Patrem veſtrum, qui in Cœlis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis* (*a*); & vos tam malè divinæ reſpondetis voluntati, cùm tam multi filii veſtri, peſſimo veſtro exemplo pereunt. Sed dabitis certè graviſſimas pœnas: ipſi filii veſtri erunt carnifices veſtri; ipſi vos excruciabunt; ipſi, ut deſperetis, & in deſperatione moriamini, efficient: hic eſt namque primus fructus pravæ filiorum educationis. *Ponite*, dilectiſſimi, *ponite corda veſtra ſuper vias veſtras* (*b*).

Sed quid de filiorum educatione loquar tantùm? Quàm alia multa ſunt a vobis, & in vobis fletu digniſſima, quæ èt invitus inter loquendum intucor; Cur adeo inculta eſt hæc Eccleſia veſtra, adeo inornata? Muri hi, hoc tectum, hoc pavimentum veſtram increpant irreligionem; clamant: tam multæ aliæ Villulæ, tot alia Oppida, hoc longè pauperiora, vicinorum commota calamitatibus, a fundamentis etiam novas erexerunt Eccleſias; & miſerrimi hi homines ceteris multò plures atque opulentiores, Dei iram proximis annis, peſte inter ipſos deſæviente, experti, nos inſtaurare & ornare non curant. Quæ veſtra eſt impietas, filii, in Eccleſiam veſtram, in matrem veſtram, in qua baptizati, regenerati eſtis; in qua peccatorum remiſſionem accipitis; in qua Sanctiſſimo Euchariſtiæ cibo ſatiamini? Et eam tam parum colitis ac diligitis? & ſic eam negligitis? O quale teſtimonium eſt tepiditatis internæ, hæc irreligio externa! Quid paupertatem opponitis? Pertulit pro vobis Chriſtus tam multa, tantum ſudavit, ipſum etiam ſanguinem fudit; & vos, ut ejus ornetis domum, matrem, & Parœciam veſtram, aliquid perpeti recuſatis? vèl minima vos deterrent incommoda? Domos veſtras ornatis, & Dei domum incultam tot ab hinc annis, ex quo aliàs apud vos fui (*c*), adhuc eſſe permittitis? *Nondum venit tempus domus Domini* ornandæ? *Numquid tempus vobis eſt, ut habiteris in domibus laqueatis, & domus iſta deſerta? Ponite, ponite*, bis eodem in loco replicat Aggæus, *corda veſtra ſuper vias veſtras*; ſemi-

(*a*) *Matthæi XVIII. v. 14.*
(*b*) *Aggæi I. v. 5. & 7.*
(*c*) Sexennio ante commoratus Saroni fuerat, ut laborantibus peſte incolis, & animæ & corporis ſubſidia conferret, anno nempe MDLXXVII.; tunc enim, ùt narrat Joannes Baptiſta Poſſevinus in Sancti Caroli Vita Italicè ſcripta Cap. XXVI. contineri intra mœnia Mediolanenſis Urbis non potuit caritas vigilantiſſimi hujus Paſtoris, quin Pagis etiam, & Oppidis Diœceſis ſuæ per intervalla præſentem ſe faceret, Modoetiæ videlicet, Mellegnano, Serenio, Inzago, Sarono &c. ubique opem ferens ægrotis, & ad cœleſtis ſpem vitæ morientes adhortans.

ſeminaſtis multum, & intuliſtis parum; comediſtis, & non eſtis ſatiati; bibiſtis, & non eſtis inebriati; operuiſtis vos, & non eſtis calefacti; & qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum (*a*). Et quam ob cauſam hæc omnia? cur ampliſſimi, quos colligitis, reditus, ad vivendum non ſufficiunt? cur ære potius alieno multi veſtrûm premuntur; tantum abeſt, ut eis aliquid ſuperſit? *Ponite corda veſtra*, filii, ut cum Aggæo loquar, *ſuper vias veſtras: aſcendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus. Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt minus: & intuliſtis in domum, & exufflavi illud: quam ob cauſam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis unuſquiſque in domum ſuam. Propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt Cœli, ne darent rorem, & terra prohibita eſt ne daret germen ſuum: & vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſuper montes, & ſuper triticum, & ſuper vinum, & ſuper oleum, & quæcumque profert humus, & ſuper homines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem laborem manuum* (*b*). Quærunt aliquando homines harum calamitatum cauſas, & fruſtra philoſophantur, naturalibus hæc tribuentes influxibus; & non cogitant, quia propter peccata, Dei exigente juſtitia, veniunt adverſa; quia ſecundas cauſas ad libitum ſuum operari fecit Deus cauſa cauſarum, in cujus manu cuncta ſunt poſita. Recogitate, obſecro, hæc, dilectiſſimi, & hac viſitationis hujuſce veſtræ occaſione invitati, ponite jam corda veſtra ſuper vias veſtras, & abjicite torporem hunc. Sed jam pauca adhuc dicturi, finem hic loquendi faciamus.

SECUNDA PARS.

Nollem, dilectiſſimi fratres, adeo in veſtris colligendis ſpiritualibus neceſſitatibus eſſe prolixus, ut proponendis earum remediis tempus deeſſet; ſed breviter omnia perſtringamus. Noſcimus quidem, quàm infirmitatibus veſtris debeamus, utpote quæ nobis, procul etiam exiſtentibus, enarrantur a multis, & nos plurimùm perturbant; ideo ea pro noſtri debito officii tacere nequimus, & ſalutaria medicamenta cogimur in medium proferre. Conſideremus, quæſo, filii, quænam ſit tantorum cauſa malorum; unde hæc in nobis Dei, & noſtrî turpis oblivio, ac Sacramentorum contemptus. *Vinum* (inquit Spiritus Sanctus), &

(*a*) *Cap. I. v.* 2. 4. *& ſeqq.* | (*b*) *Aggæi I. v.* 7 *& ſeqq.*

& mulieres apoſtatare faciunt homines (*a*), & auferunt cor. Senſuum ac vitæ corruptela aufert cor homini; facit, ut homines Dei obliviſcantur, animæ ſuæ, cœleſtis gloriæ, Inferni, Purgatorii: duo hæc ſunt, e quibus tot ſumunt mala originem, luxus ac ebrietas, & immorigerata vita, qua quis laſciviis deditus, jumentis aſſimilatur. Multi, ùt auditur, inter vos homines indigni, totos dies feſtos in cauponis & tabernis inſumunt, potationibus & ebrietatibus vacant, & hæc dum faciunt, eorum uxores & filii domi fame pereunt, atque ita familias deſtruunt ſuas; quidquid per totam hebdomadam laborando ſunt conſecuti, inaniter conſumunt; domeſticos ſuos in deſperationem adducunt, intellectum perdunt, mille committunt ſcelera; hinc poſtea ludi, hinc blaſphemiæ, hinc jurgia, hinc contumeliæ, obſcœnitates, & mille deflenda; hinc prava filiis relinquuntur exempla, qui cùm adoleſcunt, èt ipſi tabernas frequentant, & dicunt: ſic pater meus facere conſueverat; hinc etiam furta committunt. Altera verò malorum radix eſt incontinentia atque luxuria, quæ inter cetera peccata hoc præſtat maximè, quòd hominis ſenſum enervat, & ei intellectum adimit; humanam naturam facit exuere, & beſtialem aſſumere; ipſos denique, qui ei ſunt dediti, non modò Deo & Angelis, ſed èt hominibus reddit exoſos, ignobiles, contemptibiles, infames, & abſque honore. O filii, quot de veſtro hoc Oppido hujuſmodi nunciantur! Quàm multa de vobis dicuntur, quos vèl hoc ſolo ceteris deceret eſſe religioſiores, quòd in finibus veſtris Eccleſiam habetis, in qua tantus ab exteris hominibus frequentiſſimus gloriofiſſimæ Dei Matri, Reginæ Cœli cultus exhibetur (*b*); in qua tam multas ejuſdem Matris ſuæ precibus Deus gratias concedit: & vos tamen, ac ſi hæc omnia neſcieritis, vitam Advocatæ veſtræ puriſſimæ Virgini tam abſimilem ducitis. Quid creditis, de vobis ſit ipſa Virgo dictura? Quomodo (inquiet), ego Mater pulchritudinis & honeſtatis impuriſſimos homines protegam?

(*a*) *Eccleſiaſtici XIX. v.* 2.

(*b*) Celebrior cultus huic Sacratiſſimæ Dei Genitricis Imagini acceſſit, ex quo Sanctus Carolus anno MDLXXXI. excitato (ſuo præſertim ære) elegantiſſimo Templo, eandem ab exteriori vetuſtæ Eccleſiæ pariete, ſolemni inſtituta ſupplicatione, die x. Septembris ad aram maximam tranſtulit. Extant de hac re Paſtorales Literæ hujus S. Antiſtitis ad Clerum, & Populum Urbis & Diœceſis Mediolanenſis, in aureo Libro Actorum Parte VII. pag. 1094. Meminit quoque hujus celebritatis, Saroni peractæ, Gluſſianus in Vita Sancti Caroli Lib. VI. Cap. XIII., aſſerens, innumerum populum illuc confluxiſſe, & Sanctum Carolum pontificalibus indumentis ornatum ſupplicationem duxiſſe, ſolemne Sacrum peregiſſe, e ſuggeſtu peroraſſe, & Sanctiſſimæ Euchariſtiæ pabulum copioſæ multitudini Fidelium ad cœleſtem menſam accedentium ſubminiſtraſſe.

tegam? quomodo pro eis advocabo? Ipſa vos, filii, accuſabit in judicio; iſte hominum ad hanc Eccleſiam concurſus vos condemnabit. Dicam, quod ſentio: Vereor, ne ex peſſimo hoc primo (quod audiſtis) malæ veſtræ vitæ principio, peſſimum aliud exoriatur, diſcordiæ videlicet ac inæqualitatis, quæ inter vos viget, in hujus Eccleſiæ, ac oblationum ei factarum adminiſtratione, quæ talis inter vos eſt, ut maxima exiſtat confuſio atque diſſenſio, maximo indigens reformationis & correctionis auxilio, quod vobis jam adſumus præſtituri; ita enim vellemus eam a vobis gubernari Eccleſiam, ut multò plura in poſterum bene de vobis dicerentur, quàm nunc mala dicantur; unde èt major ad eam fieret populorum concurſus, frequentiores ac copioſiores eſſent eleemoſynæ; atque ad eam magis exornandam vicini omnes populi redderentur inflammati: ubi namque pietas fuerit atque religio, creſcent hæc omnia: multiplicabit Dominus Deus gratias ſuas atque favores; at e converſo, cùm aliter fit, ſubtrahet dona ſua Dominus Deus. Sed jam ad remedia accedamus, quibus infirmitates, quas audiſtis, expellantur; ut cor, quod vinum, & mulieres tollunt, recuperetur. Alibi in ſacris literis docuit Dominus: *Attendite, ne graventur corda veſtra in crapulà, & ebrietate, & curis hujus vitæ* (*a*); quæ duo, corda hominum gravant, crapulæ ſcilicet, ùt diximus, & ſeculi hujus curæ, ac nimia caducarum rerum ſolicitudo. Numquid prohibet Dominus his verbis, mercaturam licitè exerceri, domos & agros conduci, excoli campos, & hujuſmodi, quæ tamen hominum vitæ ſunt neceſſaria? Non hæc prohibet Deus, filii; imo hæc a principio juſſit, cauſante peccato, cùm dixit: *In ſudore vultus tui veſcèris pane* (*b*); ordinis tantùm reprobat confuſionem; ſolicitudinis damnat exceſſum; perjuria, quæ in his committuntur; illiciti contractus; dierum feſtorum violationes, hæc ſunt, quæ diſplicent Deo, hæc Deum lædunt. Cor refrænate, fratres; nimiam hanc temporalium rerum ſolicitudinem deponite. O infelix homo; denario animam tuam vendis? minimo lucello, cœleſti te privas hæreditate? tanto tibi ſudore, mortem æternam, inferni ignem, perpetuos cruciatus comparas? An ignoratis, quia unicum mortale peccatum vos æternæ mortis efficit reos, ut in eo reperti, ſi mors ſuperveniat, æternâ Dei ſitis viſione cारituri? Recogitate per viſcera Domini noſtri Jeſu Chriſti, quòd corpus eſt, quod

(*a*) *Lucæ XXI. v.* 34. | (*b*) *Geneſis III. v.* 19.

quod corrumpitur & moritur; Anima verò immortalis eſt, & in æternum duratura: & tamen tam multa pro corpore, quod in inferno etiam ardebit perpetuò, facitis; pro anima verò veſtra, ét minima reformidatis? Quid vobis proderit, ſi minimas adepti facultates, ſi pauciſſimas congerentes pecunias, animam perdatis (*a*)? Quot inter vos ſunt, qui malè partis utuntur, qui pauperum eleemoſynas in ſuos uſus convertunt, ac hujuſmodi in ſinu ſuo nutriunt ſerpentes; ſciunt, quæ poſſident, eſſe non ſua, ſed pauperum; & tamen reſtituere differunt, ac morbum hunc amant, qui adeò altas in eorum animis radices figet, ut nec ſi velint, poſtea queant reſtituere, niſi maximo cum diſpendio. Clamant in vos pauperes, qui licèt hìc conſtituti clament, nec ullus eos audiat; aſcendunt tamen eorum clamores, & penetrant nubes, & ad Dei aures perveniunt, dicentes: noſtra ſunt, quæ hi temerè poſſident, noſter eſt ſanguis, nobis debentur, fame nos hìc opprimunt, nec eſt qui adjuvet nos; ſed reſpice tu Domine, *& redde retributionem ſuperbis* (*b*). Exaudiet, filii, illos Deus, qui creavit illos; & qui pauperum dici voluit & eſſe protector, eis jus reddet. Væ illis, qui congregant non ſua, qui malis & illicitis modis opes comparant! lapides illi, vineæ illæ, agri illi, quos injuſtè poſſidetis, contra vos clamabunt; & quid ad hujuſmodi vos reſpondebitis clamores? Eja igitur, conſtanti ac firmo animo, vitam corrigere ſtatuite: negotium agitur animæ veſtræ; quapropter ſeriò illud agite. Malo (dicat unuſquiſque veſtrûm) in paupertate mori, fame perire, mille laboribus confici, quàm me ipſum perdere, quàm Deum, cui tam multum debeo, offendere; opus Dei diligenter in poſterum agere decerno, ne mihi ſit væ; jam nec propter mercaturæ exercitium, vel apothecæ aſſiduitatem, Eccleſiam deſeram, aut Chriſtianæ Doctrinæ Scholas. Nonne officina eſt Eccleſia, nonne ſchola Doctrinæ Chriſtianæ apotheca, in qua ſalus animæ meæ tractatur? in qua ad eam conſequendam mihi adjumenta proponuntur? Fit homo, fratres, in dies fragilior atque debilior, ad malum pronior, in bonis operibus negligentior; nec tamen, quæ tantæ ſit infirmitatis cauſa, cognoſcit, & ob id miratur, ac deflet ſtatûs ſui calamitatem. Vultis ipſe horum vobis originem aperiam? Audite, & finem dicendi facio. Noverat Deus figmentum noſtrum, & imbecillitatem, ſed præ nimia dilectione, qua

(*a*) *Matth. XVI. v. 26.* | (*b*) *Pſalm. XCIII. v. 2.*

qua nos prævênit, plurima nobis reliquit, quibus adjuti corroborari poſſemus, Dæmoni reſiſtere valeremus, ac ejus eludere inſultus: ſed cur ea non utentibus proſunt, aut non ſumentibus? Inviſit infirmum Medicus, morbi vim noſcit, medicinam porrigit, quam ſi ſumat decumbens, priſtinam proculdubio recuperabit valetudinem: renuit ille accipere, & moritur. Quis huic mortis cauſa fuit? num Medicus? an non potius ipſemet ſibi? Heu, filii, noverat infirmitates noſtras optimè Dominus Deus; opportunas nobis, eaſque ſuaviſſimas, propoſuit medicinas, Sanctiſſima videlicet Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramenta. Quotidie peccamus, & quotidie curari nolumus, in annum Euchariſtiam differimus; bis, & aliquando ſæpius corpus reficimus, & anima ſemel tantùm in anno cibata, quomodo fame languere non poterit, quomodo fortis eſſe, quomodo operari? Animæ contemptus hæc omnia effecit mala; cùm tamen potiſſima ſit noſtrî pars; cùm in ea omne ſalutis noſtræ negotium conſiſtat, ùt èt indicat Spiritus Sanctus in Eccleſiaſt. fine, ubi, cùm multa præmiſiſſet pulcherrima, & quæ memoriæ commendentur digniſſima, veluti omnium compendium, omnia comprehendens ſubjunxit: *Deum time, & mandata ejus obſerva; hoc eſt enim omnis homo (a)*. *Primùm* igitur *quærite* omnes *Regnum Dei*, & *juſtitiam ejus*, ſaluti veſtræ operam date, orationibus incumbite, ad Eccleſias frequenter accedite, Sanctiſſima Sacramenta crebrò ſumite; tamdem quod ſupereſt temporis, negotiis temporalibus juxta Dei præſcriptum peragendis tribuite: *& hæc omnia adjicientur vobis (b)*; ac qui ſpiritualiter hic in Mundo vixeritis, cœleſtem in perpetuum demum ducetis, & omnibus bonis refertam vitam: qua utinam potiri det nobis, qui pro nobis, ut viveremus, mori non recuſavit, Dominus noſter Jeſus Chriſtus in ſecula benedictus. Amen.

HO-

(a) *Eccleſiaſter XII. v.* 13.

(b) *Lucæ XII. v.* 31.

HOMILIA XXIII.

AD POPULUM SARONI

DIŒCESIS MEDIOLANENSIS

Habita in Oratione veſpertina (a)

Feria III. Dominicæ I. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. VII. JUNII.

HÆc, ùt vobis heri dicebamus, hora eſt orationi admodum congrua, atque opportunum tempus, quo ſe homo intra ſe ipſum recolligat. Solent homines, qui mercaturam exercent, & negotiis ſunt impliciti ſecularibus, veſpere, dati & accepti, ac utriuſque ſupputationes videre. Cur non èt idem in iis, quæ ad ſpiritum pertinent, faciant Chriſtiani, cùm tanti ſint momenti? Cur non Deo Optimo Maximo, ſerò ſaltem, pro innumeris eo die acceptis, etiam quæ neſciunt beneficiis, ac pro evitatis periculis, gràtias agant? Quot omnes peccata commiſiſſemus, in quas non incidiſſemus calamitates, niſi Dominus adjuviſſet nos? An non paulò minùs in inferno habitaſſent animæ noſtræ? Præſtat tantùm Chriſtianus homo Ethnicis, ſuæ dignitate vocationis; cur non èt differat præſtantiâ converſationis? Illi omnia caſu agere videntur; nos verò omnia a Deo venire ſcimus, abſque ejus voluntate nil fieri. In hujus igitur ſignificatione profeſſionis, expedit, veſpere ſaltem de commiſſis veniam a Deo petere, de acceptis gratias agere,

(a) Saluberrimo Inſtituto veſpertinæ Orationis in Urbe, & Diœceſi Mediolanenſi initium dedit Sanctus Carolus anno MDLXXII. Paſtoralibus Literis datis ad omnes fideles ſub die v. Aprilis, quæ leguntur in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis Part. VII. ſol. 1005. ac regulis ſtatutis, ut tum in publicis compitis, tum in privatis domibus ad æris campani ſonitum, quilibet ad Deum oraret, de commiſſis culpis pœniteret, & pro acceptis beneficiis gratias referret.

re, conſcientiam diſcutere, commiſſa deflere, emendationem ac confeſſionem contrito corde proponere, ut tranquillo animo cubitum concedamus. Miſer peccator & infelix, qui lethalibus peccatis onuſtus, Deo inimicus, is cubitum, & neſcis an mane futurus ſis vivus; cùm tamen ſcias, ſi te mori contingat, te in gehennam detrudendum, quomodo dormire potes? quomodo te tam multi, qui incolumes decubuerunt, manè mortui inventi non terrent? Veniam ſaltem a Deo pete, contritus eſto, ac quàm primùm potes peccata deponere ſtude; hoc enim Chriſtiani hominis officium eſt. At verò orationis ſtudium, quàm Deo eſt gratum, qui domum ſuam, orationis domum eſſe voluit; quàm Chriſtianum hominem decet! Felix profectò anima precibus dedita, quæ in neceſſitatibus ſuis ad orationis confugit remedium, quæ ſpes ſuas omnes in Deo collocat: beatæ domus illæ atque familiæ, ſic Deo innixæ. Ut igitur utiliſſimum hoc ſtudium, tum alia Chriſtiana officia toto animo complectamini, verba illa, quæ in hodiernæ Miſſæ fine audiviſtis, quæ aliàs Apoſtolis ſuis Dominus dixit, vobis meditanda propono: *Ego vos elegi, ut eatis, & fructum* plurimum *afferatis, & fructus veſter maneat* (a). Cur hìc nos poſuit Dominus? Numquid, ut quieſcamus, an non, ut operemur potius, & ambulemus ad Patriam? Cogitet Chriſtianus unuſquiſque, obſecro filii, finem ſuum: Cur, (intra ſe dicat) ad Dei ſum imaginem creatus? cur ceteris creaturis omnibus prælatus? cur pro me mortuus eſt Dei Filius, poſt tot ac tantos, quos pertulerat, labores; niſi ut ad Cœlum ambulem, ut in Dei via proficiam, ad Patriam proficiſci contendam? Non ergo ad ludendum, ad bibendum, ad intemperanter comedendum, ad poſſidendum campos, domos, & vineas, ad lucrum ſectandum, ad deliciis diffluendum natus ſum; hæc enim vel animalium propria ſunt, vel eorum hominum, qui de corpore tantùm, numquam verò de anima cogitant. Cur tot inſtituit Dei Filius Sanctiſſima Sacramenta, cur tam multa obtulit auxilia, cur tot dedit præſidia; niſi ut Deum poſſideam, ut ejus æterna perfruar viſione? Et ego dignitatis meæ oblitus, in terra conquieſcam? terra contentus ero? fini meo deero? hanc mihi injuriam faciam? Si id agam, minimè ſanè ſim dignus, quem Dominus vivere permittat. In Mundi exordio, temporibus Patriarchæ Noë, cùm corrupiſſet omnis caro viam ſuam, & omnium peccatorum generibus ſe homines commaculaſſent: *Tactus* (inquit Scriptura) Deus *dolore cordis intrinſecus* dixit: *Pænitet me feciſſe hominem, delebo eum a facie terræ* (b).

Non

(a) *Joannis XV. v. 16.* | (b) *Geneſis VI. v. 6. & ſeq.*

Non poteſt, dilectiſſimi, Deus pœnitentia duci, neque enim in eum ullæ hujuſmodi cadunt perturbationes; ſed ad noſtrum ſe captum accommodans, noſtro modo locutus eſt Dominus. Si quis veſtrùm vineam plantaſſet, ac eam ſummo ſtudio coluiſſet, ut deſideratum ex ea fructum perciperet, ſed diu expectatas numquam produceret uvas; nonne hujuſmodi vineam evelleret, & ſcinderet, atque combureret, dicens: Quid faciam de vinea iſta? cur eum locum fruſtra occupare permittam? Sic èt Deus, o filii, plantavit in Mundo hominem, ut eat de virtute in virtutem, ut fructum afferat ſalutis: expectatum non modò talem non profert fructum, ſed fructus facit iræ & inferni; numquam de fine cogitat, numquam ad eum tendit. Quid igitur (dicet Deus) faciam de homine hoc, qui ad quid ſit factus ignorat, & ſuo fine fruſtratur? Cavete igitur, ne terram inutiliter occupantes, vos Dominus eradicet, & in inferni ignem projiciat; ſed ad Deum oratione confugite, ſupplices ab eo petite, ut vobis det cor, ut intelligatis, & viam Dei aggrediamini, in eâque ad finem uſque ambuletis, ut fructus veſter maneat; nec enim cœpiſſe ſat eſt, niſi opus conſummetis. Inviſam vos hac de cauſa in poſterum ſæpius, filii, potiſſimùm religione erga glorioſiſſimam Dei Matrem, quæ apud vos adeò ſignis & gratiis fulget, allectus, & bene quidem, ut dicatam ei etiam conſecrem Eccleſiam. Interim autem, ut ad finem veſtrum feliciùs tendatis, Altari huic in Eccleſia veſtra extructo, auctoritate mihi a Sanctiſſimo Domino noſtro Summo Pontifice Chriſti Vicario conceſſa, Indulgentias omnes Societatis Sanctiſſimi Roſarii glorioſiſſimæ Cœli Reginæ concedo, eamque nobiliſſimam Sodalitatem inſtituo, quam vos omnes hortor intretis, ac in ea filios veſtros & filias deſcribi faciatis, & puræ immaculatæ Advocatæ veſtræ vitam moribus exprimentes, vivatis. Societati etiam Sanctiſſimi Sacramenti in hac ipſa Eccleſia veſtra erectæ, eàdem, qua ſupra, auctoritate omnes concedo Indulgentias, Societati inſtitutæ in Eccleſia Sanctæ Mariæ ſupra Minervam in Urbe Roma conceſſas, quæ quidem ſunt maximæ. Videte, quales vobis largior theſauros; iis obſecro utimini, ut decet, Sanctiſſimum Sacramentum frequentiùs in poſterum ſumite; cùm ad infirmos defertur, id comitemini: ut bonis operibus hìc inſiſtentes, in via Domini ambulantes, fructus gratiæ proferentes, gloriæ tamdem fructibus in cœleſti Patria perfruamini. Amen.

HOMILIA XXIV.

IN DIE CORPORIS CHRISTI

HABITA IN METROPOLITANA MEDIOLANI INTER MISSARUM SOLEMNIA

Anno MDLXXXIII. IX. Junii.

INTER cetera omnia Chriſti Salvatoris noſtri myſteria (dilectiſſimæ animæ), quæ cum Sacroſancta Matre Eccleſia colimus, licèt omnia ſublimia ſint atque altiſſima, hodiernum tamen inſtitutionis Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti, quo ſe in animarum fidelium cibum relinquere dignatus eſt Dominus, ita eſt altum, ita elevatum, ut omnem ſuperet humanæ mentis intelligentiam. Tanta eſt ſummi Dei dignatio, tanta in hoc caritas elucet, ut omnis deficiat intellectus, ut non modò verbis eam explicare, ſed nec mente concipere quiſquam poſſit. Quia tamen paſtoralis dignitatis officio, ad vos verba facere debemus, de hoc etiam nonnihil dicemus: duobus verò potiſſimùm capitibus breviter hic ſermo perſtringetur; nam, tum quæ hujus inſtituendi myſterii, tum quæ hoc tempore hujus itidem recolendi cauſæ ſint,. declarabimus.

In veteri Teſtamento legitur nobiliſſima illa Agni Paſchalis hiſtoria, qui in quavis familia ac domo comedi jubebatur; ſi quid verò reſiduum fuiſſet, quod manducari non potuiſſet, igne comburi. Erat Agnus ille, immaculati Agni Chriſti Domini noſtri figura, in Crucis Altari, æterno Patri pro nobis offerendi, quem ejus Præcurſor Joannes videns exclamaverat, dicens: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi* (*a*). Docuit nos pulcherrima figura illa, quidquid de hoc Paſchali Agno contemplationis dentibus manducari non poſſet, id eſſe totum amoris igne comburendum (*b*); ſed cùm mecum ipſe cogito, quòd ſe Dei Filius totum nobis largitus ſit in cibum, nullus quidem reliquus videtur eſſe huic diviſioni locus, ſed univerſum hoc myſterium igne amoris comburendum. Quid, quæſo, filii, Deum Optimum Maximum impulit, ut ſe miſerrimæ huic creaturæ, homini

(*a*) *Joannis I. v. 29.*

(*b*) *Exodi XII. v. 10.*

homini a principio rebelli, qui a creationis ſuæ initio, vetitum pomum guſtando, e terreſtri Paradiſo in hanc miſeriarum vallem expulſus fuerat, qui tam variis quotidie ſceleribus Deum ipſum provocaverat, huic, inquam, communicaret in cibum, niſi ſolus amor? Erat is homo ad Dei ſimilitudinem creatus, in deliciarum loco conſtitutus, omnibus creaturis prælatus (ceteræ quippe omnes ad ejus uſum conditæ fuerant); tranſgreſſus eſt Dei præceptum, vetitum pomum guſtando, & *cùm in honore eſſet, non intellexerat*, unde *comparatus fuerat jumentis inſipientibus*, & *ſimilis illis factus* (*a*), quare èt cibis illorum veſci cogebatur. Sed adeo ſemper hominem dilexerat Deus, ut de ejus, ſtatim ac ille ceciderat, reparatione cogitaverit; & ut eum a jumentorum averteret cibo (videte infinitam caritatem), ipſe ſe ei dedit in cibum. Tu Chriſte Jeſu, qui Angelorum es panis, hominum rebellium, peccatorum ingratiſſimorum fieri non dedignatus es cibus. O humanæ excellentia dignitatis! quàm eſt longè major lapſu reparatio! quàm calamitates antecellit hæc dignitatis ſublimitas! O ſingularis a Deo nobis præſtitus favor! O inexplicabilis Dei erga nos amor! Solus hic Deum ad tam multa impulit. O quàm ingratus, qui hæc corde non cogitat, qui ſæpe non meditatur! Præviderat omnium Conditor Dominus atque prænoverat infirmitatem noſtram, ac quàm ſpiritualis hæc vita noſtra ſpirituali, ſicut èt temporalis temporali opus eſſet habitura cibo, unde tam abundantem utrique diſpoſuit cibum; illi quidem corporeum, ſpirituali verò eum, quo nunc Angeli fruuntur in Cœlis, ut eo nos, ſub panis & vini ſpecie obtecto veſceremur in terris. Eliſabeth Dei ſerva ſanctiſſima, Dei Matris adventum ſentiens, non potuit non exclamare: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me* (*b*)? At quantò magis exclamare deberet homo, Deum ipſum in ſe recipiens: Unde hoc mihi infeliciſſimo peccatori, ingratiſſimo, indigniſſimo vermi, & non homini, opprobrio hominum, & abjectioni plebis, ut veniat ad me, domum meam ingrediatur, animam meam, latronum ſpeluncam a me toties effectam, inhabitet Dominus meus, Creator, Redemptor, & Deus meus, in quem Angeli proſpicere deſiderant?

Celebrat hodie, ut ad ſecundum propoſitum caput accedamus, dilectiſſimi, hujus myſterii ſanctiſſimi ſolemnitatem Eccleſia, nec immeritò; proprius enim huic celebrando eſſe videbatur feriæ quintæ in Cœna Domini dies, quo a Salvatore noſtro Chriſto, Sanctiſſimum hoc Sacramentum inſtitutum fuiſſe cognovimus: Sed quem-

(*a*) *Pſalm. XLVIII. v.* 13. | (*b*) *Lucæ I. v.* 43.

admodum probus ac bene inſtitutus filius, patre in extremis vitæ conſtituto, atque animam agente, qui amplam ei & opulentam relinquat hæreditatem, de patrimonio tunc temporis cogitare non poteſt, ſolùm deflendo Patri intentus; ita èt Sancta Mater Eccleſia, Chriſti Sponſa & Filia, per illos dies, acerbiſſimæ Paſſionis ac mortis cruciatibus deplorandis adeò eſt implicita, ut Sanctiſſima Sacramenta tunc temporis inſtituta, præſertim verò ampliſſimam hanc ei relictam hæreditatem, ùt vellet, celebrare non valeat; unde huic celebrationi diem iſtum conſtituit, quo peculiari quodam modo de tam amplo dono ingentes Chriſto Regi ageret gratias, quas quia pro imbecillitate noſtra referre non poſſumus; ideo qui omnia ab æterno noverat Dei Filius, in hujus Sanctiſſimi inſtitutione Sacramenti, ipſe infirmitati noſtræ ſuccurrens, pro nobis Patri *gratias agens*, *benedixit*, *&* *fregit* (*a*); hac itidem inſtitutione nos abundantiſſimè erudiens, ut quantas maximas poſſumus, ei pro tanto munere ſemper gratias habeamus.

Sed cur iſtud memoriæ huic recolendæ tempus inſtituit Sancta Mater Eccleſia, nempe poſt omnium aliorum Chriſti myſteriorum celebrationem, poſt Natalis, Reſurrectionis, in Cœlos Aſcenſionis, Sancti Spiritûs miſſionis dies? Non fruſtra, filii, aut abſque cauſa; eſt namque myſterium hoc ſanctiſſimum adeò ceteris correſpondens, ac ad omnia alia tam efficax remedium, ut iis omnibus jure ſit adjungendum; hoc enim ſacratiſſimo Altaris myſterio, hac vivifica Euchariſtiæ ſumptione, hoc cœleſti pane adeò efficaciter Fideles Chriſto junguntur, ac ſi ipſo corporis ore, ejuſdem Chriſti lateri aperto adhærentes, ex eo ampliſſimos Sacramentorum omnium theſauros ſugerent. Sed aliam attendite hujus rei cauſam: Inter ea, filii, quæ hactenus coluimus Dei myſteria, ultimum omnium fuit ejus in Cœlum Aſcenſio, quam ideo tunc diximus factam, ut cœleſtis Regni, ſuo & noſtro nomine poſſeſſionem acciperet, ut eam patefaceret poteſtatem, de qua paulò ante dixerat: *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo, & in terra* (*b*). Ac quemadmodum Rex quiſpiam, Regni alicujus accepturus poſſeſſionem, ad eam ſe in primis confert Civitatem, quæ totius eſt Regni caput ac Metropolis; ſimiliter èt qui Regis nomine Regnum illud adminiſtraturus novus accedit Magiſtratus, aut Princeps: ſic èt Chriſtus Cœli & terræ ampliſſimam nactus poteſtatem, atque omnimodum jus, Cœli in primis poſſeſ-

(*a*) *Matth. XXVI. v.* 26. *Lucæ XXIV. v.* 30. | (*b*) *Matth. XXVIII. v.* 18.

poſſeſſionem accepit, unde èt hoc denotans, Sancti Spiritûs dona effudit in homines; ſed èt in terris regnare decernens, ſe ipſum hìc etiam in Sacratiſſimo Altaris Sacrificio, in Sanctiſſimo hoc, cujus inſtitutionem hodie colimus, Sacramento reliquit. Hanc ob cauſam extraordinario quodam modo hodie id per Civitates & Oppida honorificè deportari, ac ab omnibus deduci mandat Eccleſia. Cùm Pharao Rex potentiſſimus Joſephum honorare voluiſſet, eum per Civitatem deduci mandavit, atque ita omnibus ejus innoteſcere magnitudinem, qui cùm ſomnia Pharaoni explicaſſet, ad eum Rex dixit: *Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus Populus obediet; uno tantum Regni ſolio te præcedam: Ecce conſtitui te ſuper univerſam terram Ægypti; tulitque annulum de manu ſua, & dedit eum in manu ejus, veſtivitque eum ſtolâ byſſinâ, & collo torquem auream circumpoſuit, fecitque eum aſcendere ſuper currum ſuum ſecundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent, & præpoſitum eſſe ſcirent univerſæ terræ Ægypti* (*a*). Aſſuerus ſimiliter iiſdem Mardochæum proſequi cùm vellet honoribus, regiis indutum veſtibus, equo ſuo inſidentem, eum hac itidem ratione ab Amano deduci mandavit, ac clamari: *Hoc honore condignus eſt, quemcumque Rex voluerit honorare* (*b*). Vult Deus hominum corda poſſidere; vult ab omnibus hominibus, ùt æquum eſt, coli: ideo hodie honorificentiſſimo apparatu a Clero & Populo, a Prælatis & Magiſtratibus deductus, Civitates perambulat & Oppida; publicèque hac ratione proteſtatur Eccleſia, quia hic eſt Rex noſter, & Deus, a quo accepimus omnia, cui èt omnia debemus. O filii in Domino cariſſimi; cogitabam ipſe, dum paulò ante Civitatem luſtraremus, tantam hominum multitudinem ac varietatem, qui ad hæc uſque tempora, ad hunc uſque diem, tam miſera preſſi fuerunt ſervitute, tam longo tempore, tam vilibus, & crudelibus Dominis inſervierunt. Intuebar miſeros tot juvenes laſciviis ac libidinibus implicitos, qui ventrem ſibi conſtituerunt, ùt Apoſtolus ait (*c*), Deum; qui enim finem ſibi aliquem ponunt, hi hunc Deum ſuum eſſe volunt; omnium enim finis eſt Deus. Ah renuncient hi Carni atque luxuriis, tabernis atque cauponis, malis ſocietatibus atque peccatis; & verum hunc, quem hodie nobis proteſtatur Eccleſia, cognoſcant Deum. Deflebam intolerandam vanarum quarumdam mulierum ſuperbiam & faſtum, quæ

(*a*) *Geneſis XLI. v. 40. & ſeqq.*
(*b*) *Eſther VI. v. 11.*
(*c*) *Ad Philippenſ. III. v. 19.*

quæ ſe ſibi ipſis Idola conſtituunt, quæ tam multas matutini temporis, quod orationibus eſſet tradendum, horas propriæ faciei expoliendæ, ac contorquendis crinibus inſumunt; quæ novas quotidie veſtes expoſtulant, quibus infelices viros ſuos reddunt, mendicos filios relinquunt, patrimonia eorum abſumunt; unde mille mala proveniunt, unde illiciti contractus, unde non ſolutiones æris alieni, unde non ſatisfactiones piorum legatorum, unde omnimoda Dei Optimi Maximi, ac animæ propriæ oblivio. Contemplabar avaros tam multos, ac inferni mercatores, utpote qui tanto pretio ſibi æternum ignem acquirunt, de quibus loquens Apoſtolus non immeritò dixit: *Avaritia eſt Idolorum ſervitus* (*a*), qui præter aurum, nullum alium habent Deum; qui actiones ſuas omnes, & verba huc dirigunt ſolùm, ut de acquirendis pecuniis, emendis agris, opibus comparandis agant, & cogitent. Non poteram non mirari quorumdam infelicitatem, qui Statuum prudentiæ, ùt dicunt, dediti, eam ſolam ſemper ob oculos habent propoſitam: qui, ſi quid Divina lex præcipiat, Statuum huic, quam ipſi nominant, legi contrarium (proh miſeros ipſos, & infelices!) divinam legem pedibus conculcare non dubitant, & Deum diabolicis hiſce ſuis Inventis cedere compellunt. O deplorandos homines! & hi Chriſtiani ſunt nuncupandi, qui ſe ipſos, & Mundum pluris, quàm Chriſtum faciunt, idque publicè profitentur? Hæc omnia Idolorum genera, Sancta hac Euchariſtiæ inſtitutione deſtruere Dominus venit, ut clamemus hodie jugiter omnes cum Iſaia Propheta ad Dominum: *Tantum in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus. Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël Salvator* (*b*). O bone Deus, inſervivimus hactenus ſenſui, carni, mundo; fuit hucuſque venter noſter, & caro noſtra, aurum noſtrum, Status noſter, noſter Deus; abrenunciamus jam nos Idolis hiſce omnibus, & te ſolum verum Deum veneramur, & colimus, qui tot in nos contuliſti beneficia, & hoc potiſſimum, quòd te nobis in cibum reliquiſti. Fac, obſecro, ut cor hoc noſtrum ſit in poſterum tuum; nihil nos amplius a caritate tua divellat. Mori millies malumus, quàm te vèl minimum lædere; ſic enim tuâ hìc gratiâ proficientes, tuâ itidem in perpetuum gloriâ perfruemur. Amen.

HO-

(*a*) *Ad Epheſ. V. v. 5. Ad Coloſſenſ. III. v. 5.* | (*b*) *Cap. XLV. v. 14. & ſeq.*

HOMILIA XXV.

IN DIE CORPORIS CHRISTI

HABITA IN METROPOLITANA MEDIOLANI POST COMPLETORIUM

ANNO MDLXXXIII. IX. JUNII.

QUAM ſuavis eſt, Domine, ſpiritus tuus, qui ut demonſtrares dulcedinem tuam in filios tuos, pane de Cœlo præſtito, eſurientes impleſti bonis, divites dimittens inanes! Canit hodie (*a*) S. Mater Eccleſia in hac præſenti ſolemnitate, dum celebrem tanti doni recolit memoriam. Quomodo ergo nos, filii, dulciſſimam hanc Dei memoriam guſtare deberemus, qua nulla ſuavior, nulla jucundior, qua ſummus Dei erga nos amor oſtenditur; eſt quippe inſignis divini illius amoris effectus, qui èt ſua ſe virtute guſtare facit. Conſideremus omnes, quæſo, verba illa Apoſtoli Pauli, quibus hujus Sanctiſſimi inſtitutionem Sacramenti deſcribit (*b*); & quàm magnum omnia ſpirent amorem videbimus: *Dominus*, inquit, *Jeſus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & manducate: hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis tradetur; hoc facite in meam commemorationem.* O Chriſtiani, quantam vim habent prima illa verba: *qua nocte tradebatur;* quo tempore ei tot a diſcipulo ſuo, quem ipſe tot affecerat beneficiis, tendebantur inſidiæ; quo ei a populo tot parabantur injuriæ, tot opprobria, tot tormenta, & mors denique ipſa, viliſſima ita & crudeliſſima; quo inquam tempore in eum illi ſimilia meditabantur; & ipſe, qui *corda* hominum *ſcrutatur, & renes* (*c*), hæc omnia clariſſimè videret, eo prorſus tempore atque hora, tam ſingulare Chriſtus in peccatores homines ſibi adeò infenſos parabat beneficium, tam validam phreneticis nobis medicinam diluebat, tam ſuavem famelicis nobis cibum diſponebat. Vide homo, quales rependit injurias, quibus beneficiis maleficia excipit! Quàm te hæc ipſa hujus horæ meditatio ad Dei deberet amorem incendere, & ad diligendum eum, qui

(*a*) *In Antiphona ad* Magnificat.
(*b*) *I. ad Corinth. XI.* quæ legitur in Miſſa per totam Octavam hujus Solemnitatis.
(*c*) *Pſal. VII. v.* 10.

qui tanto te proditorem proſequutus eſt amore! O mira amoris ſignificatio! Illi tibi mortem parant o Chriſte, & vides; & illis cogitas vitam. Illi tibi ſtruunt inſidias; & tu eos a Diaboli laqueis diſſolvere ſtatuis. Quid mirer magis? an proditoris ingratitudinem, an tui benignitatem? Sed hanc magis profectò, cùm tui ſit proprium parcere & miſereri; cùm tam homines ſemper dilexeris, ut jure meritò alibi dixeris: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut accendatur* (*a*)? Et quàm hoc voluiſti, quot id modis curaſti, quot ad hoc uſus es mediis & inſtrumentis! Audite, filii, quàm multis: Creavit in primis ex nihilo hominem Deus, & ad ſui illum effinxit imaginem atque ſimilitudinem; in Paradiſo voluptatis collocavit eum; creaturis omnibus illum præfecit; ad ejus uſum illas omnes creavit: Sed his omnibus minimè contentus, Angelos etiam ipſos, tam nobiles creaturas rationales hominibus inſervire voluit, eoſque cuſtodire, ac toto eorum vitæ ſpatio iis adeſſe: & hæc Deo nulla videbantur; cùm ipſe perſonaliter e Cœlis deſcendit in terras, homo factus, omnibus humanis infirmitatibus ſubjici non dedignatus, ſe denique vivens nobis dedit in ſocium, moriens in pretium, diſcedens a nobis, in Sanctiſſimo Sacramento reliquit in cibum, daturus poſtmodum in cœleſti gloria in præmium. O quàm meritò cum Regio Propheta Davide exclamare poſſumus omnes! *Quid eſt homo, quòd memor es ejus, aut filius hominis, quoniam viſitas eum* (*b*)? in cujus vigere memoria tam valde deſideras, ut hanc ob cauſam ei te in Sacramento hoc præſtantiſſimo reliqueris? Tu, qui bonorum nullius eges, cujus ſunt Cœli & terra, quodnam ab homine commodum, aut gloriæ & honoris augmentum expectare potes, ut tam ab eo quæras honorari? Sed nobis prodeſt, o filii, hanc divini amoris immenſitatem agnoſcere; hinc noſtra pendet utilitas maxima, ideo tam multis eam operibus & ſignis voluit oſtendere Dominus. Et quoniam tanti momenti eſt res hæc; ideo nos, qui juvandis vobis atque promovendis in Domino maximè ſtudemus, in idque ſemper invigilamus, ſicut divinis Officiis & Sacrificiis per totam præſentem Octavam Eccleſia Sancta hoc Sacratiſſimum Myſterium proſequitur; ſic etiam curabimus, ut de ejus dignitate, præſtantia, & utilitate ad vos quotidie pomeridianis horis verba faciat Reverendus Pater Franciſcus Panigarola, quem optimè noſtis (*c*). Nos etiam,

(*a*) *Lucæ XII. v. 49.*

(*b*) *Pſal. VIII. v. 5.*

(*c*) Celeberrimum hunc Divini Verbi Præconem tanti fecit Sanctus Carolus, ut illum, ad porrigendum Gregi ſuo e ſuggeſtu Majoris Templi cœleſtis doctrinæ pabulum, per plures annos Oratorem delegerit. Biennium impendit explicandis ibidem poſt prandium Jeremiæ Prophetæ Libris, ùt Poſſevinus in Caroli Archiepiſcopi Vita teſtatur Cap. IX, Singulis quoque ſextis feriis,

etiam, quibus id munus maximè congruit, die Sabbati, qui dies Apoſtolo Barnabæ ſacer eſt, cui vos omnes Mediolanenſes plurimum debetis, utpote majorum veſtrorum Patri, qui primus in hanc Provinciam Fidem intulit Chriſtianam, ac Religionis in ea ſemina jecit; die itidem Dominico, eadem de re ſermonem habebimus. Quid quæſo, his omnibus requirit Eccleſia Mater veſtra? Nil aliud, filii, niſi ut tantum agnoſcatis beneficium, ut grati ſitis, ut immenſam hanc guſtetis dulcedinem, ut penetrent hæc cor veſtrum. Cur non debet vel hinc maximam Chriſtianus devotionem elicere, cùm ſe Deo, coram Sanctiſſimo Altari, aſtare cognoſcit? Quæ eſt hæc ejus dignatio, ut nos ſibi, quoties volumus, permittat aſſiſtere! quantam ſola hæc hujus præſentiæ contemplatio habet vim & efficaciam! Dum Chriſtus, antequàm Cœlos aſcenderet, inter homines vivebat, ſuâ corporali præſentiâ tot faciebat miracula, tot mortuis vitam, cæcis viſum, infirmis reſtituebat ſanitatem; cur & jam ſanctiſſimâ ſuâ præſentiâ ferrea corda noſtra non poterit diſrumpere atque emollire, ſicque diſponere, ut ejecto Dæmonis contubernio, dent intra ſe locum Spiritui Sancto?

Bernardus ſervus ille Dei Sanctiſſimus, cùm in Aquitaniæ finibus Wilelmus Comes quidam admodum protervus exiſteret, qui in Schiſmate vivens divina omnia humanaque jura perverterat, e propria ſede Epiſcopos quamplurimos expulerat, Eccleſiaſtica bona uſurpaverat, Eccleſias infeſtare, omneſque Chriſti fideles inſectari non deſinebat, cùm hic veluti alter Pharao, obſtinato & indurato corde videretur, cùm ad eum multoties & alii plurimi Religioſi Viri, & Bernardus in primis acceſſiſſent, ut eum a pravo propoſito dimoverent, ac protervum filium in Matris benigniſſimæ amplexus reducerent: quodam die, Sacris ferè peractis, poſt oſculum pacis, ad Comitem hujuſmodi extra Eccleſiam, cujus hoſtis erat acerrimus, conſiſtentem, accepto in manibus Sanctiſſimo Sacramento Bernardus accedens, libera eum fronte allocutus, ſic fertur dixiſſe: „ Hactenus, o Comes, Dei ſervis ſemper
„ reſtitiſti, eorum verba neglexiſti, varias potius eis intuliſti inju-
„ rias. Rògavimus te, & ſpreviſti nos; ſupplicavit tibi in altero,

riis, de Paſſione Domini ad Populum peroravit, ipſo Sancto Antiſtite mandante, & ſimul audiente. Lucem viderunt Sermones iſti, numero centum, edente ipſo Panigarola, anno MDLXXXV.; ampliori tamen forma digeſti, cùm Sanctus Carolus mediæ tantùm horæ ſpatium præſcripſiſſet ad eos publicè proferendos. Eloquentiſſimum hunc Virum ſecum in Meſolcinam Vallem duxit Sanctus Cardinalis, ut concionibus ſuis hæreſis labem, & invaleſcentem magicæ artis ſuperſtitionem abſtergeret, aboleretque. Id autem tam felici eventu peractum eſt, ut, recedente ab ea regione Sancto Carolo, petierint incolæ, ne ab ipſis amoveretur Panigarola, qui eos tanto caritatis ſpiritu ad exercendam virtutem inflammaverat, ut Cap. XXIV. ſcriptum reliquit memoratus Poſſevinus. Præclaras ejuſdem laudes in hoc concionandi genere fusè proſequitur Cardinalis Federicus Borromeus Libro II. de Sacris ſuorum temporum Oratoribus.

„ quem jam tecum habuimus, conventu, ſervorum Dei ante te adunata multitudo, & contempſiſti; eris-ne adeò contumax, ut ſervorum Domino ad te perſonaliter accedenti, debitum non præſtes obſequium? Hunc, qui corpus tuum perdere poteſt, & animam mittere in gehennam; hunc, qui judicaturus eſt vivos & mortuos, non extimeſces; hunc Deum ipſum, Dei Filium pro te natum, tam multa paſſum, & mortuum non revereberis? Ecce ad te proceſſit Filius Virginis, qui eſt Caput, & Dominus Eccleſiæ, quam tu perſequeris. Adeſt Judex tuus, in cujus manus illa tua anima deveniet: numquid èt ipſum ſpernes? numquid èt ipſum, ſicut ſervos ejus, contemnes? Tantam hic Sanctiſſimi Sacramenti intuitus habuit vim, tantum ejus potuit præſentia, ut qui priùs ferociſſimus leo fuerat, mitiſſimus ſtatim agnus evaſerit; & qui omnibus per fas & nefas imperare voluerat, imperanti Bernardo in omnibus obtemperaverit, in proprias ſedes ejectos Epiſcopos reſtituerit, dolo ablata reddiderit, Religioſos omnes viros reveritus ſit; ac novus omnino homo effectus, expavit totus & obriguit, membriſque tremebundis metu & diſſolutis, quaſi amens ſolo provolvitur: elevatus a militibus, rurſus in faciem ruit, nec quidpiam alicui loquens, aut intendens in aliquem, ſalivis per barbam defluentibus, cum profundis efflatis gemitibus, epilepticus videbatur (*a*). Hæc fuit mutatio, o filii, dexteræ excelſi; hæc vitalis hujus Sacramenti præſentiæ efficacia. Hæc eadem, cùm id publicè adoratis, cùm ad infirmos, aut per Civitatem deferri videtis, vos moveat atque emolliat, ut dicatis ſinguli: Hic Deus meus eſt, hic Dominus, hic Paſtor, hic Judex, hic remunerator meus, cujus deliciæ ſunt eſſe cum filiis hominum, qui tam ſibi complacet eſſe nobiſcum; hujus ego gratiâ cor meum terrenis omnibus extricabo negotiis, atque vacuum effectum, Dei tantùm implere conabor amore. Cedant jam in me Deo omnia: *Subjecta* eſto *Domino anima mea; ab ipſo enim ſalutare meum* (*b*). Dirumpite corda veſtra peccatores. Rogavit vos toties per ſervos ſuos Dominus, & ſpreviſtis; mille modis ad pœnitentiam vocavit, & contempſiſtis; prædicationibus, inſpirationibus, flagellis, peſtilentiis corrigere tentavit, ſed omnia in vanum. Ecce ad vos procedit Filius Virginis, ipſemet perſonaliter homo & Deus, in cujus manus, veſtræ animæ advenient, quem vos pravis veſtris operibus perſequimini, probris & injuriis laceſſitis, quem blaſphematis, quem provocare numquam deſinitis. Adeſt Judex veſter, numquid èt illum ſpernetis? non audietis? Sed

jam

(*a*) Hæc retulit in Vita S. Bernardi Alanus Epiſcopus Antiſſiodorenſis, pluraque ejus verba adoptavit in hoc Sermone S. Carolus Borromeus.

(*b*) *Pſalm. LXI. v. 1.*

jam vos ſolitas pauperibus erogate eleemoſynas, dum cetera paucis perſtringam.

Secunda Pars.

De Sanctiſſimi hujus Sacramenti uſu, ùt diximus, futuris duobus feſtivis diebus loquemur. Jam aliqua de honore, qui ei eſt ab omnibus præſtandus, dicamus, & dum publicè defertur, & cùm ad id frequenter ſumendum acceditis; qua potiſſimùm ratione maximè colitur Deus, & ad quem præcipuè finem hæc ſunt inſtituta myſteria. Jam audiſtis a nobis hoc mane, publicam ab Eccleſia Sancta hiſce Proceſſionibus fieri proteſtationem Chriſtianæ acceptatæ Religionis, & quod hic eſt Deus noſter, & non eſt alius Deus præter ipſum. Armat jam Dæmon, quod èt poſt Chriſti in Cœlos aſcenſum fecit ſemper, ſed modò acriùs & diligentiùs, ſatellites ſuos, novas quotidie ſuſcitat hæreſes, ut præſentaneum hoc medicamentum e medio tollat, ut omnem inſtituti hujus Sanctiſſimi memoriam ex hominum mentibus deleat. Quid, ut hoc aſſequatur, non facit, quid non molitur, quid non tentat? Videte vos ipſi, quid in tot Mundi Chriſtiani Provinciis effecerit: quid in Germania, quid in Anglia, quid in Flandria, quid inter vobis finitimos Gallos? Cur ergo èt vos non debetis armari ad Dei honorem acriùs propugnandum, ad Dæmonem confundendum, ad Sanctiſſimum hoc Sacramentum, quo ſpiritualis vita noſtra omni adminiculo fulcitur, extollendum? Hanc ob cauſam tot in ſingulis Civitatis hujuſce Parœciis inſtitutæ ſunt Societates, tot Confraternitates: ſed quàm multi in eis deſcripti, ſuo deſunt officio! Cùm ad infirmos defertur, quàm pauci illud comitantur! & inter hos paucos, quàm multi ſine candelis accenſis! Dignatur ipſe, qui eſt Cœli & terræ Rex, habitare in medio noſtrì; & nos eum colere dedignamur! Ob id, ut in omnibus, quantum poſſumus, vobis & ſaluti veſtræ conſulamus, hujuſmodi Societatem Sanctiſſimi Corporis Chriſti in Majori hoc Templo erigi mandavimus, cui indulgentias omnes, aliis ubique hujuſmodi Societatibus, illi præſertim, quæ extat in Eccleſia Sanctæ Mariæ ſupra Minervam Romæ a Summis Romanis Pontificibus conceſſas, auctoritate nobis a Sanctiſſimo Domino Noſtro Gregorio divinâ providentiâ Papa XIII. moderno Chriſti Domini in terris Vicario, communicatâ concedimus, & annectimus; in eâque omnia ad unguem obſervari ſtudebimus, quæ ab ejus Societatis Confratribus fieri expediet. Vos interim omnes rogamus in Domino, ut de ſalute veſtra ſoliciti, in ea adſcribi curetis; Proceſſionibus, quæ de more ſingulis menſibus fient, interſitis; cùm ad infirmos ſalutare Viaticum defertur, qua decet

Religione id comitemini; Scholam hanc denique Chriſti frequentetis. Neque ſit aliquis veſtrûm, qui dicat: apothecæ me adeſſe oportet; negotiis multis implicitus ſum. Annon hoc præcipuum eſt animæ veſtræ negotium? Deſtruet ergo apotheca Chriſti Scholam? impedient Dei cultum terrena negotia? Quin imo potius primùm quærite Regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis, cuncta proſperè evenient. Sunt etiam nonnulli, qui, cùm ante Altare Sanctiſſimum tranſeunt in quo reſidet Deus, vix genua flectere ſciunt, unum tantùm inclinant. Miſeri, & infelices! Deus pro vobis proſtratus procidit in terram toties; & vos eum, cui omne genu flectitur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, omni poſſibili modo adorare recuſatis! pro ejus honore vos, veſtraque omnia expendere non vultis! Abundatis vos vanæ mulieres veſtibus ſericis & aureis, annulis, gemmis, unionibus, torquibus, inauribus, & mille hujuſmodi funibus auratis, quibus vos conſtringent Dæmones: & vos homines nova quotidie excogitatis caligarum & veſtium genera; & pauper ac nudus in Parœciis veſtris, abſque pixide alicubi, alibi abſque conopæis, & in nudis Altaribus reſidet Chriſtus: & ſuper his non commovemini? non ſuffundimini pudore? Erubeſcebat David ille Sanctiſſimus ad Nathan loquens, quòd Arca Dei ſub pellibus in tentoriis exiſteret, ipſe verò in Regia domo; ſic dicens: *Vides-ne, quòd ego habitem in domo cedrina, & Arca Dei poſita ſit in medio pellium* (*a*)? Et vos non extimeſcitis, cogitantes, quòd caro veſtra, auro & ſericis operiatur; Chriſti verò Caro & Sanguis lineis pannis tegatur? Tot vos deliciis diffluitis; & tam multa Chriſti membra in Monaſteriis tam Religioſorum, quàm Monialium, fame pereunt. Amore, amore vobis opus eſt, o adamantina pectora, ſaltem modico; quo niſi penitus careretis, ſi quæ ejus in vobis exiſteret ſcintilla (mihi credite), apertè cognoſceretis, vos numquam tantum poſſe præſtare, quantum deberetis in Dei honorem, & veſtrî demiſſionem. Duo vellem, filii, quotieſcumque in hoc Sacramento Sanctiſſimo Chriſtum intuemini, vobis venirent in mentem, illis Prophetæ verbis comprehenſa: *Si Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus? Et ſi Pater ego ſum, ubi eſt honor meus* (*b*)? Sic ex Altari illo vos o Mediolanenſes alloquitur Dominus: O mercatores, ego vos ad me feci, ut eſſem veſter finis; & vos alia omnia cogitatis, præter me; ego omnia, quæ poſſidetis, vobis donavi; & vos poſcenti pauperi, qui perſonam meam refert, imo poſtulanti mihi nec minimam eorum partem reſtituere vultis: vos contra jura mea ſanguinem pauperum

(*a*) *II. Regum VII. v. 2.*

(*b*) *Malachiæ I. v. 6.*

perum bibitis, contractus illicitos exercetis, feſtos & mihi ſacros dies violatis, honorem meum conculcatis. *Et ſi ego Dominus, ubi eſt timor meus? ſi ego Pater, ubi eſt honor meus?* Improbi filii: præcepi ego vobis, ut parentes veſtros honoraretis, ut addatur gratia capiti veſtro; ut membra veſtra, quæ Templum ſunt Spiritus Sancti, pura & munda cuſtodiatis: vos autem deliciis diffluitis, ebrietatibus & crapulis tantùm attenditis. *Si ego Dominus, ubi eſt timor meus? & ſi ego Pater, ubi eſt honor meus?* Vaniſſimæ fœminæ, quas in adjutorium hominum creavi, cur hominum eſtis perditio, pompis illis veſtris, fucis, ornamentis, contortis crinibus, quibus veluti fortiſſimis funibus eorum animas ligatis; tempus, quod orando mihi & colendo exhibere deberetis, fœtidis veſtris carnibus ornandis impenditis? *Si ego Dominus, ubi eſt timor meus? & ſi ego Pater, ubi eſt honor meus?* O quàm multum hodie didiciſſetis, o filii, ſi duo hæc veluti firmiſſima axiomata cordibus veſtris inſculperetis, timorem Deo, & honorem deberi! Hic, diceretis, volo mundana omnia antecedat; huc omnes meas ſtatuo dirigere actiones; vèl ipſam mortem oppetere malo, quàm ulla in re divino deeſſe honori. Juvabit ad hoc vos maximè, ut in eo potiſſimùm perſeveretis, frequens Sanctiſſimæ Euchariſtiæ ſuſceptio; ipſemet Chriſtus, ipſe quæcumque Mundo dura videntur & aſpera, vobis reddet facillima. Elias ille Propheta, ùt in Miſſæ prima lectione manè audiviſtis (*a*), impiiſſimæ fœminæ Jezabel perſecutionibus & minis valde terrebatur, & adeò, ut in deſperationem fermè adduceretur. Miſit Angelum ſuum Dominus, qui eum bis & tertiò a ſomno excitavit, eique ſubcinericium panem tradidit manducandum; in cujus fortitudine panis, ambulavit Elias quadraginta diebus, donec ad Montem Dei Oreb pervènit. Jezabel Dæmon, Jezabel Mundus, Jezabel Caro, o quàm miſeros homines terrent! quàm eis ardua Chriſti faciunt præcepta, quàm difficilè humiliari, malas relinquere ſocietates, injurias remittere! Sed ſubcinericium hunc panem, Chriſti Corpus & Sanguinem ſumite frequentiùs, &, mihi credite, omnes itineris difficultates ſuperabitis, & pervenietis tamdem ad Montem Dei Oreb, ad cœleſtem illam Jeruſalem, ubi quem nunc ſub panis & vini ſpeciebus intuemini, facie tunc ad faciem, cum Angelis Sanctis conſpicietis. Quod vobis concedat, qui, ut id aſſequeremur, pro nobis in ligno Crucis eſt mortuus, Chriſtus Jeſus in ſecula benedictus. Amen.

HO-

(*a*) *III. Regum XIX. v.* 2. *& ſeqq.*

HOMILIA XXVI.

DE

SANCTO BARNABA

IN EVANGELIUM MATTHÆI CAP. X.

Euntes prædicate dicentes: quia appropinquavit Regnum Cælorum.

Habita in Metropolitana Mediolani inter Miſſarum ſolemnia

SABBATO DOMINICÆ I. POST PENTECOSTEM

ANNO MDLXXXIII. XI. JUNII.

HODIE, dilectiſſimi in Domino filii, Feſtum celebramus, quod meritò dici poteſt natalis noſter, Feſtum, inquam, glorioſi Apoſtoli Sancti Barnabæ, a quo Mediolanenſis hic Populus, ſpiritualis vitæ principia ſumpſit; qui primus Chriſtianæ Religionis, Evangelici luminis, ſanctiſſimi Baptiſmi ſemina hìc jecit; qui ideo particulari eſt a vobis devotione colendus (*a*). Qui dies, quoniam in hanc ſacratiſſimam incidit Octavam, quâ memoriam celebramus ſingularis illius ac maximi myſterii, & in nos collati beneficii, quo ſe nobis in cibum Chriſtus Dei Filius relinquere eſt dignatus; ideo decet, ut eodem tempore aliqua ſimul connectamus, quæ ad utramque pertineant meditationem.

Oppor-

(*a*) Mediolanenſium traditionem de adventu Sancti Barnabæ in hanc Inſubrum Metropolim, integra Diſſertatione, Apologiſmis ſuis insertâ, propugnavit eximii Vir ingenii Nicolaus Sormanus Collega noſter. Traditionem hanc adeo ratam habuit Sanctus Carolus, ut in Concilio Provinciali VI. celebrato anno MDLXXXII. Natalem Sancti Barnabæ diem ex præcepto colendum ſtatuerit, eundem ceteris huic Urbi & Diœceſi jam indictis feſtis Sanctorum diebus adnumerans.

Opportunam autem huic contemplationi præbet occaſionem hodierna, quam pauló ante audiſtis, ſacri lectio Evangelii, in quo miſſio Apoſtolorum ad Evangelium prædicandum narratur; magna itidem pars inſtructionis ipſis a Chriſto datæ continetur; tum quemnam fructum, qui Evangelium recepiſſent, conſecuturi forent; quæ item damna & mala imminerent illud minimè recipientibus, exponitur. Conſiderabimus igitur nos, quomodo Barnabas divinis monitis parens, quò fuit miſſus, iverit: quomodo tradita præcepta ſervaverit, datæ ſe conformaverit inſtructioni; divitias etiam aliqua ex parte perpendemus Apoſtolicæ prædicationis, ac magnos inde ſubſecutos fructus, ſed omnium potiſſimum ipſummet Chriſtum, in hoc Sacratiſſimo Altaris Sacramento contentum. Vos interim attendite.

Salvator noſter, o filii, cùm inter nos converſaretur, ac inter homines viveret, ſe ipſum impendens totum, nullis parcens laboribus ac vigiliis, ut opus adimpleret, ad quod peragendum ab Æterno Patre fuerat miſſus, Redemptionis ſcilicet noſtræ myſterium, non ſolùm ipſe in id inſudare ac laborare voluit, ſed alios etiam ſibi adhibere ſtatuit hujus operis coadjutores. Hæc fuit Apoſtolorum expeditionis cauſa, cùm eos prædicare miſit, & miracula faciendi illis tradidit poteſtatem, dicens: *Euntes autem prædicate, dicentes: quia appropinquavit Regnum Cœlorum. Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, Dæmones ejicite.*

Inſtruit etiam eos, qualiter ire deberent, ac munus hujuſmodi miſſionis obire, illis verbis: *Gratis accepiſtis, gratis date. Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: non peram in via, neque duas tunicas*, &c. Miſſionem igitur inſtituit, cùm dicit: *Euntes*. Officium Apoſtolicum fuit ire. Fuit hæc miſſio peculiaris, ad Judæos tantùm, & ad oves, quæ perierant domûs Iſraël, facta; quaſi præludium ampliſſimæ illius miſſionis, quam poſt Reſurrectionem ſuam in omnes Mundi partes Chriſtus erat facturus, dicens: *Euntes prædicate Evangelium omni creaturæ* &c. In hanc aſſumptus poſtea fuit èt Barnabas Cyprius, unus ex LXXII. Diſcipulis, ſpeciali tamen privilegio factus & nominatus Apoſtolus, ac Paulo in peregrinatione ac prædicatione ſocius conſtitutus; qui tam multas peragravit regiones, tot perluſtravit provincias, ſed in Antiochia potiſſimùm Evangelium ſeminavit, ubi primùm *Chriſtianorum* nomen eſt inventum

tum (*a*); ſolicitudinis Pauli, & Barnabæ eximiæ non minimum ſignum.

Excellens ſanè fuit hæc adeò extraordinaria Barnabæ ad prædicandum miſſio; ſed excellens etiam & ſingularis fuit ejus vitæ perfectio; primus enim fuit, qui ſe ſuis abdicans bonis campum vendidit, ejuſque pretium ad pedes attulit Apoſtolorum, ut Deo perfectiùs inſerviret: quod èt in Apoſtolicis Actis quarto capite Lucas narrat, his verbis dicens: *Joſeph autem, qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis (quod eſt interpretatum filius conſolationis) Levites, Cyprius genere, cùm haberet agrum, vendidit eum, & attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.* Tantæ fuit Barnabas perfectionis, & in dicendo & operando efficaciæ, ut eum, & Paulum turbæ conſiderantes, levaverint vocem ſuam Lycaonicè dicentes: *Dii ſimiles facti hominibus deſcenderunt ad nos. Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum verò Mercurium* (*b*).

Sed quis in eo erat, o filii, gloriæ Dei & animarum ſalutis zelus? Certè tam magnus, ut Apoſtolorum & Seniorum concilium, aut in eis potiùs Spiritus Sanctus, his, qui erant Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ ſcribens ſic diceret: *Placuit nobis collectis in unum, eligere viros, & mittere ad vos cum cariſſimis noſtris Barnaba, & Paulo, hominibus, qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti* (*c*). Quale recepit Barnabas fidei ſuæ teſtimonium non ab hominibus, perſonas magis quàm merita reſpicientibus, ſed a Spiritu Sancto! Beatum illum, qui tale, ac tantum a Deo ipſo meruit encomium. Vivebat adhuc Barnabas: nondum pro Chriſto mortem obierat; ſed tam multa jam pro ejus nomine ſuſtinuerat, ut de eo dici poſſet, quòd tradiderat animam ſuam pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti; ad id enim erat adeò promptus & incenſus, ut id meritò dici poſſet ſubiiſſe, quod pati ſupra modum deſiderabat. Et ideò juſtè Sancti hujus de ſe adeò benemeriti, tali illuſtrati præconio, ſolemnem hodie recolit Eccleſia Sancta memoriam.

Eſt hic ab omnibus Chriſtianis, ſed a nobis præcipuè, o Medio-

(*a*) Refert hoc S. Lucas in Actis Apoſtol. cap. XI. loquens de Paulo & Barnaba Antiochiam profectis: *Docuerunt turbam multam, itaut cognominarentur primùm Antiochiæ Diſcipuli, Chriſtiani;* priùs enim Nazareni, & Galilæi appellabantur. Sanctus Joannes Chryſoſtomus inter alias Antiochenæ Civitatis laudes hanc primo loco ſtatuit in Homil. XVII. ad Populum Antiochen. Tom. II. novæ editionis Pariſ. his verbis „ Quæ tandem eſt Civitatis „ noſtræ dignitas? Contigit primùm Antiochiæ, „ Diſcipulos appellari *Chriſtianos;* hoc autem, „ Civitatum quæ ſunt in Mundo, cunctarum „ habet nulla, nec ipſa Romuli Civitas.

(*b*) *Act. Apoſt. XIV. v.* 10. *&* 11.

(*c*) *Ibidem XV. v.* 25. *& ſeq.*

diolanenſes, colendus, ac debitis honoribus celebrandus; is enim, cùm magnam Orbis terræ partem unà cum Paulo perluſtraſſet, ab eo tamdem digreſſus in Italiam venit, inde Romam, poſtremò Mediolanum, ubi èt integrum ſeptennium commoratus, Idola deſtruxit, Fidem ædificavit, Dei veri cultum ſuaſit, Chriſtum prædicavit, Sacramento Baptiſmi quàm plurimos regeneravit, cujus èt tam illuſtris extat apud nos memoria ad Fontem Sancti Euſtorgii, in quo tam multos ille baptizavit, primam Miſſam celebravit, ubi etiam plurima Sanctorum Martyrum corpora demerſa fuerunt; qui èt primus Eccleſiam illam conſecravit. Quæ omnia cùm auditis, o filii, confundi deberetis & erubeſcere, quòd tam illuſtre monumentum, tam celebrem memoriam tam parvì faciatis, tam obſcuram apud vos ac ferme ignotam permittatis exiſtere. Videte, quàm meritò Pater noſter ſit nuncupandus hic Sanctus Apoſtolus; quantâ a vobis reverentiâ memorandus, qui èt ad unguem, quæ hodie ſingulis præceperat, exequi maximè ſtuduit; neque enim voluit poſſidere aurum aut argentum, neque pecuniam, ſed quidquid habuit, vendidit; licèt illa præcepta a Domino adeò exquiſita paupertas non omnes Evangelicos prædicatores pauperrimos ſemper eſſe debere deſignaret, nec eis umquam licere quicquam poſſidere; ſed hoc iis dumtaxat requirebat Chriſtus temporibus, ut futuris poſtmodum denotaretur, prædicatores omnes Evangelicos quovis debere ſe exuere carnali & mundano affectu, nullius favorem aut perſonam reſpicere, nullius gratiam aucupari, ſed liberè tantùm veritatem ſectari, ac Dei gloriam & animarum ſalutem exquirere.

Quæ omnia ùt executus eſt Barnabas, ſic èt reliqua ad literam facere non prætermiſit; ideoque ubi ejus non fuit recepta prædicatio, videte quàm id prorſus cum Paulo effecerit, quod faciendum præceperat Dominus. Illud ex Actis Apoſtolicis audite, & cum hodierni Evangelii verbis conferte. Scribit Lucas, cùm Antiochiam Piſidiæ veniſſent Barnabas & Paulus: *Judæi concitaverunt mulieres religioſas & honeſtas, & primos Civitatis, & excitaverunt perſecutionem in Paulum, & Barnabam, & ejecerunt eos de finibus ſuis. At illi excuſſo pulvere pedum in eos, venerunt Iconium* (a). Præceperat Dominus in eodem Evangelio: *Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo, vel Civitate, ex-*

 cutite

(a) *Act. Apoſtol. XIII. v. 50. & 51.*

cutite pulverem de pedibus veſtris (*a*). Ecce quàm diligens Dominicorum præceptorum obſervator fuerit Barnabas.

Sed videamus ad quid Apoſtolos præſertim miſerit Dominus: *Euntes*, ait in primis, quia, ùt diximus, eſt Apoſtolorum officium ire; eſt itidem eorum, qui illis ſucceſſerunt, Epiſcoporum munus, ire, Diœceſes ſuas viſitare, mores pravos corrigere, bonos inducere, Evangelium prædicare, neceſſitatibus filiorum ſubvenire. Nam ſicut viſibilis Sol Cœlum circumeundo, tam multos & varios in his inferioribus producit effectus, tot modis in hæc omnia influit; ſic èt Epiſcopus veluti Sol in Diœceſi ſua, eam perluſtrando debet quod infirmum eſt conſolidare, & quod ægrotum ſanare, quod confractum alligare, & quod abjectum reducere, ac quod perierat quærere, ne iis, qui hæc non agunt, dicatur a Domino: *Ecce ego ipſe ſuper Paſtores requiram gregem meum de manu eorum: & ceſſare faciam eos, ut ultra non paſcant gregem, nec paſcant ampliùs Paſtores ſemetipſos; & liberabo gregem meum de ore eorum* (*b*). Idcirco ſi quando præſentiâ noſtrâ vobis deſumus, filii, ſcitote, quoniam èt aliis filiis noſtris per Diœceſim ſparſis oportet nos evangelizare; debitores èt illis ſumus, & illis tenemur Sanctum Chriſma adminiſtrare, & alia impertiri, quæ, ſi hìc eſſemus, facere nequiremus; ideo nos excuſatos habete; adjuvate quinimo potiùs orationibus veſtris miniſterium noſtrum. Cùm autem vobis adſumus, ex ipſa noſtra præſentia fructus elicite debitos, vocem Paſtoris veſtri audite.

Audiamus verò, quidnam Apoſtolos prædicare juſſerit Dominus: *Prædicate*, inquit, *dicentes: Quia appropinquavit Regnum Cœlorum* (*c*). Quàm ſe mihi latus offert campus meditandi ſuper his verbis, *appropinquavit Regnum Cœlorum!* Cùm Dei Filius ex altiſſimo Cœlorum ſolio deſcendit in uterum Virginis, cùm theſauros ſuos omnes attulit hominibus, cùm Eccleſiam ſibi deſponſavit, cùm tot adhibitis miniſtris, tot uſus mediis nos ad ſe pertrahere ſtuduit; cùm tot Sacratiſſima inſtituit Sacramenta; cùm totum pretioſum ſuum ſanguinem effudit; cùm homines ad cœleſte Regnum poſſidendum idoneos reddidit, quos peccatum antea fecerat inhabiles; cùm Cœli januas tam longo tempore occluſas aperuit: oh quomodo Cœlum terræ tunc appropinquavit! Quomodo terra tetigit Cœlum, quomodo Cœli fuit terra operimentum; cùm Deus

(*a*) *Matth. X. v.* 14.
(*b*) *Ezechielis XXXIV. v.* 10.
(*c*) *Matth. X. v.* 7.

Deus Humanitatem aſſumpſit, cùm *Verbum caro factum eſt*, *& habitavit in nobis*, cùm commercium, quod hominibus cum Cœlo fuerat interdictum, reſtituit! Sed adhuc magis appropinquavit terræ Cœlum, cùm Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum Dominus inſtituit, in quo perpetuò permanere decrevit, ac Eccleſiæ ſuæ ſemper adeſſe, nos numquam deſerere, eſſe nobiſcum uſque ad conſummationem ſeculi. Unde ego Barnabæ, & Apoſtolorum ſucceſſor, non ſicut illi, prædico vobis, *quia appropinquavit Regnum Cœlorum*, ſed quia jam Regnum Dei intra vos eſt, quoniam ipſe Deus Rex intra nos eſt realiter, ſicut èt glorioſus regnat in Cœlis Deus homo, in anima & corpore. Quàm magna eſt hæc Dei dignatio; quantùm nobis favet, quòd nobiſcum vult eſſe perpetuò, a nobis ad libitum noſtrum exorari, nos audire, nobiſcum habitare!

Gaudio mirabili perfuſus eſt Salomon, poſtquam Templum Domino ædificaverat; idque eum in maximam pertrahebat admirationem, atque ſic loqui cogebat: *Ergo-ne putandum eſt, quòd verè Deus habitet ſuper terram? Si enim Cœlum, & Cœli Cœlorum te capere non poſſunt, quantò magis domus hæc, quam ædificavi* (*a*)? Sed ſi vidiſſes, o Salomon, quæ per Arcam fœderis in Templo tuo exiſtentem figurabantur; ſi Templa noſtra ſpiritu inſpexiſſes, ac non ligneam Arcam, ſed ipſummet Deum in Templis noſtris ſuper ſacris Altaribus commorantem, non-ne in exſtaſim raptus fuiſſes? Quàm deberemus nos, o Chriſtiani, tantam Dei bonitatem ac amorem admirando, extra nos fieri! Moyſes ſervus ille Dei mitiſſimus, cùm Legem populo tradidiſſet, hoc donum hiſce verbis extollens dicebat: *Scitis, quòd docuerim vos præcepta atque juſtitias, ſicut mandavit mihi Dominus Deus meus: ſic facietis ea in Terra, quam poſſeſſuri eſtis, & obſervabitis, & implebitis opere. Hæc eſt enim veſtra ſapientia & intellectus coram populis, ut audientes univerſa præcepta hæc, dicant: En populus ſapiens & intelligens, gens magna. Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris. Quæ eſt enim alia gens ſic inclyta, ut habeat cæremonias, juſtaque judicia, & univerſam legem, quam ego proponam hodie ante oculos veſtros* (*b*)? Sed o quàm lege illa excellentior eſt Chriſtiana! quàm populo illo nos admiratione digniores! quàm diverſimodè illis, ac nobis adeſt Deus! quàm differunt a ſuis noſtra Templa! quàm excellentius man-

(*a*) *III. Regum VIII. v.* 27.

(*b*) *Deuteron. IV. v.* 5. *& ſeqq.*

na! quàm nobiliora præmia! quàm feliciora ſecula! Lex illa agenda tantùm, & cavenda indicabat; noſtra ad ea vires confert, & robur; mille proponit media. Videte in ſanctiſſimo Pentecoſtes die, quot nobis largitus ſit Dominus! Manna illud morituri manducabant; qui verò manducat hanc carnem, & bibit hunc ſanguinem, non guſtabit mortem in æternum. Verè, verè de nobis dici poteſt: *Non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter* (a) appropinquat nobis. Trahit nos ad ſe, manet in nobis, manducatur a nobis. O excellentia Chriſtianæ Religionis inenarrabilis! o beneficium inexplicabile! o donum, cujus magnitudinem nec Angeli ipſi valent exprimere! Appropinquavit, appropinquavit, o filii, Regnum Cœlorum; quia Rex Cœlorum unitus eſt Eccleſiæ Sanctæ, unitus eſt vobis. O admirabile commercium! o immenſa Divinæ ſublimitatis dignatio! Hoc myſterium, hoc ſecretum eſt illud abſconditum a ſeculis, quod eſt Chriſtus in nobis. Hujus vos tantæ benignitati quid retribuetis umquam, o filii? Nihil umquam ſanè condignum, cùm finiti ad infinitum nulla ſit proportio. Sed audite, quid gratum ei reddere poſſitis. Pauper eſt Chriſtus; petit a vobis; ſuccurrite illi, eleemoſynam illi copioſam erogate: quod enim uni ex minimis iſtis facitis, illi facitis.

Secunda Pars.

Lubens, dilectiſſimi, ea omnia prætereo, quæ Apoſtolis præcepit Dominus ad ipſos ſpectantia; tam exactam, quam eis tradidit inſtructionem, ut idoneos eos redderet curandæ hominum ſaluti; quam cùm auditis, id certè cogitare debetis: quàm eſt igitur magnum hoc, ad quod deſtinabantur negotium! quanti Deus animarum ſalutem faciebat, quam ut illi conſequerentur, tot eos inſtructionibus Dominus præparabat! Ergo illi tam multa pro ſalute mea ſunt paſſi, tot noctes duxerunt inſomnes, tam pauperem vitam traduxerunt, tot ſuſtinuerunt incommoda; & ipſe, cujus res agitur, ſolus dormiam, ac ſi de re nullius momenti, ac non meâ ageretur? Tanta in ſalutis meæ miniſtris vitæ perfectio requirebatur a Domino, & ad eam ego minimè aſpirabo! Miſſurus Eliſeus Giezi puerum ſuum, dixit ad illum: *Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade: Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum, & ſi*

(a) *Deuteron. IV. v. 7.*

ſi ſalutaverit te quiſpiam, non reſpondeas illi (*a*); Sic èt Dominus in Evangelio Lucæ hos ipſos ſeptuaginta duos diſcipulos, inter quos èt Barnabas erat, mittens, præcepit eis dicens: *Neminem per viam ſalutaveritis* (*b*): eſt tamen humaniter factum, & moribus bonis congruum, ſalutantibus nos reddere ſalutem; ſed cur id prohibuit Dominus? nempe ut oſtenderet, tam magnum eſſe, ad quod mittebantur negotium, ut nulli rei alteri eis vacare liceret, ſed totos ſe illi complendo impendere. O Eccleſiaſtice, o Sacerdos, qui in Dei partem es vocatus, cujus finis & munus eſt, ſolum Deum colere, exemplo aliis & verbo prodeſſe, quid tibi cum Mundo Dei inimico? quid tibi cum ſecularibus negotiis, quæ a ſpiritualibus animum diſtrahunt? Diſcite o Chriſtiani, unicum vobis eſſe debere negotium animæ veſtræ: huic cetera omnia negotia dent locum, cedant omnia; quid enim proderit vobis, ſi univerſum Mundum lucremini, animæ verò veſtræ detrimentum patiamini?

Sed omiſſis ſingulis, quæ illis præceperat Dominus, ad prædicationis fructum propiùs accedens, ſubjunxit: *In quamcumque Civitatem, aut Caſtellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus ſit, & ibi manete, donec exeatis. Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui* (*c*). Et meritò id præcipit; quid enim eſt aliud, Evangelii Miniſtros domum intrare, quàm pacis optimum nuncium domui illi afferre? O quale nuncium! o quàm tuta pax! Nunciant, hominem Deo eſſe reconciliatum, Dei filium effectum, ejus gratiam per Pœnitentiæ Sacramentum recuperaſſe: *Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam; ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos*. O quantum ineſt, filii, domibus illis ſolatium, quarum habitatores Evangelii recipiunt prædicationem! Quàm magna inter viros & uxores, inter parentes & liberos, matres & filias, fratres & ſorores, ſervos & dominos, inter vicinos & affines, agnatos & amicos concordia! quanta pax! quanta tranquillitas! quanta Sacramentorum Sanctiſſimorum frequentia; quia in iis habitat Chriſtus, qui *caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo* (*d*)! At contra in domibus illis, quæ Evangelio non obediunt, quanta Sacramentorum fuga, quot lites, quot diſcordiæ, quot calumniæ, quot ſanguinis effuſiones! Patres, & matres ſunt in filios impii; filii illis obedire recuſant, perverſis ſunt moribus, fugiunt Eccleſias, tabernas frequentant,

(*a*) *IV. Regum IV. v.* 29.
(*b*) *Luc. X. v.* 4.
(*c*) *Matth. X. v.* 11. *& ſeq.*
(*d*) *I. Joann. IV. v.* 16.

tant, pravas retinent ſocietates, Deum blaſphemant, omnibus ſunt vitiis coinquinati: frater inſurgit in fratrem; dominus opprimit ſervos; ſervi dominum inhonorant; mille ibi murmurationes, detractiones, blaſphemiæ, ac diſſenſiones. Conferte, quæſo vos, filii, domos eas, in quibus homines exiſtunt, qui ſemel tantùm quolibet anno Sacratiſſimam Euchariſtiam ſumunt, cum iis, qui crebrò communicant, & videbitis quæcumque dixi, eſſe veriſſima. Sunt quidem aliquæ in his etiam imperfectiones, erratur aliquando; ſed èt ipſi homines ſunt, & *ſepties* in die *cadit juſtus*, *ſed reſurget; impii autem corruent in malum* (*a*).

Sed ſcio quid dicant illi: Nonne ſat eſt, ſi in Paſchate ſemel quovis anno communicem? Eſt quidem ſatis, ad hoc ut Eccleſiaſticas cenſuras effugias, ne vivens Eccleſiæ interdicaris ingreſſu, & moriens Eccleſiaſticâ careas ſepulturâ. Sed non ſatis eſt, ad hoc ut anima tua vivat, ut nutriatur, ut ſuſtentetur. Ut corporis vitam ſuſtentes, numquid unica cibi ſumptio in annum dilata ſufficiet? Heu miſer! Quoties corpus nutris, & quàm delicatè; animam verò tuam tamdiu abſque cibo perſiſtere poſſe crudelis nimium affirmabis? Acquiritur quidem Pœnitentiæ Sacramento ſpiritalis vita; nam anima, quæ peccando fuerat mortua, ſalutari illo Sacramento reviviſcit. Sed viva nullâ re magis conſervatur ac ſuſtentatur, quàm Sacratiſſimâ Euchariſtiâ, quæ ad hunc fuit potiſſimum finem inſtituta, ut quidquid corporalis cibus corpori, id totum hic Panis Angelicus animæ præſtaret. Fons eſt quidem omnium gratiarum, innumeros producit effectus; ſed hic eſt omnium maximus. Quomodo igitur ſemel tantùm in anno cibum capiens, animam ſuſtentare poteris aut reſtaurare? Miraberis poſtea, cùm tanta in te ſit ad bene agendum repugnantia, ac tanta infirmitas, quòd vèl minimâ injuriâ laceſſitus, Deum blaſphemes, vel primis Dæmonis ſuccumbas aſpectibus? Sed quid mirum? Poſſet-ne miles diu fame confectus pugnare? Et anima tua, inediâ ſpirituali conſumpta, fortis exiſtet? adversùs tam validos inimicos pugnabit? ullam poterit ſperare victoriam? Quanta igitur pax domui illi, quæ digna fuerit reperta! Quomodo verò ad Sanctiſſimum hoc Sacramentum ſit accedendum, cras Deo dante tractabimus.

Quicumque autem (ſubditur in Evangelio) *non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pul-*

(*a*) *Proverb. XXIV. v. 16.*

pulverem de pedibus veſtris. Amen dico vobis: tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die judicii, quàm illi Civitati (*a*). O verba tremenda! o formidanda comparatio! *tolerabilius erit* Civitatibus illis, quas ita deteſtatus eſt Dominus, ut eas funditus everterit, ſuper eas ſulphure & igne pluerit. O quàm eſt grave delictum, infructuoſum eſſe in nobis verbum Dei, illud cum fructu non audire, ex eo fructum non percipere! Quantus, o Chriſtiani, timor ac tremor nobis ineſſe deberet, cùm hæc verba perpendimus, ad quos tam multæ ſunt a Deo factæ miſſiones; quibus tot modis ſuam aperit voluntatem; in quos tam multa contulit beneficia; qui ei tam multum debemus; quos ad ſui imaginem creaſſe, creaturis omnibus præfeciſſe, ſanguine ſuo redemiſſe non ſuffecit, ut nobiſcum etiam ſemper permanere voluerit, ſuaque nos carne & ſanguine paſcere, ac enutrire! Tolerabilius, mihi credite, erit omnibus Mundi nationibus, quàm nobis. Eſt quidem in talentis ſuis diſtribuendis, in donis communicandis liberaliſſimus Dominus Deus; ſed erit etiam ſtrictiſſimus atque exactiſſimus in exigenda ratione. Quamdiu Iſraëliticus Populus fuit in Ægypto, mille ſcelera commiſit, idololatrare etiam eſt auſus, nec tamen ob quodpiam horum fuit pœna mulctatus; ſed cùm eos ex deſerto eduxit, duo tantùm ex ſexcentum millibus Terram ſunt promiſſionis ingreſſi. Mille eos cladibus affecit, immiſit in eos ignem, ſerpentes, acerbiſſimè denique illos ſæpiſſimè afflixit, quia magnis tunc affecerat beneficiis, quia in columna ignis illos præceſſerat, quia Manna illos cibaverat; in quos namque Dominus eſt beneficus, in eos ingratos eſt etiam valde ſeverus. Videte igitur, quomodo res noſtra agatur, quale nobis ſit futurum judicium, quos non ex Ægyptiaca Pharaonis, ſed ex ſæviſſima Diaboli ſervitute liberavit; quos non in columna ignis, ſed Spiritu ſuo Sancto cœlitus miſſo præcedit, ac comitatur ſemper; quibus tot egregia conceſſit Sacramenta, quibus miniſtrandis tam multos reliquit Miniſtros, tam nobilem ordinavit Eccleſiaſticam hierarchiam; quos non Manna illo, ſed Corpore ſuo Sanctiſſimo paſcit & Sanguine. Et ubi ſunt fructus, o filii, quos hinc elicimus? Iidem ſemper ſumus, infirmi ſemper, debiles ſemper, languidi ſemper, frigidi ſemper, Dei ſemper & animæ noſtræ obliti. O intolerabilem ingratitudinem! Ecquid nobis erit expectandum, niſi ut mitiùs agatur cum Sodomitis & Gomorrhæis, quàm nobiſcum! niſi ut iratus nobis Dominus dicat:

O

(*a*) *Matth. X. v.* 14. & 15.

O miſeri! Ego vos de nihilo creavi, ego ad veſtrum uſum omnia feci, ego Angelos vobis miniſtros deſignavi, ego pro vobis natus tàm multos ſuſtuli labores, ego pro vobis fui flagellatus, ſputis deformatus, clavis perforatus, ſpinis transfixus, lanceà tranſverberatus, Cruci affixus, inter latrones reputatus, mortuus atque ſepultus; pro vobis reſurrexi; vobis ſedes paraturus in Cœlos aſcendi; vobis Magiſtrum miſi Spiritum Sanctum; ad vos tam multos Evangelii mei præcones deſtinavi, & Apoſtolos, & Prædicatores; domum veſtram non modò ipſe internis inſpirationibus accedo ſæpiſſimè, ſed externis etiam legationibus, ut jam inexcuſabiles ſitis. An-non Barnabam diſcipulum meum ad vos venientem, vobis prædicantem, tam multa inter vos facientem, quibus ad æternæ ſalutis conſecutionem juvaremini, & audiſtis, & vidiſtis? Vobiſcum ſemper ad vitæ finem uſque fui; ego vobis pater, magiſter, frater, ſalvator, via, veritas, vita, lux, oſtium, medicus, reconciliator, pretium, panis, cibus, & Deus fui, futurus etiam, niſi per vos ſtetiſſet, præmium; & hæc omnia fruſtra, in vanum omnia eſſe voluiſtis. Ite igitur, ite maledicti in ignem æternum, faciem meam numquam viſuri, inferni ignibus ſemper comburendi, cum Dæmonibus ſemper permanſuri.

Hæc procul dubio, filii, nobis evenient, niſi quid debeamus, crebrò cogitaverimus; niſi inanes omnes excuſationes eſſe cognoverimus eorum, qui ſe homines & fragiles eſſe objiciunt; quaſi verò non omnia poſſint in eo, qui illos confortat; quaſi major non ſit Dei gratia ad reſiſtendum, quàm omnis Dæmonis vis aut fraus ad oppugnandum; quaſi innumera media, tot Sacramenta, ipſummet Chriſtum non habeamus, ad hoc, ut hominem perfectum ipſi etiam in nobis exhibere poſſimus. Confortamini igitur in Domino, filii, & viriliter agite; cibum hunc Sanctiſſimum frequenter ſumite; oblatâ vobis a Domino gratiâ utimini; Sanctiſſimi Patris veſtri Apoſtoli Barnabæ veſtigiis inſiſtite, cujus etiam precibus & meritis, gratiâ Dei adjuti, vos omnes ſuperaturos difficultates confidite, & effecturos, ut hìc regnet in vobis per gratiam Chriſtus, cum quo vos poſtmodum perpetuò regnetis in gloria. Amen.

HO-

HOMILIA XXVII.

Habita in Metropolitana Mediolani

Dominica II. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XII. JUNII.

ET factum eſt, diſcumbente Jeſu in domo; Ecce multi Publicani, & peccatores, &c. Matth. IX. Narrat Sacrum Evangelium, Animæ dilectiſſimæ, hoc mane convivium factum Domino noſtro Jeſu Chriſto in domo Matthæi, quò multi Publicani & peccatores concurrebant, ut menſæ aſſiderent, ad id attracti ejuſdem Matthæi exemplo, cujus adeò ſubitam mirabantur deliberationem, ac vitæ mutationem, qui ad ſolam Chriſti vocationem, *ſequere me*, ſecutus eſt eum: allecti etiam ejuſdemmet Chriſti vocibus, qui vitæ æternæ verba habebat. Videntes autem hæc Phariſæi cœperunt murmurare, dicentes Diſcipulis ejus: *Quare cum Publicanis, & peccatoribus manducat Magiſter veſter? At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus valentibus Medicus, ſed malè habentibus: euntes diſcite quid eſt: miſericordiam volo, & non ſacrificium; non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores* (*a*): ideo namque cum peccatoribus converſabatur, ut eos ad pœnitentiam adduceret. Opportunè ſanè & congruè infra hanc Octavam hujuſmodi cadit hiſtoria; iſtud enim convivium, ad quod accurrunt tam multi, divitias deſignat cœleſtis illius convivii, quod Mundo fecit Chriſtus, ad quod omnes invitat, dicens: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos* (*b*). Omnes admittebat Publicanos & peccatores ad illam menſam Dominus noſter: Numquid ergo ad Sacratiſſimam hanc Euchariſtiæ menſam debent peccatores accedere? debent qui mortalibus culpis ſunt coinquinati, communicare? Abſit. Qua igitur huc ratione accedendum ſit, jam dicere aggredior, licèt hac eadem de re & heri, & nudius tertius, copiosè admodum & eleganter loquentem Religioſum virum Patrem Franciſcum Pani-

(*a*) *Matth. IX. v.* 11. *& ſeqq.* | (*b*) *Ibid. cap. XI. v.* 28.

Panigarolam audieritis; nos tamen, ne noſtro deſimus officio, breviter, qua id Sanctiſſimum Sacramentum ſit præparatione ſuſcipiendum, quo itidem ſtudio frequentandum, agemus.

Heri abundè audiviſtis, nonnulla eſſe Sacramenta ad vivificandum inſtituta, hoc eſt ad animam a peccati morte liberandam, & vitæ gratiæ reſtituendam; ea autem ſunt duo, Baptiſmus videlicet primò, & poſt ipſum Pœnitentia. At Euchariſtia Sanctiſſima Sacramentum eſt propriè vivorum, vivos requirit ejuſdem ſuſceptores; eorum namque vitæ ſuſtentandæ & augendæ causâ fuit inſtituta. Ideo qui manet in morte, qui in peccato eſt mortali, longè abſit ab hac menſa; ad vitam prius accurrat, ad pœnitentiam, ſecundam poſt naufragium tabulam, confugiat, peccata ſua Sacerdoti, dolens ac ea cavere in poſterum ſtatuens, confiteatur; eſt namque Confeſſionis Sacramentum prima & neceſſaria ad Euchariſtiam diſpoſitio; nam qui in morte exiſtens ad vivificum panem ſumendum accederet, audiat quid in eum Apoſtolus Paulus de hujus ſolemni loquens inſtitutione dicat: *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat; qui enim manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit: non dijudicans Corpus Domini* (*a*). Peccat ille contra Corpus & Sanguinem Chriſti, ideo ejus dicitur reus, quia non dijudicat, non diſcernit, non conſiderat, quid ſumat, quòd Dei, hoc eſt Chriſti, vivos & mortuos judicaturi, pro nobis paſſi, in Cœlo regnantis, puritatis omnis & candoris fontis, ſit Corpus & Sanguis. Sed numquid hac erit Chriſtianus ſola præparatione contentus, ut mortalibus non ſit flagitiis commaculatus? Minimè verò; ſed adhuc adhibebit èt aliam, quæ magis fructuoſam efficiat Euchariſtiæ Sanctiſſimæ ſumptionem: Venialia quoque peccata, confeſſione aut dolore ſaltem, abſtergere conabitur; ea ſiquidem licèt gratiam non tollant, refrigerant tamen caritatem; & qui ea contemnit, paulatim in majora prolabitur; ùt enim longa infirmitas inducit ad mortem, ſic venialia peccata viam parant ad mortalia: ac quemadmodum magna aquæ copia ignem prorſus extinguit, parva verò debilitat ſolùm; ſic èt mortalia omnem tollunt gratiam, venialia verò imbecilliorem hominem reddunt atque infirmum; cui infirmitati curandæ maximum eſt adhibendum ſtudium, etiam ante Sanctiſſimam Synaxim, ut copioſiores ejus in nobis fructus ſentire valeamus. Debet etiam,

(*a*) *I. ad Corinth. XI. v.* 28. *& ſeq.*

etiam, o filii, Chriſtianus quiſque, cùm jam ſacro aſſiſtit Altari, maximum ac peculiarem in ſe excitare actualis cujuſdam devotionis affectum, qui hiſce meditationibus potiſſimùm accendetur: Quò-nam infelix ego vermiculus accedo? quid ſumpturus veni? quid facturus? Eum edere ſtatui, qui Cœlum & terram verbo creavit; cujus providentiâ cuncta reguntur & gubernantur; qui vèl ſolo nutu omnia poſſet redigere in nihilum; cui data eſt omnis poteſtas in Cœlo & in terra; cui Pater dedit omne judicium; in quem Angeli deſiderant aſpicere; quem Dæmones contremiſcunt; in cujus nomine omne genu flectitur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum; coram quo inventa eſt in Angelis iniquitas, & Cœli columnæ contremiſcunt; coram quo omnes juſtitiæ noſtræ ſunt veluti pannus immundus; qui judicaturus eſt vivos & mortuos; qui candoris omnis, & puritatis eſt fons; qui omnem abhorret immunditiam & maculam: hunc impuriſſimus ego, viliſſima creatura, millies in peccatum prolapſa, accedo comedere; hunc, cui tam multum debeo, qui me adeò dilexit, ut animam ſuam pro me dederit, ut mortem ſuſceperit, ut ſe mihi in cibum reliquerit; ingratiſſimus ego, proditor ego, ad hunc edendum panem accedo. Sic Majeſtatis illius meditatio, timoris; bonitatis verò & caritatis contemplatio, amoris in nobis excitabit affectum, quibus duobus ſe maximè homo ad cœleſtium fructuum abundantiam recipiendam reddet idoneum. Nam ſicuti inferiores hæ cauſæ in iis magis operantur, quæ magis reperiunt diſpoſita; ſic facit èt Deus: & ſicut Maris undæ vas, pro ſui captu implent, ſic èt cor noſtrum, ſi curis omnibus, & negotiis hujus ſeculi, ac impuritatibus fuerit vacuum, aquâ divinæ gratiæ, quæ mare eſt immenſum, pelagus profundum, implebitur. Utilis valde erit, o filii, ùt dixi, hic devotionis affectus, cujus notabilis defectus, Sacramenti contemptui adjunctus, talis eſſe poſſet, ut peccato mortali etiam homines inficeret; ideoque vitandus eſt maximè.

Libet hìc, dilectiſſimi, aliquorum, qui fortè jam abſunt, deflere miſeriam ac calamitatem, qui totum annum in offendendo millies Deo conſumunt, innumeris committendis flagitiis impendunt, in omnia prolabuntur immunditiarum & peccatorum genera; ſed accedente Paſchate, circa majoris hebdomadæ finem, ut Eccleſiaſticas cenſuras effugiant, ne digito ab omnibus oſtendantur veluti infames, ipſâ Feriâ quintâ in Paraſceve accurrunt,

& eâdem horâ confiteri ſtatim volunt, ac ſtatim communicare. Infeliciſſimi homines! callum in peccatis obduxerunt, pravos habitus contraxerunt, *inveterati dierum malorum* (*a*); & ictu oculi mundari volunt, ac Deo uniri. Scitis unde tanta proveniat ſolicitudo? ut citiùs videlicet tamquam canes ad vomitum redeant, priſtinam vitam reſumant, neve in ſe ipſis præparandis inſudent. O quomodo hi ſibi judicium manducant, & bibunt! Non hac intentione, non hoc fine eſt communicandum, filii; ſed ad Dei gloriam & honorem, ſicut ceteræ omnes actiones, èt hæc ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſumptio dirigenda; tum, ut animæ ſalus comparetur, ejuſdem infirmitas ſanetur, gratia augeatur, vita conſervetur & ſuſtentetur. Suſcepturos legem filios Iſraël tam multifariè præparari Dominus volebat, atque diſponi: qualem ergo recepturus legis Auctorem & gratiæ adhibebit diſpoſitionem, quæ longè minor non ſit, quàm requireretur? Multa quidem hìc mihi eſſent dicenda, quæ in ipſo Communionis actu ſunt ſervanda; plurima etiam tradi poſſent ad meditandum capita: ſed quia de his omnibus fuſiùs a Religioſo Patre audietis, idcirco ea ſicco pede pertranſiens, vobiſcum conſiderare propono, qualiter Dei miſericordiis, & quàm crebrò ſit fruendum.

SECUNDA PARS.

Hæc pars, dilectiſſimi, ùt eſt admodum utilis & neceſſaria, ſic non unica concione tractari poſſet, ſed de ea eſſet quotidie loquendum: agitur enim de vita noſtra; vitam namque Dominus manducantibus pollicetur æternam, dicens: *Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum* (*b*). Ad hunc propriè finem, (ùt ſæpius diximus, & iterum oſtendemus) inſtituta eſt Euchariſtia Sanctiſſima, ut nobis ſit cibus: quæcumque enim cibus corpori, ea affert animæ Euchariſtia. Duo ſunt in homine, quæ vitam conſtituunt, calor naturalis, & humidum radicale; calor humido nutritur, idque ſemper conſumit; ideo novo quotidie eget cibo, quo humidum reparetur; nam ſicut in lampade lychnus permanet accenſus propter oleum, qui lychnus oleum conſumit, ac niſi oleum addatur, lampas citò extingueretur; licèt èt olei additione, aliquo tamen temporis ſpatio, lychnus quoque conſumitur: ſic èt in animæ lampade. Lychnus eſt concupi-

(*a*) *Daniel. XIII. v.* 52. | (*b*) *Joannis VI. v.* 52.

cupiſcentia, ac peccati fomes; oleum verò eſt divina gratia; calor naturalis eſt concupiſcentiæ ardor; humidum verò radicale, gratia; ideo niſi novus quotidie cibus addatur, niſi gratiæ fiat augmentum, prævaleret fomitis ardor, ac tabeſceret citò anima noſtra. Cibum hunc, hoc gratiæ augmentum Euchariſtia Sanctiſſima confert; ipſa damnum ex concupiſcentiæ ardore proveniens reſtaurat: Quòd ſi damnum eſt continuum, cur non èt continua adhibeatur reſtauratio? Cur cogitatis, dilectiſſimi, ſub his viſibilibus panis & vini ſpeciebus tam magna abſcondita fuiſſe myſteria? Non alia de cauſa, niſi ut quemadmodum panis, & vinum in quotidianum corporis nutrimentum adhibentur; ſic èt Euchariſtia Sanctiſſima quotidie ſumeretur. Sed altiùs adhuc hujus rei cauſam perſcrutemur, hoc innixi veriſſimo axiomati, videlicet: omnia iis mediis ac viis conſervari, quibus propagata fuerint & aucta. Inſpiciamus, obſecro, quænam fuerint naſcentis florentiſque Eccleſiæ primordia, quomodo ita ſit amplificata, tam latè extenſa: nullam aliam ſanè cauſam hujus reperiemus, niſi quia perſeverantes erant tunc temporis Chriſtiani in fractione panis (*a*). O Mediolanum; quotidie omnis populus communicabat; non ſolis Sacerdotibus, & Regularibus, ſed Laicis quoque Seculo addictis hoc in uſu erat: & quàm magna inde fiebant Eccleſiæ augmenta! quanta Fidei propagatio! quanta in Evangelio prædicando ſequebatur libertas! quanta in martyriis ferendis conſtantia! quanta in mortibus ſubeundis alacritas! quantus humanarum rerum omnium, ac vitæ ipſius contemptus! Hinc Sebaſtianus multa primùm perpeſſus, Diocletiano obviam factus, ejus impietatem liberiùs accuſavit. Hinc Vincentius athleta fortiſſimus, nullis umquam vinci potuit tormentis. Hinc Polycarpus Marcioni obviam factus, interrogatus, an eum noſſet: *Cognoſco*, liberrimè inquit, *primogenitum Diaboli* (*b*). Hinc Ignatius ad Romanos ſcribebat: Utinam fruar beſtiis, quæ mihi ſunt præparatæ, quas èt oro mihi veloces eſſe ad interitum & ad ſupplicia, & allici ad comedendum me; ne, ſicut èt aliorum Martyrum, non audeant corpus attingere: quòd ſi venire noluerint, ego vim faciam, ego me urgebo, ut devorer; nunc incipio Chriſti eſſe diſcipulus, nihil de his, quæ videntur, deſiderans, ut Jeſum Chriſtum inveniam; ignis, crux, beſtiæ, confractio oſſium, mem-

(*a*) *Act. Apoſt. II. v.* 42.
(*b*) Baronius ad ann. CLXVII. id refert ex Euſebii Libr. IV. Cap. XIII.

membrorum diviſio, & totius corporis contritio, & omnia tormenta Diaboli in me veniant, tantùm Chriſto fruar. Hinc miniſtrantibus prunas Levita Chriſti inſultabat Laurentius, & clamabat: Deum meum colo, & illi ſoli ſervio; & ideo non timeo, o Tyranne, tormenta tua. Sed èt in Virginibus atque omni fœmineo ſexu, quàm erat virilis & infractus animus, ex hac ſola frequenti Euchariſtiæ ſumptione cauſatus! Audite Luciam, Paſchaſio Præfecto dicenti: *Ceſſabunt verba, cùm ventum erit ad verbera*, viriliter reſpondentem: *Dei ſervis verba deeſſe non poſſunt, quibus a Chriſto Domino dictum eſt: Cùm ſteteritis ante Reges & Præſides, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini* (*a*); ac alia plurima hujuſmodi. Audite Agnetem intrepido animo Symphronio obſiſtentem, ac exprobrantem: Nec divinum honorem Veſtræ habere volo, quæ nihil aliud eſt, niſi ligneum aut lapideum ſimulacrum; & ſi virginitatem meam in diſcrimen adduxeris, mecum habeo cuſtodem corporis mei, Angelum Domini, qui me inviolatam ſervabit. Quàm audacter Maxentium Catharina puella objurgabat! Sed quid ego, in commemorandis his, tempus contero, quorum mille pleni ſunt libri? Quid mirum, ſi tanta in primis illis utriuſque ſexus Chriſtianis erat fortitudo, qui (Cypriano etiam teſte) hoc Sacratiſſimo cibo ad martyrium armabantur? & jure; *panis* enim hic *fortium* in ſcripturis ſacris appellatus, fortitudinem tribuebat: hinc illis vincula, compedes, manicæ, carceres, jejunia, fames, multorum dierum inediæ, vigiliæ, equulei, patibula, fuſtes, gladii, cruces, rotæ, laminæ, ſartagines, prunæ, ignes, beſtiæ, plumbi & picis infuſiones, ſpinæ, omnia denique alia innumera hujuſmodi tormenta, dulciora iis erant ſuper mel & favum; & ad mortem illi alacriùs properabant, quàm nos ad vitam. At ubi hæc cibi defecit ſumptio, ubi Euchariſtiæ ceſſavit frequentia, o quanta eſt ſubſecuta debilitas, quanta infirmitas, quanta imbecillitas! Quàm facilè hodie homines vincuntur, quàm facilè ſuperantur! Vix Dæmonem conſpiciunt, ac ſtatim cedunt, ſuccumbunt, Chriſto Duci terga vertunt; vèl minimâ laceſſiti injuriâ, leviſſimo verbo provocati, blaſphemiis ſuis Deum, & Sanctos lacerant ac improperant; fratrum ſanguinem effundunt, concordiam rumpunt, caritatem ſcindunt, pacem dirimunt, amorem amittunt; minima propriæ utilitatis ratione, minimo lucello

(*a*) *Matth. X. v. 18. & ſeq.*

cello adducti, Deum negligunt, cœlum contemnunt, æterna bona deſpiciunt, animas ſuas pro nihilo habent, in infernum præcipites ruunt.

Cùm Chriſtus Dominus Marci V. Archiſynagogi filiam mortuam ſuſcitaſſet, juſſit dari illi manducare, ut animas noſtras vivificatas diu conſiſtere abſque cibo ſpirituali minimè poſſe ſciamus. Deplorabat id Iſaias, dicens: *Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & Nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum, abſque ullo termino; & deſcendent fortes ejus, & populus ejus, & ſublimes, glorioſique ejus ad eum* (*a*). Hæc eſt, o filii, Civitatum, hæc Oppidorum ruina, hæc calamitatum omnium origo, quòd Nobiles fame intereunt, quòd Magiſtratus comedere nolunt, quòd ii, quorum ad exemplum totus componitur Orbis, frequentem hanc Sanctiſſimæ Euchariſtiæ ſumptionem improbant; irrident eos, qui crebrò communicant; hypocritas appellant, ſanctitatis ſimulatores nominant, & hos omnis plebs ſequitur; & ideo tam valdè dilatatus eſt infernus, adeò os ſuum aperuit, tam multos quotidie deglutit ac devorat. Ego quidem, o filii, multa nonnullis abhinc annis in veſtra hac Civitate ſanctè fuiſſe inſtituta profiteor, rediiſſe multos ad bonam frugem, vitam quamplurimos honeſtè ac laudabiliter ducere, pia opera ferventiùs vigere, Deo ampliorem quàm antea cultum exhiberi, Eccleſiaſticas cæremonias diligentiùs obſervari, orationibus magis attendi, frequentiores eſſe Populos ad verbi Dei auditum, ad ſacras conciones & lectiones auſcultandas. Sed quidquid boni factum eſt, fiet etiam in poſterum; quemcumque ex noſtris laboribus & vigiliis fructum reſultare animadverterimus, huic ſoli Sacramentorum Sanctiſſimorum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ frequentiæ referemus acceptum. *Attendite*, Mediolanenſes, *ad petram, unde exciſi eſtis, & ad cavernam laci, de qua præciſi eſtis* (*b*); conſiderate Orientis Eccleſiæ principia; recogitate fructuum, quos inter vos videtis, radices, & eas excolite, eas complectimini. Sed non deerit, qui dicat: Sæpe communico, frigidus tamen ſum ſemper & tepidus; vix in me fructum agnoſco. Et hoc ipſum eſt fructus, noſſe quòd ſis frigidus, hæc tua infirmitas eſt, quam quid quæſo efficaciùs tollere valet, quàm gratia, quàm largitor gratiæ Chriſtus? Quotidie peccas (inquit Ambroſius) quotidie ſume. O nos miſe-

(*a*) *Iſaiæ V. v.* 13. & 14. | (*b*) *Ibid. LI. v.* 1.

miſeros! quàm magnum eſt hoc, quòd ad ea, quæ tenemur peragenda, adeò ſumus tardi, tam multa reperimus excuſationum genera! Quid dicis Mercator? Mercaturam me oportet exercere, Apothecæ quotidie adeſſe, multa expedire negotia, ideo quotidie communicare nequeo. Vide quàm levis & frivola ſit hujuſmodi excuſatio: Mercator aut es Chriſtianus, aut non; ſi Chriſtianus eſſe vis, & juxta Chriſti regulæ præſcriptum, mercaturam exercere, quid prohibet, quotidie te communicare? An non ſi primùm Dei Regnum quæſieris, & juſtitiam ejus, cetera omnia adjicientur tibi? At ſi non, ùt Chriſtianus, ſed tamquam Ethnicus & Paganus vis negotiari, ad te meus non dirigitur ſermo; jam enim tuo te ore condemnas. Hoc Patres omnes, & Sancti Eccleſiæ Doctores, & Gregorii, & Auguſtinus, & Chryſoſtomus, & Ambroſius unanimiter profitentur & prædicant, quod èt ipſe moneo: Sumendum hunc cibum eſſe ſæpiſſime. Sed ſcio multos etiam fore, qui dicant: ſe reverentiâ tanti Sacramenti adductos, ejus frequentiam non probare. At errant hi profecto; longè enim differunt viæ Dei a viis hominum: nimia namque inter homines familiaritas parit contemptum, quòd iis conviventes, eorum faciliùs errata animadvertimus; Dei verò frequentia reverentiam ipſius quotidie reddit majorem; nam qui ad eum propiùs accedunt, ejus magis cognoſcentes potentiam, ſapientiam, & bonitatem, ejuſque dona guſtantes, eum magis amare & revereri coguntur. Sed jam multos veſtrûm ad ſalutarem hanc ſumptionem inflammatos audio me rogantes, ut tempus iis certum præfigam, ac regulam certam Euchariſtiæ Sanctiſſimæ ſumendæ tradam, quibus eam ipſe dare non poſſum; hoc namque ad animarum ſuarum moderatores ſpectat, qui quid eorum cuivis magis expediat, norunt faciliùs. Sed univerſalem illis ego Beati Patris Ambroſii regulam præſcripſerim: Sic vivant, ut quotidie communicare poſſint; nam qui quotidie non meretur Sanctiſſimum hunc cibum accipere, minus merebitur poſt annum, juxta dicentem: Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit. Quæ communicanti in Paſchate præparatio eſt? Mille implicari quotidie flagitiis, in peccatis ſeneſcere, malos habitus contrahere, permittere, ut in anima noſtra firmiſſimas agat Dæmon radices, ejuſque ſe, nemine repugnante, dominum conſtituat? At e converſo, qui ſæpius communicant, ſæpius confitentur, pauciora & minora habent peccata, citiùs etiam diſponuntur. Conſulit Auguſtinus, ut, quemadmodum vivente ipſo facie-

faciebant, ſaltem quavis hebdomada Laici communicent. Cùm orationem recitatis Dominicam, filii, panem petitis dari vobis quotidianum; hunc, hunc petite a Domino panem, quo animas veſtras enutriat. Non ſentietis, ſcio, ſtatim ac frequenter ſumere cœperitis, ingentes qui inde provenient fructus; ſed perſeverandum eſt vobis, nam neque qui arborem plantat, & quotidie irrigat, & circa eam terram fodit, viſibiliter ſtatim creſcere ac fructus producere conſpicit. Longanimitate opus eſt, filii, & perſeverantia. Id a vobis (ut finem faciam) per viſcera Domini noſtri Jeſu Chriſti peto, dilectiſſimi: incipite, quæſo, experimentum facere, ſingulis ſaltem menſibus ad ſacram menſam accedite, tum bis quolibet menſe, ſingulis deinde feſtivis diebus; & videbitis, quanta erit in vobis mutatio, quantum animæ veſtræ a ſe ipſis different. Guſtate, guſtate, apponite os, ut videatis, quàm ſuavis & pinguis eſt panis Chriſti. Idem eſt, qui in primitiva Eccleſia erat Chriſtus, eadem Euchariſtia, eadem illius vis; eoſdem percipietis, quos illi, fructus. Sed non ſufficit ſumere Chriſtum, niſi conformem ei etiam vitam ducatis. Non ſatis eſt Spiritus Sancti donis fuiſſe cumulatos, niſi reducantur ad uſum; *Si ſpiritu* igitur *vivitis, ſpiritu èt ambulate* (a); *opera carnis* fugite, *quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, Idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, commeſſationes, & his ſimilia* (b). Tribuat vobis Dominus, filii, ut Spiritu abundetis, fructus Spiritûs habeatis, qui ſunt caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas; ut ſpiritu viventes, ſpiritu èt ambuletis, quo largiente Spiritu & hic gratiâ, & in Cœlo gloriâ pariter repleamini. Amen.

(a) *Ad Gal. V. v. 25.* | (b) *Ibid. v. 19. & ſeqq.*

HOMILIA XXVIII.

IN CONSECRATIONE ALTARIS ET CŒMETERII

Habita in Eccleſia Parochiali Valdomii (a) Diœceſis Mediolanenſis

Feria III. Dominicæ II. poſt Pentecoſtem

Anno MDLXXXIII. XIV. Junii.

Hodie, dilectiſſimi filii, Altare majus Eccleſiæ veſtræ pariter & Cœmeterium conſecravimus: quod quidem miniſterium poſtulat a nobis, ut de eo aliqua peculiariter dicamus, quò vos ex hujus Conſecrationis recordatione, quotieſcumque in poſterum Eccleſiam hanc intrabitis, fructum uberem capiatis. Præparabantur in Veteri Teſtamento quæ Divino cultui inſervire debebant, plurimis unctionibus, benedictionibus, atque cæremoniis, nec immeritò; æternus namque Deus omni eſt reverentia colendus. Erant illa plurima, & maxima, graviſſimaque myſteria; ſed quoniam Novum Teſtamentum noſtrum longè eſt Veteri præſtantius, res etiam Divino cultui mancipatæ, illis ſunt excellentiores. Ideo Sacroſancta Mater Eccleſia a Spiritu Sancto edocta, ſolemniorem hujuſmodi rebus Conſecrationem impartitur. Longum eſſet, ſi ſingulas vobis, quas a nobis fieri vidiſtis, cæremonias, vellem explicare, earumque aperire myſteria. Sed id hujus non eſt loci, neque temporis: libet tantùm de eo, quod inter hæc omnia potiſſimum fuit, nempe de Altari breviter aliquid dicere.

Præ-

(a) Pagus hic ſitus eſt in Valle Travallea Plebis Bederi, quartæ Regionis Diœceſis Mediolanenſis.

Præparari animadvertiſtis Altare hoc, ubi incruentum Sacrificium offerendum eſt Æterno Patri, ubi ſalutaris hoſtia pro populi peccatis immolanda, ubi preces & vota veſtra Deo porrigenda, tot orationibus, tot crucibus, tot incenſationibus, ac demum & tot, & tam ſæpe reiteratis ſacris unctionibus. Et verè alta ac ſublimis res eſt; digna etiam, atque tremenda ſalutaris hæc hoſtia, Deus ipſe, & Dei Filius, qui in hoc Altari pro nobis eſt quotidie Æterno Patri offerendus. Admirabile & ineffabile myſterium, humanum omnem atque Angelicum intellectum tranſcendens. Quid igitur mirum, ſi adeò ſolemniter Altaria, & Eccleſiæ Divino cultui dedicatæ conſecrentur? Sed quid hinc ad vos, o filii, provenit utilitatis? huc enim ſermones omnes meos dirigere libenter conſuevi, ut quæcumque a nobis dicuntur, ad praxim reducantur. Ex hac tantâ, quæ in ejuſmodi Conſecrationibus adhibetur, tamque exquiſitâ diligentiâ, ex meditatione itidem dignitatis, & Eccleſiæ ipſius, & rerum omnium ad Dei cultum pertinentium primò diſcere poteſtis, quanta religione, modeſtia, atque reverentia ſit in domo Dei permanendum. Hinc etiam conjicietis, non immeritò tam multa a Sanctis Patribus, a Summis Pontificibus, a ſingulis etiam Epiſcopis in eorum Diœceſibus ad hunc finem eſſe inſtituta, ùt ſunt, ſilentium in Eccleſiis ſervandum; in iis deambulationes, & vanas omnes collocutiones prohiberi; in eas mulieribus ingredi non licere, niſi velatis capitibus; in iiſque homines mulieribus permiſceri minimè debere, ſed ſuum cuique ſexui eſſe locum deſignandum, quò devotiùs omnes & attentiùs orationibus vacent; & alia hujuſmodi plura, quæ ipſius Dei Majeſtatem, ac domûs Dei ſanctitatem decent; in quibus coram Deo omnes aſtamus; quas Deus, qui ubique eſt, præcipuas ſibi tamen voluit eſſe domos, in quibus a nobis colatur. Et hæc prima eſt hujuſmodi Conſecrationum cauſa. Conſecrantur itidem Eccleſiæ ſecundò, ut homines juventur ad retundendas Dæmonum tentationes; id etiam, ùt audiviſtis in ipſis Conſecrationum precibus, a Deo concedi petit Eccleſia, tum Sacerdotibus, qui inter Deum & Populum mediatores exiſtunt, tum etiam ipſi Populo. Perhibent ſacrarum hiſtoriarum Scriptores, dum Eccleſiæ cujuſdam Romæ fieret Conſecratio, animalia quamplura immunda viſibiliter corporeis oculis inde egredientia conſpecta fuiſſe, quæ Dæmonum ex Eccleſiis fugam inviſibilem figurarent.

Dicat ergo hodie unuſquiſque veſtrûm: Sancta Mater noſtra Eccleſia, Sancti Spiritus magiſterio ſemper edocta, quæ nihil fruſtra & inconſultò agit, tam multas hodie horas conſumpſit, tot adhibuit cæremonias, ut Templum hoc, aut ejus Altare conſecraret; idque potiſſimùm, ut mihi adjumento eſſet ad Deo aſſiſtendum, corpore pariter & corde, hoc eſt ſine diſtractionibus ullis; ut ad orandum Deum ingrediens, Mundo, & ſeeularibus omnibus curis valedicam. Juvabo èt ipſe me, ac exhibitis mediis utar; recolligam a temporalibus omnibus cor, cùm ad omnes deflendas calamitates accedo. Ante orationem præparate, filii, animas veſtras, ne ſitis quaſi tentantes Deum (*a*). Sunt inter vos multi, qui feſtivis diebus, antequam ad Miſſas audiendas accedant, in cœmeteriis confabulantur, variis locutionibus, plerumque etiam fortè obſcœnis, tempus illud conſumunt. O qualis eſt hæc deteſtanda ad orationem præparatio! Accedunt ad ſpectandum Sacrificium illud Sanctiſſimum, in quo memoria recolitur Paſſionis Filii Dei, & illud riſibus & jocis præveniunt, tentantes Deum, qui licèt tentatus ſuſtineat aliquandiu, veniet tamen dies, cùm juſtitiam exercebit ſuam. Eſſet tertia hìc addenda conſideratio, qua unuſquiſque ſingillatim ritus atque cæremonias omnes adhibitas perpenderet, ac myſteria in ipſis latentia detegeret, quæ tamen hìc proſequi non licet. Sed ut ipſius Altaris aliquâ ex parte ſecreta pandamus; ejus Conſecratio, multarum rerum eſt veluti typus, quas vobis ob oculos ponit. Oſtendit in primis, mirabilem quamdam Animæ veſtræ conſecrationem in templum Spiritus Sancti, in altare Dei factam, in quibus bona eſſent Deo opera offerenda; fuit autem id, cùm Sacramento Baptiſmi regenerati, Deo reconciliati fuimus. Si materialibus his Eccleſiarum Altaribus lapideis atque marmoreis tanta adhibetur reverentia; proh dolor! quanta ſpiritualis hujus altaris, Animæ noſtræ eſſet habenda ratio? Et eam tamen tam multi, innumeris flagitiis, verbis obſcœnis, nefariis cogitationibus profanare non deſinunt; ob leviſſima quæque commaculant; modica ſpe lucri, dies feſtos violant; aliena, dolo & fraude ſurripiunt, quæ nec appetere fas eſt; dilatandis jure, vel injuria finibus agrorum ſuorum ſemper incumbunt. Quæ cùm faciunt, mortaliter peccant; e templo ſuo Spiritum Sanctum contumeliis affectum ejiciunt, & ejus loco Dæmoni, ſuî dominium tradunt, atque omnimodum imperium. Sta-

(*a*) *Eccleſiaſtici XVIII. v.* 23.

Statuite hodie, dilectiſſimi filii, in poſterum veſtra hæc ſpiritualia Dei templa cuſtodire diligentiùs, nec animas veſtras tantùm, ſed èt eorum, quas veſtræ tradidit fidei Dominus Deus, præſertim verò filiorum. Cavete, ne pravis exemplis veſtris eos ad peccandum provocetis, blaſphemare doceatis; ſed ad Doctrinæ Chriſtianæ Scholas frequenter adducite, in quibus & ipſi, & vos, licèt Symbolum Fidei & Orationem Dominicam fortè ſciatis, reliqua tamen addiſcatis, quæ Chriſtianos homines, ut ſunt, ignorare dedecus maximum eſt; qua ratione ſit ritè inſtituenda Confeſſio; quomodo ex oratione fructus colligendus, & alia hujuſmodi, quæ, ſicuti mercatores mercaturam exercere ignorantes, ignominiâ digni cenſerentur; ſic, qui ignorant, indigni ſunt Chriſtiano nomine cenſendi. Vos ipſos, Sanctiſſimorum Sacramentorum frequentiâ, Divinæ parentes voluntati, ita diſponite, ut Sancti Spiritus, qui in vobis inhabitat, quam decet rationem, vos habere oſtendatis, cujus tantam habuit Deus, ut *propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis, vivificaturus ſit mortalia corpora veſtra* (a). Id enim facientes promerebimini ejuſdem Sanctiſſimi Spiritus in vobis per gratiam, manſionem, qua demum vos ad cœleſtes æternæ gloriæ ſedes perducet. Amen.

HO.

(a) *Ad Roman. VIII. v. 11.*

HOMILIA XXIX.

AD

POPULUM ASCONÆ

DIŒCESIS COMENSIS

Habita inter Miſſarum ſolemnia

Feria IV. Dominicæ II. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XV. JUNII.

OCCASIO, dilectiſſimi filii, noſtri ad vos adventus, ea eſt, quam ſcitis, ut nempe Seminarium illud pium ſtabiliatur, religioſaque Viri, qui idem inſtituit, voluntas executioni demandetur (*a*), ac ratio demum ineatur, qua beneficio, huic Populo a Domino Deo collato quamprimum perfruamini. Ad hoc a Sanctiſſimo D. N. D. Gregorio Papa XIII. miſſi acceſſimus, ut quæ circa hoc agenda ſint, ſtatuamus, & quidquid opportuerit, Sanctitati Suæ per literas ſignificemus. Sed accedit èt alia potior occaſio, munus videlicet harum omnium Regionum viſitandarum, mihi ab eodem Sanctiſſimo D. N. Chriſti in terris Vicario demandatum, qui, ùt omnium Pater eſt, ita paterno omnes amore complectitur, ac quos ipſe plurimis occupationibus diſtractus nequit inviſere, aliis viſitandos committit, inter quos nobis univerſæ hujus Regionis perpetuam viſitationem commendavit, ut in iis ea procuremus in primis, quæ ad ſummi Dei gloriam, & Animarum ſalutem

(*a*) Auctor condendi hujus Collegii fuit Bartholomæus Papi, Aſconæ natus, qui Romæ moriens improlis anno MDLXXX., amplos hæreditatis ſuæ cenſus ad hoc inſigne beneficium incolis Loci illius parandum legavit, ut nempe eorundem filii pietate & literis ibidem informarentur; Summum Pontificem ultimis tabulis humillimè rogans, ut piam hanc mentem executioni demandare dignaretur. Benignè hoc onus ſuſcepit Pont. Max. Gregorius XIII., curamque Collegii inſtituendi in Sanctum Carolum Borromeum tranſtulit, qui hoc anno fundamenta jecit novi ædificii, illudque ſequenti anno perfecit, ùt narrat Gluſſianus in ejuſdem Vita Libr. VII. Cap. III.

lutem pertinent. Quod quidem licèt in præſentiarum plenè exequi non poſſimus, ſed prima tantùm de cauſa huc venerimus; quia tamen debitores nos eſſe non ignoramus, aliqua, quæ nunc poſſumus, prætermittere non debemus, atque in iis pauca quædam ex hoc ſuggeſtu breviter vobiſcum agemus, quæ & hoc mane communicaturis potiſſimùm, & vobis omnibus ſalutaria fore ſperamus in Domino.

Hi ſunt dies, dilectiſſimi filii, quibus præcipuè Chriſtianus Populus frequentior eſſe deberet Sanctiſſimæ Euchariſtiæ ſuſceptor; adhuc enim infra Octavam exiſtimus, qua Fideles omnes Sacroſancta Eccleſia ad id omnibus, quibus poteſt, modis hortatur, ut Sanctiſſimum hoc Sacramentum etiam crebra ejus ſuſceptione honoretur. Magnum eſt hoc, Animæ, donum, inſigne teſtimonium eximiæ Dei caritatis in Mundum, poſt tot collata beneficia, tot gratias communicatas, tot præſtita dona, ſe ipſum in cibum hominibus reliquiſſe: *Caro* (ipſemet Chriſtus inquit) *mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus* (*a*). Sed cuperem valde, ut communicaturi ſaltem diligentiùs conſiderarent verba, quæ in hujus inſtitutione myſterii protulit Dominus, ac in iis benigniſſimum ejuſdem animi affectum atque amorem animadverterent: *Fratres* (ſcribit Apoſtolus) *ego enim accepi a Domino, quod èt tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite, & manducate; hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur; hoc facite in meam commemorationem. Similiter èt calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic calix novum Teſtamentum eſt in meo ſanguine; hoc facite quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem; quotieſcumque enim panem hunc manducabitis, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat* (*b*). Eſt adeò magnum hoc donum, ut ſilentio potiùs admirari, quàm verbis deſcribi poſſe videatur. Sed attendite, quæſo, inſtitutionis tempus: *qua nocte tradebatur*; cùm ei mortem impii meditabantur, cùm ſupplicia, dedecora, contumelias, cruces machinabantur, ipſe e converſo tam magnum & excellens iiſdem parabat beneficium; dum ejus anima anguſtiaretur, ac triſtis eſſet uſque ad mortem, cùm ipſe ſanguine ſudaret, de noſtra tamen magis erat anxius ſalute, quàm de ſua paſſione ſolicitus. Videte amoris magnitudinem, dolores omnes negligentis, omnia contemnentis pericula, hominum tantùm ſalutem cogitantis. Proximus erat morti, nec de morte cogitabat; mille ei imminebant periculu-

(*a*) *Joannis VI. v.* 56.

(*b*) *I. ad Corinth. XI. v.* 23. *& ſeqq.*

ricula, quæ et omnia Divinitatis oculo prævidebat, nec cavere ſatagebat; a diſcipulo tradebatur, vel a nobis potiùs, & a Dæmonis faucibus nos liberare ſtudebat; malorum omnium cumulum, ac mortem ei ſtruebamus, ipſe verò ſe ipſum nobis donabat in cibum: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexerat, comparatus fuerat jumentis inſipientibus, & ſimilis illis factus* (*a*); dum vetitum pomum, ut Deo ſimilis redderetur, guſtare voluerat, jumentorum, ac irrationabilium animalium cibis uti coactus fuerat. Volebat Dei Filius hominem in priſtinam ac multò majorem dignitatem reſtituere, & cibum ei cœleſtem, panem Angelorum, ſe ipſum, Corpus & Sanguinem ſuum, in eſcam parabat; cujus amoris memoriam quoniam e cordibus noſtris elabi, fuerat indignum, ejus hoc Sanctiſſimo Sacramento nobis monumentum reliquit. Hinc conſiderandum nobis eſſet, quantum Deo, ob id etiam maximè ſimus obſtricti, quantum ei debeamus, ne ingratiſſimi comperiamur. Ipſe quidem Dei Filius in ara Crucis ſe ipſum pro nobis ſemel obtulerat; ſed mortuus, jam amplius non erat moriturus; unde alia fuerat excogitanda ratio, qua hominum oculis continuò inſigne hoc ſubjiceretur beneficium: id fuit Miſſæ Sanctiſſimæ Sacrificium, in quo illud primum, ſed incruentum, in ejus commemorationem quotidiè repræſentantes, Dei Filium, ſicut regnat in Cœlis, glorioſum ac immortalem offerimus. Cognoſcite hinc, filii, quàm Judæ delicto iniquius ac enormius Chriſtiani illi ſcelus admittant, qui peccatis ſuis, vel indignè communicantes, denuo Chriſtum Dominum tradunt; ille enim Dei Filium mori volentem, mortalem & paſſibilem Judæis tradidit; hi verò hunc eumdem glorioſum, ac in Cœlis regnantem, morti ampliùs non ſubjectum, in manus peccatorum ac Dæmonum tradunt invitum, ac ex parte ſuî, iterum multò crudeliùs crucifigunt. Quàm jure igitur expoſtulat a nobis noſtri amantiſſimus Dominus, amorem noſtrum, ſuique amoris memoriam, ac hujus ſanctiſſimi doni receptionem aſſiduam, quæ maxima eſt ipſius honorandi ratio! Latet in Euchariſtia Sanctiſſima, imo totus exiſtit Deus & homo, Chriſtus Jeſus, e cujus latere cruento in Cruce pendentis, omnia Sacramenta, tot dona cœleſtia, tam innumerabiles gratiæ profluxerunt. Cur id igitur nos non exoſculemur, non amplectamur, non frequenter ſumamus? Quin hoc ipſo, quem ei exhibemus, honore nobis eſt maximè conſultum, ac ſpiritualis vitæ

(*a*) *Pſalm. XLVIII. v.* 13.

vitæ mirabile ſuſcipimus incrementum, Divinæ nempe gratiæ augmentum; Deo unimur, ac in eum convertimur. O quàm eſt hoc magnum, deificari hominem! Sed infelices ac miſeros illos, qui id tam parvì faciunt, a ſummo bono divelli contemnunt, cenſuris ac excommunicationibus a Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ſeparati, Deum habere nequeunt Patrem! Quid ſine Deo faciemus, filii? Sed quæ nobis non imminent mala, inimicum habentibus bonorum omnium fontem? Sine vita vivemus? ſine veritate non errabimus? ſine via non deviabimus, ac ſævis Dæmonum rapinis non exponemur? Quid mirum poſtea, ſi iis in locis, in quibus facilè homines Eccleſiaſticas cenſuras incurrunt, ac veluti putrida membra a Chriſtianorum communione ſe reſecari permittunt, peſtes exoriantur, agri fruges non ferant, Cœlum imbres contineat, civiles oriantur diſcordiæ, omnia denique malorum genera adveniant, cùm ab iis Deus ejiciatur, Dæmone inducto? Caveant Chriſtiani omnes per viſcera Domini noſtri Jeſu Chriſti, horreant Eccleſiaſtica hæc arma. Deo potiùs, Deo potiùs adhærere, ac ab eo numquam disjungi ſtudeamus.

Sed quid retribuemus Domino, filii, pro omnibus, quæ retribuit nobis? Audite Michææ Prophetæ verba, quæ, quid a vobis Dominus requirat, inſinuant: *Judicium*, inquit, *Domini cum populo ſuo, & cum Iſraël dijudicabitur* (*a*). Tremenda verba ſunt hæc. Si nobis Dominus diceret: in judicium vobiſcum adſum venturus, ut diſcutiatur, quid ego pro vobis fecerim, & quid vos mihi retribueritis; quid vobis eſſet cogitandum? quò confugiendum? Magnæ humilitatis eſt, inquit Hieronymus, quòd ille, qui ex auctoritate judicare habet, dijudicari vult cum ſervo, in cujus figura per ſervum ſuum Job dixerat: *Si contempſi ſubire judicium cum ſervo meo* (*b*). Is, cujus iræ reſiſtere nemo poteſt, ſub quo curvantur qui portant orbem, cui Pater dedit omne judicium, cui omnis tradita poteſtas in Cœlo & in terra, nobiſcum vult certare judicio, nos judicio convenire, ne injuſtè nobiſcum agi, murmurare queamus; æqua enim eſt via Domini. Quàm hoc eſt terribile! Orabat ideo Propheta: *Non intres in judicium cum ſervo tuo, Domine, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens* (*c*). Subdit Michæas, Dominum loquentem inducens:

(*a*) *Cap. VI. v.* 2.
(*b*) *Cap. XXXI. v.* 13.
(*c*) *Pſalm. CXLII. v.* 2.

cens: *Popule meus, quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi, reſponde mibi: quia eduxi te de terra Ægypti, & de domo ſervientium liberavi te, & miſi ante faciem tuam Moyſen, & Aaron, & Mariam? Popule meus, memento, quæſo, quid cogitaverit Balach Rex Moab, & quid reſponderit ei Baalam* (in vulgata legitur *Balaam*) *filius Beor de Setim uſque ad Galgalam, ut cognoſceres juſtitias Domini* (*a*). Et vobiſcum hodie ſic loquitur Dominus: *Popule meus*, quem, relictâ Synagogâ, mihi in dilectiſſimum populum elegi, *quid feci tibi?* quid nempe in beneficiis non feci tibi? quid potui facere, & non feci? Nonne omnia opera noſtra in nobis operatus eſt Dominus, & bonis omnibus per eum repleti ſumus? Omnia, quæ ſunt in Cœlo & in terra, ad uſum noſtrum creavit; Angelos etiam ipſos nobis miniſtros deſignavit; ſe ipſum denique, corpus ſuum totum, & ſanguinem nobis donavit. Quid ultra requirimus? *Aut quid moleſtus fui tibi?* Quam ille nobis intulit injuriam, qui ut de illatis humano generi ulciſceretur injuriis, tam grave prælium adversùs Satanam ſuſcepit, in quo èt victor pro nobis occubuit? *Eduxi te de terra Ægypti;* hoc eſt de peccatis, & deſideriis ſeculi; *& de domo ſervitutis*, ubi in luto ſerviebas; *liberavi te*, cùm a Diaboli ſervitute, & carnis operibus ereptum, libertate donavi, ut ſi in poſterum manſerimus in ſermone ejus, verè ſimus liberi futuri. Sed audiens, dilectiſſimi, Populus ille, talem eſſe Deo juſtitiam, compunctus eſt, & quærere cœpit, quomodo placare poſſet Dominum; unde Propheta ſubjungit: *Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelſo? numquid offeram ei holocauſtomata, & vitulos anniculos* (*b*)? Adhuc videte Dei benignitatem; placari non poterat Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium: ipſemet Populum illum, & in illo nos omnes docet quid velit, cùm dicit: *Indicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te: Utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo* (*c*). Tria nobis injungit, quæ ſi exequamur, rectè ad nos ipſos, ad proximos noſtros, & ad Deum erimus ordinati. Nobiſcum judicium faciamus, nos ipſos dijudicemus, ne a Domino judicemur. Judicium, & juſtitiam vult in primis faciamus; judicium quidem inter eas, quibus conſtituti ſumus partes, Corpus ſcilicet, & Animam; utriuſque jura perquiramus, Animæ

(*a*) *Cap. VI. v. 3. & ſeq.*
(*b*) *Ibid. v. 6.*
(*c*) *Ibid. v. 8.*

Animæ ad Dei ſimilitudinem creatæ dignitatem agnoſcamus, carnis itidem vilitatem; ac demum juſtitiam facientes, ſpiritui carnem, animæ corpus inſervire cogamus. Sed o tempora, o mores! Quanta nunc injuſtitia regnat in terris! Domina ſervire cogitur; ſerva caro tyrannidem exercet in dominam; cœleſtia terrenis ſubjiciuntur; æternis fluxa præferuntur; Dei voces negliguntur; ejus præcepta contemnuntur; dies ei ſacri violantur; ut minima pecuniæ fiat acceſſio, omnia jura pervertuntur; ebrietatibus & commeſſationibus plerique incumbunt, neque ſuî dignitatem recogitant, ſed beſtiarum more dumtaxat vitam ducunt, ut ſi cum iis hujuſmodi homines tacentes conferas, nullum prorſus extrinſecùs diſcrimen agnoſcas, ſed ſolo linguæ differant uſu. Quod exemplum plerique miſerrimi patres dant filiis ſuis? quàm eos pravis moribus imbuunt? *Cui væ*, clamat in Scriptura Dominus (*a*), *cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? non-ne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis?* Inde domorum ſubverſiones, patrimoniorum dilapidationes, jurgia, lites, omnia denique mala exoriuntur. Non eſt hoc, fratres, nobiſcum facere judicium, neque juſtitiam; non eſt hoc Dei venturum judicium effugere; ſed edendum eſt tantùm atque bibendum, ut vivatis, non autem belluarum more vivendum, ut edatis: inordinati affectus temperandi, & ſic rectè nobiſcum fiet judicium.

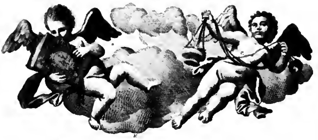
Requirit a nobis ſecundò Dominus, ut erga proximos noſtros ordinemur, *miſericordiam diligentes*, omnia iis caritatis opera impendamus, corde illos ac ſincerè diligamus, utpote ab eodem, a quo èt nos, Deo creatos, ejuſdem Chriſti ſanguine redemptos, ejuſdem Sanctæ Matris Eccleſiæ lacte nutritos, ad eamdem vocatos hæreditatem. Cum his ſervanda nobis eſt caritas, qua bonis eorum gaudeamus, triſtemur malis, rixas omnes, & contentiones ac ſimultates effugiamus. Hæc duo conſequetur tertium, quod a nobis exigit Dominus, ut *ſolicitè ambulemus cum Deo*, qua ſolicitudine patrem probus filius obſervat; ipſum namque & timet & amat, & reveretur & colit; ſic èt nos erga Deum ſolicitos expedit eſſe. Quod ſi fecerimus, quàm multa hinc nobis proficua colligemus; nam Sacerdotes omnes, uti Deum repræſentantes agnoſcemus, & obſervabimus; Divinam eorum in Animas noſtras poteſtatem admirabimur; Dei legem nos docentes audiemus;

(*a*) *Proverb. XXIII. v. 29. & 30.*

mus; ſpiritum denique (ut paucis omnia concludam) filiorum Dei nos habere oſtendemus. Omnes quidem Chriſtianos hæc cum Deo ſolicitudo decet, ſed a vobis potiſſimùm Aſconenſes requiritur, in quos præ ceteris omnibus populis tam extitit liberalis Dominus Deus, in quos peculiari quodam modo paternam ſuam jam oſtendit caritatem, cùm unius ex concivibus veſtris cor dignatus eſt tangere, atque inducere ad tam amplam hæreditatem jure legati relinquendam, qua hìc Seminarium ædificetur, eique ex ea redditus aſſignentur, quibus filii veſtri in literarum cognitione, & Chriſtianis moribus poſſint educari. Quàm inſigne eſt hoc beneficium! quàm ſingulare donum! Adeò magnum, ut auſim dicere, nil vobis utilius nunc potuiſſe accidere. Quot enim hinc filii veſtri, Dei ſervi prodibunt, qui èt vos poſtea Dei legem docebunt, & animas veſtras moderabuntur? Quot ab eis familiæ veſtræ, & univerſum hoc Oppidum, ac etiam finitimi emolumenta percipient? Vos ipſi vidiſtis, in qua hactenus Chriſtianus terrarum Orbis, ac veſtra hæc potiſſimùm, & vobis contigua regio extiterit calamitate. Hanc ſentiunt adhuc tot Civitates & loca, ob hujuſmodi puerorum neglectam educationem. Huic jam malo, ſumma veſtra cum utilitate, & honoris additione, providere dignatus eſt Dominus. Sed recognoſcite paternam caritatem, amori amorem rependite, ne in vos ingratos, qui fuerit in donando liberaliſſimus, in exigenda ratione ſit tantò ſeverior. Ad veſtrum ſanè ſpirituale ſolamen hoc dicam: Jam a multis annis ad nos pervènit ſtudium veſtrum, quod in bonis perquirendis Magiſtris ſemper adhibuiſtis ad erudiendam juventutem, & quàm in hoc fueritis ſoliciti, vèl a longè etiam poſiti omnes audierunt; unde èt multis ex locis, ipſo etiam Mediolano, filios ſuos nonnulli ad vos tranſmiſerunt, ut a vobis educarentur. Favit jam Dominus pio huic veſtro propoſito, ac propenſæ in bonum voluntati; ſed vos id opus ampleстimini ex corde, animum ne abjicite, & jam aliquo, & non parvo veſtro cum impendio, expenſis ne parcite, ut opus hoc inſtituatur, futuras tantùm vobis ponite ob oculos maximas utilitates ac commoda; liberales eſtote in iis, quæ ad Dei promovendum honorem pertinent, ut fructum habeatis, & meritum. Sed, ùt in ceteris omnibus, èt in hoc ſolam Dei gloriam, atque animarum ſalutem, & piam liberorum educationem, veluti ſcopum ac finem vobis proponite. Agnoſcite beneficia, ne ſitis in-

ingrati; væ namque ingratis; ſubtrahet enim ab illis gratias ſuas largitor bonorum omnium Deus. Sic vivite, ut quotidie Sacratiſſimum Chriſti Corpus ſuſcipere poſſitis dignè. Quæcumque cogitatis, aut facitis, magno ſemper cum timore atque ſolicitudine operamini, ſive qui mercaturam exercetis, ſive qui agros colitis, ſive qui nautæ eſtis; omnes omnium generum homines ſemper attendite, num quæ facitis, Deo adverſentur, & ea fugite; an ejus ſint conſona voluntati, & ea amplectimini; paupertatem, quando ſic Deo placeat, hilares ſuſcipite; vel ipſam etiam mortem potius ſubite, quàm ut vel minimùm a Dei præſcripto diſcrepetis: *Quid enim prodeſt homini, ſi Mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur* (*a*)? Hæc in præſentiarum volui dixiſſe, multò plura & dicturus, & facturus, cùm & vos, & univerſam hanc Regionem, Deo dante, pleniùs viſitaturus accedam.

Precor Deum Optimum Maximum, filii, qui tantum in vos amorem oſtendit, ut pro immenſa ſua caritate det vobis Sanctiſſimum Spiritum ſuum, quo edocti ac ducti, in vos juſti judices ſitis; in proximos veſtros, ùt matres; Deum tamquam probi filii colatis, ut ipſe vos veluti filios in extremi judicii die cognoſcens, ad ſe vocet dicens: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum a conſtitutione Mundi* (*b*), ut ſeminum, quæ nunc flentes projicitis, tunc cum exultatione manipulos reportetis.* Amen.

HO-

(*a*) *Matth. XVI. v. 26.* | (*b*) *Ibid. XXV. v. 34.*

HOMILIA XXX.

AD
POPULUM CANOBII
DIŒCESIS MEDIOLANENSIS
Habita in Eccleſia Præpoſiturali (*a*) ante Supplicationem
Octavo SS. Corporis Chriſti die

ANNO MDLXXXIII. XVI. JUNII VESPERE.

TESTIFICOR *coram Deo, & Jeſu Chriſto, qui judicaturus eſt vivos & mortuos, per adventum ipſius, & regnum ejus. Prædica verbum, inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina*, ſcripſit Apoſtolus Paulus, dilectiſſimi filii, diſcipulo ſuo Timotheo Epiſcopo (*b*). Sed èt nobis omnibus Paſtoribus & Epiſcopis hoc eſt præcipuum munus injunctum, ut nullam umquam omittamus occaſionem in iis, quæ ad animarum nobis commiſſarum regimen, atque ad eas in viam ſalutis dirigendas pertinent; ubique Domini Evangelium prædicemus; clamemus ubique, & opportunè & importunè inſtemus; animas viam ſalutis intrare compellamus. Hinc nòs, cùm hodie hic tam frequentes & aſſiduos vos viderimus, ut proceſſionem Sacratiſſimi Corporis Chriſti proſequamini, neceſſarium duximus, ad vos ſermonem habere, cras etiam habituri, ſi ad Eccleſiam acceſſeritis. Erit hæc aliqualis, licèt non plena, loci hujus viſitatio; idcirco & muneris noſtri officio, & hujus jam jam faciendæ ſupplicationis, ac præſentis viſitationis occaſione allecti, operæ pretium fore putavimus, ſi intra hanc Sacratiſſimam Octavam conſtituti, breviter aliqua de tanto Sacramento vobiſcum diſſeramus.

Latent

(*a*) Canobium, celebre Oppidum eſt ad oram Lacus Verbani, vigintiduomille paſſibus ab Arona diſtans. Fusè de illo agit Paulus Morigia in deſcriptione Verbani Lacus Cap.IX. illudq; etiam uberiùs illuſtravit Lazarus Auguſtinus Cotta in Commentariis ad Chorographicam Deſcriptionem Dominici Macanei, ubi de Canobio loquitur.

(*b*) *II. ad Timoth. IV. v. 1. & 2.*

Latent in hac ſacra Solemnitate, quam Sancta Mater Eccleſia per hos dies celebrat, dilectiſſimi, magna myſteria; procurat namque omnibus, quibus poteſt, modis, & tam variis mediis omnes attrahere, veluti ſuaviſſimis quibuſdam funibus, ad præcipuum Sanctiſſimi hujus Sacramenti cultum atque frequentiam. Et putatis vos, tot ſacras per hos dies octo fieri cæremonias, tot luminaria accendi, per Urbium, & Oppidorum, ac locorum omnium vias tam honorificè ſacratiſſimam Hoſtiam deferri, ſine maximis cauſis? Minimè profectò: ſingularis enim eſt hic Dei favor, donum eximium, omnem ſuperans captum, quòd ſe totum Chriſtus Dei Filius nobis reliquerit in edulium; & qui in Cœlis regnat glorioſus ad dexteram Dei ſedens, quem Cherubim & Seraphim, atque omnes Angelici Chori adorant pariter, ejuſque viſione beati efficiuntur, nobiſcum tamen in terris permanere perpetuò non ſit dedignatus. O quàm magnum beneficium; Deo noſtro ad libitum noſtrum frui poſſe, eum ſemper videre, eum alloqui! Si quis veſtrûm apud Regem noſtrum, Mediolani Ducem, tantùm auctoritate valeret & gratia, ut liber illi eſſet ad eum, quotieſcumque vellet, aditus; illius ſemper Regiam domum atque abditum cubiculum ingredi poſſet, eumque alloqui, quanti hic a ceteris omnibus fieret, quàm ei omnes aſſurgerent, ac ſe beatos exiſtimarent, ſi hujuſmodi hominis gratiam conſequerentur! Et tamen ipſe Rex homo eſt, infra breve tempus moriturus; *mille* namque *anni tanquam dies heſterna* ſunt, *quæ præteriit* (*a*); & nos tam parvì facimus, non Regem hominem, ſed Regum Regem, qui Regna cuncta diſponit, æternum & immortalem Dominum Deum poſſe in Altari Sancto exiſtentem videre, alloqui, contemplari; ſed èt in eum mirabili quodam modo transformari, atque deificari? An non ſatis ſuperque fuerat minimum ex tam multis, quæ in nos nihil tale merentes (quis enim prior retribuit ei?) contulit, beneficium? Nonne multum fuerat, pro nobis Dei Filium ſervi formam accepiſſe, humanam carnem aſſumpſiſſe, annos triginta tres in terris verſatum fuiſſe, mortem Crucis ſubiiſſe: ut etiam voluerit Cœlos conſcendens, Sanctum nobis miſſurus Spiritum, totum ſe nobis relinquere in pignus, & cibum; pignus quidem æternæ gloriæ; cibum verò animarum noſtrarum? Audite, quàm pulchrè eximium hoc donum nobis proponit Eccleſia dicens: *O Sacrum Convivium, in quo Chriſtus ſumitur*, notate ſingula verba, & ponderate myſteria; *recolitur memoria paſſionis ejus; mens impletur gratiâ, & futuræ gloriæ nobis pignus datur* (*b*). Admiratione hìc mihi opus eſt magis,

quàm

(*a*) *Pſal. LXXXIX. v. 4.* | (*b*) In Pſallenda ad primas Veſperas Solemnitatis Corporis Chriſti.

quàm verbis; quæ namque vox aut lingua retexere poterit, quæ tu Fidelibus munera donas, Rex Chriſte in hoc ſacro Convivio? Exclamare omnes cogimur cum Regio Propheta David: *Quid eſt homo, quòd memor es ejus? aut filius hominis, quoniam viſitas eum* (*a*)? *Quid, quid*, bone Deus! *eſt homo*, niſi ante creationem, nihil, in creatione, terræ congeries, ad tuî quidem ſimilitudinem creatam animam ſortitus, quam ipſe tamen tantò effecit peccatis ſuis ſordidiorem, quantò fuerat dignior? *Quid eſt homo*, niſi pauperrimum animal atque miſerrimum, & mille ſubditum infirmitatibus? *Quòd memor es ejus;* & qua memoria? nempe tam magna, ut ſi oblivìſci poteſt mater filii ſui, tu numquam tamen ejus oblivìſcaris; *aut quid eſt filius hominis, quoniam viſitas eum?* & dum carnem aſſumis, & dum Spiritum Sanctum tuum ei largiris, & dum ad oſtium ejus ſtas, & pulſas, & dum denique ab eo comederis; Caro namque tua, ejus verè eſt cibus, & Sanguis tuus verè eſt potus. O Chriſtiani ad quantam hæc nos meditatio devotionem, ad quantum deberet amoris affectum excitare? Largitur tot ille nobis divitias, profundit theſauros ſuos omnes; qui enim ſe ipſum nobis dat, quomodo & non omnia ſecum nobis dabit? Et poterit homo Dei factoris, & creatoris, ac benefactoris ſui oblivìſci? Sed *adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui* (*b*) Domine. Ipſe priùs meî ipſius oblivìſcar, quàm tuî; plus enim tu mihi, quàm ego ipſe mihi, carus eſſe debes; ex me namque univerſa perditio mea, ex te verò tantùm auxilium meum; a te mihi omnia bona, meæ ipſe ſum faber calamitatis. Sed non hìc jam de peccatoribus iis, qui in profundum peccati venerunt, qui gloriantur in peccatis ſuis, & exultant, cùm malè fecerint, ſermonem apud vos inſtitui; deflendi enim ſunt magis, quàm de iis ſit loquendum. Verùm ad eos tantùm mea dirigitur oratio, qui nec calidi ſunt, nec frigidi, ſed tepidi, ſed corde diſſoluti; qui ad tempus quidem credunt, in tempore autem tentationis recedunt; qui & Deo, & hominibus placere cùm velint, omnibus tamdem diſplicent; qui ſe adeò ſecularibus negotiis immergunt, ut omne ſpiritualibus negotiis tempus ſubtrahant; qui rogati, cur non & lecto ſurgentes, & veſpere antequam decumbant, orationibus vacent, conſcientias ſuas examinent, pro acceptis beneficiis Deo gratias agant; cur non frequentiùs ad ſacram Synaxim accedant; cur aſſidui Doctrinæ Chriſtianæ non incumbant? ſtatim habent in promptu *ad excuſandas excuſationes in peccatis* (*c*): Mercator ſum, o quantos ſecum affert exercendæ mercaturæ ratio labores! Vix cibum ſumendi tempus ſup-

(*a*) *Pſal. VIII. v.* 5. | (*b*) *Pſal. CXXXVI. v.*6. | (*c*) *Pſal. CXL. v.*4.

ſuppetit; quas ego horas in his, quæ dixiſti, impendam? Alius agrum colit, campos conducit; arduum eſt opus, difficile negotium, & feſtis diebus multa ſemper occurrunt, quæ niſi fiant marceſceret fœnum, ſegetes conculcarentur, & grana erumperent, uvæ nimiùm maturæ fierent. Et non videtis o miſeri, quia & fœno, & tritico, & uvis major eſt Deus, qui hæc omnia vobis concedit, qui facilè a vobis neglectus, ſubtrahet omnia? Ergo anima noſtra, ob fœni plauſtrum aut tritici, æternis erit mancipanda cruciatibus, ardebit perpetuò? Sed hæc omnia negliguntur. Ah Chriſtiane, ſi amor amoris eſt ſtimulus, ſi amoris amor eſt pretium, ſi amorem amor requirit; & qualem in te oſtendit Chriſtus amorem! Potuit-ne quiſquam *majorem habere dilectionem, quàm ut animam ſuam poneret pro amicis ſuis* (*a*)? Ac pro te inimico ſuam poſuit Chriſtus: pro te immaculatus Agnus eſt immolatus: pro te Sanguinem totum ſuum effudit, & quidquid in Corpore ſuo remanſerat Sanguinis, profudit. Quantum ergo ei deberes èt tu ingrate? Vèl minimum tibi a quovis collatum beneficium, niſi beneficio commutes, exiſtimas dedecus; & pro tam multis, iiſque immenſis, nihil retribues? adeò eris negligens ſemper? Te ille adeò dilexit, ut delicias ſuas eſſe voluerit permanere cum filiis hominum (*b*); & tam nobilem, præpotentem, beneficum tu refugis amatorem excipere? Non ſic vos filii, non ſic; ſed confortate manus remiſſas, & ſoluta genua erigite: ne ulteriùs in duas partes claudicetis: greſſus veſtros facite pedibus veſtris; nil jam vos ampliùs frigidos, aut tepidos reddat: omnia negotio primo, ac potiſſimo negotio, cedant. Chriſtiani eſtis priùs, quàm mercatores; Chriſtianam in primis profeſſi eſtis religionem, quàm mercaturam aut apothecam. Et ne diffidite; nil enim facilius, quàm Chriſtianè vivere. At e contra *via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ* (*c*). Vultis videre lapides, imo potiùs tribulos & ſpinas? Furatur ille aliena, & clam ſurripit; ſcit tamen, niſi reſtituat, peccatum ſibi non dimittendum; patibulum, ſi deferatur, ſibi timet; ſerpentem in ſinu ſuo continet, quamdiu non reſtituit. Alter carnis operibus deditus, conſcientiam habet ſemper accuſantem, mordentem ſynderesim, ac dicentem: quid ſi dum nunc dormis repetat a te animam tuam Dominus? Annon quamdiu Deus erit, ardebis in inferno? numquid tu primus eſſes, qui ſanus decumbens, manè mortuus reperieris? Invidum aliena bona lacerant ſem-

(*a*) *Joannis XV. v.* 13.
(*b*) *Proverb. VIII. v.* 31.
(*c*) *Eccleſiaſtici XXI. v.* 11.

per. Superbus vento plenus ac fumo, nonne moritur, nonne diſrumpitur, quia non poteſt? Non eſt pax denique, aut gaudium impiis (*a*). Videte, qualibus lapidibus & ſpinis ſint peccatorum viæ complanatæ; qui cùm nihil a ſe ipſis habeant, omnia tamen vel induſtriæ, vel Mundo, vel aliis, quàm Deo, accepta referunt: de quibus rectè Oſeas Propheta (*b*): *Vadam poſt amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum. Propter hoc ecce ego* (ſubdit Dominus) *ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceriâ, & ſemitas ſuas non inveniet; & ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eos* (nec multorum dierum ſermonibus verba hæc vobis explicari poſſent; ea tantùm recitaſſe ſufficiat) *& quæret eos, & non inveniet, & dicet: Vadam, & revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis, quàm nunc. Et hæc neſcivit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal. Idcirco convertar, & ſumam frumentum meum in tempore ſuo, & vinum meum in tempore ſuo, & liberabo lanam meam, & linum meum, quæ operiebant ignominiam ejus; & nunc revelabo ſtultitiam ejus in oculis amatorum ejus; & vir non eruet eam de manu mea, & ceſſare faciam omne gaudium ejus:* &c.

Hic, filii, eſt fructus tam immoderatæ ſolicitudinis, qua ut temporalia quæratis, omittitis æterna. At verò quàm ſuavis eſt ſpiritualis vita eam ſectantibus! Ignorat hoc, qui non experitur. Quanta in domibus iis, quæ Sanctiſſimis Sacramentis frequenter ſumendis incumbunt, quæ matutinis & veſpertinis orationibus ſtudent, quæ ſudoribus ſuis vivunt, pax, quanta concordia, atque laudatio! Ibi ſemper gratiarum actiones, benedictiones, gaudia, & exultationes. Perſpicite, quàm multa bona præſtet Dominus timentibus ſe. Videte, quàm ipſe multa in Eccleſiaſtici libro enumeret, quæ, quia adveſperaſcit, ex induſtria prætermitto. Illud unum tantùm ſilere non poſſum: quo potiſſimùm tempore majori omnes egebunt auxilio, omnibus auxiliis deſtituti, quando èt juſti contremiſcent; tunc *timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur* (*c*), quia tunc non torquebitur conſcientiæ verme, cùm ſolent homines maximè timere; & quia tunc recepturus erit juſtitiæ ſuæ & pietatis mercedem. At e contra væ his, qui dereliquerint vias rectas, & diverterint in vias pravas; quid enim facient, cùm inſpicere cœperit Dominus? diſtricti nempe judicii die, quando Deus, qui

(*a*) *Iſaiæ XLVIII. v.* 22.
(*b*) *Cap. II. v.* 5. *& ſeqq.*
(*c*) *Eccleſiaſtici I. v.* 13.

qui nunc videtur diſſimulare facta hominum, & ſuorum non habere rationem, ſingulorum facta diſcutiet, unicuique juxta merita reddens, & quantam ſuorum habeat rationem declarans. Expectat eos ad pœnitentiam longanimis Dominus, & iſti patientiâ ipſius abutentes, theſaurizant ſibi vindictam in die iræ; ad eos quippe dicturus eſt Dominus: *Exiſtimaſti iniquè, quòd ero tui ſimilis; arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam* (a). Parate vos filii ad inſpectionis diem, ne tunc confundamini, cùm non modò quæ feceritis, ſed èt qua intentione aut fine ea feceritis, ſedulò diſcutiet, qui corda ſcrutatur & renes. Proſequamur jam omnes, filii, Chriſti Corpus Sacratiſſimum. Quot inter vos ſunt, qui in hac Sanctiſſima Societate minimè ſunt deſcripti! Et cui inſervient, ſi Deo Regi inſervire dedignantur? cui rei comparandæ ſtudebunt, ſi tam inſignes Indulgentiarum theſauros negligunt? Quantâ reverentiâ atque honore proſequi deberent omnes Dei Filium, accenſis luminibus animi religionem teſtantes! ad quod cùm veſtrûm plurimos paratos animadverto, non poſſum non gaudere; ſed cùm non omnes idem facere perſpicio, doleo non parum. Cæcis, dum Chriſtus in terris verſaretur, viſum, ſurdis auditum, infirmis valetudinem, mortuis vitam largiebatur, tot denique miracula corporali ſua præſentia faciebat; quid putatis nunc, cùm in Cœlis regnat glorioſus, nec tamen a vobis abeſt in terris, facturus ſit in animabus veſtris, niſi per vos deſit? Arca Dei, domum Obededom ingreſſa, tot ibi reliquit benedictiones (b). Quid, non lignea arca, ſed Dei Filius faciet in vobis, eum dignè ſumentibus? Tam multi infirmi Sanctorum hominum veſtes tangentes, a quibuſcumque detinebantur infirmitatibus, curabantur; & Sanctum Sanctorum non dico tangentes, ſed comedentes, erit-ne quidquam, quod non conſequamini? Eja igitur, filii, & filiæ in Domino amatiſſimæ, mentis oculos aperite & videte, quantâ hìc in domo Dei vos Chriſto Regi aſtare oporteat reverentiâ, ac religione etiam exteriori, capitibus velatis, ne Angelos, & Angelorum Dominum offendatis; quàm corpore & mente compoſitas! Cibus eſt Euchariſtia Sanctiſſima; & cur cibus, niſi ut comedatur? Qui ergo ſingulis tantùm menſibus hactenus ſumpſerunt, decimoquinto quoque die; tum ſingulis feſtis in poſterum ſumant, ut ſic in via Domini progredientes, ùt gratiâ proficient, ſic èt in Cœlis amplioribus gloriæ gradibus cumulentur. Quod vobis præſtare dignetur, qui ſe vobis edendum relinquere non eſt dedignatus Chriſtus Jeſus in ſecula benedictus. Amen.

(a) *Pſalm. XLIX. v. 21.* | (b) *II. Regum VI. v. 11.*

HOMILIA XXXI.

AD
POPULUM CANOBII
DIŒCESIS MEDIOLANENSIS
IN EVANGELIUM MATTHÆI CAP. XIX.

Habita in Eccleſia Præpoſiturali inter Miſſarum ſolemnia

Feria VI. Dominicæ II. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XVII. JUNII.

CUPEREMUS valde, dilectiſſimi filii, vos hodie frequentiores, quàm ſitis, Dei verbo audiendo videre; raræ ſunt enim occaſiones, quibus vobiſcum eſſe poſſimus, cùm ampla ſatis & magna ſit Diœceſis, cui divina miſeratione præſumus, diſtentque inter ſe plurimùm Eccleſiæ, quibus tamen ſingulis debitores ſumus paſtoralia munera impendere, quæ dum apud alios exercemus, vobis adeſſe nequimus. At cùm nos adeſſe contingit, majori vos celeritate debuiſſetis accurrere, ex noſtroque miniſterio fructum percipere, ne infructuoſum apud vos & inane permaneat, & ad nos redeat verbum Dei, noſque ad alios tranſire cogamur, licèt vobis oportuiſſet primùm Evangelizare, quos præ ceteris, utpote nobis peculiari quodam modo, ac fidei noſtræ commiſſos, amore proſequimur (*a*). Sed cùm tantam puerorum atque infantium multitudinem hìc adeſſe conſpicimus, duo ſunt, quæ nos miro gaudio perfundunt; & quòd ii ſint, quorum præcipuè Cœlorum Regnum in hodier-

(*a*) Suberat hoc Oppidum Dynaſtis Borromeæ Familiæ, ipſis in Feudum a Mediolani Duce Philippo Maria Vicecomite tributum anno MCCCCXLI. adeòque incolas illos reſpiciebat Sanctus Carolus tanquam duplici nexu ſibi devinctos, jure nempe hæreditariæ Ditionis, & Paſtoralis Officii curâ.

hodierno Evangelio eſſe perhibet Chriſtus; & quòd de pueris acturi cùm ſimus, hodie (a) Viti pueri ſanctiſſimi, & ejus educatorum Modeſti atque Creſcentiæ glorioſos triumphos nobis commemorandos Sancta Mater Eccleſia ob oculos ponit, quæ omnia ampliſſimum nobis campum aperiunt, ſuper hodierni Evangelii lectione, ſummo veſtro cum fructu atque utilitate, breviter tamen & per compendium diſſerendi. Tu Vite, puer ſenex, puer ſanctiſſime, atque fortiſſime athleta, voſque ejus ſocii Modeſte, & Creſcentia, ſpiritum mihi puerilem, hoc eſt innocentiæ, veſtris precibus impetrate, quo pueros hos, qui adſunt, & eorum parentes alloqui valeam, ipſique meo ſermone in viros perfectos evadant.

Narrat Evangeliſta Matthæus (b), quòd Turbæ multæ videntes ſigna, quæ Dominus Jeſus paſſim operabatur, non modò eum ſequebantur, ſed èt parvulos filios ſuos ei offerebant, ut manus eis imponeret; nam cùm maximas ab illo exeuntes virtutes conſpicerent, & cæcis viſum, mutis loquelam, infirmis ſanitatem, mortuis vitam dari, Dæmones ex humanis corporibus pelli, vento & mari imperari, homines vocari, & ſtatim accurrere viderent, vèl ſolà filiorum ſuorum benedictione ab eo obtentà, ſibi maxima quæque pollicebantur. Et verè pius ac devotus erat hujuſmodi Turbarum animi affectus, omnibus etiam Fidelibus perutilis ac neceſſarius, accedendi ad Chriſtum, ad quem accedentes numquam confunduntur; eſt enim dives in omnes & liberaliſſimus, & dare poteſt & vult; ſi enim *nos cùm ſimus mali, dare novimus bona data filiis noſtris; quantò magis Pater noſter de Cœlo dabit ſpiritum bonum* accedentibus ad *ſe*, atque *petentibus* (c)? Felices verè & beatos illos patres, qui ad Chriſtum filios ſuos adducebant inſtruendos, ac benedicendos! hoc quippe eſt patrum officium ac munus, ad Chriſtum ducere filios, quos ab eodem Chriſto acceperunt. Sed heu miſeros horum temporum patres, qui ad Dæmonem potiùs quàm ad Chriſtum, ad Infernum quàm ad Cœlum, ad mortem quàm ad vitam ducunt, ac dirigunt filios ſuos & filias! Sunt quidem in temporalibus bonis eorum ſoboli procurandis diligentes, & nimiùm quandoque ſoliciti, ac ſi de ipſis curam nullam eſſe Deo, abſque cujus voluntate nec capillus de eorum capitibus cadere poteſt, crederent; ſed in veris, firmis, & manſuris, ac ſpirituali-

(a) Ambroſiana Eccleſia Sanctorum Viti, & Modeſti feſtum celebrat die xv. Junii; ſed cùm dies ille incidiſſet eo anno intra Octavas Solemnitatis Corporis Chriſti, translata ſunt Divina Officia ad honorem ejuſmodi Martyrum in feriam ſextam, ſuperiùs memoratam.

(b) *Cap. XIX. v.* 14. In Miſſa Sancti Viti Martyris Eccleſia Ambroſiana recitat Evangelium ſecundùm Marcum Cap. X., ubi hæc eadem puerorum oblatio deſcribitur.

(c) *Luc. XI. v.* 13.

tualibus bonis procurandis, quantus torpor, quanta ſegnities ac negligentia! de quibus verè illud uſurpari poteſt: quoniam *filii hujus ſeculi in generatione ſua prudentiores ſunt filiis lucis* (*a*). Sed vana, ſed ſtulta, ſed fallax prudentia hæc eſt; nam ſæpe, dum divitias ac theſauros veluti bona filiis comparare ſtudent patres, ſpinas eis, mortem, ac interitum in hæreditatem relinquunt. Præcipua patrum cura eſſe deberet, ad Chriſtum, ad Chriſti ſcholam, ad Eccleſiam, ad Doctrinæ Chriſtianæ gymnaſia ducere filios, quibus non minimum relinquerent patrimonium, ſi illos Deum timere docerent. Et verè ſi qui ſunt hujuſmodi patres, beati ſunt, & bene erit illis; nam et in filiis conſolationem recipient. Quis enim eſt, obſecro, Matrimonii Sacramenti Sanctiſſimi contracti finis? Sunt ſanè plures, inter quos unus ex præcipuis eſt, recta filiorum educatio, eorum ad Chriſtum adductio; filii enim Sanctorum ſunt Chriſtiani nubentes, & non debent ita conjungi ſicut gentes, quæ ignorant Deum, aut ſicut animalia inſipientia, quæ ſolo ſenſu ducuntur; ſed ut genitos filios Deo conſecrent, atque in illis glorificetur Dominus Deus. Debent Patres ita filios inſtituere, ut ad Eccleſiam frequenter accedant, devoti ſint, modeſti, nemini offendiculum præbeant; matres verò filias ſuas pudicitiam docere, modeſtiam quæ earum præcipuum eſt ornamentum, Eccleſiam velatas ingredi, orare frequenter, veſpere ſaltem & mane ad Deum confugere, feſtos dies divinis tantùm obſequiis impendere, non autem tripudiis ſive choreis; & hæ ſimul, & illi, liberos, cùm adoleverint, ad Sacratiſſimam Euchariſtiam ſumendam frequenter dirigere. Nam qui hæc præſtant, hi Turbas felices imitantur; hi ad Chriſtum filios ducunt. Sed qui apothecis tantùm vacant, qui cumulandis ſolùm per fas & nefas opibus, ac filiis ſuis quovis modo divitibus relinquendis invigilant; qui malè parta eis relinquunt, hi illos minimè diligunt, oderunt potiùs; maledictionem enim illis parant & mortem, cùm tradunt quæ injuſtè poſſideant, & quæ non reſtituta, ad æternæ damnationis ſupplicium filios cum Patribus trahent. Audite, quid ad hos patres Jacobus Apoſtolus dicat: *Agite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis. Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta veſtra a tineis comeſta ſunt: aurum, & argentum veſtrum æruginavit, & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras, ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus. Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt a vobis, clamat, & clamor eorum*

in

(*a*) *Lucæ XVI. v.* 8.

in aures Domini Sabaoth introivit. Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis enutriſtis corda veſtra &c. (*a*). Multi id ſolum attendunt, ut agros, & vineas, ac domos etiam pauperum ſanguine redundantes filiis ſuis relinquant, de quibus Spiritus Sanctus ait: *Qui ædificat domum ſuam impendiis alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos in hyeme* (*b*); nam ſicut hyberno tempore, ob frigus immenſum & gelu, difficile eſt ædificare; lapides enim ſimul cohærere nequeunt, ſed facilè diſſolvuntur, ac corruit domus; ſic malè parta, citò malè dilabantur neceſſe eſt. Sunt hujuſmodi patres, ùt diximus, filiorum ſuorum hoſtes acerrimi, imo èt interſectores, utpote qui eis mortem propinant. Clamabunt ideo miſeri hi filii, cùm ad judicandum Dominus venerit, contra hujuſmodi patres, & dicent: Quos tu nobis, Deus, dederas patres, hos ſceleſtos inimicos habuimus; hi nos ad æternæ damnationis pœnas perduxerunt; hi in animas noſtras ſævierunt, quorum tantò major extitit ſævities atque inhumanitas, quantò major eſſe debuerat amor. Vindica Domine ſanguinem noſtrum, & animas noſtras, quas tu pretioſiſſimo ſanguine tuo redemeras; hi verò tibi per vim ablatas, Dæmoni tradiderunt. Audiet has voces Dominus, & clamor hic tranſibit ad aures ejus, & væ vobis hujuſmodi patribus! graviſſimas enim de vobis ſumet pœnas. Sunt, filii, malè partæ divitiæ, veluti ignis, qui propinqua ſibi conſumit; ſic illæ non modò dilabuntur, ſed èt juſtè ac legitimè partas, ſecum, ita juſtiſſimo Deo permittente, trahunt.

Nolebant Apoſtoli pueros Chriſto offerri, imo èt comminabantur eis, ac patres increpabant; & id quidem bono, ùt crediderimus, zelo ac fine, ne præceptori eſſent moleſti, aut importuni. Quos cùm vidiſſet Dominus Jeſus, indignè tulit, & ait illis: *Sinite parvulos & nolite eos prohibere ad me venire; talium eſt enim Regnum Dei* (*c*). Quibus in verbis animadvertite, fratres, quàm Deo diſpliceat, parvulos ab eo retrahi, ut èt in Apoſtolos bono id fine facientes ſit indignatus; tria enim ſunt parentum, & hominum genera, quæ filios, & parvulos, hoc eſt ſimplices, ad Chriſtum accedere prohibent. Quidam ſunt, qui zelo, *ſed non ſecundùm ſcientiam* (*d*), incenſi, bona opera, carnis macerationes, vigilias, jejunia diſſuadent, dicentes: non eſſe in ſe ipſum ſæviendum, vitam ſibi ante tempus non eripiendam, vacandum quandoque a jejuniis & abſtinentiis, ut ad cetera fortiores exiſtant; & hi quidem non malo animo, a Chriſto tamen plurimos

(*a*) *Cap. V. v. 1. & ſeqq.*
(*b*) *Eccleſiaſtici XXI. v. 9.*
(*c*) *Matth. XIX. v. 14.*
(*d*) *Ad Roman. X. v. 2.*

rimos retrahunt. Sed alii adhuc pejores exiſtunt (& utinam non inter vos plurimi reperirentur!) qui peſſimis ſuis exemplis, blaſphemiis, crapulis, ebrietatibus, impudicitiis, Eccleſiæ fugâ, bonorum operum faſtidio, hæc eadem filios ſuos, & ſibi ſubditos docent, qui patrum, & Regum, ac Superiorum ſuorum exempla ſequi conſueverunt. Sic *filii Heli, filii Belial neſcientes Dominum, neque officium Sacerdotum ad populum; ſed quicumque immolaſſet victimam, veniebat puer Sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua, & mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, ſive in caccabum; & omne, quod levabat fuſcinula, tollebat Sacerdos ſibi. Sic faciebant univerſo Iſraëli venientium in Silo. Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer Sacerdotis, & dicebat immolanti: da mihi carnem, ut coquam Sacerdoti; non enim accipiam a te carnem coctam, ſed crudam* (*a*). *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis*; & cur, obſecro, tam grande? Audite Scripturam, vel potiùs Spiritum Sanctum: *Quia retrahebant homines a ſacrificio Domini* (*b*). O quàm magnum eſt eorum peccatum coram Domino, qui pravis exemplis ſuis parvulos & ſimplices a Chriſto retrahunt! Sunt èt adhuc tertii, his omnibus longè pejores, qui ex condicto id verbis, & factis faciunt, zizania ſeminantes, ùt qui per hos dies dicere conſueverunt: quid toties confiteri, aut communicare? Sufficit quotannis ſemel; hypocritarum hoc eſt, aut ſanctitatem ſimulantium. Quid vetat mulieres ornatas, aut comptas prodire? Choreis & tripudiis ſe ipſos feſtis etiam diebus recreare? Quàm vile eſt, injuriam velle remittere! Alapam impingenti, vulnus inferendum eſt potiùs; pro vulnere, mors reddenda. O miſeri hi tres omnes! ſed primi quidem malè, ſecundi pejus, tertii peſſimè parvulos & ſimplices a Chriſto retrahunt; quod mihi credite, indignè fert Chriſtus. Et ſcitis quid ſit, alicui Chriſtum indignari? Nihil hoc pejus excogitari poteſt; eſt hominem hunc miſerrimum & infeliciſſimum fieri; eſt ſummo bono privari, & malis omnibus repleri. Nemo, faxit Deus, ſit inter vos hujuſmodi, ſed certate omnes, atque mutuò contendite, alter alterum in pluribus ad Chriſtum, & veſtris, & propinquorum veſtrorum filiis adducendis ſuperare.

Audite namque, quàm ei rem gratam faciatis: *Sinite*, inquit, *parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos; talium eſt enim Regnum Dei:* & verè parvulis ad parvulum Chriſtum aditus meritò eſſe debet, nempe humilibus, ad humilem & mitem corde; Chriſtus namque parvus fuit in Nativitate, quia humillimus natus, parvo loco, in diver-

(*a*) *I. Regum II. v. 12. & ſeqq.* | (*b*) *Ibid. v. 17.*

diverſorio, inter parva animalia, in parvo Oppido Bethlehem: *Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in Principibus Juda* (*a*); parvâ patriâ Nazareth, parvus propter Patrem putativum: *Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria* (*b*)? parvus propter diſcipulos, quos elegit piſcatores; parvus propter doctrinam humilitatis, quam prædicavit; parvus quamdiu vixit: *Vulpes* enim *foveas habuerunt, & volucres Cœli nidos; filius autem hominis non habuit, ubi caput ſuum reclinaret* (*c*); parvus in morte. Ad omnimodè igitur parvum, parvulos ſinamus accedere, nam ſimilibus ſimiles facilè junguntur; *talium eſt enim Regnum Cœlorum*, quia anguſtam & parvam Cœli januam, non magni, elati, & ſuperbi, ſed parvuli tantùm & humiles intrabunt; non enim puerorum ætas, ſed puerilis innocentiæ, humilitatis, & ſimplicitatis ſimilitudo Regnum cœleſte donabit. Sed breviter, quæſo, puerorum mores inſpiciamus aliquos, ut iis nos conformare poſſimus.

Pueri minimè ſunt avari; aurum & argentum, ac pretioſiſſima quæque minimo unius pomi pretio venderent. *Radix*, o filii, *malorum omnium eſt avaritia* (*d*). Quid non facit avarus? quid non molitur? quæ jura non pervertit, ut obulum lucretur? Deum negligit, idola ſibi conſtituit metallicà fodinarum ramenta; *Idolorum enim ſervitus eſt avaritia* (*e*). Avarus, homicida eſt & proditor ſuî, filiorum, & pauperum; ſuî quidem, quia venalem habet animam ſuam, unde in Eccleſiaſtico dicitur: *Avaro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbit terra, & cinis? Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam; hic enim èt animam ſuam venalem habet, quoniam in vita ſua projecit intima ſua* (*f*); filios verò ſuos ad animæ interfectionem, ùt diximus, adducit: pauperum demum quàm eſt crudelis homicida, dum eis neceſſaria ſubtrahit, dum frumenta abſcondit, donec majori pretio vendantur, dum eorum ſanguinem ebibit! Audiant hi, & expaveſcant Sanctiſſimum Patrem noſtrum Ambroſium dicentem: *Non paviſti, occidiſti*. Hi tempus, omnibus commune vendunt: Projicit avarus intima ſua, ſua viſcera effundit, araneo animali viliſſimo ſimilis, qui, ut ſubtiliſſimam telam conficiat, ſua met viſcera conſumit; at vel minimo vento adveniente, abſumitur tela, & viſcera fruſtra conſumpſit. Avarus itidem, ut aurum cumulet, nequit cibum ſumere, jejunat quotidie, laceris veſtibus incedit, aquam

 bibit;

(*a*) *Matth. II. v. 6.*
(*b*) *Ibidem XIII. v. 55.*
(*c*) *Ibidem VIII. v. 20.*
(*d*) *I. ad Timoth. VI. v. 10.*
(*e*) *Ad Coloſſenſes III. v. 5.*
(*f*) *Eccleſiaſtici X. v. 9. & ſeq.*

bibit; cùm ceteri dormiunt, evigilat; ſemper anxius, ſemper ſolicitus, ſemper infelix, numquam bucellam panis, niſi cum amaritudine comedit. Et cur tot patitur? niſi ut divitiolas comparet, quæ ſtatim adveniente penuria, Fiſco rapiente, exortis inimicitiis, filiis malè conſumentibus, evolant ac elabuntur. Meminerint avari, *hominis* illius *divitis*, cujus *uberes fructus ager attulit*, *& cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & majora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata ſunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima habes multa bona poſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; quæ autem paraſti, cujus erunt? Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives* (*a*). Et verè ſtultus erat hic dives; cùm dixit: *illuc*, nempe in horrea, *congregabo bona mea*. Quid ſi horrea ignis invadat, fur intret? ecce quia bonis omnibus tuis eris ſpoliatus, felicitatis omnis expers, malis omnibus plenus. Perpendite, quæſo, verbum illud: *Hac nocte repetent animam tuam a te:* quando minus cogitabis, tunc morieris. Etiam Philiſtæi minimè cogitantes, crapulantes potiùs & bibentes, Samſone columnam excutiente, ſimul omnes perierunt (*b*). Quot ſunt, qui ſani cubitum vadunt, & manè mortui reperiuntur? Stulti, ſtulti, terram tantùm cogitantes, & de fine numquam recogitantes: & *quæ* animæ veſtræ morituri *paratis*, in vos crudeliſſimi, *cujus erunt?* Hæreditas veſtra ad alienos perveniet, eam ingrati poſſidebunt, qui nec vobis juſta perſolvent, qui nullis vos ſuffragiis juvabunt, nec obulum quidem pro eripiendis animabus veſtris ex Purgatorio igne, expendent; quin imo vos paſſim vituperabunt, indigniſſimos homines, viliſſimos auri ſervos, in vos ipſos crudeliſſimos, Dæmonis martyres, ignominioſos ac infames nuncupabunt; & hanc vobis pro relicta eis hæreditate gratiam retribuent. O ſtulti, o ſtulti, quanto pretio tanta mala comparatis, quanto ſudore, quantis periculis! Avaritia igitur in primis fugienda, filii, ut parvuli ſitis.

Sed èt pueri puri ſunt, ac mundi. Fuimus quidem omnes Baptiſmi Sacramento ſanctificati, ſed eam puritatem peccatis cùm amiſerimus, Sacroſanctâ Pœnitentiâ recuperare poſſumus: ſic

(*a*) *Lucæ XII. v. 16. & ſeqq.* | (*b*) *Judicum XVI. v. 30.*

ſic *beatos mundo corde* (*a*) Dominus dixit, quibus Dei viſio in præmium proponitur. Væ patribus illis, qui impuritatibus ſuis non modò caſti ipſi non ſunt, ſed èt innocentibus pueris perverſo exiſtunt exemplo, qui totos dies feſtos, commeſſationibus & ebrietatibus, in tabernis conſumunt, ac ad eas filios ſuos adducunt; unde poſtea blaſphemiæ, furta, domorum dilapidationes, ac mala omnia oriuntur; qui quod tempus audiendis concionibus, Doctrinæ Chriſtianæ aut diſcendæ, aut docendæ tradendum eſſet, id tripudiis, & ſtultis ſaltationibus impendunt. Stulti ſanè, qui mille periculis expoſiti, de ſalute ſua dubii, pro eo, quod perpetuò flere deberent, ridere & ſaltare præſumunt. At choreas, dicitis, Magiſtratus, dum divina recitantur Officia, ſolùm prohibuit; ſed perfectior Eccleſiaſticus Superior, animarum veſtrarum Prælatus ulteriùs progreditur, ad majora aſpirat, & totos feſtos dies id umquam exerceri prohibet: Cur enim putatis, ſervilia opera exercere vetitum eſſe non modò Miſſarum aut Veſperarum tempore, ſed èt toto die, niſi ut intelligatis, totos feſtos dies Divino eſſe cultui dicandos? hanc Chriſtianorum hominum eſſe recreationem, in Divinis verſari, ſalutem animæ operari? Hæc qui faciunt, puri ſunt, & ideo pueris ſimiles.

Sunt præterea ſinceri pueri & ſimplices, non mendaces, abſque malitia. Væ iis, fratres, qui duplici corde accedunt ad Dominum, qui bilingues ſunt, & duabus viis gradiuntur; deteſtatur enim hos Deus, & execratur. Impii ſunt, qui duas habent menſuras, alteram qua vendant, alteram verò qua emant; & utrâque animas ſuas perdunt. *Simplices*, ſimplices nos eſſe oportet, *ut columbas; prudentes* verò, *ſicut ſerpentes* (*b*), ut pueri ſimus.

Sed nec offenſi iram diu retinent pueri, imo ſtatim iis, a quibus injuriam acceperint, reconciliantur. *Homo homini reſervat iram*, inquit Scriptura, *& propitiationem petit a Deo* (*c*)? Videte, quàm puerorum moribus veſtri contrarii ſint mores! Quomodo igitur vobiſcum agetur, cùm dixerit Dominus: *Niſi efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum Cælorum* (*d*)? Audite Apoſtolum, qui quanti hoc eſſet faciendum, probè noverat, diſtrictè omnibus præcipientem: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram* (*e*); & cur id? Certè crediderim, ne importuna noctu irrumpens mors,

(*a*) *Matth. V. v.* 8.
(*b*) *Matth. X. v.* 16.
(*c*) *Eccleſiaſtici XXVIII. v.* 3. *&* 5.
(*d*) *Matth. XVIII. v.* 3.
(*e*) *Ad Epheſios IV. v.* 26.

nos proximis noſtris iratos inveniens, in tenebras mittat exteriores. Videte quàm ſit neceſſarium, hac in re pueris ſimiles fieri; cùm eorum, qui id non faciunt, ſacrificia Dominus reſpicere nolit; ſed jubeat, *ſi offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſùm te; relinque ibi munus tuum, & vade priùs reconciliari fratri tuo* (*a*).

Cœpit demum Jeſus ampleƈti parvulos illos, & eis manus imponere, ac benedicere. Quàm Deo ſunt grati, animadvertite obſecro, qui ſe a teneris annis ejus cultui mancipant, qui ætatis ei ſuæ offerunt florem; non autem in ſeneƈtutem pœnitentiam differunt, quæ vitæ eſt veluti fæx. Intuemini glorioſiſſimum hunc Chriſti athletam Vitum, cujus hodie glorioſum natalem celebramus, qui puer admodum, inſcio patre, baptizari voluit, ac paternæ pietatis oblitus, Mundi rebus omnibus negleƈtis, in alienas ſe terras recepit, ubi pueriles, quos audiſtis, mores numquam exuit; ſed pro Chriſti fide innumeris exantlatis laboribus, martyrio tamdem coronatus eſt, ac ad Cœlum viƈtor & triumphans evolavit. O quàm fuit ſapiens! o quam prudens! qui pauciſſimis annis, æternitatem ſibi vitæ comparavit. O quàm ſunt ſtulti, qui unius horæ, unius momenti voluptate, æternas ſibi præparant pœnas! Et quid tota hæc vita eſt, niſi tamquam dies heſterna, quæ præteriit? quæ ſi & millies, quàm ſit, longior exiſteret, cùm illa prætериiſſet, adhuc tamen etiam nihil eſſet. Imitamini pueri puerum Vitum; imitemur eum omnes hodie: diſpliceat ex corde, quod præceſſit vitæ, non Deo, ſed Mundo aut Dæmoni tribuiſſe. Quod reliquum eſt ſaltem, ejus ſit totum, qui ſe totum dedit èt nobis. Qui pueri jam ſe Deo dederunt, benediƈti ſint a Domino, benediƈti itidem qui juvenes, & qui omnium ætatum homines. Vos filioli mei, *gaudium meum, & corona mea* (*b*), quos hìc tam frequentes adeſſe conſpicio, perſiſtite cœptis, pueri Viti inſiſtite veſtigiis, Doƈtrinæ Chriſtianæ Scholis aſſidui eſtote; Spiritum Sanƈtum orate, mundos vos, & puros Deo ſervet, ut benediƈti ſitis a Domino, & hìc gratià abundetis, & in Cœlo glorià ſempiternà; quod ut aſſequamini ille vobis benedicendo concedat, qui ſine fine vivit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

HO-

(*a*) *Matth. V. v.* 23. & 24.

(*b*) *Ad Philippenſes IV. v.* 1.

HOMILIA XXXII.

IN INSTITUTIONE SOCIETATIS SS. SACRAMENTI (a)

Habita in Metropolitana Mediolani inter Miſſarum Solemnia

Dominica III. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XIX. JUNII.

IN HOC *Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, ut & mortuorum, & vivorum dominetur*, verba ſunt Apoſtoli Pauli ad Romanos (*b*), in hodierna Miſſæ lectione recitata; hic enim fuit finis, hæc cauſa omnium Chriſti Domini noſtri operum, & myſteriorum. Ob id e Cœlis deſcendit in terras; ob id homo fieri voluit, naſci, inter nos verſari, plurima pati, mori, reſurgere, in Cœlos aſcendere, Sanctiſſimum Spiritum mittere, ut ſe vivorum, & mortuorum ſupremum Regem, & Dominum eſſe oſtenderet. Quem etiam ſibi finem proponit ſacroſancta ejus Sponſa, & Mater noſtra Catholica Eccleſia, dum diverſis per annum ſolemnitatibus, diverſimodè etiam ea nobis myſteria ob oculos ponit. Noſtræ quoque ſunt partes, dilectiſſimi filii, iis correſpondendo myſteriis, ad eumdem nos finem accommodare. Et quoniam inter illa myſteria, quæ hactenus recoluimus, ultimum fuit Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti inſtitutio, qua nobis Chriſtus Deus ineffabilem ſuum amorem patefecit, ac caritatis ſuæ immenſæ viſcera aperuit; æquum eſt etiam, ut, quando amori debetur amor,

(*a*) Quæ Sanctus Carolus præſcripſerit ad hujus Societatis rectam diſciplinam, & munera exercenda, legi poſſunt in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis Parte V. fol. 896. Deſignatus autem fuit tertius Dominicus dies cujuslibet menſis peragendæ ſupplicationi SS. Corporis Chriſti in Metropolitano Templo Mediolanenſi, ob inſtitutam eo die hanc Societatem.

(*b*) *Cap. XIV. v. 9.*

amor, animas veſtras ad hujuſmodi amoris retributionem conemur impellere.

Opportunè igitur hodie (qui dies, quoniam Sanctis Protaſio & Gervaſio Martyribus, Civitatis hujus Patronis, eſt ſacer atque ſolemnis, ideo èt libentiùs huic Chriſtianæ Religionis propagationi eſt a nobis dicatus, ut eorum peculiari patrocinio, quicumque fuerint in hac ſocietate, juventur) inſtituta eſt in Majori hoc Templo, ejuſdem Euchariſtiæ Sacratiſſimæ Sanctiſſima Sodalitas, in cujus tanti doni gratiarum actionem & Sacra ipſi, quibus vos adeſtis, peragimus; & brevi hodierno ſermone, duo huc pertinentia proſequemur. Alterum eſt, quanta ſit eorum dignitas atque excellentia, utilitas ac jucunditas, qui in hac Sacroſancta Societate deſcripti ſunt, aut deſcribentur; alterum verò, quales ipſos deinceps vita & moribus eſſe oporteat; quæ dum dico, attendite.

Magnus profectò erat animi affectus devotæ illius Sponſæ, Eccleſiam Sanctam deſignantis, qua Sponſo ſuo Deo uniri peroptabat: *Quis mihi*, inquiens, *det te fratrem meum, ſugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deoſculer te, & jam me nemo deſpiciat* (*a*)? Cupiebat Sancta Mater Eccleſia, Chriſtum Dominum ſibi unitum per Humanitatis noſtræ aſſumptionem videre, ut nemo eam in poſterum deſpicere præſumèret. Quòd ſi tanto unionem hujuſmodi illa affectu expetebat, quantò deberet ardentiùs pia quælibet anima cupere Chriſto Sponſo ſuo uniri Sanctiſſimâ hac Sacramenti ſumptione, quod ideò nobis eſt datum, ut Deo uniamur omnino, ac in ipſo transformati, quaſi divini efficiamur? unde èt nemo eam deinceps auderet contemnere. Sed jam te, bone Chriſte, videmus; jam te nobis unitum, nobiſcum permanentem intuemur, licèt oculis non pateas, niſi ſub viſibilibus panis & vini ſpeciebus. Jam te, quandocumque malumus, perfruimur; jam te paſcimur; jam tu noſter es ad libitum noſtrum cibus: quis ergo ultra tam dignos homines deſpiciat? quis tam nobiles creaturas contemnat? An Pater æternus negligat, quos ejus Filius tantì dignatus eſt facere, ut ab eis etiam comedi voluerit? An ipſemet Filius, qui tanto nos amore dilexit, ut & ejus vita, & mors, & reſurrectio, & aſcenſio, & hujus Sanctiſſimi Sacramenti inſtitutio, amoris erga nos ſint effectus, & ſigna? An Spiritus Sanctus, amoris Spiritus, amorem hunc non magnifaciat, qui ejus etiam causâ extitit in nos liberalis,

(*a*) *Cant. Cantic. VIII. v.* 1.

ralis, multiplicia ſua nobis dona communicans? An Angeli, nos Angelico pane ſatiatos non reverebuntur? Quis ergo nos ultra deſpiciet? Et ipſis Dæmonibus terribiles erimus. O qualis honor & dignitas, quantus fructus & utilitas ex hujus ſacri Panis ſumptione proveniens! quanta hujus cœleſtis Menſæ admiratio! *Regina Saba* (*a*), *cùm audiſſet famam Salomonis*, ad eum acceſſit; *quæ poſtquam vidit ſapientiam* ejus, *& domum, quam ædificaverat, necnon & cibaria menſæ ejus, & habitacula ſervorum, & officia miniſtrorum ejus, & veſtimenta eorum; pincernas quoque, & veſtes eorum, & victimas, quas immolabat in domo Domini, non erat præ ſtupore ultra in ea ſpiritus. Dixitque ad Regem: Verus eſt ſermo, quem audieram in terra mea de virtutibus, & ſapientia tua. Non credebam narrantibus, donec ipſa veniſſem, & vidiſſent oculi mei, & probaſſem, vix medietatem ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti famam virtutibus tuis. Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, & audiunt ſapientiam tuam.* Sed quantò magis admirari debetis vos, dilectiſſimi fratres, Sacratiſſimam hanc Menſam, in qua nihil aliud comeditur, quàm Chriſti Dei Caro & Corpus; nihil aliud bibitur, quàm ejuſdem pretioſiſſimus Sanguis! Quàm meritò nuncupandi & exiſtimandi ſunt beati Chriſti ſervi, in ejus familiarium numerum adſcripti, in Sancta hac ejus Societate deſcripti, & eò feliciores ac beatiores, quò munera ſortientur, quæ ab eis majorem Chriſto propinquitatem requirant, ſive in geſtandis luminibus, ſive in aliis quibuſvis peragendis! Vos beatos, fratres, & ſorores, qua beatitudine mortalem vitam degentibus perfrui licet, quæ ad æternam eſt beatitudinem via cum ejus firma ſpe! Et non modò beatos, ſed nobiliſſimos etiam, atque ceterorum hominum præſtantiſſimos jure vocaverimus; nam licèt aliæ plurimæ inſtitutæ ſint in Eccleſia Dei Societates, diverſis Sanctis Viris, & Mulieribus dicatæ; veſtra tamen, quam eſtis ingreſſi, tantò ceteris omnibus præſtat, quantò Chriſtus Sanctorum Sanctus, & ſanctitatis omnis auctor & fons, illorum Patronis, ſervis ſuis præeminet. Quod igitur eſt ſervus ad Dominum; hoc illæ ad veſtram eſſe conſpiciuntur.

Si veſtrûm quempiam Rex aliquis ſibi ſervum eſſe vellet ac familiarem, eique tale in domo ſua deſignaret officium, quod perpetuam Regis præſentiam requireret, quàm hunc ceteri omnes conſervi ſuſpicerent & venerarentur! O Chriſtiani: Regi, homini morituro, in pulverem redigendo, a vermibus devorando, & aliquando

(*a*) *II. Paralipom. IX. nu.* 1. 3. *& ſeqq.*

do etiam in barathrum detrudendo, adeò magnum exiſtimamus, obſequium præſtare: ecquid eſſe exiſtimabimus, Regi ſeculorum immortali, & inviſibili Deo Chriſto, Dei Filio ſervire, cui ſervire, regnare eſt; ejus familiarem eſſe, atque ei (ùt vos facitis) ſemper aſſiſtere? Quanto ergo digni vos eſtis honore, quos tanta illuſtrare dignatur nobilitate Rex ipſemet Chriſtus!

Sed affert etiam vobis plurimos, eoſque maximos fructus, hæc ipſa Salvatoris noſtri præſentia atque propinquitas. Quamdiu ipſe inter nos fuit in forma ſervi, humanis ſubditus infirmitatibus, tot ab illo virtutes exibant, tot corporali ſua præſentia operabatur miracula, tot cæcis viſum, ſurdis auditum, languidis firmitatem, mortuis vitam largiebatur. Videte, quomodo Matthæum vocabat, & ille relicto ſtatim Telonio, accurrebat ad illum: quomodo diſcipulos alios pauperrimos, qui relictis tamen retibus & navi, eum ſequebantur: quomodo Petrum tantùm aſpiciens, licèt jurantem & negantem, ad lacrymas amariſſimas impulit: quomodo Zacchæi domum ingreſſus ſanctificavit: quàm denique alia multa ab illo prodibant inſignia, quæ in ejus Humanitate operabatur Divinitas. Ecquid putatis, hunc ipſummet Chriſtum, non jam ampliùs ſervum & miſerum, ſed Regem glorioſum, in Cœlis triumphantem, inter nos etiam & nobiſcum exiſtentem, ſacratiſſimâ ſuâ præſentiâ ac perpetua viſione effecturum, conceſſurum, operaturum? Innumera, innumera, fratres, quæ innuiſſe ſit ſatis, temporis cùm premamur anguſtiis: id ſolum in primæ hujus conſiderationis fine ſubdamus; beatos verè vos, & omnes eſſe, quicumque in hac ſancta Societate deſcripti fuerint; a vobis, & de vobis optimè verba illa dici, quæ hodie canit Eccleſia in Sanctorum Protaſii & Gervaſii ſolemnitate (cujus tamen officium in diem craſtinum, ut huic ſacro Myſterio locus eſſet, tranſtulimus) nempe: *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum* (*a*). O *quàm bonum* eſt, ſummo bono ſervire, ei adeſſe, per quem bona cuncta ſunt bona, quæ eò meliora exiſtunt, quò ei propinquiora! O *quàm bonum*, largitori bonorum omnium famulari, qui adeò bonus eſt, ut quæcumque petierimus bona, nobis largiri paratus ſit! Sed o *quàm* etiam id *jucundum* eſt, in caritatis unione cohabitare fratres, qua nihil dulcius, & quæ hujus Sanctiſſimi Sacramenti frequenti ſumptione comparatur potiſſimùm; unde èt Communionis Sacramentum appellatur! Quid utilius aut jucundius hac Societate Sanctiſſima eſſe poteſt, cujus finis & ſcopus nihil eſt aliud, quàm Chriſti

(*a*) *Pſal. CXXXII. v. 1.*

Chriſti Domini noſtri Corpori & Sanguini honores omnes procurare; quàm ei frequenter uniri; quàm id, & cùm defertur ad ægros, aut per Civitatis vias, aut cùm in Eccleſia aſſervatur & luminibus, & aliis id genus obſequiis proſequi ſtudere? At quoniam gratiſſimus eſt Deus, quem non retribuet honorem iis, qui ſic eum honorare contendunt? quam non dabit ſpiritûs jucunditatem, eum toto ſpiritu amantibus? *Guſtate*, guſtate, fratres, *& videte*, quàm bonus, & *ſuavis* vobis erit *Dominus* (*a*), modò tamen in unum coacti, in hac Sanctiſſima Societate ita habitetis, ùt habitare vos decet, ac ita vivatis, qualem a vobis inſtituti veſtri ratio poſtulat vitam, quam breviter, ut ad ſecundum propoſitum caput accedamus, attingemus.

Præcipuum veſtrum munus, qui eſtis deſcripti, eſt omnem Sanctiſſimo huic Sacramento, quatenus poteſtis, honorem exhibere: exhibetur autem maximus, panem hunc Sanctiſſimum frequenter comedendo; ideo ſingulis tertiis menſium Dominicis ſaltem panem hunc manducabitis, quod èt hodie facere incipietis. Sed ne longiùs res protrahatur, ac ne ſacra Myſteria interrumpantur, in duobus Altaribus ſacris, huic proximis, in altero quidem viris, in altero verò mulieribus miniſtrabitur a Sacerdotibus Sacra Synaxis, dum nos eam Eccleſiaſticis tantùm Miniſtris porrigemus.

Sed èt aliud etiam veſtrum eſt munus, nempe, ut vos tantum a Deo vobis præſtitum beneficium cognoſcere oſtendatis, in recognitionis ſignum aliquid offerre; ideo èt Sacerdotes accedent, oblationes a vobis recepturi, quas nec dare cogimini, nec earum vobis quantitas ulla præfigitur, ſed voluntarium debet eſſe, quod dabitis; *hilarem enim datorem diligit Deus* (*b*). Quidquid autem obtuleritis, id totum in Sanctiſſimi Sacramenti hujus honorem diſtribuetur, in procurandis luminibus multis, & candelis ac facibus, quibus honorificentiùs & digniùs, ac pro Majeſtatis ſuæ amplitudine & in Eccleſia conſervetur, & ad infirmos, cùm neceſſe fuerit, deferatur: nam licèt bonorum noſtrorum nullatenus egeat Dominus; in hoc tamen ſibi admodum complacet, ut minuſculis hiſce donis, animi noſtri erga illum religionem & pietatem pateſaciamus.

Sed ut ad magis peculiaria deſcendamus: cùm Schola ſit Chriſti, hæc ſanctiſſima Societas; cùm ſit æterni Regis familia, qualiſnam erit horum Chriſti Scholarium, Dei Servorum habitus & Inſignia? Solent Reges, ac Principes & Nobiles Viri, quamdam veſtium formam ſervis ſuis præſcribere, qua induti, licèt aliàs minimè cogniti,

(*a*) *Pſal. XXXIII. v. 9.*

(*b*) *II. ad Corinth. IX. v. 7.*

ti, Regis tamen illius ſervi eſſe dignoſcantur. Sed multò magis hoc Regum Rex, & Dominantium Dominus Deus requirit: tenemur quippe Chriſtiani omnes, ſed vos potiſſimùm, talem vitam extrinſecus ducere, qua veluti veſte quadam amicti, Chriſti ſervi & diſcipuli eſſe cognoſcamur: profiteri nos oportet, & confiteri publicè, verbis & factis Chriſti Fidem ac regulam; qui enim illum confitebitur, beatus erit (a); qui verò eum erubuerit confiteri, erubeſcet èt ipſe hunc eumdem coram Patre ſuo. Sunt qui ſæpe communicare erubeſcunt; alios pudet, veteres quaſdam pravas ſocietates relinquere, & ſpiritualem vitam ducere, dicentes: quid, ſi me hujuſmodi facientem viderit, Mundus dicet? quid homines loquentur? O miſeri! væ vobis, qui tales eſtis, qui ſic a Mundo pendetis, qui ita quid Mundus dicat attenditis! Et quis, quæſo, Mundus iſte eſt, quem adeò obſervatis? An Cœlum, terra, elementa muta, Sol, Luna, aſtra omnia? Sed hæc nihil loquuntur. An Angelici Chori, & qui in Cœlo ſunt Sancti? Sed hi vos potius bene agentes collaudabunt, quibus majus eſt *gaudium ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonagintanovem juſtis* (b). An homines probi, & ſervi Dei, qui peregrinantur in terris? Sed hi potiùs ſuper vos hæc facere omittentes amariſſimè flebunt. Quis ergo hic Mundus eſt, cui ita ſervitis, ut tamdem videamus? Sceleſti homines, inimici Dei, mundani, luxurioſi, avari, ſuperbi, flagitiis omnibus & ſceleribus coinquinati; hi Mundus ſunt, hi domini veſtri, ab his vos pendetis omnino; horum voces oracula ſunt vobis, hi veſtri ſunt Dii. O miſerrimi homines, quicumque horum vocibus a bene agendo, a frequenter communicando, a Chriſtum Dominum confitendo, retardamini! Non ſic vos filii; ſed dicat unuſquiſque veſtrùm: jam ſtatuo hodie, Chriſte Deus, ubi de nominis tui gloria, ubi de rebus ad honorem tuum ſpectantibus agetur, & Mundum, & quotquot in eo ſunt, corpus hoc meum & vitam, omnia denique ùt ſtercora arbitrari, ut te ſolum lucrifaciam (c). Sed quæ tamdem agentes, Chriſti vos diſcipulos, ac hujus Societatis confratres eſſe oſtendetis? qualis erit hæc veſtis? quod Regis veſtri inſigne? Audite Chriſtum, antequam moreretur, id Apoſtolos ſuos, & nos omnes docentem, cùm dixit: *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem* (d); ſi quæ hodierno Evangelio præcipit Dominus facienda, quæve vitanda, adimplere ſtudueritis, ubi ſic loquitur: *Eſtote ergo miſericordes, ſicut èt Pater veſter miſericors*

eſt

(a) *Matth. X. v. 32. & ſeq.*
(b) *Lucæ XV. v. 7.*
(c) *Ad Philippenſ. III. v. 8.*
(d) *Joannis XIII. v. 35.*

eſt (*a*). O quantum, filii, Domino debemus, qui & Creator, & Conſervator, & Redemptor, & Pater, & Magiſter noſter eſſe dignatus eſt! Unde non immeritò Joël Propheta ob id exultare nos, & gratias agere jubet, cum ait: *Et filii Sion exultate in Domino Deo veſtro, quia dedit vobis doctorem juſtitiæ* (*b*). Munus autem hoc Salvator noſter abundantiſſimè præſtitit, ùt per Prophetam etiam dixit: *Annunciavi juſtitiam tuam in Eccleſia magna. Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu ſciſti* (*c*). Cùm verò tripartita ſit juſtitia, ùt quæ cuique ſuum reddere proponat, Deo ſcilicet, nobis, & proximo; en quia tertiam hodie juſtitiæ partem inſinuat: *Eſtote igitur miſericordes*, hoc eſt, alienis malis compatimini ex corde; tantò enim quiſque perfectior eſt, quantò perfectiùs dolores ſentit alienos; *ſicut èt Pater veſter miſericors eſt* (*d*), *qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper juſtos, & injuſtos* (*e*); nam ſicut æquè Sol omnes illuminat, æquè imbres irrorant; ſic èt vos æquè, citra ullam perſonarum acceptionem, omnibus miſericordes eſſe debetis, abſque ulla ſpe præmii ab iis recipiendi, ſed a Deo tantùm, qui *menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabit in ſinum veſtrum* (*f*). Ut enim emptor ſuper hanc menſuram nihil habet, quod deſiderare poſſit; ita miſericordiæ præmium adeò erit magnum, ut majus expeti nequeat. Sunt hujus miſericordiæ fructus innumeri, quos, quia de iis opportunior ſe aliàs offeret occaſio fuſiùs agendi, nunc lubens omitto; hunc tamen unum minimè reticendum cenſeo: Chriſti Domini ore promiſſum miſericordibus, quòd nempe *miſericordiam conſequentur* (*g*) & quidem in die juſtitiæ, in die magni Judicii, cùm Dominus ad inſpiciendum venerit. O quantum hoc præmium; quòd tantò eſt majus, quantò èt maximè omnes egemus, cùm peccaverimus omnes, & peccatis delendis congruum valde ſit Miſericordia remedium! *Eleemoſyna* enim *reſiſtit peccatis, ſicut aqua extinguit ignem* (*h*). Sed nec proximis noſtris ullo pacto, aut opere, aut verbo, aut quod plus eſt, ſolo cogitatu nocendum eſſe; hæc ipſa miſericordia docet, cùm ſequitur: *nolite judicare, & non judicabimini*; qui enim vos eſtis, qui fratres veſtros judicetis? & *nolite condemnare, & non condemnabimini* (*i*). Quot ſunt miſeris hiſce temporibus, qui alienis factis ſemper diſquirendis & judicandis, propriis omiſſis, intenti ſunt; qui & quæ rectè a ceteris fiunt aut dicuntur, ipſi perperam interpretantur; qui non ſolùm de æqualibus ſuis, ſed, quod longè eſt pejus, de Superioribus etiam judicium ferunt, ac ipſi pedes cùm ſint

(*a*) *Lucæ VI. v.* 36.
(*b*) *Joël. II. v.* 23.
(*c*) *Pſal. XXXIX. v.* 10.
(*d*) *Lucæ VI. v.* 36.
(*e*) *Matth. V. v.* 45.
(*f*) *Luc. VI. v.* 38.
(*g*) *Matth. V. v.* 7.
(*h*) *Eccleſiaſtici III. v.* 33.
(*i*) *Lucæ VI. v.* 37.

ſint hujus magni corporis, quod eſt Eccleſia, capita judicare præſumunt; oves Paſtorem arguere audent? Sed tantæ profectò temeritatis pœnas daturi; *eâdem quippe menſurâ, quâ menſi fuerint, remetietur eis* (*a*). Non ſic vos, filii; ſed aliena errata, feſtucas, veſtra verò, trabes eſſe exiſtimate, ne vobis a Domino dicatur: *Hypocrita, ejice primùm trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies, ut educas feſtucam de oculo fratris tui* (*b*).

Verùm non ſatis eſt, filii, proximos diligere, iiſque miſericordiæ opera impendere, dare quæ poſtulant, dimittere quæ in nos committunt, non judicare quæ faciunt, non condemnare eos, niſi etiam in his omnibus intentionis oculus ſimplex fuerit, ut totum ipſum corpus lucidum ſit (*c*): Quidquid enim proximo fit, id totum, ut rectè fiat, Dei intuitu ſemper fieri debet. Sic filii parentibus obſequi tamquam Domino jubentur; ſic ſervos Dominis ſuis obedire Apoſtolus præcipit (*d*), veluti Domino; ſic pauperibus, veluti Domino, dandam eſſe eleemoſynam Chriſtus oſtendit, cùm dixit: *Quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis* (*e*).

In omnibus ergo ſemper Deus eſt cognoſcendus, Dei veneranda ſimilitudo, ad cujus imaginem omnes ſunt creati; quam qui ſemper intuiti fuerint, nemini nocebunt, ne Deum, cujus illi ſimilitudinem referunt, lædant; omnibus proderunt, ut Deo, ad cujus ſunt imaginem creati, gratificentur. Sed ſi in omnibus iis, quæ gratiâ hominis fiunt, Deus ſemper ob oculos, & Dei ſimilitudo verſari debet; & quonam fine aut obſequio in iis, quæ Deo ipſimet facitis in hac Sanctiſſima Societate, uti vos expedit? quomodo ei ſervire vos decet? Dicam-ne veluti Regi potentiſſimo? veluti Imperatori invictiſſimo? Sed nihil dicam; ſunt enim hæc opera manuum ejus; ipſe fecit ea, non ea ipſum. Quo igitur ei modo, cùm Deus ſit, ſerviendum? Hìc obmuteſco, filii, ad infinitum namque nulla eſt finiti ſimilitudo, ſive proportio; hìc taceo, neque aliud quiſquam loqui valet, niſi fortè in illas ſimul voces Apoſtoli Thomæ, Chriſti vulnera & plagas tangentis, cùm Deo ſervimus, cùm ejus Sanctiſſimum Corpus ſumimus, cùm ei aſtamus, cùm illud deducimus cum luminibus, aut alio quovis modo; prorumpamus dicentes: *Dominus meus, & Deus meus: Deus meus, & Do-*

(*a*) *Luc. VI. v.* 38.
(*b*) *Ibid. v.* 42.
(*c*) *Ibid. XI. v.* 34.
(*d*) *Ad Epheſ. VI. v.* 1. & 5.
(*e*) *Matth. XXV. v.* 40.

Dominus meus (*a*). Sic ei ſunt hæc omnia præſtanda, ùt Deo noſtro, qui deſcribi aut definiri nequit; ùt Domino noſtro, corporum & animarum noſtrarum Creatori, & Domino; & ſic ei rectè inſerviemus, cùm propter ipſum tantùm, & non propter præmium, aut aliud quidpiam ſerviemus, & proximos noſtros in ipſo, & propter ipſum diligemus.

Caritas ergo & dilectio proximorum, Chriſti, qui eſt ſumma caritas, eſt Inſigne; eſt veſtra futura veſtis, quam proximo veſtro non verbis tantùm effictam, ſed verè & ſincerè operibus comprobetis, eleemoſynis, miſericordia, iis denique, quæ hodierno Evangelio illis præſtanda Dominus docuit, a quibus etiam abſtinendum ſit, aperiens. Neque verò ſe ipſum quiſpiam fallat, dicens, quia caritatem habet, & diligit proximum ſuum; *Deus* enim *non irridetur* (*b*); ſed ex effectibus & caritatis proprietatibus, an caritatem habeat, oſtendat: *Caritas* enim *patiens eſt, benigna eſt. Caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate; congaudet autem veritati, omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet* (*c*). Hæc qui non habet, caritatem non habet; Chriſti diſcipulus non eſt; in Sanctiſſimi Sacramenti Societate indignè eſt deſcriptus. *Abjicite ergo opera tenebrarum, & induimini arma lucis: ſicut in die honeſtè ambulate, non in commeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentione, & æmulatione: ſed induimini Dominum Jeſum Chriſtum* (*d*), & ipſe vobis erit veſtis. O quanta eſt hujus veſtis ab indumentis veſtris diverſitas!

Chriſtus ſpinis totus & verberibus, clavis & ſanguine indutus eſt; vos autem, mulieres præſertim vanæ, mille generum veſtibus ornatiſſimæ, ſuperfluis expenſis, contortis crinibus, ac aliis hujuſmodi, quam cum Chriſto habebitis ſimilitudinem, aut quomodo ei convenietis? Veſtes alias induite, illas nempe virtutes, quas in Cathedra Crucis docuit Magiſter veſter & Dominus, humilitatem, manſuetudinem, æterno Patri obedientiam, inimicorum dilectionem, pro quibus èt oravit, in adverſis tolerantiam atque patientiam, ut (*e*) *ſemper mortificationem Jeſu in corpore veſtro hic circumferentes, & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus veſtris* mortalibus per gratiam, & in Cœlo per gloriam, ad quam nos omnes Dei bonitas perducat. Amen.

HO-

(*a*) *Joannis XX. v.* 28.
(*b*) *Ad Galat. VI. v.* 7.
(*c*) *I. ad Corinth. XIII. v.* 4. *& ſeqq.*
(*d*) *Ad Rom. XIII. v.* 12. *& ſeqq.*
(*e*) *II. ad Corinth. IV. v.* 10.

HOMILIA XXXIII.

DE SANCTIS

PROTASIO ET GERVASIO

Habita in Baſilica Sancti Ambroſii Mediolani

Feria II. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XX. JUNII.

B*ONOS Medicos Patriæ noſtræ habentes gaudete, fratres, Beatum Protaſium, & Gervaſium Martyres Domini, & Ambroſium, qui ſuis ſanctis interceſſionibus a malis omnibus liberaverunt nos*, ſic hodie Sanctum Officium Eccleſia aggreditur (*a*). O ſi quis poſſet videre, a quot malis & calamitatibus, a quàm multis periculis & corporalibus, & ſpiritualibus Mediolanenſis hæc Civitas a Deo fuit horum Sanctorum patrociniis liberata, quàm multum ipſam illis debere intelligeret! Fuit heri eorum Feſtum, ſed Dominico Officio præpediti, in hodiernum diem eorum tranſtulimus memoriam, quos tantò majori nos religione atque obſequio venerari ac colere tenemur, quantò major eſt cumulus ſuorum erga nos meritorum, & quantò ſpecialior noſtrì protectio. Nam, cùm omnium Sanctorum Feſta ſint a nobis meritò celebranda, horum certè Parentum noſtrorum, quorum ſanguine Mediolanenſe ſolum nobilitatur, quorum miraculis illuſtratur, quorum exemplis ad Chriſtum convertitur, quorum aſſiduis precibus ab innumeris malis eripitur, & plurimis donis honeſtatur, peculiari quodam animi affectu Natalis dies eſt recolendus. Quò circa de eorum Martyrio ac meritis; tum de viis, qui-

(*a*) Verba ſuperiùs expoſita leguntur in Miſſæ *Ingreſſa*, ritu Ambroſiano. Officium SS. Martyrum fuit in hunc diem tranſlatum, ob Dominicam, in quam hoc anno illorum Feſtum inciderat.

quibus ad tantam gloriæ ſublimitatem fuerunt evecti, dum vos attenditis, nos, Deo dante, tractabimus.

Fuerunt Protaſius & Gervaſius, Vitalis & Valeriæ Martyrum filii, qui ſub Neronis perſecutione, pro Chriſti nomine ſanguinem effuderunt; hi virtutum, ſanctitatis, & integritatis parentum ſuorum imitatores egregii, iis mortuis, domum ſuam ac facultates omnes pauperibus diſtribuerunt, ut nudum Chriſtum, nudi faciliùs ſequerentur. Ab Aſtaſio Mediolani Præfecto in carcerem conjecti fuere, & a Nazario, qui poſt èt ipſe Martyr extitit, viſitati. Sed inſtigantibus Idolorum Sacerdotibus Præfectum ad bellum profecturum, ac ſuggerentibus, eum victoriam minimè conſecuturum, niſi cogeret fratres Protaſium & Gervaſium, relicta Chriſti Fide, Idolis ſacrificare; Iis verò in caſſum ſæpe tentatis, demum ille Gervaſium tamdiu cædi juſſit, donec inter verbera expiraret; Protaſium verò fuſtibus contuſum, capite plecti. O felix Mediolanenſis Civitas, quam primùm hi fortiſſimi Athletæ, prope naſcentis Eccleſiæ primordia, ſanguine ſuo illuſtrarunt! Eorum corpora Philippus clam ſuſtulerat, & in ædibus ſuis abſconderat; quæ tamen, Pauli Apoſtoli monitu, Beatiſſimus Pater noſter Ambroſius reperta, honorifico & publico loco ſepelienda curavit (*a*). *O quàm bonus Iſraël Deus his, qui recto ſunt corde* (*b*)! Quàm eſt Sanctiſſimus Dominus in reddendo præmio liberalis! quàm magna pro parvis (*non* enim (*c*) *condignæ ſunt paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*) præmia retribuit! ut qui hæc conſiderent, meritò exclamare cogantur: *Nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt Principatus eorum* (*d*). Non modò tantùm horum ſervorum Chriſtus, dum viverent, curam habuit, eos in tribulationibus confortando ad perſecutiones ferendas; ad effundendum ſanguinem, & mortem ſubeundam vires addendo; ſed etiam poſt mortem, non tantùm animas cœleſtis Regni cohæredes eſſe voluit, verùm èt eorum corpora ac cineres debitis honoribus defraudari minimè permiſit, nec abſcondita eſſe voluit, imo plurimis miraculis & ſignis, quæ per eos ipſe operari dignabatur, qui-

(*a*) Deſumpta hæc ſunt ex Epiſtola Sancti Ambroſii ad Fratres Italiæ, quæ inter apocryphas ab eruditis Viris in præſentia rejicitur. Vide Bollandi Sectatores ad diem xix. Junii, & Diſſertationem meam Apologeticam pro vindicanda Mediolano SS. Corporum Protaſii & Gervaſii poſſeſſione, editam anno mdccviii., & iterum vulgatam cum Appendice anno mdccxix.

(*b*) *Pſal. LXXII. v.* 1.

(*c*) *Ad Roman. VIII. v.* 18.

(*d*) *Pſalm. CXXXVIII. v.* 17.

quibus & Ambroſius (*a*), & Auguſtinus (*b*), Eccleſiæ Sanctæ columnæ, interfuerunt, & revelationibus Antiſtiti noſtro Sanctiſſimo factis, mortalibus omnibus manifeſtavit. Verè glorioſus eſt Dominus in Sanctis ſuis, & mirabilis in operibus ſuis. Nos verò hos theſauros, & quàm plurima alia Sanctorum Corpora, quæ ſigna ſunt & pignora certiſſima Divinæ in nos caritatis, ac hujus Civitatis præſidia firmiſſima, poſſidemus; & ob id multa Deo, ac Sanctis ipſis debemus: Illi quidem ad orationem & gloriam, utpote ſanctitatis omnis auctori, & gratiarum actionem, qui nos his theſauris ditaverit; iſtis verò omnes, quos poſſumus, tribuere honores, preces & vota offerre, eorum ſolemnitates celebrare, gratias itidem agere de innumeris periculis & malis, a quibus, licèt occultis, eorum meritis, divinæ placuit Majeſtati nos eripere. Hoc èt temporibus ſuis monebat Antiſtes Ambroſius, etiam cùm eorum Corpora ubinam eſſent, ignorabatur. Eorum mortuorum umbra tunc innumeris cæcis viſum, & mille generum morbis detentis, ſanitatem reſtituebat, vel ſudariola ſuper eorum cineres projecta, beneficia maxima mortalibus conferebant. Jam verò noſtris hiſce temporibus, numquid eorum in hanc Patriam refriguit caritas, qui ibi regnant, ubi nec fides, nec ſpes, ſed ſola remanet caritas? Quàm multos fortaſſe veſtrûm, o filii, proximis annis ſæva peſtis inter nos ſæviens extinxiſſet? quàm magnâ annonæ penuriâ, qua aliæ plurimæ Civitates laborarunt, fuiſſemus oppreſſi? quàm multa alia mala in nos perveniſſent, niſi hujuſmodi habuiſſemus protectores & advocatos, qui, veluti Moyſes, Deo acceptiſſimi, inter eum, & nos ſtetiſſent, ac iræ ſuæ ſagittas precibus ſuis avertiſſent a nobis? O filii, o filii, quantum mali confert nobis ignorantia, eò quòd quæ erga nos fiunt, non videamus! Sed nos, qui fideles ſumus, iis magis credere debemus, quæ Fidei, quàm quæ corporis oculis videmus; nam cùm certò ſciamus, ſummam eſſe horum Sanctorum in nos caritatem; poſſe etiam apud Deum ipſos plurimum; ipſum etiam Deum, noſtrî amantiſſimum exiſtere; ex his omnibus neceſſariò inferre debemus, cùm innumeris ſimus malis atque periculis expoſiti, & illos pro nobis, quos diligunt, orare

(*a*) De iis, quæ acciderunt in inventione, ac translatione SS. Corporum Protaſii & Gervaſii, certiorem fecit ſororem ſuam Marcellinam Sanctus Ambroſius Epiſtolâ ad ipſam datâ, quæ jacet ſub numero XXII. in poſtrema Pariſienſi editione ejuſdem Operum.

(*b*) Miraculorum, quæ in translatione ejuſmodi Corporum edita ſunt, teſtem ſe profitetur Sanctus Auguſtinus Libro IX. Confeſſionum Cap. VII.

re perpetuò, & a Deo, qui nos amat, exaudiri; eorum precibus averti a nobis mala, & munera concedi, dummodo piè ad ipſos confugiamus. Sed jam ſatis, ùt arbitror, patet, quantum iis & honorem debeamus & amorem.

Nunc, quæſo, vias ac media inſpiciamus, quibus ipſi ad tantam pervenerint gloriam, ut èt nos per eas incedentes, eòdem perveniamus. Hodierni lectio Evangelii, dilectiſſimi fratres, duo hæc potiſſimùm præſtat; nam primo loco Sanctorum gloriam innuit, ſecundò verò media ad eam comparandam inſinuat; primum quidem, ubi dicitur: *Nihil opertum eſt, quod non reveletur, neque abſconditum, quod non ſciatur; quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur, & quod in aurem locuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis* (a). Quæ quidem duplici ſenſu intellecta, duplicem in nobis excitare poſſunt & timoris, & ſpei ac gaudii affectum; utroque autem ad bene agendum inducimur. Nam primò accipi poſſunt, prout terrent homines pravos, qui ſe occultè peccare poſſe confidunt, ac abſconditè ab eo, cui corda patent & renes; quoniam èt apud homines eorum tecta ſunt peccata. Hi quidem in pœnam, non modò inferni ignem, ſed èt publicam apud homines confuſionem accipient, cùm extremo Judicii die, (& etiam ante, prout quandoque Dei permittit juſtitia) quæ abſcondita & occulta fuerunt, revelabuntur; quando uniuſcujuſque crimina cunctis perſpecta erunt; quando liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, unde Mundus judicetur; quando qui nunc Sancti exiſtimantur, tunc impii apparebunt. O qualis tunc erit confuſio! Sed qualis etiam quandoque, ùt diximus, ſic permittente Deo, quamdiu vivimus, contingit! Eam autem effugient, qui ita vixerint, ut quidquid faciant, cogitent, aut dicant, id totum coram omnibus & palàm facere, dicere, aut cogitare parati ſint. Sed alter ſenſus, qui amorem & ſpem in nobis producit, præſenti ſolemnitati congruit magis, cùm ſic Chriſtus Sanctos ſuos, & quemlibet noſtrùm alloqui videatur: Eja, filii, nolite laboribus cedere, neque vigiliis fatigari; legem meam percurrite, mandata mea adimplete, & felices eritis. Ardua quidem videbitur via, ſed ad Patriam ducet ampliſſimam. Eritis quidem Mundo exoſi & ignobiles, irridebunt vos multi, eritis ſicut peripſemata Mundi hujus, & purgamenta; latitabitis in cellulis, in antris, in eremis, & putabi-

(a) *Lucæ XII. v. 2. & 3.* | (b) *Matth. X. v. 26.*

tabitis, quia nemo veſtrum umquam ſit nomen agniturus: ſed hilares eſtote, quia quos nunc Mundus non cognoſcit, & Reges & Principes venerari contendent, maximæque gratiæ loco habebunt, ſi veſtros cineres oſculari potuerint. Per univerſum terræ Orbem Sancta Mater Eccleſia natales dies veſtros celebrabit; ad monumenta veſtra ex omnibus Mundi regionibus, omnium generum homines accurrent, ut vos, qui mihi in humilitate & ſimplicitate inſerviſtis, omnes debitis proſequantur honoribus; *nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur*, neque *abſconditæ* erunt virtutes veſtræ, *quæ non ſciantur* (*a*): & quæ in tenebris, in corpore veſtro pro me tuliſtis, ac feciſtis, Mundo innoteſcent: & ecce quàm pulchrè primo Evangelii loco Protaſii & Gervaſii Ducum fortiſſimorum gloriam innuit Dominus, quorum corporibus atque cineribus tantum tribuit honoris & gloriæ! Sed audite, quomodo ſuavibus quibuſdam veluti ſtimulis media ad hujuſmodi comparandam gloriam inſinuet, quæ ſi quis mente penetret, quàm ea opportuna & efficacia eſſe comperiet!

Ac primus quidem ſtimulus, ſeu medium illic innuitur, ubi Dominus dicit: *Dico autem vobis Amicis meis;* quàm dulcè amici nomen adhibeat, qui pro nobis animam ſuam poſuit, qua majorem nemo umquam caritatem habuit: *Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciant* (*b*), ne vos Tyrannorum ſævitia terreat, aut tormenta, quorum poteſtas fragilia corpora non tranſgreditur; nec ea lædit, niſi quatenus, & quando mihi, qui vobis Amicus ſum & Pater, placuerit. *Oſtendam autem vobis, quem timeatis.* O amantiſſimum Magiſtrum, nobis toties in Sacris Scripturis promiſſum! Et quid doces Chriſte? Sapientiæ initium, Dei timorem doces. O doctrinam nobiliſſimam, & omnium maximè neceſſariam! *Oſtendam*, inquit cœleſtis Magiſter, *quem timeatis; timete eum, qui, poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete* (*c*). *Beatus vir*, filii, *qui timet Dominum*, quia *in mandatis ejus volet nimis* (*d*); nam *qui Deum timet, mandata ejus ſervat: hoc eſt enim omnis homo* (*e*). Time Deum Rex, qui te Regem conſtituit, & licèt aliis præfecerit, ſibi tamen ſubditum eſſe voluit. Time Deum Pontifex, time Epiſcope, time Sacerdos, qui tot fidei tuæ

(*a*) *Matth. X. v. 26.*
(*b*) *Lucæ XII. v. 4.*
(*c*) *Ibid. v. 5.*
(*d*) *Pſal. CXI. v. 1.*
(*e*) *Eccleſiaſtes XII. v. 13.*

tuæ animas commiſit, pro iis omnibus a te rationem expetiturus. Time Deum, qui Magiſtratum geris, & juſtitiam omnibus miniſtrabis. Time Deum mercator, & contractus illicitos fugies, dies feſtos non violabis. Time Deum dives, cujus es œconomus. Time Deum pauper, qui tuam in paupertate patientiam probat. Timete Deum homines & mulieres, mortis & vitæ dominum, cui de omnibus ſtrictiſſimam eſtis rationem reddituri. *Timete Dominum omnes Sancti ejus, quoniam non eſt inopia timentibus eum* (*a*). Diſſimulat quidem hìc Dominus multa; videt, & tacet; blaſphemantes audit, nec corrigit; ad pœnitentiam expectat, nec punit; vocat, & revocat: & vos ejus miſericordia & longanimitate abutentes, iram vobis theſaurizatis in die Judicii & vindictæ. Sed numquid defecit ejus fortitudo, atque juſtitia? *Exiſtimaſtis iniqui, quòd erit ſimilis veſtri? Arguet vos, & ſtatuet contra facies veſtras* (*b*). Dies veniet, cùm qui nunc dormire videtur, inſpicere incipiet, & omnia cordis veſtri latibula aperiet, omnes duplicitates deteget. Et quò miſeri a facie ejus fugietis? *Si* enim *aſcenderitis in Cœlum, illic ipſe eſt; ſi deſcenderitis in Infernum, adeſt. Si ſumpſeritis pennas veſtras diluculò, & habitaveritis in extremis maris; etenim illuc manus ſua deducet vos* (*c*). Deum igitur omnes timeant, & primum erit acquirendæ gloriæ medium, prima ad cœleſtem Jeruſalem via.

Secundum verò motivum ac medium illic oſtenditur, ubi dicitur: *Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio, & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo* (*d*)? ac ſi diceret: *Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini: nonne anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimentum? Reſpicite volatilia Cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea; & Pater veſter cœleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis? Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt, non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis. Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit; quantò magis vos modicæ fidei? Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quò operiemur? Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis* (*e*). Nonne in uſum veſtrum Deus omnia creavit? ipſos etiam Angelos

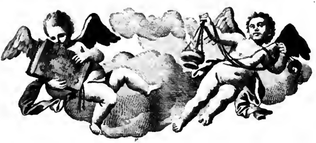
(*a*) *Pſalm. XXXIII. v.* 10.
(*b*) *Pſalm. XLIX. v.* 21.
(*c*) *Pſalm. CXXXVIII. v.* 8. *& ſeqq.*
(*d*) *Lucæ XII. v.* 6.
(*e*) *Matth. VI. v.* 25. *& ſeqq.*

in veſtrî miniſterium deputavit; & filiis veſtris timetis, ne deſit? De filiabus collocandis anxii eſtis: ob id tot contractus illicitos exercetis; feſtos dies violare, ad effugiendam paupertatem vobis licere putatis. Quin potius, cur non firmiſſima in Deum ſpe & fiducia nitimini, quem Patrem veſtrum quotidie, ab ipſo met ita edocti, appellatis; quem omnia poſſe non ignoratis, cujus immenſus in vos amor vobis eſt notus? *Quærite ergo primùm Regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis* (*a*), niſi per vos ſteterit, niſi obicem divinæ gratiæ poſueritis: *Numquam* enim *vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem* (*b*). *Sed èt capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt* (*c*). Nam licèt primò dixerim vobis, non eos eſſe timendos, qui in corpora veſtra ſævire ſolùm poſſunt, non autem in animas; addo tamen nunc etiam, quia capillus non cadet de capite veſtro abſque Patris veſtri voluntate atque conſenſu; idque quàm ſit verum, videte in tot Sanctis Martyribus meis, quorum multi nec ignes, nec beſtias, nec ferreas rotas, nec verbera, nec gladios extimuerunt, quando id mihi placitum fuit. Solicitudinem igitur inordinatam cavere nos jubet ſecundo loco Chriſtus.

Tertium demum medium inſinuat, cùm ait: *Dico autem vobis. Omnis quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, èt Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei* (*d*); imo èt alibi addidit: *Confitebor èt ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis eſt* (*e*). O quantum hæc Chriſti confeſſio attulit Protaſio & Gervaſio decoris, honoris, & gloriæ, cùm ipſis jam ex hac lacrymarum valle egreſſis, ad Divinum Tribunal adductis, inſurrexit coram Patre Chriſtus, & dixit: Hi ſunt, quos retinens Mundus inhorruit, ipſum nam ſterili flore peraridum, ſprevere penitus, meque ſecuti ſunt, Pater æterne, cœlitus. Hi pro me furias, atque ferocia calcarunt hominum, ſævaque verbera; ceſſit his lacerans fortiter ungula, nec carpſit penetralia. Cæſi ſunt gladiis more bidentium, non murmur ſonuit, non querimonia; ſed corde tacito, mens bene conſcia, ſervavit patientiam (*f*). Hi pro me diſtributo pauperibus patrimonio, domeſticos ſervos libertate donarunt. Hi ſunt, quos fratres ſorte naſcendi, magnifica præſtitiſti paſſione germanos, ut ſimul eſſent venerandæ genitricis, & florentiſſima proles

(*a*) *Matth. VI. v.* 33.
(*b*) *Pſalm. XXXVI. v.* 25.
(*c*) *Lucæ XII. v.* 7.
(*d*) *Ibid. v.* 8.
(*e*) *Matth. X. v.* 32.
(*f*) Unde hunc Hymnum decerpſerit Sanctus Carolus, ignoramus.

les Eccleſiæ. Hi ſunt, qui vexillo cœleſti ſignati, victricia arma ſumpſerunt, & a mundanis nexibus abſoluti, nequiſſimi hoſtis, vitiorum aciem proſternentes, liberi & expediti me ſecuti ſunt. O quàm glorioſa eſt hujuſmodi Chriſti Domini confeſſio! cui cœleſtis Pater annuens, aſſurgentes Angeli omnes, gloria & honore Protaſium & Gervaſium coronarunt, ac inter fulgentiſſimos Martyres collocarunt. Confitebitur èt nos, fratres dilectiſſimi, eàdem ratione ipſe met Dominus noſter, ſi èt nos ipſum confeſſi fuerimus; ſi ſuperbi ſuperbiam, avaritiam avari, luxuriam laſcivi, vitia omnia peccatores abjecerimus; ſi Protaſii & Gervaſii veſtigiis inhærentes, Deum in primis timuerimus, ſolicitudinem omnem inanèm depoſuerimus; & quando re ipſa martyres nobis eſſe non liceat, *ſpiritu* tamen *facta carnis mortificaverimus* (*a*). Fortiſſimi Athletæ Dei, Patriæ noſtræ filii, quæ vos aluit, & Patres, quam vos regeneraſtis, & Protectores ac Patroni, quorum interceſſionibus a tot ſumus malis liberati, aſpicite nos, obſecro, de ſolio ſancto veſtro, in quo cum Chriſto regnatis. Mementote, quia èt vos homines fuiſtis, ùt nos; ne deſpiciatis infirmitates noſtras; clamet ſanguis veſter pro nobis ad Dominum, non autem ùt juſti Abel ſanguis vindictam, ſed miſericordiam nobis expoſtulet; ut nos exempla veſtra ſectantes, coronarum veſtrarum cohæredes tamdem, ac ſocii eſſe poſſimus, illo nobis donante, qui èt vobis adeò fuit in munere liberalis, Chriſto Domino, cui ſit honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

HO-

(*a*) *Ad Roman. VIII. v.* 13.

HOMILIA XXXIV.

AD CANONICOS METROPOLITANÆ ET COLLEGIATARUM

Habita in domeſtico Sacello Mediolani

Feria III. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem

Anno mdlxxxiii. xxi. Junii.

Convenistis hodie huc, dilectiſſimi fratres, Superioris ac Prælati veſtri decreto, quem uti Dominum loquentem debetis audire ob id accerſiti, ut de iis, quæ ad Dei honorem promovendum, ac animarum veſtrarum ſalutem procurandam ſpectant, ſimul omnes agamus. Sed magna nobis in hac Congregatione peſtis Eccleſiaſtici Ordinis valde vitanda eſt, quæ ſicuti in cetera hujus Ordinis hominum opera, ſic èt in has Congregationes, niſi attendamus diligenter, ſolet irrepere. Ea autem eſt, cùm quæ fiunt, veluti ex uſu ac more fiunt; nec eorum finis aut fructus inſpicitur, ſed tantùm, quia fieri conſueverunt, nullo alio attento, fiunt. O quàm eſt hæc bonorum magna pernicies, quæ non modò eorum nos fructibus privat omnino, ſed èt fructuum loco miſerandam quamdam, ac deteſtandam in nobis gignit cordis indurationem, qua peccatis aſſueti, cùm in eis callum obduxerimus, ea eſſe peccata neſcimus quodammodo; & iis infirmis ſimiles efficimur, qui cùm ſe infirmos eſſe non ſentiant, vi morbi ingraveſcente moriuntur, cùm medicamenta adhibere neglexerint: Sic èt nos malè viventes, aut etiam non malè, temerè tamen ſacra myſteria ac Miſſas celebrantes, nullum ex iis alium percipimus fructum, niſi quòd difficillimi ad converſionem reddimur, ac ad Dei monita percipienda duriores. Precor, dilectiſſimi, Dominum Deum, ut peſtem hanc a noſtris cœti-

bus

bus procul eſſe concedat; ſed vobis omnibus cor tribuat, quo omnium operum veſtrorum, hujus præſertim Conventus ſcopum præ oculis ſemper habeatis; cur ad vos Prælatus, & Archiepiſcopus veſter loquatur, intelligatis; quo demum fine, ut prudentes ſitis, huc acceſſeritis, conſideretis.

Multi ſunt, dilectiſſimi fratres, harum Congregationum fructus, iique ampliſſimi; ſed inter eos non minimus eſſe videtur, quædam veluti diſciplinæ Eccleſiaſticæ vivificatio: ſumus enim omnes ita a natura proni ad malum, ut facillimè in id relabamur, & nonniſi magna cum difficultate in bono perſiſtamus; imo etiam neutrum horum, abſque præcipua Dei gratia, conſequi poſſimus. Sed èt ſi quando, Deo concedente, a peccato recedimus, & rectam vitæ rationem aliquam inſtituimus, niſi ſæpius multis modis adjuvemur, a bono ſtatim deflectentes, in malum nobis quodammodo connaturale recidimus: ſicut enim aqua, quæ ex ſui natura frigida eſt, licèt igni appoſita calefiat, ſi tamen ligna ſubtrahantur, vel non etiam continuò addantur, ad priſtinam ſtatim frigiditatem, naturæ ſuæ propriam redit; ſic èt nos, fratres, frigidi ſumus, naturæ peccato; caritatis aliquando igne caleſimus, ſed niſi continuò ligna addantur, remedia adhibeantur, ecce quia ſtatim refrigeſcit caritas, & abundat iniquitas. Maximum profectò deplorandæ calamitatis ac miſeriæ noſtræ indicium, quòd, niſi ſemper nobis Dominus adſit, morti ſubjicimur atque peccato. Ligna ergo, fratres, caritatis igni addenda ſunt, ut diu ejus in nobis calor perſiſtat.

Sunt hujuſmodi Congregationes atque Conventus ligna, ob id inſtituta potiſſimùm, ut magis inflammetur caritas, corda Sacerdotum huc ſimul convenientium calefiant magis, ac in bono perſiſtendi, & ad meliora progrediendi vires aſſumant. Quàm magnum lignum eſſe exiſtimatis, cùm ſtatus veſtri dignitas ac excellentia vobis proponitur, ut ejus nobilitatem conſiderantes, vitam gradûs ſublimitati minimè abſimilem ducere ſtudeatis? Eſt veſtra, o cariſſimi, qui in Metropolitana, & Collegiatis Eccleſiis Deo laudes perſolvitis, vocatio, cœli quædam imago, Angelorum ſemper hymnos Deo canentium expreſſa ſimilitudo. Quantus eſt in Eccleſia Dei decor & ſplendor, hæc dignitatum & perſonarum varietas, hæc Canonicarum Horarum diſtinctio, Miniſtrorum multitudo, veſtium diverſitas? *Aſtitit* profectò *Regina a dextris* Dei *in veſtitu deaurato*, *circumdata varietate* (*a*); eſt enim Militans hæc Eccleſia Triumphanti ſubordinata,

(*a*) *Pſalm. XLIV. v.* 10.

nata, ac terreſtris Jeruſalem, illius cœleſtis forma, in qua ſicuti diverſi ſunt Angelorum chori, Sanctorum cœtus, multæ manſiones, unus tamen Agnus Chriſtus Jeſus; ſic èt in terreſtri, varii ſunt Religioſorum Ordines, Eccleſiaſticorum hominum ſtatus, Monaſteria multa, & Eccleſiæ; unus tamen, qui ab omnibus colitur Deus.

Regina Saba, cùm audiſſet famam Salomonis, venit, ut tentaret eum in ænigmatibus in Jeruſalem cum magnis opibus, & Camelis, qui portabant aromata, & auri plurimum, gemmaſque pretioſas. Cùmque veniſſet ad Salomonem, locuta eſt ei quæcumque erant in corde ſuo. Et expoſuit ei Salomon omnia, quæ propoſuerat; nec quidquam fuit, quod non perſpicuum ei fecerit. Quæ poſtquam vidit, ſapientiam ſcilicet Salomonis, & domum, quam ædificaverat, necnon & cibaria menſæ ejus, & habitacula ſervorum, & officia miniſtrorum ejus, & veſtimenta eorum, pincernas quoque, & veſtes eorum, & victimas, quas immolabat in domo Domini, non erat præ ſtupore ultra in ea ſpiritus. Dixitque ad Regem: Verus eſt ſermo, quem audieram in terra mea de virtutibus, & ſapientia tua. Non credebam narrantibus, donec ipſa veniſſem, & vidiſſent oculi mei, & probaſſem, vix medietatem ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti famam virtutibus tuis. Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, & audiunt ſapientiam tuam (a).

Sed ponamus, fratres, Reginam hanc ſapientiæ ſtudioſiſſimam, Philoſopham prudentiſſimam ad hæc uſque tempora perveniſſe, & Dei Eccleſiam cum *Salomonis domo* conferre. Profectò ſi tunc præ ſtupore in ea ſpiritus non erat, nunc certè arbitror, penitùs interituram: tanta eſt hujus ſupra illam excellentia; in illa namque Salomon imperabat, hìc regnat Chriſtus. Videte vos, quæ ſit Salomonis cum Chriſto comparatio. *Domus* illa materialis, lapidibus pretioſis affabrè compacta, in ſuî omnes attrahebat admirationem; at ſpiritualis hæc domus, ex Fidelibus, veluti lapidibus conſtat, quorum Animæ ſingulæ, ſingula ſunt Spiritus Sancti Templa, creaturis omnibus poſt Angelos nobiliores. Illic *cibaria* menſæ Salomonis admirabatur Saba; hìc taceo, fratres, quia exprimere nequeo, ſed nec excogitare cibi magnitudinem, dignitatem, ſuavitatem, jucunditatem, fructum. Bone Deus! O quales hìc videret carnes, quales panes, quales calices! Chriſti ipſiuſmet carnem, Angelorum panem, calicem pretioſiſſimi Chriſti Sanguinis. Quæ verò *habitacula ſervorum, & officia Miniſtrorum* ſunt in Eccleſia, tot Sacerdotum, Diaconorum, Hypodiaconorum, Acolytorum, Exorciſtarum, Lectorum, Oſtiariorum, & aliorum mille Religioſorum hominum? Et quales hìc videret pin-

(a) *II. Paral. IX. v. 1. & ſeqq.*

pincernas, & veſtes eorum, qui Sanctiſſima Sacramenta fidelibus populis miniſtrant? Quales demum *victimas?* Non certè Ovium, Agnorum, Vitulorum, Bovum, Hircorum millia, ſed unicum Agnum, illis omnibus infinitè prævalentem, Chriſtum Jeſum, quem quotidie in Altari ſacro, Domino offerimus. Certè ſi viros illos, ac ſervos Salomonis beatos eſſe affirmavit, multo ſatiùs exclamare cogeretur: *Beati*, Domine Jeſu Chriſte, *viri tui, & beati ſervi tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore;* & verè *beati Viri tui*, ſoli enim ſunt Viri, qui tui ſunt; nam Vir, cùm a viribus ſive virtutibus nomen acceperit, unde, quæſo, vires, & virtutum copia, niſi a te Domine, qui es Deus fortis, & Dominus virtutum? Beati igitur Eccleſiaſtici homines, qui non modò ſibi fortes exiſtunt, ſed aliis etiam vires conferendi atque gratiam, qua virtutibus ornentur, a te poteſtatem & munus acceperunt. *Beati ſervi tui*. Sunt quidem omnes homines, præſertim verò Chriſtiani, ſervi tui; opera enim ſunt manuum tuarum, quibus tu & eſſe, & vivere, & quidquid habent & poſſunt, largiris; ſed hi Eccleſiæ Miniſtri tibi cariores ſunt ſervi, utpote quos a ſeculi curis, & a Mundo in tuî ſervitium ſegregaſti, quos delegiſti, ut tibi laudes perſolvant, ut Sacramenta tua ceteris miniſtrent, ut verbi tui ſemina in Fidelium cordibus jaciant, ut rectam vivendi rationem ceteros doceant, ut Mundi ſint lux, terræ ſal, per quos inſulſa hominum pectora ſint condienda, ut *candelabra* ſint *ſupra montem poſita, ut ſic eorum lux coram hominibus luceat, ut videant* eorum *opera bona, & glorificent Cœleſtem Patrem* (*a*). Sed advertite, fratres, cùm vos Chriſti ſervos appellat Regina, non ſat eſſe, ſi vos ſuos Chriſtus eſſe velit, qui *vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire* (*b*), ac ſuî miniſterium ſegregaverit, niſi èt vos toti ſui eſſe velitis; qui vos enim ſine vobis fecit, non vult vos ſine vobis ſalvare. Neque verò veſtrì tantùm parte contentus eſt Dominus, ſed aut totos vos vult, aut penitus reſpuit; nam quomodo poteſt quis duobus Dominis deſervire? Mementote fratres, quid quotidie pſallentes dicatis, nempe: *Portio mea es tu Domine* (*c*); non ergo Mundus, aut Caro, aut aliud quidpiam, portio veſtra eſſe poterit. Videte quid cùm ad Ordinum primordia fuiſtis aſſumpti, de Domino profeſſi ſinguli fueritis, dicentes: *Dominus pars hæreditatis meæ* (*d*). Sed quot id ore dixerunt, factis verò minimè comprobarunt; imo potius verum eſſe negarunt? Examinet ſe igitur quilibet veſtrùm, an Dei ſit totus; nam ſi totus Dei fuerit, nihil ſuî reliquum erit, quod alteri poſſit impartiri. Solum Chriſtum in ſuis omni-

(*a*) *Matth. V. v. 15. & ſeq.* | (*b*) *I. ad Timoth. II. v. 4.* | (*c*) *Pſal. CXLI. v. 6.* | (*d*) *Pſal. XV. v. 5.*

omnibus quæret: præter ipſum autem nihil, non famam, non gloriam, non commoda propria, non divitias, non lucra, non aliud quidpiam. Putatiſne fratres, illos Dei eſſe ſervos, ac ſuos, qui ſive Miſſas dicant, ſive Sacramenta miniſtrent, ſive mortuorum corpora curent ſepelienda, ac pro eorum animabus vota Deo offerant, vel Sacra faciant, lucrum ſemper atque pecuniam perquirunt; qui accedentibus fidelibus, ac ut pro ipſis Divinam opem implorent, aut Miſſam celebrent, rogantibus, antequam quidquam reſpondeant: ecquod mihi pro labore præmium reddetur, quidve lucrabor, ſciſcitantur? O indigniſſimos Sacerdotes, ſi qui tales inter vos exiſtunt, quos exiſtere non credo, & quod avertat Deus! Annon hi *Filiis Eli*, *filiis Belial* (*a*) ſimiles ſunt, qui dum populus immolaſſet victimas, *dum coquerentur carnes*, puerum mittebant, qui *habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua*, *& mittebat eam in lebetem*, *vel in caldariam*, *aut in ollam*, *ſive in cacabum*; *& omne*, *quod levabat fuſcinula*, *tollebat Sacerdos ſibi*. *Etiam antequam adolerent adipem*, *veniebat puer Sacerdotis*, *& dicebat immolanti: Da mihi carnem*, *ut coquam Sacerdoti*. *Dicebatque illi immolans*, *incendatur primùm juxta morem hodie adeps*, *& tolle tibi quantumcumque deſiderat anima tua*. *Qui reſpondens ajebat ei: Nequaquam; nunc enim dabis*, *alioquin tollam vi*. *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino*, *quia retrahebant homines a ſacrificio Domini*. O fratres, eſt quidem in omnibus *radix malorum omnium* avaritia (*b*); ſed avaro Sacerdote quid ſceleſtius, quid turpius, quid deteſtabilius, quid pernicioſius umquam excogitari poteſt? Adversùs hunc, omnia in extremo judicii magno die clamabunt. Clamabit Chriſtus: Peſſimi proditores & latrones, qui Corpus meum vendebatis, & Sacramenta mea venalia faciebatis, quæ vobis non debentur pœnæ? Clamabit Mater Eccleſia: Hi mihi dati fuerant, ut ceteros inſtruerent, & deſtruxerunt. Clamabunt boni Sacerdotes: Hi Ordinis noſtri dedecus fuerunt, ac nobis omnibus ignominiæ notam maximam inuſſerunt. Clamabunt Fideles: Hi immoderatis ſuis deſideriis, multos noſtrûm pauperes a bonis operibus diſtraxerunt. Clamabunt Hæretici: Hi occaſionem nobis præbuerunt Deum blaſphemandi, & ejus Sanctam Eccleſiam maledictis laceſſendi. Clamabunt mortui: Horum avaritiâ, parentes noſtri, nos debitis ſuffragiis privarunt. Clamabit Judas: Ego ſemel Chriſtum triginta tribus denariis vendidi, hi toties Chriſtum duobus aut tribus obulis vendiderunt. O miſeri, quid inter tot clamores facient? quid inter tot horribiles voces? quid in tanta confuſione? Sed hæc omnia effugient, qui Chriſti

(*a*) *I. Reg. II. v.* 12. *& ſeqq.* | (*b*) *I. ad Timoth. VI. v.* 10.

ſti ſervi fuerint, non Mundi, non divitiarum, de quibus Saba jure dicere poſſit: *Beati ſervi tui.*

Verùm advertite, quòd non de omnibus dixerit, ſed ſe reſtringens addiderit: hi, *qui ſtant ſemper coram te;* nam non ſatis eſt aliquando Deo inſervire, ſed ſemper in Eccleſia verſari debetis, fratres, cùm in ea, non pro vobis tantùm, ſed pro omni ſitis populo conſtituti, pro Regibus, pro Magiſtratibus, qui jus reddunt, pro Mercatoribus, pro iis denique, qui Mundi negotiis impediti, Deo ſemper actu deſervire in Eccleſia nequeunt. Pro iis omnibus vos ſemper Deo aſſiſtere vult Spiritus Sanctus; ſit recreatio veſtra Chorus, ſit manè veſtrum Chorus negotium, ſit a prandio; in Eccleſia verſari præcipuum vobis eſſe debet; reliqua, ſi quæ vobis ſint agenda, acceſſoriè tantùm, & ùt minus præcipua, ac ad vos minus ſpectantia peragite. Neque verò aſtare Salomoni ſat erat, ſed ſervos ejus beatos vocabat Regina, qui *ſapientiam ejus audiebant.* Qui audiunt, attenti ſint neceſſe eſt. Cùm verò in Eccleſiis vobis ſit continuò, & in Choro cum Deo colloquendum, attentos vos eſſe convenit in primis, tum iis, quæ vobis a Domino dicuntur, tum iis etiam, quæ vos eum laudantes aut precantes dicitis. Non præcidenda verba, non inanibus fabulis aut ſermonibus ſunt interrumpenda, ſed corde meditandum eſt quod voce profertur; nam ſi cor non orat, in vanum lingua laborat, ne de vobis Dominus dicere poſſit: *Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longè eſt a me* (*a*). Ego quidem fateor, ſi quem alloquerer me minimè auſcultantem, tacere ſatius eſſe exiſtimarem; ſi quem etiam audirem, qui ſe ipſum non intelligeret, nec quid diceret, ſciret, illudi me potius ab hujuſmodi homine crederem; cùm èt ipſe tamen homo ſim, & humani a me nihil alienum putem. At Deum, in cujus conſpectu *cæli columnæ contremiſcunt* (*b*), nobis loquentem non audire, aut eum ita alloqui, ut nec te ipſe intelligas, qualis hæc eſt impudentia? quanta temeritas, ita cum illo agere, quem tot circumſtant & adorant Angelorum millia? Sed vultis, o fratres, ſignum vobis certiſſimum oſtendam, quo cognoſcere poſſitis, an Dei ſapientiam audiatis, & ei aſſiſtentes, ſervi ſui ſitis, ac beati? Si Chorus & Eccleſia, Paradiſus vobis eſt & jucunditas, id vos ſcitote eſſe conſecutos. At e contra ſi infernus vobis videbitur, & unde ſummam lætitiam capere debuiſſetis, inde triſtitiam ceperitis, tunc licèt in Eccleſia corpore ſitis, longè tamen ab ea animo eſtis; nam qui in bonis triſtatur, ea apertè odit; qui verò non triſtatur quidem,

(*a*) *Matth. XV. v.* 8. | (*b*) *Job XXVI. v.* 11.

dem, ſed defatigari aliquantulum videtur, hic nondum guſtavit perfectè, quid ſit Dominus: diligentibus verò Deum, nihil jucundius, quàm ei ſemper inſervire, cum eo ſemper loqui, eum videre, eum audire. De his duobus Iſaias loquitur, cùm ait: *Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent. Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas, ſicut Aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient* (*a*).

Audio quandoque nonnullos in Dei operibus negligentes, qui dicunt: Numquid non eſt aliquando ab orationibus ceſſandum? Reſpirare etiam oportet, & recreationi tempus aliquod tradere. Sed hos, mihi credite, deteſtatur Dominus; quod ut perſpiciatis, conſiderate filios Iſraël, & id intelligetis. Tædere cœpit populum itineris, ac laboris, locutuſque contra Dominum, & Moyſen, ait: *Cur eduxiſti nos de Ægypto, ut moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ; anima noſtra jam nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo* (*b*). Manna, quod ſapores omnes continebat, cibum ipſi *leviſſimum* appellabant, ac ſuper eo *nauſeabant*. Sed audite Dei juſtitiam: *Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moyſen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te; ora, ut tollat a nobis ſerpentes* (*c*). Sit manna noſtrum, dilectiſſimi, oratio; ſit cibus noſter, voluntatem Dei facere; recreatio noſtra, Deo laudes decantare, & ſapores hìc omnes ac guſtus inveniemus; minima namque ſuavitatis ſpiritualis gutta, Mundi omnes ſapores ſuperat, & omnes ſeculi conſolationes. Hinc divina Officia, Canonicas Horas, qua par eſt attentione & diligentia recitabimus, neque in iis tam multa, ùt nonnulli faciunt, mortalia peccata committemus. Cùm Sacrorum Canonum verba, ubi de Canonicis Horis recitandis agitur, perpendo, non poſſum quidem non terreri maximè; ſic enim dicitur: *Præcipimus diſtrictè, in virtute Sanctæ Obedientiæ, ut divinum Officium, quantum Deus dederit, devotè & ſtudioſè perſolvatur* (*d*). Qui eſtis Theologi ſcitis, quam verba illa habeant vim; *Præcipimus, & diſtrictè, & in virtute Sanctæ Obedientiæ*. Et certè quantum in nobis eſt, curamus quidem, ut in his omnis adhibeatur diligentia, unde Punctatores, & Præfectos tam multos conſtituimus; ſed in re tanti momenti, ùt

(*a*) *Iſaiæ XL. v. 30. & 31.*
(*b*) *Numer. XXI. v. 5.*
(*c*) *Ibid. v. 6. & ſeq.*
(*d*) Verba hæc ſunt Gregorii IX. Summi Pontificis in Cap. *Dolentes de Celebratione Miſſarum*. Quomodo autem iotelligenda ea ſint, egregiè diſputat, & docet (inter ceteros) Sylveſter in Summa, Verbo *Horæ Canonicæ*.

ùt ſunt divina Officia, & Sancta Sacrificia, in quibus ſibi Deus tantopere complacet, nulla poteſt tanta ſolicitudo adhiberi, quin etiam major adhuc requiratur. Et niſi ſuper his ſoliciti admodum ſint Sacerdotes, timenda eſt magna animarum pernicies; nam non modò intrinſecùs, Deo aſtantes oportet eſſe compoſitos, ſed extrinſecùs etiam & in habitu, & voce, ac cæremoniis, ut his exterioribus, quæ interiorum ſunt ſigna, populus ad Dei laudes alliciatur: *Amictus* nempe *corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo* (*a*). Licèt enim præcipua ſit interior cura, ejus tamen index eſt exterior, cùm *ex viſu cognoſcatur vir, & ab occurſu faciei ſenſatus* (*b*); præterquamquod & corpore, & anima Deo inſervire tenemur, a quo & corpus, & animam accepimus; & exteriores quidem hi defectus ſunt maximè fugiendi, cùm ſi frequententur, in habitum facilè inducant; & quoſdam aliquando inveniamus, qui nec ſi velint, diſtinctè proferre poſſint, eò quòd feſtinationi ſint adeò aſſueti. Multi ſacras Eccleſiæ cæremonias pleniùs & decentiùs adimplerent, niſi cum Deo, a quo bona omnia acceperunt, avariſſimi exiſterent, ac quartam horæ partem ſibi lucrari vellent, qua quomodo utantur, Deus ipſe ſcit. Neque verò ſe quiſquam veſtrûm excuſet, quòd quæ tenetur, facere nequeat; nemini enim neceſſaria denegat Deus, & in ipſo Ordinis Sacramento gratiam omnibus confert, munera ſua exequendi.

Sed ſcitis, cur fortè tam multi ex Choro utilitates aut nullas, aut minimas capiant? Credo quidem, quia illuc ad Dei colloquium, abſque ulla prorſus præparatione conveniunt, unde ipſum quodammodo tentantes accedunt. Sed finem, dilectiſſimi fratres, huic ſermoni imponamus, quem utinam, non ex uſu ac perfunctoriè, ſed cum animarum veſtrarum fructu audieritis! Recogitate ſtatus veſtri dignitatem, & muneris excellentiam. Socios, vos eſſe Angelorum in laudando Deo mementote. Quo circa, ùt eſtis ipſis ſimiles in munere, ſtudete etiam quantum poteſtis, eſſe attentione & reverentia minimè diſſimiles, ut in Cœlo etiam eorum eſſe ſocii mereamini; quod concedat nobis omnibus Deus omnipotens, cui eſt laus & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

HO-

(*a*) *Eccleſiaſtici XIX. v.* 27. | (*b*) *Ibid. v.* 26.

HOMILIA XXXV.
AD OBLATOS
SANCTI AMBROSII
Habita in domeſtico Sacello domus Collegiatæ S. Sepulchri Mediolani

In principio Congregationis poſt Sacra peracta

Feria IV. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XXII. JUNII.

NOLITE *timere, puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis Regnum* (*a*). Salvator noſter Dominus Jeſus, dilectiſſimi fratres, cùm vellet diſcipulos ſuos Apoſtolos, per quos totus Mundus ad Fidem erat convertendus, diſponere, ac quibuſdam veluti armis accingere, quibus innumeras, quas paſſuri erant, perſecutiones & cruciatus, libenti animo ferrent, eoſque paulatim ab omni temporalium rerum affectu curaret avertere, ut ſic diſpoſiti, Sancti Spiritus dona, non multò poſt, in plenitudine gratiæ eſſent accepturi, verbis, quibus initio uſi ſumus, illos conſolabatur. Opportunè ſanè nos verba ad vos facturi, iis ſermonem hunc noſtrum & inchoandum duximus, & eorum meditatione complendum. Conveniſtis huc, fratres, licèt non omnes, major tamen veſtrùm pars, ut in Spiritus Sancti nomine, juxta quod veſtræ Conſtitutiones præſcribunt (*b*), congregati, de iis, quæ ad nobiliſſimam hanc veſtram Congregationem conſervandam & propagandam pertinent, agatis; officia & publica, & privata, quibus Domino viſum fuerit diſtribuatis. Ego verò ad vos mihi cariſſimos verba facturus, nullum aptius thema

(*a*) *Lucæ XII. v.* 32.

(*b*) Biennio ante, anno nempe MDLXXXI., juſſu Sancti Caroli typis commiſſæ ſunt *Inſtitutiones* ad Oblatos Sancti Ambroſii pertinentes, in Libros quatuor diſtributæ, præfixâ eiſdem Epiſtolâ, quam Sanctus Archiepiſcopus & Pater, ad hoſce ſuos in Chriſto genitos filios conſcripſit.

Digitized by Google

thema conſiderandum mihi proponere potui, quàm ſupradicta verba. *Nolite* igitur *timere puſillus grex;* nolite de Domino diffidere, quòd pauci numero ſitis, & debiles viribus; nec enim numerus parvus, aut virium infirmitas hujus Societatis progreſſum impediet; ſed qui eam Spiritus Domini inchoavit, progredi faciet, & ad finem uſque perducet. Si quis, cùm Chriſtus eſſet in Mundo, duodecim rudes & illiteratos Apoſtolos contemplans, ex quibus nonnulli pauperes piſcatores erant, dixiſſet: His ducibus Chriſtus Imperator Mundum univerſum eſt expugnaturus, ac ſuæ poteſtati ſubjugaturus: *in omnem terram exibit ſonus iſtorum, & in fines Orbis terræ verba eorum* (*a*): hi Imperatores & Reges ſuperabunt; hi Chriſti Eccleſiam ſuo ſanguine confirmabunt; quis id credere potuiſſet? Præſtitit tamen id Dominus, & infirma Mundi elegit, ut confunderet fortia, quod vas electionis Paulus ad Corinthios ſcribens, admirabatur, cùm dicebat: *Non-ne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus Mundi? Nam quia in Dei ſapientia non cognovit Mundus per ſapientiam Deum: placuit Deo per ſtultitiam prædicationis, ſalvos facere credentes* (*b*). Et infra: *Quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus, & quod infirmum eſt Dei fortius eſt hominibus. Videte enim vocationem veſtram, fratres, quia non multi Sapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles; ſed quæ ſtulta ſunt Mundi elegit Deus, ut confundat Sapientes; & infirma Mundi elegit Deus, ut confundat fortia; & ignobilia Mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non ſunt, ut ea, quæ ſunt, deſtrueret, ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus* (*c*). Nolite igitur timere, fratres, quia magnam nimiùm Deo injuriam inferunt, qui diffidunt. Numquid ei, qui ex nihilo cuncta creavit, cujus *verbo Cæli firmati ſunt* (*d*), qui *poteſt de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ* (*e*), eſſe poteſt aliquid difficile? & qui omnia poteſt, ſummè bonus, ac in nos liberalis, qui ſe ipſum in noſtri tradidit redemptionem, qui pro nobis totum effudit ſanguinem ſuum, nonne èt omnia, quæ ad ejus propagandum honorem, & animarum ſalutem curandam pertinent, (qui veſtræ Congregationis eſt finis, ac ſcopus,) concedet; ac vobis id ſummo ſtudio quærentibus non cooperabitur èt ipſe? Magnum eſt diffidentiæ crimen. Populus Iſraël cùm Promiſſionis Terram ſe umquam ingreſſurum deſperaret, ac murmurarent omnes dicentes: *Utinam mortui eſſemus in Ægypto, & in hac vaſta ſolitudine utinam percamus, & non inducat nos Dominus in Terram iſtam, ne cadamus gladio, & uxores, ac liberi noſtri ducantur captivi* (*f*), videte quantum in ſe Dei iracundiam pre-

(*a*) *Pſal. XVIII. v. 5.*
(*b*) *I. ad Cor. I. v. 20. & ſeq.*
(*c*) *Ibid. v. 25. & ſeqq.*
(*d*) *Pſal. XXXII. v. 6.*
(*e*) *Matth. III. v. 9.*
(*f*) *Numer. XIV. v. 3.*

provocarint, ut vix orante Moyſe ad Dominum, obtinuerint hujus delicti veniam; cum ea tamen conditione, quòd eorum, qui diffidentes murmuraverant, nemo Terram illam promiſſam videret, dicente Domino ad Moyſen, & ad Aaron: *Uſquequo multitudo hæc peſſima murmurat contra me? Querelas filiorum Iſraël audivi. Dic ergo eis: Vivo ego (ait Dominus); ſicut locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis. In ſolitudine hac jacebunt cadavera veſtra. Omnes, qui numerati eſtis a viginti annis, & ſupra, & murmuraſtis contra me, non intrabitis terram, ſuper quam levavi manum meam, ut habitare vos facerem, præter Caleb filium Jephone, & Joſue filium Nun. Parvulos autem veſtros, de quibus dixiſtis, quòd prædæ hoſtibus forent, introducam, ut videant Terram, quæ vobis diſplicuit* (a).

Quis ſperavit umquam in Domino, fratres, & confuſus eſt; aut quis invocavit eum, & non eſt exauditus? Non numeri parvitas, non virium infirmitas, ullum Omnipotenti afferre poſſunt impedimentum. Sed magno etiam vobis erit adjumento, ſi verè & ex corde cognoveritis, quòd *puſillus grex* ſitis. Hæc veſtræ infirmitatis cognitio, firmiſſimum erit hujus ſpiritualis fabricæ fundamentum. Beatiſſimam Catharinam Senenſem cùm Dominus vellet gratiæ ſuæ donis cumulare, hac veluti præparatione diſpoſuit, ad eam dicens: Si cognoveritis quid ſim ego, quæ ſis tu, beata eris; ego enim ſum, qui ſum, tu es, quæ non es. Sic èt Pater Sanctus Auguſtinus orare Dominum ſæpe, & diu conſueverat his verbis: *Domine, noverim te, & noverim me*. Felices nos, fratres, ſi nos aliquando cum Deo comparaverimus, ac cognoverimus, quia ipſe eſt Deus, nos homunciones viliſſimi; ipſe eſt, qui eſt, nos ſumus, qui non ſumus; ex nobis enim nihil ſumus, ſed quidquid ſumus, a Deo habemus, ut ſimus. Si verò èt ad non eſſe noſtrum, peccatum addamus, quod pejus eſt non ente, & vilius nihilo, o quàm humiliabimur ſub potenti manu Domini! Noſcamus ergo, quòd *puſillus grex* ſumus, quòd debiles & infirmi, nec ob id tamen animum deponamus, aut diffidamus de Dei gratia, nam èt David puſillum, in Regem elegit (b), & Moyſen ex deſerto aſſumptum populo ſuo præfecit (c); unde ait èt Chriſtus Dominus: *Confiteor tibi Pater, Domine Cæli, & terræ, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis* (d). Et verè puſillis delectatur Dominus Jeſus, qui èt humilitatis extitit magiſter & exemplo, & verbo; exemplo quidem, cùm *ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ùt homo*

(a) *Numer. XIV. v. 27. & ſeqq.*
(b) *I. Reg. XVI. v. 12.*
(c) *Exodi III. v. 10.*
(d) *Math. XI. v. 25.*

mo (*a*); verbo autem, cùm dixit: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde* (*b*), & *qui ſe humiliat exaltabitur* (*c*), & plurimis aliis in locis: puſillorum namque ac debilium viribus infirmis, veluti inſtrumento utitur ad res maximas conficiendas, quò magis ejus eluceat potentia, & quòd ejus dextera hæc fecerit, omnes cognoſcant. Videte, quàm id perſpicuè oſtenderit Dominus in Sacra Scriptura; ſimul etiam manifeſtans, timidos ac formidoloſos, quos pauló ante attigimus, Divinis rebus exequendis eſſe ineptos. Id potiſſimum patefaciet illa Gedeonis hiſtoria, adversùs Madianitas pugnaturi (Judicum ſeptimo capite) his verbis deſcripta: *Erant autem caſtra Madian in valle ad Septentrionalem plagam collis excelſi. Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum eſt populus, nec tradetur Madian in manus ejus, ne glorietur contra me Iſraël, & dicat: Meis viribus liberatus ſum. Loquere ad populum, & cunctis audientibus prædica: Qui formidoloſus, & timidus eſt, revertatur. Receſſeruntque de Monte Galaad, & reverſi ſunt de populo vigintiduo millia virorum, & tantùm decem millia remanſerunt. Dixitque Dominusad Gedeon: Adhuc populus multus eſt; duc eos ad aquas, & ibi probabo illos, & de quo dixero tibi, ut tecum vadat, ipſe pergat; quem ire prohibuero, revertatur. Cùmque deſcendiſſet populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui linguâ lambuerint aquas, ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum; qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum, qui manu ad os projiciente, lambuerant aquas, trecenti viri; omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos, & tradam in manu tua Madian; omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum ſuum.* Trecentis igitur viris cæſa ſunt centum viginti millia bellatorum, & educentium gladium. Et verè id minimè videri debet mirum, ſi ab eo id fiat, qui èt ſolo oculi nutu, omnia in nihilum redigere potuerat. Sed èt id vobis paucis, &, ùt diximus, infirmis gaudio maximo eſſe debet, ac vos in ſpem erigere, mira per vos Dominum in ampliſſima hac Diœceſi operaturum. Solet namque Deus, cùm ſe aliqui ei ex corde offerunt ac dedunt, multò plura per ipſos, quàm crediidiſſent, operari, quod pulchrè Joſiæ Regis hiſtoria declarat (*d*), qui a principio animum adjecit ad Templum inſtaurandum, quod deſertum prorſus fuerat, ac nemus potiùs videbatur, duorum malorum Regum culpâ Ammon, & Manaſſis, qui Iſraëliticum Populum Deo dilectum, divinæ legis aliàs ſtudioſiſſimum eò adduxerant, ut nullum legis volumen Jeroſoly-

Tom. I. Ii mis

(*a*) *Ad Philippenſ. II. v. 7.*
(*b*) *Matth. XI. v. 29.*
(*c*) *Lucæ XIV. v. 11.*
(*d*) *IV. Regum XXII.*

mis extaret. Itaque, ubi primùm Regni ſedem accepit, conceptum votum implere cupiens, Helciam Pontificem miſit, qui eleemoſynas ob id a populo oblatas, ex capſulis ſumeret, in quarum una librum legis etiam invênit, quo Rex, qui materiale tantùm Templum cogitaverat, ad ſpirituale etiam inſtaurandum, animum adjecit; & non modò Templum reædificavit, ſed èt Dei cultum reſtituit, Religionem introduxit, ac populum reformavit. Sic èt nos, fratres, ſi infirmitatem noſtram agnoſcentes in Dominum ſpes noſtras jecerimus, dum opus unum bonum aggredi ſtudebimus, plura etiam ſimul, Deo dante, perficiemus.

Quò verò magis vos Dominus conſoletur, ſubdit: *Quia complacuit Patri veſtro dare vobis Regnum* (*a*). Sed ſana ratione ſunt hæc intelligenda nobis; nec mirum eſt, ſi de hoc non modicum dubitem; nam èt Chriſto Domino ſæpius Apoſtolis ſuis de hoc Regno loquente, multi ex illis id, non ùt decebat, intelligebant, ſed de temporali aliquo Regno, aut Mundi gloria, ea dici exiſtimabant: unde èt accedens Mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis ad Chriſtum, poſtulabat dicens: *Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in Regno tuo* (*b*). Sed videte quàm illi erraverint; de Regno namque per Matrem interrogantibus diſcipulis, Dominus reſpondit: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Illi de gloria interrogant; hic Paſſionis, & tribulationum calicem offert, & rectè; duplex enim eſt Chriſti Regnum, quod fidelibus etiam ſuis proponit, nec ad ſecundum, niſi per primum, quemquam tranſire poſſe credendum eſt; nam èt *Chriſtum oportuit pati* (ecce primum Regnum), *& ita intrare in gloriam ſuam* (*c*) (ecce ſecundum). De primo quidem Regno in paſſione ſua Cruci fuerat inſcriptum: *Jeſus Nazarenus Rex Judæorum* (*d*). Videte quale Regnum; Rex malignorum, inimicorum, blaſphemantium, falſa in Regem teſtimonia producentium, cum morti adjudicari poſtulantium. De ſecundo verò, Pilato idem Rex dixit: *Regnum meum non eſt de hoc Mundo* (*e*); & in poſtrema Cœna: *Vado parare vobis locum* (*f*), & alibi: *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt* (*g*). Audite utriuſque brevem quamdam deſcriptionem. Utriuſque Regni Rex eſt Chriſtus; ſed in primo thronus eſt Crux acerbiſſima; diadema, pungentes ſpinæ; ſceptrum, arundo; purpurea

(*a*) *Lucæ XII. v.* 32.
(*b*) *Matth. XX. v.* 21.
(*c*) *Luc. XXIV. v.* 26.
(*d*) *Joannis XIX. v.* 19.
(*e*) *Ibid. XVIII. v.* 36.
(*f*) *Ibid. XIV. v.* 2.
(*g*) *Ibidem.*

rea veſtis, ſanguis e toto corpore defluens; ornamenta, verbera plagæ & ſputa; in manibus & pedibus, clavi; in ore, ſitis fel & acetum; in oculis livor; nulla in toto corpore ſanitas. In ſecundo verò Regno thronus eſt Patris dextera; ſcabellum, Cœlum; diadema, majeſtas; ſceptrum, vivorum & mortuorum omne judicium; Miniſtri, Angelorum & Sanctorum numerus infinitus; urbs, beata Jeruſalem: ſed per tribulationes tranſitur ad gloriam.

Complacuit igitur quidem Patri, parare vobis æternum & cœleſte Regnum; ſed modò regnetis, quamdiu in via eſtis, in primo: nam qui Societati huic ſe addidiſſet, ut primos apud Archiepiſcopum locos conſequeretur, ut præcipui a ceteris ſibi tribuerentur honores; quòd ſub peculiari eſſet futurus Archiepiſcopi vel Prælati protectione; quòd quietam, a Mundo ſegregatus, vitam eſſet ducturus; quòd commodiùs Deo inſerviturus, & in his tantùm gloriaretur, ac redditibus auctis tantùm gauderet: is ſanè illis ſimilis eſſet, quibus primas Regni ſedes poſtulantibus, de calice Dominus reſpondit. Sed ſcitis in quibus vobis ſit hìc gloriandum? quis inter vos ſit dignior habendus? Is, qui plures & majores in ſalute animarum procuranda ſuperaverit difficultates; qui plura paſſus fuerit; qui humilior extiterit; qui Prælato ſuo magis cooperatus fuerit; qui ſe Chriſto, & Sanctis magis in tolerantia conformaverit. Audite Apoſtolum Paulum ſe his verbis gloriantem: *Quoniam multi gloriantur ſecundùm carnem, èt ego gloriabor* (*a*); & infra: *Hebræi ſunt, èt ego; Iſraëlitæ ſunt, èt ego; ſemen Abrahæ ſunt, èt ego; Miniſtri Chriſti ſunt, èt ego (ut minus ſapiens dico) plus ego; in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas, unâ minus accepi. Ter virgis cæſus ſum; ſemel lapidatus ſum; ter naufragium feci, nocte, & die in profundo maris fui; in itineribus ſæpe, periculis fluminum, periculis ex Gentibus, periculis in Civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus; in labore, & ærumna, in vigiliis multis, in fame, & ſiti, in jejuniis multis, in frigore, & nuditate; præter illa, quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror* (*b*)? Et infra: *Libenter igitur gloriabor in ifirmitatibus meis* (*c*). In his èt vos, dilectiſſimi fratres, qui Sanctiſſimi Patris noſtri Ambroſii Oblati eſtis, gloriari oportet; ſed in illa præſertim, in qua èt gloriabatur Apoſtolus Paulus *inſtantiâ quotidianâ*, & *ſolicitudine* hujus Eccleſiæ, harum animarum Chriſti ſanguine redemptarum, quod adeò nobile negotium, ac merca-

(*a*) *II. ad Corinth. XI. v.* 18. | (*b*) *Ibid. v.* 22. *& ſeqq.* | (*c*) *Ibid. XII. v.* 9.

turæ genus eſt, ut ſanguinem ſuum Dei Filius cum animabus commutaturus acceſſerit. Eſt quidem Prælati & Archiepiſcopi veſtri munus, animas omnes fidei ſuæ commiſſas, cordi ſemper inſculptas habere, de earum ſemper ſalute angi; ſed èt veſtrum quoque eſt, qui ei quantum poteſtis conformari debetis. Hanc verò ſolicitudinem videte quàm pulchrè in Aaron veſtibus Dominus in Exodo expreſſerit, cùm ſic juſſit: *Facient veſtimenta ſancta fratri tuo Aaron, & filiis ejus, ut Sacerdotio fungantur mihi. Facient autem ſuperhumerale de auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere polymito. Sumeſque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſraël; ſex nomina in lapide uno, & ſex reliqua in altero, juxta ordinem nativitatis eorum. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino, ſuper utrumque humerum, ob recordationem. Rationale quoque judicii facies opere polymito. Quadrangulum erit, & duplex; poneſque in eo quatuor ordines lapidum, in primo verſu erit lapis Sardius, & Topazius, & Smaragdus; in ſecundo Carbunculus, Sapphirus, & Iaſpis; in tertio Ligurius, Achates, & Amethyſtus; in quarto Chryſolitus, Onychinus, & Berillus. Incluſi auro erunt per ordines ſuos, habebuntque nomina filiorum Iſraël. Duodecim nominibus cælabuntur ſinguli lapides, nominibus ſingulorum per duodecim Tribus* (*a*). Et infra: *Portabitque Aaron nomina filiorum Iſraël in rationali judicii ſuper pectus ſuum, quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum* (*b*). Notate verba, fratres, ſignate myſteria. Lapidibus pretioſis, iiſque duriſſimis inſculpi volebat nomina filiorum Iſraël, ac Superhumerali, & Rationali inſcribi, quibus veſtibus Aàron ad Dominum accedens indueretur: Hæc autem nihil aliud ſignificant, quàm ſalutis animarum zelum, qui in Prælatis, & vobis eorum præcipuis coadjutoribus requiritur, quatenus numquam ex veſtro excidant corde. Nec ſine myſterio in pectore pretioſis lapillis inſculpta eſſe volebat filiorum Iſraël nomina Dominus, & in Superhumerali; in illo quidem, ut hominum animæ quàm ſint pretioſæ dignoſcatur, utpote pretioſis lapidibus deſcribendæ; in Superhumerali verò, ut noſſent Sacerdotes, & animarum Paſtores, ferendas eſſe ſubditorum imperfectiones, ac iis compatiendum; caritas namque compatitur, nemini verò ſuccenſet.

Intuemini, quæſo, Beatiſſimam illam Catharinam Senenſem, cujus etiam ſupra meminimus, quanto ſtudio animas Deo lucrari contendebat, ut èt Pontifex Summus quatuor ei Sacerdotes conceſſerit, qui audiendis confeſſionibus vacarent eorum, quos ipſa ad Deum con-

(*a*) *Exodi XXVIII. v. 4. & ſeqq.* | (*b*) *Ibidem v. 29.*

convertebat, a quo èt ipſa munus hoc & donum acceperat, ut animarum illarum pœnitentium candorem ac ſplendorem viſibiliter cerneret. Hæc tanto erat peccatum converſionis flagrans deſiderio, ut quadam die in ecſtaſim rapta ac pene mortua, cùm Cœleſtem gloriam, Inferni cruciatus, & Purgatorii pœnas vidiſſet (prout èt ipſa Confeſſario ſuo poſtea narravit), & poſt quatuor horas ad ſe rediiſſet, iterum in ecſtaſi poſita, in hunc ſenſum Deum alloquens fuerit a multis audita: Mi Domine, quonam modo ferre potero, ut qui ad imaginem tuam formati ſunt in æternum pereant? An non in majorem gloriæ tuæ cumulum cederet, ut, ſalva caritate, ego ſola perirem, corporiſque mei objectione aditum ad Inferos obſtruerem, omniaque gehennæ tormenta perferrem, quàm ut tot animarum millia a beatitudinis tuæ conſortio excluderentur? Cui tamen Dominus reſpondit, nullo modo fieri poſſe, ut caritati locus apud Inferos eſſet; tantam enim caritatis vim atque potentiam eſſe ſubjunxit, ut magis ipſa gehennæ flammas extingueret, quàm ab eis ipſa lædi poſſet. Et verè id obſervatione dignum videtur, quòd Sancti ferè omnes poſtquam in ecſtaſim rapti & gloriam, & pœnas viderunt, ſtatim hunc animarum zelum verbis expreſſerunt; ſic èt Apoſtolus Paulus *optabat anathema eſſe pro fratribus ſuis* (*a*), & flens clamabat aliàs: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror* (*b*)? Et ante hos omnes mitiſſimus Moyſes: *Obſecro, peccavit populus iſte peccatum maximum, feceruntque ſibi Deos aureos; aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti* (*c*). Nam qui cœleſtis illius gloriæ magnitudinem conſpiceret, & pœnarum atrocitatem, mihi credite, neſcio an vivere poſſet, videns animas ob leviſſimas voluptates, ob nihil, ſe ipſas illâ privare, & harum reas efficere.

Eja igitur, fratres mei in Domino amatiſſimi, nolite jam de cetero timere, ſed infirmitatem veſtram agnoſcentes, eam Domino offerendam Patri veſtro Ambroſio Sanctiſſimo oſtendite; ejus imitandi ſtudio, animarum ſaluti procurandæ incumbite, Chriſti Regnum intrate, in infirmitatibus gloriamini; ut laborum tamdem fructum referentes, ad glorioſum & cœleſte Regnum tranſcatis. Amen.

HO.

(*a*) *Ad Roman. IX. v.* 3.
(*b*) *II. ad Corinth. XI. v.* 29.
(*c*) *Exodi XXXII. v.* 31. & 32.

HOMILIA XXXVI.

DE
S. JOANNE BAPTISTA
Habita in Metropolitana Mediolani
Feria VI. Dominicæ III. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XXIV. JUNII.

S*PIRITU Sancto replebitur puer ex utero Matris ſuæ, & multi in Nativitate ejus gaudebunt; erit enim magnus coram Domino.* His verbis, dilectiſſimi filii, hodiernum Sancta Mater Eccleſia aggreditur Sacrificium (*a*), in tanta tanti Viri Nativitatis ſolemnitate; in cujus ipſo primo intuitu, non parva admiratione digna ſe res nobis offert, unde videlicet tanta hujus feſtivitatis ab aliis ceterorum Sanctorum exoriatur differentia; quorum quidem feſtivitates, licèt eorum dicantur Natales, ab hoc tamen Natali Joannis plurimum diſſident. In ceteris namque dies, quibus ex hujus Mundi calamitatibus morte liberati, in cœleſtem patriam evolarunt, Natales nuncupantur; Joannis Baptiſtæ verò Natalis, quem colimus, dies eſt, quo Mundi miſerias ingreſſus eſt, quo ad hanc lacrymarum vallem acceſſit. Cujus tamen Joannis unà cum eadem Matre noſtra Catholica Eccleſia decollationis etiam, ac mortis diem celebramus, ſed non tanta profectò, qua hodiernam, ſolemnitate. Et certè quis non id jure miretur, ejus nos ad infirmitates humanas, ad miſerias, ad corporis caſtigationes, ad pœnitentias Ingreſſum tam ſolemniter colere; non ſic autem, ex his omnibus Egreſſum, atque liberationem? Magnas neceſſe eſt hujus tantæ differentiæ cauſas ſubeſſe, maxima hìc latère myſteria; & cùm nihil temerè aut caſu agere cenſenda ſit Chriſti Sponſa, a Sancto ſemper Spiritu edocta Eccleſia, ſingularem opus eſt, filii, fuiſſe Nativitate, ac vitæ ſanctitate Joannem, eum-

(*a*) Deſumpta ſunt hæc verba ex Lucæ Evangelio Cap. I. v. 14. & 15.

eumque ceteris omnibus Sanctis longè ſuperiorem. De his ergo duobus breviter hodierno die apud vos verba faciemus, quibus videlicet prærogativis Nativitas ejus, quibus etiam ejus vita præfulgeat. Tu Joannes Chriſti Præcurſor, æterni Verbi vox, qui èt Zachariæ Patris linguam naſcens ſolviſti, impetra ab eo, qui te & officio, & laudibus adeò ſuper ceteros extulit, *voci meæ vocem virtutis* (*a*), qua, ſicut tu voce tua multorum corda ad pœnitentiam convertiſti, ſic ego Auditorum meorum corda convertam ad Chriſtum.

Potuiſſemus quidem propoſitæ per nos difficultati, verbis etiam adductis Eccleſiæ abundè ſatisfacere, quòd nempe ejus ita præ ceteris celebretur nativitas: *Spiritu Sancto replebitur ex utero Matris ſuæ, multi in nativitate ejus gaudebunt, & erit magnus coram Domino.* Sed quò faciliùs & res innoteſcat ſimul, & Sancti hujus præſtantia aperiatur, pleniùs & diſtinctiùs eaſdem cauſas perquiramus. Ac primùm quidem: ſi noctis tenebris paulatim recedentibus, & exoriente Lucifero, qui ſolem proxime antecedit, res hæ omnes inferiores, vires quodammodo novas recipere, exultare & lætari, flores aperiri, herbæ pullulare, prata ridere, fructus matureſcere, animalia quæque geſtire manifeſtè videntur: quid mirum, ſi quo die Joannes, Lucifer ſtella, Chriſtum Juſtitiæ Solem proximè antecedens, Mundo apparuit, totus Mundus præcipuo quodam ac inuſitato modo gaudere videatur? Erat Chriſtus venturus, ut humanum genus redimeret, ut Cœli januas aperiret, Angelorum ſedes repleret, pauperibus evangelizaret, Cœlorum Regnum proponeret, ad id conſequendum viam præmonſtraret, lux eſſet Mundi, ovium Paſtor, infirmorum Medicus, languentium fortitudo, eſurientium cibus, pauperum conſolator, mortuorum vivificator, veritatis Magiſter, & ut innumera alia hominibus bona conferret, ac innumeris eos malis eriperet: Horum omnium principium, prænunciator, & doctor, miſſus eſt Joannes in Mundum; & ideo meritò *in Nativitate ejus multi gaudebunt.* Gaviſa ſunt Prophetarum & Patriarcharum millia, quibus Meſſiæ deſiderati adventum prænunciavit & prævènit; gaviſi ſunt Angelici Chori, quia ſuarum ſedium inſtauratorem hic proximè præcedit; gaviſi ſunt Gentiles, Chriſti Legiſlatoris ſui propinquitatem animadvertentes; gaviſa eſt Eccleſia, Sponſi ſui ortum mox ſe viſuram, firmiſſimè nunciari intelligens. Et non modò adveniens Joannis Nativitas gaudium attulit Mundo, ſed èt multos ante annos perſpecta, Prophetas ipſos exultatione replevit; hinc David Propheta (*b*) *paravi*, canebat,

(*a*) *Pſalm. LXVII. v.* 34. | (*b*) *Pſalm. CXXXI. v.* 17.

bat, *lucernam Chriſto meo*, & quam lucernam, niſi hunc, de quo dixit per Joannem Evangeliſtam, Chriſtus, quòd erat *lucerna ardens & lucens* (*a*), caritatis quidem fervore ardens, vitæ autem puritate prælucens? Hunc prædixit in Malachia Dominus(*b*), cùm ait: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad templum ſuum Dominator, quem vos quæritis, & Angelus Teſtamenti, quem vos vultis.* Iſaias quoque hujus prædicens Adventum: *Conſolamini*, inquit, *conſolamini, Popule meus, dicit Deus veſter. Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate eam; quoniam completa eſt malitia ejus, dimiſſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis. Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri. Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas* (*c*). Joannes vox eſt Verbi, Chriſti Præcurſor, Solis aurora. O quanta ejus in Nativitate ſublimitas, quòd per tot ante ſecula a ſacris Prophetis prævitus fuerit, & prænunciatus! Sed ad propinquiora adhuc accedamus.

Ejus Nativitas ab Angelo nunciata fuit; & quidem non ab uno ex infimi ordinis Angelis, ſed a Gabriele Archangelo, qui paulò poſt etiam Chriſti Filii Dei prædixit ac prænunciavit Adventum: nam *cùm Sacerdotio fungeretur Zacharias, ſorte exiit, ut incenſum poneret, ingreſſus in Templum Domini. Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans a dextris Altaris incenſi*, cui èt dixit: *Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua; & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem; & erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in Nativitate ejus gaudebunt; erit enim magnus coram Domino* (*d*); & poſt plura dixit Zachariæ dubitanti Angelus: *Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare* (*e*). O quàm admirabilis fuit Joannis Nativitas, quæ ob ſui novitatem Zachariam in dubium adduxit; ubi naturæ ordo pervertitur; ubi ſenectus redditur fœcunda, Matris ſterilitas tollitur! Sed èt majora elucent dignitatis hujus indicia; cùm Zacharias Pater, in credendo difficilis, mutus ſtatim efficitur, divinitus puero Joannis nomen imponitur, cujus nominis confirmatione ſtatim Pater loquelæ recipit uſum. Sunt quidem hæc maxima, & quæ nulli Sanctorum ſimul omnia umquam contigerunt; ſed omnium potiſſimum eſt, quòd ceteri omnes Sanctorum, Jeſu Chriſto, ejuſque Matre demptis, in peccato ſunt nati; Joannes verò in utero eſt ſanctificatus. Ideo Sanctorum Nativitas minimè

(*a*) *Joann. V. v.* 35.
(*b*) *Malachiæ III. v.* 1.
(*c*) *Iſaias XL. v.* 1. *& ſeqq.*
(*d*) *Luc. I. v.* 8. *& ſeqq.*
(*e*) *Ibid. v.* 19.

mè celebratur, quòd peccatores ſint nati, ſed mors, quòd a peccandi periculis ſint liberati; nam ubi primùm Dei Mater ad Eliſabeth eſt ingreſſa, Spiritu Sancto ſtatim, in primo ejus occurſu, repletus eſt Joannes, prophetavit Eliſabeth. *Ubi* Angelum de Eliſabeth loquentem *audivit Maria* Sanctiſſimus Pater noſter ſcribit (*a*) Ambroſius, *non quaſi incredula de oraculo, nec quaſi incerta de nuncio, nec quaſi dubitans de exemplo; ſed quaſi læta pro voto, religioſa pro officio, feſtina pro gaudio, in montana perrexit. Quò enim jam Deo plena, niſi ad ſuperiora cum feſtinatione contenderet? Neſcit tarda molimina Sancti Spiritus gratia. Diſcite èt vos, Sanctæ Mulieres, ſedulitatem, quam prægnantibus debeatis exbibere Cognatis. Mariam, quæ ante ſola in intimis penetralibus verſabatur, non a publico virginitatis pudor, non ab ſtudio aſperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardavit. In montana Virgo cum feſtinatione, Virgo officii memor, injuriæ immemor, affectu vigente, non ſexu, relictâ perrexit domo. Diſcite, Virgines, non circumcurſare per alienas ædes, non demorari in plateis, non aliquos in publico miſcere ſermones. Maria in domo ſera, feſtina in publico, manſit apud Cognatam ſuam tribus menſibus. Etenim quæ propter officium venerat, inhærebat officio. Manſit etiam menſibus tribus, non quod domus eam delectaret aliena, ſed quia frequentiùs videri in publico diſplicebat. Didiciſtis, Virgines, pudorem Mariæ, diſcite humilitatem. Venit propinqua ad proximam, junior ad ſeniorem; nec ſolùm venit, ſed etiam prior ſalutavit; decet enim, ut quantò caſtior Virgo, tantò humilior ſit.* Neque verò ſola familiaritatis eſt cauſa, fratres, quòd diu Virgo Dei Mater apud Eliſabeth permanſit; ſed etiam tanti Vatis utilitas. Nam ſi primo ingreſſu tantus profectus extitit, ut ad ſalutationem Mariæ exultaret Infans in utero, repleretur Spiritu Sancto Mater Infantis, quantum putamus, tanti temporis ſpatio, Sanctæ Mariæ addidiſſe præſentiam? Manſit autem Maria cum illa menſibus tribus; ungebatur itaque, & quaſi bonus athleta exercebatur in utero Matris Propheta; ampliſſimo enim ejus virtus certamini parabatur. Quis ergo jam ampliùs habeat unde miretur, cur tam ſolemniter hujus Sanctiſſimi Præcurſoris Nativitas celebretur, quam èt Turcæ ipſi, & Saraceni non parum venerantur (*b*)? Sed iis eſt potiſſimùm gaudii & exultationis cauſa,

(*a*) In Expoſitione ſuper Evang. Lucæ Lib. II. n. 19. Edit. Pariſienſis anni MDCLXXXVI.

(*b*) De Turcarum veneratione erga Sanctum Præcurſorem Chriſti Joannem Baptiſtam, præclarum teſtimonium extat in narratione inſerta Actis Sanctorum Bollandi ad diem XXIV. Junii Cap. V., ubi deſcribitur Legatio Bajazetis Turcarum Imperatoris, expedita anno MCCCCLXXXIV. ad Rhodios Equites, quibus dono mittebat dexteram manum Sancti Joannis, a patre ſuo Mahomete receptam, atque inter regias gazas aſſervatam, capta Conſtantinopoli; Legatus enim, Rhodiorum Magiſtrum alloquens, inquit: *Accipe, Inclytiſſime Magiſter, ſacram* *Præ-*

qui in quonam ante ejus Nativitatem ſtatu Mundus exiſteret cogitant; quàm eſſet deformatus, quàm miſer, quàm illius, quem Joannes præceſſit, indigeret adventu. Non tanto autem honore, ejus Decollationis, quanto Nativitatis dies celebratur a nobis, quòd, ùt Sanctus innuit Gregorius Romanus Pontifex (*a*), eo ſit tempore mortuus Joannes, quo Cœli nondum januæ fuerant reſeratæ Chriſti morte, ejus ad Cœlos Aſcenſione poſtmodum aperiendæ; unde èt in Limbo eum aliquot dies permanere oportuerit. Cujus igitur adventum in orbem terrarum, ac carnalem Nativitatem tot Deus voluit illuſtrare prædictionibus, quis eum omnibus, quibus poſſit, non proſequatur honoribus?

Sed eximias etiam vitæ ipſius prærogativas, obſecro fratres, attendamus, quibus èt nos ad rectè inſtituendam vitæ noſtræ rationem inſtruamur. Fuit aliàs tantus huic ſancto in Eccleſia exhibitus honor, ut ad ejus Nativitatem Quadraginta dierum jejunio, fideles Populi præpararentur; poſt verò, multò pauciorum dierum (*b*): aliàs etiam, quemadmodum in Natali Domini plures Sacerdotibus licet Miſſas celebrare, in Joannis Natali permittebatur (*c*). Equidem tot eſſent de ejus excellentiis dicenda, ut dies me potius deficeret & tempus, quàm dicendi materia. Sed quoniam a prandio Reverendiſſimus Novarienſis Antiſtes Comprovincialis noſter, veſter etiam & noſter Concivis (*d*), pro ſua in vos caritate de ejuſdem Sancti laudibus eſt ſermonem habiturus, juxta priſcorum Patrum Inſtitutum, qui advenientibus in Diœceſes ſuas extraneis Epiſcopis, præ-

Præcurſoris Manum, quem & Mahometæa lex Prophetam non negat, & Virum integerrimum non inficiamur, &c. Balthaſſar Fidelis, Archipresbyter Baſilicæ Modoetienſis, in Libello, quem *de Prærogativis Beati Joannis Baptiſtæ* conſcripſit, ediditque Mediolani anno MDXIV. Cap. XXVI. loquens de Præcurſoris Chriſti Nativitate, ſubdit: *Quam èt Saraceni multa exultatione feſtivam agunt.* Id autem multò etiam ante ſcriptum reliquerat in Rationali Divinor. Officior. Gulielmus Durandus Libr. VII. Cap. XIV.

(*a*) *Homil. VI. in Evangelia.*

(*b*) Gulielmus Durandus proximè relatus, in *Rationali Divinorum Officiorum* Libr. I. Cap. IX. hæc habet: „ Inſtituerat Eccleſia priùs duas „ Quadrageſimas, præter majorem; unam ante „ Natale Domini, quæ communiter vocatur „ Sancti Martini; aliam, ſcilicet quadraginta „ dierum, ante Feſtum Beati Joannis Baptiſtæ, „ in quibus vacandum erat orationibus, eleemoſynis, & jejuniis. Sed propter hominum „ fragilitatem, illæ duæ ad unam ſunt redactæ, „ & iterum illa diviſa eſt in tres hebdomadas „ Adventus, & tres ante Nativitatem Sancti „ Joannis, in quibus eſt jejunandum. „ Idem repetit Libr. VII. Cap. XIV.

(*c*) De antiquo hoc more celebrandi tres Miſſas in Sancti Joannis Baptiſtæ Natali die, fidem faciunt Ordo Romanus, vulgatus Alcuinus, & Amalarius. Scultingus ab Edmundo Martene relatus Libr. IV. de Antiq. Eccleſiæ Ritibus Cap. XXXII. teſtatur, ſuperiori ſeculo adhuc duas in Feſto Sancti Joannis celebratas fuiſſe Miſſas, primam in aurora, quaſi in fine noctis, & initio diei, quia Joannes fuit finis Legis, & aurora Solis Juſtitiæ; alteram in die, juxta conſuetudinem aliarum Solemnitatum.

(*d*) Novarienſem Eccleſiam eo anno adminiſtrabat *Franciſcus Boſſius*, Ægidii Senatoris Mediolanenſis filius, de quo Ughellus ſcribit, translatum eum fuiſſe a Peruſina ad Novarienſem Sedem; hoc ipſum Sancto Carolo Borromeo apud Pont. Max. Gregorium XIII. procurante, quippe qui optimis Præſulibus, ac ſibi ſimillimis Suffraganeis impenſiùs delectaretur.

prædicationis eis munus committebant; idcirco nos, multa omittentes, paucis orationem expediemus. Videntes illorum temporum homines tot miraculis inſignem, tot prædictionibus illuſtrem Joannis Nativitatem, admirantes dicebant ad invicem: *Quis putas, puer iſte erit* (*a*)? Sed vitam, obſecro, inſpiciant, & quis futurus eſſet, videbunt. Quinque vix annos natus (*b*), relictis parentibus, Mundi rebus omnibus contemptis, antra deſerti petiit, ubi tanta aſperitate victùs, veſtium rigore, tanta ſolitudine perpetuò vitam duxit, ut dictus fuerit ab Angelo, Chriſtum præceſſurus *in Spiritu, & virtute Eliæ* Sanctiſſimi (*c*). Quòd ſi Eliam, ùt olim fuit, & ùt ante extremam judicii diem venturus eſt, conſideremus, utroque modo veriſſimum eſſe comperiemus; nam primo quidem modo, ſimilis fuit utriuſque vitæ aſperitas & genus: Ambo in eremo, ambo zonis pelliceis amicti: ille a corvis, & paupercula muliere paſcebatur; hic locuſtis, & ſylveſtri melle veſcebatur: ille Jordanis alveum diviſit; hic Jordanem ad ſalutare nobis Chriſti lavacrum convertit. Uterque fervens fuit juſtitiæ zelator: ille Achab, & Jezabel reprehendit; hic Herodem, & Herodiadem criminis liberè arguebat: illum mulieris impietas vertit in fugam; huic mulieris libido caput abſcidit. Videte quàm per omnia Eliæ ſimilis fuerit. Sed èt venturo Eliæ eſt quoque ſimillimus; nam ſicut Elias ante ſecundum Chriſti eſt venturus adventum, ita hic ejuſdem primum prævênit. Ille, ut infideles ad Chriſti Domini Fidem convertat, accedet; hic ut pœnitentiam omnibus prædicaret, fuit miſſus in Mundum. Quanta vitæ Joannis extitit ſolitudo, quàm exacta Mundi omnia impedimenta effùgit, quibus tam multis a Deo diſtrahimur miſeri. Noveras tu Joannes Sanctiſſime Mundi miſerias, ejus mille fallendi artes te non latuerant, fugâ tibi idcirco conſuluiſti. Fueras profectò in Matris utero ſanctificatus, nec mortale umquam peccatum admiſeras: & te nihilominus ita ſeverè tractabas, corpus tuum jejuniis ac pœnitentiis affligebas, ut miſeros nos doceres, ſemper pavidos eſſe, in timore ſemper perſiſtere, & illorum temeritatem argueres, qui pœnitentias irrident, qui ad Sacerdotes & Monachos tantùm pertinere jejunia dictitant, ac corporis macerationes; quaſi ipſorum peccatis pœnæ vel nullæ, vel minimæ debeantur.

(*a*) *Lucæ I. v. 66.*

(*b*) Balthaſſar Fidelis in Libro ſuperiùs indicato Cap. XII. loquens de Sancti Joannis in deſertum receſſu, ait, *aliquos aſſeruiſſe, eum quinquennem fuiſſe; aliquos verò ſeptennem, quando deſerta petivit.* Daniel verò Papebrochius in Actis Sanctorum Bollandi ad diem XXIV. Junii, veroſimilius cenſet, fuiſſe decennem.

(*c*) *Lucæ I. v. 17.*

At cur tot te afflictionibus caſtigaſti? Ob id nempe, ut ad tuum rite præparareris munus exequendum, teſtificandi videlicet Dominum Jeſum Chriſtum, ejus prædicandi myſteria. O Reverendiſſime Paſtor, o Reverendi Sacerdotes videte, qualiter nos ad id præparari deberemus, quorum idem, ac Joannis, eſt munus, Chriſtum videlicet prædicandi, ad pœnitentiam homines adducendi. Quamdiu vitam duxit, jejunavit Joannes, in deſerto permanſit, hominum colloquia effugit, ſe ipſum afflixit, ut ad prædicationem præpararetur; idem præſtitit Chriſtus, cui nihil horum opus erat, trigintatribus annis, quibus vixit; ultimo tantùm triennio prædicavit, ac, ùt Lucas ſcripſit (*a*), cœpit facere primùm, quæ poſtmodum docuit. Quàm grande noſtrum eſt munus, quibus Verbi ſui prædicationem, Evangelii annunciationem, Sacramentorum diſtributionem Dominus injunxit! Sed perpendite èt vos, populi, quantì ſit a vobis Sacerdotum munus faciendum, quo ipſi in honore habendi, quæ eis præſtanda fides, quàm eorum monitis obtemperandum. *Fuit* Joannes *homo miſſus a Deo* (*b*). O nobilem legationem, ad quam non a quopiam Rege aut primario homine, ſed *a Deo* ad Mundum univerſum hic Legatus eſt miſſus, cujus vitam & prædicationem iidem ipſi Evangeliſtæ, qui èt Chriſti, deſcripſerunt. Neque verò ejus Sanctitati ulla ex parte detrahitur, quòd, quamdiu vixit, non cæcis viſum, nec ſurdis auditum, nec languidis ſanitatem, nec mortuis vitam dediſſe, aut miraculum aliud quodpiam feciſſe perhibeatur, cùm his veluti ſignis opus non habuerit, quibus mira ejus ſanctitas, & innocentia, ſole ipſo clarior, Mundo patefieret; ſed ſua ipſum vita collaudaverit. Imo verò hinc maximè ejus vitæ ſublimitas patet, quòd prædicaturo Joanne myſteria, Mundo aliàs inaudita, non ſignis opus fuerit, aut miraculis, ad audientium fidem ei comparandam; ſed id vitæ ipſius ſanctitas abundè præſtiterit, cùm & Populi eum exiſtimarent Chriſtum, aut Prophetam eſſe, & Herodes ipſe, veluti Sanctiſſimum hominem metueret, quamvis nulla ſigna vidiſſent. Quid plura? Videte, qualem meruit habere laudatorem: Equidem a probatis, & nobilibus viris laudari, plurimum eſſe ſemper exiſtimarunt homines; at a Dei Filio laudari, & iis laudibus, quibus majores ullæ reperiri nequeant, o quàm eſt hoc magnum, quàm inſignis probitatis teſtimonium! Audite de Joanne ad turbas Chriſtum dicentem: *Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam. Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in*

(*a*) *Act. Apoſt. I. v. 1.* | (*b*) *Joannis I. v. 6.*

in domibus Regum ſunt. Sed quid exiſtis videre? Prophetam? ecce dico vobis, èt pluſquam Prophetam (*a*). Putabant illius temporis homines, ejus vitæ integritatem admirati, ipſum eſſe Chriſtum, aut Eliam, aut aliquem ex Prophetis; & tamen negavit ipſe ſemper conſtantiſſimè dicens: *Non ſum. Ego vox clamantis in deſerto* (*b*). O conſtantiſſimum Virum nec proſperitatibus elatum, imo ſe magis demittentem, ac confitentem, quia *non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus* (*c*); nec adverſitatibus fractum, ſed Regis vultum minimè timentem, eum, liberè increpantem, pro veritate vitam exponentem & caput! Videte, quàm liberè Phariſæos arguebat, *genimina* eos *viperarum* (*d*) appellans; quàm ſuaviter omnes erudiebat, quàm fortiter Mundum, & Mundi omnes averſabatur delicias! I nunc Chriſtiane, qui deliciis affluens cœlum ingredi cogitas, & tuam cum Joannis conferas vitam. Ille quinquennis deſertum petiit; tu filios tuos, vix rationis uſu præditos, Mundo immergis. Ille omnibus modis ſe ipſum afflixit; tu delicatulus vèl minimos refugis labores. Ille pro veritate mortem non expavit; te a Chriſti confeſſione minima quæque retrahunt. Tam contrariâ incedis viâ, & ad eamdem cogitas Patriam pervenire? Intuere èt ipſum, cujus extitit Præcurſor, Chriſtum; confer Præcurſoris vitam cum ſua, & quàm ei fuerit ſimilis, animadvertes. Sub his ergo tu Ducibus militans, contrariam omnino vitam ducens, propoſita eos ſequentibus præmia ſperabis?

Sed fuit etiam pluſquam Propheta Joannes; ceteri namque Vatum Chriſtum a longè tantùm prædixerunt; hic verò & prædixit, & indice prodidit, cùm dicere meruit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi* (*e*). Huic Prophetæ omnes, huic Patriarchæ, huic quotquot eum præceſſerunt juſti, cedunt; *inter natos* enim *Mulierum* iſto *major*, ipſomet Deo perhibente (*f*), *non ſurrexit*. Imo etiam in Prophetiæ munere, ac aliis multis quarumdam gratiarum prærogativis, quibus præ ceteris fuit inſignitus, ad eum Apoſtolorum nullus acceſſit; nam non modò ex Patre Propheta (ſicut ceteri) eſt genitus, ſed ex Matre etiam, Prophetiæ dono inſigni. Et quidem ſi a parentum nobilitate, aut ſanctitate laudi ſit locus, quis Joanne dignior laude; cujus parentes Prophetæ, de Tribu Aaron, *ambo juſti*, & Deum timentes, ac *ſine querela incedentes* coram Domino (*g*)? Quæ verò illuſtrior Propheta, nobilior aut jucundior prædicatio illâ Joannis, qui quem prophetavit, digito oſtendit, & primus omnium prædi-

(*a*) *Matt. XI. v. 7. & ſeqq.*
(*b*) *Jo. I. v. 20. & 23.*
(*c*) *Lucæ III. v. 16.*
(*d*) *Ibidem v. 7.*
(*e*) *Joannes I. v. 29.*
(*f*) *Matth. XI. v. 11.*
(*g*) *Luc. I. v. 6.*

prædicavit, appropinquaſſe Regnum Cœlorum; tempus adveniſſe, quo Cœli januæ pœnitentiam agentibus aperirentur *(a)*? O Sanctiſſimum Joannem, cujus laudes recenſere humanis linguis, eſt potiùs obſcurare! Satis ſit, laudatum te a Deo vivo fuiſſe, a Prophetis prænunciatum, a Gabriele promiſſum, ab Evangeliſtis ſacris toties commendatum. Sileant inter nos qualeſcumque laudationes noſtræ, ac imitatione te laudare ſtudeamus, quæ vera eſt feſtivitatis tuæ celebrandæ ratio. Eja igitur, amatiſſimi fratres, Joannem Sanctiſſimum imitamini; & felices vos atque beatos! Non quòd miracula faciatis, non quòd mortuos ſuſcitetis ſuadeo, quæ nec ipſe fecit; ejus imitamini ſeculi fugam, & humanarum converſationum; & quando re ipſa in deſertis non digitis, ſed terrenis adhuc negotiis implicitos eſſe vos opus eſt, ſegregamini ſaltem aliquando a ſeculi curis. Ingredimini cor veſtrum, & clauſo oſtio cordis veſtri, cum Deo colloquimini. Imitamini ejus pœnitentiam ac carnis afflictionem, & quæ ceteros docere præſumitis, ipſi priùs opere explete; in bono conſtantes eſtote; ab ineunte ætate filios veſtros Dei cultui mancipate; Dei in omnibus gloriam ſummo ſtudio quærite, pro cujus honore & Mundum, & omnia, quæ in eo ſunt, vos ipſos quoque & vitam contemnite. Mementote, quia *momentaneum* hoc *tribulationis*, *æternum* in vobis *gloriæ pondus operabitur* *(b)*. Patiemini hìc modicum, ſed in perpetuum regnabitis; *anguſta* quidem eſt *porta*, *& arcta* pœnitentiæ *via*; ſed *ducit ad vitam* *(c)*. Cupimus id, dicitis fratres amatiſſimi, ſed infirmi ſumus ac imbecilles, nihil a nobis poſſumus, neque ii ſumus, qui ad Deum accedere audeamus. En vobis potentiſſimum Advocatum & Patronum, qui inter vos ſtabit, & Chriſtum, veſtras ei porriget ſupplicationes. Eſt ei cariſſimus; auctoritate apud eum plurimùm valet; ejus illi fides perſpecta eſt; annuet ejus ſanctiſſimis precibus.

Joannes Baptiſta Præcurſor Chriſti Sanctiſſime voces noſtras audi, pro nobis intercede ad Dominum Deum tuum, qui te ſibi Præcurſorem elegit, qui tot te privilegiis cumulavit. De Mundo quidem adhuc ſumus, cujus tu adeò inimicus extitiſti; Mundo alligati ſumus; ſed ſolve tu vincula, precibus tuis, ut iis expediti, quod docuiſti addiſcamus, quod feciſti opere impleamus. Gaviſi ſunt multi in Nativitate tua carnali, eam èt nos celebramus exultantes; ſed gaudeamus, obſecro, te nunc in Cœlis exiſtente, ut gaudium noſtrum perfectum ſit, & nemo tollat a nobis; atque hìc ad modicum flentes, tecum ſine fine exultemus. Amen.

HO-

(a) Matth. III. v. 2. | *(b) II. ad Corinth. IV. v. 17.* | *(c) Matth. VII. v. 14.*

HOMILIA XXXVII.

Habita ad Populum Olginati (a) Diœceſis Mediolanenſis

Dominica IV. poſt Pentecoſtem

IN EVANGELIUM LUCÆ CAP. XVI. DE EPULONE ET LAZARO

ANNO MDLXXXIII. XXVI. JUNII.

NIHIL eſt, dilectiſſimi filii, quod æquè poſſit hominis omnes actiones dirigere, & ipſum ad ſalutis terminum conducere, ac ſedula meditatio finis rerum omnium. Hæc veræ prudentiæ regula eſt firmiſſima, ut quidquid agimus, prudenter agamus, & finem reſpiciamus: ejus verò finis contemplatio plurimùm confert, quo homo ad irreparabilem, & incommutabilem reducitur ſtatum vel cœleſtis gloriæ, vel æternæ pœnæ, de quo dictum eſt, quia *ſi ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit* (b); quod morte omnibus contingit, unde ejus meminiſſe monemur, & noviſſimarum rerum omnium, ne in æternum peccemus (c). Quoniam autem ad ſalutem homines dirigere, proprium eſt Prælatorum officium, idque, cùm ſibi ſubditas Eccleſias viſitant, potiſſimùm efficere ſtudent; ideo dum ad vos ſermonem habemus, hoc unum maximè ſpectare debemus. Opportunum ſanè huic rei eſt hodiernum Evangelium, ac utiliſſimæ, quæ in eo recenſetur, hiſtoriæ frequens conſideratio: quam qui ſæpe animo revolveret, quantam inde utilitatem perciperet! Cavere velim vos omnes, ne de vobis Spiritus Sanctus dixerit: *Quia vocavi, & renuiſtis; extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meum,*

(a) *Olginatum* Pagus eſt in Diœceſi Mediolanenſi ad flumen Abduam, quinq; circiter millibus paſſuum a Leuco diſtans, Præpoſiturâ decoratus.

(b) *Eccleſiaſtes XI. v.* 3.
(c) *Eccleſiaſtici VII. v.* 40.

meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cùm vobis id, quod timebatis, advenerit: cùm irruerit repentina calamitas, & interitus, quaſi tempeſtas, ingruerit; quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia; tunc invocabunt me, & non exaudiam (*a*). Quod ſanè ad literam accidit Diviti, de quo in Evangelio, qui invocans exauditus minimè fuit. Faxit Deus Optimus Maximus, ut hæc hiſtoria animo veſtro numquam excidat, quam cùm breviter de eâ nonnulla dicentes, ad uſum veſtrum reducimus, vos diligenter attendite.

Proponit Salvator noſter, dilectiſſimi, cujuſdam hominis hiſtoriam, qui cùm dives admodum eſſet, *induebatur purpurâ, & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendidè. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa Divitis, & nemo illi dabat: ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus. Factum eſt autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ* (*b*), Dives verò in Inferno ſepultus eſt, qui inde Abraham videns & Lazarum, ſupplex petebat, Lazarum mitti, qui extremam digiti partem aquis intingens, linguæ ipſius mitigaret ardorem; aut ſaltem ad proprios fratres, qui adhuc vivebant, dirigi, ut eos a malis operibus retraheret, tormentorum gehennæ prædicatione: Sed neutrum Dives infelix conſequi potuit.

Ac prima quidem Evangelii verba conſiderantibus, tria ſe ſe offerunt, malorum omnium & calamitatum principia; Avaritia nempe, radix omnium malorum, cùm dicitur: *Homo quidam erat dives*, non quòd divitiæ ſolæ ſint tales, ſed quòd immoderatâ ac inordinatâ earum appetentiâ nihil ſit iniquius. Secundò ſuperbia & ambitio, verbis illis ſignantur, quòd *induebatur purpurâ & byſſo*. Tertiò demum carnis voluptas, cùm *epularetur quotidie ſplendidè*. De quibus tribus dixit Joannes: *Omne, quod eſt in Mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ* (*c*). His tribus veluti viis, innumeros mortales in barathri præcipitium pertrahit Mundus. Nam ut de iis obiter aliquid tantùm attingamus: Veſana divitiarum cupiditas morbus eſt inſanabilis; fornax, quæ numquam extinguitur; tyrannis per orbem terrarum longè diffuſa. Divitiæ ingratæ ſunt, fugitivæ, homicidæ crudeles & implacabiles; præcipitium undequaque præruptum;

(*a*) *Proverb. I. v. 24. & ſeqq.*
(*b*) *Lucæ XVI. v. 19. & ſeqq.*
(*c*) *I. Joannis II. v. 16.*

ruptum; ſcopulus, in quo aſſiduò fluctus impingunt; mare immenſis ventis agitatum; Dominæ acerbè imperantes, quovis Tyranno ſæviores; Inimicæ inſidioſæ, hoſtes implacabiles; quæque numquam eorum, a quibus poſſidentur, ſitim extinguunt: Sicut enim beſtia aliqua ſæva fit, leonum, pardorum, & urſorum more, dum includitur coërceturque in vinculis, animum erigit, acuit iras; eàdem ratione dum includuntur, & defodiuntur divitiæ, acriùs rugiunt quàm leones, perturbantque omnia. Quòd ſi eas e tenebris eduxeritis, & in egenorum manibus diſſeminetis, ex feris beſtiis fiunt oves, pro ſcopulis fiunt portus, pro naufragio tranquillitas. Quandoquidem èt hoc in navigiis videre licet: ſi quando onus eſt juſto gravius, cymbam demergit; at cùm eſt moderatum, proſpero fertur curſu: ſic cùm, ultra quàm uſus poſtulat, pecunias congeritis, exigui venti procella, & quivis rerum inexpectatarum incurſus demergit cymbam. Et quid, obſecro filii, avaris hominibus infelicius? Nam ſicut qui metallorum operi traditi ſunt, nullum inde emolumentum, nullas opes conſequuntur; ſed periculo magno atque detrimento ſuo aliis laborant, nihil prorſus de ſudore, de labore, & morte, quam plerumque obeunt, ad fructum ſuum inde convertentes: ſic etiam qui divitias, quas aliis inviti relicturi ſunt, quærunt. Imo èt primis multò miſeriores ſunt, quoniam illis mors doloris finem, his verò, quos gehenna expectat, perpetuæ afflictionis ac pœnæ affert initium. Quàm pulchrè avari quidam inſatiabiles, canibus ſimiles eſſe perhibentur, qui projecta a domino fruſta panis, aut carnis aperto ore captantes, quidquid excipiunt, protinus integrum devorant, & ſemper ad ſpem futuri inhiant! avari enim homines his, quæ poſſident, numquam contenti, alienis etiam per vim occupandis ſunt ſemper intenti. Miſeri ac infelices, & ignari rerum æſtimatores cenſendi; qui cœleſtia terrenis commutant; animas ſuas infiniti valoris ac pretii, Chriſti redemptas ſanguine, minimo argento diſtrahunt; ſummis denique ſe abdicant bonis, ac maximo pretio ſibi comparant mala.

Alterum verò malorum omnium principium ſuperbia eſt, qua quis, quibuſcumque poteſt rationibus, ceteris ſtudet anteferri. Hæc non immeritò, filii, capitalium omnium, & lethalium vitiorum caput eſt & origo. Medicus quando ægritudinem diſcutit, ſi curet, quod per aliquam cauſam factum eſt, ipſam

ipſam verò cauſam, per quam factum eſt, non curet, ad tempus videtur mederi; cauſà namque inſurgente redit èt morbus; ut verbi cauſa: Humor in corpore ſcabiem, vel ulcera gignit, fit magna febris, & non parvus dolor. Exhibentur quædam medicamenta, quæ ſcabiem compeſcant, & fervorem illum ulceris ſedent: & adhibentur, & proficiunt. Vides hominem, qui fuit ulceroſus, & ſcabioſus, ſanatum; ſed quia humor ille non ejectus eſt, paulò poſt ad ulcus redit. Cognoſcens hoc Medicus, purgat humorem, detrahit cauſam, & nulla erunt ulcera. Unde ergo abundat iniquitas? Per ſuperbiam. Curate, filii, ſuperbiam, & nulla erit iniquitas. Ut hæc morborum omnium cauſa curaretur, ideſt ſuperbia, quàm multa Dei Filius fecit, & pertulit! quàm ſe demiſit, *formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ùt homo* (*a*)! Sed quoniam non hìc de ſuperbia agendi eſt locus, hoc uno multa, quæ ſpontè prætermitto, concludite: ſuperbiam execrabiles homines Deo, hominibus, & creaturis omnibus efficere, dicente Scriptura: *Odibilis coram Deo eſt, & hominibus ſuperbia* (*b*); *ſuperbis Deum reſiſtere* (*c*), & adverſari. Si quis potentiſſimum Regem adversùm ſe arma ſumere intelligeret, cui nullatenus reſiſtere valeret, quid faceret miſer? O miſeri ſuperbi, o miſerrimi! Contra Deum ſumitis bellum, cum habetis hoſtem & adverſarium, cujus iræ non eſt qui reſiſtere poſſit. Superbia vos ſtultos reddit & inſanos: Non igitur mirum, quòd adversùs Deum arma ſumatis, quòd fœditatem veſtram non agnoſcatis, cùm pravis Angelis ſuis fœdiores, quos, cùm eſſent pulcherrimi, ſola ſuperbia execrabiles reddidit.

Tertium denique perverſum principium eſt carnis voluptas, quæ lautis cibis, commeſſationibus, & ebrietatibus, maximè enutritur, iis denique, quibus Evangelicus hic hodiernus Dives ſtudebat, de quo dicitur, quòd *epulabatur quotidie ſplendidè*. Et certè quemadmodum Hydra apud Poëtas, ſic èt ebrietas ac gula multis capitibus armatur; hinc enim fornicatio, ira, mollities; hinc turpes amores oriuntur; hæc mater eſt vitiorum; hac ſuperatà, quaſi capite obtruncato, alia ſepulta erunt. Audite de hac, filii, Dominum dicentem, & horribilia adducentem: *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius, & filiarum ejus; & manum egeno, & pauperi non porri-*

(*a*) *Ad Philipp. II. v. 7.*
(*b*) *Eccleſiaſtici X. v. 7.*
(*c*) *Jacobi IV. v. 6.*

porrigebant. Et elevatæ ſunt, & fecerunt abominationes coram me, & abſtuli eas, ſicut vidiſti (*a*).

Epulabatur ergo Dives hic *quotidie ſplendidè:* colebat hic ſplendidè corpus; & proh dolor! quàm multi ſordidè animam tractant! Quàm ſunt in caducis rebus procurandis multi ſoliciti, ac diligentes in comparandis agris, domibus fabricandis, fodiendis vineis, campis colendis! quæ tamen tanto ſtudio comparare nil aliud eſt, quàm perforato dolio aquam ingerere, quàm pugnis aërem cædere, cùm uniuſcujuſque artis finis quidam ſit, ſecularis verò hujus ſtudii nullus omnino poſſit adduci, cùm nihil hæc omnia, niſi *vanitas* ſint, & *vanitas vanitatum* (*b*), ut is ipſe perhibuit, qui quicquid deſiderari poſſit, acceperat, & cui veluti experto fides procul dubio eſt adhibenda. In rebus verò ad animam ſpectantibus tractandis, quanta incuria, in ſpiritualibus quanta mentis hebetudo, quanta in divinis oblivio! Utinam, filii, ſic in divinis ſplendidi eſſetis, ùt erat Dives ille miſerrimus in epulis, & conviviis! Non jaceret informis profectò Eccleſia veſtra, tot ab hinc annis fabricari cœpta, & numquam ad finem perducta, nec de vobis diceretur: *Hi homines cœperunt ædificare, & non potuerunt conſummare* (*c*); non toties eſſetis ad eam proſequendam a nobis admonendi, & tam multis ac variis modis compellendi, ſi vobiſcum ita ſæpe & inter vos loqueremini: Hæc domus Dei eſt, cœleſtis Regis habitatio, hæc Nutrix noſtra, in qua ſpiritualis vitæ ſumimus alimenta, in qua Sanctiſſima nobis conferuntur Sacramenta; erimuſque ſemper in hujuſmodi anguſtiis, ut major pars noſtrûm extra Eccleſiam conſiſtere cogatur? Cur non etiam cibos nobis aliquà ex parte ſubtrahamus, ut Dei domum exornemus, ut Matrem noſtram amplificemus? Si quantum a temporalibus differant æterna, quàm ſint corporeis ſuperiora cœleſtia, quàm Anima corpori præſtet perpenderent homines; o qualis videretur morum mutatio; quàm demiſsè privata, ſplendidè verò divina tractarentur! Argento & auro Sacra includerentur, ſericis ac pretioſis veſtibus Altaria operirentur; nos verò humiles & abjecti domi degeremus; corpora noſtra veluti lutea vaſa tractaremus, ac citò moritura, in cineres reſolvenda, a vermibus devoranda. Deo profectò omnis exhiberetur honor, cujus cùm ſint omnia, a quo cùm acceperimus omnia,

(*a*) *Ezech. XVI. v.* 49. & 50.
(*b*) *Eccleſiaſtis I. v.* 2.
(*c*) *Lucæ XIV. v.* 30.

omnia, cur etiam laborum ac ſudorum noſtrorum partem ei non elargiamur? Cur immenſum hoc ejuſdem beneficium, & amoris ſignum non agnoſcimus, quòd cùm bonorum noſtrorum minimè egeat, noſtris tamen non dedignetur muneribus coli; ſua a nobis repetere cupiat, & ei offerri ac exhiberi gaudeat? Nec tamen ignoro, inter vos eſſe, qui ob id ſe excuſent, quòd aliæ hìc adſint Eccleſiæ Monachorum, & Religioſorum (*a*), ad quas, ut divinis interſint, convenire poſſint. Sed quid vobis cum illis? Eæ quidem a vobis colendæ ſunt etiam, & exornandæ, ſed ante illas Parochialis in primis Eccleſiæ Matricis veſtræ eſt neceſſitatibus ſubveniendum; huic namque plus quàm ceteris debetis: perfecta autem caritas ordine, veluti animâ, informatur. Si de aquis ad agros veſtros irrigandos conducendis ageretur, non dubito quidem, quin omnes accurrerent, nemo expenſis parceret, & victui etiam neceſſaria ſubtraheret. Ubi de animabus veſtris cœleſti rore perfundendis, ſalutari medicina curandis, vivifico cibo paſcendis & augendis agitur; ah filii, hìc, hìc liberales eſtote, hìc prodigi, hìc fœnus cum Deo exercete, hìc negotiamini, in hunc uſum pecunias & reditus veſtros convertite, centuplum & millecuplum recepturi; ut Eccleſiam conſtruatis, ad quam opportunè omnes convenire, in qua Dei verbum audire, & Sacris intereſſe poſſitis. Cur, quæſo, putatis a Sacris Canonibus præcipi, & in primis a Sacroſancto Tridentino Concilio, Animarum Paſtores Epiſcopos excitari ad monendos populos, ut feſtis ſaltem diebus ad proprias Parochiales Eccleſias conveniant; niſi quia proprius eæ ſint ſingulorum locus (*b*)? Unde feſtorum dierum inobſervantia? unde vigiliarum jejunia minimè ſervata? unde matrimoniorum, quæ infra hebdomadam ſunt celebranda, & officiorum, quæ pro mortuorum animabus ſunt recitanda, ignorantia? Niſi quia, propriis Eccleſiis relictis, ad alienas Populi magis conveniunt, & ob id etiam Matricum ſuarum cultum & ornatum penitus negligunt; iis profectò ſimiles, qui alienas

(*a*) Duo etiam nunc extant in Pago Olginati Religioſorum Cœnobia, alterum Ordinis Servorum Beatæ Virginis Mariæ, alterum Carmelitarum Mantuanæ Congregationis.

(*b*) Sæpius in Conciliis ſuis Provincialibus Sanctus Carolus de hac re Decreta edidit, præſertim in VI., ubi *de Parocho, & Parœciis* agens, hæc inquit: „ Canonum ratio, & diſciplina Ec- „ cleſiaſtica id maximè poſtulat, ut ad Eccle- „ ſiam Parochialem Fideles quàm frequentiſſi- „ mè conveniant: id, quod ab Epiſcopis accu- „ ratè eos moneri Œcumenica Synodus Tri- „ dentina piè ſalutariterque decrevit &c. „ Ibidem inſeruit formulam Literarum monitionis *de conveniendo ad Parochialem Eccleſiam*, Latino ſermone conceptam, quam in Italicam linguam de verbo ad verbum transferri, & e ſuggeſtu Fidelibus enunciari ſancivit.

nas Matres præferunt ſuis, & quos extraneum magis, quàm propriæ Genitricis lac oblectat. Splendidè igitur agite cum Deo, filii, ùt Dives ille agebat cum corpore; cùm ſplendidè quotidie epularetur.

Sed huic diſſimilis prorſus, imo verò contrarius erat mendicus quidam, nomine Lazarus; ille enim Dives erat; hic non modò pauper, verùm etiam mendicus. Ille byſſo, & purpura induebatur; hic plagis & ulceribus totus operiebatur. Ille ſplendidè quotidie epulabatur; hic de micis, quæ de illius menſa cadebant, ſaturari cupiebat, nec eas a quoquam conſequi valebat. Illius tamen nomen ignoratur; ſed de eo tantùm dicitur *homo quidam;* pauperis verò nomen refertur: quantum enim differunt a Mundi viis, viæ Dei? Divites & nobiles dumtaxat æſtimat Mundus, hos tamquam dominos ſolùm noſcit; pauperum verò, ac ſi nuſquam eſſent, nulla habetur ratio. Non ita certè apud Dominum, filii, qui humilibus favet, ſuperbis autem reſiſtit; pauperes complectitur, divites verò avaros odit, qui *refugium factus eſt pauperi* (*a*), *& cum ipſo eſt in tribulatione; eripiet eum, & glorificabit eum* (*b*). Conſolamini pauperes: conſolamini fratres cariſſimi, qui mundanis opibus egetis. Agnoſcite in hoc, quàm Deo pauperum Regi, cari ſitis & grati. Quam obſecro, filii, Deus homo factus vitam elegit? Divitem-ne, an pauperem; rebus omnibus abundantem, an egentem? Certè pauperrimam, certè miſerrimam, cùm nudus non modò ſit natus, ſed èt nudus vixerit, ac mori voluerit; cùm miſerrimis ortus parentibus, collatis eleemoſynis vixerit ſemper; cùm *vulpes foveas habuerint, & volucres Cœli nidos; filius autem hominis non habuerit, ubi caput ſuum reclinaret* (*c*). Conſolamini filii, quòd *nomina veſtra ſcripta ſunt in Cœlis* (*d*), quoniam præcipuam veſtrî curam gerit Dominus Deus. Fuit quidem Divitis vita mundanis rebus redundans; Lazari verò, omnibus carens. Sed finem, filii, finem attendite: communis fuit utriuſque finis mors. Mortuus eſt pauper, ſed mortuus etiam eſt Dives: verùm priùs mortuus pauper, & ab Angelis in Abrahæ Sinum deportatus; mortuus poſt Dives, & in Inferno ſepultus. Utrobique autem ſumma Dei eluxit benignitas: nam illum priùs a ſeculi moleſtiis & calamitatibus liberavit; huic verò pœnitendi tempus conceſſit, quo tamen abuſus eſt.

(*a*) *Pſalm. IX. v.* 10.
(*b*) *Pſalm. XC. v.* 15.
(*c*) *Lucæ IX. v.* 58.
(*d*) *Ibidem X. v.* 20.

eſt. Dives erat, purpurâ induebatur, ſplendidè epulabatur; quidquid optabat, conſequebatur; quòcumque ſua eum trahebat voluptas, ducebatur; ab omnibus magni ei tribuebantur honores; felix ſibi videbatur & beatus: ſed momentanea fuerunt hæc omnia, ſed breviſſima, quibus quadraginta tantùm, aut quinquaginta, vel paulò plures, aut pauciores annos, eſt uſus. Hæc omnia tamen inexpectata ſtatim abſtulit mors: breve gaudium, perpetua triſtitia, breviſſimum riſum, æternus conſecutus eſt luctus. O qualia, Munde, gaudia proponis, o quales pernicioſas lætitias, quàm venenata ſolatia! Væ iis, qui fraudibus tuis capiuntur, qui blandienti tibi credunt, quos Sirenum more tuis cantilenis obdormire facis, ut devores! Tuæ tecum divitiæ ſint, peſſime; tuos tibi habeto honores. Nos pauperes eſſe malumus Lazari, quàm Divites; æterna namque magis attendimus, quàm fluxa & caduca, quæ polliceris.

Perpendite, obſecro, quantæ calamitates brevibus illis Divitis deliciis ſucceſſerint! quàm in ipſum Dei verba quadraverint, dicentis: *Reddite illi, ſicut èt ipſe reddidit vobis, & duplicate duplicia ſecundùm opera ejus; in poculo, quo miſcuit, miſcete illi duplum. Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum* (*a*)! Videbat Divitem mendicus ſplendidè epulantem, cupiebat de micis, quæ de menſa cadebant, ſaturari; nec poterat. Jacet in Inferno ſepultus nunc Dives, & elevans oculos ſuos, cùm in tormentis eſſet, Lazarum vidit exultantem, & in Abrahæ Sinu glorioſum reſidentem. Jam, filii, oculos elevabat, cùm jam elevandi tempus non ſuppetebat. Elevandi, miſer, tibi fuerant priùs in pauperem oculi, ejus ſubveniendum neceſſitatibus. Non eſt, filii, in Infernum differenda pœnitentia, non procraſtinandum, cùm nunc vivi neſciatis, an ante veſperam ſitis morituri. Stulti, qui vobis ſenectutem & annos multos promittitis, cùm nec de hora ſitis ſecuri. Quot hìc veluti caſu vivunt; omnia ſua, ac ſi Deus, mors, & Infernus non eſſent, agunt; qui inſipientium animalium more *oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram* (*b*), ac ſi Cœlum nuſquam eſſet? Creata tantùm conſiderant, neque Creatoris magnitudinem animadvertunt, in his omnibus latentem. Elevate oculos, filii; oculos in Cœlum, ùt homines decet, tollite, non humi ſemper fixos retinete. Cùm peccata committitis, cùm injuſtos exercetis contractus, conſiderate,

(*a*) *Apoc. XVIII. v. 6. & 7.* | (*b*) *Pſalm. XVI. v. 11.*

rate, num hæc Dominus, qui vos judicaturus eſt, videat: at ſi videt (ùt videt certiſſimè) qui *corda ſcrutatur*, *& renes* (*a*), ac qua intentione quodlibet faciatis, cognoſcit; in eum oculos ſuſtollite, ne, ſicut hic Dives, ſuſtollere velitis, cùm aſpicere nihil proderit.

Epulatus fuerat quotidie Dives; pauper verò continuâ fame vexatus. At in tormentis hic Dives poſtea conſtitutus, vidit Abraham a longè, & Lazarum in ſinu ejus; *& clamans dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala; nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris. Et in his omnibus, inter nos & vos, chaos magnum firmatum eſt; ut hi, qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare*(*b*). Eſſent ſingula hæc verba diligentiſſimè, filii, perpendenda, utpote quæ, veluti pixides quædam, ſuaviſſimis ſint plena liquoribus, ac efficaciſſimis medicinis. A tantis divitiis in tantam deveniſſe paupertatem: O inexplicabilem hominum ignorantiam atque miſeriam, qui, cùm extremam facillimè poſſint egeſtatem effugere, renuunt tamen! Poſſunt hic ſibi theſauros congerere, & in regiones illas præmittere, in quibus nihil, niſi quod defertur, invenitur; & negligunt: abundare in æternum cùm valeant, inopiâ maximâ premi malunt. Ad breve tempus cum Divite voluptatibus perfrui eligunt, ac perpetuò cruciari, quàm cum beato paupere modicum pati, & æternis voluptatibus potiri. Audite, filii, præſentes pauperum ærumnæ quàm magnis ſint gaudiis excipiendæ: imo quod olim per Prophetam ſuum prædixerat & promiſerat Dominus, hoc in paupere Lazaro, & in divite Epulone videte, quàm ad unguem, & literaliter etiam fuerit adimpletum. *Propter hoc* (inquit Iſaias Cap. LXV.) *hæc dicit Dominus Deus* ad impios, & Diviti huic ſimiles, *Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis; ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis; ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini; ecce ſervi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis.*

Cruciabatur tamen præcipuè miſeri hujus Divitis lingua, quia linguâ fortè potiſſimùm Deum offenderat. Sunt namque in

(*a*) *Pſalm. VII. v.* 10. | (*b*) *Lucæ XVI. v.* 24. *& ſeqq.*

in Inferno ſingulis corporis partibus ſingulæ etiam pœnæ diſpoſitæ; hic linguâ peccaverat, in linguâ ideo puniebatur; & fortè epulas peccata linguæ fuerant conſecuta. Comeſſationum & ebrietatum fructus, o fratres, ſunt maledicentiæ, blaſphemiæ, murmurationes, & alia hujuſmodi, quæ non modò hominum, ſed Civitatum & Regionum pernicies ſunt & infelicitates. *Terribilis eſt in Civitate ſua* (Dominus ait Eccleſiaſtici IX.) *homo linguoſus, & temerarius in verbo ſuo odibilis erit. Ecce ĕt naves*, inquit Jacobus (*a*), *cùm magnæ ſint, & a ventis validis minentur, circumferuntur* tamen *a modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit. Ita ĕt lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam ſylvam incendit! Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis. Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata a Gehenna: omnis enim natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & ceterorum domantur; & domita ſunt a natura humana; linguam autem nullus hominum domare poteſt: inquietum malum, plena veneno mortifero.* Et verè magna ſunt linguæ peccata; graviter ideo quoque in Inferni ignibus punienda. Quis enim exprimat hominum ingratitudinem, qua præcipuo Dei munere abutuntur, qua nobiliſſimum a Deo hominibus membrum conceſſum, cujus uſu ab irrationabilibus animalibus differunt, in eumdem ipſum Dominum retorquent: graviſſimis ideo pœnis plectendi; ſicut ĕt Dives hic, cujus lingua ardebat in flammis, nec aquæ guttam obtinere valebat, quia extra tempus eam poſtulabat? Ne, quæſo filii, tempus vobis conceſſum, in vacuum tranſire permittatis; ſed *facite fructus dignos pœnitentiæ* (*b*), & *dum tempus habetis operamini bonum* (*c*), quod noſtræ erit viſitationis fructus uberrimus. *Ne dixeritis* (ùt admonet Sapiens Eccleſiaſtici V.) *Peccavimus, & quid nobis accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor. De propitiato peccato nolite eſſe ſine metu, neque adjiciatis peccatum ſuper peccatum; & ne dicatis: Miſeratio Domini magna eſt; multitudinis peccatorum noſtrorum miſerebitur; Miſericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores reſpicit ira illius. Non tardetis converti ad Dominum, & ne differatis de die in diem; ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet vos.* Quot ob id vobis a Domino Deo conceſſa ſunt media? Quid ſunt tot Sacramenta Sanctiſſima, niſi comparandæ ſalutis inſtrumenta efficaciſſima; inter ea verò illud, quod

(*a*) *Cap. III. v.* 4. *& ſeqq.*
(*b*) *Lucæ III. v.* 8.
(*c*) *Ad Galatas VI. v.* 10.

quod poſt Sacra ſolemnia iis, qui id non receperint, conferendum eſt Chriſmatis Sacramentum? Sed non ſatis eſt, filii, Dei gratiam percipere, niſi eam bonis etiam operibus conſervare ſtudeatis: ac in primis quicumque hodie confirmabuntur, & ceteri omnes firmiſſimè proponant, in poſterum millies potiùs mori, quàm vèl ſemel Deum offendere; totos dies feſtos celebrare; eos omnino Divino cultui impendere; nihil in iis exercere ſervile; animæ ſolùm ſpiritualia lucra ſectari: ne totum Mundum lucrati, animæ detrimentum faciamus, & cum miſerrimo hoc Divite in perpetuo Gehennæ incendio manere cogamur.

Ipſius etiam videte pœnæ ac doloris, ſibi a propinquis provenientis, atrocitatem, cùm dixit: *Rogo ergo te, Pater, ut mittas Lazarum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne èt ipſi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moyſen, & Prophetas; audiant illos. At ille dixit: Non, Pater Abraham; ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ait autem illi: Si Moyſen, & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent* (*a*). Non ex caritate hæc illum, aut in fratres amore dixiſſe credideritis, filii, cùm in Inferno nullus caritati aut amori ſit reliquus locus; ſed dixit tantùm, ne crudeliùs torqueretur, aut tormentorum ei fieret acceſſio. Sunt quidem inexplicabiles Inferni cruciatus, nec mente poteſt eorum amplitudo comprehendi; ſed quantum miſeris patribus pœnarum afferent filii, qui illorum pravis exemplis eò fuerint adducti! Quam putatis o patres reddituros vos eſſe de filiis veſtris rationem, quos ad Doctrinæ Chriſtianæ Scholas perducere negligitis, coram quibus Dei nomen blaſphematis, ac quos peccare docetis? Non modò de veſtris, ſed de ipſorum etiam peccatis debitas pœnas luetis. Sed hæc, patres, effugite; timorem Domini eos edocete, bonis moribus imbuite, Sacramenta ſanctiſſima frequentare inſtruite; ipſi vos exemplis veſtris eorum eſtote Magiſtri, ut duplicia in Cœlis præmia conſequamini.

Eja ergo, quotquot adeſtis filii, & divites & pauperes, & patres & filii, adeſte obſecro ánimis hujus ſermonis mei ſcopo; ad vos namque hodierni Evangelii hiſtoria dirigitur divites. Divitiarum veſtrarum adminiſtratores vos, non dominos eſſe ſcitote; quæ vobis tantùm ſunt neceſſaria inde ſumentes, reliqua in uſus pauperum diſtribuite. Petenti vos pauperi ne aures ve-

(*a*) *Luc. XVI. v. 27. & ſeqq.*

ſtras obturetis: theſaurizate vobis theſauros in Cœlo immarceſcibiles; divitiis ne abutamini. Conſolamini pauperes, & gaudete, quoniam veſtrî meminit Dominus; in ejus libro veſtra ſcripta ſunt nomina; calamitatibus veſtris brevibus, æterna præparata ſunt præmia. Vos, ſi patienter tuleritis, non jam Abrahæ ſinus, ſed cœleſtis aula excipiet. Patres attendite filiis, tamquam pro ipſis reddituri rationem; ne commiſſa vobis a Domino pignora, ab antiquo ſerpente incuriâ veſtrâ devorari patiamini, ne eorum ſanguinem de manu veſtra repetat Judex. Filii, legem habetis, & Evangelium: quæ in iis vobis ſunt præcepta, ſervate; nec expectetis, ut ex mortuis ullus accedat ad vos. In Fide ſimplices eſtote, orationibus aſſueſcite, vos ipſos interdum, & animas veſtras diſcutite; ne pœnitere velitis, cùm id pro libito vobis facere minimè liceat. Pœnitentiam demum omnes, quamdiu tempus eſt, faciamus, ut *a ventura ira fugiamus* (*a*); ac mortis adveniente die hilares hinc recedamus, laborum noſtrorum mercedem in Cœlis recepturi, quam nobis largitor bonorum omnium Deus pro infinita ſua pietate concedat, benedictus in ſecula. Amen.

HO-

(*a*) *Luc. III. v. 7.*

HOMILIA XXXVIII.

AD POPULUM SANCTÆ BIRGITTÆ DIŒCESIS MEDIOLANENSIS (a)

IN EVANGELIUM LUCÆ CAP. XVI. DE EPULONE ET LAZARO

Habita in ipſius Eccleſia Parochiali *Feria II. Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem*

ANNO MDLXXXIII. XXVII. JUNII.

TERRIBILE & amabile, horrendum & carum, dilectiſſimæ Animæ, Salvator noſter in Evangelica hiſtoria hodie proponit exemplum; terribile quidem & horrendum mundanis hominibus; amabile verò & carum pauperibus & afflictis, ſed patientibus: Divitis nempe cujuſdam hominis, quem Mundus admirabatur, cui favebant omnes, cui proſperè omnia & ad libitum contingebant, quem felicem ac beatum prædicabant omnes, qui purpurà & byſſo induebatur, qui ſplendidè quotidie epulabatur: alterius verò pauperis & mendici, quem nemo aſpiciebat, quem omnes negligebant, quem infelicem ac miſerum omnes exiſtimabant, qui plagis & ulceribus plenus ad Divitis illius oſtium projectus, fame conſumebatur, cupiens ſaturari de micis, nec eas conſequi valens. Sic ambo aliquandiu vixere; tamdem mors rerum ultima venit, & mutata prorſus ſunt omnia:

(a) Pagus iſte *Sanctæ Birgittæ*, olim celebris, jacet in Ditione Veneta ultra Abduam, in Valle, quæ appellatur *Averaria*, ad Archiepiſcopum Mediolani in ſpiritualibus ſpectans. Inter Parœcias olim enumerata, amplam ornatamque Eccleſiam continet, quam Donatus Calvi deſcribit in ſua Ephemeride Sacro-profana Bergomenſi Tom. II. ad diem VII. Auguſti. Eam poſtmodum Cardinalis Federicus Vicecomes, Mediol. Archiep. Præpoſituræ titulo decoravit.

Qui miſer fuerat pauper & infelix, in ſinum portatus eſt Abrahæ; qui dives fuerat, & in jucunditate vitam duxerat, in Inferno ſepultus eſt, in miſeriarum & calamitatum omnium lacu. O Animæ Chriſtianæ, ſi tantam in vobis rerum humanarum affectus vim habent, ut vos ad cœleſtia tendere, & ad ſuperna oculos non permittant erigere; ſtudete ſaltem eos hodie demittere, inferiora hæc contemplari, deſcendere in terræ viſcera. *Ite* ſaltem *in dimidio dierum veſtrorum ad portas Inferi* (*a*), ut quæ veſtris peccatis ſint parata ſupplicia contemplemini; quàm grave ſit ſcelus, pauperes in hac vitâ non agnoſcere, conſideretis; quàm infelicem exitum habeant hujus Mundi deliciæ ac divitiæ, ſi iis abutamur, intelligatis; quàm ſerò pœnitentia poſt mortem, & quàm periculosè in ſenectutem differatur, agnoſcatis; quàm magnos laborum, infirmitatum, ac paupertatis tolerantia afferat fructus, videatis; alia denique plurima ex demiſſa hac cogitatione eliciatis, quæ animabus veſtris maximè conferant. Quòd ſi Dives hic Epulo in Inferis conſtitutus, oculos in cœlum, extra tempus tamen, extulit; cur vos o peccatores adhuc in tempore, pœnitentiæ adhuc ſpatium habentes, oculos modò ſurſum ad Lazari, & ſectatorum ejus præmia conſideranda non levabitis; modò deorſum ad Divitis, & ſimilium ſupplicia contemplanda, non demittetis? Duos hos hodie vobis, filii, homines propono, quos ſibi invicem & vivos, & mortuos conferemus, eorumque comparatione fructus vos percipietis uberrimos.

Studuerat, dilectiſſimi, Dominus, Lucæ XVI. capite, pluribus oſtendere, quiſnam eſſe deberet divitiarum uſus, nempe in eleemoſynis pauperibus dandis; ac ad beneficentiam in eos fuerat hortatus, cùm dixerat (*b*), multis aliis præmiſſis: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula;* quò etiam tendebat villici illius parabola, qui de mala fuerat adminiſtratione diffamatus (*c*): ſed cùm hæc omnia irriderent protervi illi Phariſæi ac ſubſannarent, (quales utinam multi, proh dolor! hiſce etiam temporibus non eſſent, quibus Dei verba ludibrio ſunt) ſubdidit tandem Salvator noſter Dominus Jeſus exemplum hoc admodum efficax ad terrendum, & forte ad ſuadendum in pauperes caritatem, ac ad docendum, non ex paupertate aut divitiis eſſe homines reputandos, ſed ex eorum ultimo fine.

(*a*) *Iſaiæ XXXVIII. v.* 10.
(*b*) *Lucæ XVI. v. 9.*
(*c*) *Ibid. v.* 1. *& ſeqq.*

fine. Quod quidem exemplum, licèt multi parabolam, ſicut èt ceteras Evangelicas, eſſe velint, ac eo, per rem non factam, quæ ſint facienda & futura, doceri; nos tamen ſaniùs, & cum pluribus ſentientes, hiſtoriam fuiſſe dixerimus, quoad rei factum, nempe ad divitis, & mendici vitam ac mortem, ſupplicia & præmia; cur enim peculiare Lazari nomen Dominus addidiſſet? Multa quidem in eâ narrari non negaverimus, quæ minimè acciderint, ſed allegoricè ſint, & ſpiritualiter capienda; ut quòd Dives in Inferno Abraham viderit, & Lazarum, cùm oculos illic non haberet, & nondum ejus corpus ibidem exiſteret, & hujuſmodi reliqua; quæ ideo narrantur, ut Dei juſtitiam in impiis puniendis, & juſtis præmio donandis agnoſcamus.

Duos igitur homines extitiſſe Dominus aſſerit, Divitem hunc, Pauperem verò illum atque mendicum. Quo loco admiranda ſe offert hominum varietas, quòd divites quidam, alii pauperes ſint; nobiles quidam, alii verò ignobiles; quidam in Mundo proſperi ſemper, alii ſemper afflicti, perſecutionibus agitati, malis omnibus repleti. Neque verò hoc caſu accidere credendum eſt; nam Deus, ſine cujus permiſſu & voluntate nec ex arboribus folia decidunt, nec minima quævis fiunt, ſuaviter cuncta diſponens & gubernans, nil inconſultò facit aut caſu; ſed quoſdam quidem vult divites eſſe, ut divitiis ſibi cœleſte comparent Regnum, ut iis, pauperibus ſubveniant, ut *theſaurizent* ſibi *theſauros in Cœlo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt* (a): Alios verò pauperes eſſe permittit, ac continuò vexari, ut per patientiam & longanimitatem, ſalutem ſuam operentur, ac pauperrimo & afflictiſſimo ſimiles Chriſto, ejuſdem Regni participes, ac cohæredes fiant, adeò ut in die extremi Judicii, quicumque fuerint damnati, inexcuſabiles reddantur, cùm omnibus acquirendæ ſalutis viam aperuerit, mediaque conceſſerit Dominus.

Quàm hinc multi falluntur, qui in paupertatem, perditionis ſuæ transferunt culpam, dicentes: Si dives eſſem, ſi abundarem, quàm eſſem in omnes beneficus, in ornandis Eccleſiis liberalis, in Dei cultu procurando ſtudioſus! Sed, ſi non multa, quæ poſſunt tamen offerant, hæc noverint æquè Deo grata futura, ſicuti plurima quæ Dives obtulerit; cùm non quid, ſed quo fine detur, Dominus curet. Meminerint, quòd *reſpiciens* Jeſus *vidit eos, qui mittebant munera ſua in gazophylacium, divites. Vidit autem èt quam-*

(a) *Matth. VI. v.* 20.

quamdam Viduam pauperculam, *mittentem æra minuta duo*. *Et dixit : Verè dico vobis*, *quia Vidua hæc pauper pluſquam omnes miſit; nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei; hæc autem ex eo*, *quod deeſt illi*, *omnem victum ſuum*, *quem habuit*, *miſit* (*a*). Felicem Viduam, Chriſti ore laudatam! Felices etiam pauperes, qui paupertati ſuæ ſubtrahunt quod Domino dent! Licet ſit modicum, plus tamen eſt intentione & affectu, quàm divitum multorum; nam ſicut difficiliùs puer infirmus quinque pondo, quàm vir robuſtus decem portaret; ſic èt plus fuit pauperculæ Viduæ duo illa obtuliſſe minuta, quàm opulento diviti magnam auri ſummam. Sed multò plus obtulit affectu, quia majori caritate obtulit, eamque Deus magis quàm donum aſpexit. At adeò pauper eſt aliquis, ut nec modicum Deo valeat, & membris ejus offerre; nec ob id tamen paupertate ab orando impeditur, a Sanctiſſimis ſumendis Sacramentis, a Chriſtianæ Doctrinæ Scholis frequentandis, a piis miſericordiæ ſpiritualis operibus impendendis, ab infirmitatibus & neceſſitatibus patienter ferendis, per quæ omnia in eodem, ac dives, eſt ſtatu, ut nempe æternam ſalutem conſequi poſſit. Et ecce, quia ſumma fuit cum utriſque & divite Epulone, & paupere Lazaro benignitas. Sed non correſpondit ſtatui ſuo Dives, abuſus eſt divitiis ſuis, licèt Mundus eum tunc ipſis minimè abuti exiſtimaret, cùm non defoſſas aut occluſas teneret, ſed prodigè effunderet in ornatu veſtium, ac epularum ſplendore. Fallebatur tamen Mundus, qui ea, quæ Dei ſunt, minimè intelligebat; ſed in pauperum fuerant ſinu ſepeliendæ pecuniæ, quas in corporis ornatu ac cibo profundebat. Lazarus e contra paupertate minimè abuſus, eam, & languores, ac dolores, & famem libenti animo tulit, humilis ad Divitis oſtium jacuit ſemper, minimè eidem detrahens aut obmurmurans, non diei nativitatis ſuæ maledicens, non in Deum excandeſcens, non multa aviditate repletus, ſed pauciſſimis micis contentus; per quæ omnia etiam poſtea beatus eſt effectus: Neque enim divitiæ illum damnarunt, aut hunc beavit inopia; ſed illarum abuſus Divitem detruſit in barathrum; hujus tolerantia Pauperem evexit in Cœlum. Nam ſicut navis (*b*) pretioſa dicitur: *Non quæ pretioſis coloribus picta eſt*, *nec cui argenteum roſtrum eſt*, *ſed quæ ſtabilis & firma eſt*, *& juncturis aquam excludentibus ſpiſſa*, *ad ferendum incurſum maris ſolida*, *gubernaculo parens*, *velox*, *& ventum non extimeſcens*. *Gla-*

(*a*) *Lucæ XXI. v. 1. & ſeqq.*

(*b*) *Seneca Epiſtola LXXVI.*

Gladium bonum dicetis, non cui deauratus eſt balteus, nec cui vagina gemmis diſtinguitur; ſed cui ad ſecandum ſubtilis acies. Regula, non quæ formoſa, ſed quæ recta ſit, quæritur: Sic èt in homine non quot numeret agros, non quantis opibus abundet, non auri quantum poſſideat, ſed qualiter ſe in his omnibus gerat, Deus attendit; ut neque paupertas ſola hominem Deo reddat acceptum, ſed fortis ipſius tolerantia. An putatis, filii, pauperes ſuperbos, maledicos, blaſphemos, detractores, avidos, Deo gratos exiſtere? Interrogate vos ipſi Deum ſuper hoc, & reſpondebit vobis: *Tres ſpecies odivit anima mea, & aggravor valde animæ illorum: pauperem ſuperbum, divitem mendacem, ſenem fatuum & inſenſatum (a).* Sic èt pauperes impuros ac incontinentes Dominus in primis deteſtatur, utpote qui eum finem, quem ſibi, cùm eos pauperes effecit, propoſuerat, defraudant: nam ſicut pater optimus & integer cùm filium viderit amore meretricis alicujus deperire, ſi admonitiones ejus audire neglexerit, meretricem de medio auferens, in exilia longinqua detrudit; talis eſt etiam abundantia pecuniæ. Curam igitur de nobis gerens verus Pater, & optimus Dominus, volens nos ab hac læſione liberare, aufert a nobis pecunias, quarum amore mens noſtra corrumpitur. Lazarum pauperes imitentur, ſi Lazari præmia conſequi cupiunt, qui opibus pauper, pauper etiam erat affectu ac deſiderio; & videte quàm pauper. Splendidè epulantem cernebat Divitem, purpurà veſtitum intuebatur; numquid ejus aurum, aut cibos exquiſitos, aut generoſa vina, aut ſolum etiam panem deſiderabat? Minime profectò; ſed ſaturari tantùm cupiebat de micis, quæ de illius menſa cadebant, nec eas conſequi poterat. Sed inter eos licèt multi ſint opibus pauperes, vereor tamen, aliquos eſſe affectibus divites, qui ditari quàm citiſſimè cupiant, qui id viis omnibus etiam injuſtis quærant: Hinc feſtis diebus ſervilia opera exercent; hinc illicitos contractus non reformidant; & hæc omnia, ut paupertatis onus ipſis graviſſimum, aliis certè ſapientibus jucundiſſimum, quo citiùs poſſint, per fas & nefas excutiant, minimè pulcherrima illa Pauli verba (*b*) perpendentes, quia *qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem: Radix enim omnium malorum eſt cupiditas; quam quidam appetentes, erraverunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.*

Sed

(*a*) *Eccleſiaſtici XXV. v.* 3. *&* 4. | (*b*) *I. ad Timoth. VI. v.* 9. *&* 10.

Sed Divitis, quæſo, & Pauperis vitam, ac vitæ exitum aggrediamur, unde utilitates innumeras percipiamus. Homo quidam in primis erat dives, cujus tamen nomen minimè exprimitur: Cùm enim dives eſſet & nobilis, ei aſſurgerent omnes, illum omnes ſuſpicerent; ejus tamen nomen ignorare vult Dominus, aut ſaltem referre dedignatur, nam ab hominum conſiliis differunt penitus divina judicia, & quos Mundus extollit, deprimit Deus. *Abominatio eſt ſuperbo humilitas, ſic èt execratio divitis pauper* (*a*). Audite, filii, Spiritus Sancti verba, & Mundi de divite & paupere, Deique de utroque judicium deſcribentis: *Venatio*, inquit, *leonis onager in eremo; ſic èt paſcua divitum ſunt pauperes. Dives commotus confirmatur ab amicis ſuis; humilis autem cùm ceciderit, expelletur èt a notis. Diviti decepto multi recuperatores; locutus eſt ſuperba, & juſtificaverunt illum. Humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur; locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus. Dives locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius uſque ad nubes perducent. Pauper locutus eſt, & dicunt: Quis eſt hic? & ſi offenderit, ſubvertent illum* (*b*). Mundi hæc ſunt vana judicia; ſed ea Dei audite, & cur Divitis nomen minimè expreſſerit, intelligetis: *Memoriam ſuperborum* (inquit Scriptura) *perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium ſenſu* (*c*). Dives terrenus erat totus, ideo in terra notum erat nomen ejus, Cœlo erat peregrinus; hinc Chriſtus cœleſtis totus, eum neſciebat, quod èt per Prophetam ſuum ante prædixerat, dicens: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea* (*d*).

Sed propiùs adhuc Divitem Mendico, quamdiu ambo vixerunt, conferamus, ut èt poſt mortem inter utrumque, diſcrimen faciliùs percipiamus. De mundo totus erat Dives; de Cœlo Lazarus totus. Dives quidquid eſt in Mundo poſſidebat, Lazarus iis omnibus carebat: *Omne quod eſt in Mundo, concupiſcentia oculorum eſt* (*e*), quod ad cenſus & divitias ſpectat, & ecce quia ille erat dives; aut *ſuperbia vitæ eſt*, & ecce quia induebatur purpurâ & byſſo, ut omnibus præferretur, & eum omnes plurimi facerent, ac omnibus, quibus poſſent, honoribus proſequerentur; aut *eſt concupiſcentia carnis*, & ecce quia epulabatur, quod eſt libidinis fomes; abſque Cerere enim & Baccho friget Venus, & non quidem ſemel, aut bis tantùm, ſed *quotidie*, & *ſplendidè*, hoc eſt cum læti-

(*a*) *Eccleſiaſtici XIII. v.* 24.
(*b*) *Ibidem v.* 23. *& ſeqq.*
(*c*) *Ibidem X. v.* 21.
(*d*) *Pſalm. XV. v.* 4.
(*e*) *Epiſt. I. Joann. II. v.* 16.

lætitia. Epulæ muſicis inſtrumentis ac cantibus miſcebantur, inter amicos convivabatur; ventri denique, veluti Deo, penitus inſerviebat. At his omnibus Lazarus omnino carebat; nam neque *oculorum concupiſcentia* in ipſo fuit, quia mendicus erat; neque *vitæ ſuperbia*, quia non byſſo & purpura, ſed plagis totus & ulceribus operiebatur; neque *carnis concupiſcentia*, quia fame peribat, & de micis, quæ de menſa cadebant, ſaturari cupiens eas tamen minimè poterat conſequi. Ille juxta Mundi opinionem ſummè felix erat, hic ſummè infelix; ſummam enim Mundus felicitatem in divitiis, ſanitate, ac ſplendore putat conſiſtere; ſummam verò infelicitatem in paupertate, infirmitatibus, atque languoribus. Sed felicitatem illam innumera vitia, hanc maximæ comitantur virtutes. Ille namque Dei muneribus ac divitiis abutebatur, in primis ad corporis cultum tantùm, & voluptatum omnium perceptionem; carnem ſuam putridam & fœtidam ſolùm curabat, animam verò penitus negligebat: durus erat ac immiſericors in maximè egentem, quem ante oculos habebat quotidie, cùm omnibus tamen ipſe ita lautè abundaret, & proſperaretur. Canes potius enutrire volebat, quàm pauperem; imo canibus ipſis longè erat crudelior, qui ulcera ſaltem ejus lingebant, cùm aliud ei præſtare non poſſent. At verò e converſo Lazarus pauper, dives tamen erat virtutibus, dives patientiâ, quàm mirum in modum exercuit, & famem tolerans, & morbi gravitatem, & deliciarum Divitis aſpectum, quas cùm continuò videret, minimè tamen indignabatur, nec ejus duritiem ac immiſericordiam calumniabatur: Dives erat, quia maledictis, quia imprecationibus, blaſphemiis, importunis petitionibus carebat, ſed miſeriam ſuam tantùm ac calamitatem oſtentabat: Dives demum, quia de ejus tantùm loquentes vitâ, non eſt quòd cœleſtes, quas poſt mortem obtinuit, adhuc attingamus, quoniam minimè avidus erat, minimè cupidus, quia verè copioſus. Quid eſt enim aliud copia, quàm cupiditatum omnium inopia? Nihil niſi parum deſiderabat, quod facilè ei fuerat donandum, niſi grandis obſtitiſſet Divitis impietas, negans parvas micas panis. Audiſtis jam, filii, breviter utriuſque vitam, quibuſdam veluti coloribus depictam; ſed vitæ exitum jam obſecro, diligentiùs attendamus.

Mortui ambo ſunt, nec a morte Divitem divitiæ liberarunt, nec veſtium nobilitas, nec ciborum ſplendor. Pauperi certè morte nil gratius contingere potuit. Itaque mortuus eſt Di-

ves. Ubi ergo ſunt, quæ perpetua quodammodo Mundus pollicetur? ubi gaudia, quæ ſemper proponit? Heu quàm magna ſub dulcibus, quæ nobis propinat, latet amaritudo! Videbam, fratres, Divitem veluti Deum a ceteris habitum, auro fulgentem & gemmis, ſplendidè convivantem; & quis umquam hunc moriturum exiſtimaſſet? O miſerum Divitem! Regis, in vitæ comœdiâ ſeu potius tragœdiâ, geſſit perſonam; ſed ubi ultimus ei eſt actus impoſitus, diadema depoſuit, regias veſtes exuit, pauper remanſit & vilis, vulgi fabula & Mundi, vermibus cibus, Dæmonibus eſca, Inferni deſtinatus incendio: *Cùm enim morietur homo, hæreditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes. Exhonoravit Dominus conventus malorum, & deſtruxit eos uſque in finem.* Quia *radices gentium ſuperbarum areſecit Deus; Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas uſque ad fundamentum. Areſecit ex ipſis, & diſperdidit eos, & ceſſare fecit memoriam eorum a terra* (*a*). Quales ergo amicæ ſunt divitiæ; qualis Mundi familiaritas, qui in neceſſitatibus ſibi devotos deſerunt? Amici ſunt Mundus, & divitiæ, filii, ſecundùm tempus ſuum, ſed non permanebunt in die tribulationis: *Amici ſunt ſocii menſæ, qui non permanebunt in die neceſſitatis* (*b*). Mortuus eſt etiam Pauper, ſed *pretioſa in conſpectu Domini* fuit illius *mors* (*c*); nam cùm mors, animæ ſit tranſitus a præſenti ad æternam vitam, Divitis quidem Anima a felicitatibus tranſivit ad pœnas; Lazari verò ab infirmitatibus ad gaudia. Sed èt in ipſo met tranſitu, Lazaro fuit longè pauperior Dives; Lazarus enim bona ſecum incommutabilia illuc aſportavit; pretium ſecum cœleſtis attulit Regni: nudus verò, & omnibus bonis ſpoliatus hinc Dives receſſit: *Ne* enim *timueritis*, fratres, *cùm dives factus fuerit homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus ejus. Quoniam cùm interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus. Quia anima ejus*, ſicut Divitis ejus, *in vitâ ipſius benedicetur*, ſed moriens *in æternum non videbit lumen* (*d*). Sed quale fuit in morte Lazari gaudium, quale Divitis ſupplicium; cùm inſpicere Dominus cœpit utriuſque mores, & vitam inveſtigare; cùm libri utriuſque producti ſunt! Quàm tutus ac hilaris obviam Domino Pauper proceſſit; quàm tremens & dolens ad Dei tribunal attractus eſt Dives? Cur hæc, quæſo? *Audite hæc omnes gentes; auribus percipite omnes, qui habitatis orbem, quique terrigenæ, & filii hominum, ſimul in unum*

(*a*) *Eccleſiaſtici X. v.* 13. *& ſeqq.*
(*b*) *Ibidem VI. v.* 10.
(*c*) *Pſalm. CXV. v.* 15.
(*d*) *Pſalm. XLVIII. v.* 17. *& ſeqq.*

unum dives & pauper (*a*): ſecurus proceſſit Pauper, quia caritate repletus, quæ *forâs mittit timorem* (*b*); timuit *in die mala* impius quia *iniquitas calcanei* ejus *circumdedit* eum (*c*): Timebunt etiam in morte, filii, *quicumque confidunt in virtute, & viribus ſuis, & in multitudine divitiarum ſuarum gloriantur* (*d*). Sed hæc de corporis morte. Verùm quid poſt ipſam utriſque acciderit, audite.

Joſeph cùm filios adduxiſſet ad patrem ſuum Jacob benedicendos, poſuit Ephraim ad ſiniſtram Jacob, Manaſſen autem ad dexteram. Jacob verò in crucem brachiis compoſitis, *extendens manum dexteram, poſuit ſuper caput Ephraim minoris fratris; ſiniſtram autem ſuper caput Manaſſe, qui major natu erat, commutans manus* (*e*). Duos habet filios Mundus; majores ſunt Divites, hos magnifacit, hos admiratur, his defert; minores ſunt Pauperes, hos non eſt qui aſpiciat: ad dexteram illos, hos ad ſiniſtram collocat, quia proſpera illis cuncta ſuccedunt, iſtis adverſa. Sed adveniente morte, magnus Patriarcha Deus, pauperes tolerantes, inter oves a dextris collocat; divites verò inſolentes, inter hædos a ſiniſtris. Lazarum Angeli plures in Abrahæ ſinum portarunt, in quietis & deliciarum locum, ac voluptatum ſolidarum, qui fortè inſepultus jacuerat; quem Dives, quia non paverat, occiderat, quem omnes deſeruerant. Homo fuerat laborans quamdiu vixerat, marcidus, egens nutritione, ornatus virtute, & abundans paupertate, & *oculus Dei reſpexit illum in bono* (*f*); *Quia oculi Domini ſuper juſtos*, ut miſereantur, & retribuant; *vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum* (*g*). Erexit Lazarum ab humilitate ipſius, & exaltavit caput ejus, & mirati ſunt in illo multi, & honoraverunt Deum. Quis enim noſtrûm jam Lazari virtutes non admiratur? quis ad eas non aſpirat? quis ejus non malit paupertatem, languores, & famem, quàm Divitis opes, purpureas veſtes, & opiparas dapes? Glorificamus te nunc Cœli, & terræ Rex Deus, ac benedicimus tibi, ſummam juſtitiam tuam veneramur & colimus; juſtiſſimum te Judicem agnoſcimus; qui nec ſine præmiis bona, nec ſine ſuppliciis peccata eſſe permittis; qui, Lazari exemplo, nos omnes in firmiſſimam ſpem adduxiſti, & laboribus finem, & vigiliis terminum eſſe ſtatuendum. Dives autem ſepultus eſt in Infer-

(*a*) *Pſalm. XLVIII. v. 2. & 3.*
(*b*) *I. Joannis IV. v. 18.*
(*c*) *Pſalm XLVIII. v. 6.*
(*d*) *Ibidem v. 7.*
(*e*) *Geneſ. XLVIII. v. 14.*
(*f*) *Eccleſiaſtici XI. v. 13.*
(*g*) *Pſalm. XXXIII. v. 16. & 17.*

no. O horrenda tragœdia! *Extrema gaudii luctus occupavit, & riſus dolore fuit mixtus* (*a*). O qualis mutatio! Ecce quia venerunt væ, & væ, & maledictiones, quas dederat divitibus Dominus, dicens: *Væ vobis divitibus, væ vobis, qui ridetis* (*b*). Repleti ſunt pauperes promiſſis ſibi a Domino benedictionibus: *Beati* namque *pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt Regnum Cælorum. Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur* (*c*). Adimpleta ſunt verba, quæ per Iſaiam ad impios dixerat Dominus: *Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis. Ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis. Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini. Ecce ſervi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis* (*d*). Lazarus in Abrahæ ſinum, qui pater fuit Hebræi populi, & dives ac opulentus, fuit ab Angelis depoſitus. Quem homines deſpexerunt, Angeli honorarunt. Quem Dives aſpicere noluit, plures Angeli portant. Qui ad illius oſtium jacebat, in ſinu jam Abrahæ requieſcit: Abrahæ enim divitiæ & opes, divitias non in ſe malas eſſe, ſed earum damnandum abuſum oſtendunt; nam, etſi dives, hoſpitalis tamen fuit, quem ſi Epulo imitatus fuiſſet, in ejus ipſe etiam ſinum aſcendiſſet. Sed auri & argenti pondere Dives oppreſſus, ac cibis diſtentus & pinguis, in Inferni centrum præceps ruit; unde èt in Inferno, hoc eſt in ejus centro, ſepultus dicitur: Lazarus verò nudus & agilis, nullo pondere preſſus, macilentus & tenuis evolavit in Cœlum. O infeliciſſimum Divitem, quàm momentanea fuerunt, quæ ipſum delectarunt; æternum verò, quod cruciat! Illic ſine fine inter Dæmones ardebit, Dei perpetuò viſione carebit, in cujus intuitu eſt omnis felicitas, ac beatitudo. Igne in perpetuum cruciabitur ſæviſſimo, cujus tanta vis erit, ut èt animas torqueat; & numquam conſumetur, ſed quamdiu Deus regnabit, tamdiu ipſe perdurabit.

Nec immeritò, filii, licèt brevia & momentanea quodammodò ſint, quæ committimus, æterno tamen igne puniuntur; nam breviter impii peccant, quia breviter vivunt; at ſi in æternum viverent, numquam peccare deſinerent. Sed ſi poſt mille annorum millia, aliqua ſpes eſſet veniæ, quanta miſeris eſſet conſolatio! At poſt infinita millium annorum millia, numquam finis erit tormentis, numquam terminus ullus. Quàm eos conſcientiæ vermis torquebit, cùm ſe

(*a*) *Proverb. XIV. v.* 13.
(*b*) *Lucæ VI. v.* 24. & 25.
(*c*) *Matth. V. v.* 3. & 5.
(*d*) *Iſai. LXV. v.* 13. & *ſeq.*

ſe ipſos maledicentes, ſic intra ſe loquuntur: Nos infelices, qui tam magno pretio tàm multa nobis ſupplicia comparavimus; qui huc ultro & ſponte prolapſi ſumus; qui cum Deo in perpetuum regnare potuiſſemus, & hìc ſemper elegimus torqueri! Potuiſſemus minimos ferre labores, illatas nobis injurias remittere, dies feſtos ſanctificare, Eccleſiis frequentes eſſe, Sanctiſſima Sacramenta crebrò ſuſcipere; & neglеximus: parvo injuſto lucello, denario uno Cœlum vendidimus, Eſau ſceleſto ſimiles, qui *lentis edulio primogenita vendidit, & abiit parvipendens, quòd primogenita vendidiſſet* (*a*). Ignorabamus nos, quantum eſſet, quod tàm parvi, dum viveremus, æſtimabamus; ideo èt nos parvipendebamus. Sed ecce quàm magnum nobis accidit malum: pauperes & humiles, ac Dei ſermones timentes *habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem improperii: Nos inſenſati, vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore; ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt. Ergo erravimus a viâ veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles; viam autem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tamquam umbra, & tamquam nuncius percurrens; & tamquam navis, quæ pertranſit fluctuantem aquam, cujus, cùm præterierit, non eſt veſtigium invenire; aut tamquam avis, quæ tranſvolat in aëre, cujus nullum invenitur argumentum itineris, ſed tantùm ſonitus alarum verberans levem ventum, & ſcindens per vim itineris aërem; commotis alis tranſvolavit, & poſt hoc nullum ſignum invenitur itineris illius; aut tamquam ſagitta emiſſa in locum deſtinatum, diviſus aër continuò in ſe recluſus eſt, ut ignoretur tranſitus illius; ſic èt nos nati continuò deſivimus eſſe, & virtutis quidem nullum ſignum valuimus oſtendere; in malignitate autem noſtra conſumpti ſumus. Talia dicent in Inferno hi, qui peccaverint* (*b*); *intra ſe* inutilem *pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes* (*c*).

Sed dum, filii, hodiernam hiſtoriam diligenter perlego, inter alias ſanè damnationis illius Divitis cauſas, hanc invenio; quòd Lazarum mendicum cùm quotidie videret, ejus tamen numquam eſt miſertus; & meritò immiſericors, nullum ſibi miſericordiæ locum invênit, unde èt Abraham dicentem audivit: *Fili, recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem*

(*a*) *Geneſ. XXV. v.* 34.
(*b*) *Sapientiæ V. v.* 3. *& ſeqq.*
(*c*) *Ibidem v.* 3.

autem hic conſolatur, tu verò cruciaris. Et in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum eſt, ut, qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare (*a*). Si ergo Dives ob non præſtitam Pauperi miſericordiam (& jure, quia quem non paverat, occiderat) ardet in Inferno: quid de iis erit, qui non modò eam non præſtant, ſed mala in proximum etiam cogitant, & meditantur, mortem iis deprecantur? Si non diligere ita punitur, quomodo punietur odiſſe, caritatis vincula neſciſſe, Dei imaginem & ſimilitudinem moleſtiâ affeciſſe? Offenditis vos ſæpiſſimè Deum, & vobis oratis *ne iraſcatur;* & illatas vos injurias remittere recuſatis? *Homo homini reſervat iram, & de peccatis ſuis deprecatur* (*b*)? Sanè, filii, hæc in proximum ira diſplicet Deo maximè, quia nullum vitium ſic Deum contemnit, ut ira, qua ſe contra Deum erigit apertè; imo iratus homo, Dei videtur auferre dominium in hominem, in ejuſque ſe juriſdictionem intrudere, ac ſe ſe Deum facere, dum vindictam uſurpat ſibi, quam ſibi Deus retinuit, dicens: *Mihi vindicta; ego retribuam* (*c*). Et alibi: *Mea eſt ultio* (*d*). Unde in Vitis Patrum, cùm Religioſus quidam vir illatam ſibi ab altero injuriam vellet ulciſci, idque Sancto cuidam Abbati accurrens revelaſſet, in hunc modum vir ille Sanctiſſimus orare cœpit: Deus, jam non eſt nobis neceſſarium, ut pro nobis ſolicitus ſis; quia nos ipſi, ùt frater iſte dicit, & poſſumus, & volumus nos vindicare. Quòd ſi quælibet furta tam graviter vindicat Dominus, hoc, quod ei iratus homo facit, dum ejus vi ſurripit dominium, inultum remanebit? Sed cui magis odia & iracundiæ veſtræ nocent, quàm vobis ipſis? Et primò quidem corporibus veſtris, nam *zelus, & iracundia* (inquit Eccleſiaſticus,) *minuunt dies* (*e*). Secundò, etiam agris & poſſeſſionibus, unde in Scriptura Sacra dicitur: *Objurgatio, & injuriæ annullabunt ſubſtantiam* (*f*); hinc enim lites & jurgia exoriuntur, hinc armorum abuſus, hinc vulnera, hinc ſanguinis effuſiones, hinc mortes, hinc Fiſcus omnia rapit, & cum vita quandoque ſubſtantias etiam omnes amittitis; quo fit, ut odia veſtra poſteris, filiiſque veſtris plurimùm obſint, quos ideo mendicos relinquitis; filias impudicas & meretrices etiam quandoque efficiant, cùm pecuniæ, quæ iis pro dote fuerant numerandæ, aut ſicariis hominibus diſtribuun-

(*a*) *Lucæ XVI. v.* 25. *& ſeq.*
(*b*) *Eccleſiaſtici XXVIII. v.* 3. *&* 4.
(*c*) *Ad Roman. XII. v.* 19.
(*d*) *Deuter. XXXII. v.* 35.
(*e*) *Eccleſiaſtici XXX. v.* 26.
(*f*) *Ibidem XXI. v.* 5.

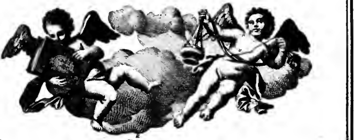
buuntur, aut occupantur a Fiſco. Iracundi ſibi magis nocent, quàm hoſtes; nemo enim, ùt Sanctiſſimus docuit Epiſcopus Joannes Chriſoſtomus, læditur, niſi a ſe met ipſo; & cui ſi hoſtes terram aut honorem abſtulerint, ipſe demum ſibi aufert Cœlum. Sed quid de hoſtibus dixi? cùm non majores fortè habeat iracundus homo amicos, quàm quos putat inimicos? At intulit tibi, o iracunde, quiſpiam injuriam, verbo te laceſſivit? Mentis oculos aperi cæce, & vide, quantum aurum tibi & argentum, ac lapides pretioſos projecit, unde iis te redimas, & coronam tibi fabrices æternam. Cur putatis ergo, filii, Dominum præcepiſſe: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui vos oderunt, benedicite maledicentibus vobis* (*a*); niſi quia hi nobis benefaciunt, & ſuper caput noſtrum coronas nobis fabricant immarceſcibiles? Fugite, filii, furores hos, quos ſummo noſtro cum dolore inter vos vigere, multorum ad nos ſermonibus defertur; quia *omnis, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt* (*b*). Cavete, ne dum orationem Dominicam profertis, vobis ipſi maledicatis; dicendo ſcilicet Deo: *dimitte nobis debita noſtra, ſicut èt nos dimittimus debitoribus noſtris* (*c*); nam ſi non dimittitis injuriam, quæ vobis facta eſt, non orationem pro vobis facitis, ſed maledictionem ſuper vos inducitis, cùm dicitis: *ſicut èt nos dimittimus; in qua* namque *menſura menſi fueritis, remetietur vobis* (*d*), & *niſi dimiſeritis*, vobis *non dimittetur* (*e*); unde de vobis illud Eccleſiaſtici dici poteſt: *Unus orans, & unus maledicens: cujus vocem exaudiet Dominus* (*f*)? Neque tamen eos peccare dixerimus, Dominicam orationem proferentes; nam ad remittendas ſaltem injurias diſponi petunt, unde nec inutiliter penitus orant. O graviſſimum ſcelus! Et multi ne parcant, in Paſchate non communicant; aut ſi communicant, *judicium ſibi manducant, & bibunt* (*g*). Pacem cum proximo ſuo non habentes, cum ipſo etiam Deo bellum gerunt, in cujus manu eſt vita & mors, qui eos in gehennæ profundum demergere poteſt ictu oculi. Non ſic, filii, non ſic; ſed perpendite ipſi, quoties & quàm graviter Deum læſiſtis, & tamen ab eo remiſſionem obtinuiſtis. Adhuc èt hodie vobis eſt condonare paratus; cur ergo etiam vos fratribus veſtris, ejuſdem, cujus vos, Dei filiis, ad eamdem hæreditatem creatis, minima in vos commiſſa

(*a*) *Lucæ VI. v. 27. & ſeq.*
(*b*) *Epiſt. I. Joann. III. v. 15.*
(*c*) *Matth. VI. v. 12.*
(*d*) *Ibid. VII. v. 2.*
(*e*) *Ibid. VI. v. 15.*
(*f*) *Eccleſiaſtici XXXIV. v. 29.*
(*g*) *I. ad Corinth. XI. v. 29.*

miſſa non condonabitis? conſiderantes, quòd, ſi tanto ſupplicio Divitis immiſericordiam & non dilectionem Deus punivit, multò ſit graviùs cum illis acturus, qui etiam malum proximis facere addiderint.

Animadvertebam etiam in miſero hoc Divite, miram quamdam ex proſperitate, rerum omnium incuriam profectam, ut et quæ maximi erant momenti, nihili faceret; nec ipſum Pauperem, quem præ oculis ſemper habebat, videret. Hic eſt Mundi felicitatum, & earum etiam cupiditatis effectus præcipuus. Quot, quia nimis appetunt ditari, ac opes comparare ſtudent, cetera omnia parvipendunt & negligunt, illis ſolis intenti? Venimus ad vos hodie nos, quibus animarum veſtrarum cura commiſſa eſt, ut Eccleſias veſtras materiales, ſpirituales etiam, hoc eſt Spiritus Sancti templa, quæ eſtis vos, inviſamus, reformemus, ac earum ſubveniamus neceſſitatibus. Tam magnos vobis attulimus theſauros, nempe Divini verbi prædicationem, Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, communicantibus plenariam criminum omnium Indulgentiam, ita Sanctiſſimo Domino noſtro Domino Gregorio Papa XIII. concedente. Attulimus vobis Chriſma Sanctiſſimum, quibus fortes efficiamini, ut reſiſtere poſſitis omnibus Diaboli incurſibus, & ejus conatus eludere. Quæ ſi ſingula tantùm attuliſſemus, longum etiam ad ea ſuſcipienda vobis fuiſſet iter ſuſcipiendum: Et tamen cùm omnia ſimul attulerimus, quid cauſæ eſt, obſecro, cur tam pauci hìc adſitis; niſi quia corpus pluris, quàm animam facitis; quia terram Deo præfertis; quia incurii eſtis; quia caſu vivitis? Hinc veſtra hæc in ornanda Eccleſia negligentia, quæ, ùt vos videtis, adeò eſt inculta & deſerta, cùm tamen jam toties ad id fueritis a nobis excitati; hinc propriis tantùm commodis incumbitis, de Dei autem domo nihil eſtis ſoliciti. Hæc, filii, Dei ac divinarum rerum oblivio, quot erit malorum, quot calamitatum initium? nam inde fiet, ut Deum ipſum deſpiciatis, Miniſtros ejus Sacerdotes contemnatis; pecudum denique more vivatis, quarum cum corpore animæ intereunt. O Chriſtiani miſeri (ſi tamen re, & non ſolo nomine Chriſtiani eſtis) oſtendite mihi Fidem ex operibus veſtris. Creditiſ-ne, quòd animam habeatis mortis expertem, in perpetuum aut regnaturam cum Deo, aut cum Dæmonibus puniendam? Creditiſ-ne, quòd morituri omnes eſtis, ac rationem exactiſſimam Deo reddituri? Si hæc creditis, cur

cur factis vos credere non oſtenditis? cur injurias non dimittitis? cur fratres non diligitis? cur de ſalute veſtra, ac ſi ad vos nihil ſpectaret, ſoliciti non eſtis? cur Dei domum non exornatis? cur ejus Eccleſiam non amplificatis? cur Chriſto, qui ſe totum vobis donavit, aliquid non rependitis? cur ei, quam debetis, reverentiam non exhibetis? cujus cultui dictæ res omnes, tot ab Eccleſia Sancta benedictionibus, tot ſacris unctionibus, tot thurificationibus præparantur, prout in mox per nos facienda æris Campani benedictione videbitis: ut quanti ſpiritualia ſint facienda intelligatis, ut qua religione in Eccleſiis ſit conſiſtendum diſcatis, ut Dei tandem voces audiatis. Quoties vos Dominus vocat, & audire renuitis? Quid Campana, niſi Dei vox eſt, quæ vos ad Sanctiſſima Sacrificia, ad Veſperarum Officia, ad divini Verbi auditum, ad Doctrinæ Chriſtianæ Scholas invitat; per quam tot vobis beneficia conferuntur; Dæmones a vobis fugantur; aëreæ pelluntur tempeſtates; ac alia vobis plurima, Sancta Mater Eccleſia orationibus ſuis a Domino poſtulat concedi? Cavete fratres, ne ſi tot vocibus ſurdi, tot beneficiis ingrati extiteritis, ſubtrahat a vobis dona ſua Dominus Deus, & infinitum liberalitatis ejus fontem exſiccetis. Moveant vos Divitis, & Pauperis hujus exempla; ut imitemini eorum virtutes, & vitia fugiatis; quò præmia conſequamini, & ſupplicia vitetis. Faxit Deus Optimus Maximus, ut divinæ ſemper juſtitiæ memores, ejus numquam miſericordiâ abutamur, ſed quamdiu nobis permittitur, palatia nobis fabricemus in Cœlis; ubi cum paupere Lazaro ſine fine vivamus, Deum ſemper collaudantes, cui ſit honor & gloria per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

HOMILIA XXXIX.

AD

POPULUM CALOLCII

DIŒCESIS MEDIOLANENSIS (a)

Habita in Vigilia SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli

Feria III. Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XXVIII. JUNII.

INVITAT nos hodie, dilectiſſimi filii, Sancta Mater Eccleſia ad celebrandam glorioſiſſimorum Apoſtolorum Petri, & Pauli Vigiliam, & ob id Evangelium proponit, quo, cùm Dominus noſter hominum de ſe ipſo opinionem interrogaſſet, quidnam Apoſtoli ſentirent, quæſivit. Cui cùm Petrus reſpondiſſet, tot & tam inſignes a Domino promiſſiones accepit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam* (b). Certè hæc ſola meditatio, quòd tantam Deus hominibus auctoritatem ac poteſtatem reliquerit, ſolvendi atque ligandi, peccata remittendi, Cœlum claudendi & aperiendi, diligentiſſimos deberet homines reddere atque promptiſſimos, ad fructus hinc eliciendos copioſiſſimos, ad Sanctiſſima crebrò Sacramenta ſumenda. *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto* (c). Qualis, & quanta iſthæc Dei benedictio reputanda eſt, quòd talem hominibus nobis ſimilibus auctoritatem reliquerit! Venimus nos

(a) Jacet Calolcium in Valle Sancti Martini, quæ nomen accepit ab Eccleſia Sancto Martino dicata ejuſdem Pagi. Parœcia eſt ſub Plebe Olginati. De ea agit Donatus Calvi in Ephemeride Sacro-profana Bergomenſi Italicè ſcripta, ſub die XXIX. Septembris.

(b) *Matth. XVI. v.* 18.

(c) *Ad Epheſ. I. v.* 3.

nos ad Eccleſiæ hujus viſitationem; tam magna & præſtantia vobis attulimus Sacramenta. Nihil hoc aliud fuit, quàm hujuſmodi conceſſam Apoſtolis exercere poteſtatem. Iis etiam Dominus Evangelii prædicationem, ac voluntatis ſuæ expoſitionem mandavit. Acceſſimus nos quoque, eam vobis aperituri, ac ſpiritualia vobis monita & documenta relicturi. *Pro Chriſto* apud vos *legatione fungimur* (*a*); Sanctæ Matris Eccleſiæ, cujus vos omnes filii eſtis, Miniſtri, huc acceſſimus, quam qui non audit, Deum non audit, & *ſicut Ethnicus, ac Publicanus* (*b*) habendus eſt. Ex multis, quæ in hujuſmodi Eccleſiarum viſitationibus efficere tenentur Animarum Paſtores, unum, neque id quidem minimum, eſt divini verbi prædicatio; populorum verò munus, ejuſdem verbi auditus ac ſuſceptio, non uti ab hominibus dicti, ſed, uti pro rei veritate eſt, a Deo. Hoc igitur, præ ceteris, vobis officium præſtituri, operæ pretium fore exiſtimamus, ſi, diei opportunitate adducti, de Vigiliis ipſis tum temporalibus ac corporeis, tum etiam ſpiritualibus nonnulla breviter dicamus, quibus vos & rectè Vigilias agere, & congruè celebrare Feſta diſcatis.

Cetera deſunt.

(*a*) *II. ad Corinth. V. v.* 20. | (*b*) *Matth. XVIII. v.* 17.

HOMILIA XL.

DE SANCTIS PETRO ET PAULO APOSTOLIS

Habita in Eccleſia Parochiali Varcuragi (a) Diœceſis Mediolanenſis

Feria IV. Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XXIX. JUNII.

MAGNA eſt, dilectiſſimi filii, in univerſa Eccleſia hodierna ſolemnitas, qua non modò Sancti alicujus, ſed duorum, nec ſimplicis Sancti, ſed Apoſtolorum, nec Apoſtolorum ſolùm, ſed eorum, qui Principes fuerunt Apoſtolorum, colimus Feſtum natalis diei; atque Martyrii, quo Mundo morientes Cœlo ſunt nati, memoriam agimus. Hi namque Sanctæ Eccleſiæ fundamenta & columnæ, hi Fidelium patres, hi gentium Doctores, ac præcipui Chriſti Domini extitere diſcipuli: & quemadmodum duplex hodiernum eſt Feſtum, duplici etiam eſſet ab omnibus devotione peragendum. Verùm vos amatiſſimi in Domino, quibus ad geminam ſolemnitatem, Paſtoris animarum veſtrarum & Epiſcopi veſtri jungitur viſitatio, videte, num etiam triplicem vos hodie non deceat habere religionem. Munera vobis quatuor deferimus, quorum quodlibet vel e longinquo vos omnes huc compellere debuiſſet. Primò quidem munerum omnium Datorem vobis in cibum hodie proponimus, Sacratiſſimam nempe

(a) Varcuragum, ſub Plebe Olginati, Paræcia eſt in Valle S. Martini, agri Bergomenſis, cum ampla Eccleſia SS. Martyribus Protaſio & Gervaſio dicata, quam deſcribit Donatus Calvi ad diem x. Novembris.

pe Synaxim. Quantum hoc ſit, temporis anguſtiæ me dicere non permittunt; ſed vos ipſi cogitate, quid non ſit vobis hodie petentibus conceſſurus, qui ſe ipſum vobis exhibet manducandum? Adſerimus ſecundò omnibus iis, qui de manibus noſtris Angelicum panem ſumpſerint, plenariam Indulgentiam; ſic Sanctiſſimo Domino noſtro Domino Gregorio XIII. Romano Pontifice pro ſua in vos dilectione concedente. Tertio loco Chriſmatis Sacramento quicumque hactenus confirmati non ſunt, poſt ſacra ſolemnia inungentur a nobis. Quartò demum, panem vobis divini verbi rumpemus, & utillima quædam, prout eloqui Spiritus dederit, monita proponemus. Dixeram quidem triplicatam a vobis hodie religionem requiri; ſed munerum numerum atque præſtantiam fortè non animadverteram, quorum ſingula totos requirunt homines. Toti igitur toties hodie Deo dediti; procul hinc mundana omnia pellite, curas ſeculi omnes abigite, vires & animum ad Dei ſolius obſequium prorſus intendite. Ac in ſummæ hujus pietatis comprobationem, quæ breviter ex hodierno, quod audiſtis, Evangelio de hujus causâ viſitationis, nec non èt de iis, quæ glorioſos Apoſtolorum Principes ad tantum Dei amorem impulerunt, ut pro eo hodie vitam tradiderint, quæque nos itidem deberent eorumdem in Dei amore imitatores efficere, dicere aggredior, vos diligenter attendite.

Cùm Salvator noſter Dominus Jeſus a mortuis ſurrexiſſet, ac Cœlos jam eſſet conſcenſurus, & Eccleſiam ſuam Sanctam, quæ ſumus nos, mirè dilexiſſet; licèt ſe ei ſemper aſtiturum pollicitus fuiſſet, Sanctum etiam Spiritum Paraclitum, quo inviſibili capite regeretur, & Magiſtro inſtrueretur, miſſurus eſſet; in majoris tamen adhuc amoris indicium, viſibile ei caput relinquere cupiens, cui vices ſuas in terris committeret, ac divinam ſuam traderet poteſtatem, Simonem Petrum Apoſtolorum Principem, ſibi Vicarium elegerat. Verùm cùm, ſicùti qui alicui dominium aliquod, aut Oppidi ſive Civitatis eſt adminiſtrationem relicturus, de ejus primùm ad id onus ferendum ſufficientia & aptitudine diligenter inquirit; ſic Deus & Dominus noſter, non quòd omnia ei nota non eſſent, qui *corda ſcrutatur, & renes* (*a*); ſed quò ſuum magis patefaceret amorem, Petrum hodie ad tam ſublimem dignitatis apicem evehendum, trino ſubjecit examini, & triplici interrogationi, quæ tamen tres omnes unius tantùm vim habue-

(*a*) *Pſalm. VII. v.* 10.

habuerunt, earumque unicus hic & ſolus fuit ſenſus: *Simon Joannis diligis me plus his* (*a*)? cui ter (ſed tertiò non ſine aliquo dolore) Petro reſpondente: *tu ſcis, Domine, quia amo te;* ſingulis etiam ejus reſponſionibus Chriſtus ſubjunxit: *paſce agnos meos, paſce agnos meos, paſce oves meas*, & ſic eum ſibi inſtituit Vicarium, cum ea poteſtatis plenitudine, de qua in heſterno Evangelio ei prædixerat: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam; & tibi dabo claves Regni Cælorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum èt in Cælis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum èt in Cælis* (*b*). Poterat quidem Dominus Petrum adeò ſublimandum doctrinæ, & aliarum qualitatum examini ſubjicere; ſed gregis curam accepturum, de amore tantùm interrogat, bis & tertiò an ipſum amet perquirit. Quis id ſine myſterio eſſe, audeat affirmare? Si quis veſtrùm e domo propria, ac patriâ ſede diſceſſurus peregrè proficiſcens, cariora pignora ſua & filios domi cogatur relinquere, nonne omne ſtudium adhibebit, ut intrinſeco alicui amico illa commendet? Annon quos ſibi familiaritate, atque amicitiæ vinculis obſtrictos eſſe meminerit, recogitabit, atque ſæpius animo revolvens perquiret, quocum major ei intercedat neceſſitudo, ut ei animæ ſuæ partem, quam domi dimittit, commendatam habeat? Diligebat amore infinito Eccleſiam ſuam Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & meritò, quam tanto Sanguinis ſui pretio redemerat; deſcenderat e ſummo Cœlorum ſolio in vallem lacrymarum, triginta tres annos per montes & nemora, per vicos & oppida, per Civitates & regiones diſcurrerat, quærens ovem, quæ perierat (*c*); quam cùm inveniſſet, humeris ſuis impoſuerat, ac in Crucis altari obtulerat Patri; ejus ipſe dolores omnes tulerat, & languores portaverat (*d*). Tam caram ovem relicturus, quam vitâ propriâ habuerat cariorem, tam gratum depoſitum, cui potiùs fuerat relicturus, niſi a quo præ ceteris ſe diligi cognoviſſet? O Anima, o Anima ingrata & peccatrix, omni meretrice ſceleſtior (*e*), quæ amatori tuo, & ſponſo tantam rependis ingratitudinem! O Vinea infelix, quam tanto ſtudio Dominus plantavit, & tot miniſtris ad te miſſis excoluit, ad quam èt ipſe acceſſit; nec tamen niſi labruſcas reddis! Vide, vide, & intellige vèl ex hoc, quàm Deo ſis grata; cujus ita reſpuis caſtiſſimum amorem, & impuros ſequeris. Cur om-

(*a*) *Joannis XXI. v. 15. & ſeqq.*
(*b*) *Matth. XVI. v. 18. & ſeq.*
(*c*) *Lucæ XV. v. 4.*
(*d*) *Iſaiæ LIII. v. 4.*
(*e*) *Jeremiæ II. v. 20. Ezech. XVI. v. 35.*

omnia, quæ in Eccleſia Dei fiunt, inſtituit, niſi ut te ſepiat muris, ut a feris tueatur, ne te *exterminet aper de ſylva, & ſingularis ferus depaſcatur te* (*a*)? Cur nos te viſitatum jubet accedere? Cur Epiſcopos omnes, & animarum Paſtores, nullis vult pro te parcere laboribus; ſed juga, ac montium aſpera cacumina conſcendere, flumina navigare, vicos & oppida peragrare, niſi ut oſtendamus omnes, qui in Petri, & ſucceſſorum ejus adminiſtrationis partem fuimus vocati, immenſum illum, quo te ſupremus Paſtor dilexit amorem; ut caritatis illius partem in nobis adimpleamus?

Sed velim hìc primùm, ſinguli veſtrùm diligenter conſiderent. Ergo tam de mea ſalute Chriſtus Dei Filius ſolicitus fuit; tantam in perquirendo mihi idoneo Paſtore adhibuit diligentiam: Et ego, ubi propria mea res agitur, ſemper obdormiam, & deſidioſa tantùm conſuetudine omnia peragam? Divini illius amoris numquam meminero, quo me ſic eſt proſequutus, ut licèt pro omnibus Mundi hominibus Deus ſit mortuus, pro mea tamen anima ſola, omnia illa, quæ paſſus eſt, tormenta pertuliſſet; ac, ſi unus ego & ſolus peccator extitiſſem, ea omnia pro mei fuiſſet redemptione ſubiturus: Et ego tanti Regis amicitiam, qui Cœlum & terram verbo creavit, qui corpus meum poteſt & animam perdere in æternum, qui adeò bonus eſt ac ſuavis, tribus aut quatuor denariis, minimâ lucri ſpe vendam? illius me Dei inimicum conſtituam? diabolicæ tyrannidi ſubjiciam? Effudit Dei Filius ſanguinem, ut legem ſuam gratiæ & Evangelii, hominum cordibus inſcriberet; eam Petri & Pauli, ac tanto innumerorum Martyrum ſanguine voluit confirmari: Et miſerrimus ego pater non modo ipſe ignorabo, ſed nec eam filios meos diſcere patiar? non eos ad legis illius Scholas, licèt diei etiam itinere hinc diſtarent, perducam? Tantus ab illis eſt ſanguis effuſus; me minimus labor terrebit? Neſciunt profectò homines, neſciunt, quantì facienda ſit anima; quantì eam optimus rerum omnium arbiter & æſtimator Deus fecerit, quam non corruptibilibus auro & argento, ſed ſanguine, non Sanctorum aut Prophetarum, ſed Unigeniti Filii ſui redemit. Si Rex quiſpiam potentiſſimus, ut aliquem morte damnatum a pœna liberaret, unicum, quem haberet, filium Regni hæredem, morti exponeret; o quantì æſtimaretur hic amor! Animam, animam ſuam, filii, dedit pro nobis, a quibus millies laceſſitus, provocatus, offenſus, blaſphematus fuerat & eſt, Chriſtus

(*a*) *Pſalm. LXXIX. v.* 14.

ſtus Jeſus. Quis majorem hac caritatem umquam vidit? Eſt quidem nobiliſſimum aſtrum Sol, in æthere fulgens, cujus ſplendore, atque virtutis infuſione tot generantur in terris. Nobiliſſimum Cœlum, atque pulcherrimum eſt, tot diſtinctum luminibus, tam multis ſtellis, veluti pulcherrimis coloribus depictum ; ſed mille Solibus, mille Cœlis , mille Mundis , imo millies & infinitè millibus illis longè nobilior & præſtantior eſt anima tua, o Chriſtiane. Sed *ſi ignoras te , o pulcherrima inter mulieres , egredere , & abi poſt veſtigia gregum tuorum* (*a*); ſi Dei reſpuis ſimilitudinem, Diaboli indue imaginem ; ſi cœleſtis eſſe non vis , terrâ gaudeto ; ſi Angelicum panem faſtidis , beſtiarum veſcere cibis ; ſi cùm tanto in honore ſis , non intelligis, comparare jumentis inſipientibus , & ſimilis eſto illis (*b*). *Appoſui tibi* (inquit Dominus) *aquam , & ignem ; ad quod volueris porrige manum tuam. Ante te vita, & mors*, Infernus & Cœlum ; æternum *bonum*, & duraturum ſine termino *malum ; quod placuerit, dabitur tibi* (*c*).

Sed perpendite adhuc , filii , diligentiùs : Examinat Petrum Chriſtus, & de caritate tantùm interrogat, ac ſui dilectione. Veniet idem ipſe judicare vivos & mortuos ; & cùm de omnibus diſtricta ſit ei ratio reddenda, de caritate tamen in proximum, quæ a Dei dilectione proficiſcitur, ſolùm interrogabit, cùm dicet: *Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare ; ſitivi , & dediſtis mihi bibere ; hoſpes eram , & collegiſtis me ; nudus, & cooperuiſtis me ; infirmus, & viſitaſtis me ; in carcere eram, & veniſtis ad me* (*d*). Si hodie ad quemlibet veſtrùm hujuſmodi examen inſtitueret Chriſtus , & diceret : *Amas me ? diligis me ?* quid , obſecro , ei, cui mentiri non licet, cujus oculis nuda ſunt omnia & aperta, reſponderetis ? An fortè quod Petrus : *Tu ſcis, Domine, quia amo te?* Minimè profectò ; nam non amorem , ſed odium potiùs & contemptum factis exprimitis. Unde hæc Eccleſiæ veſtræ indecentia? unde ſolicitudo hæc? An ab amore? Cur jacet inculta? cur inornata domus Dei ? Num quia inhabitatorem Deum diligitis? Amicum, quem vos ſummè diligeretis, in ſtabulone, an in pulcherrimo ac ornatiſſimo domus veſtræ cubiculo permanere velletis? Scitis quem ametis? Vos ipſos , filii , amatis , non Deum ; campos veſtros amatis, non Deum ; vineas veſtras amatis, non Deum : Et hæc omnia tamen a Deo habuiſtis, qui quando placuerit ſubtrahet. Signa hujus, quod dicimus, videte maniſeſtiſſima. Orna-

(*a*) *Cant. Cant. I. v.* 7.
(*b*) *Pſalm. XLVIII. v.* 13.
(*c*) *Eccleſiaſtici XV. v.* 17. *&* 18.
(*d*) *Matth. XXV. v.* 35. *& ſeq.*

Ornatæ ſunt domus veſtræ, Dei domus inornata; pulchræ ſunt domus veſtræ, hæc ſquallida; campi veſtri exculti ſunt, inculta hæc. Imo cultui divino detrahitis, ut illos colatis, cùm feſtis ac ſacris diebus, quos Eccleſiæ deberetis ac Deo, partem ſubtrahitis, quam vos lucrari exiſtimatis, cùm animæ tamen jacturam faciatis, eam ſecularibus negotiis obruentes.

Sed docebo ego vos ſigna, filii, quibus noſcatis, num Deum ametis; ea autem ſunt hæc. Si de Deo in primis libenter cogitaveritis; ubi enim amor, ibi oculus; *ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum* (*a*). Secundò: ſi in Dei domo libenter permanſeritis, ùt juſtæ Annæ, *quæ de Templo non diſcedebat*, erat in more (*b*); vos autem Eccleſiam fugitis; quælibet quarta pars horæ, qua in ea perſiſtitis, integra vobis hora videtur; quælibet hora, dies. O quot illic conſiſtentibus tædia, quot moleſtiæ! Nuſquam, niſi in Eccleſia, calor & æſtus; nuſquam culices, niſi in Eccleſia, mordent; Eccleſiæ parietes fornax ſunt; operimentum ejus ruinam vobis minitatur, niſi citiſſimè egrediamini; idcirco propriâ etiam Parœciâ relictâ, alias quæritis Eccleſias, in quibus citiùs Miſſæ perſolvantur, & Officia Divina recitentur, nec Dei verbum prædicetur. Et vos Deum amatis, qui talia agitis? Tertium ſignum erit, ſi de Deo, aut cum Deo libenter loquamini; unde *ſi quis loquitur*, præcepit Petrus, *quaſi ſermones Dei* (*c*). Quartum: ſi libenter Deum audieritis, & ab eo audita memoriæ commendaveritis. Sic Maria Chriſti Mater, Virgo Sanctiſſima, *conſervabat verba in corde ſuo* (*d*). Sic Magdalena Chriſti amore æſtuans, *ſedebat ſecus pedes Domini, & audiebat verbum illius* (*e*). Quintum: ſi libenter pro Dei nomine veſtra dederitis; *Si enim habueritis ſubſtantiam hujus Mundi, & videritis fratrem veſtrum neceſſitatem habere, & clauſeritis viſcera veſtra ab eo; quomodo manet caritas Dei in vobis* (*f*)? Sextum: ſi pro Deo libenter adverſa ſuſtinueritis; *quoniam in igne probatur aurum, & argentum; homines verò receptibiles in camino humiliationis* (*g*). Septimum: ſi Dei mandatis obedieritis; nam *ſi quis diligit me*, Dominus dixit, *ſermonem meum ſervabit* (*h*). Inter cetera verò præcepta illud maximè ſervandum eſt, quod propter excellentiam Dominus *ſuum* vocavit, dicens: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem* (*i*); ſi enim non dili-

(*a*) *Matth. VI. v.* 21.
(*b*) *Lucæ II. v.* 37.
(*c*) *I. Petri IV. v.* 11.
(*d*) *Lucæ II. v.* 19.
(*e*) *Ibid. X. v.* 39.
(*f*) *I. Joann. III. v.* 17.
(*g*) *Eccleſiaſtici II. v.* 5.
(*h*) *Joann. XIV. v.* 23.
(*i*) *Ibid. XV. v.* 12.

diligitis fratrem veſtrum, quem videtis, quomodo Deum, quem numquam vidiſtis, diligetis (*a*)? Octavum ſignum divini amoris erit, ſi quæ Deo placent ametis; quæ vero ipſe odit, vobis diſpliceant. Unde Sanctiſſimus Pater noſter Ambroſius inquit: Si is, qui non relinquit parentes propter nomen Dei, non eſt Deo dignus; quantò magis, qui diligit ejus inimicos acceptus Deo eſſe non poterit (*b*)? Nonum erit, cùm vobis Mundus cœperit diſplicere; tantò enim quis a ſeculi curis frigeſcit, quantò ſurgit ardentiùs in amorem Dei: & anima, quæ divino amore vere eſt inflammata, ſicut amentes & ebrii contemnunt ignem, & ferrum, & feras, & pelagus, & omnia; ſic ipſa furore quodam ſpirituali inſanit, ac omnia, quæ videt, negligit. Et certè, ſi corporalis amor ita devinctam ſibi tenet animam, ut ab omnibus etiam neceſſariis actibus eam cogat abſcedere, & illi ſoli, quem amat, operam dare, atque in ejus cogitatione ſe fixam tenere; quomodo amor Chriſti ab omnibus reliquis non abſtrahet animam, ſibique conſociabit; atque deſiderii ſui vinculis conſtringet? Num ignoratis, quia caritas ignis eſt, & flamma? Quomodo ergo ſibi quidquam patietur appropinquare, quod mox non exurat? Decimum poſtremò ac ultimum ſignum erit: ſi eos, qui Deum vobis repræſentant, dilexeritis, ſi debitos eis honores præſtiteritis; ii autem inter ceteros ſunt Sacerdotes, quos qui audit, Deum audit; quos qui ſpernit, Deum ſpernit (*c*); quos qui diligit, Deum diligit; quos qui odit, Deum odit; quos qui lædit, Dei lædit pupillam; quibus qui infert injuriam, Deum exaſperat: ideo præcipit multis in locis Dominus, ſed in Eccleſiaſtico præſertim: *In omni virtute tua dilige Deum, qui te fecit, & Miniſtros ejus ne derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes* (*d*).

Hæc ſunt, fratres, caritatis & divini amoris ſigna; hæc veſtis eſt nuptialis, qua in noviſſimo die qui induti non fuerint, ab Agni cœna excludentur; eoſque Dominus uti ſuos non cognoſcet. Sed videte, obſecro, quàm in glorioſiſſimis his Apoſtolorum Principibus Petro & Paulo ſigna hæc omnia amoris effulſerint. Quis enim ipſis de Deo libentiùs cogitabat, qui eò ſtudia ſua omnia dirigebant, ut ejus Regnum propagaretur? Quàm conſtanter ipſi in domo Dei & in Eccleſia perſiſtebant; imo quot ipſi

(*a*) *I. Joann. IV. v.* 20.
(*b*) *Serm. XV. in Pſal. CXVIII.*
(*c*) *Lucæ X. v.* 16.
(*d*) *Eccleſ. VII. v.* 32. *& ſeq.*

ipſi Eccleſias Deo dicarunt, atque erexerunt! Quàm jucundè cum Deo loquebantur, orationibus ſemper intenti, ut èt in ecſtaſim ſæpe rapererntur! Quid verò umquam, niſi de Deo, loquebantur? Annon eructavit cor eorum ſemper verbum bonum (*a*); nonne lingua eorum fuit calamus Spiritus Sancti, & *in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum* (*b*)? Nonne jubebat Petrus: *Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei ſemper loquatur* (*c*); & Paulus clamabat: *Quis nos ſeparabit a caritate Chriſti* (*d*)? quia hic amantium mos eſt, ut amorem ſuum ſilentio tegere nequeant, ſed neceſſariis & caris ſuis indicent & prodant, ejuſque flammas intra pectus ſuum cohibere non poſſint. Enarrant frequentiùs, ut, ipſa aſſiduitate narrandi, ſolatium amoris ſui capiant, & refrigeria immenſi ardoris aſſumant. Quàm libenter duo hæc Cœli aſtra Deum audierunt! Numquid pluribus ipſi ad eum audiendum fuerunt impellendi? Videte: Petrus vix juſſus ſequi, accurrit (*e*); Saulus vocatus, ſtatim reſpondet: *Quid me vis facere* (*f*)? Jam verò ſubſtantias ſuas omnes nonne pro Chriſto dederunt? Nonne Petrus relictis retibus & navi ſecutus eſt Chriſtum; & Paulus, qui primarius inter adverſarios eſſe potuerat, nonne pro Chriſto pauper eſſe voluit quamdiu vixit, omnem a ſe humanum abdicans affectum? Sed pro Deo quàm multa ſunt paſſi? Quot carceres Petrus, quot vincula, quot labores, Cruci denique tulit affixionem? De Paulo verò quid dicam? Dicat ipſe de ſe, *in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas, unâ minus, accepi. Ter virgis cæſus ſum; ſemel lapidatus ſum; ter naufragium feci; nocte & die in profundo maris fui; in itineribus ſæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in Civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus; in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate; præter illa, quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror* (*g*)? Bone Deus! Quid de ipſiuſmodi vita vobis, filii, videtur? Jam verò quàm promptè ambo divinis mandatis obedierunt! Audite Petrum liberè dicentem: *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus* (*h*). Paulus

 verò

(*a*) *Pſalm. XLIV. v. 2.*
(*b*) *Pſalm. XVIII. v. 5.*
(*c*) *I. Petr. IV. v. 11.*
(*d*) *Ad Roman. VIII. v. 35.*
(*e*) *Matth. IV. v. 20.*
(*f*) *Act. Apoſt. IX. v. 6.*
(*g*) *II. ad Cor. XI. v. 23. & ſeqq.*
(*h*) *Act. Apoſt. V. v. 29.*

verò ſuis omnibus ſcriptis quàm crebrò hanc docuit obedientiam! Quomodo quæ Deo diſplicuerunt, ipſis exoſa fuerunt! quàm acriter vitia & peccatores arguerunt! Videte quid Ananiæ, & Saphiræ fecerit Petrus (*a*). Videte quàm liberè alium Ananiam Principem Sacerdotum reprehenderit Paulus (*b*). Quàm mundana omnia ac terrena deſpexerunt Sanctiſſimi Petrus & Paulus, qui nec vitæ propriæ rationem ullam pro Dei nomine habuerunt! Unde nec ſe continere poterat, quin diceret Paulus: *Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. Verumtamen exiſtimo, omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei; propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam* (*c*). Demum quàm ipſi fuerunt non modò pro Chriſti Miniſtris, ſed èt pro Fidelibus omnibus ſoliciti! Eorum vos Acta, Vitas, & Epiſtolas perlegite, & Sole id clarius conſpicietis. Erat Sacerdotum omnium Princeps ſupremus Petrus, nec cui eorum ſe ſubmitteret, habebat; in ſacris tamen Conciliis & conventibus ſummè etiam ipſos æſtimabat. Paulus verò, quòd Ananiæ Sacerdoti ignorans maledixiſſet, videte quomodo ſe ipſum corrigens nos erudierit: *Neſciebam*, inquit, *fratres*, *quia Princeps eſt Sacerdotum* (*d*); *ſcriptum eſt enim: Principi populi tui non maledices* (*e*).

O feliciſſimos viros, qui Deum adeò dilexerunt, qui ab eo adeò diligi meruerunt! O fortiſſimos Athletas, qui inimicorum multitudinem expugnarunt! O patientiſſimos viros, qui tanta pro Chriſto ſunt paſſi, qui propter Chriſtum tradiderunt animas ſuas; quos Mundus ita contempſit, ita afflixit ac agitavit, quibus tamen minimè dignus erat! O conſtantiſſimos Duces, qui mori maluerunt, quàm Chriſti umquam aciem deſerere! O ſuaviſſimos & benigniſſimos gentium Patres, & Doctores, qui divinam Legem, ſanguineis notis cordibus noſtris inſcripſerunt! Mirentur alii inclytam urbem Romam, amplitudine Imperii inſignem, quæ tot ſibi Reges inſervire coëgerit; tot vaſtiſſimas Provincias, tot opulentiſſima Regna ſuo adjunxerit Imperio. Mirentur alii ejus magnitudinem, ædificiorum pulchritudinem, viarum ornatum, auri copiam & argenti, ſuperbiſſimas columnas, coloſſos, amphiteatra. Ego certè tibi, Roma, hos invideo theſauros, has gemmas & aſtra, quibus veluti Sole & Luna circumdata, glorioſa præ ceteris

(*a*) *Act. Apoſt. V. v. 1. & ſeqq.*
(*b*) *Ibid. XXIII. v. 2. & ſeqq.*
(*c*) *Ad Philipp. III. v. 7. & 8.*
(*d*) *Actor. XXIII. v. 5.*
(*e*) *Exod. XXII. v. 28.*

teris omnibus Mundi Civitatibus incedis. Quis mihi nunc det proſterni ad corpora Apoſtolorum, eorum oſſa lambere, cineres oſculari, tangere, contemplari: corpus illius venerari, qui dum viveret in tertium cœlum rapi meruit; & alterius, qui terreus cùm eſſet, ſuper aquas tamen ambulabat? O ſanctiſſima omnium Mundi urbium Roma! O terque quaterque felix, beatiſſimis his Patronis ac Protectoribus commendata!

Sed videamus, obſecro, ut tamdem finem dicendo faciamus, quid præſtantes hos Viros ad tantum Dei amorem impulerit; ut èt nos his ipſis ad eumdem incitemur. Magna ſanè, & quæ fortè abſurda videatur, eſt hæc interrogatio. Quid enim in Dei amore cauſas quærere contendimus, qui ſinè ulla cauſa amandus eſt, quem qui propter aliud, quàm propter ſe ipſum amaret, non Deum amaret, ſed illud ipſum, propter quod eum amaret? Sed dum id quærimus, non veluti cauſas quærimus, filii; ſolus enim ipſe amoris ſui cauſa debet omnibus eſſe; ſed veluti ſtimulos quoſdam inquirimus, quibus ad Dei amorem Sanctiſſimi Viri incitati atque adjuti fuerunt: cùm ea ſit humanæ naturæ fragilitas, ut niſi continuò adjuvetur, nihil per ſe poſſit efficere.

Ac primus quidem ſtimulus fuit ipſius Dei gratia, in qua ipſi omnia potuerunt, quam Deus ipſe nobis omnibus dare ſemper eſt paratus; neque enim abbreviata eſt dextera Domini, imo eam nobis hodie abundantiùs Sanctiſſimo Chriſmatis Sacramento eſt conceſſurus, quo gratiæ in vobis vires augentur, quibus, ſicut Apoſtoli illi Sanctiſſimi, poſſitis èt vos liberè Chriſtum profiteri, ac pro ejuſdem etiam Fidei confeſſione ſanguinem effundere. Sed non projicit Deus dona ſua ante porcos, nec vult in invitos beneficia conferre. Dare vobis paratus eſt gratiam; tantùm, ut velitis, requirit; tantùm, ut petatis; tantùm, ut quantum in vobis eſt, cooperemini. Imo èt ad gratiam hanc ipſemet vos invitat: *Petite*, clamat, *& dabitur vobis; quærite, & invenietis* (*a*). Gratia Dei ergo primum fuit adjumentum; ideo Paulus, *gratiâ Dei*, dicebat, *ſum id, quod ſum* (*b*), ex perſecutore ſum prædicator, ex vaſe perditionis factus ſum vas electionis.

Juvit ipſos ſecundò, ampliſſima Cœli præmia Chriſtum diligentibus parata vidiſſe. Quàm putatis Paulo profuerit in tertium cœlum raptum fuiſſe, ac ibi vidiſſe, quæ non licet homini loqui? Quàm Petrum juvit, in Monte Tabor Chriſti gloriæ aſpe-

(*a*) *Matth. VII. v. 7.* | (*b*) *I. ad Corinth. XV. v. 10.*

aſpexiſſe portiunculam, cujus ita amore captus fuerat, ut diceret: *Domine, bonum eſt nos hìc eſſe: ſi vis faciamus hìc tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum, & Eliæ unum* (*a*). Nos verò, quoniam hæc oculis corporeis non vidimus, videmus certè ſaltem Fidei lumine, ac mentis oculo; ſcimus enim æternam vitam eſſe, qua vel ſumus ſine fine regnaturi, vel in perpetuum Inferni ignibus cruciandi. Quòd ſi hæc ſcimus; quid eſt, quòd ita vivimus, ac ſi cum corporibus eſſent animæ morituræ? ac ſi nullam eſſemus Deo rationem reddituri? ac ſi neque Deus, neque mors, neque Cœlum, neque Infernus umquam exiſterent? ſed Epicureorum more, edimus, bibimus, & ludimus, perinde ac ſi poſt mortem nulla ſit futura voluptas.

Demum tertiò & ultimò impulit illos ad Dei amorem, eorum, quæ in Deum commiſerant, frequens cogitatio. Negaverat ter Dominum Petrus timore perculſus; ſed quot deinceps lacrymis hanc noxam abſtergere ſtuduit? Certè tot, ut, quamdiu vixit, quotieſcumque Galli cantum audiebat, lacrymarum rivuli ex ejus defluerent oculis, ac in facie caveæ quædam apparerent: Paulus verò quoties deflebat, quòd ignorans Dei eſſet Eccleſiam perſecutus (*b*)? Ah filii, ſi hoc ad Dei debet amorem impellere; quàm nos deberemus illum diligere, qui non ter eum, ſed millies negavimus; qui numquam peccare deſiſtimus, cùm ipſe numquam parcere ceſſet! Si ex duobus debitoribus, cui plus donatum eſt, ille plus diligit (*c*); cuinam plura, quàm nobis, condonata ſunt debita? Deberemus certè nos, ex hoc ſaltem capite, multò plus Deum diligere, quàm Petrus, aut Paulus, aut ullus Sanctorum; quia multò magis illis peccavimus, & Dei adhuc nos miſericordia ad pœnitentiam expectat. Quem infinita hæc bonitas toties irritata, nec umquam indignata, non moveat? cujus ferreum & adamantinum cor non rumpat? cujus lapideum pectus in lacrymas non diſſolvat? Si quis vos cædat in faciem, ſi quis conſpuat, ſi quis provocet verbo, illum ſtatim morte conficere cogitatis; omnia tormentorum genera, nulla vobis videntur, ſi iis ille omnibus ſubjiciatur. Et vos, qui millies benigniſſimum Deum lædetis, blaſphematis, ejus Miniſtros contemnitis, ejus Eccleſiam negligitis, ejus legem audire recuſatis; filios veſtros, imo potius ſuos, ei adimitis, ac Dæmoni

(*a*) *Matth. XVII. v.* 4.
(*b*) *I. ad Timoth. I. v.* 13.
(*c*) *Lucæ VII. v.* 43.

ni ſubditis cùm ad doctrinam Chriſtianam addiſcendam eos accedere non vultis; ſed tabernas potiùs frequentare, choreis adeſſe, ludis dies feſtos conſumere docetis; nullam demum ſacrorum Deo dierum rationem habetis: & adhuc tamen ſuſtinet, adhuc expectat, adhuc ad oſtium ſtat & pulſat, adhuc extenſis brachiis pendet in cruce, & pedibus confixis, ne diſcedere poſſit, adhuc vocat & revocat; & vos non modò tam infinito amori amorem non rependitis, quin èt potius novis eum injuriis provocatis? Sed *nemini mandavit impiè agere, & nemini dedit ſpatium peccandi* (*a*). Ne fallamini, filii, quia quos longa ſuffert pietas, cùm juſtitiæ dies advenerit, puniet ſeveriùs. Imitamini vos, propoſitos vobis hos Duces, eorum facta contemplamini, oculos in ipſos conjicite; carnei èt ipſi fuerunt, ùt vos; peccatores, ùt vos: Sed pœnituerunt ipſi, ſed Dei non ſunt miſericordiâ abuſi. Ad eos igitur accurramus omnes, ac proſtrati eorum nobis opem imploremus, ac clamemus: Apoſtolorum Princeps Petre, Chriſti Domini noſtri vices gerens, te ſupplices interpellamus, ut quoniam tibi nos agnos hìc paſcendos Dominus commiſit, jam, cùm multò plus potes ac maximè diligis, quoniam es in caritate confirmatus, reſpicias de Cœlis in ovile hoc tuum. Innumeri nobis inſidiantur lupi rapaces. Circuit adverſarius noſter Diabolus tamquam leo rugiens, quærens nos devorare (*b*); ſed adjuva nos tu: tuam opem nobis debitam imploramus. Pignora fuimus Chriſti, tibi commiſſa; juva ergo nos, ne pereamus. Sanctiſſime Paule, Gentium Doctor & Prædicator: Infirmamur nos miſeri, & ſcandalizamur; ſuper hujuſmodi dum viveres infirmabaris, & urebaris tu quoque (*c*). Jam quoniam neutrum potes, quia ſtatus tui beatitudo nullam admittit infirmitatem aut animi angorem, imo adjunctam habet caritatem certè maximam, eam in nos ſaltem exerce. Cupiebas olim anathema eſſe pro fratribus tuis (*d*); juva nunc ſaltem precibus fratres tuos. Principes ambo Eccleſiæ Sanctæ, quam veſtro ſanguine decoraſtis, quam exornaſtis, quam confirmaſtis, quam Deo diſpoſuiſtis; eam protegere ne deſinite, ut nos veſtra ſoboles, in Cœlis etiam corona veſtra & gaudium veſtrum (*e*) eſſe poſſimus; eo donante, pro cujus vos nomine vitam profudiſtis & ſanguinem. Amen.

HO-

(*a*) *Eccleſiaſtici XV. v. 21.*
(*b*) *I. Petri V. v. 8.*
(*c*) *II. ad Corinth. XI. v. 29.*
(*d*) *Ad Romanos IX. v. 3.*
(*e*) *Ad Philipp. IV. v. 1.*

HOMILIA XLI.

IN CONSECRATIONE ALTARIUM

Habita in Eccleſia Parochiali Galbiati (a) Diœceſis Mediolanenſis

Feria V. Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. XXX. JUNII.

FUERAT, dilectiſſimi filii, Hebræus populus, ſpeciali quadam amoris prærogativa, Deo præ ceteris omnibus dilectus, quem multis affecerat beneficiis, cui legem præſcripſerat, cui manna conceſſerat, cui Promiſſionis terram, lacte & melle fluentem, pollicitus fuerat; quem ritus & cæremonias omnes docuerat, cujus Deus eſſe & appellari voluerat, ab eoque præcipuè coli & adorari. Sed umbræ fuerunt hæc, ſed nox, ſed figura; ceſſit diei nox, ceſſerunt tenebræ lumini, figurato figuræ, lex Evangelio, Chriſtianis Hebræi. Et profectò, cùm nobis a Deo exhibita munera ac dignitates, quibus inſigniti ſumus, mecum ipſe perpendo, apertiſſimè intelligo, quia quantum differt ortus ab occidente, tantùm longè fecit Deus populum illum a nobis. Magnum hìc ſe mihi chaos offert excellentiarum noſtrarum ſupra illos, quas nec hujus eſt inſtituti attingere, nec horæ tarditas, ùt videtis, permittit. Hoc tamen minimè reticendum mihi videtur,

(a) Galbiatum, Pagus eſt in Collibus Briantæis, amœno feracique agro circumdatus, atque aërem ſaluberrimum trahens ſub Plebe Olginati. De hoc Pago loquitur Paulus Jovius in Deſcriptione Larii lacus, adnotans, prope ipſum extitiſſe olim *Barram* Oppidum, quod interiiſſe memorat Plinius Libro III. Cap. XVII. Ejus tamen nomen retinet mons Barrius Galbiato finitimus.

detur, quòd ab illis uno dumtaxat in loco adorari voluerit Deus, nempe in Salomonis Templo, in Jeroſolyma; illic tantùm ei ſacrificari; illic cum ipſis benigna precum exauditione verſari: At verò nobiſcum, & inter nos reipſa Dei Filius exiſtens, non una tantùm in Civitate, ſed in Mundo, ac in cujuſvis ejus partis Eccleſiis plurimis, ac in earum qualibet, Altaribus in multis permanere dignatus ſit: cujus amplitudinem beneficii Malachias prænoſcens, longè ante prædixerat: *Ab ortu enim Solis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomen meum in gentibus* (*a*), ut verè hodie de nobis gentes omnes & populi dicere cogantur, quia (*b*) *non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus* ubique adeſt Chriſtianis; præſertim verò in Sanctis eorum Eccleſiis atque Altaribus, cujuſmodi duo in hac Eccleſia veſtra paulò ante, ùt vidiſtis, conſecravimus. Quæ cùm maximis ſint plena myſteriis, neque ſicco prorſus pede præteriri debeant: Idcirco poſtulat officii noſtri ratio, ut de eorum dignitate, ac de hujuſmodi Conſecrationis fructu, tum de Fidelium Chriſtianorum, ac veſtro in primis munere & officiis, ne in hoc Deo appareatis ingrati, pauca dicamus.

Fuit antiquiſſima, filii, Altarium inſtitutio atque dedicatio; nam cùm a natura homines ita ſint inſtituti, ut cum ipſis nata videatur religio; hinc eſt, quòd omnibus temporibus homines variis ſacrificiis & officiis Deo cultum exhibuerunt, atque Altaria ad id inſtituerunt. Nec eſt quòd de iis, qui falſa Religione ducti Diis immolabant, verba faciamus; ſed de Altaribus tantùm, Deo vivo & vero erectis. Ac primùm quidem Noë vir ille juſtiſſimus ac Deo acceptiſſimus, cùm Arcâ egreſſus fuiſſet ipſe, & quæcumque ſecum erant animalia, *ædificavit Altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper Altare. Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis, & ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines* (*c*). Sed qualiter *odorabitur*, fratres, Dominus Deus non agnos ac pecora, ſed Filii ſui corpus & ſanguinem, in illis adumbratum, in veſtris hiſce Altaribus offerendum? Quomodo hac oblatione placabitur atque diſponetur, *non ultra* hominibus *maledicere?* Abraham etiam Pater multarum gentium, ubi a Domino audierat, quòd ſemini ejus daturus eſſet Ter-

(*a*) *Malach. I. v.* 11.
(*b*) *Deuteron. IV. v.* 7.
(*c*) *Gen. VIII. v.* 20. *& ſeq.*

ram Canaan, Altare Domino ædificavit; criguntur enim Altaria in beneficiorum a Deo acceptorum memoriam (*a*). Sed èt Moyſes, & primi illi Patriarchæ omnes, Altaria plurima Deo ædificaſſe in Sacris Literis perhibentur. Inter hæc inſigne fuit Jacob Sanctiſſimi Altare, quod erexit in lapide, cui hærens obdormierat, ac ſcalam ſtantem ſuper terram, & Cœli cacumen tangentem viderat; *Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ;* ubi cùm evigilaſſet, ait: *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. Pavenſque, quàm terribilis eſt, inquit, locus iſte! Non eſt hìc aliud, niſi domus Dei, & porta Cœli* (*b*). O ſi vidiſſet Altaria noſtra Jacob, ſcalas has cœleſtes, noſtris Altaribus innixas, ſuper quibus Sacerdotum preces & verba ad Deum aſcendunt, & divinæ miſerationes, ac ipſiuſmet Dei corpus & ſanguis deſcendunt ad homines; quantò veriùs ac vehementiùs exclamaſſet: *Verè Dominus eſt in loco iſto*, non, ſicut in illo, tantùm ſeminis propagationem promittens, ſed ſe ipſum comedendum mortalibus exhibens, ac ſecum theſauros omnes clargiens! *Terribilis eſt locus iſte* Dæmonibus, ubi eorum vires infringuntur; hominibus amabilis, ubi bona omnia conſequuntur. *Non eſt hìc aliud niſi domus Dei, & porta Cœli:* verè hìc tabernaculum ſuum paravit Altiſſimus; verè hìc habitat, prout regnat in Cœlis; & porta Cœli eſt, qui de ſe ipſo adhuc vivens dixerat: *Ego ſum oſtium* (*c*); nec ulli ad Cœlum, niſi per ipſum, datur ingreſſus.

Eſt quidem propriè Eccleſia noſtra amabilis; ſed etiam *terribilis*, primò propter Dei inhabitationem atque præſentiam, qui ſicut ex Cœlis, ſic inde hominum corda ſcrutatur & renes; unde verè de Altari potiſſimùm dicere poſſimus: *Dominus in Templo ſancto ſuo; Dominus in Cœlo ſedes ejus; oculi ejus in pauperem reſpiciunt; palpebræ ejus interrogant filios hominum. Dominus interrogat juſtum; & impium; qui autem diligit iniquitatem, odit animam ſuam* (*d*). Hic namque *oculi Domini ſuper juſtos* ſunt, *& aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum* (*e*). Ex Altari hoc Sanctiſſimo Pœnitentes reſpicit Dominus oculo miſericordiæ, ut iis peccata dimittat; juſtos oculo amicitiæ, ut iis præmia largiatur; impios oculo juſtitiæ, ut *ligatis manibus & pedibus eos in tenebras mittat exteriores* (*f*): quocirca ne hoc

(*a*) *Gen. XIII.*
(*b*) *Ibid. XXVIII. v.* 12. *& ſeqq.*
(*c*) *Joannis X. v.* 9.
(*d*) *Pſalm. X. v.* 5. *&* 6.
(*e*) *Pſal. XXXIII. v.* 16. *&* 17.
(*f*) *Matth. XXII. v.* 13.

hoc oculo nos compellatur aſpicere, benigniſſimus ac noſtrì amantiſſimus Dominus hodierno Evangelio admonet: ſi ad Altare accedens recordatus quis fuerit, quòd habeat aliquid adverſùs fratrem ſuum, relicto ibi munere, vadat priùs, & fratri reconcilietur (*a*). Unde terribilis ob id certè eſſe deberet Eccleſia Dei peccatoribus eam ingredientibus, ſi ſe ante Deum accedere recordarentur, qui eorum cogitationes videt & corda, ac vivorum, & mortuorum futurus eſt Judex. Eſt etiam, ùt diximus, Dæmoni terribilis & tremenda Eccleſia, quòd hìc ejus inſidiæ Confeſſariis a Pœnitentibus aperiantur; quòd ſanctis conſiliis ejus hìc laquei rumpantur; quòd quas Deo furatus eſt animas, hìc reſtituere ſæpe cogatur; quòd hìc Chriſti Cruces, Sanctorum Imagines atque copioſæ Reliquiæ adſint, & innumera Angelorum millia Sacroſanctum Chriſti Corpus in Altari conſiſtens circumdent. Sed heu! peccatores viſitantes Eccleſiam, nihil horum pertimeſcunt; imo èt quandoque nonnulli in ea peccare præſumunt, ac Deum præſentem offendere: Dæmonibus ſanè in hoc multò nequiores, qui credunt & contremiſcunt; hi autem quia non contremiſcunt, quis ſcit an credant? de quibus per Prophetam Dominus queritur: *Quid eſt, qu'd dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa* (*b*)? quòd is, quem ego adeò dilexi, pro quo animam meam poſui, quem ſanguine meo redemi, *in domo mea*, quam mihi ſingulari ejus beneficio elegi, qui cum eo habitare non dedignor, *fecit ſcelera multa?* turpes exercuit amores, vana colloquia miſcuit, contractus, & fortè illicitos iniit; *domum* denique *meam*, *domum orationis*, *fecit ſpeluncam latronum* (*c*)? Sed eſt èt terribilis Eccleſia, quòd eam contemnentes terribiliter ſint puniendi; cùm illam mira deceat ſanctitudo; quod Chriſtus Dominus noſter innuit fortè, cùm, licèt in omnes piiſſimus ac humillimus eſſet, nuſquam adeò ſeveram vindictam exercuit, ſicut in Templo contra ementes, & vendentes ea etiam, quæ Deo erant offerenda (*d*); zelus enim domus Dei comederat eum (*e*). Et ſi ubique Dei honor eſt procurandus, hìc certè potiſſimùm, ubi èt peculiariter inhabitare dignatur.

Quanta hinc ergo Eccleſiæ hujus dignitas inſurgit; ſed in primis Altaris, ob quod tantâ ipſa excellit dignitate! Et profectò ſi Salomonis Templum illud egregium, tantâ impenſâ fabricatum, per tot annos extructum, tot muneribus locupletatum,

 Dei

(*a*) *Matth. V. v.* 23. & 24.
(*b*) *Jeremiæ XI. v.* 15.
(*c*) *Matth. XXI. v.* 13.
(*d*) *Ibid. v.* 12.
(*e*) *Joannis II. v.* 17.

Dei domus erat; ac in eo tam multa Hebræo populo concedebantur, juxta quæ prolixà oratione in eo Dominum precatus fuerat Salomon (*a*); unde èt *apparuit ei* idem *Dominus noctе, & ait: Audivi orationem tuam, & elegi locum iſtum mihi in domum ſacrificii. Si clauſero Cœlum, & pluvia non fluxerit, & mandavero, & præcepero locuſtæ, ut devoret terram, & miſero peſtilentiam in populum meum: converſus autem populus meus, ſuper quos invocatum eſt nomen meum, deprecatus me fuerit, & exquiſierit faciem meam, & egerit pœnitentiam a viis ſuis peſſimis; èt ego exaudiam de Cœlo, & propitius ero peccatis eorum, & ſanabo terram eorum. Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco iſto oraverit* (*b*): Certè quantò magis hæc omnia Chriſti Fideles ad hanc accedentes Eccleſiam, ante Altare hoc Sanctiſſimum proſtrati, a Domino conſequentur; ubi non Arca fœderis tantùm cum tabulis legis lapideis, ſed Chriſti corpus adeſt, & ſanguis; ubi non hæc Salomon poſtulat, ſed a Deo nobis largiri Sancta Mater Eccleſia, Chriſti Sponſa, ei adeò dilecta, communi efflagitat oratione, cùm dicit: *Exaudi propitius Domine, & concede, ut quiſquis hoc Templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta ſe impetraſſe lætetur*; ubi præcipuos habebitis Advocatos glorioſiſſimos Sanctos, quorum auſpiciis Altaria hæc conſecravimus; Joannem Evangeliſtam, dilectum Dei diſcipulum; ac Paſtorem Sanctiſſimum Patronum & Patrem noſtrum Ambroſium; invictum etiam Chriſti Martyrem Maximum, cujus venerandas Reliquias hìc repoſuimus? Promiſit hæc omnia, quæ Salomon petiit, ſed longè copioſiùs Dominus noſter, cùm dixit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis* (*c*). Intrabit huc pauper, & Dominus ſublevabit ejus inopiam. Accedet huc afflictus, & a Domino conſolationem accipiet; hìc filiorum ſanitatem flens mater obtinebit; hìc frugum copiam a Domino impetrabimus; hìc peccatorum ſarcinam graviſſimam omnes deponent: Hæc virtutum omnium eſt ampliſſima officina; hìc *haurietis* ſitientes *aquas in gaudio de fontibus Salvatoris* (*d*). Ipſe vobis ſum divinæ ſponſor miſericordiæ, quia *aperti* hìc *erunt Domini oculi, & aures ejus erectæ* ad eorum preces (*e*), qui in loco iſto oraverint; hìc elationis ſpiritus debellabitur; hìc iracundiæ calor moderabitur; hìc libidinis æſtus temperabitur; hìc torpor omnis tol-

(*a*) *III. Reg. VIII. v. 15. & ſeqq.*
(*b*) *II. Paral. VII. v. 12. & ſeqq.*
(*c*) *Joann. XVI. v. 23.*
(*d*) *Iſaiæ XII. v. 3.*
(*e*) *Pſalm. XXXIII. v. 16.*

tolletur, & cordis glacies diſſolvetur. Huc quandocumque malueritis accedere poteritis. Quantum hoc, & quàm grande beneficium, poſſe Deum præſentem alloqui ſemper! in infirmitatibus noſtris ad cœleſtem Medicum poſſe convenire! Hic jam vos ampliùs pauperes non eritis, Regem gloriæ ac divitiarum inter vos habentes, a quo certò ſcitis, quia quidquid petieritis, accipietis; quòd ſi non accipietis, aut quia malè petieritis id eveniet, aut quòd quæ petieritis, pernicioſa vobis ac nociva fuiſſent, ſi obtinuiſſetis. Excitetur ergo Chriſtianus tanti conſideratione myſterii, ad tam dignas Eccleſias, ad tam nobile Altare debito honore proſequendum; ad tantos, qui inde proveniunt, fructus percipiendos, *ne in vacuum recepiſſe* videatur *gratiam Dei* (*a*).

Sed jam, quæ ſint veſtræ futuræ partes, animadvertamus; ac quid facientes, utilitates ex Altari manantes ſitis percepturi. Primùm quidem amare vos ſummoperè debetis Dei cultum, ac quæ ad id ſpectant, cordi ſemper habere; hinc fiet, ut divina & ſpiritualia omnia ſplendidè, privata demiſsè ac exiliter tractetis: hoc efficiet, ut auro tantùm & argento, ſericis pretioſiſque veſtibus, quæ ad Altaris pertinent miniſterium, cooperta eſſe velitis. Uxorem qui diligit, novas ei quotidie ac pretioſas veſtes parat, aureos annulos, torques, inaures, & hujuſmodi mille; cur id faciat interrogatus, ſanè quia eam diligit, illico reſpondebit. Cur ergo, ſi Chriſtum diligitis, ejus domum ornare non ſtudebitis, Altare ejus perpolire? Intuemini Salomonem, & videte aurea vaſa, & mira, quæ ad Templi illius cultum exſtrui juſſerat; quo tamen, ùt audiſtis, tabulæ tantùm legis lapideæ continebantur. Hic verò, ubi Chriſti Corpus & Sanguis eſt, pecuniæ aut ſumptibus parcendum eſſe putabitis? At pauperes ſumus, dicetis; vix, ſi id faceremus, vivere poſſemus. Annon quidquid habetis, a Domino accepiſtis? nonne ſua ſunt omnia? Quid prohibet ergo, quominus neceſſitatibus etiam veſtris aliqua ſubtrahatis, quæ ad ejus Altaris ornatum conferatis? Hoc ergo a vobis primùm hoſpes veſter Chriſtus requirit, ut eum amantes, illius etiam Altare, Tabernaculum, ac ſedem diligatis.

Secundò verò, ut ſummâ veneratione ad hæc Altaria accedatis; nam ſicuti reus mortis, Principem, a quo gratiam expectare poſſet, ſumma demiſſione atque obſequio conveniret; ita nos

(*a*) *II. ad Corinth. VI. v.* 1.

nos mortis toties, quoties peccavimus, reos, ad illius conſpectum, qui poſtquam corpus noſtrum morte mulctaverit, poteſt èt animam perdere, religioſiſſimè huc ingredi, hicque permanere oportet. Hinc in Eccleſiis cachinnos, riſus, fabulationes, vana colloquia, multò magis obſcœna, detractiones, murmurationes, & hujuſmodi reliqua vitabitis. Hinc mulieres velatis huc capitibus accedent, perniciosos aſpectus cavebunt, orationibus tantùm intentæ, & ei ſe adeſſe cogitantes, quem Angelorum infinita millia circumſtant.

Tertiò demum; quando tot nos muneribus Deus ditavit, tot eſt proſequutus officiis, exigit a nobis, ut promptè ea amplectamur, accipiamus, exoſculemur, iis utamur. Quid enim prodeſſet infirmo, medicinam præſtari, ſi eam renueret adhibere? Aut quis veſtrùm munus aliquod donans amico, ſi id ipſe dedignaretur accipere, aut vix id aſpiceret, non ægrè ferret? Si una tantùm in quavis Diœceſi eſſet Eccleſia, in qua unicum tantummodo Altare reperiretur, deberemus omnes ad id creberrimè proficiſci, ut cœleſtes conſequeremur theſauros, ut Regem noſtrum, & Deum noſtrum videremus. Jam verò, quando adeò nobis appropinquat, qua erimus excuſatione digni, ſi ad Eccleſias frequenter non acceſſerimus, cùm potiſſimùm tot hinc poſſimus emolumenta percipere? Eja igitur, amatiſſimi fratres (quoniam temporis coarctamur anguſtiis, ob celebratæ Conſecrationis longitudinem) ſint jam in poſterum animæ veſtræ Altaria Domino Deo conſecrata; ac ſicut Altaria hæc in perpetuum divino ſunt cultui mancipata, ut in nullos umquam alios uſus poſſint converti; dicate vos corda veſtra, ac animas veſtras Deo viventi. Et cui, obſecro, utiliùs dicare poteſtis? An Mundo, qui hypocrita eſt, & cujus gaudium *inſtar gaudii hypocritæ* eſt (*a*)? qui tàm multa ſpondet, & nihil reddit? qui *totus in maligno poſitus eſt* (*b*)? qui Dei ſemper fuit inimicus? An verò Carni, quæ ſpiritui ſemper repugnans, vos præcipites in barathrum trahere nititur? An Dæmoni, antiquo humani generis hoſti? Aut potius Dei Filio Chriſto, qui tanto vos amore proſequitur, qui tantam ſe ſequentibus hæreditatem præparavit? *Sicut enim exhibuiſtis* hactenus *membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem* Spiritus Sancti (*c*). Templa pura ei ſemper conſervate,

(*a*) *Job XX. v.* 5. | (*b*) *I. Joannis V. v.* 19. | (*c*) *Ad Romanos VI. v.* 19.

ſervate, imo ornare in dies virtutibus ac bonis operibus contendite, ut veſtri amore captus, inhabitationes veſtras numquam deſerat, qui *non habitat in anima ſubdita peccatis* (*a*). Scio quidem, quia tanto hoſpiti debitos ornatus parare non valetis; ſed inſtruet ipſe ſibi domum, ipſe exornabit; gratiæ ſuæ plenitudinem hodie Sanctiſſimo Chriſmate vobis daturus, accedit; ſolam requirit domum, ſi non ornatam, mundam ſaltem terrenis omnibus ſolicitudinibus, & peccatis in primis vacuam. Obicem vos ei ne ponatis; hilari tantùm animo obviam procedite; nudam ei domum offerte; quidquid poteſtis ſpondete, ac quod in vobis eſt exhibete. Et ne vereamini; quoniam ipſe ſibi parabit, ornabit, atque diſponet; gratiâ ſuâ hìc animas veſtras, ac poſtmodum cœleſti gloria replebit. Et quoniam maximi Reges, aut Principes in alicujus domum divertentes, prævios mittere ſolent, qui ſuis aulæis & tapetibus, domos eas inſtruant: ſic vos, filii, Dei Filium hodie ſupplices exorate, ut Sanctum in vos Spiritum ſuum mittat. Quod ut libentiùs faciat, qui promptus eſt facere, vos ipſos ei hodie, cùm ori veſtro apponetur, in Altaria dicate, in tabernacula offerte; nullo enim palatio magis, quàm cordibus veſtris oblectatur. Veniet ad vos Chriſtus Dominus, mille Angelorum cohortibus circumdatus, ut vos paſcat, ac carnibus ſuis nutriat. Sed occurrite vos illi, ac in ipſo ſtatim ingreſſu, ſupplices ſic eum orate: Fuerunt hactenus animæ noſtræ, bone Deus, ſerpentum ac Dæmonum ſpeluncæ, peccatorum cloacæ fœtidiſſimæ; en quia jam rei indignitatem exhorremus; eas tibi in Altaria conſecrare cupimus. Da tu, ut tuo ſemper cultui reſerventur; nullatenus in poſterum polluantur aut profanentur; nihil iis inſideat, quod Majeſtatis tuæ dedeceat magnitudinem: unge tu oleo gratiæ tuæ Altaria hæc, miſericordiæ tuæ ablue aquis; thus in iis orationum adoleatur. Statuimus nos, fore ea ſemper tua, nullum ampliùs Dæmoni in iis locum, aut Mundo, ſive Carni relinquendum; ſed adjuva tu infirmitatem noſtram. Vota in iis tantùm, & orationes tibi offerantur; cordis noſtri exhibeatur ſacrificium; eam piam voluntatem operibus comprobemus. Sepi tu ea ferreis cancellis timoris tui, quò eis appropinquare indigna prohibeantur; ut ſicut in materialibus tabernaculis ſuper lapideis Altaribus permanes, ſic èt in cordibus noſtris, quamdiu vivimus, ſemper inhabites; donec perfectè tibi nos unias in Cœleſti illa Jeruſalem, in qua cum Patre, & Spiritu Sancto vivis & regnas Deus per infinita ſecula. Amen.

HO-

(*a*) *Sapient. I. v.* 4.

HOMILIA XLII.

AD POPULUM

VALLIS MATRERIÆ

DIŒCESIS MEDIOLANENSIS (a)

IN EVANGELIUM MATTHÆI CAP. XX.

Ecce aſcendimus Jeroſolymam

Habita in Eccleſia Parochiali

FERIA VI. DOMINICÆ IV. POST PENTECOSTEM

ANNO MDLXXXIII. I. JULII.

DICATUS eſt, dilectiſſimæ Animæ, dies hodiernus memoriæ vivificæ Chriſti Salvatoris noſtri Paſſionis, quæ fuit ſalutis noſtræ principium: eſt enim id tam ſublime & ſingulare Myſterium, ut cordibus hominum ſemper inſculptum eſſe debeat; eamque ob cauſam unum ei quavis hebdomada diem Eccleſia Sancta deſtinaverit, cùm magna ſit ingratitudinis pars, tantorum obliviſci beneficiorum, & nihil hujuſmodi oblivione Deo ſit magis exoſum. Ideo nos, occaſione etiam præſentis viſitationis, pauca de ea, ex ipſamet Evangelii lectione, quam nunc audiviſtis, conſideremus.

Duo erant in Chriſto, amatiſſimi filii, duæ reperiebantur naturæ, divina ſcilicet, & humana; ſecundùm primam glorioſus erat & ſublimis Deus, Patri coæqualis, ſecundùm quam de ſe ipſo dicebat: *Ego & Pater unum ſumus* (b): Humanitate verò, omnibus noſtris ſubditus erat infirmitatibus & afflictionibus. Utramque naturam Apoſtolis ſuis, qui Mundi erant futuri Doctores, & Teſtes Evangelii ipſius, aliquando dum viveret, manifeſtavit: Deum quippe ſe eſſe oſten-

(a) Matreria Vallis non longè abeſt a celebri Cœnobio Sancti Petri de Clivate, & uſque ad Larii lacus partem, quæ Leucum attingit, protenditur, adſcripta Plebi Olginati.

(b) *Joannis X. v. 30.*

oſtendit, inter cetera in Monte Tabor, cùm *transfiguratus eſt, & reſplenduit facies ejus ſicut Sol; veſtimenta autem ejus facta ſunt alba ſicut nix* (*a*); Humanitatis verò infirmitatem & plurimis factis comprobavit, & Apoſtolos ſuos etiam verbis edocuit: Sed utrumque diverſimodè non ſine maximo myſterio præſtitit; nam tribus tantùm Apoſtolis gloriam in parte manifeſtavit, fragilitatis autem ſuæ miſeriam, duodecim hodie Diſcipulis aperuit, unde Matth. XX. dicitur: *Et aſcendens Jeſus Jeroſolymam aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die reſurget.* Quo loco ſummam attendite Chriſti Domini humilitatem, qui non immeritò dixerat: *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde* (*b*); gloriam enim ſuam tribus tantùm, infirmitatem verò pluribus oſtendit; ut diſcamus èt nos, ſi quid in nobis ſit boni, ſi quid ſingularis, ſi quid rari, id occultum retinere, ac virtutis ignem humilitatis veluti cinere operire; ſi quid verò etiam inſit, quod nos reddat contemptibiles, ac miſeriam noſtram exprimat, id liberè fateamur; nam *qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui ſe humiliat, exaltabitur* (*c*).

Sed cur Diſcipulis, quos adeò diligebat, tam lugubrem ac mœſtum exitum prædicit? Non ſine cauſis, filii, quarum fortè præcipua eſt, ut ſic eos diſponeret, ne, cùm Chriſti opprobrium ac ignominiam poſtea viderent, ſcandalizarentur, ac purum dumtaxat ipſum hominem eſſe exiſtimarent: jacula namque prævifa minus feriunt, & quæ quiſque prænoſcit futura, ad ea fortiùs ac faciliùs armatur: & verè mira in hoc etiam Chriſti apparuit benignitas, quòd Apoſtolorum ſuorum infirmitatibus non modò præſentibus, ſed etiam imminentibus, quibuſcumque potuit rationibus, mederi ſtuduerit. Verè fuerant hæc Apoſtolis prædicenda; nam ſi, quamvis ea multo ante præſciverant, adveniente tamen Paſſionis tempore, alii Chriſtum negaverunt, alii eum inter ſatellitum manus fugiendo reliquerunt, alii poſt mortem eum reſurrexiſſe non crediderunt: Ecquid fuiſſet, ſi eis Chriſtus mortem ſuam non prædixiſſet? Arbitror quidem, quòd omnis ex eorum mentibus Fidei ſcintilla excidiſſet. Fuit ergo hæc Chriſti prædictio, Apoſtolorum præparatio ac diſpoſitio, ex cujus quidem defectu plurima in nobis mala exoriuntur. Innumeris, quamdiu vivimus, expoſiti ſumus calamitatibus; fluxa ſunt quæcumque hìc poſſidemus; licèt multa habeamus, ſtatim tamen perdere poſſumus,

(*a*) *Matth. XVII. v.* 2. | (*b*) *Ibid. XI. v.* 29. | (*c*) *Lucæ XIV. v.* 11.

mus, ac pauperrimi fieri; filiorum veſtrorum vitæ in manu Dei ſunt; mortem poteſt in eos quandocumque libuerit, mittere. Quod ergo remedium quis afferat, ut patienti ea animo, cùm nobis obvenerint, ſuſtinere valeamus? Ecce efficaciſſimum hìc Chriſtus Dominus noſter innuit, cùm Apoſtolos præmonendo nos inſtruit, plurimum ad id conducere, ſi in die bonorum memores ſimus malorum; ſi numquam ita gaudeamus, quin ſtatim flere parati ſimus; ſi ita divitias poſſideamus & bona temporalia, ut iis illico privari non pigeat. Uxores ac filios ita diligant homines, ut, cùm tempus mortis advenerit, non immodicè doleant: *Qui habent Uxores, tamquam non habentes ſint; & qui flent, tamquam non flentes; & qui gaudent, tamquam non gaudentes; & qui emunt, tamquam non poſſidentes; & qui utuntur hoc Mundo, tamquam non utantur; præterit enim figura hujus Mundi* (a). Si hanc vitæ noſtræ fragilitatem ac varietatem homines ſæpe recogitarent; ſi meminiſſent, quia *numquam* homo *in eodem ſtatu permanet* (b), quia vapor eſt ad modicum parens vita noſtra; quot effugerent mala, quot vitarent peccata, quot blaſphemias, quot murmurationes, quot detractiones, quot oblocutiones, quot temeraria judicia, quot denique & quanta, quæ, quia præparati non ſunt, cùm adveniunt, graviùs homines feriunt? Non ſic affligeret grando aut tempeſtas, quæ omnes conſumpſiſſet ſegetes, ac ſemina etiam in terram jacta abſtuliſſet; non inopinata amicorum mors tantum dolorem afferret; non inſultantium in nos injuriæ atque calumniæ provocarent, ſi hæc multò ante expectarentur a nobis. Ecce igitur quia Chriſtus, quem Apoſtoli Deum eſſe crediderant, qui ejus doctrinæ aſſenſerant, moriturus, ac tantâ ignominiâ notandus, hac ipſos munivit prædicatione: Et quidem, ut attigimus, neceſſaria verè illis fuerat prædictio, magnum ſcandalum viſuris; nulla enim re, doctrinæ Chriſti fides omnis magis ablata fuiſſet, quàm ligno, quod in panem miſerant Phariſæi (c), nempe in vitam Chriſti Judæis ſcandalum facti (d); turpi cum morte inter latrones condemnari poſtulantes, ut ejus tamquam latronis doctrinæ nullatenus crederetur: cujus enim vita deſpicitur, ejus quoque prædicatio contemnitur.

Sed cupiebat etiam Chriſtus Dominus, tam ſingulare beneficium in hominum genus ſuo ſanguine collaturus, eorum, ac Diſcipulorum in primis ſuorum, per quos ceteri fuerant erudiendi, cordibus illud inſculpi; ideo id non modò jam, ſed èt aliàs prædixit Apoſtolis: felices

(a) *I. ad Cor. VII. v. 29. & ſeqq.*
(b) *Job XIV. v. 2.*
(c) *Jeremiæ XI. v. 19.*
(d) *I. ad Cor. I. v. 23.*

lices illos, ac verè felices, qui in medio cordis ſui Chriſtum Crucifixum habent impreſſum, e quorum animis numquam elabitur; eſt enim eis continua hæc recordatio, fortiſſimus clypeus ac armatura adversùm omnes Dæmonis inſultus; ſi enim exurgat contra hujuſmodi viros Diabolorum prælium, ſi adversùs eos tentationum caſtra conſiſtant, hoc aggere firmiſſimo protecti, omnes eorum ictus facilè excipient; quin potius e cavernis illis Sanctiſſimarum Chriſti plagarum, in quibus erunt abſconditi, eminùs hoſtes ferient, & a ſe procul pellent. Hæc Paſſionis Chriſti meditatio, duriſſima quæque reddet ſuaviſſima, difficultates omnes tollet. Quis non omnia, licèt aſperrima, ferat æquiſſimè, ita ſecum cogitans: Chriſtianus cùm ſim, nonne Chriſti aſſeclam & imitatorem eſſe me convenit? Cur ergo, qua ille ambulavit viâ, non incedam? Ipſe a Paſſione & morte tranſivit ad gloriam; unde èt de Paſſione hodie loquens, Reſurrectionis prædictione ſuum concludit ſermonem: Et ego ante gloriam quidquam pati recuſabo? Spinis caput habet perforatum; manus & pedes clavis transfixos; *a planta pedis uſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas* (a); & ego totus in deliciis verſabor? O ſi ſciretis fratres, quàm ſit jugis hæc meditatio Dæmoni exoſa atque tremenda, ſemper in ea profectò verſaremini; hæc namque Crux fuit, quæ vires ejus omnes debilitavit, quæ Infernum expoliavit, quæ in profundo ipſum abyſſi ligavit, quæ animas ei ademit. Quòd ſi Diabolus materiales refugit Cruces, eum magis (mihi credite) corda perterrent, in quibus Cruces ſunt ſpiritualiter inſculptæ. O illos felices, qui id continuò poſſent meditari; qui vivificæ hujus Paſſionis ſemper recordarentur! Audeo dicere, quia impoſſibile eſſet quodammodo ipſos peccare. Te feliciſſimum, Chriſti Martyr Ignati, qui cordi tuo Jeſu nomen intimè etiam inſculptum habebas (b). Te beatiſſimum, Franciſce Patriarca, qui Chriſti Stigmata portare meruiſti, quæ paupertatem tuam ac mendicitatem, Imperatorum omnium & Regum

(a) *Iſaiæ I. v. 6.*

(b) Vincentius Belloacenſis in Speculo Hiſtor. Lib. X. Cap. LVII. primus fuit, qui loquens de Sancto Ignatio Martyre, hæc ſcripſerit: „ Hujus Cor, cùm minutatim diviſum eſ„ ſet, nomen Domini Jeſu Chriſti literis aureis „ inſcriptum, ùt legitur, in ſingulis partibus „ inventum eſt; dixerat enim, ſe habere Chri„ ſtum in corde. „ Godefridus Henſchenius in Actis Sanctorum Bollandi ad diem primum Februarii, ægrè huic narrationi fidem accommodat; tum quia exarari cœpit ab Auctore memorato, & Martino Polono, ultra mille & centum annos poſt obitum Sancti Ignatii, ſilente universa Græcorum & Latinorum antiquitate, apud quos mentio aliqua legi debuiſſet de tam illuſtri miraculo (ſi factum fuiſſet) ad gloriam Dei, tantique Martyris famam amplificandam; tum quia Græci tradunt de Sancti Ignatii martyrio, Carnem omnem a Leonibus comeſtam, & ſolidiora tantùm oſſa relicta. Sanctus Carolus, qui de morum ſanctimonia, non de Hiſtoricis quæſtionibus ſolicitus erat, adhæſit teſtimonio Sancti Antonini, Bonini Mombritii, atque aliorum, qui rem hanc ſcriptis ſuis inſeruere.

diadematis, & divitiis longè feliciorem reddiderunt! Et quid mirum, quòd tantis excellueris virtutibus; quòd tuî exemplo tam multos ad pœnitentiam converteris; quòd innumeris gentibus religionis habitum, & ſanctam vivendi regulam tradideris; quando totus viva lex eras, quia regularum omnium perfectiſſima Regula non ſolùm in mente ſpiritualiter, ſed in corpore etiam tuo viſibiliter apparebat? *Chriſtus paſſus eſt pro vobis*, fratres, *vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus* (*a*): Quò ergo Dux præceſſit, Miles ſubſequi non audebit? Si Dux ipſe nobis viam paravit, & aſpera fecit plana; cur nos paſſionum viam ac tribulationum hilares non percurramus?

Si tam ergo ſtudioſus fuit Dominus noſter hujus memoriæ in Apoſtolorum cordibus inſculpendæ, æquum eſt, filii, ut ea numquam noſtris animis excidat. *Ecce*, inquit, *aſcendimus Jeroſolymam* (*b*). Magnam vox illa *ecce* emphaſim habet. Ecce, Chriſtiane, Ducem tuum; Deum tuum; eum, qui verbo cuncta creavit; eum, quem Angeli adorant, atque Archangeli; eum, coram quo ſancta illa animalia procidunt, & clamant: *Regi ſeculorum immortali, invisibili, ſoli Deo honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen* (*c*): Ecce eum, qui Diluvii aquis omne ferè hominum, & creaturarum genus extinxit; eum, qui *operit Cœlum nubibus, & parat terræ pluviam* (*d*); eum, cui *venti, & mare obediunt* (*e*): Ecce eum, qui *manna pluit de Cœlo* (*f*); eum, qui populum ſuum in columna ignis per deſertum deduxit (*g*); eum, qui *equum & aſcenſorem projecit in mare* (*h*): Ecce eum, qui nutu omnia in nihilum poteſt redigere; eum, qui vivorum & mortuorum futurus eſt Judex; eum, quem tu toties anima infelix læſiſti; cujus ſimilitudinem repudiaſti, & beſtiarum imaginem maluiſti; quem furtis, rapinis, & cupiditatibus tuis, veluti alter Judas prodidiſti; quem odiis in fratrem ac proximum tuum, & conviciis, maledicentiis, ac detractionibus toties occidiſti: Ecce; ecce: hunc intuere, in hunc oculos fige, hunc contemplare; hunc, qui *via, & veritas, & vita* eſt (*i*), qui *verba vitæ æternæ habet* (*k*), hodie audi loquentem: Et quid quæſo dicentem? *Ecce aſcendimus*. Facilè quidem deſcenditur, filii, ſed non ſine labore aſcenditur; lata namque via eſt, quæ præcipites deorſum ad damnationem homines trahit; ardua verò, quæ per juga montium & aſpera cacumina ad tam altam ac longinquam Cœli regionem eos ducit. Quia autem

(*a*) *I. Petri II. v.* 21.
(*b*) *Matth. XX. v.* 18.
(*c*) *I. ad Timoth. I. v.* 17.
(*d*) *Pſalm. CXLVI. v.* 8.
(*e*) *Matth. VIII. v.* 27.
(*f*) *Pſalm. LXXVII. v.* 24.
(*g*) *Exodi XIII. v.* 21.
(*h*) *Ibid. XV. v.* 21.
(*i*) *Joann. XIV. v.* 6.
(*k*) *Ibid. VI. v.* 69.

autem ad Paſſionem Dominus tendebat, ideo aſcendit; ideo ima & valles reliquit: proinde qui Chriſto adhærere volunt, aſcendant neceſſe eſt. In montibus tutus eſt, filii, inceſſus: at in Vallibus, ubi flumina ſunt & maria, o quot latent pericula, quot reptilia, quorum non eſt numerus! Et profectò licèt in altum Chriſtianorum hominum vita tendat, non tamen difficilis dici debet; eſſet quidem ardua, imo èt invia, ſi neminem haberent, qui viam illis præmonſtraret, ac eos etiam juvaret. At cùm is, qui *omnia portat verbo virtutis ſuæ* (*a*), gratià ſuà nos portet, quis arduam dixerit viam? Annon meminiſtis, quia ovem amiſſam Paſtor Chriſtus quærens, cùm repeririſſet, humeris ſuis impoſuit, ac ad ovile attulit (*b*)? Si nos ergo Chriſtus portat, quis adeò demens erit, qui de viæ difficultate queratur; quis adeò timidus, qui hilaris omnia etiam ardua non aggrediatur? ſi ipſemet Deus id aſſerit, cùm dicit: *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum* (*c*). Sunt quidem in paſſionibus prærupta quædam ac ardua, ex quibus facilè in præcipitium homines ruunt; ſed ſi ſoli eſſent, id meritò timerent; verùm cùm *juxta ſit Dominus iis, qui tribulato ſunt corde*, quis dubitet, quòd non *humiles ſpiritu ſalvabit* (*d*)? At quando Dei mandata lata nimis non eſſent, ſed difficillima, res tantùm aſperrimas præciperent; eſſent profectò, filii, libentiſſimè ſuſcipienda, quoniam *momentaneum*, quod ad præſens patimur, *æternum operatur in nobis gloriæ pondus* (*e*). Nemini igitur in poſterum arduum ſit ad Deum properare, apud quem eſt fons vitæ, & omnium bonorum cumulus; in Deo diem incipere atque concludere, ejus auxilium manè implorando, & de acceptis ei ſerò gratias referendo. Neminem hodie pigeat dies feſtos omnes divino cultui dicare, crimina ſua crebrò confiteri, ſacratiſſimum Chriſti Corpus frequenter percipere; quando Chriſtus hodie tam arduum Crucis iter aggreditur. Cur materialem veſtram Eccleſiam, quam aliquot ab hinc annis inchoaſtis, perficere non curabitis, aliquo etiam veſtro cum incommodo? Tradidit pro vobis Chriſtus Animam ſuam, totum ſuum Sanguinem; & vos ei ſudorem, ac modicum ſubſtantiarum veſtrarum non hilares dabitis, ſcientes, quia *hilarem datorem diligit Deus* (*f*)? Ille tam amplam vobis in Cœlo gloriam præparavit; & vos, an ei detis modicum terræ, quam non eſtis vobiſcum hinc aſportaturi, *quoniam cùm interierit* dives, *non ſumet omnia* ſecum, *neque deſcendet cum eo gloria ejus*

(*a*) *Ad Hebr. I. v. 3.*
(*b*) *Lucæ XV. v. 4.*
(*c*) *Pſalm. XC. v. 15.*
(*d*) *Pſalm. XXXIII. v. 19.*
(*e*) *II. ad Corinth. IV. v. 17.*
(*f*) *Ibid. IX. v. 7.*

ejus (*a*), cogitabitis? Tobias, quòd tanta ab Angelo recepiſſet, filio dicebat: *Quid poſſumus dare viro iſti Sancto, qui venit tecum?* Et *reſpondens Tobias dixit Patri ſuo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficiis ejus* (*b*)? Sed èt ipſum Angelum alloquens junior Tobias dixerat ante: *Si me ipſum tradam tibi ſervum, non ero condignus providentiæ tuæ* (*c*); & ille quidem, quia filium ejus incolumem duxerat atque reduxerat. Vos autem, qui tanta a Chriſto accepiſtis, qui quidquid eſtis, ab eo habetis ut ſitis, veſtrarum ſubſtantiarum portiunculam ei tribuere, ejus ornandæ domui impendere, multum exiſtimabitis; cùm ſi etiam pro ejus nomine quotquot tormenta pertulere Martyres, qui ab initio Mundi ad hæc uſque tempora pervenerunt, vos ſoli ſubiretis, nihil tamen ei condignum referre poſſetis, & pretioſiſſimo ejus Sanguini, quem pro vobis effudit adeò copioſè?

Sed ut ad Domini verba, quæ innuebamus Apoſtolis dicta, cùm de futura Paſſione eos admoneret, redeamus; mirum ſanè quoddam occurrit, quòd cùm apertè illis loqueretur, & clarè ſine parabolis aut ambagibus diceret, quia Jeroſolymis eſſet illudendus, flagellandus, & crucifigendus: ipſi tamen, ùt perhibet Lucas, nihil horum intellexerunt, & *erat verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur* (*d*); non quòd difficilia aut obſcura eſſent verba, ſed quòd parabolicè dicta aut per metaphoram ipſi exiſtimarent. Admirationem etiam non modicè auget, quòd, cùm aliàs de Paſſione ſua Dominus loquens dixiſſet: *Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum* (*e*), quorum verborum ſenſus, præterquam quod erat obſcuriſſimus, ad alia multa poterat contorqueri, nihilominus tamen perfidi illi Phariſæi intellexerunt, & ideo reſponderunt: *Nos audivimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternum, & quomodo tu dicis: Oportet exaltari filium hominis* (*f*)?

Sed multum in hominum cordibus amor poteſt & odium: hi duo animi affectus tantam vim habent. Amabant tenerrimè Chriſtum Diſcipuli, ideo, quod eis valde diſplicuiſſet, futurum minimè credebant. At Phariſæi, qui inteſtino illum odio proſequebantur, facilè mala omnia, quæ eidem ardentiſſimè cupiebant, futura credebant; ſic veraci Prophetæ Micheæ, quia non juxta Regis beneplacitum prophetabat, Achab Rex fidem minimè adhibebat (*g*). Nempe excæcant hominum animos amor & odium; & quæ non ſunt, videri

(*a*) *Pſalm. XLVIII. v.* 18.
(*b*) *Tob. XII. v.* 1. & 2.
(*c*) *Ibid. IX. v.* 2.
(*d*) *Lucæ XVIII. v.* 34.
(*e*) *Joannis XII. v.* 32.
(*f*) *Ibid. v.* 34.
(*g*) *III. Regum XXII.*

videri faciunt ac ſi eſſent, quæ verò ſunt, minimè credi. O quantum obeſt Avaris inordinata hæc auri cupiditas, de qua meritò Paulus: *Qui volunt*, inquit, *divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & deſideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes, erraverunt a Fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis* (a). Tentatio ſunt divitiæ in acquirendo; laqueus, cùm jam ſunt acquiſitæ: Et profectò, quàm duris funibus eſt irretitus Avarus, qui licèt ſciat, injuſtè ſe opes comparaſſe, pauperum ſanguine eas acquiſiviſſe, reſtituendas eſſe, aliàs æternam ſibi damnationem imminere; adeò tamen eſt ſtrictè alligatus, ut extricare ſe nequeat; differat quotidie reſtitutionem facere, ac creſcant in dies opes reſtituendæ. Repentè tamdem mors veniens eum in barathrum præcipitat, ac filios ſuos laqueorum, tricarum, & dolorum relinquit hæredes: & eò progreditur hæc maledicta cupiditas, ut *a Fide* etiam homines recedere faciat; nam cùm Fide Catholica doceantur, aliena retineri non poſſe, nec uſuras exerceri, ablata reſtituenda eſſe, & id ipſi, cum ligati & illaqueati ſint, pravæ eorum voluntatis vitio facere nequeant, eò amentiæ deveniunt, ut ſibi ipſis hæc omnia vera non eſſe ſuadeant, ac *Magiſtros* ſibi quærant *auribus prurientes* (b). Sic Avari multi evadunt hæretici & athei, inſano auri amore id efficiente. Quis mercator turpi lucro mercimonia augens ſua, Concionatorem pium, ac juxta Evangelii præſcriptum de reſtitutione loquentem libenter audiat? At ſi in quempiam imperitum inciderit, qui ex ſua ſententia loquatur, quàm hunc attentè auſcultabit? Et quàm *multis ſe* hujuſmodi homines *inſerunt doloribus*, quot exponunt periculis, hac auri cupiditate attracti! ut èt multi, quòd majus ſperetur lucrum, apud hæreticos mercaturam filios ſuos exercere velint, modicum opum augmentum pluris, quàm animam propriam facientes, quam manifeſtis periculis objiciunt. Et licèt aliqui etiam eò impietatis non progrediantur, ſed juſtè mercaturam exerceant; tantùm tamen hic inordinatus affectus in eis poteſt, ut in divinis rebus, & ad animæ ſalutem ſpectantibus, ipſos ſaltem negligentiſſimos reddat. Hinc Sanctiſſima Sacramenta non frequentant, ad Eccleſias raró accedunt, Doctrinæ Chriſtianæ Scholis non ſunt aſſidui, ut tempus eis ſuppetat, quod terrenis negotiis impendant.

Sed non minus obeſt hominibus odii etiam affectus, filii, ac eorum mentibus tenebras offundit; unde rectè dictum a quopiam fuit:

(a) *I. ad Timoth. VI. v. 9. & 10.* | (b) *II. ad Timoth. IV. v. 3.*

fuit: *Impedit ira animum, ne poſſit cernere verum*, imo cæcum hominem facit, ut Dei vivam imaginem in fratre, quem odit, non videat; quin etiam ſtultiſſimum eumdem reddit, atque adeò temerarium, ut cum Deo pugnare non dubitet; qui enim pacem non habet cum proximo ſuo, neque habet cum Deo. Triſtari illum facit de iis, de quibus eſſet gaudendum, fratris ſui ſcilicet bonis, atque virtutibus; quod adeò grave peccatum eſt, ut inter ea connumeretur, de quibus dicitur, quòd *non in hoc ſeculo remittentur, neque in futuro* (*a*). Sed quàm bonum eſt, filii, diem videre, ac lumine frui! quàm miſerum, Solis aſpectu gaudere non poſſe! Si qui veſtrûm cæci hactenus fuerunt, en hodie me, tria vobis medicamenta afferentem, quibus & visûs beneficium facilè recuperent, ac recuperatum non magno negotio conſervent. Primum quidem erit Dominicæ Paſſionis aſſidua memoria ac meditatio; nam ſicut ſerpentem æneum in ſublime elatum quicumque aſpiciebant, a venenatis morſibus curabantur (*b*); ſic Chriſtum Crucifixum quicumque Fide viva in corde geſtaverint, ab omnibus etiam cæcitatis infirmitatibus ſanabuntur. Secundum verò potentiſſimum medicamentum visûs recuperandi atque ſervandi, erit ipſe met Medicus, ipſe met Sol juſtitiæ, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, qui oculos veſtros aperiet, quem vobis paulò poſt in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento manducandum proponemus. Tertium demum erit Chriſma Sanctiſſimum, quo Spiritus Sancti plenitudinem, qui eo hactenus uncti non fuerunt, recipient, quæ eis ad depellendas tenebras plurimum proderit. Tu Chriſte Salvator ac Redemptor noſter, qui tot in terris inter homines vivens mirabilia ſigna feciſti, inter quæ cæcis etiam natis, divinitatis tuæ potentiâ, viſum benignus reddidiſti; redde, obſecro, hodie populo huic viſum, effuga ab eorum oculis cupiditatis & odii cataractas, aperi oculos eorum, ut videant inimicorum agmina, eos omni ex parte circumſtantium, & te verum juſtitiæ Solem aſpiciant. Jeſu Fili David miſerere noſtrì, quem noſtrì amor e Cœlis in Virginis uterum, ex altiſſimo Solio Majeſtatis in patibulum Crucis attraxit; ut videntes videamus & intelligamus noviſſima noſtra, ac a ventura ira fugiamus, qui vivis & regnas cum Patre, & Sancto Spiritu benedictus in ſecula. Amen.

HO-

(*a*) *Matth. XII. v.* 32.

(*b*) *Numer. XXI. v.* 9.

HOMILIA XLIII.

IN FESTO

VISITATIONIS

BEATÆ VIRGINIS MARIÆ

Habita in Eccleſia Præpoſiturali SS. Protaſii & Gervaſii Caſtelli (a) Diœceſis Mediolanenſis

Sabbato Dominicæ IV. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. 11. JULII.

HODIE, dilectiſſimæ Animæ, ſanctum illud Feſtum celebramus, quo colitur memoria Viſitationis Beatiſſimæ Virginis Dei Matris, ad Eliſabeth factæ. Ivit hodie Deo repleta Virgo, montes conſcendens, viæ aſperitatem contemnens, ad Eliſabeth, ut cognatæ prægnanti præſtaret obſequium; & inſtrumentum facta eſt Dei, ad Joannem adhuc in Matris utero latentem, Spiritu. Sancto implendum. Prophetavit Eliſabeth Mater, tota denique domus illa felix divinis eſt repleta muneribus. Venimus nos Chriſti Miniſtri hodie ad vos viſitandos, montes ſuperavimus, colles tranſivimus, multa viæ ſpatia confecimus; & Chriſtum quoque vobis attulimus; ad domos veſtras ipſi acceſſimus, ut vos Chriſto repleamus, ut deſcendat in

(a) Uſque ad annum MDLXXXIV. Pagus iſte Præpoſiturâ, & Collegio Canonicorum inſignis fuit; ſed cùm Sancto Mediolanenſi Antiſtiti Carolo, nobilior commodiorque locus videretur ad Divina celebranda Officia proximum Leuci Oppidum, illuc Præpoſitum, & Canonicos tranſtulit anno memorato. Adnotatum id reliquit Gluſſianus in ejuſdem Vita Libr. II. Cap. XI., nullâ tamen hujus translationis notâ temporis indicatâ. Ex Archivo Leucenſis Eccleſiæ diſcimus, in ſacra Diœceſis luſtratione, quam ſuſcepit anno MDLXVI., ſeſe ad hunc Pagum contuliſſe S. Carolum, ibique Sacroſancti Concilii Tridentini Decreta promulgaſſe, quibus effectum eſt, ut Præpoſitus & Canonici, a quibus Divina Officia negligebantur, in ea Eccleſia reſiderent.

vos Spiritus Sanctus cum ſuarum plenitudine gratiarum. Magna idcirco vobis etiam ſuppetit cauſa lætitiæ, exultationis, & gaudii: ſed ut gaudium veſtrum adhuc magis impleatur, multiplici vos hodie convivio refecturi, panem in primis ſuaviſſimum divini verbi proponemus, eumque vobis rumpemus, ne a Domino nobis in Judicio dicatur: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis* (*a*). Duo autem vobis panis fragmenta comedenda proponemus; ſacram ſcilicet Evangelii lectionem, Feſtivitatis hodiernæ myſterium deſcribentem; & paterna quædam monita inde deſumpta, vobis plurimum profutura: quæ dum vobis apponimus, attentè vos ac diligenter excipite.

Egerat pluribus Gabriel Angelus cum Maria, de Verbi divini Incarnatione; Sanctiſſimæ ei Trinitatis legationem expoſuerat, cui ipſa, Deo ſemper obedire ſolita, ſtatim aſſenſum præbuerat, dicens: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum* (*b*); & illico *Verbum Caro factum* fuerat. Cùm verò, in Myſterii hujus exemplum, Eliſabeth ſterilem & ſenem Angelus propoſuiſſet, quæ èt ipſa filium conceperat in ſenectute ſua, & menſis jàm ei erat ſextus; ſtatim Maria non divinis incredula oraculis, ſed Spiritu Sancto ducta atque compulſa, ad illius domum properavit poſt Angeli diſceſſum. Sed, cùm Reges aut Principes a Regnis ad Regna digrediuntur, aut a Provinciis ad alias tranſeunt Provincias, quoniam eorum greſſus omnes populorum ſunt judiciis expoſiti, eò quòd in alto ipſi ſublimitatis ſint conſtituti; ideo varias multi profectionis illius cauſas exquirunt atque imaginantur. Itaque cùm Rex Cœli & terræ Chriſtus cum Angelorum Regina Matre ſua, hodie a Judæa in Galilæam profectionem inſtituant, æquum eſt, filii, ut nos populus ejus, & oves paſcuæ ejus, itineris hujùs cauſam perquiramus. Quis enim inconſultò ſuſceptum dicere præſumat, quod ab eo, qui nihil umquam facit fruſtra, dirigitur?

Duabus verò præcipuis de cauſis hodie montes tranſgrediens, in Eliſabeth domum Virgo Dei Mater proficiſcitur; ac primùm quidem, ut prægnanti Eliſabeth præſtet obſequium. Statim ac Deo plena fuit Virgo, caritatis ſe totam dedit operibus, & quidem exultans ac cum feſtinatione. Sumus quandoque nos Divino Spiritu pleni, ſancta propoſita ac deſideria concipimus, ſed currere ſtatim deberemus ad executionis effectum. Quot ſunt, qui

(*a*) *Thren. IV. v. 4.*

(*b*) *Lucæ I. v. 38.*

qui divinas ſentientes inſpirationes, eas frigeſcere permittunt, ac paulatim deperdi? Quamdiu cor calidum eſt, filii, quamdiu ſancto fervet ſpiritus noſter igne, ſtatim eſt ad opus deveniendum, ne ſupervenientibus Mundi curis atque cogitationibus, fervor hic in cordibus noſtris a Spiritu Dei excitatus obruatur. Exurgent hodie, ſpero, multi a peccatis, dum ea dolentes confitebuntur, ac Dei vocibus per nos attracti, emendationis propoſitum concipient; ſed montana ſtatim petenda ſunt. Scitis quid ſit montana petere? Eſt *converſationem noſtram in Cœlis eſſe* (*a*); eſt *quæ ſurſum ſunt ſapere*, *quæ ſurſum ſunt quærere*, *non quæ ſuper terram* (*b*). Vallis lacrymarum eſt Mundus; *mons pinguis*, *mons coagulatus* (*c*) eſt Cœlum: etiam in hac valle conſtitutis licet, per piæ converſationis affectum, & mentis frequentem elevationem in Deum, eò conſcendere. Cœlum Deus creavit, & terram: terram quidem animalibus potiſſimùm homini inſervientibus; hominibus verò Cœlum: quod èt Ethnicus ille (*d*) noverat, cùm dixit: *Pronaque cùm ſpectent animalia cetera terram: Os homini ſublime dedit, Cœlumque tueri juſſit, & erectos ad ſydera tollere palmas*. Quantam ergo nobilitati ſuæ infert injuriam, qui tam nobilis Regni hæres eſſe cùm poſſit, jumentorum ſocius eſſe mavult? Creavit hominem Deus, ut ſummum bonum diligeret, & diligendo id conſequeretur, eoque frueretur; & ſui ipſe inimicus ac proditor ſummo malo contentus eſt, ac in vallibus conſiſtens, *levare oculos ſuos* recuſat *ad montes*, *unde veniat auxilium ei* (*e*). Si quis ei bonum aliquod, licèt minimum atque leviſſimum, arriperet, ei profectò indignaretur, ac illum haberet inimicum, & ſumere vindictam ſtatueret: *Peccantem* verò *in animam ſuam quis juſtificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam ſuam* (*f*)? Verè, filii, concludamus, quia nemo læditur, niſi a ſemetipſo; nullus major nobis eſt inimicus nobis ipſis, quando tantum honori noſtro detrahimus, ut cum ſerpentibus ac beſtiis habitare malimus in vallibus, quàm cum Deo & Angelis commoraturi, in montes cum Deipara Sanctiſſima Virgine conſcendere. Quid hìc conſiſtimus in exilio miſeri? quid in via moramur, *non habentes hìc Civitatem manentem*, *ſed futuram*, quæ in Cœlis eſt, *inquirentes* (*g*)? Cur Chriſtus mortuus eſt, cur tot inſtituit Sacramenta Sanctiſſima?

(*a*) *Ad Philipp. III. v.* 20.
(*b*) *Ad Coloſs. III. v.* 1. & 2.
(*c*) *Pſalm. LXVII. v.* 13.
(*d*) *Ovidii Metamorph. Lib. I.*
(*e*) *Pſalm. CXX. v.* 1.
(*f*) *Eccleſiaſtici X. v.* 32.
(*g*) *Ad Hebræos XIII. v.* 14.

ma? Annon ut gradus nobis eſſent, quibus montes conſcenderemus? O altitudo divinæ vocationis, o demiſſio humanæ fragilitatis! Volunt homines poſtea, ubi ſe debent demittere, ſeipſos temerè extollere; at hìc, ubi omnibus ſanctè licet, imo opus eſt quodammodo ſuperbire, dignitatem ſuam ac finis ſublimitatem conſiderantibus, depreſſi permanere patiuntur.

Abiit ergo *in montana* Maria *cum feſtinatione:* ubi Chriſtianæ mulieres animadvertite; quia Maria nonniſi caritate coacta domo egreditur, hominum refugit aſpectus; ubi verò neceſſariò in publicum prodire compellitur, currit atque feſtinat. Sic èt vos per oppida & vias evagationem fugiatis; non niſi, cùm ad Eccleſias, aut ad pium aliquod opus præſtandum eundum eſt, domibus egrediamini, & tunc opertis ac velatis capitibus; in Eccleſiis verò præcipuè ob Angelorum reverentiam (*a*), videre fugiatis homines, & ab iis videri; hoc enim innumera mala producit. *Egreſſa fuerat Dina*, Jacob, & *Liæ filia*, nec malo quidem animo, ſed *ut regionis illius mulieres videret;* ecquid hoc mali fuerat? aut quem illa læſerat videndo? Et tamen ſola hæc illius curioſitas, totius attulit Civitatis excidium; nam *cùm eam Sichem Princeps Terræ Salem* (*b*), Regionis Cananæorum, *vidiſſet*, ejus ſtatim amore captus, eâ ad libitum ſuum eſt abuſus; quod indignè ferentes Dinæ fratres, *filii Jacob*, *Simeon & Levi*, *arreptis gladiis ingreſſi ſunt Urbem confidenter*, *interfectiſque omnibus maſculis*, *Hemor* patrem, *& Sichem* filium *pariter necaverunt*, *tollentes Dinam ſororem ſuam de domo Sichem*. *Quibus egreſſis irruerunt ſuper occiſos ceteri filii Jacob*, *& depopulati ſunt Urbem*, *in ultionem ſtupri* (*c*). Leve fuit Dinæ delictum, ſi ejus tantùm curioſitatem inſpiciamus; ſed effectus conſiderate monſtruoſos inde provenientes: inde Virginis ſtuprum, inde filiorum Jacob furor & iracundia, inde tot hominum neces, inde Jacob cum filiis diſcedere eſt coactus, quòd omnium illarum gentium odium maximum incurriſſet. Levibus, filii, principiis obſiſtendum eſt, vitandæ peccandi occaſiones; qui enim amat periculum, peribit in illo, & *qui ſpernit modica*, in gravia *paulatim decidet* (*d*). Unde cùm oculi magnam animæ perniciem poſſint afferre, ſummâ ſunt diligentiâ cuſtodiendi; *mors* enim *aſcendit per feneſtras* (*e*), quas ideo occluſas retineri

(*a*) *I. ad Corinth. XI. v.* 10.
(*b*) *Geneſis XXXIV. v.* 1. *& ſeqq.*
(*c*) *Ibid. v.* 25. *& ſeqq.*
(*d*) *Eccleſiaſtici XIX. v.* 1.
(*e*) *Jeremiæ IX. v.* 21.

tineri expedit. *Injecit oculos ſuos Domina in* ſervum ſuum *Joſeph*, *& ait: Dormi mecum* (*a*). Vidit David Bethſabee lavantem ſe ex adverſo ſuper ſolarium ſuum (*b*), & miſſis nunciis ſuis tulit eam; & meritò profectò vir ille juſtiſſimus flens dicere poterat: *Oculus meus deprædatus eſt animam meam* (*c*); nec enim Eva calamitatum omnium noſtrarum origo lignum contigiſſet, niſi incautè id priùs aſpexiſſet. Unde oculorum corruptionem deteſtans Job Sanctiſſimus: *Pepigi*, dicebat, *fœdus cum oculis meis*, *ut ne cogitarem quidem de virgine* (*d*). Et cur pepigiſti fœdus juſtiſſime Vir? nempe, ne prius incautè aſpiceres, quod oſtea invitus amares. Et certè timendi valde ſunt omnibus oculi, qui quaſi duæ ſunt portæ in caſtro corporis noſtri, quibus ſi dominetur Diabolus, illico erit èt dominus cordis noſtri, ac per eas quæcumque in animam voluerit, ſcelera inducet.

Sed èt lingua eſt ſummoperè cuſtodienda, a qua tot monſtra etiam proficiſcuntur, nempe blaſphemiæ, detractiones, maledicentiæ, obſcœnitates, & hujuſmodi; unde qui linguæ pronitatem in malum noverat, dicebat: *Dixi: Cuſtodiam vias meas*, *ut non delinquam in lingua mea*. *Poſui ori meo cuſtodiam*, *cùm conſiſteret peccator adversùm me* (*e*). *Eſt* quidem *modicum membrum lingua*, *ſed* totam *nativitatis noſtræ rotam* corrumpit (*f*); ideo eſt ſine oſſibus, & ſemper humida, quia facillimè prolabitur in malum; cujus cuſtodiam nos ipſa parens natura, aut potiùs naturæ princeps Deus docuit, cùm eam dentibus & labiis, veluti quibuſdam carceribus, incluſit. Sunt èt aures cuſtodiendæ; neque enim ſat eſt quempiam in Deum non conviciari, non blaſphemare, non fratri ſuo maledicere; ſed neque qui talia agunt, ſunt a nobis audiendi, imo potiùs fugiendi, & torvis oculis aſpiciendi, ut corporis etiam compoſitione oſtendamus, quàm hujuſmodi peſſima horreamus. *Sepiendæ ſunt ſpinis aures* (*g*), ut, ſicut ſpinæ corpus pungunt & lacerant, ſic conviciorum & detractionum aculeos effugiamus. *Omni* denique *cuſtodia corda veſtra ſervate* (*h*) filii, & filiæ; nam nihil in vobis eſt corde pretioſius, tum quoad corporis vitam, in qua id primò naſcitur, & moritur ultimò; quàm quoad animæ etiam, ſecundùm quam *non quod intrat in os coinquinat hominem*, *ſed quod procedit ex ore* (*i*), ideſt ex cordis radice. Unde

(*a*) *Geneſ. XXXIX. v. 7.*
(*b*) *II. Regum XI.*
(*c*) *Thren. III. v. 51.*
(*d*) *Job XXXI. v. 1.*
(*e*) *Pſalm. XXXVIII. v. 2.*
(*f*) *Jacob. III. v. 5. & 6.*
(*g*) *Eccleſiaſtici XXVIII. v. 28.*
(*h*) *Proverb. IV. v. 23.*
(*i*) *Matth. XV. v. 11.*

Unde cùm multos habeamus inimicos, eoſque potentiſſimos, qui omnes cordi noſtro inſidiantur, & nil aliud impensè curant, niſi ut id nobis ſurripiant, vigilandum eſt diu noctuque, diligentiſſimâ cuſtodiâ. Ideo, ſicuti in medio Civitatis Arx eſt, & in Arcis medio Regia domus; ſic in corporis noſtri centro cor eſt: hoc Dæmones mille impetunt ſagittis, in hoc Mundus jaculatur, huic perpetuò Caro inſidiatur; in hujus direptionem omnia conſpirant, hujus perniciem omnia appetunt. Miſerum cor! Et dormiendum vobis ſuper hujuſmodi eſſe putabitis? Minimè profectò. Sed quantum in vobis eſt, vigilare in primis vos expedit, ac id cuſtodire; quod facilè aſſequemini, ſi ſenſuum portas, quæ ad id ducunt, cuſtodieritis, inimicos ab eis arcentes; nam & ad eas ſtat veſtrî amantiſſimus Chriſtus, & pulſat (*a*), ſibi aperiri cupiens. Duo namque Reges cor hoc nobiliſſimum appetunt, Rex ſcilicet tenebrarum Princeps Mundi hujus, & Salvator noſter Chriſtus, ut paulò poſt audietis. Huic aperiendæ ſunt fores; illi verò, & omnibus ejus legatis occludendas eſſe, hodie Virgo Sacratiſſima docuit, cùm in publicum prodire coacta, ad exhibendum caritatis officium feſtinavit, inſinuans omnibus, eas eſſe fugiendas occaſiones, quæ peccandi periculum ſecum habent adjunctum.

Alia etiam de cauſa feſtinanter abiit Maria ad Eliſabeth; nempe, quia incluſus in ejus utero Deus eam feſtinare compellebat. Deſcenderat Dei Filius in terras, ut peccatum debellaret, ut id omnino eradicaret. Animarum venerat exercere mercaturam; unde nondum natus, Joannis animam feſtinat lucrari, ac ab originali eam emundare delicto, & tantâ eum Spiritus Sancti gratiâ replere, ut numquam, quamdiu vixit, mortalis alicujus fuerit peccati labe fœdatus. Quam profectionis hujus celeritatem Propheta Sanctiſſimus Iſaias prædixerat, cùm poſtquàm dixiſſet: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium* (*b*), de Chriſti Domini loquens nativitate, ſubdidit ſtatim: *Accelera ſpolia detrahere, feſtina prædari. Quia ante quàm ſciat puer vocare patrem ſuum, & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ, coram Rege Aſſyriorum* (*c*), hoc eſt: auferet Chriſtus vires Diabolo, & prædam ab ore ipſius extrahet. Cùm ergo tam ardenter ſalutem hominum ſitiret, qui eos venerat redempturus, quid mirum ſi ſacra Virgo, impellente Filio, quem felici utero geſtabat, tanta feſtinatione ad ſterilis Eliſabeth filium ſanctificandum, & ab originali peccato purgandum, & Spiritu Sancto replendum

(*a*) *Apocal. III. v.* 20. | (*b*) *Iſaiæ VII. v.* 14. | (*c*) *Ibid. VIII. v.* 3. & 4.

dum properat? Libet hic, filii, immenſam Dei in nos caritatem perpendere; neque enim, ubi ullus ejus recogitandæ locus ſeſe offert, ſicco pede prætereundus eſt. Complectuntur ſe invicem in Deo miſericordia pariter & juſtitia; per eam ad noſtri incedit auxilium; per iſtam verò, quos diu ſuſtinuit, ad eos pergit puniendos. Sed quàm diſſimili utrobique gradu incedat, animadvertamus; plurimum enim ea nobis diverſitas proderit. Cùm ad puniendos propter inobedientiæ crimen primos parentes noſtros Dominus venit, dicitur in Literis Sacris (*a*), quòd *deambulando ad auram poſt meridiem* venit: quod quidem Dei *deambulare*, & *poſt meridiem auram* captare, quid aliud eſt, niſi furoris ſui æſtum ſuaviſſimo clementiæ flatu temperare; & lento gradu, hoc eſt non celerem non alacrem neque præcipitem, ſed quodammodo invitum ad vindictam ſumendam procedere? At verò cùm ad ſalutem hominibus reddendam venit, quonam modo venit? Ecce nondum natus, hodie feſtinat, quia *exultavit ùt gigas ad currendam viam a ſummo Cœlo* (*b*): Hujus diſſimilitudinis ratio nimirum fuit; quoniam illuc ad vulnera infligenda, huc ad ſananda venit; illuc ad judicandum, huc ad miſerandum; illuc ut hominem a Paradiſo expelleret, huc ut homini ad Cœlum aditum aperiret: ideoque illic tepet, hic fervet; illic puniturus deambulat, hic ſervaturus miſeros velociter currit, atque feſtinat; ut ſic ejus in puniendo tarditatem, in ſervando autem alacritatem poſſimus agnoſcere. Cur, quæſo, tanta velocitate ignis ſurſum evolat, terra deorſum præceps fertur, niſi quia id illius levitati, hoc hujus gravitati connaturale eſt? Quid igitur mirum, ſi is, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, qui ſummè bonus cùm ſit, ſummè ſe omnibus pro eorum captu communicare cupit atque diffundere, Matris adhuc virginali incluſus ergaſtulo, ad miſericordiam Joanni exhibendam feſtinat? O quanta deberet eſſe Paſtorum feſtinatio, ubi de animabus e Dæmonis faucibus eripiendis, & a peccato liberandis agitur? Nocte & die per montes & valles, per pluvias & æſtus, inter latrones & prædones, omnia nihili facientes, quomodo feſtinare deberent; ut Sancta Mater Eccleſia, Chriſti Sponſa, eorum fidei commiſſa, de iis in extremo Judicio, Sponſo ſuo dicere poſſet: *Ecce iſti venerunt ſalientes in montibus, tranſilientes colles: ſimiles fuerunt dilecti mei* Paſtores *capreæ, hinnuloque cervorum* (*c*). Auditur a nobis, aliquos veſtrûm peccatis immerſos eſſe, in divinis operibus tepidos ac negligentes; & ubi vobis ad pœnitentiam vocandis, noſtra proderit viſitatio, æſtivum-ne tempus nobis

(*a*) *Geneſis III. v.* 8. | (*b*) *Pſal. XVIII. v.* 7. | (*c*) *Cantic. II. v.* 8. & 9.

bis fuerit timendum, viæ longitudo aut aſperitas formidanda? quin potiùs non omnia ſubeunda pericula, mors etiam ipſa liberè appetenda, ut Depoſitum nobis ſub tanta cuſtodia commiſſum ſervemus, ut oves fidei noſtræ traditas ſalvemus? Numquid Avaris, & Mercatoribus negligentiores nos erimus, qui, ut terrenas opes cumulent citò perituras & fluxas, innumeris ſe inſerunt doloribus, neque pluviis retinentur, neque ardentiſſimo æſtu, quin ad nundinas properent? Et nos, qui animarum mercaturam exercemus, nonne vitam & ſanguinem profundemus? nonne nos ipſos impendemus, & ſuper impendemus? Nonne, ſal cùm ſimus, ut animæ per nos ſale condiantur, liquefieri, ac in nihilum redigi optabimus; quando cœleſtis Mercator Chriſtus a ſummo Cœlo per tot prærupta deſcendit, & in tam longinquas ſe contulit regiones, in quibus & ſanguinem, & vitam, & quidquid habuit, quod relinquere potuerit, libentiſſimè profudit? Sed ét vos omnes, quorum res agitur, quàm expedit eſſe in procuranda ſalute veſtra ſolicitos, quàm ad pia opera feſtinare, ubi proponantur, quæ Deo placeant, agenda; cùm maximè promptitudine hac Dominus tantùm delectetur, ut eum, qui citò dat, bis dare exiſtimet! Ubi ad eleemoſynas largiendas pauperum precibus excitamini, feſtinate, filii, & *ne protrabatis datum anguſtianti* (*a*). Ad pœnitentiam vos Dominus vocat? feſtinate, & ne differatis eam in ſenectutem; quî enim ſcitis, an ad eam ſitis perventuri? Pia legata vobis parentes veſtri impoſuerunt? ea citò perſolvite, nec filias priùs in matrimonium collocare velitis, & poſt, Deo & Eccleſiæ aut pauperibus Chriſti membris ſatisfacere: primum enim in omnibus jus competit Chriſto; ideo omnibus præferendus eſt. Præterquam quod, *quærenti primùm Regnum Dei, & juſtitiam ejus*, cetera *omnia adjicientur* (*b*). O infelices illos, qui ad hæc perſolvenda ſunt tardi! Scitis enim, quid ſit aliena retinere? quid ſit, non ſua domi habere? Eſt ſerpentes in ſinu nutrire; eſt proprios carnifices alere; eſt ignem ardentiſſimum in medio rei domeſticæ collocare, nam ſicut ignis appoſita ſibi facilè conſumit ac devorat, ſic per nefas acquiſitæ opes aut retentæ, legitimè etiam comparatas abſorbent & incendunt: *ſubſtantia* enim *feſtinata minuetur; quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur* (*c*); eſt demum maledictionis & mortis hæredes filios relinquere.

Non ſic, filii, non ſic: non procraſtinanda ſunt hæc, non de die in diem differenda; nec enim ſufficit, probis repleri deſideriis; cupere quidem reſtituere, ſed ad id numquam devenire; velle quidem

(*a*) *Eccleſiaſtici IV. v.* 3. | (*b*) *Matth. VI. v.* 33. | (*c*) *Proverb. XIII. v.* 11.

dem pœnitere, ſed numquam pœnitentiam agere; pigris enim hi ſimiles ſunt, qui volunt, & non volunt (*a*); & tepidis, ad quos iratus Dominus dicit: *Utinam frigidus eſſes, aut calidus; ſed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo* (*b*). Hujuſmodi verò probis votis, numquam ad opus perductis Infernus redundat. Ideo èt apud Evangeliſtas, in extremo Judicii die multa hujuſmodi hominibus comminaturus eſt Dominus, dicens: *Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus* (*c*)! hoc eſt qui propoſita bona plurima conceperint, ſed numquam enixi fuerint. Sed feſtinate filii cum Maria hodie & Chriſto, ad ſalutem in primis veſtram, tum etiam aliorum procurandam.

Quòd ſi attentiùs Mariæ Sanctiſſimæ profectionem hodiernam conſideremus, inveniemus adhuc quod nobis admodum ſit profuturum. Nam ſicut beatiſſima Dei Mater, licèt tenella Virgo, & domi permanere aſſueta, cùm primùm iter aggreditur, montes & laborioſa loca invênit, nec his omnibus ab incœpto deſtitit; ſic èt vos, ſi aliquod virtutis opus facere incœperitis, ſcitote, multos labores paratos vobis eſſe, multa obſtacula & impedimenta, quæ omnia forti animo ſuperare debetis. Unde cùm tota Chriſtianorum vita ſit quædam per montes arduos via, quos non ſine ſudore atque labore conſcendere poſſumus, ad eos præparari a Domino monemur, cùm dicitur: *Fili accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem* (*d*); *omnes* namque, *qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur* (*e*). Neque verò umquam, difficultatis causâ, a bono incœpto vobis eſt diſcedendum, ne Iſraëlitis ſimiles ſitis (*f*), qui audientes fertilitatem Terræ promiſſionis, gaviſi ſunt valde, & ſe ipſos paraverunt ad poſſidendum eam, & ad prœliandum; at poſtquam difficultatem & laborioſum iter inſpexerunt, ingenti ſunt timore perculſi. Vellent multi, non ignoro, ad Cœlum pervenire; ſed deliciosè viventes, ſed curru vecti, ſed per amœna prata iter agentes. Verùm ſtulti hi ſunt & amentes: nam Cœlum, quò ipſi aſpirant, ùt videtis, altum eſt atque ſublime; montes igitur, antequam eò perveniatur, ſunt conſcendendi; fruſtra enim Romam properare deſiderat, qui Gallias versùs contrario itinere proficiſcitur. Quòd ſi quis veſtrûm, utpote peregrinus, tramitem ignorat, per quem Patriam illam attingat, a Maria hodie, quæ cœleſtis erat, & quæ Cœli Regem utero retinebat incluſum, viam

(*a*) *Proverb. XIII. v. 4.*
(*b*) *Apocal. III. v. 15. & 16.*
(*c*) *Matth. XXIV. v. 19.*
(*d*) *Eccleſiaſtici II. v. 1.*
(*e*) *II. ad Timoth. III. v. 12.*
(*f*) *Numerorum XIII. & XIV.*

petat; & quando ipſa etiam eò properat, cùm in montana abit, ſequamur èt nos.

Et profectò non poſſum hìc, fratres, non mirari ſummam Mariæ humilitatem, quam nec mox acquiſita ſupremæ dignitatis inexcogitabilis amplitudo quicquam extulit, imo reddidit humiliorem; & meritò, quando quidquid erat, humilitate fieri meruerat, *quia reſpexerat Dominus humilitatem* ejus; *ecce enim ex hoc beatam* eam *dicent omnes generationes* (*a*). Virgo erat, Dei Mater effecta, Angelorum Domina, Cœli Regina, & ad ſervam Eliſabeth prægnantem non dedignatur accedere; imo èt domum intrans, eam primam ſalutat; ac tres ferè integros menſes apud illam conſtitit, quo temporis ſpatio, cogitate vos obſecro, quot ipſa humilitatis officia geſſerit; quæ quidem licèt in Evangeliis ad unguem deſcripta non ſint, ab humillima tamen Virgine nonniſi omnia ejuſmodi poſſunt expectari. Crediderim ego, eam Cognatæ prægnantis domum everrere ſolitam, vaſa & linteos abluere, cibos parare, lectum ſternere, & hujuſmodi alia, quæ in domibus ancillulæ facere conſueverunt; cùm ſe non alio quàm *Ancillæ* nomine nuncupaviſſet. Obſtupeſcite hìc Cœli, obſtupeſce terra, tantam Dei Matris in utero Verbum æternum geſtantis demiſſionem. O execranda mulierum ſuperbia confundere, erubeſce, abſcede. Quid te, mulier, nobilem jactas? Quæ nobilior Mariâ de regia ſtirpe David? Quid divitem? Quæ ditior Mariâ, omnes divitiarum theſauros in utero habente? Non dico in campis ampliſſimas meſſes habente, quas grando ac tempeſtas, & hujuſmodi mille poſſunt penitus conſumere; non dico aureos annulos & torques, ac auri plurimum & argenti in domibus & in capſis habente, quæ omnia fur ſtatim ſurripere poteſt; ſed divitiarum omnium theſaurum, Regem gloriæ Chriſtum Deum, in viſceribus continente. Quid pulchram dico? Quæ pulchrior Maria, de qua dicitur: *Tota pulchra es Amica mea, & macula non eſt in te* (*b*)? Quid ſapientem? Quæ ſapientior Maria, in qua ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei? Erubeſce igitur viliſſima mulier; erubeſcite viliſſimi homunciones ſuperbire, quando ampliſſima Dei Mater, viliſſima quæque non dedignatur exequi, cujus *voci dedit Deus vocem virtutis* (*c*). *Factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus; & repleta eſt Spiritu Sancto Eliſabeth, & exclamavit voce magna* (*d*), ac prophetavit. Novit adhuc Infans Joannes in

(*a*) *Lucæ I. v.* 48.
(*b*) *Cantic. IV. v.* 7.
(*c*) *Pſal. LXVII. v.* 34.
(*d*) *Lucæ I. v.* 41.

in utero conſtitutus advenientem ad ſe Dei Filium, ac ſe ſanctificantem, & intellectum quidem ſuum in primis illuminantem, & voluntatem quoque caritatis ardore inflammantem. In quo ſanctiſſimi Infantis jubilo obſervatu digniſſimum eſt, quòd non ſolùm cordis gaudio, ſed etiam corporis motu reveritus eſt præſentiam Majeſtatis; amor enim, quo a Spiritu Sancto fuerat inflammatus, per inferiores vires animæ effuſus, in corde gaudium excitavit, a quo deinde infantilia membra commota ſunt, ut nondum natus cum Propheta dicere poſſet: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum* (*a*). Cujus exemplo docemur, filii, non ſolùm interno, ſed etiam externo benignitatis ſtudio Deum colere, cùm amor Dei numquam ocioſus eſſe poſſit. O verè imitandam Joannis exultationem, cùm tot & tanta Dei dona percipimus! O beatiſſimum Joannem, qui necdum natus, in utero fuit ſanctificatus; cujus animam numquam Dæmon poſſedit; qui Deum numquam offendit, aut lethali aliquo peccato læſit! Sed quando id nobis minimè conceſſum eſt; felices ſaltem illos, qui a teneris annis ſe divino cultui mancipant, qui ætatis ſuæ florem Domino dant, qui de primitiis frugum ſuarum acceptiſſimum ei offerunt ſacrificium!

Eliſabeth demum Sancto Spiritu repleta prophetavit dicens: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui* (*b*). Verè *benedicta*, quia *benedictus fructus ventris tui;* alios namque fructus nobilitant arbores; tibi vero fructus nobilitatem attulit. Eva mortifero ac venenato fructu univerſum terrarum orbem infecit; tu *benedicto fructu*, ſalutem univerſo Mundo attuliſti. *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me* (*c*)? ut ad miſeram ſervam Angelorum Regina, ad vilem fœminam Dei Mater accedat? Sed multò hæc vos, dilectiſſimi filii, magis dicere hodie duplici de cauſa debetis, non quidem Dei Matri, ſed ipſimet Deo, dupliciter ad vos hodie ingredienti: *Unde hoc mihi, ut veniat Dominus meus ad me?* Venit enim primò per nos, qui ejus ſumus miniſtri, & legatione pro Chriſto fungimur, in Viſitatione hodierna Dominus Deus; quare debetis ei vos occurrentes dicere: Unde hoc nobis ingratis, ut ad nos venias? Obliti nos hactenus fuimus tuì; ſed non tu noſtrì, qui nos per eos, in quibus inhabitas, viſitare dignaris. *Quid eſt homo*, Domine, *quòd memor es ejus? aut filius hominis, quoniam viſitas eum* (*d*)? Dormiebamus nos; a peccati ſomno mittis

(*a*) *Pſalm. LXXXIII. v.* 3.
(*b*) *Lucæ I. v.* 42.
(*c*) *Ibid. v.* 43.
(*d*) *Pſalm. VIII. v.* 5.

excitatûm. In tenebris errorum verſabamur; tu verbi tui lumen ad nos tranſmittis; tu cœleſtia nobis tua dona diſtribuis. Unde hoc nobis? unde hoc nobis? At adveniente etiam ipſomet Chriſto Dei Filio glorioſo, in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, o quàm hìc vos expedit in ecſtaſim rapi! Clamabat Petrus: *Exi a me, quia homo peccator ſum, Domine* (*a*). Clamat Centurio: *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum* (*b*); & tamen in illius ſolùm navim, in hujus item domum intrabat. Verùm venienti in animas veſtras, in corpora veſtra, ut vobis manducantibus ſpirituale epulum fiat, quid dicetis filii? Nil aliud certè, niſi *unde hoc mihi?* Unde; ex quo meo merito, qui nihil boni feci, ſed plurimum mali? unde hoc, ut tu ad me paſcendum miſerrimum peccatorem, ad me tibi uniendum venias, non per miniſtros tuos ſolùm, non gratiarum tuarum tantùm communicatione, ſed tu ipſemet Deus, Cœli & terræ Rex ad me pulverem, cinerem, vermem, indigniſſimum peccatorem, te quotidie offendentem, qui te millies provocavi? Unde, unde hoc? Non aliunde profectò, niſi ex infinita caritate ac dilectione tua, quæ te de Cœlis traxit in terras, quæ te tot pro me labores ac ipſam etiam mortem pati impulit. Quid ergo tibi Domine pro tam multis retribuam? An aurum, an opes meas, quibus tu nullatenus indiges? Non aliud profectò, niſi cor meum, imo potiùs tuum, quod a te accepi, quod tibi omnibus de cauſis debetur, utpote a te ex nihilo creatum, &, cùm amiſſum eſſet, tanto pretio Sanguinis redemptum. Pudet quidem, illud adeò ſordidum & immundum ac carneum tibi, qui mundiſſimus ſpiritus es, offerre: ſed qualecumque eſt, tuum ſit totum in poſterum; nullam ſibi ejus partem Dæmon, aut Mundus vendicet; tu tantùm ſis Deus meus mihi, & ego tibi. Jam non ampliùs aurum, aut carnem, aut aliud quidpiam, ſed te ſolum Deum verum adorabo; ùt filius obſequentiſſimus tibi in omnibus obtemperabo. *Reſpice in me, & miſerere mei*, Domine, *quia unicus & pauper ſum ego* (*c*). *Et ne deſpicias opus manuum tuarum* (*d*), nec des alteri nominis tui honorem; ſed ego tibi jam unitus nullo umquam tempore a te divellar, ut tecum hìc vivens, tecum ſine fine merear regnare. Amen.

HO-

(*a*) *Luca V. v.* 8.
(*b*) *Matth. VIII. v.* 8.
(*c*) *Pſalm. XXIV. v.* 16.
(*d*) *Pſalm. CXXXVII. v.* 8.

HOMILIA XLIV.

IN EVANGELIUM LUCÆ CAP. XVII.

DE DECEM LEPROSIS.

Habita Leuci (a)

Dominica V. poſt Pentecoſtem

ANNO MDLXXXIII. III. JULII.

MISERANDUM ſpectaculum proponit hodie nobis ſacri lectio Evangelii, dilectiſſimi filii, quorumdam hominum graviter infirmorum, & lepræ morbo laborantium, quæ tot miſeras habet conditiones adjunctas; & quia Medicorum arte inſanabilis eſt, & viſu fœda, ac abominabilis & contagioſa, ideo ceterorum privans commercio: qua de re ѐt hi extra Caſtellum morari cogebantur ex lege Moyſis (b). Sed ſi mentis oculos aperiremus, & ſpiritualem animæ lepram, peccatum videlicet intueremur, o quàm longè miſeriores ejus animadverteremus conditiones! Quàm difficiliùs id curatur! quam fœdos ac turpes homines reddit! quàm denique morbus hic ceteros inficit! Sed compatitur benigniſſimus & miſericors Deus infirmitatibus noſtris: & qui ſanare venerat quod fuerat infirmum,

(a) De hoc celebri Oppido in ora Larii lacus elegantem deſcriptionem inſeruit Paulus Jovius Libro ſuo inſcripto *Larius*; ait enim: „ Leucum munitionis famâ, & fori eelebritate „ frequentatum, a Clarentio, & Calendono „ amnibus includitur. Cingitur muro, & pro- „ pugnaculis, arceque turrita ad Portum op- „ portunè firmatur, nam in proximo ſunt Ve- „ neti imperii limites. Inde Abdua e Lario „ auctiores undas trahens, ſe ipſam rapit, per- „ venitque ad incomparabilis ſtructuræ pon- „ tem, quem tribus inter ſe diviſis exemptili „ ponte caſtellis, & turribus, totidemque Cu- „ ſtodum fidei commendatum, Vicecomites ani- „ mi magnitudine priſcis Romanis comparan- „ di, ab hine ducentis annis ædificarunt. Aloyſius Tattus in Sacris Annalibus Comenſibus, Italicè impreſſis, ad annum MCCL. refert, Leuci Comitatum, fuiſſe dono datum ab Ottone II. Imp. Adelgiſio Comenſi Epiſcopo anno DCCCCLXXVIII.; legiturque ejuſdem Diploma tum in Tatto, tum in Ughello. Poſtmodum verò ſubjungit, anno ſuperiùs enunciato exciſam fuiſſe a Mediolanenſibus Leucenſem Arcem, ac totum Oppidum prædæ militum datum. Paret in hunc diem Mediolani Principibus, qui reſtaurata hujus loci mœnia militari præſidio muniunt; Eccleſiæ verò jura ad Mediolanenſem Archiepiſcopum ſpectant.

(b) *Levitici XIII. v. 2. & ſeqq.*

mum, mundare quod immundum, ſanctificare quod inquinatum, decem illis Viris corporis perfectam reſtituit ſanitatem atque munditiem; ſic èt peccati leprâ detentos ſanare ſemper paratus eſt. Verùm quoniam confido, vos Deo dante jam curatos eſſe, atque redditos mundos, ex ſacri Evangelii brevi diſcuſſione viam ac methodum eliciemus curandæ hujus infirmitatis, ac quid ab iis, qui curati fuerint, requiratur, examinabimus. Utile erit admodum quod dicemus: Ideo vos attendite.

Iturus Dominus Jeſus in Jeruſalem tranſibat per Samariam, & Galilæam. Hic erat ſolitus Domini Salvatoris noſtri mos, Regiones ac Civitates ſemper circuire: nam ſicuti ejus adverſarius Satanas *circuit* ſemper *tamquam Leo rugiens*, *quærens quem devoret* (*a*), & ovili huic inſidiatur; ſic bonus Paſtor Chriſtus Dominus circuibat ſemper, quærens omnibus ſalutem afferre; quo Paſtores omnes animarum erudiebat, quàm diligenter huic viſitationis officio eſſet inſiſtendum; & ipſe interim verus Sol Juſtitiæ Orbem terrarum circuibat, ut caloris ſui atque ſplendoris beneficia cunctis impertiret. Hæc autem fecit ultima Chriſti profectio a Capharnaum Jeroſolymam versùs, quò acceſſit Patris voluntatem adimpleturus, & univerſum genus humanum turpiſſima morte redempturus. Et quoniam animas peccati leprâ mundaturus erat, ideo leproſis decem occurrentibus ſanitatem reſtituit. Ejus autem itinera univerſa miraculis atque myſteriis plena erant; ideo namque de oppido in oppidum, de civitate in civitatem tranſibat, ut omnibus ſubveniret, omnibus adeſſet, occurreret ſingulis, conſolaretur omnes, atque ad pœnitentiam variis exhibitis beneficiis, collatis muneribus, præſtitis promiſſionibus, ac etiam pœnarum comminatione alliceret. Tam cordi ei erat hominum ſalus: tam nobis Paſtoribus eſſe deberet ſpiritualis animarum profectus. Idcirco mirari nemo deberet, quòd toties viſitemus; & pro nobis, quando nos minimè poſſumus, alios mittamus, ac tam multa ſtatuamus: cùm *opportunè & importunè*, *coram Chriſto*, *qui judicaturus eſt vivos & mortuos*, nobis Paulus teſtificetur (*b*), debere nos ovibus noſtris attendere, ac id ipſemet Chriſtus exemplo ſuo in primis, tum etiam verbo docuerit, dicens: *Compellite* eos *intrare* (*c*). Dum iret ergo Dominus in Jeruſalem, tranſibat per mediam Samariam, & Gali-

(*a*) *I. Petri V. v. 8.*
(*b*) *II. ad Timoth. IV. v. 1. & 2.*
(*c*) *Lucæ XIV. v. 23.*

Galilæam; qui enim & Judæos ſalvare venerat & Gentiles, per mediam Samariam, & Galilæam tranſibat. Sed advertite, quia ad Patrem iturus tranſibat, non immorabatur; ut ſciamus, nobis ad Cœlum properantibus non eſſe in Mundi diverſorio immorandum, ſed tranſeundum dumtaxat; peregrinamur enim omnes, quamdiu vivimus, ad Patriam cœleſtem; & iis, quæ hic nobis appoſita ſunt, utendum eſt tantùm juxta Apoſtoli monitum: *Tempus breve eſt; reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tamquam non habentes ſint; & qui flent, tamquam non flentes; & qui gaudent, tamquam non gaudentes; & qui emunt, tamquam non poſſidentes; & qui utuntur hoc Mundo, tamquam non utantur* (*a*). Inde namque Auguſtinus Sanctiſſimus malorum omnium originem duci ſcripſit, quòd utendis tantùm fruamur, fruendis verò utamur; & quòd non per Samariam, & Galilæam, ùt Chriſtus fecit, tranſeamus, ſed in via diutiùs moremur. Verùm èt per Samariam tranſiens erat, quoniam Samaritani Idolorum erant cultores, Dei veri cultum negligentes; ideo hujuſmodi hominum, qui ad Domini contemptum varios ſibi confingunt Deos, ùt aurum avari, corpus ſuum & carnem luxurioſi, honores & pompas ſuperbi, commercia fugienda eſſe nos docuit, & per eos neque tranſeundum, ne *commiſti inter gentes, diſcamus opera eorum* (*b*); imo etiam, ſi quando inter infideles aut hæreticos nos tranſire contingat, nec ave quidem eis dicendum, ne *corrumpant bonos mores* noſtros eorum *prava colloquia* (*c*).

Occurrerunt ergo ingredienti Domino *decem leproſi*, extra Caſtellum poſiti, quòd eorum fugerent homines commercia. Miſeranda ſanè res eſt, corporis lepra; ſed peccatum, animæ infirmitas longè miſerior, eòque magis deflenda, quò corpori præſtat anima. Corporis lepram Medicinæ ars curare nequit; animam verò a peccato mundare quis valet, aut *quis poteſt facere mundum de immundo, niſi ſolus Dominus Deus* (*d*)? Et putatis fortè, parvam rem eſſe aut levem, a peccato animam liberari? Certè longè majus eſt ac difficilius, & majori dignum admiratione, quàm Mundum univerſum, & mille Mundos ex nihilo creare; magis namque diſtat a Deo peccatum, quàm nihil ab eſſe; minor eſt peccati ad gratiam, quàm nihili ad eſſe proportio. Lepra contagioſus eſt morbus; at verò peccatum, quàm ſui

(*a*) *I. ad Corinth. VII. v. 29. & ſeqq.*
(*b*) *Pſalm. CV. v. 35.*
(*c*) *I. ad Corinth. XV. v. 33.*
(*d*) *Job XIV. v. 4.*

ſuì contagio inficit omnes! Interrogate omnes homines, interrogate vos ipſos, an inficiat peccatum, quod a primis noſtris parentibus, divini tranſgreſſione præcepti, commiſſum tranſivit in poſteros omnes. Ipſi *comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obſtupuerunt* (*a*); ideo èt cum impiis familiaritas fugienda præcipitur, ne cum perverſis pervertamur. Unum quippe peccatum ſecum attrahit aliud, & *abyſſus abyſſum invocat* (*b*), donec ad Dei perveniatur contemptum, atque propriæ animæ oblivionem. Quo loco conſideratione ſanè dignum videtur, quàm ſint homines ſoliciti ac diligentes in effugiendis morbis contagioſis, iiſque reprimendis, ne omnes inficiant; quot adhibeantur vigiles cuſtodes in locorum confinibus, ne qui eo morbo detenti ſunt, aut inter illos degerint, ad ſanos tranſeant, ſeu eorum res & bona deferantur. Et in effugiendo animarum contagio adeò ſegnes ſunt homines, adeò animarum commoda negligunt? O patres, o matres, ad vos maximè hoc ſpectat, filios veſtros ac filias diligenter cuſtodire, ne inficiantur, ne pravorum hominum converſationibus corrumpantur, ne quamdiu tenellæ arbores ſunt, contorqueantur, ac in malam partem flectantur. Inveſtigare debetis, quibuſcum ſermones miſceant atque verſentur, quò vadànt, aut cum quibus communicent. Sed èt communis omnibus cura eſſe debet de omnium filiis rectè educandis; idonei ac probi ſunt deligendi magiſtri, qui eos non modò literas doceant, ſed èt in bonis moribus ac pietate Chriſtiana inſtituant. Cùm prava aliqua conſuetudo irrepere cœperit, omnibus modis obſiſtendum, ne propagetur aut creſcat; ſed ei in ipſis initiis radices omnes amputandæ. Dæmoni aditus præcludendus, qui ideo ſerpenti ſimilis dicitur, quòd, ubi caput intruſerit, facilè reliquum corpus ingerat; niſi enim vitiorum principiis obſiſtatur, ſerò poſtea medicina parabitur; adeò namque proni ſunt hominum ſenſus, præſertim verò in tenera ætate, ad malum, ut ſi illud guſtare permittantur, utpote quòd dulce videatur pravæ ac corruptæ naturæ, facilè ebibant totum, nec ſub fallaci mellis dulcedine latitans virus agnoſcant. Quid enim de ludis dicam, quibus adeò filii veſtri ſunt dediti, ut totos feſtos dies in iis conſumant, unde poſtea tam multa & magna mala naſcuntur? Putatis vos fortè ludum, peccatum non eſſe, aut non fugiendum? Sed audite, quæſo, quæ breviter dicam, licèt aliquan-

(*a*) *Jeremiæ XXXI. v. 29.* | (*b*) *Pſalm. XLI. v. 8.*

quantulum digredi videar, cùm in iis potiſſimùm mihi ſit inſiſtendum, quæ animas veſtras præcipuè lædunt; neque digreſſio appellanda ſit hæc, ubi de lepræ contagione tractantes, hanc ſpeciem lepræ filios veſtros inficere noſcimus. Ac primò quidem multa in ludo peccata poſſunt accidere; nam qui ludunt, id faciunt in primis *cupiditate* ducti, quæ *malorum omnium eſt radix* (*a*), ex qua etiam furta procedunt in filiis-familias præcipuè, qui cùm a parentibus pecunias obtinere non poſſint, quibus ludant, eas furari coguntur, ut habeant; hinc, dum amittunt, mille prodeunt blaſphemiæ, ac in Deum injuriæ horribiles jactatæ, & adeò execrandæ, ut eas etiam in hoc Mundo punire Deus compellatur, non expectatâ mortis horâ. In ludo perjuria abundant, fraudes, & proximorum offenſiones: ludo dies Deo ſacri violantur, Solemnitates profanantur, & quod tempus Deo deberetur, Diabolicis his exercitiis tribuitur, quod plurimùm Salvatori noſtro Chriſto eſt exoſum; nec luſores attendunt quod legitur in ſacris literis, de eo, qui ligna collegerat in Sabbato: *Moriatur homo ille*, ait Dominus, *lapidibus obruat eum omnis turba* (*b*); multò autem eſt pejus ludis attendere, quàm ligna colligere. Sed potiſſimum ludentium peccatum, & fortè a pluribus neglectum, eſt pretioſiſſimi temporis conſumptio. O ſi ſciretis patres, quantì ſit tempus faciendum; quanto ſtudio curaretis, ne vèl minimam ejus partem filii veſtri conſumerent. Audite Dominum in literis ſacris ſæpius monentem: *Fili conſerva tempus*, *& devita a malo* (*c*); & alibi: *Fili ne des alienis honorem tuum*, *& annos tuos crudeli* (*d*); verè crudeli, nempe Dæmoni ſæviſſimo, noſtrum ſitienti ſanguinem, & animarum noſtrarum perditionem avidiſſimè expetenti. Expendite, filii, temporis naturam, quod adeò breve eſt, & velociter tranſit; ac poſtquam tranſierit, recuperari non poteſt. Et certè ſi multum nobis eſſet ætatis, id totum procurandæ ſaluti noſtræ impendi deberet; at ubi tam brevis eſt hominum vita, qualis eſt iſta ſtultitia, eam ludis conſumere, ac tam pretioſo tempore abuti, cujus vèl unica hora pluris æſtimabitur poſt mortem ad pœnitentiam agendam, quàm auri maſſa toto Mundo major? Quare ergo id, quod tantoperè fortè deſiderare poſſetis (quod Deus avertat) nunc adeò vobis abundanter exhibitum, ludis abſumitis? O ſi cognoviſſetis

(*a*) *I. ad Timoth. VI. v.* 10.
(*b*) *Num. XV. v.* 35.
(*c*) *Eccleſiaſtici IV. v.* 23.
(*d*) *Proverb. V. v.* 9.

viſſetis patres, quàm multis totius vitæ temporis debitores ſint homines, quantâ diligentiâ efficere ſtuderetis, ut filii veſtri totum id rectè diſponerent! Chriſto enim in primis debemus omnem vitam noſtram, qui pro noſtra poſuit ſuam. Secundò exigunt præterita peccata noſtra futuram vitam noſtram, ut *faciamus fructus dignos pœnitentiæ* (*a*), & *recogitemus omnes annos noſtros in amaritudine animæ noſtræ* (*b*). Peccavit peccatum unicum protoplaſtes Adam; & nongentis ampliùs annis e Paradiſo deliciarum ejectus, in hac lacrymarum valle conſiſtens, pœnitentiam egit. Peccaverat peccatum unum David; & ob id tamen toties Dei deprecabatur miſericordiam. Peccavit Petrus, Chriſtum negando; & quamdiu vixit, peccatum amariſſimè flevit. Peccavit ignorans Paulus, Dei perſequendo Eccleſiam; & ſanguine tamdem poſt multa crimen expiavit. Quòd ſi unum peccatum tanta conſequitur pœnitentia: nos infelices, qui toties peccavimus, & tempus tamen, quod lacrymis continuis eſſet tribuendum, ludis conſumimus! Sed nonne etiam cœleſtis gloria, ad quam aſpiramus, omne vitæ noſtræ tempus ſibi jure vendicaret, quod quando etiam totum conſequeretur, adhuc tamen *condignæ non eſſent paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis* (*c*)? Ei debemus demum tempus omne, a quo quidquid habemus & ſumus, accepimus. Videte ergo vos patres, quàm ſit grave delictum, tempus hoc jam vobis deſcriptum, a filiis veſtris in ludis conſumi. Annon vos infelicis illius terret exemplum, qui quòd accepto talento alia ſuperlucratus non eſſet, in tenebras miſſus eſt exteriores (*d*)? Quàm ſtrictam erimus Deo reddituri rationem temporis malè conſumpti! Sicut capillus non peribit de capite, ita nec momentum de tempore peribit; & qui de quovis ocioſo verbo rationem reddituri ſumus, multò magis reddemus de tam pretioſo tempore, adeò nequiter conſumpto. Lepram igitur hanc, dilectiſſimi filii, quam inter vos regnare publicè fertur, effugite, ludos cavete. Deo potiùs laudando, ac veſtræ curandæ ſaluti id tempus impendite. Agitur, miſeri, de ferenda in vos æternæ damnationis ſententiâ in cœleſti aula, de vobis æterno igni ſubjiciendis; & luditis, ac ridetis? Quænam major dementia hac excogitari poteſt! Si quis latro ad furcam damnatus, & mox ſuſpendendus, aleis luderet, nonne a ceteris

(*a*) *Luc. III. v.* 8.
(*b*) *Iſaiæ XXXVIII. v.* 15.
(*c*) *Ad Roman. VIII. v.* 18.
(*d*) *Matth. XXV. v.* 30.

ceteris ſtultus exiſtimaretur? At nos longè illo ſtultiores, quò pejoris ac diuturnioris mortis ſententiam peccantes accepimus! Ille eam nequit effugere; nos verò, ſi velimus, veniæ adhuc locum habemus, ſi lacrymantes ac pœnitentes eam petamus; & id tamen negligimus facere, ac aleis potiùs ludere malumus, tempus conterentes inutiliter.

Sed corporis lepra eſt etiam viſu fœda atque abominabilis; multò tamen turpiorem atque fœdiorem reddit peccatum animam ſibi ſubditam, itaut ſi ejuſdem turpitudo ac fœditas oculis conſpici poſſet, impoſſibile eſſet, quempiam hujuſmodi animam videntem vivere. *Quàm vilis facta eſt nimis* (clamat Jeremias,) *iterans vias ſuas* (*a*)! At non modò coram Deo id accidit, ſed ètcoram hominibus. Ignobiles apparent peccatores, ac confuſione replentur; unde iniquitatum ſuarum fructus eſt pudor, eiſque ab Apoſtolo dicitur: *Quem fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis* (*b*)? Exiſtimant, multi ſe nobiles eſſe, quòd a claris parentibus ortum duxerint; a quibus tamen degenerantes, non animadvertunt, quòd nobilitas illorum conſpicua magis reddat ac manifeſta vitia, quibus inficiuntur. Vera nobilitas in hoc eſt poſita, ut pluribus refulgeat virtutibus, ut ad Deum magis accedat, ut animarum zelo magis ardeat; denique in quo conſiſtat, Jeremiam dicentem audite: *Hæc dicit Dominus: non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis; ſed in hoc glorietur qui gloriatur ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam, & judicium, & juſtitiam in terra* (*c*). En igitur audiſtis, quàm miſeranda ſit ſpiritualis lepra, & quàm corporali pejor.

Cùm audiſſent itaque decem illi Viri leproſi, miraculorum & virtutum Chriſti famam, occurrerunt ei inde tranſeunti; ubi ejus animadvertite immenſam caritatem illos prævenientis, atque prope eos tranſeuntis; nam quis poteſt ad Deum accedere, niſi ad nos prior ipſe appropinquet? Appropinquat autem omnibus eum quærentibus. Quid putatis ſit, nos huc hodie ad vos viſitandos acceſſiſſe? Adventus eſt Domini per Caſtrum veſtrum tranſeuntis, ac videntis, num apud vos ei ſit locus. Ille dum viveret Templum ingreſſus, ac honorificè in illo exceptus, infirmis ſtatim omnibus, qui ei offerebantur, varia cœpit curatio-

(*a*) *Jeremiæ II. v.* 36.
(*b*) *Ad Romanos VI. v.* 21.
(*c*) *Jerem. IX. v.* 23. *& ſeq.*

num genera exhibere, a quibuſcumque detinebantur ægritudinibus eos liberans. Hodie per nos intrat ad vos; & ecce quia ſtatim lepras veſtras ac morbos curare feſtinat ſpirituales, per Sacramenta Sanctiſſima, quæ vobis afferimus, ac divini Verbi prædicationem. Benedicti, qui hodie Chriſto Domino occurrent, ac obviam procedent, ùt decem iſti fecerunt, qui *a longè ſteterunt*, Chriſti Majeſtatem reveriti; Publicano fortè ſimiles, qui *ſtans a longè, pectum ſuum percutiebat, dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori* (*a*); *Et levaverunt vocem ſuam* clamantes ore ſimul & corde, ſed corde magis quàm ore (qui clamor nubes penetrat, & ad Dei pervenit aures) ex flagranti recuperandæ ſanitatis deſiderio: quia qui infirmitatis norunt magnitudinem ac ſentiunt, hi profectò ad medicum exclamare coguntur. Et certè hi nos orare ſuis illis verbis docuerunt, & quæ in oratione requirantur indicavere. Nam primò quidem clamandum eſſe oſtendunt ex contritione cordis, ac propriæ agnitione ægritudinis: Secundò ſubdunt: *Jeſu*, quo Salvatorem ſignant, & quo innuunt, ad orationem cum fiducia eſſe accedendum, eò quòd ſalvare poſſit Deus, & velit; ideo dicitur: *Poſtulet in fide, nihil hæſitans* (*b*); maximam quippe tanto Regi & tam bono infert injuriam, qui de ejus potentia aut voluntate diffidit. Poteſt omnia, fratres, quia omnipotens, quia ex nihilo Cœlum & terram, & omnia creavit. Vult bona omnia, quia ſummè bonus ſummè ſe nobis communicare deſiderat. Diligit nos amore præcipuo, & magis quàm proprios filios mater; ideo ſperare poſſumus, & debemus omnia ab eo, quæ petimus orantes: aliàs autem eſſet eum irritare. Addunt: *Præceptor*. O qualis hìc latet doctrina! Petunt multi inſtantiſſimè in tribulationibus poſiti ab iis liberari; ſed non ſtatuunt Deo in poſterum obedire, ùt diſcipulos decet Præceptoribus obtemperare. Malum quidem a ſe cupiunt averti, ſed mali cauſam ipſi amputare recuſant, nempe peccatum, propter quod venit ira Dei ſuper nos; aut ſi id facere proponunt ac vovent, ſublatis tamen afflictionibus, promiſſorum obliviſcuntur, exiſtimantes, ſe poſſe Deum illudere, qui tamen non irridetur a quoquam. Hi dicunt quidem ore & labiis: *Præceptor*, ſed operibus negant; nam ad eos dicere Dominus poteſt: Si ego præceptor, ubi obedientia, quam mihi debetis? Et quid petunt leproſi? *Miſerere*, ut teſtentur, ſe ultro agnoſcere miſeriam ſuam, atque

(*a*) *Lucæ XVIII. v.* 13. | (*b*) *Jacobi I. v.* 6.

atque a Domino miſericordiam expetere, cujus conſequendæ prima via eſt, indigentiæ cognitio. Numquid autem eorum quilibet ſibi ſoli poſtulat miſericordiam impendi? Non certè; imo ſinguli aliorum compatiuntur infirmitatibus, dicentes: *Miſerere noſtri*, non autem meì; nam cùm in ſingulis rebus neceſſaria ſit caritatis virtus, eſt certè in orationibus maximè adhibenda: Quam tamen quot ſunt, qui nuſquam exercent! ſed in omnibus ſua tantùm commoda ſectantes, ſibi ſolis conſulunt; quod caritati penitus adverſatur, cujus eſt, *non quæ ſua ſunt quærere* (*a*). O qualis eſt Rerumpublicarum, Civitatum, Caſtrorum, ac civilium omnium rerum peſtis hic amor privatus, quo jura omnia pervertuntur, ùt utilitatis ſolùm propriæ ratio habeatur! Hic malorum omnium eſt cauſa, cùm ſuis quis magis proſpicit, quàm proximi commodis: ei namque, qui ſuì ipſius dumtaxat trahitur caritate, accidit ſæpe, ut nec ipſe ſe amet; nam quemadmodum ſolet èt in membris contingere, quorum cùm unum aliquod læditur, etiam reliqua lædantur neceſſe eſt, quod utique èt ædificia patiuntur; ſic pariter dici inter homines poteſt, eum qui proximum negligat, & ſe ipſum curet tantùm, ſibi ipſi officere. Sed quid de iis dicam, qui Legatorum ſunt executores, qui pauperum & Eccleſiæ ſunt inſtituti tutores; qui tamen muneri ſuo deſunt, & impiè ſua tantùm quærentes, ea, quorum curam habuiſſe deberent æquè ac propriarum rerum, deſerunt? Sed meminerint hi, quòd licèt ipſi negligant pauperes, Dominus tamen Protector eſt pauperum, & in eos acerrimè animadvertet, qui debitis illos patrociniis defraudaverint.

Hos ergo leproſos ubi Chriſtus vidit, ſcilicet compaſſionis affectu, qualiter etiam poſtea Petrum negantem vidit, & ad pœnitentiam adduxit; præcepit illis: *Ite, oſtendite vos Sacerdotibus*. In veteri quippe lege cautum erat, ut qui a lepra mundati fuiſſent, ad Sacerdotes accederent, quorum erat judicare, mundi-ne eſſent ac liberi, nec ne. Sed o miram horum fidem & obedientiam! Poterant hi jure dicere: tu nos ad Sacerdotes tranſmittis adhuc immundos & leproſos, quò non fueramus, niſi jam mundi & ſani, mittendi, ut judicium de nobis illi ferrent. Nihil horum illi dixerunt; ſed cæcè ac minimè repugnantes, quia crediderunt, feſtinarunt; & *dum irent, mundati ſunt*. Fructus hoc fuit obedientiæ uberrimus, qua nihil Deo eſt gratius.

(*a*) *I. ad Corinth. XIII. v. 5.*

tius. Commendabilem hac ratione fecit Patriarcham illum nobiliſſimum Abraham, ac Deo gratiſſimum fides hæc, & prompta obedientia. Promiſerat ei Deus, quòd in Iſaac filio ſuo, tot eſſet benedictiones conſecuturus, tam multarum gentium Pater futurus; & præcepit tamen, ſtatim eum occidi ac ſacrificari. Poterat Abraham objicere: quomodo ergo tam multa, quæ mihi in hoc filio pollicitus es, Domine, conſequar, ſi eum occidam? Vanæ ergo erunt ſpes meæ, vanæ pollicitationes tuæ? Sed nihil horum oppoſuit; quinimo accerſito filio, & ſumpto gladio ad montem ſtatim perrexit, eum genua flectere juſſit, gladium apprehendit, extulit brachium: ſacrificium tamen ſuſpenſum eſt, & filio minimè fuit privatus; imo ampliſſimas conſecutus eſt benedictiones, plurimarum gentium pater fuit, *& reputatum eſt illi ad juſtitiam* (*a*), factuſque eſt poſteris omnibus perfectæ obedientiæ exemplum. O filii, quàm pernicioſum eſt in obediendo illud *quare*, quod Evæ ſerpens ſuggeſſit: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis* (*b*)? Multi quidem imperata exequuntur, ſed eorum priùs cauſas perquirunt; an melius fieri potuiſſet, explorant; Superiorum mandata judicant, & magno hi obedientiæ fructu privantur. Audite Davidem vos obedire docentem: *Ut jumentum*, inquit, *factus ſum apud te* (*c*). Ducuntur jumenta quò vultis, nec vobis fune collo alligatâ ea trahentibus ullo modo reſpondent: cur huc, & non illuc eſt pergendum? Ideo Dominus ſubdit: *& ego ſemper tecum* (*d*); quia adeſt hujuſmodi hominibus ſimpliciter obedientibus ſemper Dominus Deus, nec eos errare permittit aut labi, imo *tenet eorum dexteram manum, & in voluntate ſua deducit illos* (*e*). Diſplicet, filii, Deo plurimùm in obediendo curioſitas, utpote quæ diffidentiæ apertiſſimum ſignum eſt; nam ſi ipſi cura eſt de nobis, & nos uti amantiſſimos diligit filios, quid eſt, quod dubitemus, quæ præcipit nobis, abſque alia inquiſitione promptè & diligenter implere? Nec eſt quòd dicatur: Jam non à Deo nobis, ſed ab hominibus præcipi: Per eos enim loquitur ipſe, & qui eos audit, illum audit, illi ſemper, ùt Domino, eſt obediendum; nam qui in obediendo Superioris & Prælati ſapientiæ, prudentiæ, aut ſanctitatis rationem haberet, is obedientiæ fructum non à Deo,

(*a*) *Ad Roman. IV. v.* 3.
(*b*) *Geneſ. III. v.* 1.
(*c*) *Pſalm. LXXII. v.* 23.
(*d*) *Ibidem.*
(*e*) *Ibidem v.* 24.

Deo, ſed ab homine expectare deberet. Sint vobis ergo hi leproſi obedientiæ promptæ magiſtri, quorum fides & promptitudo ſanitatem ſtatim conſequi meruit.

Verùm, quid mundatis a peccati lepra atque ſanatis ſit faciendum, videamus. Eſt quidem in donando liberaliſſimus Dominus; at in donorum exigenda ratione ſtrictiſſimus, & quos majoribus cumulat muneribus, ab iis multò plus repetet; nam cui plus datum fuerit, plus exigetur ab eo: & nihil æquè immenſum divinæ liberalitatis pelagus exſiccat, ac ingratitudo. Fuerant decem illi ſanati omnes, ſed unus tantùm rediit gratias Medico Chriſto agens. Mortuus eſt pro omnibus Chriſtus, pro omnibus ſanguinem ſuum effudit, omnes adhuc in Cruce pendens, manibus & pedibus confixis, expectat. Sed o quàm pauci tantum munus agnoſcunt! Queritur de novem illis, qui non redierant, Dominus, dicens: *Nonne decem mundati ſunt; & novem ubi ſunt?* Ubi ſunt? Abierunt; ingratitudo enim eos fecit deperdi. Quid putatis in judicio ad vos Dominus dicet? Audite, audite ipſum ſic locuturum. Ego pro vobis omnibus, *cùm in forma Dei eſſem, exinanivi memetipſum, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ùt homo* (*a*). Ego in hunc Mundum cùm veniſſem, tot modis vos vocare numquam deſtiti. Ego tot dolores, contumelias, verbera, tot plagas, ſpinas, & ſputa, Crucem denique pro vobis tuli, viliſſimam mortem ſubii, qua & vitæ & honoris, inter latrones deputatus, & parentum, & amicorum, & veſtrùm, & omnium jacturam feci. Ego tot Sacramenta vobis inſtitui; quotidianis plagis veſtris Pœnitentiam Sanctiſſimam, ſalutarem reliqui medicinam; infirmitati veſtræ Chriſmate, fortitudinis Sacramento providi; me vobis, Corpus meum & Sanguinem, in cibum reliqui. Ego ad vos verbi mei Prædicatores, Sacerdotes, Miniſtros meos, Prælatos, Epiſcopos ad vos viſitandum deſtinavi. Ego Doctrinæ Chriſtianæ Scholas erexi, & quò ad eas libentiùs accurreretis, tot per Vicarios meos eas frequentantibus, Indulgentias conceſſi; & cùm hæc omnia parùm vobis prodeſſent, cœpi etiam in virga ferrea vos viſitare, peſtilentiam inter vos miſi, ut etiam, ſi hac ratione ad cor redire velletis, explorarem; ſed veſtrì ſtatim miſertus, iram repreſſi, gladium meum miſi in vaginam: Fructus hinc ampliſſimos percipere debuiſſetis, innumeras hinc diſcere

(*a*) *Ad Philippenſ. II. v. 6. & 7.*

diſcere virtutes, orationis aſſiduitatem, in proximos caritatem, hinc religionem, cordis demiſſionem, animarum ſalutis zelum, hinc demum promptam obedientiam; debuiſſetis vos Sanctiſſimis Sacramentis uti frequentiſſimè, quotidie peccantes ad medicinam quotidie accurrere, Carne mea ac Sanguine ſæpiſſimè veſci. Hæc omnia expectabantur a vobis; & ubi ſunt? Ubi ſunt? Producite huc libros Miniſtri, chirographa afferte, evolvite diligenter atque perlegite. O nos miſeros, quia nihil horum, quæ a nobis fieri debuerant, invenietur! imo prorſus contraria; divinorum neglectus, pauperum oppreſſiones, proprius amor, Doctrinæ Chriſtianæ contemptus, mira in ſpiritualibus negligentia, in Sanctiſſimis Sacramentis ſumendis raritas. Iſtæ igitur ſunt uvæ, quas vitis tanto labore a me plantata atque exculta reddit? Hæccine tanti Sanguinis, & amoris ſunt præmia? Ergo pro vobis fruſtra ſum mortuus; projectus fuit in vanum Sanguis meus? *Diſcedite* ergo, *diſcedite a me maledicti* inter ingratos *in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis ejus* (*a*); a quo nos liberet Divina Majeſtas. Amen.

TOMI PRIMI FINIS.

I. Perron in. I. Patrini sc.

IN-

(*a*) *Matth. XXV. v.* 41.

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ in hoc Primo Volumine continentur.

A

Aron veſtes ſolicitudinem Prælatorum deſignant, paginâ 252. & ſeq.

Ablutio duplex a Chriſto inſinuata in lotione pedum Diſcipulis facta. 11.

Abraham de Terra ſua egreſſus peccatores denotat a vitiis recedentes. 47.

Agni Paſchalis immolatio SS. Euchariſtiæ ſymbolum. 162.

Altaris conſecratio quid denotet. 194. & ſeq.

Animas Deo ſacrandas deſignat. 196.

Altarium dedicatio quo fine inſtituta. 305. & ſeq.

Scalæ a Jacob viſæ eadem comparantur. 306.

Divina munera ante illa orantibus conceduntur. 308. & ſeq.

Summa cum reverentia ad illa accedendum. 310.

Divino cultui ſunt mancipata. ibid.

Quomodo myſtica Altaria in Fidelium cordibus erigenda. 311.

S. Ambrosius caritatis Chriſti erga animas ſedulus imitator. 21.

Stiliconi Comiti pro tuenda Eccleſiaſtica immunitate ſe opponit. ibid. (*a*)

Juſtinæ Imperatricis minitationibus fortiter reſiſtit. ibid. (*b*)

Theodoſium Imp. anathemate perculit, deinde pœnitentem Fidelium communioni reſtituit. 21. (*a*)

Maximum Tyrannum verè excommunicavit. 22. (*c*)

Ejus aſſiduus labor in adminiſtrando Baptiſmo. 22. (*f*)

S. Auguſtinum ad Catholicam Fidem convertit, & baptizavit. 23.

A Theodoſio Imp. laudatur. 24. (*b*)

Amicorum Dei titulo homines juſti decorantur. 234.

Amor & odium excæcant homines. 318.

Amoris hominum erga Deum ſigna indicata. 297.

Amor rependendus amori Chriſti in SS. Euchariſtiæ Sacramento. 172. 200. & 209. cum ſeq.

Amor ſuî ipſius, domeſticus eſt inimicus. 323.

Impedit orationis fructum. 51.

SS. Angelorum tutelarium laudes. 76.

Illorum imitatio hominibus neceſſaria. 77.

Reverentia illis præſtanda. 79.

Anima fidelis eſt manſio, & templum Spiritus Sancti. 115.

Purganda diligenter, priuſquam recipiat Sacramentum Confirmationis. ibid.

Quantis beneficiis a Chriſto ditata. 127.

Illius ſalus a Chriſto magnî habita. 148. & ſeq. 295.

Ovi perditæ, & a Paſtore quæſitæ comparata. ibid.

Pœnitentiæ Sacramẽto reconciliatur Deo. 150.

Magnâ diligentiâ pro ejus ſalute vigilandum. 157.

Illius dignitas ponderata. 203.

Vineæ aſſimilata. 210.

Amorem Chriſto rependere tenetur. ibid.

Quibus ſignis amorem erga Deum probare teneatur. 212. & ſeqq.

Communioni Euchariſticæ qua diſpoſitione accedere debeat. 332.

In terra exul. 323.

APOSTOLI ad prædicandum Mundo Evangelium miſſi. 136. & ſeq. 177.
Quænam munia illis præcipuè a Chriſto injuncta. 137.
APOSTOLORUM præparatio ad recipiendum Spiritum Sanctum. 106.
Eorum corda in Pentecoſte mutata. 111. & ſeq.
Officium Apoſtolatus quodnam ſit. 175.
Ad Judæos primùm miſſi, deinde ad totum Mundum. ibid. & ſeq.
APOSTOLORUM Principes, quæ ſigna amoris ergà Chriſtum ediderint. 298. & ſeqq.
Quibus ſtimulis ad hanc dilectionem fuerint excitati. 301. Vide *Petrus* & *Paulus*.
AQUA ſymbolum adventus Spiritus Sancti ſuper Fideles. 121.
ARAGONIUS, D. Carolus, Dux Terræ-novæ Mediolanenſis Provinciæ Moderator. 94. (*a*)
ARCHIEPISCOPUS Mediolani quibus olim lavaret pedes Fer. V. in Cœna Domini. 7. (*a*)
ASCENSIO Chriſti ad Cœlos moraliter deſcripta. 86.
Hominibus utilis. 87. & ſeq.
Gradus aſcendendi cum Chriſto ad Cœlum quales ſint. 89.
ASCENSIO Chriſti ad Cœlum fuit ejuſoperum complementum. 164.
ASCENSUS in Domini via difficilis, ſed neceſſarius. 317.
Difficultas minuitur, Chriſto adjuvante. ibid.
ASCONA a S. Carolo, Viſitatoris Apoſtolici munus obeunte, inviſitur. 198. (*a*)
Collegium eo in Oppido erectum. ibid.
Gymnaſium antea ibidem apertum florebat. 204.
AVARI duris compedibus obſtricti. 319.
Filios ſuos pluribus damnis reddunt obnoxios. ibid.
AVARITIA animarum ſaluti perniciofa. 265.
AVARITIA idolorum ſervitus. 217. & ſeq.
S. AUGUSTINUS a S. Ambroſio baptizatus. 23.
AURES cuſtodiendæ. 325.

B

S. BABYLÆ Eccleſia Mediolani erecta, quo nomine olim appellata. 118. (*a*)
Antiquitus Parochialis, poſtea ſimul etiam Collegiata. ibid.
BAJAZET Turcarum Princeps Equitibus Rhodiis manum S. Joannis Baptiſtæ dono mittit. 257. (*b*)
BAPTISMI Sacramentum utrum fuerit inſtitutum poſt Chriſti Paſſionem. 36. (*f*)
S. BARNABAS Apoſtolus Mediolanenſem populum Fide Chriſtiana primus imbuit. 169. 174. (*a*) 177.
Ejus vitæ & prædicationis acta præcipua. 176.
Quo jure pater Mediolanenſium appellandus. 177.
S. BERNARDUS Claravallenſis Abbas Wilelmum Aquitaniæ Comitem, SS. Euchariſtiæ Sacramento ad pœnitentiam inducit. 169.
S. BIRGITTÆ pagus in Diœceſi Mediolanenſi. 275. (*a*)
Parœcialis illius Eccleſiæ S. Carolus reædificationem ſuadet. 288.
BONORUM temporalium nimia ſolicitudo vitanda. 267.
BOSSIUS Franciſcus ad Novarienſem Epiſcopatum promotus. 258. (*d*)
Mediolani in Templo Maximo Sermonem e ſuggeſtu habet. ibid.

C

CALOLCIUM pagus Diœceſis Mediolanenſis. 290. (*a*)
CAMPANI æris uſus quot impetret beneficia. 289.
CANOBIUM Oppidum, ubi ſitum. 206. (*a*)
Borromeæ Familiæ Dynaſtis ſubeſt. 212. (*a*)
CANONICORUM miniſterium Angelis aſſimilatum. 239. & ſeq.
Qua frequentia & attentione Divinis pſalmodiis intereſſe teneantur. 243.
Non minus animi attentione, quàm corporis modeſtiâ Deum laudent. 245.
CARITAS Dei erga homines maxima. 118.
Frequentibus beneficiis apertiùs declaratur. ibid.

In

In Euchariſtiæ Sacramento ſummopere elucet. 162. 163. & 200.
Quam ob rem amor amori a Fidelibus rependendus. 209.
S. CAROLUS Diœceſis ſuæ reformationem frequenti Sacramentorum uſui adſcribit. 192.
Franciſcum Panigarolam ad explicandos in Eccleſia Metropolitana Jeremiæ Libros delegit. 168. (a)
Sermones de Paſſione Domini habendos ex eodem ſuggeſtu ſingulis VI. feriis eidem Concionatori commendavit. ibid.
Eumdem de Myſterio Euchariſtiæ in Octava Corporis Chriſti differere juſſit. ibid.
SS. Sacramenti Societatem in Eccleſia Metropolitana inſtituit. 221. (a)
Eccleſiam Olginati, ædificari cœptam, perfici curat. 267.
Alpeſtres homines ſuæ Diœceſis laudat ob pietatem in ſuſceptione Confirmationis. 120.
Religioſos viros hortatur, ut illum adjuvent in miniſtratione Sacramentorum, peſte graſſante. 81. (a)
In Cathedrali Veronenſi concionem habet ad populum. 85. (a)
Objurgat eos, qui Confirmationis Sacramentum percipere negligunt. 104.
Baſilicam S. Laurentii Mediolani antiquitate collapſam refici curat. 107. (a)
Ope Deiparæ id opus perficiendum prænunciat. ibid.
Lue graſſante quædam Diœceſis ſuæ Oppida inviſit. 153. (c)
Saroni Templum ruinæ proximum reædificari ſatagit. ibid.
Illuc transfert Deiparæ imaginem miraculis claram. 155. (b)
Hanc Eccleſiam ſe conſecraturum pollicetur. 161.
CASTELLUM pagus in Diœceſi Mediol. 321.
Illius Eccleſia olim Collegiata. ibid. (a)
Quando Collegium Canonicorum a S. Carolo inde Leucum translatum ſit. ibid.
S. CATHARINA Senenſis animarum lucrum ſtudioſè curabat. 252.
CHRISMATIS inunctio quare Epiſcopis commiſſa. 103.
Quinam præcipui iſtius effectus. 104. & 124.
Negligentia in perceptione hujus Sacramenti damnata. 104.
Quænam eſſe debeat præparatio ad Confirmationem dignè recipiendam. 105. & ſeq. 109. & 125.
Vires a Spiritu Sancto Confirmatis communicantur. 110. & 125.
Poſt ſuſceptum Sacrum Chriſma quænam vivendi ratio inſtituenda. 111. & ſeq. 115. & 126.
Orationi præcipuè inſiſtendum. 113.
CHRISTIANI antiqui a recentioribus quàm diſſimiles. 190.
Quotidie communicabant. 189.
Illorum fortitudinis plurima exempla. 189. & ſeq.
CHRISTIANI ob difficultates non debent a bonis operibus deterreri. 329.
CHRISTIANI nomen ubi primò a Fidelibus uſurpatum. 175.
CHRISTIANI ſegnes & pigri, ficulneæ infructiferæ comparantur. 71.
Dei beneficia ſæpe recogitare tenentur. 160. & ſeq.
CHRISTIANI nomen operibus pravis malè cohæret. 139.
CHRISTUS lavans pedes Diſcipulorum, humilitatis exemplum præbet. 8. & 10.
Ac dilectionis. 9. & 11.
Tripliciter oſtendit caritatem erga Fideles ſuos. 15. & ſeq.
Medico comparatur. 63.
Matthæum & Paulum ad emendationem vitæ invitavit. 64.
Ut miſericordiæ ſuæ auxilium peccatoribus polliceretur. 67.
Ejus ad Cœlum aſcenſio hominibus quàm proficua. 87.
Quonam modo ab hominibus acquiratur. 119. & 120.
Quot & quanta peregerit pro ſalute animarum. 148. & ſeq.
Idipſum oſtendit parabolâ Paſtoris amiſſam ovem quærentis. ibid.
Mercatori aſſimilatur. 328.
Parvum ſe fecit. 216. & ſeq.
Deſignat Petrum Eccleſiæ ſuæ caput. 293.
Hunc de amore erga ſe ipſum interrogat. 294.
In extremo judicio de præceptis caritatis homines percontabitur. 296.

Paſſionis ſuæ ſeriem Apoſtolis prædicit. 313.
Illius exaltatio in Cruce quomodo intelligenda. 318.
Donorum ſuorum rationem ab accipientibus poſcet. 343.
CIBUS corporeus quonam modo Euchariſtiæ Sacramentum repræſentet. 189.
CŒLESTIUM Spirituum hierarchiæ ab Eccleſiæ Ordinibus deſignatæ. 77.
COLLEGIUM adoleſcentum Aſconæ erectum. 198.
COMMERCIA pravorum hominum fugienda. 335. & ſeq.
COMMUNIONI Euchariſticæ qua animi diſpoſitione ſit accedendum. 331. & ſeq.
COMMUNIONIS Euchariſticæ negligentia animabus damnoſa. 182.
In Paſchate a peccatoribus abſque diſpoſitione debita ut plurimum recipitur. 187.
Illius frequentia a tepidis improbata, & irriſa. 191.
Reverentia Chriſto debita Fideles non retinet, ſed exſtimulat. 192.
Uberes gratiæ fructus in anima producit. 193.
Indignè communicantes Judæ proditori comparantur. 200. Vide *Euchariſtia*.
CONFIRMATIONIS Sacramentum in Octava Pentecoſtes a S. Carolo miniſtratum. 102.
Quando a Chriſto inſtitutum. 36. Vide *Chriſma*.
CONGREGATIONUM, ſive Conventuum Eccleſiaſticorum ſcopus quinam ſit. 239.
CONSECRATIO Altaris myſticam animarum Fidelium conſecrationem deſignat. 196.
CONSUETUDO deſtruit actionum bonarum meritum, niſi recto fine peragantur, 238.
CONSUETUDO prava ſolicitè extirpanda. 336.
COR hominis a plurimis inimicis obſeſſum. 326.
Quapropter vigilandum ad ejus cuſtodiam. ibid.
CORPORIS Chriſti Feſtum qua de cauſa poſt Pentecoſtem celebretur. 163. & ſeq.
Supplicationes in Octava hujus Solemnitatis quid deſignent. 207.
CORRECTIO fraterna a Chriſto præſcripta. 151.
Quandoque errores proximi non corripiuntur, ſed diffamantur. ibid.

D

DÆMONIS verſutia, ut imminuat cultum SS. Euchariſtiæ debitum. 171.
DEUS pauperum clamores exaudit. 157.
Ei gratiæ agendæ præſertim tempore veſpertino. 159.
DEUS utitur diverſimodè miſericordiâ & juſtitiâ erga homines. 327.
Quo fine deambulaverit in Paradiſo poſt peccatum Adæ. ibid.
Adorandus interno & externo cultu. 245.
DIFFIDENTIA Deo injurioſa. 247.
Acriter a Domino in Hebræis punita. 248.
DILECTIO proximi a Chriſto commendata. 56.
Nuptiali veſti comparata. 298.
Æqualiter ſubvenit neceſſitatibus cujuſcumque. 59.
DIVITIÆ animarum ſaluti ſæpe adverſantur. 319.
Earum immoderata cupiditas Fidelibus noxia. 264.
Quinam utilior earum uſus. 276.
DIVITIÆ veræ in executione mandatorum Dei conſtitutæ. 128.
DIVITIS Epulonis Evangelica lectio moraliter explanata. 264. & ſeqq.
Hujus vita felix, ſed mors peſſima. 270.
Hanc non parabolam, ſed hiſtoriam S. Carolus cenſet. 277.
Quare nomen Epulonis non exponatur. 280.
Cum paupere Lazaro comparatus. ibid.
Corporis cultui immodicè deditus. 281.
Ad Dei Tribunal adductus. 282.
In Inferno ſepultus. 284.
Quænam damnationis illius cauſæ. 285.
DOMESTICÆ calamitates ubi non eſt timor Domini. 181. & ſeq.
DURITIES cordis in extremo Judicii die exprobranda. 146.

E

EBRIETAS vitiorum radix. 266.
ECCLESIA amabilis, & terribilis. 306.
Deum in ea offendere gravius peccatum. 307.

Eccleſia Catholica quibus mediis amplificata. 189.
Summopere a Chriſto dilecta. 294.
Reginæ Sabæ Salomonem inviſenti comparata. 133.
Eccleſia militans triumphantis figura. 239. & ſeq.
Salomonis domui comparatur. 240.
Eccleſia Parœcialis præ ceteris colenda, & exornanda. 268. (b)
Eccleſiasticæ cenſuræ inducunt plerumque temporalia flagella. 201.
Eccleſiastici Viri non ex uſu, ſed attentè bona opera peragant. 238. & ſeq.
Etiam in Mundo beati quodammodo appellandi. 241.
Eorum munus præcipuum quale ſit. ibid.
Chriſti ſervi peculiariter nuncupati. ibid.
Ipſum ſolum quærere debent. 242.
Lucro immoderato dediti arguuntur. ibid.
Filiis Eli Sacerdotis comparantur. ibid.
Eccleſiasticorum vita quàm morigerata eſſe debeat. 133. & ſeq.
Eccleſiis reverentia præſtanda. 195.
In iis ſilentium ſervandum. ibid.
Utrique ſexui locus in iiſdem deſignandus. ibid.
Eli Sacerdotis filii, Eccleſiaſticos lucro deditos præfigurant. 242.
Elisabeth a B. M. Virgine viſitata. 321.
Animadverſiones S. Caroli ſuper myſteria hujus Viſitationis. 322.
Sancto Spiritu repleta prophetavit. 331.
Episcopi exteros Præſules Eccleſiam ſuam adeuntes ad prædicationem olim invitabant. 258. & ſeq.
Quam potiſſimùm ob cauſam ad viſitationem Diœceſis a Chriſto mittantur. 295.
Chriſti exemplo Diœceſim inviſere tenentur. 334.
Angelis aſſimilati. 7.
Legatorum Chriſti vices obeunt. 150. Vide *Paſtores*.
Episcopi in alienis Eccleſiis prædicationis munus olim exercebant. 85. (b) & (c)
Episcopus Soli comparatus. 178.
Evangelii vox quid ſignificet. 136.
Eucharistiæ Sanctiſſimæ inſtitutio caritatis divinæ indicium. 162. & ſeq.
In Agno Paſchali præfigurata. ibid.
Chriſti caro fit in ea hominum cibus. 163. & 188.
Quare a Chriſto inſtitutum fuerit hoc Sacramentum antequam moreretur. 167. & ſeq. 200.
Ejus ſolemnis memoria qua de cauſa poſt Pentecoſten recolatur ab Eccleſia. 163. & ſeq.
Quem ob finem per vias circumferatur. 165.
Magno in honore a Fidelibus habenda. 171.
Societates Corporis Chriſti a S. Carolo in Templo Majori, & in Parœciis ſuæ Diœceſis inſtitutæ. ibid. & 221. (a)
Quæ reverentia Altari, in quo ſervatur, præſtanda. 172.
Convivio Matthæi, quo Chriſtum excepit, comparata. 185.
Profunda animi demiſſione ad illam accedendum. 187. & 211.
Vivorum Sacramentum propriè appellata. 186.
Fortes reddit Fideles in adverſis. 189. & ſeq.
Amoris pignus. 199. & ſeq.
Indignè illam ſumens Judam imitatur. 200.
Munera maxima hominibus confert. 208.
In Arca Teſtamenti Fidelibus prænunciata. 211.
Exempla prava quot damna aliis afferant. 216. & 219.

F

Festinatio in bonis operibus neceſſaria. 326. & 328.
Festorum dierum cultus exactè Deo impendendus. 219.
Flumen ſymbolum Spiritus Sancti Eccleſiam irrigantis. 119.
Fides ſine operibus nihil prodeſt. 139.
Fiducia Chriſtiana Domino firmiſſimè innititur. 236.
Cuſtodiâ Angeli tutelaris maximè fovetur. 78.
Fiducia hominis in ſola Dei bonitate figenda. 53.
Filii in Chriſtianæ virtutis diſciplina educandi. 214.
Non caſtigati in die Judicii contra parentes reclamabunt. 215.

Exem-

Exempla Parentum ſequuntur ut plurimùm. 216.
FILII patrum exemplo ad rectam vivendi normam inſtituendi. 153.
FILIORUM educatio diligenter curanda. 197. & 214.
FORTITUDINIS Chriſtianæ plurima exempla. 189. & ſeq.
Vires ei ſuppeditantur a frequenti Euchariſtiæ ſumptione. 190.
Spiritus Sancti donum præcipuum. 109. & ſeq. 99. & ſeq.
Confertur præcipuè in Sacramento Confirmationis. 126.
S. FRANCISCUS Patriarcha ſtigmata recepit. 315.

G

GALBIATI Eccleſia in Diœceſi Mediol. 304.
Antiquo Barræ Oppido proxima. ibid. (a)
Quorumdam Sanctorum reliquias S. Carolus in ea recondit. 308.
S. GERVASIUS. Vide *Protaſius*.
GRATIA Dei, Paſſione Chriſti pro hominibus empta. 117.
Spiritus Sancti donis augetur. 125.
GRATIÆ Deo agendæ veſpertino præſertim tempore. 159.
GREGORIUS XIII. PP. Scholas Doctrinæ Chriſtianæ adeuntes pluribus Indulgentiis ditat. 140.

H

HÆRETICI quot damna attulerint Eccleſiæ Catholicæ Seculo XVI. 53. (c)
HERODIS turbatio in Magorum adventu Jeroſolymam quid ſignificet. 5.
HOMINUM ſortes in Mundo variæ. 227.
Quomodo in quacumque fortuna bene ſe gerere debeant. 279.
HOMO ceterarum creaturarum perfectiones complectitur. 136.
Pro cœleſti gloria a Deo creatus. 323.
Dum vivit, exulat a Patria. ibid.
Quomodo vivere debeat in hac peregrinatione. 335.
HOMO quilibet Angelum Cuſtodem habet. 78.
Obſequium illi præſtare debet. 79.
Quam fiduciam in eodem habere debeat. 78.
HUMILITAS orantis facilè exauditur a Deo. 52.
Id comprobatur Publicani in Templo orantis Evangelicâ parabolâ. ibid.
HUMILITATIS exemplum in Chriſto. 313.

I

JEZABEL Regina hoſtes humanæ ſalutis repræſentat. 173.
S. IGNATIUS Epiſcopus & Martyr quomodo nomen Jeſu in corde geſtaret. 315. (b)
IGNIS figura in deſcenſu Spiritus Sancti ſuper Apoſtolos quid denotet. 97.
IGNORANTIA Fidelium Spiritus Sancti donis expellitur. 98.
IMAGO B. Mariæ Virginis Sarono proxima. 155.
In novum elegantiſſimum Templum a S. Carolo tranſlata. ibid. (b)
IMAGO Deiparæ prope Rhaudum. 143.
Quo tempore miraculis clarere cœperit. ibid. (a)
Ad ejus honorem S. Carolus Templum erigit, idque Oblatorum Congregationi commendat. ibid.
INDULGENTIARUM theſauri Scholas Doctrinæ Chriſtianæ adeuntibus impertiri. 140.
INFERNI pœnæ peccatorum malitiæ reſpondent. 272. & ſeq.
INGRATITUDINIS vitium reprehenditur. 127.
INIMICORUM dilectio maximè utilis. 287.
INJURIÆ proximo illatæ quot mala ſecum trahant. 286.
Graviter peccat qui illas fovet. 287.
INSPIRATIONES divinæ ſine mora executioni mandandæ. 323.
INSTITUTIONES ad Oblatos pertinentes quo anno conditæ. 246. (b)
INTELLECTUS a Spiritu Sancto ſuis donis illuminatus. 98.
INTENTIO Ordinandorum quænam eſſe debeat. 130.
Quomodo ad rectum finem dirigenda. ib.
INVIDIA, Phariſæorum fraudibus deſignata, 66.

S. Joannis Baptiſtæ feſtivitas Natalitia, aliorum Sanctorum Feſta dignitate præcedit. 254.
Prævio quadrageſimali jejunio illa olim celebrabatur. 258. (*b*)
A Turcis quoque in honore habita. 257. (*b*)
Chriſtum in utero matris cognovit. 331.
Nativitas admirabilis. 256.
Vita laudatur. 258.
Plures Miſſæ in ejus Natali die antiquitus celebrabantur. 258. (*c*)
Quo ætatis ſuæ anno deſertum adierit. 259. (*b*)
Eliæ ſimilis. ibid.
Pœnitentiam exercet, & aliis prædicat. 259. & ſeq.
Quare miracula non patraverit. 260.
A Chriſto laudatus. ibid.
Ceteris Sanctis præferendus. 261.
Iracundiæ vitium graviter reprehenſum. 91.
Citò comprimatur. 219.
Iracundo magis nocet, quàm hoſtis. 287.
Judæ proditoris pertinacia in ultima Cœna. 9.
Quinam cenſendi ſint illius imitatores. 12.
Judicii extremi die omnia peccata diſcutientur. 210.
Justitia Dei tarda in puniendo. 327.
Justitia quomodo tripartita. 227.

L

S. Laurentii Baſilica Mediolani condita, quo tempore ad ſolum collapſa fuerit. 107. (*a*)
S. Carolo adnitente reædificata. 108.
Qui prænunciavit, ope B. M. V. fore perficiendam. ibid.
Lazari mendici exitus feliciſſimus. 269.
Paupertate ſua bene uſus eſt. 278.
A pauperibus imitationem exquirit. 279.
Cum Epulone divite comparatus. 280.
Quomodo in egeſtate dives. 281.
Ejus mors proſpera. 282.
Sors & præmium ipſius a Fidelibus ſunt exoptanda. 283.
Indigentia æternis divitiis compenſata. 284.
Legatorum piorum executores ob negligentiam puniendi. 341.
Legis Dei præſtantia duobus præceptis caritatis innititur. 56.
Legis-periti Chriſtum tentantis verſutia. 58. & ſeq.
Lepanticum bellum Chriſtianam Rempublicam a magno periculo liberat. 53. (*e*)
Lepræ morbus quid myſticè deſignet. 333. & ſeq.
Arte medica curari nequit. 335.
Leprosi decem a Chriſto mundati quid deſignent. 336. & ſeq.
Miſericordiam poſtulabant. 340.
Ad Sacerdotes miſſi. 341.
Obedientiæ magiſtri. 342. & ſeq.
Leucum oppidum ad oram Larii lacus. 333.
A Jovio deſcriptum. ibid. (*a*)
Illuc translatum fuit a S. Carolo Collegium Canonicorum, in pago Caſtelli pridem exiſtens. 321. (*a*)
Linguæ calumnioſæ vitium reprehenditur. 151.
Linguæ cuſtodia ſummopere neceſſaria. 325.
Linguæ igneæ figura qua de cauſa a Spiritu Sancto adhibita. 97. & 111.
Linguæ peccata acriter in Inferno punienda. 272.
Lotio pedum in Cœna Domini quibus olim fieret ab Archiepiſcopo Mediol. 7. (*a*)
Hujus Ritus Ambroſiani antiquitas, & exempla. ibid.
Ludus plurimum peccatorum origo. 337.
Temporis jacturam cauſat. ibid.
Luxuriæ vitium hominibus pernicioſum. 155.

M

Magorum Sanctorum hiſtoria a S. Carolo deſcripta, & ad mores traducta. 3. & ſeq.
Eorum virtutes in itinere & adoratione Pueri Jeſu laudatæ. ibid.
Manna typus orationis. 244.
Maria Virgo præcipua Mediolanenſium protectrix. 143.
Ejus virtutes imitandæ. 144.
Impuros homines habet exoſos. 155.
Maria Virgo ab Angelo ſalutata. 322.

Cogna-

Cognatam Eliſabeth viſitat. 321. & ſeq.
Duabus potiſſimùm de cauſis ad illam acceſſit. 323. & 326.
Itineris difficultate non deterretur. 329.
Humilitatis ſpecimen præbet. 330.
MATRERIÆ Vallis Eccleſia Parœcialis in Diœceſi Mediol. 312. (a)
Hujus reſtaurationem S. Carolus e ſuggeſtu ſuadet. 317.
MATTHÆUS Apoſtolus relicto Telonio, Chriſtum ſequitur. 64.
Eumdem convivio excipit. 65. 185.
In bonis operibus perſeverat. 68.
MATTHÆUS II. Vicecomes in Oppido Saroni mortuus. 147. (a)
MAZENTA Hieronyma Matrona ditiſſima Canonicorum Collegium in S. Babylæ inſtituit. 118. (a)
MEDIOLANI calamitas tempore peſtis. 83.
MEDIOLANUM a S. Barnaba Apoſtolo prima Chriſtianæ Fidei ſemina excipit. 169. 174. (a) 177.
MEDIOLANUM SS. Protaſii & Gervaſii patrocinio commendatum. 230. & ſeqq.
S. MICHAEL Archangelus univerſæ Eccleſiæ cuſtos. 78.
MINISTRI Eccleſiæ imitari debent Chriſtum diſcipulorum pedes lavantem. 12.
Feſtinanter agere debent in curanda animarum ſalute. 242.
Vide *Epiſcopi*. *Paſtores*.
MIRACULA quibus de cauſis patrata primis Eccleſiæ temporibus. 142.
MISERICORDIA Chriſti peccatores ad pœnitentiam vocantis quàm benigna. 67.
MISERICORDIA Dei diverſimodè agit a juſtitia. 327.
MISERICORDIA erga proximum veniam peccatorum promeretur. 227.
MISERICORDIÆ opera quomodo peragenda. 228.
MORTIS tempore non teguntur crimina, ſed damnantur. 152.
MULIERES domi conſiſtant. 324.
Superbiam compeſcant. 330.
MULIERUM vanitas moderanda. 128.
Illarum ambitio quot malorum origo. 166.
Iiſdem a S. Carolo SS. Euchariſtiæ cultus commendatus. 172.
MUNDI clamores non attendendi, ut rectè agatur. 226. 232. & 233.
MUNDUS quos filios habeat. 283.

N

NATURA hominum facilè tendit ad malum. 239.
NEGLIGENTIA in bonis operibus quandoque gravem culpam imbibit. 121.
NEGOTIA ſecularia non debent a piis operibus retardare. 152.
NEGOTIA ſpiritualia temporalibus præferenda. 208. & ſeq.
NEGOTIUM unicum eſſe debet cura æternæ ſalutis. 180. & ſeq.
NOBILITAS vera in virtutibus poſita. 339.
NOVATUS qua de cauſa in hæreſim prolapſus. 105.
NUBECULA ab Elia viſa quid deſignaret. 95.

O

OBEDIENTIA in ſimplicitate exercenda. 342.
Ejuſdem fructus uberrimi. 341.
Curioſitas illi valde noxia. 342.
OBEDIENTIÆ meritum quàm grande. 44. & ſeq.
OBLATI, puſillus grex a S. Carolo nuncupati. 246. & ſeqq.
Eorum Inſtitutiones quo anno conditæ. 246. (b)
Gedeoni contra Madianitas pugnanti comparantur. 249.
Quo præcipuè fine Congregationi nomen dare debeant. 251.
Templum S. Sepulchri Mediolani illis traditum. 113. (b)
Quæ munia potiſſimùm obeant in Urbe & Diœceſi Mediol. ibid.
Eorum Collegium ad Deiparæ Templum prope Rhaudum a S. Carolo conditum. 143. (a)
OBLATORUM Congregatio a S. Carolo inſtituta. 113. (b)
OCULI cautè cuſtodiendi. 324. & 325.
ODIUM & amor intellectum obumbrant. 318.
ODIUM proximi quàm acriter puniatur. 286.
OFFICIA Divina quomodo recitanda, & in Choro canenda. 243.
Sacrorum Canonum decreto devotè perſolvi debent. 244. (d)

OLGI-

Digitized by Google

Olginatum pagus Diœceſis Mediol. ubi ſitus. 263. (a)
Ibi Cœnobia Religioſorum. 268. (a)
Opera bona neceſſaria ad æternam ſalutem. 138.
Oratio quando ſit efficax. 49.
Quænam a Deo non exaudiatur. 50.
Illius fructum quid impediat. 50. & ſeq.
Christum excitat ad ferendum petentibus auxilium. 53.
Oratio quomodo fieri debeat. 72.
Ejus figura eſt lucta Jacob cum Angelo habita. ibid. & ſeq.
Ejus conditiones, ut exaudiri mereatur. 73.
Cum fiducia incipienda. 340.
Manè & ſerò potiſſimùm peragatur. 317.
Veſpertina a S. Carolo in Urbe & Diœceſi Mediol. inſtituta. 159. (a)
Ordinandi qua intentione accedere debeant ad recipiendos Ordines. 129. & ſeq.
Ordinum Eccleſiaſticorum diverſitas quid deſignet. 133.

P

Pacis ſalutatio Apoſtolis a Chriſto indicta, quàm proficua. 181.
Panigarola Franciſcus a S. Carolo laudatus. 168.
Delectus ab eodem Sancto Antiſtite ad explicandos in Metropolitana Mediol. Libros Jeremiæ. ibid. (c)
Singulis VI. feriis Sermones habuit ex eodem ſuggeſtu de Paſſione Domini. ibid.
Item de Euchariſtiæ Sacramento, in Octava Corporis Chriſti. ibid.
Parentes ad filiorum educationem ſedulò incumbant. 336.
Magiſtros prudentiores ſeligant. ibid.
Immodicos natorum ludos compeſcant. 337. & ſeq.
Parentum munus filios in timore Domini educare. 214. & ſeq.
Paſſionis Chriſti recordatio Fidelibus utilis. 315.
Numquam oblivioni mandanda. 316.
Æquam retributionem ab hominum macerationibus non recipit. 318.
Paſtores Eccleſiæ Paulo Apoſtolo comparati. 71.
Eorum munus præcipuum prædicare Evangelium. 92.
Angelis aſſimilati. 77.
Chriſti exemplo Diœceſim viſitare tenentur. 334.
Legatorum Chriſti vices obeunt. 150.
Solicitudo pro ſalute animarum illis admodum neceſſaria. 327.
Hæc ſolicitudo veſtibus Aaron aſſimilatur. 252.
Diœceſim luſtrantes quot munera populis deferant. 292. & ſeq.
A Chriſto miſſi in amoris ſui ſignum. 294.
Paſtoris amiſſam ovem quærentis Parabola fusè explicata. 148.
Patres-familias paſtoribus aſſimilati. 24.
Ad puerorum educationem ſolicitè incumbant. 336.
Paulinus Nolanus Epiſcopus priùs fuerat Sancti Ambroſii Diaconus. 22. (f)
Paulinus Sancti Ambroſii Notarius auctor Vitæ ejuſdem. ibid.
In Africam a Sancto Venerio Mediol. Epiſcopo poſtea miſſus. ibid.
S. Paulus Apoſtolus quibus modis amorem ſuum erga Chriſtum probaverit. 298. & ſeqq.
Quid ad perfectam dilectionem illum excitaverit. 301.
Pauperes Deo accepti. 268.
Egeſtatem ſuam immeritò damnant. 277.
Pauperes quonam pacto divitum conditionem ſuperent. 137.
Pauperum egeſtas clamat ad Dominum. 157.
Peccatores qui vitandi ſint. 67.
Peccatorum viæ difficiles. 209. & ſeq.
Peccatum morbo elephantiaco aſſimilatum, 333. & 335.
Pœnitentiâ purgandum. 338.
Pentecostes Solemnitas complementum Myſteriorum Chriſti. 96.
Hoc tempore Sacramentum Confirmationis a S. Carolo miniſtratum. 102.
Perſeverantia in actibus pietatis neceſſaria ad ſalutem. 68.
Peſtis Mediolani ſæviens, a Sancto Carolo deſcripta. 81. & ſeq.
S. Petrus Apoſtolus pedes abluendos Chriſto porrigere abnuit, 10.
Chriſto obediens multos piſces capit. 44. & ſeq.

Eccleſiæ caput conſtitutus. 293.
A Chriſto priùs triplici interrogatione probatus. 294.
De dilectione interrogatus. ibid.
Quibus ſignis amorem ſuum patefecerit. 298. & ſeqq.
Quidnam ad hunc amorem Petrum impulerit. 301.
Quàm acerbè, & perſeveranter Magiſtri negationem defleverit. 302.
Hujus Navicula Catholicæ Eccleſiæ typus. 46.
PHARISÆORUM verſutiæ ad lædendam Chriſti famam. 66.
PHARISÆUS in Templo ſtans quare non exauditus. 51. & ſeq.
Præcipuè causâ ſuperbiæ. ibid.
PHILIPPENSES erga Paulum Apoſtolum liberales. 70.
PŒNITENTIÆ Sacramentalis vis & efficacia. 150.
Ejus frequens uſus a S. Carolo commendatur. 158.
PŒNITENTIA non procraſtinanda. 270.
PRÆCEPTORIS nomine Chriſtus appellatus. 340.
PRÆDICATORES Evangelici retibus aſſimilati. 46.
Imo etiam piſcatoribus. ibid.
SS. PROTASIUS & Gervaſius Mediolanenſis Urbis Patroni. 230.
Eorum Corpora a S. Ambroſio reperta. 231
Miracula in Inventione ab iiſdem patrata. 232. (*a*) (*b*)
Illorum virtutes ad imitationem propoſitæ. 234. & ſeqq.
PROXIMUS quis intelligendus. 59.
Quantum interſit eum diligere. 60.
PRUDENTIA Chriſtiana humanam confundit. 99.
PUBLICANUS in Templo orans, exemplum præbet humilitatis. 52.
PUERI Chriſto oblati, ac humaniſſimè excepti. 215.
PUERI quàm facilè pravos mores ediſcant. 336.
Cautè cuſtodiendi. ibid.
A ludis immoderatis removendi. 337. & ſeq.
PUERILIS ætatis mores laudati. 217.
PUNCTATORES in Choro quare conſtituti. 244.

Q

QUADRAGESIMA cum jejunio Feſtum Sancti Joannis Baptiſtæ olim præcedebat. 258. (*b*)

R

REGNUM Chriſti quale ſit. 250.
In hoc Mundo paſſionis; in Cœlo gloriæ. 251.
REGNUM Cœlorum quomodo hominibus appropinquet. 178.
RHAUDUM pagus ubi ſitus. 135. (*a*)
Prope ipſum ad Deiparæ honorem Templum a Sancto Carolo extructum. 143. (*a*)
Ibique Collegium Oblatorum inſtitutum. ibid.
RITUS antiquus Eccleſiæ Mediolanenſis lavandi pedes in Cœna Domini. 7. (*a*)

S

SABA Regina Eccleſiæ Catholicæ typus. 133. 240.
SACERDOTIBUS reverentia præſtanda. 203.
SACERDOTIS munus præcipuum quale ſit. 181.
SACRAMENTA Eccleſiæ conferunt Fidelibus omnia bona. 126.
SACRAMENTORUM frequens uſus cauſa præcipua reformationis Mediolanenſium, S. Carolo teſtante. 191.
SACRAMENTORUM frequens uſus Fidelibus perquam utilis. 158.
SALUS æterna ſedulò procuranda. 180.
Ejus hoſtes Reginæ Jezabel aſſimilati. 173.
SALUS animarum a Chriſto ſummopere exoptata. 148. & ſeq.
SALUTATIONES in via quare Dominus Jeſus Diſcipulis ſuis prohibuerit. 181.
SALUTIS æternæ præmium a Chriſto promiſſum. 138.
Hominibus eſt adlaborandum, ut eam conſequantur. ibid.
SAMARITANUS vulnerato viatori beneficus Chriſtianæ caritatis exemplar. 59. & ſeqq.
Chriſti Salvatoris figura. 62.

SARONI Oppidum ubi ſitum. 147. (a)
In eo deceſſit Matthæus II. Vicecomes. ibid.
Ejus Templum ruinæ proximum tempore S. Caroli. 153.
Ab hoc Sancto Antiſtite viſitatum, peſte graſſante. ibid. (c)
Societas SS. Roſarii eâ in Eccleſia a Sancto Carolo inſtituta. 161.
SELIMI Turcarum Domini Claſſis Lepantico certamine diſſipata. 53. (e)
S. SEPULCHRI Mediolani Eccleſia quo nomine antiquitus appellata. 113. (b)
Quinam præteritis temporibus rem divinam in ea peragerent. ibid.
Congregationi Oblatorum a S. Carolo tradita. ibid.
Spiritus Sancti gymnaſium a S. Carolo nuncupata. ibid.
SOCIETAS SS. Roſarii a S. Carolo in Oppido Saroni inſtituta. 161.
SOCIETAS SS. Sacramenti a S. Carolo in Metropolitano Templo inſtituta. 221. (a)
Huic adſcripti familiarium Chriſti nomen promerentur. 223.
Quàm magna utilitas ex hac Societate emanet. 224.
Caritatis opera exercere tenentur. 229.
SOCIETATES pravæ vitandæ. 335. & ſeq.
SOLICITUDO Epiſcoporum veſtibus Aaron aſſimilata. 252.
SOLICITUDO rerum humanarum admodum noxia profectui animarum. 156.
SPES Chriſtianorum in oratione figenda. 54.
SPIRITUS Sancti dona hominibus communicata. 98.
Præcipuè in ſuſceptione Sacri Chriſmatis. 110. & 125.
SPIRITUS Sanctus fluminis, & aquæ figurâ deſignatus. 118. 121. & ſeq.
SPIRITUS Sancti miſſio a Chriſto diſcipulis ſuis promiſſa. 94.
Denotata a Nubecula, quam Elias viderat. 95.
Ignitæ linguæ quid myſticè deſignent. ibid.
SPIRITUS Sanctus pro Fidelium auxilio e Cœlo dilabitur. 96.
SPIRITUS Sanctus ſuper inunctos Confirmationis Sacramento præcipuè deſcendit. 115.
Eoſdem conſtituit amicos, & filios Dei. ibid.
S. STEPHANUS Protomartyr quo die, ac menſe obierit. 32. (b)
Sacri illius Corporis Inventio quonam die evenerit. ibid.
Qua de cauſa Inventionis feſtum celebretur III. Auguſti die. ibid.
Ejuſdem laudes ex Scriptura Sacra depromptæ. 34.
Quomodo intelligendus plenus gratiâ. ibid.
Chriſto patienti in paſſione ac morte comparatus. 39.
SUPERBIA hominum, exemplo Deiparæ humilis compeſcenda. 330.
SUPERBIA impedit orationis efficaciam. 51.
SUPERBIA iniquitatis fomentum. 265.
Confunditur in morte, & punitur. 285.
SUPERIORES quid peragere debeant in directione ſubditorum. 10.
SUPPLICATIONES in Octava Corporis Chriſti quid deſignent. 206.
SYNAGOGA Judæorum in duabus Apoſtolorum navibus expreſſa. 45.

T

TEMPLORUM novæ Legis ſupra Jeroſolymitanum præſtantia. 180. Vide *Eccleſia*.
TEMPUS pretioſum non inaniter inſumendum. 337.
TENTATIONIBUS quàm viriliter reſiſtendum. 117.
TEPIDITAS Chriſtifidelibus valde pernicioſa. 208.
TEPIDITAS in bonis operibus damnoſa. 329.
THEODOSIUS I. Imp. a S. Ambroſio excommunicatus, ac deinde Eccleſiæ reconciliatus. 22.
Ambroſii firmitatem Conſtantinopoli laudat. 24. (b)
TIMOR Domini ſæpe bona etiam temporalia promeretur. 210.
Quàm uberes fructus producat. 235.
TUTORES pauperum cauſas, ſicuti proprias, miniſtrent. 341.

VAL-

V

VALDOMII pagus ubi ſitus. 194. (a) Illius Eccleſiæ Altare, & Cœmeterium a S. Carolo conſecrata. ibid.

VALERIUS Auguſtinus, Veronæ Epiſcopus S. Carolo prædicationis munus in propria Eccleſia commendat. 85. (d) A S. Carolo laudatus. 92.

VARCURAGUM pagus Diœceſis Mediolan. ubi ſitus. 292. (a)

VENTUS adveniente Spiritu Sancto ſuper Apoſtolos quid ſignificet. 109.

VERONÆ Cives S. Carolum concionantem audire cupiunt. 85. (a)

VESPERTINUM tempus ad gratias Deo agendas maximè opportunum. 159. & ſeq.

VESTIS Chriſtianorum quæ eſſe debeat. 225. & ſeq.

VISITATIO B. V. M. ad Eliſabeth. 321. Magnis myſteriis redundans. 322.

VISITATIO Diœceſis a Chriſto Epiſcopis commendata. 334. & ſeq. Vide *Epiſcopi*.

VITA hominum ad quem potiſſimùm finem ſit inſtituenda. 160. & ſeq.

S. VITI Martyris die feſto quodnam Evangelium legatur in Miſſa ritu Ambroſiano. 213. (b) Hujus Sancti Pueri mores laudantur. 220.

VOLUNTAS Dei ſalutem animarum quærit. 148.

WILELMUS Aquitaniæ Comes ad aſpectum SS. Euchariſtiæ feritatem deponit. 169. & ſeq.

Z

ZACHÆI converſio ad Chriſtum. 79.

ZELUS abſque ſcientia noxius. 215.

ZELUS ſalutis animarum Sacerdotibus Oblatis a S. Carolo commendatus. 253.

Digitized by Google